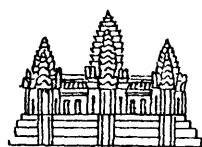

ព្រះ
ក្រុងបិដកបាលី
និង
សេចក្តីប្រែប្រួលជាភាសាខ្មែរ
សុត្តន្តបិដក
ខុទ្ទកនិកាយ បហានិច្ឆេស
កន្ថយ កាក
៦៦

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ភ្នំពេញ

ព.ស. ២៥០៣

សុត្តន្តបិដកេ

ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តតិយោ ភាគោ

បុទ្ទសមោ តុវិជកសុត្តន្តិទ្ទេសោ

(១) បុត្តាមី តំ អាទិច្ចតន្តំ^(១)

វិវេកំ សន្តបទញ្ច មហេសី^(២)

កបំ ទិស្វា ទិញាតិ ភិក្ខុ

អនុបាទិយារោ លោកស្មី តិញ្ច ។

(២) បុត្តាមី តំ អាទិច្ចតន្តន្តំ បុត្តាតិ តិស្សោ បុត្តា

អទិដ្ឋដោតនា បុត្តា ទិដ្ឋសំសន្តនា បុត្តា វិមត្តច្ចេននា

បុត្តា ។

កតមា អទិដ្ឋដោតនា បុត្តា ។ បកតិយា លក្ខណំ

អញ្ញាតំ ហោតិ អទិដ្ឋំ អតុលំ អតិវិតិ^(៣) អវិក្ខតំ

អវិភាវិតំ តស្ស ញាណាយ ទិស្សនាយ តុលនាយ

តិវណាយ វិភាវនាយ បញ្ចំ បុត្តតិ អយំ អទិដ្ឋដោតនា

បុត្តា ។

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

តតិយភាគ

តុវិដិកសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៤

(១) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិត ពោលថា) ខ្ញុំសូមសួរនូវវិវេកផង
សន្តិបទផង ចំពោះព្រះអង្គ ជាអាទិច្ចពន្ធ ទ្រង់ស្វែង
រកគុណដ៏ធំ ភិក្ខុឃើញដូចម្តេច ហើយញ្ចាំងកិលេស
ឲ្យរលត់ ទើបមិនប្រកាន់នូវរបស់អ្វីក្នុងលោក ។

(២) អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំសូមសួរចំពោះព្រះអង្គ ជាអាទិច្ចពន្ធ
ត្រង់ពាក្យថា សួរ បានដល់ការសួរព្យាគីការសួរជាគ្រឿងបំភ្លឺ នូវធម៌
ដែលមិនទាន់ឃើញ ការសួរជាគ្រឿងប្រៀបធៀបនូវធម៌ ដែលឃើញ
ហើយ ការសួរជាគ្រឿងកាត់សេចក្តីសង្ស័យ ។

ការសួរជាគ្រឿងបំភ្លឺនូវធម៌ ដែលមិនទាន់ឃើញ តើដូចម្តេច ។
លក្ខណៈដែលបុគ្គល មិនដឹង មិនឃើញ មិនថ្លឹង មិនគ្រិនរិះ មិនប្រាកដ
មិនជាក់ច្បាស់ តាមប្រក្រតី បុគ្គលសួរនូវប្រស្នា ដើម្បីការដឹង ការឃើញ
ការថ្លឹង ការគ្រិនរិះ ដើម្បីជាក់ច្បាស់នូវលក្ខណ នោះ នេះ ការសួរ
ជាគ្រឿងបំភ្លឺនូវធម៌ ដែលមិនទាន់ឃើញហើយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតតមា ទិដ្ឋសំសន្ននា បុណ្ណា ។ បកតិយា លក្ខណំ
ញាតំ ហោតិ ទិដ្ឋំ តុលំតំ តិវតំ វិក្ខតំ វិភាវតំ
អញ្ញោហំ បណ្ឌិតេហំ សន្និំ សំសន្ននត្ថាយ បញ្ចំ
បុច្ឆតិ អយំ ទិដ្ឋសំសន្ននា បុណ្ណា ។

កតតមា វិមត៌្ថច្ឆេទនា បុណ្ណា ។ បកតិយា សំស-
យបក្ខន្ធា^(១) ហោតិ វិមត៌្ថបក្ខន្ធា^(២) ទ្រេឡកជាតោ
ឯវំ នុខោ ន នុខោ ក្នុនុខោ កងំ នុខោតិ
សោ វិមត៌្ថច្ឆេទនត្ថាយ បញ្ចំ បុច្ឆតិ អយំ វិមត៌្ថច្ឆេទនា
បុណ្ណា ។ ឥមា តិស្សេ បុណ្ណា ។

អបរាបី តិស្សេ បុណ្ណា មនុស្សបុណ្ណា អមនុស្សបុណ្ណា
និមិត្តបុណ្ណា ។

កតតមា មនុស្សបុណ្ណា ។ មនុស្ស តុទ្ធិំ ភកវន្តំ
ឧបសន្នមិត្តា បញ្ចំ បុច្ឆន្តិ ភិក្ខុ បុច្ឆន្តិ ភិក្ខុនិយោ
បុច្ឆន្តិ ឧបាសកា បុច្ឆន្តិ ឧបាសិកាយោ បុច្ឆន្តិ
រាជាយោ បុច្ឆន្តិ ខតិយា បុច្ឆន្តិ ព្រាហ្មណា បុច្ឆន្តិ
វេស្សា បុច្ឆន្តិ សុទា បុច្ឆន្តិ គហដ្ឋា បុច្ឆន្តិ បព្វជិតា
បុច្ឆន្តិ អយំ មនុស្សបុណ្ណា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការសួរជាគ្រឿងប្រៀបធៀបនូវធម៌ ដែលឃើញហើយ តើដូចម្តេច។
លក្ខណៈដែលបុគ្គល ដឹង ឃើញ ថ្វីង ត្រិះរិះ ច្រកដ ដាក់ច្បាស់ហើយ
ដោយប្រក្រតី បុគ្គលសួរប្រស្នា ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ការប្រៀបធៀប
ជាមួយនឹងបណ្ឌិតទាំងឡាយ ដទៃ នេះ ការសួរជាគ្រឿងប្រៀបធៀប
នូវធម៌ ដែលឃើញហើយ ។

ការសួរជាគ្រឿងកាត់សេចក្តីសង្ស័យ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលនៅ
ក្នុងការសង្ស័យ នៅក្នុងសេចក្តីនឿងឆ្ងល់ ដោយប្រក្រតី បែកទៅជាពីរថា
យ៉ាងនេះឬហ្ន៎ មិនមែនយ៉ាងនេះឬហ្ន៎ ដូចម្តេចហ្ន៎ ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎
បុគ្គលនោះ ក៏សួរប្រស្នា ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ការកាត់សេចក្តីនឿងឆ្ងល់
នេះ ការសួរជាគ្រឿងកាត់សេចក្តីនឿងឆ្ងល់ ។ នេះ ការសួរ ៣ ។

ការសួរ៣ ដទៃទៀត គឺការសួររបស់មនុស្ស ការសួររបស់អមនុស្ស
ការសួររបស់និម្មិត ។

ការសួររបស់មនុស្ស តើដូចម្តេច ។ មនុស្សទាំងឡាយ ចូលទៅ
សួរប្រស្នា នឹងព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ គឺពួកភិក្ខុសួរ ពួកភិក្ខុនីសួរ ពួក
ឧបាសកសួរ ពួកឧបាសិកាសួរ ពួកព្រះរាជាសួរ ពួកក្សត្រសួរ ពួក
ព្រាហ្មណ៍សួរ ពួកវេស្សៈសួរ ពួកសុទ្ទៈសួរ ពួកគ្រហស្ថសួរ ពួកបព្វជិត
សួរ នេះ ការសួររបស់មនុស្ស ។

បុព្វសមា តុវិទិត្តនិទ្ទេសោ

កតមា អមនុស្សបុត្រា ។ អមនុស្ស ពុទ្ធំ ភក្កន្តំ
 ឧបសង្កម្ភិតា បញ្ចំ បុត្តន្តំ ឆាកា បុត្តន្តំ សុបណ្ណា
 បុត្តន្តំ យក្ខា បុត្តន្តំ អសុរា បុត្តន្តំ កន្ធា បុត្តន្តំ
 មហារាជា បុត្តន្តំ ឥន្ទ្រ បុត្តន្តំ ព្រហ្មាណោ បុត្តន្តំ
 ទេវតាយោ បុត្តន្តំ អយំ អមនុស្សបុត្រា ។

កតមា និម្មិតបុត្រា ។ យំ ភក្កា រូបំ អភិនិម្មិតាតិ
 មនោមយំ សព្វធម្មប្បវត្តំ អហិនិម្មិតយំ^(១) សោ និម្មិតោ
 ពុទ្ធំ ភក្កន្តំ ឧបសង្កម្ភិតា បញ្ចំ បុត្តន្តំ ភក្កា^(២)
 វិសន្នេតិ អយំ និម្មិតបុត្រា ។ ឥមា តិស្សោ បុត្រា ។

អបរាប័ តិស្សោ បុត្រា អត្ថតបុត្រា បរតបុត្រា
 ឧកយតបុត្រា ។

អបរាប័ តិស្សោ បុត្រា និដ្ឋជម្ពិតតបុត្រា សម្ប-
 រាយតតបុត្រា បរមតបុត្រា ។

អបរាប័ តិស្សោ បុត្រា អនវជ្ជតបុត្រា និក្ខិលេ-
 សតបុត្រា វេទានតបុត្រា ។

អបរាប័ តិស្សោ បុត្រា អតីតបុត្រា អនាគតបុត្រា
 បច្ចុប្បន្នបុត្រា ។

១ ម ឯត្ថន្តរេ ភក្កំ អក្កំ ។ ២ ឧ.ម ឯត្ថន្តរេ ភស្សាតិ ទិស្សាតិ ។

តុរិយសុត្តន្តបិដក ទី ១២

ការស្កររបស់អមនុស្ស តើដូចម្តេច ។ ពួកអមនុស្ស ចូលទៅ
ស្ករប្រស្នានឹងព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ គឺពួកនាគស្ករ ពួកគ្រុឌស្ករ ពួកយក្ស
ស្ករ ពួកអស្ករស្ករ ពួកគន្ធពស្ករ ពួកមហារាជស្ករ ពួកព្រះឥន្ទ្រស្ករ
ពួកព្រហ្មស្ករ ពួកទេវតាស្ករ នេះ ការស្កររបស់អមនុស្ស ។

ការស្កររបស់និម្មិត តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់និម្មិតរូប
ណា ដែលសម្រេចដោយព្រះទ័យ មានអវយវៈតូច-ធំគ្រប់ មានឥន្ទ្រិយ
មិនខ្វះខាត រូបនិម្មិតនោះ ចូលទៅស្ករប្រស្នានឹងព្រះមានព្រះភាគ ព្រះ
មានព្រះភាគ ទ្រង់ដោះស្រាយ នេះការស្កររបស់និម្មិត ។ នេះការស្ករ ៣ ។

ការស្ករ ៣ ដទៃទៀត គឺការស្ករប្រយោជន៍ខ្លួន ការស្ករប្រយោជន៍
បុគ្គលដទៃ ការស្ករប្រយោជន៍ទាំងពីរ ។

ការស្ករ ៣ ដទៃទៀត គឺការស្ករប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ន ការស្ករ
ប្រយោជន៍លោកខាងមុខ ការស្ករប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែង ។

ការស្ករ ៣ ដទៃទៀត គឺការស្ករប្រយោជន៍ មិនមានទោស ការ
ស្ករប្រយោជន៍ មិនមានកិលេស ការស្ករប្រយោជន៍ ដ៏ផ្អែមផង ។

ការស្ករ ៣ ដទៃទៀត គឺការស្ករប្រាជ្ញាធម៌ ជាអតីត ការស្ករ
ប្រាជ្ញាធម៌ ជាអនាគត ការស្ករប្រាជ្ញាធម៌ ជាបច្ចុប្បន្ន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា អដ្ឋតបុត្តា តហិទ្ធាបុត្តា
អដ្ឋតតហិទ្ធាបុត្តា ។

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា កុសលបុត្តា អកុសល-
បុត្តា អព្យាកតបុត្តា ។

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា ខន្ធបុត្តា ធាតុបុត្តា អាយ-
តនបុត្តា ។

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា សតិប្បដ្ឋានបុត្តា សម្មប្ប-
ធានបុត្តា ឥទ្ធិបាទបុត្តា ។

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា ឥន្ទ្រិយបុត្តា ពលបុត្តា
ពោជ្ឈង្គបុត្តា ។

អបរាមី តិស្សោ បុត្តា មគ្គបុត្តា ជលបុត្តា
និព្វានបុត្តា ។

បុត្តាមី តន្តិ តំ បុត្តាមី តំ យាថាមី តំ អដ្ឋេ-
សាមី តំ បសាទេមី តំ កេមយស្ស មេតិ បុត្តាមី តំ ។

អាទិច្ចពានន្តំ អាទិច្ចោ វុច្ចតិ សុរិយោ ។ សុរិយោ
កោតមោ កោតេន ភក្កវាមី កោតមោ កោតេន ។
ភក្កវា សុរិយស្ស កោតញាតកោ កោតពន្ធ តសា
ពុទ្ធា អាទិច្ចពានន្តំ បុត្តាមី តំ អាទិច្ចពានន្តំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺ ការសួរធម៌ខាងក្នុង ការសួរធម៌ខាងក្រៅ
ការសួរធម៌ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរធម៌ ជាកុសល ការសួរធម៌
ជាអកុសល ការសួរធម៌ ជាអព្យាកតៈ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺ ការសួរខន្ធ ការសួរធាតុ ការសួរអាយតនៈ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរសតិប្បដាន ការសួរសម្មប្បដាន
ការសួរឥទ្ធិបាទ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរឥន្ទ្រិយ ការសួរពលៈ ការសួរ
ពោជ្ឈង្គ ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺ ការសួរមគ្គ ការសួរផល ការសួរព្រះនិព្វាន។

ពាក្យថា ខ្ញុំសូមសួរចំពោះព្រះអង្គ គឺខ្ញុំ សូមសួរព្រះអង្គ សូម
អង្វរព្រះអង្គ អារាធាព្រះអង្គ ចោទព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គទ្រង់សំដែងធម៌
នោះដល់ខ្ញុំ ហេតុនោះ (ត្រាស់សួរថា) ខ្ញុំសូមសួរ ចំពោះព្រះអង្គ ។

ពាក្យថា អាទិច្ចពន្ធ សេចក្តីថា សុរិយៈ លោកហៅថា អាទិច្ចៈ ។
សុរិយៈ ជាគោតមៈ ដោយគោត្រ ព្រះមានព្រះភាគ ជាគោតមៈ
ដោយគោត្រ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ជាព្រះញាតិព្រះអាទិត្យ ដោយគោត្រ
ជាវង្សត្រកូលដោយគោត្រ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ទើបថា អាទិច្ចពន្ធ
ហេតុនោះទ្រង់ត្រាស់ថា ខ្ញុំសូមសួរ ចំពោះព្រះអង្គ ជាអាទិច្ចពន្ធ ។

បុព្វសមា គុណសុត្តន្តបិដក

[៣] វិវេកំ សន្តិបទញ្ច មហេសីន្តំ វិវេកោតិ តយោ
វិវេកា កាយវិវេកោ ចិត្តវិវេកោ ឧបនិវិវេកោ ។

កតមោ កាយវិវេកោ ។ ឥធិ ភិក្ខុ វិវិក្ខំ
សេនាសនំ កជតិ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ បព្វតំ កន្ទុរំ
តិវតុហំ សុសានំ វនបត្តំ អញ្ញោកាសំ បលា-
លបុញ្ញំ កាយេន ច វិវិក្ខោ វិហរតិ សោ ឯកោ
កច្ឆតិ ឯកោ តិដ្ឋតិ ឯកោ និសីទតិ ឯកោ
សេយ្យំ កឃ្មេតិ ឯកោ កាមំ ចិណ្ឌាយ បរិសតិ
ឯកោ បដិក្កមតិ ឯកោ រហោ និសីទតិ ឯកោ
ចង្គមំ អនិដ្ឋាតិ ឯកោ ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្ថតិ
ចាលេតិ យថេតិ យរថេតិ អយំ កាយវិវេកោ ។

កតមោ ចិត្តវិវេកោ ។ បឋមំ ឈានំ សមាបន្នស្ស
ជីវរណេហំ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ ទុតិយំ ឈានំ សមា-
បន្នស្ស វិតក្កវិចារេហំ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ តតិយំ ឈានំ
សមាបន្នស្ស បីតិយា ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ ចតុត្ថំ
ឈានំ សមាបន្នស្ស សុខទុក្ខេហំ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ
អាគាសានញ្ចាយតនំ សមាបន្នស្ស រូបសញ្ញាយ
បដិយសញ្ញាយ នាទត្ថសញ្ញាយ ចិត្តំ វិវិក្ខំ ហោតិ

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

(៣) អធិប្បាយពាក្យថា នូវវិវេកផង សន្តិបទផង ចំពោះព្រះអង្គ
ដែលទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ត្រង់ពាក្យថា វិវេក បានដល់វិវេក ៣ គឺ
កាយវិវេក ចិត្តវិវេក ទុបធិវិវេក ។

កាយវិវេក តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ គប្បរកសេនាសនៈ
ដ៏ស្ងាត់ គឺព្រៃ គល់ឈើ ភ្នំ ជ្រោះ គុហាភ្នំព្រៃសួសាន ព្រៃធំ ទីវាល
គំនរបំបើង ទាំងជាអ្នកស្ងប់ស្ងាត់ ដោយកាយ គឺភិក្ខុនោះដើរម្នាក់ឯង
ឈរម្នាក់ឯង អង្គុយម្នាក់ឯង ដេកម្នាក់ឯង ចូលទៅកាន់ស្រុក ដើម្បី
បិណ្ឌបាតម្នាក់ឯង ត្រឡប់មកវិញម្នាក់ឯង អង្គុយក្នុងទីស្ងាត់ម្នាក់ឯង
អធិដ្ឋានទីបង្រួមម្នាក់ឯង ត្រាច់ទៅ សម្រេចនៅ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ
រក្សា យាត្រា ឲ្យទៅម្នាក់ឯង នេះ កាយវិវេក ។

ចិត្តវិវេក តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុចូលបឋមជ្ឈាន ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់
ចាកនិវរណធម៌ទាំងឡាយ ចូលទុតិយជ្ឈាន ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ចាក
វិតក្កៈ នឹងវិចារៈ ចូលតតិយជ្ឈាន ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ចាកបីតិ ចូល
ចតុត្ថជ្ឈាន ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ចាកសុខនឹងទុក្ខ ចូលអាកាសានញ្ញា-
យតនៈ ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ចាករូបសញ្ញា បដិយសញ្ញា នានត្ថសញ្ញា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វិញ្ញាណញ្ចាយនំ សមាបន្នស្ស អាត្មាសាទញ្ចាយនន-
សញ្ចាយ ចំត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អាត្មញ្ចាយននំ សមា-
បន្នស្ស វិញ្ញាណញ្ចាយននសញ្ចាយ ចំត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ
នេវសញ្ញាសញ្ចាយននំ សមាបន្នស្ស អាត្មញ្ចាយ-
ននសញ្ចាយ ចំត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ សោតាបន្នស្ស
សក្កាយទិដ្ឋិយា វិចិត្តន្ទាយ សីលព្វតបរាមាសា ទិដ្ឋា-
នុសយា វិចិត្តន្ទានុសយា តទេកដ្ឋេហិ ច តិលេ-
សេហិ ចំត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ សកតាតាមីស្ស ឡឡាវិកា
កាមរាគសញ្ញោជនា បដិយសញ្ញោជនា ឡឡាវិកា
កាមរាតានុសយា បដិយានុសយា តទេកដ្ឋេហិ ច
តិលេសេហិ ចំត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អនាតាមីស្ស អណ្ត-
សហគតា កាមរាគសញ្ញោជនា បដិយសញ្ញោជនា
អណ្តសហគតា កាមរាតានុសយា បដិយានុសយា
តទេកដ្ឋេហិ ច តិលេសេហិ ចំត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ
អរហតោ រូបរាគា អរូបរាគា មាណ ឧទ្ធច្ចា អវិជ្ជាយ
មាណានុសយា ករាតានុសយា អវិជ្ជានុសយា តទេ-
កដ្ឋេហិ ច តិលេសេហិ ពហិន្ទា ច សព្វនិមិត្តេហិ
ចំត្តំ វិវិត្តំ ហោតិ អយំ ចំត្តវិវេកោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ចូលវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ចាកអាកាសានញ្ចាយតនសញ្ញា
 ចូលអាកាសញ្ចាយតនៈ ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ចាកវិញ្ញាណញ្ចាយតនសញ្ញា
 ចូលនេវេសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ចាកអាកាសញ្ចាយតន-
 សញ្ញា ចិត្តរបស់សោតាបន្តបុគ្គល វេមង្គស្ងប់ស្ងាត់ ចាកសក្កាយទិដ្ឋ
 វិចិត្តិចា សីលព្វតបរមាសៈ ទិដ្ឋានុស័យ វិចិត្តិចានុស័យ ទាំងចាក
 កិលេសទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅជាមួយនឹងកិលេសទាំងនោះ ចិត្តរបស់
 សកទាតាមិបុគ្គល វេមង្គស្ងប់ស្ងាត់ ចាកកាមរាគសញ្ញាជនៈ បដិយ-
 សញ្ញាជនៈដ៏គ្រោតគ្រោត ចាកកាមរាគានុស័យ បដិយានុស័យ
 ដ៏គ្រោតគ្រោត ទាំងចាកកិលេសទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅជាមួយនឹង
 កិលេសទាំងឡាយនោះ ចិត្តរបស់អនាតាមិបុគ្គល វេមង្គស្ងប់ស្ងាត់ ចាក
 កាមរាគសញ្ញាជនៈ បដិយសញ្ញាជនៈដ៏ល្អិត ចាកកាមរាគានុស័យ
 បដិយានុស័យដ៏ល្អិត ទាំងចាកកិលេសទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅជាមួយ
 នឹងកិលេសទាំងនោះ ចិត្តរបស់ព្រះអរហន្ត វេមង្គស្ងប់ស្ងាត់ ចាករូបរាគៈ
 អរូបរាគៈ មានៈ ទទួចៈ អវិជ្ជា មាទានុស័យ ភវរាគានុស័យ
 អវិជ្ជានុស័យ ចាកកិលេសទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅជាមួយនឹងកិលេស
 ទាំងនោះ ទាំងចាកនិមិត្តទាំងអស់ ជាខាងក្រៅ នេះ ចិត្តវិវេក ។

ចុកសមោ កុរុណសុត្តន្តទិវ្ទសោ

កតមោ ឧបសិវិវេកោ ។ ឧបសិ វុច្ឆន្តិ កំលេសា
 ច ខន្ធ ច អភិសង្ការា ច ។ ឧបសិវិវេកោ វុច្ឆន្តិ
 អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ការសមថោ សព្វ-
 បដិប្បដិដិស្សត្តោ តណ្ហាត្ថយោ វិរាគោ និរោធា
 និព្វានំ អយំ ឧបសិវិវេកោ ។

កាយវិវេកោ ច វ្យាគជ្ជកាយានំ^(១) នេត្តម្មា-
 ភិរតានំ ចិត្តវិវេកោ ច បរិសុទ្ធិចិត្តានំ បរមវេទានប្ប-
 ត្តានំ ឧបសិវិវេកោ ច និរុបដិដំ បុត្តលានំ វិសង្ការ-
 កតានំ ។

សន្តិភិ ឯកេន អាគារេន សន្តិមំ សន្តិបទិមំ
 តញ្ជោ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ការសមថោ
 សព្វបដិប្បដិដិស្សត្តោ តណ្ហាត្ថយោ វិរាគោ និរោធា
 និព្វានំ ។ វុត្តំ ហេតុំ ភកវតា សន្តមេតំ បទំ បណ្ឌិ-
 តមេតំ បទំ យទិទំ សព្វសង្ការសមថោ សព្វបដិប្ប-
 ដិដិស្សត្តោ តណ្ហាត្ថយោ វិរាគោ និរោធា និព្វានន្តិ ។

អថ វា អបរេន អាគារេន យេ ធម្មា សន្តាធិក-
 មាយ សន្តិដសនាយ សន្តិសច្ចិកិរិយាយ សំវត្ថន្តិ

១ ម. វិរាគជ្ជកាយានំ ។

កុណិយសុត្តន្តបិដក ទី ១៤

ឧបធិវិវេក តើដូចម្តេច ។ កិលេសទាំងឡាយផង ខន្ធទាំងឡាយផង
អភិសង្ខារទាំងឡាយផង លោកហៅថា ឧបធិ ។ អមតនិព្វាន
លោកហៅថា ឧបធិវិវេក បានដល់ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការរលាស់
ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាករាគៈ ការរលត់
កិលេស និព្វាន នេះ ឧបធិវិវេក ។

កាយវិវេក (មាន) ដល់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានកាយគេចចេញ
(ចាកពួក) គ្រេកអរក្នុងការចេញចាកកាម ចិត្តវិវេក (មាន) ដល់បុគ្គល
ទាំងឡាយ អ្នកមានចិត្តបរិសុទ្ធ ដល់នូវការផ្សព្វផ្សាយក្រៃលែង ឯឧបធិវិវេក
(មាន) ដល់បុគ្គលមិនមានឧបធិសម្រេចព្រះនិព្វានដែលប្រាសចាកសង្ខារ។

ពាក្យថា សន្តិ បេចក្តីថា សន្តិក្តី សន្តិបទក្តី ដោយអាការតែ
មួយទេ សន្តិបទនោះឯង ឈ្មោះថា អមតនិព្វាន បានដល់ការរម្ងាប់សង្ខារ
ទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាស
ចាករាគៈ ការរលត់ទុក្ខ និព្វាន សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់ត្រាស់ថា នេះបទស្សប្បរម្ងាប់ នេះបទដ៏ទុក្ខម គឺការរម្ងាប់សង្ខារ
ទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាស
ចាករាគៈ ការរលត់ទុក្ខ និព្វាន ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយអាការ
ដទៃ ធម៌ទាំងឡាយណា ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបាននូវការស្សប្បរម្ងាប់
ដើម្បីពាល់ត្រូវនូវការស្សប្បរម្ងាប់ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវការស្សប្បរម្ងាប់

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សេយ្យដីទំ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បដ្ឋានា
 ចត្តារោ ឥទ្ធិហានា បញ្ច្រៃយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត
 ពោជ្ឈង្គា អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោ ឥមេ វុច្ចន្តិ សន្តិបទំ
 តាណាបទំ លេណាបទំ សរណាបទំ អភយបទំ អច្ចតបទំ
 អមតបទំ និព្វានបទំ ។

មហេសីន្តំ មហេសី ភកកា ។ មហេន្តំ សីលត្ថន្តំ ឯសី
 កវេសី បរិយេសីតិ មហេសី ។ មហេន្តំ សមាធិត្ថន្តំ មហេន្តំ
 បញ្ញាខន្តំ មហេន្តំ វិមុត្តិត្ថន្តំ មហេន្តំ វិមុត្តិញ្ញាណទស្ស-
 នត្ថន្តំ ឯសី កវេសី បរិយេសីតិ មហេសី ។ មហេតោ
 តមោកាយស្ស បទាលនំ មហេតោ វិបល្លាសស្ស បកេ-
 ទនំ មហេតោ តណ្ហាសល្លស្ស អត្ថហនំ មហេតោ និដ្ឋ-
 សជ្ឈតស្ស វិនិវេជនំ មហេតោ មាណទ្ធជស្ស បវហនំ(១)
 មហេតោ អភិសម្ព័ន្ធាស្ស វ្យាបសមនំ មហេតោ ឱយស្ស
 និត្តរណំ មហេតោ ភារស្ស និត្តបនំ មហេតោ សំ-
 សារវដ្ឋស្ស ឧបច្ឆេទំ មហេតោ សន្តាបស្ស និព្វាបនំ
 មហេតោ បរិណិព្វហស្ស បដិប្បស្សន្តិ មហេតោ ធម្មទ្ធជស្ស
 ឧស្សាបនំ ឯសី កវេសី បរិយេសីតិ មហេសី ។

១ ម បញ្ចកនំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គឺ សតិប្បដ្ឋាន៤ សម្មប្បធាន៤ ឥទ្ធិបាទ៤ ឥន្ទ្រិយ៥ ពលៈ៥ ពោជ្ឈង្គ៧
 មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ ធម៌ទាំងនេះ លោកហៅថា សន្តិបទ
 តាណបទ (បទគឺទីពឹង) លេណបទ (បទគឺទីជ្រកកោន) សរណបទ
 (បទគឺទីជាទីរលឹក) អកយបទ (បទគឺមិនមានភ័យ) អច្ចុតបទ (បទគឺ
 មិនឃ្លាត) អមតបទ (បទគឺមិនស្លាប់) និព្វានបទ (បទគឺនិព្វាន) ។

ពាក្យថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណធំ គឺព្រះមានព្រះភាគ ស្វែងរកគុណ
 ធំ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ស្វែង ស្វែងរក សូរៈស្វែងរកនូវសីលក្ខន្ធច្រើន
 ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណធំ ។ ស្វែង ស្វែងរក សូរៈស្វែង
 រកនូវសមាធិក្ខន្ធច្រើន បញ្ញាខ្ពង់ វិមុត្តិក្ខន្ធច្រើន វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធច្រើន
 ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណធំ ។ ស្វែង
 ស្វែងរក សូរៈស្វែងរកនូវការកំចាត់បង់នូវគំនរងងឹតធំ ទំលាយបង់នូវ
 វិបល្លាសធំ ដកចោលនូវសរគឺតណ្ហាធំ ទំលុះទំលាយនូវសន្ទុះគឺទិដ្ឋធំ
 បន្ទាត់បង់នូវមានដូចជាទង់ធំ រម្ងាប់បង់នូវអភិសង្ខារធំ រលាស់
 ចោលនូវឧយៈធំ ដាក់ចុះនូវការរធំ ផ្តាច់បង់នូវសង្សារវដ្តធំ រំលត់
 នូវសេចក្តីអន្ទះអន្ទែងធំ គ្របសង្កត់នូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយធំ លើក
 ឡើងនូវទង់ជ័យគឺធម៌ធំ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណធំ ។

បិទ្ខសមោ តុវរាជសុត្តន្តិក្កោ

មហាន្តេ សតិប្បដ្ឋានេ មហាន្តេ សម្មប្បដ្ឋានេ មហាន្តេ
 ឥន្ទ្រិយានេ មហាន្តានិ ឥន្ទ្រិយានិ មហាន្តានិ ពលានិ
 មហាន្តេ ពោជ្ឈន្តេ មហាន្តំ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មគ្គំ មហាន្តំ
 បរមត្ថំ អមតំ និព្វានំ ឯសី កវេសី បរិយេសីតិ
 មហេសី ។ មហេសត្តេហិ វា សត្តេហិ ឯសីតោ
 កវេសីតោ បរិយេសីតោ កហំ ពុទ្ធា កហំ ភកវា
 កហំ ទេវទេវោ កហំ នរាសគោតិ មហេសីតិ
 វិវេកំ សន្តិបទញ្ច មហេសី ។

[២] កថំ ទិស្វា និព្វានិ ភិក្ខុតិ កថំ ទិស្វា
 បស្សិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិក្ខតំ កត្វា
 អត្តនោ វាតំ និព្វាបេតិ ទោសំ និព្វាបេតិ មោហំ
 និព្វាបេតិ កោដំ ឧបដាហំ មគ្គំ បដ្ឋាសំ ឥស្សំ
 មច្ឆរិយំ មាយំ សាវេយ្យំ ឧម្ពំ សាវម្ពំ មាដំ អតិមាដំ
 មទំ បមាទំ សព្វេ តិរលេសេ សព្វេ ទុច្ចរិតេ សព្វេ
 ទរេសេ សព្វេ បរិទ្កាហេ សព្វេ សន្តាបេ សព្វាកុស-
 លាភិសដ្ឋារេ និព្វាបេតិ សមេតិ ឧបសមេតិ វុបសមេតិ
 បដិប្បស្សម្ពេតិ ។ ភិក្ខុតិ កល្យាណបុគ្គលោ វា
 ភិក្ខុ សេខោ វា ភិក្ខុតិ កថំ ទិស្វា និព្វានិ ភិក្ខុ ។

ស្វែង ស្វែងរក ស្វែងស្វែងរកនូវសតិប្បដ្ឋានធំ សម្មប្បធានធំ ឥទ្ធិបាទ
 ធំ ឥន្ទ្រិយធំ ពលៈធំ ពោជ្ឈង្គធំ អដ្ឋង្គិកមគ្គ ដ៏ប្រសើរធំ
 អមតនិព្វាន ប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែងធំ ហេតុនោះ ឈ្មោះថាទ្រង់ស្វែង
 រកគុណធំ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគ គឺជាបុគ្គលដែលពួកសត្វ
 មានសក្តីធំ ស្វែង ស្វែងរក ស្វែងស្វែងរកថា ព្រះពុទ្ធ (គង់នៅ)
 ក្នុងទីណា ព្រះមានព្រះភាគ ក្នុងទីណា ព្រះមានព្រះភាគ ជាទេវតាធំជាង
 ទេវតា ក្នុងទីណា ព្រះមានព្រះភាគ ជានរៈប្រសើរក្នុងទីណា ហេតុនោះ
 ឈ្មោះថា ស្វែងរកគុណធំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) នូវវិវេកផង
 សន្តិបទផង ចំពោះព្រះអង្គស្វែងរកគុណធំ ។

(៤) ពាក្យថា ភិក្ខុឃើញដូចម្តេច ហើយញ៉ាំងកិលេសឲ្យរលត់
 គឺ ភិក្ខុ ឃើញ មើល ប្តឹង គ្រិនរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ដូចម្តេច
 ទើបញ៉ាំងរាគៈរបស់ខ្លួនឲ្យរលត់ ញ៉ាំងទោសៈឲ្យរលត់ ញ៉ាំងមោហៈឲ្យ
 រលត់ ញ៉ាំង កោធនៈ ឧបនាហៈ មន្ទៈ បលាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា
 សាវេយ្យៈ ថម្កៈ សារម្កៈ មានៈ ឥតមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេស
 ទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅ
 ក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តីអន្ទះអវន្ទ័យទាំងអស់ អកុសលាកិសង្ខារ
 ទាំងអស់ ឲ្យរលត់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យម្ងាប ឲ្យស្ងប់ស្ងៀម ឲ្យម្ងាបចំពោះ ។
 ពាក្យថា ភិក្ខុ គឺភិក្ខុ ជាកល្យាណបុគ្គលដ៏ស្អាត ភិក្ខុជាសេន្ទក្តី ហេតុនោះ
 (ត្រាស់សួរថា) ភិក្ខុឃើញដូចម្តេច ហើយញ៉ាំងកិលេសឲ្យរលត់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៥] អនុចាទិយាដោ លោកស្មី តិញ្ចិតិ ចត្វាហិ
 ឧបាទានេហិ អនុចាទិយមាដោ អក្កល្យាយមាដោ
 អបរាមសយមាដោ^(១) ។ លោកស្មិន្ត អហាយលោកេ
 មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ឧទ្ធុលោកេ ធាតុលោកេ
 អាយតនលោកេ ។ តិញ្ចិតិ តិញ្ចិ រូបកតំ វេទនាកតំ
 សញ្ញាកតំ សង្ខារកតំ វិញ្ញាណកតំ អនុចាទិយាដោ
 លោកស្មី តិញ្ចិ ។ តេជាហ សោ ធិម្មតោ
 បុត្តាមំ តំ អាទិច្ចពន្ធនំ
 វិវេកំ សន្តិបទញ្ច មហេសី
 កមំ ទិស្វា ធិញ្ចិតិ ភិក្ខុ
 អនុចាទិយាដោ លោកស្មី តិញ្ចិតិ ។

[៦] មូលំ បបញ្ចសង្ខយាតិ កកវំ
 មន្តា អស្មិតិ សព្វមុបរាទេ
 យា កាចិ តណ្ហា វជ្ជតំ
 តាសំ វិនយា សទា សតោ សីកេត្ត ។

១ ម. អបរាមសមាដោ អនិកនិវេសមាដោតិ ទិស្សតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[៥] ពាក្យថា មិនប្រកាន់របស់អ្វី ក្នុងលោក គឺមិនប្រកាន់
 មិនកាន់យក មិនស្លាប់អវិជ្ជាល ដោយឧបាទានទាំងបួន ។ ពាក្យថា
 ក្នុងលោក គឺ ក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក
 ធាតុលោក អាយតនលោក ។ ពាក្យថា របស់អ្វីមួយ គឺ រូប វេទនា
 សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ នីមួយ ហេតុនោះ (ត្រាស់សួរថា) មិនប្រកាន់
 របស់អ្វី ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិមិត្តនោះ (ត្រាស់សួរថា)
 ខ្ញុំសូមសួរ វិវេកផង សន្តិបទផង ចំពោះព្រះអង្គជាអាទិច្ចពន្ធ
 ទ្រង់ស្វែងរកគុណធំ ក្នុងញ្ញដូចម្តេច ហើយញ្ញាំងកិលេស
 ឲ្យរលត់ ទើបមិនប្រកាន់នូវរបស់អ្វី ក្នុងលោក ។

[៦] ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា បុគ្គលគប្បីរំលត់ឫស
 គល់នៃបបញ្ចសង្ខារ នឹងអស្មិមានៈទាំងពួងដោយការយល់
 តណ្ហាទាំងឡាយណាមួយជាខាងក្នុង បុគ្គលគប្បីមានសតិ
 សព្វកាល សិក្សាដើម្បីបន្ថាបន់តណ្ហាទាំងនោះ ។

បុរសមោ កុរុណសុត្តន្តទ្វេសោ

(៧) មូលំ បបញ្ចសង្ខយាតិ ភក្កវា មន្តា អស្មិតិ
សព្វមុប្បន្នេតិ បបញ្ចាយេវ បបញ្ចសង្ខ តណ្ហាប-
បញ្ចសង្ខ ទិដ្ឋិបបញ្ចសង្ខ ។

កតមំ តណ្ហាបបញ្ចសង្ខ មូលំ ។ អវិជ្ជា មូលំ
អយោនិសោមនសិការោ មូលំ អស្មិមាធ�ោ មូលំ
អហិកំ មូលំ អនោត្តប្បំ មូលំ ឧទ្ធចំ មូលំ
ឥទំ តណ្ហាបបញ្ចសង្ខ មូលំ ។

កតមំ ទិដ្ឋិបបញ្ចសង្ខ មូលំ ។ អវិជ្ជា មូលំ
អយោនិសោមនសិការោ មូលំ អស្មិមាធ�ោ មូលំ
អហិកំ មូលំ អនោត្តប្បំ មូលំ ឧទ្ធចំ មូលំ ឥទំ
ទិដ្ឋិបបញ្ចសង្ខ មូលំ ។

ភក្កវាតិ ការវាជិវចនំ ។ អបិច ភក្កវាតោតិ
ភក្កវា ។ ភក្កនោសោតិ ភក្កវា ។ ភក្កមោហោតិ
ភក្កវា ។ ភក្កមាធាតិ ភក្កវា ។ ភក្កទិដ្ឋិ ភក្កវា ។
ភក្កកណ្ណោតោតិ ភក្កវា ។ ភក្កកិលេសោតិ ភក្កវា ។

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

(៧) ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា បុគ្គលគប្បីរំលត់ ឫសគល់នៃបបញ្ចសង្ខារ នឹងអស្មិមានៈទាំងពួងដោយការយល់ អធិប្បាយ ថា កិលេសជាគ្រឿងយឺតយូរ ឈ្មោះបបញ្ចសង្ខារ បានដល់តណ្ហា- បបញ្ចសង្ខារនឹងទិដ្ឋិបបញ្ចសង្ខារ ។

ឫសគល់នៃតណ្ហាបបញ្ចសង្ខារ តើដូចម្តេច ។ គឺអវិជ្ជាជាឫសគល់ អយេនិសាមនសិការៈជាឫសគល់ អស្មិមានៈជាឫសគល់ អហិរិកៈជាឫស គល់ អនោត្តប្បៈជាឫសគល់ ឧទ្ធច្ចៈជាឫសគល់ នេះឫសគល់នៃតណ្ហា- បបញ្ចសង្ខារ ។

ឫសគល់នៃទិដ្ឋិបបញ្ចសង្ខារ តើដូចម្តេច ។ គឺអវិជ្ជាជាឫសគល់ អយេនិសាមនសិការៈជាឫសគល់ អស្មិមានៈជាឫសគល់ អហិរិកៈជាឫសគល់ អនោត្តប្បៈជាឫសគល់ ឧទ្ធច្ចៈជាឫសគល់ នេះឫសគល់នៃទិដ្ឋិបបញ្ចសង្ខារ ។

ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ គឺជាពាក្យពោល ដោយគោរព ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង្គំនូវរាគៈ ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង្គំនូវទោសៈ ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង្គំនូវមោហៈ ។ ឈ្មោះថាមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង្គំនូវមានៈ ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ បំបាក់បង្គំនូវទិដ្ឋិ ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង្គំ នូវចំរើន ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង្គំនូវកិលេស ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ភជំ វិភជំ បដិវិភជំ ធម្មតនន្តំ ភគវា ។ ភវំនំ
អន្តករោតិ ភគវា ។ ភាវិតកាយោតិ ភគវា ។
ភាវិតសីលោតិ ភាវិតចិត្តោតិ ភាវិតប្បញ្ញោតិ ភគវា ។^{១)}
ភជំ(២) វា ភគវា អរញ្ញនបត្តានំ បន្តានំ សេនាសនានំ
អប្បសន្តានំ អប្បនិក្សេសានំ វិជនវតានំ មនុស្ស-
រាហសេយ្យកានំ បដិសល្លាទសារ្យមាធិតិ ភគវា ។
ភាគី វា ភគវា ចីវរបិណ្ឌមាតសេនាសនទិលា-
នប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារានន្តំ ភគវា ។ ភាគី វា
ភគវា អត្ថរសស្ស ធម្មរសស្ស វិមុត្តិរសស្ស អនិ-
សីលស្ស អធិចិត្តស្ស អធិប្បញ្ញយោតិ ភគវា ។
ភាគី វា ភគវា ចតុន្នំ ឈានានំ ចតុន្នំ អប្បមញ្ញានំ
ចតុន្នំ អរថសមាបត្តិនន្តំ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា
អជ្ជនំ វិមោក្ខានំ អជ្ជនំ អភិកាយតនានំ នវ័ន្នំ អនុ-
ប្បព្វវិហារសមាបត្តិនន្តំ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា ទសន្នំ
សញ្ញាភាវនានំ ទសន្នំ កសីលាសមាបត្តិនំ អាណាបាទុ-
ស្សតិសមាធិស្ស អសុភសមាបត្តិយោតិ ភគវា ។

១ ម. ភាវិតកាយោ ភាវិតសីលោ ភាវិតចិត្តោ ភាវិតប្បញ្ញោតិ ភគវាតិ ទិស្សន្តំ ។
 ២ ឱ ម. ភជំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ ទ្រង់ចែករំលែកញែកនូវធម្មតនៈ។

ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុធ្វើនៅទីបំផុតនៃកតតាំងឡាយ ។

ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុចំរើនព្រះកាយ ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុចំរើនសីល ព្រោះហេតុចំរើនចិត្ត ព្រោះហេតុចំរើនបញ្ញា ។ មួយទៀត ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គប្បកន្លះសេនាសនៈទាំងឡាយដ៏ស្ងាត់ គឺព្រៃតូចនឹងព្រៃធំ ជាព្រៃមិនមានសំឡេង មិនមានការគឺកកង ជាព្រៃប្រាសចាកខ្យល់កាយនៃជន ជាព្រៃស្ងប់ស្ងាត់ចាកមនុស្ស សមគួរដល់ការព្យាបាលសម្មាសម្ពុទ្ធ ឈ្មោះថាមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈនឹងគិលានប្បបូជន៍កេសជួបរិក្ខុការ។

មួយទៀត ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃអត្ថរស ធម្មរស វិមុត្តិរស អធិសីល អធិចិត្ត អធិប្បញ្ញា ។

មួយទៀត ឈ្មោះថាមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃឈាន ៤ អប្បមញ្ញា ៤ អរូបសមាបត្តិ ៤ ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃវិមោក្ខធម៌ ៨ អភិកាយតនៈ ៨ អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៨ ។ មួយទៀត ឈ្មោះថាមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃសញ្ញាការីនា ១០ កសិណសមាបត្តិ ១០ អាណាបាសវ្យាគី សមាធិ អសុភសមាបត្តិ ។

បុទុសមោ តុរិយសុត្តន្តទ្វេសោ

ភាគី វា ភក្កវា ចតុន្នំ សតិប្បដ្ឋានំ ចតុន្នំ សម្មប្បដ្ឋា-
 នំ ចតុន្នំ ឥទ្ធិវាទានំ បញ្ចន្នំ ឥន្ទ្រិហេនំ បញ្ចន្នំ
 ពលានំ សត្តន្នំ ពោជ្ឈន្តំ អរិយស្ស អដ្ឋន្តិកស្ស
 មគ្គស្សតិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា ទស្សន្នំ
 តថាគតពលានំ ចតុន្នំ វេសារជ្ជានំ ចតុន្នំ បដិសម្ពិនានំ
 ធន្នំ អភិក្កាធន្នំ ធន្នំ ពុទ្ធជម្ភានន្តិ ភក្កវា ។ ភក្កវាតិ
 ធន្នំ នាមំ មាតវា កតំ ន បិតវា កតំ ន
 ភាតវា កតំ ន ភតិនិយា កតំ ន មិត្តាមទ្កេហិ
 កតំ ន ញាតិសាលោហិតេហិ កតំ ន សមណ-
 ព្រាហ្មណេហិ កតំ ន ទេវតាហិ កតំ វិមោក្ខន្តិក-
 មេតំ ពុទ្ធានំ ភក្កវន្តានំ ពោជិយា មូលេ សហ
 សព្វញ្ញាតញ្ញាណស្ស បដិលាភា សច្ចិកា បញ្ចតិ
 យទិន្នំ ភក្កវាតិ(១) ។

មន្តា អស្មតិ សព្វមុបវទ្កេតិ មន្តា វុច្ឆតិ បញ្ញា
 យា បញ្ញា បដិធនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិច-
 យោ សម្មាទិន្នំ ។ អស្មតិ វុបេ អស្មតិ មាណ
 អស្មតិ ធនោ អស្មតិ អនុសយោ វេទនាយ

១ ខ. ម. ឯត្ថ បច្ចិមេ មូលំ បបញ្ចសង្កាយាតិ ភគវាតិ ទិស្សន្តិ ។

តុរិយាត្ថកថា ទី ១៤

មួយទៀត ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 មានភាគនៃសត្វប្បជាន ៤ សម្បជាន ៤ ឥន្ទ្របាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥
 ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ ។ មួយទៀត
 ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃ
 តថាគតពលៈ ១០ វេសារជ្ជៈ ៤ បដិសម្ពិទ្ធ ៤ អភិញ្ញា ៦ ពុទ្ធជមិ ៦ ។
 ព្រះនាមថា មានព្រះភាគនេះ មិនមែនមាតាធ្វើ មិនមែនបិតាធ្វើ មិនមែន
 បងប្អូនប្រុសធ្វើ មិនមែនបងប្អូនស្រីធ្វើ មិនមែនពួកមិត្តភាមិត្រូវធ្វើ មិន
 មែនពួកញាតិសាសនាបិតធ្វើ មិនមែនពួកសមណព្រាហ្មណ៍ធ្វើ មិន
 មែនពួកទេវតាធ្វើទេ នេះជាព្រះនាមកើតក្នុងទីបំផុតវិមោក្ខ របស់ព្រះពុទ្ធ
 ទាំងឡាយមានព្រះភាគ បញ្ញត្តិថាមានព្រះភាគនេះ កើតដោយការធ្វើ
 ឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រមទាំងការបានចំពោះនូវសព្វពាក្យពោណ ទៀបគល់
 នៃពោធិព្រឹក្ស ។

ក្នុងពាក្យថា បុគ្គលគប្បីរំលត់អស្មិមាននៈទាំងពួង ដោយការយល់
 សេចក្តីថា បញ្ញា លោកហៅថាការយល់ បានខាងប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់
 ។ ល ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ ។ ពាក្យថា
 អស្មិមានៈ គឺការប្រកាន់ថា អញមានក្នុងរូប សេចក្តីពេញចិត្តថា អញ
 មានការដេកត្រាំរឿយ ។ ថាអញមានសេចក្តីប្រកាន់ថាអញមានក្នុងវេទនា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សញ្ញាយ សង្ខារេសុ វិញ្ញាណោ អស្មីតិ មោឃោ អស្មីតិ
 ធនោ អស្មីតិ អនុសយោ ។ មូលំ បបញ្ចសង្ខាយាតិ
 កកវា មន្តា អស្មីតិ សព្វមុបរុទ្ធីតិ បបញ្ចសង្ខាយ
 មូលញ្ច អស្មីមានញ្ច មន្តាយ សព្វំ រុទ្ធយ្យ ឧប-
 រុទ្ធយ្យ និរោធយ្យ រូបសមេយ្យ អដ្ឋង្គមេយ្យ
 បដិច្ចស្សម្ពោយ្យាតិ មូលំ បបញ្ចសង្ខាយាតិ កកវា
 មន្តា អស្មីតិ សព្វមុបរុទ្ធ ។

(៨) យា កាចិ តណ្ហា អជ្ឈតន្តិ យា កាចិតិ
 សព្វេន សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ
 បរិយាទាយវចនមេតិ យា កាចិតិ ។ តណ្ហាតិ
 រូបតណ្ហា ។ បេ ។ ធម្មតណ្ហា ។ អជ្ឈតន្តិ អជ្ឈតន្តិ
 សមុដ្ឋាតិ^(១) សា តណ្ហាតិ អជ្ឈតន្តិ ។ អថវា អជ្ឈតន្តិកំ
 វុច្ចតិ ចិត្តំ យំ ចិត្តំ មោឃោ មានសំ ហធិយំ បណ្ណាវំ
 មោឃោ មនាយតនំ មន្ត្រ្យំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណា-
 ក្ខន្ធា តជ្ជា មោឃាវិញ្ញាណាគតុ ។ ចិត្តេន មនសា
 សា តណ្ហា សហគតា សហជាតា សំសដ្ឋា
 សម្បយុត្តា ឯកុប្បាដា ឯកនិរោដា ឯកវត្ថុកា

១ ម. សមុដ្ឋាតា វា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ សេចក្តីពេញចិត្តថា អញមានការដេកត្រាំ
 រឿយ ។ ថា អញមាន ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា បុគ្គល
 គប្បីរំលត់ឫសគល់នៃបបញ្ចសង្ខារ នឹងអស្មិមានៈទាំងពួង ដោយការ
 យល់ បានសេចក្តីថា បុគ្គលគប្បីរំលត់ គប្បីចូលទៅរំលត់ គប្បីរំលត់
 មិនសល់ គប្បីរម្ងាប់ គប្បីឲ្យវិនាស គប្បីឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ នូវឫសគល់
 នៃបបញ្ចសង្ខារ នឹងអស្មិមានៈទាំងពួង ដោយការយល់ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា បុគ្គលគប្បីរំលត់ឫសគល់
 នៃបបញ្ចសង្ខារ នឹងអស្មិមានៈទាំងពួងដោយការយល់ ។

(៨) អធិប្បាយពាក្យថា តណ្ហាទាំងឡាយណាមួយ ជាខាងក្នុង
 ត្រង់ពាក្យថា ណាមួយ គឺសព្វទាំងអស់ គ្រប់ទាំងអស់ ឥតសេសសល់
 មិនមានសេសសល់ ពាក្យថាណាមួយនេះ ជាពាក្យអស់រលីង ពាក្យថា
 តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា ។ ល ។ ធម្មតណ្ហា ។ ពាក្យថាជាខាងក្នុង
 គឺតណ្ហានោះ រមែងតាំងឡើងខាងក្នុង ហេតុនោះឈ្មោះថា ខាងក្នុង ។
 ម្យ៉ាងទៀត ចិត្តលោកហៅថា ខាងក្នុង បានដល់ ចិត្ត មនៈ មានសៈ
 ហឫទ័យៈ បណ្ណរៈ មនោ មនាយតនៈ មនិន្រ្ទិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពី វិញ្ញាណក្ខន្ធ ។ តណ្ហានោះ ទៅ
 ជាមួយគ្នា កើតជាមួយគ្នា ប្រឡំគ្នាប្រកបព្រមដោយចិត្ត ដោយមនៈ
 មានការកើតក្នុងទីជាមួយគ្នា មានការរលត់ក្នុងទីជាមួយគ្នា មានវត្ថុតែមួយ

កុទ្ធសមោ កុវិណសុត្តន្តិយោ

ឯការមុណាតិចី អជ្ឈតន្តិ យា កាចិ តណ្ហា អជ្ឈតំ ។

(៧) តាសំ វិនយា សនា សតោ សីតោតិ

សនាតិ សនា សព្វនា សព្វកាលំ និច្ចកាលំ ធុរ-

កាលំ សតតំ សមិតំ អញ្ញោតិណ្ណំ ហោធានុហោទំ (១)

ឧទកុម្មិកជាតំ(២) អវិចី សន្តតិ សហិតំ ធុសិតំ

បុរេកតំ បច្ឆាកតំ បុរិមយាមំ មជ្ឈិមយាមំ បច្ចិមយាមំ

កាឡេ ជុល្លោ វស្សោ ហោមន្តេ តិម្រេ បុរិមេ វយោឧន្ធូ

មជ្ឈិមេ វយោឧន្ធូ បច្ចិមេ វយោឧន្ធូ ។ សតោតិ

ចត្វហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្ស-

នាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ វេទនាសុ ចិត្តេ ធម្ម-

សុ ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។

អបរេហិចី ចត្វហិ ការណេហិ សតោ អសតិបរិ-

វជ្ជនាយ សតោ សតិករណីយានំ ធម្មានំ កតត្តា

សតោ សតិប្បដិបក្ខានំ ធម្មានំ ហតត្តា សតោ

សតិនិមិត្តានំ ធម្មានំ អសម្មជ្ជតា សតោ ។

១ ម. ហេដ្ឋានុហេដ្ឋំ ។ ២ ម. ឧទកុម្មិកជាតំ ។

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

មានអារម្មណ៍តែមួយ ដូច្នេះទើបឈ្មោះថា ខាងក្នុង ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) តណ្ហាទាំងឡាយណាមួយ ជាខាងក្នុង ។

(៩) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលគប្បីមានសតិសព្វកាល សិក្សា
ដើម្បីបន្ទាបនឹងតណ្ហាទាំងនោះ ត្រង់ពាក្យថា សព្វកាល គឺសព្វកាល គ្រប់
កាល អស់កាលទាំងពួង អស់កាលជានិច្ច អស់កាលដ៏ទៀង អស់កាល
មិនដាច់ អស់កាលរឿយ ។ មិនរោយរោយ ថែមហើយថែមទៀត ជាប់
គគ្គា មិនមានចន្លោះ ដូចជារលកទឹក ទង្គិចគ្នា ប៉ះពាល់គ្នា អស់បុរេកត្ត
បច្ចាកត្ត អស់បឋមយាម មជ្ឈមយាម បច្ច័យយាម អស់កាឡបក្ខ
ដុល្លាបក្ខ អស់វដ្តវត្សរ៍ វដ្តវេលា វដ្តវត្ត អស់ចំណែកបឋមវ័យ អស់
ចំណែកមជ្ឈមវ័យ អស់ចំណែកបច្ច័យវ័យ ។ ពាក្យថា មានសតិ គឺ
មានសតិ ដោយហេតុ ៤ យ៉ាង គឺចំរើនកាយេកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន
ឈ្មោះថា មានសតិ (ចំរើន) វេទនាសុ វេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន
ឈ្មោះថា មានសតិ (ចំរើន) ចិត្តចិត្តានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថា
មានសតិ (ចំរើន) ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថា
មានសតិ ។ មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃទៀត គឺមានសតិ ព្រោះ
វៀរឈឺនូវភាពមិនមានសតិ មានសតិព្រោះធ្វើនូវធម៌ទាំងឡាយ ដែលគួរ
ធ្វើដោយសតិ មានសតិ ព្រោះកំចាត់បង្គំនូវធម៌ទាំងឡាយ ជាសត្រូវដល់
សតិ មានសតិ ព្រោះមិនភ្លេចធម៌ទាំងឡាយ ជានិម្មិត របស់សតិ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អបរេហិមិ ចត្វហិ កាវណេហិ សតោ សតិយា សម-
 ដ្ឋាកតត្តា សតោ សតិយា វសិតត្តា សតោ សតិ-
 យា ចាកុញ្ញតាយ សតោ សតិយា អបច្ចោរោហណា-
 តាយ សតោ ។ អបរេហិមិ ចត្វហិ កាវណេហិ សតោ
 សតត្តា សតោ សុទ្ធតត្តា សតោ សមិតត្តា សតោ
 សុទ្ធជម្មសមដ្ឋាកតត្តា សតោ ។ ពុទ្ធានុស្សតិយា
 សតោ ធម្មានុស្សតិយា សតោ សង្ឃានុស្សតិយា
 សតោ សីលានុស្សតិយា សតោ ចាកានុស្សតិយា
 សតោ ទេវតានុស្សតិយា សតោ អាណាបាទនុស្សតិយា
 សតោ មរណស្សតិយា សតោ កាយកតស្សតិយា
 សតោ ឧបសមាទុស្សតិយា សតោ ។ យា សតិ
 អនុស្សតិ បដិស្សតិ សតិ សរណតា ជារណតា អបិ-
 លាបនតា អសម្មនតា សតិ សតិជ្ជ្ជយំ សតិពលំ
 សម្មាសតិ សតិសម្មោជ្ឈន្តោ ឯកាយនមត្តោ អយំ
 វុច្ចតិ សតិ ។ ឥមាយ សតិយា ឧបេតោ ហោតិ
 សមុបេតោ ឧបកតោ^(១) សមុបកតោ^(២) ឧបបន្នោ
 សមុបបន្នោ^(៣) សមដ្ឋាកតោ សោ វុច្ចតិ សតោ ។

សិក្ខិតិ តិស្ស្ហ សិក្ខា អធិសីលសិក្ខា អធិចិត្ត-

១ ម. ឱរាគតោ ។ ២ ម. សមុបាគតោ ។ ៣ ម. សម្មន្នោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃទៀត គឺមានសតិ ព្រោះប្រកបដោយសតិ
 មានសតិ ព្រោះស្ងាត់ដោយសតិ មានសតិ ព្រោះដំនាញដោយសតិ មាន
 សតិ ព្រោះមិនបោះបង់សតិ ។ មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃទៀត គឺ
 មានសតិ ព្រោះមានសតិមិនដាច់ មានសតិ ព្រោះមានសតិជាប់ត មានសតិ
 ព្រោះមានសតិរឿយ ។ មានសតិ ព្រោះប្រកប ដោយធម៌ជាប់ត ។ គ្នា
 មានសតិ ព្រោះពុទ្ធានុស្សតិ មានសតិ ព្រោះធម្មានុស្សតិ មានសតិ
 ព្រោះសង្ឃានុស្សតិ មានសតិ ព្រោះសីលានុស្សតិ មានសតិ ព្រោះចាតា-
 នុស្សតិ មានសតិ ព្រោះទេវតានុស្សតិ មានសតិ ព្រោះអានាបានស្សតិ
 មានសតិ ព្រោះមរណស្សតិ មានសតិ ព្រោះកាយគតាសតិ មាន
 សតិ ព្រោះឧបសមាទានុស្សតិ ។ សតិណា ការរលឹករឿយ ។ រលឹក
 ចំពោះ ធម្មជាតិជាគ្រឿងរលឹក ការរលឹក ការចាំបាន ការមិនភ្លេច
 សេចក្តីមិនវង្វេង ធម្មជាតិជាគ្រឿងរលឹក សតិទ្រុឌ សតិពលៈ សម្មាសតិ
 សតិសម្មាជ្ឈង្គ ជាផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង នេះលោកហៅថាសតិ ។
 បុគ្គលណាជាអ្នកចូលទៅជិត ប្រកប ចូលទៅជិត ប្រកបព្រម ចូលទៅ
 រក ចូលទៅរកព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រមដោយ
 សតិនេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា មានសតិ ។

ពាក្យថាសិក្សា បានដល់សិក្ខា៣ គឺ អធិសីលសិក្ខា១ អធិចិត្តសិក្ខា១

ចុក្កុសមោ កុវជិតសុត្តន្តបិដក

សិក្ខា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ កតតមា អធិសីលសិក្ខា ។
 ឥធិ ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ ហោតិមោក្ខសំវេសំវេតោ
 វិហារតិ អាចារកោចរសម្បជ្ជោ អណ្តមត្តេស្យ វជ្ជេស្យ
 កយទស្សវីសមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេស្យ ឧទ្ធកោ
 សីលត្ថោ មហាត្ថោ សីលត្ថោ សីលំ បតិជ្ជា អាទិ
 ចរណំ សំយមោ សំវេរោ មុខំ បមុខំ តុសលានំ
 ធម្មានំ សមាបត្តិយា អយំ អធិសីលសិក្ខា ។

កតតមា អធិចិត្តសិក្ខា ។ ឥធិ ភិក្ខុ វិវិច្ឆេ
 កាមេហំ វិវិច្ឆ អតុសលេហំ ធម្មេហំ សវិតក្កំ
 សវិចារំ វិវេកជំ បតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ
 វិហារតិ វិតក្កវិចារានំ រូបសមា អជ្ឈតំ សម្បសា-
 ទនំ ចេតសោ ឯកោទិការំ អវិតក្កំ អវិចារំ
 សមាធិជំ បតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ
 វិហារតិ បតិយា ច វិរាតា ឧបេក្ខកោ ច វិហារតិ
 សតោ ច សម្បជានោ សុខញ្ច កាយេន បដិសំ-
 វេទេតិ យន្តំ អរិយា អាចិត្តន្តំ ឧបេក្ខកោ សតិមា
 សុខវិហារីតិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ

កុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ១ ។ អធិសីលសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុកងសាសនានេះ មានសីល សង្គ្រមលក្ខណ៍បាតិមោក្ខសំវារៈ បរិបូណ៌ដោយអាចារៈ នឹងគាចារៈ ឃើញភ័យកងទោស សូម្បីបន្តិចបន្តួច សមាទាន សិក្សា កងសិក្ខាបទទាំងឡាយ សីលខ្លួនតូច សីលខ្លួនធំ សីលជាទីពឹង សីលជាខាងដើម ការប្រព្រឹត្តិ ការសង្គ្រម ការរំលង ជាប្រធាន ជាប្រមុខ ដើម្បីបានកុសលធម៌ទាំងឡាយ នេះ អធិសីលសិក្ខា ។

អធិចិត្តសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុកងសាសនានេះ ជាអ្នកស្ងាត់ ចាកកាមទាំងឡាយ ស្ងាត់ចាកអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ចូលបឋមជ្ឈាន ប្រកបដោយវិតក្កៈ ប្រកបដោយវិចារៈ មានបីតិនឹងសុខ ដែលកើតអំពី សេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ ព្រោះរម្ងាប់វិតក្កៈនឹងវិចារៈ ចូលទុតិយជ្ឈាន ជាធម្មជាតិ កើតក្នុងសន្តាននៃខ្លួន ប្រកបដោយសេចក្តីជ្រះថ្លាគឺសង្ខារ មានសភាពជា ចិត្តខ្ពស់ឯក មិនមានវិតក្កៈ មិនមានវិចារៈ មានតែបីតិនឹងសុខៈ ដែលកើត អំពីសមាធិ ។ ព្រោះឡើយណាយចាកបីតិផង ប្រកបដោយឧបេក្ខាផង មានស្មារតីដឹងខ្លួន ដោយប្រពៃផង ទទួលសុខដោយនាមកាយផង ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ តែងសរសើរបុគ្គលដែលបានតតិយជ្ឈាននោះថា បុគ្គលនោះ ប្រកបដោយឧបេក្ខា មានស្មារតី មានធម៌ជាគ្រឿង នៅជាសុខដូច្នេះ ព្រោះតតិយជ្ឈានណា ក៏ចូលតតិយជ្ឈាននោះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សុខស្ស ច បហាណា ទុក្ខស្ស ច បហាណា បុព្វេ
 សោមនស្សនោមនស្សានំ អត្ថន្តមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេ-
 ក្កាសតិហារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ឈ វិហារតិ
 អយំ អធិច័ត្តសិក្ខា ។

កតមា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ ឥធិ ភិក្ខុ បព្វាវា
 ហោតិ ឧទយត្ថតាមិនិយា បញ្ញាយ សមដ្ឋា តោ
 អរិយាយ និព្វេជិកាយ សម្មាទុក្ខក្ខយតាមិនិយា
 សោ ឥទំ ទុក្ខន្តំ យថាភ្នតំ បជាធាតិ អយំ ទុក្ខ-
 សមុទយោតិ យថាភ្នតំ បជាធាតិ អយំ ទុក្ខនិរោធាតិ
 យថាភ្នតំ បជាធាតិ អយំ ទុក្ខនិរោធតាមិនី បដិបទាតិ
 យថាភ្នតំ បជាធាតិ ឥមេ អាសវាតិ យថាភ្នតំ
 បជាធាតិ អយំ អាសវសមុទយោតិ យថាភ្នតំ
 បជាធាតិ អយំ អាសវនិរោធាតិ យថាភ្នតំ បជាធាតិ
 អយំ អាសវនិរោធតាមិនី បដិបទាតិ យថាភ្នតំ បជា-
 ធាតិ អយំ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រោះលះបង់សុខផង ព្រោះលះបង់ទុក្ខផង ព្រោះវិនាសទៅនៃសោ-

មនស្សនឹងទោមនស្ស ក្នុងកាលមុន ចូលចិត្តគង្សាន ឥតទុក្ខ ឥតសុខ

មានសេចក្តីបរិសុទ្ធ ដោយឧបេកានឹងសតិ នេះ អធិប្បញ្ញាសិកា ។

អធិប្បញ្ញាសិកា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមាន

ប្រាជ្ញា ប្រកបដោយប្រាជ្ញា ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងសេចក្តីចំរើននឹងការវិនាស

ជាប្រាជ្ញាដ៏ប្រសើរ ជាគ្រឿងទំលុះទំលាយ ជាដំណើរទៅដើម្បីការអស់

ទុក្ខដោយប្រវត្ត ភិក្ខុនោះ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាទុក្ខ ដឹងច្បាស់

តាមពិតថា នេះការឲ្យកើតទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះការរលត់ទុក្ខ

ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះបដិបទ្ធាជាដំណើរទៅដើម្បីរលត់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់

តាមពិតថា ទាំងនេះជាអាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះការឲ្យកើត

អាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះការរលត់អាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា

នេះបដិបទ្ធាជាដំណើរទៅដើម្បីការរលត់អាសវៈ នេះ អធិប្បញ្ញាសិកា ។

បុទុសមោ កុវេទិកសុត្តន្តទ្វេសោ

តាសំ វិនយា សទា សតោ សិក្ខតិ តាសំ
 តណ្ហានំ វិនយាយ បដិវិនយាយ បហានាយ វ្យាស-
 មាយ បដិទិស្សតាយ បដិប្បស្សនិយោ អនិសីលម្បិ
 សិក្ខេយ្យ អនិច្ចត្តម្បិ សិក្ខេយ្យ អនិប្បញ្ញម្បិ សិ-
 ក្ខេយ្យ ឥមា តិសេដ្ឋា សិក្ខា អាវុដ្ឋនោ សិក្ខេយ្យ
 ជាននោ សិក្ខេយ្យ បស្សនោ សិក្ខេយ្យ បច្ចវេត្តនោ
 សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ អនិដ្ឋហនោ សិក្ខេយ្យ សទ្ទាយ
 អនិមុត្តនោ សិក្ខេយ្យ វិរិយំ បក្កណ្ណនោ សិក្ខេយ្យ
 សតី ឧបដ្ឋេបនោ សិក្ខេយ្យ ចិត្តំ សមាទហនោ
 សិក្ខេយ្យ បញ្ញាយ បជាននោ សិក្ខេយ្យ អភិ-
 ញ្ញេយ្យំ អភិជាននោ សិក្ខេយ្យ បរិញ្ញេយ្យំ បរិជា-
 ននោ សិក្ខេយ្យ បហាតតំ បដិហនោ សិក្ខេយ្យ
 ភាវេតតំ ភាវេនោ សិក្ខេយ្យ សច្ចិកាតតំ សច្ចិកាហ-
 នោ សិក្ខេយ្យ អាចរេយ្យ សមាចរេយ្យ សមា-
 នាយ វេត្តេយ្យតិ តាសំ វិនយា សទា សតោ
 សិក្ខតិ ។ តេនាហ ភក្កវា

មូលំ បបញ្ចសង្ខយាតិ ភក្កវា

មន្តា អស្មិទិ សព្វបុប្ផេ

ត្រីវិទ្យាសូត្រទី ១៤

ពាក្យថា បុគ្គលគប្បីមានសតិសព្វកាល សិក្សា ដើម្បីបន្ថែមបង្កើន
តណ្ហាទាំងនោះ បានសេចក្តីថា គប្បីសិក្សាអធិស្សន្នផង គប្បីសិក្សា
អធិចិត្តផង គប្បីសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីនាំចេញ ដើម្បីនាំចេញ
ចំពោះ ដើម្បីលះបង់ ដើម្បីរម្ងាប់ ដើម្បីរលាស់ចោល ដើម្បីគ្របសង្កត់
នូវតណ្ហាទាំងនោះ គប្បីនឹកសិក្សាសិក្ខាទាំង ៣ នេះ គប្បីដឹងសិក្សា
គប្បីឃើញសិក្សា គប្បីពិចារណាសិក្សា គប្បីអធិដានចិត្តសិក្សា គប្បី
ជឿដោយសទ្ធាសិក្សា គប្បីផ្ដន្ទាឲ្យយាមសិក្សា គប្បីតំកល់នូវសតិសិក្សា
គប្បីតំកល់ចិត្តសិក្សា គប្បីដឹងច្បាស់ដោយបញ្ញាសិក្សា គប្បីដឹងចំពោះ
នូវអភិពោធិយុទ្ធសិក្សា គប្បីកំណត់ដឹងនូវបរិពោធិយុទ្ធសិក្សា គប្បីលះ
បង់នូវបរិហត្ថយុទ្ធសិក្សា គប្បីចំរើនការវេតនយុទ្ធសិក្សា គប្បីធ្វើឲ្យជាក់
ច្បាស់នូវសច្ចកាតព្វធម៌សិក្សា ប្រព្រឹត្តទៅ ប្រព្រឹត្តទៅព្រម ប្រព្រឹត្ត
សមាទាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលគប្បីមានសតិសព្វកាល
សិក្សា ដើម្បីបន្ថែមបង្កើនតណ្ហាទាំងនោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
ត្រាស់ថា

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា បុគ្គលគប្បីរំលត់បូសគល់
នៃបឋមសង្ខារ នឹងអស្មិមានៈទាំងពួង ដោយការយល់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាទិទ្ទេសោ

យោ កាចិ តណ្ហា អជ្ឈតំ

តាសំ វិនយោ សទា សតោ សិក្ខតិ ។

[១០] យដ្ឋញ្ចំ ធម្មមគិដញ្ញា

អជ្ឈតំ អថវាចិ តហិទ្ធា

ន ហិ តេន ថាមំ កុព្វេថ

ន ហិ សា និព្វតិ សតំ វត្ថោ ។

[១១] យដ្ឋញ្ចំ ធម្មមគិដញ្ញា អជ្ឈតន្តិ យដ្ឋញ្ចំ

អត្ថនោ គុណំ ជាធរយ្យ កុសលេ វា ធម្មេ អព្យាកតេ

វា ធម្មេ ។ កតមេ អត្ថនោ គុណា ។ ឧទ្ធាកុលា

បព្វជិតោ វា អស្ស្ន^(១) មហាកុលា បព្វជិតោ វា អស្ស្ន^(២)

មហាកោគកុលា បព្វជិតោ វា អស្ស្ន ឧទ្ធហាកោគ-

កុលា បព្វជិតោ វា អស្ស្ន ញ្ញាតោ យសស្ស្នំ កហដ្ឋ-

ប្បព្វជិតានន្តិ វា អស្ស្ន លាភិម្មិ ចីវរវិណ្ឌមាតសេនា-

សនគិលានប្បច្ចយភេសដ្ឋបរិក្ខារានន្តិ វា អស្ស្ន សុត្ត-

ន្តិកោ វា អស្ស្ន វិនយធរោ វា អស្ស្ន ធម្មកថិកោ

វា អស្ស្ន អារញ្ចិកោ វា អស្ស្ន វិណ្ឌមាតិកោ វា អស្ស្ន

៖ ម. សុត្តន្ត អស្សន្តិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. មហាបុណ្ណ បព្វជិតោ វា អស្សតិ ឧ ទិស្សន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

តណ្ហា ទាំងឡាយ ណាមួយ ជាខាងក្នុង ឬគ្រលធម៌មានសតិ

សព្វកាលសិក្សា ដើម្បីបន្ទោបង់នូវតណ្ហា ទាំងនោះ ។

(១០) ឬគ្រលធម៌ដឹង នូវធម៌ណាមួយ ជាខាងក្នុងឬខាងក្រៅ

មិនគប្បីធ្វើនូវកំឡាំង ដោយធម៌នោះ ការរលត់នោះ

ពួកសប្បុរសមិនបានពោលហើយ ។

(១១) ពាក្យថា ឬគ្រលធម៌ដឹងនូវធម៌ណាមួយជាខាងក្នុង អធិប្បាយ

ថា ឬគ្រលធម៌ដឹងគុណណាមួយរបស់ខ្លួន ក្នុងក្រសលធម៌ក្តី ក្នុងអព្យាកត-

ធម៌ក្តី ។ គុណរបស់ខ្លួន តើដូចម្តេច ។ ឬគ្រល (ចេញ) អំពីត្រកូល

ខ្ពស់ហើយឬសក្តី អំពីត្រកូលធំហើយឬសក្តី អំពីត្រកូលមានគោតៈ

ច្រើនហើយឬសក្តី អំពីត្រកូលមានគោតៈដ៏លើសលុបហើយឬសក្តី (ដឹង)

ថា អាត្មាអញ ជាអ្នកល្បីល្បាញ មានយសជាងពួកគ្រហស្ថនឹងបព្វជិត

ក្តី (ដឹង) ថា អញជាអ្នកបានចម្រើន បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយ-

ភេសជ្ជបរិក្ការក្តី ថា ជាអ្នកទ្រទ្រង់ព្រះសូត្រក្តី ជាអ្នកទ្រទ្រង់វិន័យក្តី ជា

ធម្មកថិកក្តី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តការពោកធម៌ក្តី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាតិកធម៌ក្តី

បុព្វសមា កុរុណសុត្តន្តទ្វេសោ

ចិស្សត្ត្រលីកោ វា អស្ស តេជវិកោ វា អស្ស សម-
 ទានទារិកោ វា អស្ស ខលុបប្បាភត្តិកោ វា អស្ស
 ទេសជ្ជិកោ វា អស្ស យថាសន្តតិកោ វា អស្ស
 បឋមស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា អស្ស ទុតិយស្ស
 ឈានស្ស លាភីតិ វា អស្ស តតិយស្ស ឈានស្ស
 លាភីតិ វា អស្ស ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស លាភីតិ វា អស្ស
 អាណាសានញ្ញាយតនសមាបត្តិយា លាភីតិ វា អស្ស
 វិញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិយា អាតិញ្ញាញាយតន-
 សមាបត្តិយា ទេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនសមាបត្តិយា
 លាភីតិ វា អស្ស ឥមេ វុច្ចន្តិ អត្តនោ គុណា ។ យេក្ខញ្ច
 អត្តនោ គុណំ ជាទេយ្យ អាជាទេយ្យ វិជាទេយ្យ បដិវិ-
 ជាទេយ្យ បដិវិជ្ជេយ្យាតិ យេក្ខញ្ច ចម្មមភិជញ្ញា អជ្ឈតិ ។
 អថវាចំ បហិទ្ធាតិ ឧបជ្ឈាយស្ស វា អាចរិយស្ស វា
 តេ គុណា អស្សតិ អជ្ឈតិ អថវាចំ ពហិទ្ធា ។

(១២) ន តេន ថាមំ កុព្វេថាតិ អត្តនោ វា គុណាន
 បរេសំ វា គុណាន ថាមំ ន ករេយ្យ ធម្មំ ន ករេយ្យ
 មាទំ ន ករេយ្យ ឧណ្ហាតិ ន ករេយ្យ ឧណ្ហាមំ ន ករេយ្យ
 ន តេន មាទំ ជិទេយ្យ ន តេន ធម្មោ^(១) អស្ស

១ ឋ. ពព្វា ។

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

ជាអ្នកប្រព្រឹត្តបំណុលក្នុងកិច្ចការ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តតែបរិវារក្នុងកិច្ចការ ជាអ្នក
 ប្រព្រឹត្តសហការនៃការក្នុងកិច្ចការ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តខ្លួនប្រាកដក្នុងកិច្ចការ ជាអ្នក
 ប្រព្រឹត្តនៃសង្គមក្នុងកិច្ចការ ជាអ្នកប្រព្រឹត្តយថាសន្តតិក្នុងកិច្ចការ បានបឋម-
 ជ្ឈានក្តី បានទុតិយជ្ឈានក្តី បានតតិយជ្ឈានក្តី បានចតុត្ថជ្ឈានក្តី បាន
 អាកាសានញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី បានវិញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី បាន
 អាក្ខញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី បាននេវេសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី
 ទាំងនេះ ហៅថា គុណរបស់ខ្លួន ។ បុគ្គលគប្បីដឹង គប្បីដឹងទូទៅ
 គប្បីដឹងផ្សេងៗ គប្បីដឹងចំពោះ គប្បីចាក់ធ្លុះ នូវគុណណាមួយរបស់ខ្លួន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីដឹងនូវធម៌ណាមួយជាខាងក្នុង ។
 ពាក្យថា ខាងក្រៅ គឺគុណទាំងនោះ គប្បីមានដល់ទុបជ្ឈាយ៍ ឬ
 អាចារ្យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់) ថា ជាខាងក្នុង ឬខាងក្រៅ ។

(១២) ពាក្យថា បុគ្គលមិនគប្បីធ្វើនូវកម្លាំង ដោយធម៌នោះ
 គឺមិនគប្បីធ្វើនូវកម្លាំង មិនគប្បីធ្វើនូវសេចក្តីរឹងត្អឹង មិនគប្បីធ្វើនូវសេចក្តី
 ប្រកាន់ មិនគប្បីធ្វើនូវការបោកបញ្ឆោត មិនគប្បីធ្វើនូវការក្រអឺតក្រអោង
 ដោយគុណ របស់ខ្លួនផង ដោយគុណ របស់បុគ្គលដទៃផង មិន
 គប្បីញ៉ាំងសេចក្តីប្រកាន់ឱ្យកើត ដោយគុណនោះ មិនគប្បីរឹងរូស

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បត្តន្ទោ បត្តហិតសិរោតិ ន តេន ថាមំ កុព្វេដ ។

[១៣] ន ហិ សា និព្វតិ សតំ វុត្តាតិ
សតានំ សង្ខានំ សប្បវិសានំ ពុទ្ធានំ ពុទ្ធស្សវកានំ
បច្ចេកពុទ្ធានំ សា និព្វតិ^(១) ន វុត្តា នប្បវុត្តា ន
អាចិក្ខិតា ន ទេសិតា ន បញ្ញាបិតា ន បដ្ឋបិតា
ន វិវដា ន វិភត្តា ន ឧត្តាដកតា នប្បកាសិតាតិ
ន ហិ សា និព្វតិ សតំ វុត្តា ។ តេនាហ ភក្កវា

យន្តញ្ចំ ធម្មមគិដញ្ញា

អជ្ឈតំ អដវាបិ ពហិទ្ធា

ន តេន ថាមំ កុព្វេដ

ន ហិ សា និព្វតិ សតំ វុត្តាតិ ។

[១៤] សេយ្យេ ន តេន មញ្ញេយ្យ

និទេយ្យេ អដវាបិ សវិក្ខោ

បុដ្ឋោ អនេករូបេហិ

នាតុមាទំ វិកប្បយំ តិដ្ឋេ ។

[១៥] សេយ្យេ ន តេន មញ្ញេយ្យតិ សេយ្យេ-

ហមស្ម័តិ មាទំ^(២) ន ជនេយ្យ ជាតិយា វា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

រឹងរូសក្រែលែង មានក្បាលងើបឡើង ដោយគុណនោះ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើនូវកម្លាំង ដោយធម៌នោះ ។

(១៣) ពាក្យថា សេចក្តីរលត់នោះ ពួកសប្បុរសមិនពោលហើយ
គឺសេចក្តីរលត់នោះ ពួកអ្នកស្ងប់ អ្នករម្ងាប់ សប្បុរស គឺព្រះពុទ្ធ សាវ័ក
របស់ព្រះពុទ្ធ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធាំណឡាយ មិនពោល មិនពោលសព្វ-
គ្រប់ មិនប្រាប់ មិនសំដែង មិនបញ្ញត្តិ មិនតាំងទុក មិនបើក មិនចែក
មិនធ្វើឲ្យរាក់ មិនប្រកាសហើយ ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា សេចក្តីរលត់
នោះ ពួកសប្បុរសមិនពោលហើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
ត្រាស់ថា

បុគ្គល គប្បីដឹង នូវធម៌ណាមួយជាខាងក្នុង ឬ
ខាងក្រៅ បុគ្គលមិនគប្បីធ្វើនូវកម្លាំងដោយធម៌នោះ
សេចក្តីរលត់នោះ ពួកសប្បុរសមិនពោលហើយ ។
(១៤) បុគ្គល មិនគប្បីសំគាល់ថា ប្រសើរជាង ថាថោក
ទាបជាង ឬថាស្មើគ្នាដោយគុណនោះឡើយ បុគ្គល
បើត្រូវពាក្យទាំងឡាយ មានសភាពជាអនេក
គ្របសង្កត់ហើយ មិនគប្បីតាំងខ្លួនទេ ។

(១៥) ពាក្យថា មិនគប្បីសំគាល់ថា ប្រសើរជាងដោយគុណនោះ
គឺមិនគប្បីញ៉ាំងមានៈ ឲ្យកើតថា អញជាអ្នកប្រសើរដូច្នេះ ដោយជាតិក្តី

បុព្វសមោ កុវរិកសុត្តន្តបិដក

តោត្ថេន វា កោលបុត្តិកេន វា វណ្ណោហោត្ថរតាយ វា ធនេន វា អដ្ឋេនេន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា វិជ្ជជ្ជានេន វា សុតេន វា បដិគាលោន វា អញ្ញាតវេន វា វត្ថុនាតិ សេយ្យេ ន តេន មញ្ញេយ្យ ។

[១៦] និទេយ្យ អថវាបិ សវិក្ខោតិ ហីនោហមស្មីតិ ឱហំ ន ជនេយ្យ ជាតិយា វា តោត្ថេន វា ។ បេ ។ អញ្ញាតវេន វា វត្ថុនា សនិសោហមស្មីតិ ហំ ន ជនេយ្យ ជាតិយា វា តោត្ថេន វា កោលបុត្តិកេន វា^(១) វណ្ណោហោត្ថរតាយ វា ធនេន វា អដ្ឋេនេន វា កម្មាយតនេន វា សិប្បាយតនេន វា វិជ្ជជ្ជានេន វា សុតេន វា បដិគាលោន វា អញ្ញាតវេន វា វត្ថុនាតិ និទេយ្យ អថវាបិ សវិក្ខោ ។

[១៧] បុដ្ឋា^(២) អនេករូបេហិតិ អនេកវិដេហិ អាការេហិ បុដ្ឋា ចរេតោ សមោហិតោ សមន្តាកតោតិ បុដ្ឋា អនេករូបេហិ ។

[១៨] នាតុហំ វិកប្បយំ តិដ្ឋេតិ អាតុមាណា^(៣) វុច្ចតិ អត្តា អត្តាមំ កប្បេន្តោ វិកប្បេន្តោ វិកប្បំ អាបដ្ឋេន្តោ ន តិដ្ឋេយ្យតិ នាតុហំ វិកប្បយំ តិដ្ឋេ ។

១ ម. កោលបុត្តិយេន វា ។ ២ ឱ. ម. សព្វត្ថ ផុដ្ឋោតិ វិស្សតិ ។ ៣ ម. អាតុមា ។

ក្បួនស្តង់ដារទី ១៤

គោត្រក្តី ភាពនៃខ្លួនជាកូនអ្នកមានត្រកូលក្តី ភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរលក្ខណ៍
ទ្រព្យក្តី ការស្វាធារណៈក្តី ការងារក្តី សិល្បៈក្តី ថ្នាក់នៃវិជ្ជាភ្នំ សុភ័ក្ត្រ
បដិសាណក្តី វត្ថុណាមួយក្តី ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា មិនគប្បីសំគាល់
ថា ប្រសើរជាង ដោយគុណនោះ ។

(១៦) ពាក្យថា ថែកទាបជាង ឬ ថាស្មើគ្នា គឺបុគ្គលមិនគប្បី
ញ៉ាំងសេចក្តីប្រកាន់ទាប ឲ្យកើតឡើងថា អញជាអ្នកថែកទាបដូច្នេះ
ដោយជាតិក្តី គោត្រក្តី ។ បេ ។ វត្ថុណាមួយក្តី មិនគប្បីញ៉ាំងសេចក្តី
ប្រកាន់ឲ្យកើតឡើងថា អញជាអ្នកស្មើគ្នាដូច្នេះ ដោយជាតិក្តី គោត្រក្តី
ភាពនៃខ្លួនជាកូនអ្នកមានត្រកូលក្តី ភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរលក្ខណ៍ ទ្រព្យក្តី
ការស្វាធារណៈក្តី ការងារក្តី សិល្បៈក្តី ថ្នាក់នៃវិជ្ជាភ្នំ សុភ័ក្ត្រ បដិសាណ
ក្តី វត្ថុណាមួយក្តី ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ថែកទាបជាងឬថាស្មើគ្នា ។

(១៧) ពាក្យថា បុគ្គលបើត្រូវអាភារៈទាំងឡាយ មានសភាពជា
អនេកគ្របសង្កត់ហើយ គឺអាភារៈមានប្រការៈជាអនេក គ្របសង្កត់
បៀតបៀន រូបវិត ចោមរោមហើយ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
បើត្រូវអាភារៈទាំងឡាយ មានសភាពជាអនេក គ្របសង្កត់ហើយ ។

(១៨) ពាក្យថា មិនគប្បីតាំងខ្លួន សេចក្តីថា អត្តា លោក
ហៅថា ខ្លួន បុគ្គលមិនគប្បីតាំង តែងតាំង ដល់នូវការតែង
តាំងខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីតាំងខ្លួន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តេជានាហ ភក្កវា

សេយ្យោ ន តេន មពោយ្យ

នីចេយ្យោ អថវាបិ សវិត្តោ

បុរោ អនេក្កបេហិ

នាតុមាណំ វិកាច្ឆយំ តិដ្ឋេតិ ។

[១៩] អដ្ឋត្ថមេវ ឧបសមេ

នាពាតោ ភិក្ខុ សន្តិមេសេយ្យ

អដ្ឋត្ថំ ឧបសន្តស្ស

នត្ថិ អត្ថំ^(១) កុតោ និរត្ថំ^(២) វា ។

[២០] អដ្ឋត្ថមេវ ឧបសមេតិ អដ្ឋត្ថំ វាគំ

សមេយ្យ នោសំ សមេយ្យ មោហំ សមេយ្យ កោដិ

ឧបនាហំ មត្តំ បទ្ទាសំ ឥស្សំ មច្ឆរិយំ មាយំ

សាវេយ្យំ ថម្ពំ សាវម្ពំ មាណំ អតិមាណំ មទំ បមាណំ

សព្វេ តិលេសេ សព្វេ ទុច្ឆរិតេ សព្វេ ទរេសេ សព្វេ

បរិទ្ទាហេ សព្វេ សន្តាបេ សព្វាគុសលាភិសង្ខារេ

សមេយ្យ ឧបសមេយ្យ វ្យុបសមេយ្យ និព្វាបេយ្យ

បដិច្ចស្សម្ពេយ្យាតិ អដ្ឋត្ថមេវ ឧបសមេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថាៈ

បុគ្គលមិនគប្បីសំគាល់ថាប្រសើរជាង ថាថោកទាប
ជាង ឬថាស្មើគ្នា ដោយគុណនោះឡើយ បុគ្គល
បើត្រូវតាមការទាំងឡាយ មានសភាពជាអនេក
គ្របសង្កត់ហើយ មិនគប្បីតាំងខ្លួនទេ ។

(១៩) ភិក្ខុ គប្បីរម្ងាប់កិលេស ខាងក្នុងតែម្យ៉ាង មិន
គប្បីស្វែងរក នូវការស្ងប់ដោយឧបាយដទៃទេ ភិក្ខុ
រម្ងាប់កិលេសខាងក្នុង អត្តា មិនមាន ឬនិរត្តា នឹង
មានពិណ ។

(២០) ពាក្យថា គប្បីរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុង តែម្យ៉ាង គឺគប្បី
រម្ងាប់រាគៈ គប្បីរម្ងាប់ទោសៈ គប្បីរម្ងាប់មោហៈ ខាងក្នុង គប្បីរម្ងាប់
គប្បីចូលទៅរម្ងាប់ គប្បីឲ្យស្ងប់ គប្បីឲ្យរលត់ គប្បីឲ្យរម្ងាប់ចំពោះ
នូវកោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា
សាថេយ្យៈ ថម្កៈ សារម្កៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ នឹងកិលេស
ទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅ
ក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង អកុសលាកិសង្ខារទាំងពួង
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីរម្ងាប់កិលេស ខាងក្នុងតែម្យ៉ាង ។

បុគ្គលមោ តុរិយាសុត្តន្តទ្វេសោ

(២០) នាពាតោ ភិក្ខុ សន្តិមេសេយ្យាតិ អញ្ញតោ
 អសុទ្ធិមត្តេន មិច្ឆាបដិបទាយ អនិយ្យានបដេន^(១)
 អញ្ញត្រ សតិប្បដ្ឋានេហិ អញ្ញត្រ សង្កប្បធានេហិ
 អញ្ញត្រ ឥទ្ធិហានេហិ អញ្ញត្រ ឥន្ទ្រិយេហិ អញ្ញត្រ
 ឧបេហិ អញ្ញត្រ ពោជ្ឈង្គេហិ អញ្ញត្រ អរិយា អដ្ឋ-
 ង្គិកា មត្តា សន្តិ ឧបសន្តិ វ្យាបសន្តិ និព្វតិ បដិប្ប-
 ស្សន្តិ ន ឯសេយ្យ ន គរេសេយ្យ ន បរិយេសេយ្យាតិ
 នាពាតោ ភិក្ខុ សន្តិមេសេយ្យ ។

(២២) អជ្ឈតំ ឧបសន្តស្សាតិ អជ្ឈតំ វាតំ
 សន្តស្ស នោសំ សន្តស្ស ។ បេ ។ សព្វាគុសលា-
 ភិសម្ពាទេ សន្តស្ស ឧបសន្តស្ស វ្យាបសន្តស្ស និព្វតស្ស
 បដិប្បស្សន្តស្សាតិ អជ្ឈតំ ឧបសន្តស្ស ។

(២៣) នត្ថំ អត្ថំ កុតោ និរត្ថំ វាតំ នត្ថតិ បដិ-
 ក្ខេហោ ។ អត្ថនិ សស្សតនិដ្ឋិ^(២) នត្ថំ និរត្ថនិ ឧច្ឆេទនិដ្ឋិ
 នត្ថំ ។ អត្ថាតិ កហំតំ នត្ថំ និរត្ថាតិ មុញ្ញាតព្វំ នត្ថំ ។
 យស្ស នត្ថំ^(៣) កហំតំ តស្ស នត្ថំ^(៤) មុញ្ញាតព្វំ ។

១ ម. អនិយ្យានពេន ។ ២ ម. អត្តទិដ្ឋិ ។ ៣ ម. យស្សត្ថិ ។ ៤ ម. តស្សត្ថិ ។

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

(២១) ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីស្វែងរកនូវការរម្ងាប់ ដោយឧបាយ ដទៃទេ គឺភិក្ខុមិនគប្បីស្វែងរក មិនគប្បីគន់រក មិនគប្បីគន់រកឡើយ ។ នូវការស្ងប់ ការចូលទៅជិតស្ងប់ ការរម្ងាប់ ការរលត់ ការស្ងប់រម្ងាប់ ដោយផ្លូវដទៃ ផ្លូវមិនបរិសុទ្ធ បដិបទាខុស ផ្លូវមិនមែនជាទីស្រាច់ ស្រង់សត្វ វៀរចាកសតិប្បដ្ឋាន វៀរចាកសម្មប្បដ្ឋាន វៀរចាកឥន្ទ្របាទ វៀរចាកឥន្ទ្រិយ វៀរចាកពលៈ វៀរចាកពោជ្ឈង្គ វៀរចាកអដ្ឋង្គិកមគ្គ ដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមិនគប្បីស្វែងរក នូវការ រម្ងាប់ដោយឧបាយដទៃទេ ។

(២២) ពាក្យថា ភិក្ខុរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុងហើយ គឺរម្ងាប់រាគៈ រម្ងាប់ទោសៈ ខាងក្នុង ។ បេ ។ រម្ងាប់ ចូលទៅរម្ងាប់ ស្ងប់ រលត់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ នូវអកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុងហើយ ។

(២៣) អធិប្បាយពាក្យថា អត្តា មិនមាន ឬថានិរត្តា (នឹងមាន) អំពីណា ត្រង់ពាក្យថា មិនមាន គឺជាពាក្យហាមឃាត់ ។

ពាក្យថា អត្តា គឺសស្សតទិដ្ឋិ មិនមាន ពាក្យថា និរត្តា គឺ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ មិនមាន ។ ការប្រកាន់ថា អត្តា មិនមាន ការគប្បីលែងថា និរត្តា មិនមាន ។ ការប្រកាន់នៃបុគ្គល ណា មិនមាន ការគប្បីលែង នៃបុគ្គលនោះ មិនមាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាទិទ្ទេសោ

យស្សត្ថិ មុញ្ញតត្ថំ^(១) តស្សត្ថិ កហិតំ^(២) ។ តាហមុញ្ញនិ
សមតិក្កន្តោ អរហា វុឡ្យបរិហានី វិតិវត្តោ ។ សោ
វុជ្ជវាសោ ចិន្តាចរណោ ។ បេ ។ នត្ថិ តស្ស បុណ្ណវេតិ
នត្ថិ អត្ថំ កុតោ និរត្ថំ វា ។ តេនាហ កកវា

អជ្ឈតមេវ ឧបសមេ

នាពាតោ ភិក្ខុ សន្តិមេសេយ្យ
ញ

អជ្ឈតំ ឧបសន្តស្ស

នត្ថិ អត្ថំ កុតោ និរត្ថំ វាតិ ។

(២២) មជ្ឈេ យថា សមុទ្ទស្ស

ឧមិ នោ ជាយតិ បីតោ ហោតិ

ឯវំ បីតោ អនេជស្ស

ឧស្សនំ ភិក្ខុ ន ករេយ្យ កុហិតំ ។

(២៣) មជ្ឈេ យថា សមុទ្ទស្ស ឧមិ នោ ជាយតិ
បីតោ ហោតិ តិ សមុទ្ទោ ចតុរាសីតិយោជនសហ-
ស្សនិ ឧត្ថេនេន កម្ពីរោ ហេដ្ឋា ចត្តាឡីសយោជន-
សហស្សនិ ឧទកំ មច្ឆកច្ឆបេហិ កម្មតិ ឧបរិ
ចត្តាឡីសយោជនសហស្សនិ ឧទកំ វាតេហិ កម្មតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការគប្បីលែងនៃបុគ្គលណាមាន ការប្រកាន់នៃបុគ្គលនោះក៏មាន ។
 ព្រះអរហន្តកន្លង នូវការប្រកាន់នឹងការលែង គឺប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសេចក្តី
 ចំរើន នឹងសេចក្តីសាបសូន្យ ។ ព្រះអរហន្តនោះ មានការនៅ (ក្នុងអរិយ-
 វាសៈ) នៅរួចហើយ មានការប្រព្រឹត្តិសន្សំហើយ ។ បេ ។ ភព្វប្បីនៃ
 លោកមិនមានទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អត្តា មិនមាន ឬថា និរត្តា
 (នឹងមាន) អំពីណា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

ភិក្ខុគប្បីរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុងតែម្យ៉ាង មិនគប្បីស្វែងរកនូវ
 ការរម្ងាប់ ដោយឧបាយដទៃទេ ភិក្ខុរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុង
 ហើយ អត្តា មិនមានទេ ឬថា និរត្តា នឹងមានអំពីណា ។

[២២] រលក មិនកើត ត្រង់ទីពាក់កណ្តាល នៃសមុទ្រ
 (សមុទ្រនោះ) តាំងនៅនឹង យ៉ាងណាមិញ ភិក្ខុ
 គប្បីតាំងនៅនឹងនួន មិនញាប់ញ័រ យ៉ាងនោះឯង
 មិនគប្បីធ្វើ នូវការបោកបញ្ឆោត ក្នុងហេតុនីមួយ ។

[២៥] ពាក្យថា រលកមិនកើតត្រង់ទីពាក់កណ្តាល នៃសមុទ្រ (សមុទ្រ
 នោះ)តាំងនៅនឹង យ៉ាងណាមិញ អធិប្បាយថា សមុទ្រមានជំរៅទៅខាង
 ក្រោម ប្រាំបីម៉ឺនបួនពាន់យោជន៍ ទឹកខាងក្រោមបួនម៉ឺនយោជន៍ កម្រើក
 ដោយហ្វូងត្រីនឹងអណ្តើក ទឹកខាងលើ បួនម៉ឺនយោជន៍ កម្រើកដោយខ្យល់

បុទុសមោ តុវិទិត្តនិទ្ទេសោ

មជ្ឈេ ចត្តារិយោជនសហស្សានិ ឧទកំ ន កកម្បតិ
 ន វិកម្បតិ ន ចលតិ ន វេជតិ ន បវេជតិ ន
 សម្បវេជតិ អនេរិតោ អយដ្ឋិតោ អចលិតោ អលុ-
 ទ្យិតោ អកន្តោ វ្យាបសន្តោ តត្រ ធាមិ នោ ជាយតិ
 វិតោ ហោតិ សមុទ្ទោតិ ឯវម្បិ មជ្ឈេ យថា សមុទ្ទស្ស
 ធាមិ នោ ជាយតិ វិតោ ហោតិ ។ អថវា សត្តន្តំ
 បព្វតានំ អន្តរិកាសុ សំទន្តរសមុទ្ទោ^(១) តត្រ ឧទកំ
 ន កកម្បតិ ន វិកម្បតិ ន ចលតិ ន វេជតិ ន បវេជតិ
 ន សម្បវេជតិ អនេរិតោ អយដ្ឋិតោ អចលិតោ អលុ-
 ទ្យិតោ អកន្តោ វ្យាបសន្តោ តត្រ ធាមិ នោ ជាយតិ
 វិតោ ហោតិ សមុទ្ទោតិ ឯវម្បិ មជ្ឈេ យថា
 សមុទ្ទស្ស ធាមិ នោ ជាយតិ វិតោ ហោតិ ។

(២៦) ឯវំ វិតោ អនេជស្សតិ ឯវន្តិ
 ឌុបម្មសម្បជីវាទនា ។ វិតោតិ លាភេបិ ន
 កកម្បតិ អលាភេបិ ន កកម្បតិ យសេបិ ន
 កកម្បតិ អយសេបិ ន កកម្បតិ បសំសាយបិ ន
 កកម្បតិ និទ្ទាយបិ ន កកម្បតិ សុខេបិ ន កកម្បតិ

១ ម. សំទន្តរ មហាសមុទ្ទោ ។

ក្បួនស្តង់ដារទី ១៤

ទឹកត្រង់កណ្តាល បួនពាន់យោជន៍ មិនកម្រើក មិនរង្កើត មិនញ័រ
 មិនរពាយ មិនរពាយខ្លាំង មិនរល ជាសមុទ្រ មិនកម្រើក មិនរង្កើត
 មិនកក្រើក មិនកករ មិនផុល ជាសមុទ្រស្ងប់ស្ងាត់ រលកក្នុងទីនោះ
 មិនកើតឡើង តាំងនៅនឹង យ៉ាងណាមិញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 រលកមិនកើតឡើងត្រង់ទីពាក់កណ្តាលសមុទ្រ តាំងនៅនឹង យ៉ាងណា
 មិញ (ភិក្ខុតាំងនៅនឹង) យ៉ាងនេះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត សីទន្តរសមុទ្រ
 ក្នុងបន្ទះក្នុងទី ៧ ទឹកក្នុងសមុទ្រនោះ មិនកម្រើក មិនរង្កើត មិនញ័រ
 មិនរពាយ មិនរពាយខ្លាំង មិនរល ជាសមុទ្រ មិនកម្រើក មិនរង្កើត
 មិនកក្រើក មិនកករ មិនផុល ជាសមុទ្រស្ងប់ស្ងាត់ រលកមិនកើត
 ក្នុងសមុទ្រនោះ សមុទ្រតាំងនៅនឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 រលកមិនកើតត្រង់ទីពាក់កណ្តាលនៃសមុទ្រ (សមុទ្រនោះ) តាំងនៅនឹង
 យ៉ាងណាមិញ (ភិក្ខុតាំងនៅនឹង) យ៉ាងនេះឯង ។

(២៦) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុគប្បីតាំងនៅនឹងនួន មិនញ័រមិនញ័រ
 យ៉ាងនោះឯង ត្រង់ពាក្យថា យ៉ាងនោះ គឺជាពាក្យញ័រសេចក្តី
 ឧបមាឱ្យសម្រេច ពាក្យថា តាំងនៅនឹងនួន គឺមិនកម្រើក មិនកក្រើក
 ព្រោះលាភ មិនកម្រើក ព្រោះឥតលាភ មិនកម្រើក ព្រោះយស
 មិនកម្រើក ព្រោះឥតយស មិនកម្រើក ព្រោះសេចក្តីសរសើរ
 មិនកម្រើក ព្រោះនិទា មិនកម្រើក ព្រោះសេចក្តីស្មោះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ទុក្ខេច្ចំ ន កម្មតិ ន វិកម្មតិ ន ចលតិ ន វេជតិ ន
 បវេជតិ ន សម្បវេជតិ ឯវំ មិតោ ។ អនេជស្សាតិ
 ឯជា វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។
 អភិជ្ឈា លោគោ អត្តសលម្ធលំ ។ យស្សេសា
 ឯជា តណ្ហា បហីនា សម្មច្ឆិន្ទា វ្យាបសន្តា បដិប្ប-
 ស្សន្ទា អភព្វប្បត្តិកា ញាណត្ថិនា ទិឡា សោ
 វុច្ចតិ អនេជោ ។ ឯជាយ បហីនត្ថា អនេជោ ។
 សោ លាភេមិ ន ឥញ្ញតិ អលាភេមិ ន ឥញ្ញតិ
 យសេមិ ន ឥញ្ញតិ អយសេមិ ន ឥញ្ញតិ បសំ-
 សាយមិ ន ឥញ្ញតិ និដ្ឋាយមិ ន ឥញ្ញតិ សុខេមិ
 ន ឥញ្ញតិ ទុក្ខេច្ចំ ន ឥញ្ញតិ ន ចលតិ ន វេជតិ
 ន បវេជតិ ន សម្បវេជតិ ឯវំ មិតោ អនេជស្ស ។

(២៧) ឧស្សទំ ភិក្ខុ ន ករេយ្យ តុហិត្ថំ ឧស្ស-
 នាតិ សត្តស្សនោ រាគុស្សនោ នោសុស្សនោ មោហុ-
 ស្សនោ មាទុស្សនោ ទិដ្ឋស្សនោ កិលេសុស្សនោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនកក្រើក មិនយេង្គយេង្គ មិនញាប់ញ័រ មិនញាប់ញ័រខ្លាំង មិនញាប់ញ័រ
 ព្រម សូម្បីព្រោះទុក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តាំងនៅនឹង
 យ៉ាងនោះឯង ។ ពាក្យថា មិនញាប់ញ័រ សេចក្តីថា តណ្ហា ហៅថា
 ការញាប់ញ័រ បានខាងតម្រេក តម្រេកខ្លាំង ។ ល ។ អភិជ្ឈា លោភៈ
 អកុសលមូល ។ តណ្ហាជាគ្រឿងញាប់ញ័រនោះ បុគ្គលណាលះបង់
 ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយ
 ភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថាអ្នកមិនញាប់ញ័រ ។
 បុគ្គលអ្នកមិនញាប់ញ័រ ព្រោះលះបង់តណ្ហាជាគ្រឿងញាប់ញ័រ ។ បុគ្គល
 នោះរមែងមិនញាប់ញ័រ សូម្បីព្រោះលាក មិនញាប់ញ័រ សូម្បីព្រោះឥត
 លាក មិនញាប់ញ័រ សូម្បីព្រោះយស មិនញាប់ញ័រ សូម្បីព្រោះឥត
 យស មិនញាប់ញ័រ សូម្បីព្រោះសេចក្តីសរសើរ មិនញាប់ញ័រ សូម្បី
 ព្រោះនិន្ទា មិនញាប់ញ័រ សូម្បីព្រោះសុខ មិនញាប់ញ័រ មិនយេង្គយេង្គ
 មិនរន្ធត់ មិនរន្ធត់ខ្លាំង មិនត្រឡប់រន្ធត់ព្រម សូម្បីព្រោះទុក្ខ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិក្ខុគប្បីតាំងនៅនឹងនួន មិនញាប់ញ័រ យ៉ាងនោះឯង ។

(២៧) អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើនូវការបោកបញ្ឆោត ក្នុង
 ហេតុនីមួយ ត្រង់ពាក្យថា ការបោកបញ្ឆោត បានដល់ការបោកបញ្ឆោត ៧ គឺ
 ការបោកបញ្ឆោតគឺរាគៈ ការបោកបញ្ឆោតគឺទោសៈ ការបោកបញ្ឆោតគឺមាហៈ
 ការបោកបញ្ឆោតគឺមាទៈ ការបោកបញ្ឆោតគឺទិដ្ឋិ ការបោកបញ្ឆោតគឺកិលេស

បុទុសមោ តុរិយាសុត្តន្តទ្វេសោ

កម្មស្សនោ ។ តំ ន ករេយ្យ ន ជនេយ្យ ន
 សញ្ញនេយ្យ ន និព្វត្តេយ្យ នាភិនិព្វត្តេយ្យ ។ កុហំញ្ចិតិ
 កុហំញ្ចិតិ តិម្ហិច្ឆិ កត្តិច្ឆិ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា
 អជ្ឈត្តពហិទ្ធា វាភិ ឧស្សនំ ភិក្ខុ ន ករេយ្យ
 កុហំញ្ចិតិ ។ តេនាហ ភកវា

មជ្ឈេ យថា សមុទ្ទស្ស
 ធម៌ នោ ជាយតិ បិតោ ហោតិ
 ឯវំ បិតោ អនេជស្ស

ឧស្សនំ ភិក្ខុ ន ករេយ្យ កុហំញ្ចិតិ ។

(២៨) អតិក្ខយំ វិវដចក្ខុ

សត្វិជម្ពំ បរិស្សយវិនយំ

បដិបទំ វាទេហិ កទ្ធខន្ធ

ហតិមោក្ខំ អថវាបិ សមាធិ ។

(២៩) អតិក្ខយំ វិវដចក្ខុតិ អតិក្ខយំតិ អតិក្ខយំ

បរិក្ខតយំ អាចិត្តិ នេសេសិ បញ្ញាបេសិ បដ្ឋបេសិ

វិវិវ វិភជិ ឧត្តានិមកាសិ បកាសេសីតិ^(១) អតិក្ខយំ ។

១ ម កិត្តំ អាចិត្តំ ទេសិតំ បញ្ញាបិតំ បដិបិតំ វិវដំ វិភត្តំ ឧត្តានិកតំ បកាសិត្តំ ។

ក្បួនសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

ការបោងឡើងគឺកម្ម ។ ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យកើត មិនគប្បីឲ្យ
 កើតព្រម មិនគប្បីបង្កើត មិនគប្បីបង្កើតចំពោះនូវការបោងឡើងនោះ ។
 ពាក្យថា ក្នុងហេតុនីមួយ គឺក្នុងហេតុនីមួយ អ្វីៗ ណាៗ ខាងក្នុងក្តី
 ខាងក្រៅក្តី ទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 មិនគប្បីធ្វើនូវការបោងឡើង ក្នុងហេតុនីមួយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

រលក មិនកើត ត្រង់ទីពាក់កណ្តាល នៃសមុទ្រ
 (សមុទ្រនោះ) តាំងនៅនឹង យ៉ាងណាមិញ ភិក្ខុ
 គប្បីតាំងនៅនឹងនួន មិនញាប់ញ័រ យ៉ាងនោះឯង
 មិនគប្បីធ្វើនូវការបោងឡើង ក្នុងហេតុនីមួយ ។

(២៨) (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតត្រាស់ថា) ព្រះអង្គមានចក្ខុបើក
 ហើយ បានសំដែងធម៌ដែលព្រះអង្គជ្រាប ដោយ
 ព្រះអង្គឯង ជាគ្រឿងនាំចេញនូវអន្តរាយ បពិត្រ
 ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះអង្គ សំដែងនូវបដិបទា
 បាតិមោក្ខ នឹងសមាធំ ។

(២៩) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គមានចក្ខុបើកហើយ បានសំដែង
 ត្រង់ពាក្យថា បានសំដែង គឺបានសំដែង ប្រាប់ ពន្យល់ បញ្ញត្ត តែងតាំង
 បើក បែក ធ្វើឲ្យឆ្ងាយ ប្រកាស ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់)ថា បានសំដែង។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វិវដេតកុត្តិ ភក្កវា បញ្ចហិ ចក្កហិ វិវដេតកុត្តិ
 មិសេតកុត្តាបិ វិវដេតកុត្តិ ទិព្វតក្កាបិ វិវដេតកុត្តិ បញ្ចា-
 ចក្កាបិ វិវដេតកុត្តិ ពុទ្ធិតក្កាបិ វិវដេតកុត្តិ សមន្ត-
 តក្កាបិ វិវដេតកុត្តិ ។

កាមំ ភក្កវា មិសេតកុត្តាបិ វិវដេតកុត្តិ ។ មិសេតកុត្តិម្ហា(១)
 ភក្កវតោ បញ្ច វណ្ណា សិរិដ្ឋន្តិ ជីវោ ច វណ្ណា ប័ត-
 កោ ច វណ្ណា លោហិតកោ ច វណ្ណា កណ្ណោ ច
 វណ្ណា ឌីនាតោ ច វណ្ណា(២) ។ យត្ថ ច អត្ថិលោមាជិ
 បតិដ្ឋិតាជិ តំ ជីវំ ហោតិ សុជីវំ ចាសាទិកំ
 ទស្សនេយ្យំ ឧម្មារបុប្ផសមាជំ ។ តស្ស បរតោ ប័តកំ
 ហោតិ សុប័តកំ សុវណ្ណវណ្ណំ ចាសាទិកំ ទស្សនេយ្យំ
 កណ្ណិការបុប្ផសមាជំ ។ ឧកយតោ ច អត្ថិត្យចាជិ(៣)
 ភក្កវតោ លោហិតកាជិ ហោន្តិ សុលោហិតកាជិ
 ចាសាទិកាជិ ទស្សនេយ្យាជិ ឥន្ទតោបកសមាជាជិ ។
 មជ្ឈេ កណ្ណំ ហោតិ សុកណ្ណំ អល្លទំ សិនិទ្ធិ
 ចាសាទិកំ ទស្សនេយ្យំ អន្ធាវិដ្ឋកសមាជំ(៤) ។

១ ម. មិសេតកុត្តិ ។ ២ ម. ឯត្ថន្តរេ អក្ខិលោមាជិ ច ភក្កវតោតិ ទិស្សតិ ។

៣ ឧ. ម. អក្ខិលោមាជិ ។ ៤ ម. អន្ធាវិដ្ឋកសមាជំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា មានចក្ខុបើកហើយ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុបើកហើយ
 ដោយចក្ខុ៥ គឺមានចក្ខុបើក ដោយមំសចក្ខុ ១ មានចក្ខុបើក ដោយទិព្វ-
 ចក្ខុ ១ មានចក្ខុបើក ដោយបញ្ញាចក្ខុ ១ មានចក្ខុបើក ដោយពុទ្ធចក្ខុ ១
 មានចក្ខុបើក ដោយសមន្តចក្ខុ ១ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុបើក ដោយមំសចក្ខុ តើដូចម្តេច ។
 ក្នុងមំសចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានសម្បុរ៥ គឺ សម្បុរខៀវ ១ សម្បុរ
 លឿង ១ សម្បុរក្រហម ១ សម្បុរខ្មៅ ១ សម្បុរ-ស ១ ។ រោមព្រះ
 នេត្របិតនៅត្រង់ទីណា ទីនោះមានសម្បុរខៀវ ខៀវល្អ គួរជ្រះថ្លា គួរ
 រមិលមើល ស្រដៀងនឹងផ្កាត្រគៀត ។ ទីក្រៅអំពីនោះ មានសម្បុរលឿង
 លឿងល្អ ដូចសម្បុរមាស គួរជ្រះថ្លា គួររមិលមើល ស្រដៀងនឹង
 ផ្កាកណ្តិការ ។ រណ្តៅព្រះនេត្រទាំងពីរខាង របស់ព្រះមានព្រះភាគ
 មានសម្បុរក្រហម ក្រហមល្អ គួរជ្រះថ្លា គួររមិលមើល ស្រដៀងនឹង
 អណ្តើកមាស ។ ត្រង់កណ្តាល មានសម្បុរខ្មៅ ខ្មៅល្អ មិនមាន
 សៅហ្មង យ៉ាងស្និទ្ធ គួរជ្រះថ្លា គួររមិលមើល ស្រដៀងនឹងផ្ទៃផ្កា ។

ច្បាប់សម្រាប់ គុណសក្តិសម្បត្តិ

តស្ម័ន បរតោ ឡើងនាំ ហោតិ សុឡើងនាំ^(១) សេតិ បណ្ណិ
 ហោសាទិកំ ធន្មនេយ្យំ ឡើងនាំតាមសមាជំ ។ តេន
 ភកវា ហោតិកេន មិសចក្កា អត្តភាវបរិយោបន្នេន
 បុរិមសុចរិតកម្មាភិជំពូតេន សមន្តា យោជនំ បស្សតិ
 ទិវាចេវ រតិញ្ច ។ យនាបិ ចតុរ្យ័សមន្តាភតោ អន្ធកា-
 រោ ហោតិ សុរិយោ ច អត្តជ្ជមិតោ ហោតិ កាឡបក្ខោ
 ច ឧបោសថោ ហោតិ តិញ្ច ច វេសស្លោ ហោតិ មហា
 ច អកាលមេយោ^(២) អត្តជ្ជិតោ ហោតិ ឯវុបេបិ ចតុ-
 រ័ត្នសមន្តាភតោ អន្ធការ សមន្តា យោជនំ បស្សតិ ។
 នត្ថិ សោ គ្រូដោ វា កវាជំ វា ហោតារោ វា បព្វតោ វា
 កង្ខំ វា លតា វា អាវរណំ រូបាជំ ធន្មបាយ ។ ឯកញ្ច
 តិលដលំ ឯមិត្តំ កត្វា តិលវាហោ បត្តិបេយ្យ តញ្ជោ
 តិលដលំ ឧទ្ទរយ្យ ។ ឯវំ បរិសុទ្ធិ ភកវតោ ហោតិក-
 មិសចក្ក ។ ឯវំ ភកវា មិសចក្កាបិ វិវេចក្ក ។
 កង្ខំ ភកវា ទិញ្ចេន ចក្កាបិ វិវេចក្ក ។ ភកវា
 ទិញ្ចេន ចក្កា វិសុទ្ធនេន អតិក្កន្ធមានសកេន សត្ត
 បស្សតិ ចវមាទេ ឧបបដ្ឋមាទេ ហិទេ បណ្ឌិត

១ ឧ. សុរិយាតំ ។ ២ ម. កាឡមេយោ ។

តុរិយាសុត្តន្តបិដក ទី ១៤

ក្រៅអំពីទីនោះ មានសម្បុរស សល្ល សស្រស់ សសុទ្ធ គួរជ្រះថ្លា
 គួរមើលមើល ស្រដៀងនឹងផ្កាយព្រឹក ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទេត
 ឃើញជុំវិញចម្ងាយ ១ យោជន៍ ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ដោយព្រះម៉ែសចក្ខុ
 តាមប្រក្រតីនោះ ដែលរាប់ចូលក្នុងអត្តភាព កើតអំពីសុបិនតកម្ម ក្នុង
 កាលមុន ។ ពោះបីនឹងតប្រកបដោយអង្គ ៤ គឺព្រះអាទិត្យអស្ចន្ត១
 ថ្ងៃទុរោសចរាធិកាឡបក្ខ១ ដងព្រៃដែលញឹក ១ អាភាសមេឃដ៏ធំ
 តាំងឡើង១ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទេតឃើញជុំវិញចម្ងាយ ១ យោជន៍
 ក្នុងទីនឹងតប្រកបដោយអង្គ ៤ សូម្បីមានសភាពយ៉ាងនេះ ។ មិនមាន
 ដណ្តាំង សន្ទុះទ្វារ កំពែង ភ្នំ គុម្មលើ វល្លី ជាគ្រឿងរាំងដើម្បីឃើញ
 រូបទាំងឡាយទេ ។ បើទុកជាគេដាក់គ្រាប់ល្អមួយគ្រាប់ ក្នុងរទេះពេញ
 ដោយល្អធ្វើឲ្យជាគ្រឿងចំណាំ ក៏នៅតែព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រើសយក
 គ្រាប់ល្អនោះបានវិញដែរ ។ ព្រះម៉ែសចក្ខុជាប្រក្រតី របស់ព្រះមាន
 ព្រះភាគ បរិសុទ្ធយ៉ាងនេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានចក្ខុ
 បើកហើយ ដោយម៉ែសចក្ខុ យ៉ាងនេះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុបើកហើយ ដោយទិព្វចក្ខុ តើដូចម្តេច ។
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដូចជាទិព្វបរិសុទ្ធកន្លងផុតចក្ខុរបស់មនុស្ស
 ទ្រង់ទេតឃើញពួកសត្វ កំពុងច្បុត កំពុងកើត ជាសត្វថោកទាប ខ្ពង់ខ្ពស់

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សុវណ្ណោ ទិព្វល្លោ អុកតេ ទុក្ខតេ យថាកម្មបកេ
 សត្តេ បដាធាតិ ឥមេ^(១) វត កោលោ សត្តា កាយទុក្ខ-
 វតេន សមម្នាកតា វចីទុក្ខវតេន សមម្នាកតា មលោទុក្ខ-
 វតេន សមម្នាកតា អរិយានំ ឧបវាទកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា
 មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាធានា តេ កាយស្ស ភេនា បរម្មរណា
 អមាយំ ទុក្ខតី វិនិច្ឆ័យំ វិរយំ ឧបបន្នា ឥមេ វា បន
 កោលោ សត្តា កាយសុចរិតេន សមម្នាកតា វចីសុច-
 រិតេន សមម្នាកតា មលោសុចរិតេន សមម្នាកតា អរិ-
 យានំ អនុបវាទកា សម្មាទិដ្ឋិកា សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមា-
 ធានា តេ កាយស្ស ភេនា បរម្មរណា សុកតី សុក្ខំ
 លោកំ ឧបបន្នាតិ ឥតិ ទិព្វេន ចក្កុនា វិសុទ្ធន
 អតិក្កន្ធមាទុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចរមារេ ឧបបន្ន-
 មារេ ហីនេ បណ្ឌិតេ សុវណ្ណោ ទិព្វល្លោ អុកតេ ទុក្ខតេ
 យថាកម្មបកេ សត្តេ បដាធាតិ ។ អាកាមាធា
 ច ភកវា ឯកម្បិ លោកធាតុំ បស្សេយ្យ ទ្រេបិ
 លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ តិស្សេបិ លោកធាតុយោ
 បស្សេយ្យ ចតស្សេបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ

១ ឧ. ឯត្តន្តរេ ភេតិ ទំស្សតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានវណ្ណៈល្អ មានវណ្ណៈអាក្រក់ មានដំណើរល្អ មានដំណើរ
អាក្រក់ ដឹងច្បាស់នូវពួកសត្វ ដែលអន្ទោលទៅតាមកម្មថា អើហ្ន៎ ពួក
សត្វដ៏ចំរើនទាំងឡាយនេះ ប្រកបដោយកាយទុច្ចរិត ប្រកបដោយវចី-
ទុច្ចរិត ប្រកបដោយមនោទុច្ចរិត ជាអ្នកតិនៀលពួកព្រះអរិយៈ ជា
មិច្ឆាទិដ្ឋិ សមាទានអំពើជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ សត្វទាំងនោះ លុះបែកឆ្ងាយរាង
កាយស្លាប់ទៅ ក៏ទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ម្យ៉ាងទៀត
ពួកសត្វដ៏ចំរើននេះ ប្រកបដោយកាយសុច្ចរិត ប្រកបដោយវចីសុច្ចរិត
ប្រកបដោយមនោសុច្ចរិត ជាអ្នកមិនតិនៀល នូវពួកព្រះអរិយៈ ជាសម្មា-
ទិដ្ឋិ សមាទានអំពើជាសម្មាទិដ្ឋិ សត្វទាំងនោះ លុះបែកឆ្ងាយរាងកាយ
ស្លាប់ទៅ ក៏ទៅកើតក្នុងសុគតិ សួគ៌ិ ទៅលោក ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
មានចក្ខុដូចជាទិព្វ បរិសុទ្ធកន្លងផុតចក្ខុរបស់មនុស្ស ទ្រង់ឃើញពួកសត្វ
ដែលកំពុងច្បុត កំពុងកើត ជាសត្វថោកទាប ខ្ពង់ខ្ពស់ មានវណ្ណៈល្អ
មានវណ្ណៈអាក្រក់ មានដំណើរល្អ មានដំណើរអាក្រក់ ទ្រង់ជ្រាបនូវ
ពួកសត្វ ដែលអន្ទោលទៅតាមកម្ម យ៉ាងនេះ ។ មួយទៀត កាលបើ
ព្រះមានព្រះភាគ ប្រាថ្នានឹងឃើញ គប្បីឃើញលោកធាតុមួយខ្លះ
ឃើញលោកធាតុពីរខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៣ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ៤ខ្លះ

ច្បាប់សម្រាប់ កុំដឹងសុត្តន្តបិដក

បញ្ចប់ លោកនាគុយោ បស្សៈយ្យ ទស្ស លោក-
 នាគុយោ បស្សៈយ្យ វិសម្មី លោកនាគុយោ បស្សៈយ្យ
 តិសម្មី លោកនាគុយោ បស្សៈយ្យ ចត្តាធិសម្មី
 លោកនាគុយោ បស្សៈយ្យ បញ្ចសម្មី លោកនាគុ-
 យោ បស្សៈយ្យ សហស្សម្មី ប្បធិនិកំ លោកនាគុ
 បស្សៈយ្យ ទ្វិសហស្សម្មី មជ្ឈមិកំ លោកនាគុ
 បស្សៈយ្យ តិសហស្សម្មី លោកនាគុ បស្សៈយ្យ
 មហាសហស្សម្មី លោកនាគុ បស្សៈយ្យ ។ យាវតា វា
 បន អាគន្ធូយ្យ តាវតតំ បស្សៈយ្យ ។ ឯវំ បរិសុទ្ធិ
 ភកវតោ ទិព្វចត្តិ ។ ឯវំ ភកវា ទិព្វន ចត្តនាបិ
 វិវដចត្តិ ។

កថំ ភកវា បញ្ចចត្តនាបិ វិវដចត្តិ ។ ភកវា មហា-
 បញ្ច បុព្វប្បញ្ញោ ហាសប្បញ្ញោ ជវនប្បញ្ញោ តិក្ខុប្ប-
 ញ្ញោ និព្វេនិកប្បញ្ញោ បញ្ចប្បភេទតុសលោ បក្ខិន្ទញ្ញោ
 លោក អធិកតប្បដិសន្ធិនោ ចតុវេសាវជ្ជប្បត្តោ ទស-
 តលដាវី បុរិសាសភោ បុរិសសីហោ បុរិសនាគោ បុរិ-
 សាជញ្ញោ បុរិសនោយោ អនន្តញ្ញោ អនន្តតោដោ

តុណ្ហសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

ឃើញលោកធាតុ ៥ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ១០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ
 ២០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៣០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៤០ ខ្លះ ឃើញ
 លោកធាតុ ៥០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុយ៉ាងតូច ១ ពាន់ខ្លះ ឃើញលោក
 ធាតុជាគណ្តាលមួយពាន់(១)ពីរពាន់ខ្លះ ទតឃើញលោកធាតុមួយពាន់(២)
 បីពាន់ ឈ្មោះថា ទតឃើញមហាសហស្សលោកធាតុខ្លះ ។ មួយទៀត
 បើព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាថ្នាត្រឹមណា គប្បីទតឃើញត្រឹមណោះ ។
 ទិព្វចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ បរិសុទ្ធយ៉ាងនេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ឈ្មោះថា មានចក្ខុបើកហើយ ដោយចក្ខុដូចជាទិព្វ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុបើកហើយ ដោយបញ្ញាចក្ខុ តើ
 ដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន មានប្រាជ្ញាត្រាស់
 មានប្រាជ្ញារីករាយ មានប្រាជ្ញាហ័ស មានប្រាជ្ញាមុត មានប្រាជ្ញាទំលុះ
 ទំលាយនូវកិលេស ឈ្លាសក្នុងប្រភេទនៃប្រាជ្ញា បែកព្រះញាណ ទ្រង់
 បានបដិសម្ភិទា ទ្រង់ដល់នូវសេចក្តីភ្លឺវិភា ៤ យ៉ាង ទ្រង់នូវកម្លាំង ១០
 ជាបុរសដ៏ប្រសើរ ជាបុរសដូចសីហៈ ជាបុរសនាគ ជាបុរសអាជា-
 នេយ្យ ជាបុរសអាចនាំទៅនូវគុវៈ ជាអនន្តញ្ញាណ មានគេដោះជាអនន្ត

១ ពាក្យថា មួយពាន់ពីរពាន់ គឺតាំងមួយពាន់ យកមួយពាន់គុណ បាន ១.០០០ ០០០ ។
 ២ ពាក្យថា មួយពាន់បីពាន់ គឺតាំងមួយពាន់ យកមួយពាន់គុណពីរលើក បាន
 ជា ១.០៤០ ០០០.០០០ ហៅថា មហាសហស្សលោកធាតុ ។ អដ្ឋកថា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អនន្តរាយសោ អន្តោ មហាទ្វិជោ ធនវា នេតា វិនេតា
អនុនេតា សញ្ញាបេតា^(១) និដ្ឋាបេតា បេត្តតា^(២)
បសាទេតា ។ សោ ហិ ភកវា អនុប្បន្នស្ស មគ្គស្ស
ឧប្បាទេតា អសញ្ញាតស្ស មគ្គស្ស សញ្ញានេតា អន-
ក្ខាតស្ស មគ្គស្ស អក្ខាតា មគ្គញ្ញ មគ្គវិទូ មគ្គកោ-
វិជោ ។ មគ្គានុតា ច បន ឯតវហិ សាវកា វិហារន្ត្រ
បច្ឆា សមម្ពាគតា ។ សោ ហិ ភកវា ជាតំ ជាធាតុ
បស្សំ បស្សនំ ចត្តក្ខតោ ធម្មក្ខតោ ញ្ញាណក្ខតោ
ព្រហ្មក្ខតោ វត្ថា បវត្ថា អត្ថស្ស និរុទ្ធតា អមតស្ស
នាតា ធម្មស្សាមិ តថាគតោ ។ នត្ថំ តស្ស ភកវតោ
អញ្ញាតំ អធិដ្ឋំ អវិធិតំ អសច្ឆិកតំ អនុសិតំ^(៣) បញ្ញាយ ។
អតីតាធាតតប្បច្ចប្បន្នំ ឧបាទាយ សព្វេ ធម្មា សព្វា-
ការេន ពុទ្ធស្ស ភកវតោ ញ្ញាណមុខេ អាចារិំ អា-
កច្ឆន្តិ ។ យន្តិញ្ចំ នេយ្យំ ធាមំ អត្ថិ^(៤) ជាតិតតំ អត្ថត្ថោ
វា បរត្ថោ វា ឧភយត្ថោ វា ទិដ្ឋធម្មតោ វា អត្ថោ
សម្បវាយតោ វា អត្ថោ ឧត្តានោ វា អត្ថោ កម្មីរោ វា

១ ម. បញ្ញាបេតា ។ ២ ឧ.ម. បេក្ខេតា ។ ៣ ម. អបស្សិតំ ។ ៤ ឧ ម ឯត្តន្តរេ ធម្មន្តំ ទិស្សតំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានយសជាអនន្ត ទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានធនធាន ដឹកនាំ
 ទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅ ពន្យល់ ធ្វើសត្វឲ្យពិនិត្យ សំឡឹង ធ្វើសត្វឲ្យជ្រះ
 ថ្លា ។ ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់ញ៉ាំងមគ្គ ដែលមិនទាន់កើត
 ឡើង ឲ្យកើតឡើង ទ្រង់ញ៉ាំងមគ្គ ដែលមិនទាន់កើតសព្វគ្រប់ ឲ្យកើត
 សព្វគ្រប់ ទ្រង់ប្រាប់ផ្លូវ ដែលមិនទាន់បានប្រាប់ ទ្រង់យល់ផ្លូវ ទ្រង់ជ្រាប
 ច្បាស់នូវផ្លូវ ទ្រង់រាងវៃក្នុងផ្លូវ ។ ឯពួកសាវ័ក ក្នុងកាលឥឡូវនេះ គ្រាន់
 តែជាអ្នកដើរតាមផ្លូវ មកតាមក្រោយ ។ ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគ
 នោះ ទ្រង់ជ្រាបហេតុ ដែលគួរជ្រាប ទ្រង់ឃើញហេតុ ដែលគួរឃើញ
 ទ្រង់មានចក្ខុ មានធម៌ មានញាណ មានភាពដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ពោល
 សំដែង បង្ហាត់នូវប្រយោជន៍ ទ្រង់ប្រទានអមតធម៌ ជាម្ចាស់នៃធម៌
 ជាព្រះតថាគត ។ ហេតុណាមួយ ដែលព្រះមានព្រះភាគនោះ មិនជ្រាប
 មិនឃើញ មិនជ្រាបច្បាស់ មិនធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ មិនប៉ះពាល់ដោយ
 បញ្ញា មិនមាន។ ធម៌ទាំងពួង រាប់ទាំងអតីត អនាគត នឹងបច្ចុប្បន្ន រមែង
 មកកាន់គន្លងចម្បងព្រះញាណ នៃព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ដោយអាការៈ
 គ្រប់យ៉ាង ។ ឈ្មោះថាវត្ថុណាមួយ ដែលត្រូវយល់ត្រូវដឹង គឺប្រយោជន៍
 ខ្លួនក្តី ប្រយោជន៍ជនដទៃក្តី ប្រយោជន៍ទាំងពីរក្តី ប្រយោជន៍ជាបច្ចុប្បន្ន
 ក្តី ប្រយោជន៍ក្នុងលោកខាងមុខក្តី ប្រយោជន៍រាកក្តី ប្រយោជន៍ជ្រៅក្តី

តុរិយាសុត្តន្តបិដក ទី ១៤

ប្រយោជន៍លាក់ក្តី ប្រយោជន៍កំបាំងក្តី ប្រយោជន៍ដែលត្រូវនាំចេញក្តី
 ប្រយោជន៍ដែលបាននាំចេញស្រាប់ហើយក្តី ប្រយោជន៍មិនមានទោសក្តី
 ប្រយោជន៍មិនមានកិលេសក្តី ប្រយោជន៍ផ្ងូផងក្តី ប្រយោជន៍យ៉ាង
 សំខាន់ក្តី ទាំងអស់នោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងក្នុងនៃពុទ្ធារាមណ ។
 ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មានព្រះញាណមិនទើសទាល់ក្នុងអតីត មានព្រះ
 ញាណមិនទើសទាល់ក្នុងអនាគត ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ កាយកម្មទាំងអស់
 ប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ រឺចីកម្មទាំងអស់
 មនោកម្មទាំងអស់ ប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណ របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះ
 ភាគ ។ ហេតុដែលត្រូវដឹងមានត្រឹមណា ព្រះញាណក៏មានត្រឹមនោះ
 ព្រះញាណមានត្រឹមណា ហេតុដែលត្រូវដឹងក៏មានត្រឹមនោះ ព្រះញាណ
 មានហេតុដែលត្រូវដឹងជាទីបំផុត ហេតុដែលត្រូវដឹងក៏មានញាណជាទី
 បំផុត ព្រះញាណមិនប្រព្រឹត្តកន្លងហេតុដែលត្រូវដឹង ហេតុដែលត្រូវដឹង
 ក៏មិនប្រព្រឹត្តកន្លងព្រះញាណ ធម៌ទាំងនោះ រមែងបិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នា
 នឹងគ្នា ។ បាតសុគតទាំងពីរដែលសុទ្ធតាម បាតសុគតខាងក្រោម មិន
 ប្រព្រឹត្តហួសបាតសុគតខាងលើ បាតសុគតខាងលើ មិនប្រព្រឹត្តហួសបាត
 សុគតខាងក្រោម រមែងតាំងនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នាយ៉ាងណា ហេតុ
 ដែលត្រូវដឹងផង ព្រះញាណផង របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ តាំងនៅក្នុង
 ទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា យ៉ាងនោះដែរ គឺហេតុដែលត្រូវដឹងមានត្រឹមណា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តាវតតំ ញាណំ យាវតតំ ញាណំ តាវតតំ នេយ្យំ
 នេយ្យបរិយន្តិតំ ញាណំ ញាណបរិយន្តិតំ នេយ្យំ
 នេយ្យំ អតិក្កមិត្វា ញាណំ នប្បវត្តតិ ញាណំ អតិក្ក-
 មិត្វា នេយ្យបថោ នតិ អញ្ញាញាញ អញ្ញាញាញ នន្តរាយោ
 តេ ធម្មា ។ សព្វធម្មេសុ ពុទ្ធស្ស ភកវតោ ញាណំ
 បរិវត្តតិ ។ សព្វេ ធម្មា ពុទ្ធស្ស ភកវតោ អាវជ្ជន-
 ប្បដិពទ្ធា អាកត្តប្បដិពទ្ធា មនសិការប្បដិពទ្ធា ចិត្ត-
 ប្បាទប្បដិពទ្ធា ។ សព្វសត្តេសុ ពុទ្ធស្ស ភកវតោ
 ញាណំ បរិវត្តតិ ។ សព្វេសំ សត្តានំ ភកវា អាសយំ
 ជាធាតុ អនុសយំ ជាធាតុ ចរិតំ ជាធាតុ អនិមិត្តំ
 ជាធាតុ អប្បរជត្តេ មហារជត្តេ តិក្ខុទ្ធិន្ទ្រិយេ
 មុទិទ្ធិន្ទ្រិយេ ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញាបយេ
 ធុរិញាបយេ ភព្វាកព្វេ សត្តេ ជាធាតុ ។ សនេវកោ
 លោកោ សមារកោ សព្រហ្មកោ សស្សមណ-
 ព្រាហ្មណី បជា សនេវមនុស្សា អន្តោពុទ្ធាណោ
 បរិវត្តតិ ។ យថា យេកេចិ មច្ឆកច្ឆហា អនុមសោ
 តិមិតិមិត្តំ ឧបាទាយ អន្តោមហាសមុទ្ធេ បរិវត្តន្តិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះញាណ ក៏មានត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានត្រឹមណា ហេតុដែលត្រូវដឹង
 ក៏មានត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានហេតុដែលត្រូវដឹងជាទីបំផុត ហេតុដែល
 ត្រូវដឹង ក៏មានព្រះញាណជាទីបំផុត ព្រះញាណ មិនប្រព្រឹត្តកន្លងហេតុ
 ដែលត្រូវដឹង កន្លងដែលត្រូវដឹង មិនប្រព្រឹត្តកន្លងព្រះញាណ ធម៌ទាំង
 នោះ រមែងតាំងនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា ។ ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធ
 មានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងធម៌ទាំងពួង ។ ធម៌ទាំងអស់ជាប់ដោយការនឹក
 ជាប់ដោយការប្រាថ្នា ជាប់ដោយការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ជាប់ដោយចិត្តប្បាទនៃ
 ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ។ ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ក្នុងសត្វទាំងពួង ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបអាសយៈ ជ្រាបអនុសយៈ
 ជ្រាបចរិត ជ្រាបនូវការបង្កាន់ទៅនៃសត្វទាំងពួង ជ្រាបពួកសត្វដែលមាន
 ធូលីតិចក្នុងភ្នែក មានធូលីច្រើនក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយភ្លឺវិក្វា មានឥន្ទ្រិយ
 ទន់ មានអាការល្អ មានអាការអាក្រក់ ឲ្យដឹងបានដោយងាយ ឲ្យដឹង
 បានដោយក្រ ជាសត្វមានក័ត្តនឹងឥតក័ត្ត ។ លោកព្រមទាំងទេវលោក
 ព្រមទាំងមារ ព្រមទាំងព្រហ្ម ពួកសត្វព្រមទាំងសមណៈនឹងព្រាហ្មណ៍
 ព្រមទាំងមនុស្សជ្រាសម្មតិទេព នឹងមនុស្សសាមីញា រមែងប្រព្រឹត្តទៅខាង
 ក្នុងនៃពុទ្ធាណា ហ្នូត្រីនឹងអណ្តើកណាមួយ ដោយហោចទៅរាប់យក
 ត្រីឈ្មោះតិមិមិលៈ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងក្នុងនៃមហាស្រមុទ្រ យ៉ាងណា

បុរសមោ គុណសុត្តន្តខ្មែរសោ

ឯវមេវ សនេវកោ លោកោ សមារកោ សព្វហ្មកោ
 សស្សមណាព្រាហ្មណ៍ បជា សនេវមនុស្សា អន្តោ-
 ពុទ្ធាណា បរិវត្តតិ ។ យថា យេកេចិ បត្តិ អន្តមសោ
 កុរុន្តិ វេនតេយ្យំ ឧបាទាយ អាតាសស្ស បទេសេ
 បរិវត្តន្តិ ឯវមេវ យេចិ តេ សាវបុត្តសមា បញ្ញាយ តេចិ
 ពុទ្ធាណាស្ស បទេសេ បរិវត្តន្តិ ។ ពុទ្ធាណា ទេវ-
 មនុស្សា នំ បញ្ចំ ជវិត្វា អភិកវិត្វា តិដ្ឋតិ ។ យេចិ តេ
 ខត្តិយបណ្ឌិតា ព្រាហ្មណបណ្ឌិតា កហបតិបណ្ឌិតា
 សមណបណ្ឌិតា និបុណ្ណា កតបរប្បវាទា^(១) ពាលវេ-
 ជិរុទា វេភិក្ខុន្តា^(២) មពោ ចរន្តិ បញ្ញាកតេន និដ្ឋិតតានិ
 តេ បញ្ចំ អភិសង្ករិត្វា អភិសង្ករិត្វា តថាកតំ ឧប-
 សង្កមិត្វា បុច្ឆន្តិ^(៣) ។ កថិតា វិសដ្ឋិតា ច តេ
 បញ្ញា ភកវតា ហោន្តិ និដ្ឋិដ្ឋការណា ឧបត្តិតកា
 ច ។ តេ ភកវតោ សម្បជ្ឈន្តិ ។ អថខោ ភកវា
 តត្ថ អតិរោចតិ យទិទិ បញ្ញាយាតិ ។ ឯវំ ភកវា
 បញ្ញាចក្កេនាចិ វិវដេតត្ថ ។

១ ឧ. បរប្បវាទា ។ ២ ម. វាលវេជិរុទា តេ ភិក្ខុន្តា ។ ៣ ម. ឯត្ថេវ ឧប្បនិ ច
 បដិច្ចនាទិ ហតិ ទិស្សតិ ។

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

លោកព្រមទាំងទៅលោក ព្រមទាំងមារ ព្រមទាំងព្រហ្ម ពួកសត្វ
 ព្រមទាំងសមណៈនឹងព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងមនុស្សជាសម្មតិទេព នឹង
 មនុស្សសាមញ្ញ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្នុងនៃពុទ្ធកោណ យ៉ាងនោះដែរ ។ ហ្ន៎
 បក្សណាមួយ ដោយហេតុទៅ រាប់យកគ្រូឧបាយៈនៃតេយ្យ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅក្នុងប្រទេសនៃអាកាស យ៉ាងណា ពួកជនណាមានបញ្ញាស្មើនឹងព្រះ
 សាវ័បុត្ត សូម្បីជនទាំងនោះ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងប្រទេសនៃព្រះពុទ្ធកោណ
 យ៉ាងនោះដែរ ។ ព្រះពុទ្ធកោណ រមែងផ្សាយគ្របបញ្ជានៃពួកទៅតានឹង
 មនុស្ស ហើយបិតនៅ ។ ពួកជនណាមួយជាខតិយបណ្ឌិតក្តី ព្រាហ្មណ-
 បណ្ឌិតក្តី គហបតិបណ្ឌិតក្តី សមណបណ្ឌិតក្តី ជាអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អិត
 មានបរិបូណ៌ទេវធម៌ហើយ មានភាពដូចជាខ្លាភ័យ អ្នកបាញ់រោមកន្ទុយ
 ហាក់ដូចជាទំលុះទំលាយនូវទិដ្ឋទាំងឡាយ ដោយប្រាជ្ញា ជនទាំងនោះ
 តាក់តែងរឿយៗ នូវប្រស្នា ហើយចូលទៅសួរព្រះតថាគត ។ ប្រស្នា
 ទាំងនោះ លុះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានសំដែង បានដោះហើយ
 ក៏ទៅជាប្រស្នាដែលព្រះអង្គទ្រង់សំដែងចេញនូវហេតុ នឹងជាប្រស្នាដែល
 ព្រះអង្គទ្រង់បញ្ជាបំបែក ។ ជនទាំងនោះ នាំគ្នាចុះចូលព្រះមានព្រះ
 ភាគ ។ លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រុំរឿងក្រៃពេក ក្នុងប្រជុំ
 នោះដោយប្រាជ្ញា ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានចក្ខុបើកហើយ
 ដោយបញ្ញាចក្ខុ យ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កថំ ភក្កវា ពុទ្ធចត្ថនាថិ វិវដចត្ថំ ។ ភក្កវា
 ពុទ្ធចត្ថនា លោកំ វេលោកេន្តោ អន្តស សត្តេ
 អប្បរជេត្តេ មហារជេត្តេ វិចិត្តិជ្ជិយេ មុទិជ្ជិយេ
 ស្វាការេ ឆ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ អប្បេ-
 កត្តេ បរលោកវជ្ជកយទស្សាវិនោ វិហារន្តេ ។ សេយ្យ-
 ថាថិ នាម ឧប្បលំនិយំ វា បទុមំនិយំ វា បុណ្ណ-
 វីកំនិយំ វា អប្បេកថ្វានំ ឧប្បលានំ វា បទុមានំ
 វា បុណ្ណវីកានំ វា ឧទកេ ជាតានំ ឧទកេ សំ-
 វឌ្ឍានំ ឧទកានុកតានំ អន្តានំមុត្តហោសិតានំ អប្បេ-
 កថ្វានំ ឧប្បលានំ វា បទុមានំ វា បុណ្ណវីកានំ វា
 ឧទកេ ជាតានំ ឧទកេ សំវឌ្ឍានំ សមោទកក្ក្កានំ
 អប្បេកថ្វានំ ឧប្បលានំ វា បទុមានំ វា បុណ្ណវី-
 កានំ វា ឧទកេ ជាតានំ ឧទកេ សំវឌ្ឍានំ ឧទកា
 អចុកម្ម វិជ្ជនំ អន្ធបលំតានំ ឧទកេន ឯវមេវ ភក្កវា
 ពុទ្ធចត្ថនា លោកំ វេលោកេន្តោ អន្តស សត្តេ អប្ប-
 រជេត្តេ មហារជេត្តេ វិចិត្តិជ្ជិយេ មុទិជ្ជិយេ ស្វាការេ
 ឆ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ទុវិញ្ញាបយេ អប្បេកត្តេ
 បរលោកវជ្ជកយទស្សាវិនោ វិហារន្តេ ។ ជាតាវិ ភក្កវា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុបើកហើយ ដោយពុទ្ធចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រមើលមើលសត្វលោក ដោយពុទ្ធចក្ខុ បានទតឃើញពួកសត្វ ដែលមានធូលីតិចកងកែក មានធូលីច្រើនកងកែក មានឥន្ទ្រិយភ្លឺវៃក្លា មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការល្អ មានអាការអាក្រក់ ឲ្យដឹងបានដោយងាយ ឲ្យដឹងបានដោយក្រ ទាំងសត្វពួកខ្លះ ជាអ្នកឃើញទោសក្នុងបរលោកថាគួរខ្លាច ។ ដូចដលជាតិពួកខ្លះ គឺព្រលិតក្តី ឈូកក្រហមក្តី ឈូកសក្តី ក្នុងត្រពាំងព្រលិតក្តី ត្រពាំងឈូកក្រហមក្តី ត្រពាំងឈូកសក្តី ដុះកងទឹក ចំរើនកងទឹក លូតតាមទឹក លិចចុះខាងកង ដែលទឹកចិញ្ចឹមហើយ ផ្កាដលជាតិពួកខ្លះ គឺ ព្រលិតក្តី ឈូកក្រហមក្តី ឈូកសក្តី ដុះកងទឹក ចំរើនកងទឹក បិតនៅស្មើនឹងទឹក ដលជាតិពួកខ្លះ គឺ ព្រលិតក្តី ឈូកក្រហមក្តី ឈូកសក្តី ដុះកងទឹក ចំរើនកងទឹក បិតនៅផុតអំពីទឹក មិនទទឹកដោយទឹក យ៉ាងណា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រមើលមើលសត្វលោកដោយពុទ្ធចក្ខុ បានទតឃើញពួកសត្វ ដែលមានធូលីតិចកងកែក មានធូលីច្រើនកងកែក មានឥន្ទ្រិយភ្លឺវៃក្លា មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការល្អ មានអាការអាក្រក់ ឲ្យដឹងបានដោយងាយ ឲ្យដឹងបានដោយក្រ ទាំងសត្វពួកខ្លះ ជាអ្នកឃើញទោស ក្នុងបរលោកថាគួរខ្លាច ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបថា

បុទ្ទសមេ តុវិជិតសុត្តន្តទ្វេសោ

អយំ បុគ្គលោ រាគចរិតោ អយំ ទោសចរិតោ អយំ
 មោហចរិតោ អយំ វិតក្កចរិតោ អយំ សទ្ធាចរិតោ
 អយំ ញ្ញាណចរិតោតិ ។ រាគចរិតស្ស ភក្កវា បុគ្គ-
 លស្ស អសុភកកមំ កកេតិ ។ ទោសចរិតស្ស ភក្កវា
 បុគ្គលស្ស មេត្តាភាវនំ អាចិត្តតិ ។ មោហចរិតំ
 ភក្កវា បុគ្គលំ ឧទ្ទេសេ បរិបុច្ឆាយ កាលេន ធម្មស្ស-
 វេន កាលេន ធម្មសាកក្ខាយ កុរុសំវាសេ ជេវេ-
 សេតិ ។ វិតក្កចរិតស្ស ភក្កវា បុគ្គលស្ស អាណា-
 បាទស្សតិ អាចិត្តតិ ។ សទ្ធាចរិតស្ស ភក្កវា បុគ្គ-
 លស្ស ចាសាទិម្ពយំ ជិមិតំ អាចិត្តតិ ពុទ្ធសុពោជី
 ធម្មសុធម្មតំ សង្ឃសុបដិបត្តិ សីលានំ ច អត្ថនោ ។
 ញ្ញាណចរិតស្ស ភក្កវា បុគ្គលស្ស វិបស្សនាជិមិតំ
 អាចិត្តតិ អនិច្ចាការំ ទុក្ខាការំ អនត្តាការំ ។

សេសេ យថា បព្វតមុទ្ធនិដ្ឋិតោ

យថាបំ បស្សេ ជនតិ សមន្តតោ

តថ្បមំ ធម្មមយំ សុមេធព

ចាសាទិម្ពាយ សមន្តចក្ខុ

តុវិទ្យាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

បុគ្គលនេះ ជាភគុបវិត នេះជាទោសបវិត នេះជាមោហបវិត នេះជា
 វិតកុបវិត នេះជាសទ្ធាបវិត នេះជាញាណបវិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់សំដែងអសុភកថា ចំពោះបុគ្គលជាភគុបវិត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ត្រាស់ប្រាប់មេត្តាការីនា ចំពោះបុគ្គលជាទោសបវិត ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់ញ៉ាំងបុគ្គលជាមោហបវិត ឲ្យតាំងនៅក្នុងឧទ្ទេស (ការ
 រៀនបាលី) ក្នុងបរិបូណ៌ (ការរៀនអដ្ឋកថា) ក្នុងការស្តាប់ធម៌តាមកាល
 ក្នុងការសាកសួរធម៌តាមកាល ក្នុងការនៅរួមជាមួយនឹងគ្រូ ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់អាណាបានសូត្រិ ចំពោះបុគ្គលជាវិតកុបវិត ។
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់និមិត្តគួរជ្រះថ្លា គឺការត្រាស់ដឹងប្រពៃ
 នៃព្រះពុទ្ធ ការទ្រទ្រង់ល្អនៃធម៌ ការប្រតិបត្តិប្រពៃនៃព្រះសង្ឃ នឹងសីល
 ទាំងឡាយសម្រាប់ខ្លួន ចំពោះបុគ្គលជាសទ្ធាបវិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់នូវវិបស្សនានិមិត្ត គឺអាការមិនទៀង អាការជាទុក្ខ
 អាការមិនមែនខ្លួន ចំពោះបុគ្គលជាញាណបវិត ។

បុគ្គលបិតនៅលើកំពូលភ្នំថ្ម គប្បីឃើញប្រជុំដ៏នក្ខន្ធ
 ទីជុំវិញបាន យ៉ាងណា បពិត្រព្រះសុមេធាៈ ទ្រង់
 មានសមន្តចក្ខុ ព្រះអង្គជាបុគ្គលប្រាសចាកសេចក្តី
 សោក សូមឡើងកាន់ប្រាសាទគឺធម៌ ហើយទត

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សោការកិល្លា^(១) ជនតម្រេតសោកោ

អវេក្ខត្តស្ស ជាតិជរាភិក្ខុតន្តិ ។

ឯវំ ភក្កវា ពុទ្ធចក្ខុនាបិ វិវេជចក្ខុ ។

កបិ ភក្កវា សមន្តចក្ខុនាបិ វិវេជចក្ខុ ។ ស-

មន្តចក្ខុ វិច្ឆិត សព្វញ្ញាតញ្ញាលំ ។ ភក្កវា សព្វញ្ញាត-

ញ្ញាលោន ឧបេតោ សម្មបេតោ ឧបកតោ សម្មប-

កតោ ឧបបដ្ឋោ សម្មបបដ្ឋោ សមដ្ឋាកតោ ។

ន តស្ស អនិជ្ជមិធន្តិ កិញ្ចំ

អថា អវិញ្ញាតមជាតិពុំ

សព្វំ អភិញ្ញាសំ យទន្តិ នេយ្យំ

តថាកតោ តេន សមន្តចក្ខុតិ ។

ឯវំ ភក្កវា សមន្តចក្ខុនាបិ វិវេជចក្ខុតិ អភិក្ខយំ

វិវេជចក្ខុ ។

១ ម. សោការកិល្លា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកវិកាយ មហានិទ្ទេស

មើលប្រជុំជន ដែលខ្វល់ដោយសេចក្តីសោក ត្រូវ
ជាតិនឹងជកគ្របសង្កត់ យ៉ាងនោះដែរ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានចក្ខុបើកហើយ ដោយពុទ្ធចក្ខុ
យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុបើកហើយ ដោយសមន្តចក្ខុ តើ
ដូចម្តេច ។ ព្រះសព្វពាក្យញ្ញាណ ហៅថា សមន្តចក្ខុ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ចូលទៅដល់
ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រម ដោយសព្វពាក្យញ្ញាណ ។

ហេតុនីមួយក្នុងលោកនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ
នោះ ទ្រង់មិនឃើញបូជាមិនជ្រាប មិនយល់ មិន
មានទេ ហេតុណាដែលត្រូវដឹង ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់ជ្រាបនូវហេតុ (នោះ) ទាំងអស់ ព្រោះ
ហេតុនោះ ព្រះតថាគត ទើបឈ្មោះថា សមន្តចក្ខុ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឈ្មោះថា មានចក្ខុបើកហើយ ដោយសមន្តចក្ខុ
យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា មានចក្ខុបើកហើយ
បានសំដែង ។

បុគ្គលមោ កុវេទិកសុត្តន្តទេសោ

[៣០] សត្វិធម៌ំ បរិស្សយរិយេន្តំ សត្វិធម៌ំ
 ន ឥតិហិតិហំ ន ឥតិកិរាយ ន បរម្បរាយ ន
 បិដកសម្បទាយ ន តក្កហេតុ ន នយហេតុ ន
 អាការបរិវិតកេន ន និដ្ឋិនិដ្ឋានក្ខន្ធិយា សាមី
 សយមភិក្ខាវំ អត្ថបច្ចក្ខន្ធម៌ំ សត្វិធម៌ំ ។ បរិស្ស-
 យរិយេន្តំ បរិស្សយាតិ ទ្វេ បរិស្សយា ចាកជបរិស្ស-
 យា ច បដិច្ចន្ទបរិស្សយា ច ។

កតមេ ចាកជបរិស្សយា ។ សីហា ព្យក្សា
 ទីបំ អច្ចតវច្ឆា កោកា កោមហិសា ហត្ថំ អហិ
 វិច្ឆិកា សតបទី ឆោរា វា អស្សំ មាលាវា កតក-
 មា វា អកតកម្មា វា ចក្ករោតោ សោតរោតោ
 យានរោតោ ជីវ្ហរោតោ កាយរោតោ សីសរោតោ
 កណ្ណរោតោ មុខរោតោ ទន្ធរោតោ កាសោ សា-
 សោ បិណសោ ឧហោ ជរោ ក្កច្ឆរោតោ មុច្ឆា
 បត្តន្តិកា សុលា វិស្វច្ឆិកា ក្កដ្ឋំ កណ្ណោ តិលា-
 សោ សោសោ អបមារោ ទទិ កណ្ណា កច
 រខសា វិត្តច្ឆិកា លោហិតំ បិត្តំ មជ្ជមេហោ
 អំសា បិឡិកា កកណ្ណលា បិត្តសម្មដាជា អាពាជា

តុណ្ហសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

(៣០) អធិប្បាយពាក្យថា ធម៌ដែលព្រះអង្គជ្រាបដោយព្រះអង្គឯង ជាគ្រឿងនាំចេញនូវអន្តរាយ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ដែលព្រះអង្គជ្រាបដោយ ព្រះអង្គឯង គឺមិនជឿតាមគេថាយ៉ាងនេះ។ មិនមែនដោយពូជដូច្នេះ ។ មិនមែនដោយពូត ។ គ្នា មិនមែនដោយការផ្សេងៗនឹងក្បួន មិនមែនដោយ ហេតុនៃសេចក្តីត្រិះរិះ មិនមែនដោយហេតុនៃការគ្នោតគ្នាន់ មិនមែនដោយ សេចក្តីត្រិះរិះនូវអាការៈ មិនមែនដោយហេតុ ដែលខ្លួនយល់ ខ្លួនពិនិត្យ ខ្លួនចូលចិត្តទេ គឺព្រះអង្គជ្រាបដោយព្រះអង្គឯងពិត ជាធម៌ជាក់ច្បាស់ ចំពោះព្រះអង្គ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ធម៌ដែលព្រះអង្គជ្រាបដោយ ព្រះអង្គឯង ។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងនាំចេញនូវអន្តរាយ ត្រង់ពាក្យថា អន្តរាយ បានដល់អន្តរាយពីរ គឺ អន្តរាយច្បាស់លាស់ ១ អន្តរាយកំបាំង ១ ។

អន្តរាយច្បាស់លាស់ តើដូចម្តេច ។ សីហៈ ខ្វាធំ ខ្វាដម្បង ខ្វាយ្យំ ឆ្អែវព្រៃ គោ ក្របី ដំរី ពស់ ខ្លួយ ក្អែប ពួកចោរ ឬពួកមាណព ធ្វើ ចោរកម្មក្តី មិនទាន់ធ្វើចោរកម្មក្តី ពេតភ្នែក ពេតត្រចៀក ពេតច្រមុះ ពេតអណ្តាត ពេតកាយ ពេតក្បាល ពេតគំត្រចៀក ពេតមាត់ ពេតធ្មេញ ក្អក ហឺត ឫសដូងច្រមុះ ក្តៅក្រហាយ ស្តាំងស្តម ពេតផ្ទៃ វិលមុខ ធ្លាក់ ឈាម ចុកសៀត ចុកផ្ទៃ យូង ពក ស្រែង រឹងវៃ ឆ្អុតជ្រូក ដំណូចពិស រមាស់ កម ពេតកើតកងទីខ្លាដោយក្រចក យូងដែក ឈាម ប្រមាត់ ប្រមេះផ្អែមមាត់ ឫសដូងដុះ ឫស ឫសដូងបាត អាពាធកើតអំពីប្រមាត់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សេម្បសម្មដ្ឋាបា អាពាណា វាតសម្មដ្ឋាបា អាពាណា
 សង្កាតិកា អាពាណា ឧត្តបរិលាមជា អាពាណា
 វិសមបរិហារជា អាពាណា ឌីបក្កប័កា អាពាណា
 កម្មវិហាកជា អាពាណា សីតំ ឧល្លំ ជ័យញ្ញា បិថាសា
 ឧទ្ធារោ បស្សរោ ឌីសមកសវាតាតបសិរសបស-
 ម្មស្សា ឥតិ វា ឥមេ វុច្ឆន្តិ ហាកជបរិស្សយា ។

កតមេ បដិច្ចន្ទបរិស្សយា ។ កាយទុច្ចរិតំ វច្ឆិ-
 ទុច្ចរិតំ មនោទុច្ចរិតំ កាមច្ចន្ទនីវរណំ ព្យាបាទនីវរណំ
 ជីនម្មន្ទនីវរណំ ឧទ្ធចក្កក្កច្ចនីវរណំ វិចិត្តច្ចនីវរណំ
 រាគោ ឆោសោ មោហោ កោដោ ឧបនាហោ
 មក្ខោ បទ្សោសោ ឥស្សោ មច្ឆរិយំ មាយា សាវេយ្យំ
 ជម្ពោ សារម្ពោ មាណោ អតីមាណោ មដោ បមាណោ
 សព្វេ កិលេសា សព្វេ ទុច្ចរិតា សព្វេ ធរថា
 សព្វេ បរិឡាហា សព្វេ សត្តាថា សព្វាគុសលា-
 ភិសង្ខារា ឥមេ វុច្ឆន្តិ បដិច្ចន្ទបរិស្សយា ។

បរិស្សយាតិ កេនត្ថេន បរិស្សយា ។ បរិ-
 សហន្តិតិ បរិស្សយា ។ បរិហារោយ សិវត្ថន្តិតិ បរិស្ស-
 យា ។ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អាពាធកើតអំពីស្វេស្វ អាពាធកើតអំពីឡល់ អាពាធកើតអំពីប្រជុំធាតុបួន
 អាពាធកើត អំពីការប្រែប្រួលរដូវ អាពាធកើតអំពីការរក្សាឥរិយាបថ
 មិនស្មើ អាពាធកើតអំពីសេចក្តីព្យាយាមរបស់គេ មានវាយចងជាដើម
 អាពាធកើតអំពីផលកម្ម ត្រជាក់ ក្ដៅ ឃ្លាន ស្រេក ទុច្ចារៈ បស្សៈ
 សម្បស្ស នៃរបោម មូស ឡល់ កំដៅថ្ងៃ ពស់តូច ពស់ធំ ទាំងនេះ
 លោកហៅថា អន្តរាយច្បាស់លាស់ ។

អន្តរាយកំបាំង តើដូចម្តេច ។ កាយទុច្ចរិត វច្ចិទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត
 កាមច្ចន្តន៍វេណៈ ព្យាបាទន៍វេណៈ ប័នមិទ្ធន៍វេណៈ ទុច្ចកក្កច្ចន៍វេណៈ
 វិចិក្ខាន៍វេណៈ រតៈទោសៈមោហៈ ការក្រោធ ការចងក្រោធទុក ការលុប
 គុណ ការវាយបូកស្មើ ការច្រៃណែន ការកំណាញ់ ការលាក់ទោសខ្លួន
 ការអួតអាង ការរើសរើស ការប្រណាំងវាសនា ការប្រកាន់ ការមើលងាយ
 ការស្រវឹង ការប្រហែស កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់
 ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង
 អកុលលាភិសង្ខារទាំងពួង ទាំងនេះ លោកហៅថា អន្តរាយកំបាំង ។

អធិប្បាយពាក្យថា អន្តរាយ ចុះឈ្មោះថាអន្តរាយ ដោយអត្ថថា
 ដូចម្តេច ។ ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈគ្របសង្កត់ ។ ឈ្មោះថា
 អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ ។
 ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាពនោះ ។

បុព្វសមា តុរិយសុត្តន្តិក្ខណ្ឌ

កថំ បរិសហន្តិភិ បរិស្សយា ។ តេ បរិស្សយា
 តំ បុគ្គលំ សហន្តិ បរិសហន្តិ អភិក្កន្តិ អដ្ឋោត្តន្តិ
 បរិយាទិយន្តិ មន្តន្តិ ។ ឯវំ បរិសហន្តិភិ បរិស្សយា ។

កថំ បរិហរោយា សំវត្ថន្តិភិ បរិស្សយា ។ តេ
 បរិស្សយា កុសលានំ ធម្មានំ បរិហរោយា អន្ត-
 រាយាស សំវត្ថន្តិ ។ កតមេសំ កុសលានំ ធម្មានំ ។
 សម្មាបដិបទាយ អនុលោមប្បដិបទាយ អបច្ចន្តិកប្ប-
 ដិបទាយ អន្ធតប្បដិបទាយ ធម្មានុធម្មប្បដិបទាយ សំ-
 លេសុ បរិច្ចរិកាវតាយ ឥន្ទ្រិយេសុ កុត្តន្តារតាយ កោ-
 ជនេ មត្តញ្ញតាយ ជាករិយានុយោកស្ស សតិសម្ម-
 ជញ្ញស្ស ចត្តន្តំ សតិប្បដ្ឋានានំ ភាវនានុយោកស្ស
 ចត្តន្តំ សម្មប្បដ្ឋានានំ ចត្តន្តំ ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្តំ
 ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្តំ ពលានំ សត្តន្តំ ពោជ្ឈង្គនំ
 អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស ភាវនានុយោកស្ស
 ឥមេសំ កុសលានំ ធម្មានំ បរិហរោយា អន្តរា-
 យាយ សំវត្ថន្តិ ។ ឯវំ បរិហរោយា សំវត្ថន្តិភិ
 បរិស្សយា ។

កុរុធិកាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

ចុះឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈគ្របសង្កត់ តើដូចម្តេច ។
 អន្តរាយទាំងនោះ តែងសង្កត់សង្កិន គ្របសង្កត់ ជិះជាន់ ស្រំពន្ធិច
 រូបរឹត ញ៉ាំង ឡើង ឬក៏លំដាប់នោះ ។ ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈគ្រប
 សង្កត់ យ៉ាងនេះ ។

ចុះឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីសាប
 សូន្យ តើដូចម្តេច ។ អន្តរាយទាំងនោះ តែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តី
 សាបសូន្យ ដើម្បីអន្តរាយកុសលធម៌ទាំងឡាយ ។ តែងប្រព្រឹត្តទៅ
 ដើម្បីសាបសូន្យ ដើម្បីអន្តរាយកុសលធម៌ទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ។ តែង
 ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសាបសូន្យ ដើម្បីអន្តរាយដល់កុសលធម៌ទាំងនេះ គឺ
 សេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ សេចក្តីប្រតិបត្តិជាអនុលោម សេចក្តីប្រតិបត្តិ
 មិនជាសត្រូវ សេចក្តីប្រតិបត្តិជាប្រយោជន៍សមគួរ សេចក្តីប្រតិបត្តិធម៌
 ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ការធ្វើឲ្យពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ការគ្រប់គ្រងទ្វារ
 ក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយៗ នូវ
 ការភ្ញាក់រឭក ការមានស្មារតីដឹងខ្លួន ការប្រកបរឿយៗ នូវការចំរើន
 សតិប្បដ្ឋាន ៤ ការប្រកបរឿយៗ នូវការចំរើនសម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤
 ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈន្តៈ ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ។
 ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ
 យ៉ាងនេះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាទិទ្ទេសោ

កថំ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។ តត្ថេតេ ចាប-
 កា អកុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អត្តភាវសន្និស្សយា ។
 យថា តិលេ តិលាសយា ចាណា សយន្តិ នកេ
 នកាសយា ចាណា សយន្តិ វនេ វនាសយា ចាណា
 សយន្តិ វត្ថេ វត្ថាសយា ចាណា សយន្តិ ឯវមេវ
 តត្ថេតេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អត្តភា-
 វសន្និស្សយាតិ ឯវម្មំ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

វុត្ថំ ហេតំ ភកវតា សាន្តេវសីកោ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ
 សាចរិយកោ ទុក្ខំ ន ដាសុ វិហារតិ កថញ្ច ភិក្ខុវេ
 ភិក្ខុ សាន្តេវសីកោ សាចរិយកោ ទុក្ខំ ន ដាសុ
 វិហារតិ ឥធិ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនោ ចក្កនា រូបំ ទិស្វា ឧប្បជ្ឈន្តិ
 ចាបកា អកុសលា ធម្មា សរសង្កប្បា សញ្ញាជនីយា
 ត្យស្ស អន្តោ វសន្តិ អន្ធាស្សន្តិ ចាបកា អកុសលា
 ធម្មាតិ តស្មា សាន្តេវសីកោតិ វុច្ចតិ តេ នំ សមុទាចរន្តិ
 ចាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្មា សាចរិយកោតិ វុច្ចតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ចុះឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាពនោះ
 តើដូចម្តេច ។ ធម៌អកុសលដ៏លាមកទាំងនោះ ជាអន្តរាយ អាស្រ័យ
 ក្នុងអត្តភាព កើតឡើងក្នុងអត្តភាពនោះ ។ ពួកសត្វអាស្រ័យនឹងរូង ដេក
 ក្នុងរូង ពួកសត្វអាស្រ័យនឹងទឹក ដេកក្នុងទឹក ពួកសត្វអាស្រ័យនឹងព្រៃ
 ដេកក្នុងព្រៃ ពួកសត្វអាស្រ័យនឹងដើមឈើ ដេកលើដើមឈើ យ៉ាង
 ណាមិញ ធម៌អកុសលដ៏លាមកទាំងនោះ ជាអន្តរាយ អាស្រ័យក្នុងអត្តភាព
 កើតឡើងក្នុងអត្តភាពនោះ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា
 អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាពនោះ យ៉ាងនេះឯង ។

សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងថា
 ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស អ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ រមែង
 នៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស
 នៅរួមនឹងអាចារ្យ រមែងនៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ តើដូចម្តេច ម្នាលភិក្ខុទាំង
 ឡាយធម៌ទាំងឡាយជាអកុសលដ៏លាមក ដែលបុគ្គលត្រិះរិះដោយសេចក្តី
 រពូក ជាទីតាំងនៃសញ្ញាជនៈ កើតឡើងដល់ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ព្រោះ
 ឃើញរូបដោយភ្នែក ធម៌អកុសលដ៏លាមកទាំងនោះ រមែងនៅក្នុងខាងក្នុង
 រមែងជាប់តាមភិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ (ភិក្ខុនោះ គឺជាគត) ហៅថា
 អ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស ធម៌អកុសលដ៏លាមកទាំងនោះ រមែងគ្របសង្កត់ភិក្ខុ
 នោះ ព្រោះហេតុនោះ (ភិក្ខុនោះ គឺជាគត) ហៅថា អ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ

ចុះសម្លេង ក្នុងពិភពសុត្តន្តបិដក

បុណ្យបរិវារ កិត្តុវេ កិត្តុវេ កិត្តុវេ សោតេន សុទ្ធិ សុត្តា
 យានេន កន្លំ យាយិត្តា ដ៏ឆ្ងាយ រសំ សាយិត្តា
 កាយេន ដោជ្ជតំ ផុសិត្តា មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ
 ឧប្បជ្ជន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មា សរស្ថប្បា
 សញ្ញោជនីយា ត្យស្ស អន្តោ វសន្តិ អន្តាស្សវន្តិ
 ចាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្មា សាន្តេវសីកោតិ
 វុច្ចតិ តេ នំ សមុទាមវន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មាតិ
 តស្មា សាចរិយកោតិ វុច្ចតិ ឃី ខោ កិត្តុវេ កិត្តុ
 សាន្តេវសីកោ សាចរិយកោ ទុក្ខំ ន ដាសុ វិហរតីតិ។
 ឃីម្យំ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

វុត្តំ ហេតុ កកវត្ថា តយោមេ កិត្តុវេ អន្តរាមលា
 អន្តរាមមិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្តរាវជកា អន្តរាបច្ចតិកា
 កតមេ តយោ លោកោ កិត្តុវេ អន្តរាមលោ អន្ត-
 រាមមិត្តោ អន្តរាសបត្តោ អន្តរាវជកោ អន្តរាបច្ចតិកោ
 ខោសោ កិត្តុវេ អន្តរាមលោ អន្តរាមមិត្តោ អន្តរាសបត្តោ
 អន្តរាវជកោ អន្តរាបច្ចតិកោ មោហោ កិត្តុវេ អន្តរា-
 មលោ អន្តរាមមិត្តោ អន្តរាសបត្តោ អន្តរាវជកោ

តុណ្ហសុត្តន្តទ្រង់ ទី ១៤

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ធម៌ទាំងឡាយជាអកុសលដ៏លាមក ដែល
 បុគ្គលគ្រិះរិះដោយសេចក្តីរត់រក ជាទីតាំងនៃសញ្ញាជនៈ កើតឡើងដល់ភិក្ខុ
 ព្រោះពួកសំឡេងដោយត្រចៀក ហិតភ្លិនដោយច្រមុះ ដញ្ចក់រស់ដោយ
 អណ្តាត ប៉ះពាល់ផ្សព្វដោយកាយ ដឹងធម៌ដោយចិត្ត ធម៌អកុសលដ៏លា-
 មកទាំងនោះ រមែងនៅខាងក្នុង រមែងជាប់តាមភិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ
 (ភិក្ខុនោះ តថាគត) ហៅថា អ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស ធម៌អកុសលដ៏លាមក
 ទាំងនោះ រមែងគ្របសង្កត់ភិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ(ភិក្ខុនោះតថាគត)ហៅ
 ថា អ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស
 អ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ រមែងនៅជាទុក្ខមិនសប្បាយ យ៉ាងនេះឯង ។ ឈ្មោះ
 ថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាពនោះ យ៉ាងនេះឯង ។

មួយទៀត ព្រះពុទ្ធដ៏កានេះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា
 ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំងឡាយ ៣ នេះ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្ត
 ខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាអ្នកសម្លាប់ខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ធម៌៣
 តើដូចម្តេច ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ លោកៈជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាង
 ក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាអ្នកសម្លាប់ខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ម្នាលភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ ទោសៈ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង
 ជាអ្នកសម្លាប់ខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ មោហៈ ជា
 មន្ទិលខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាអ្នកសម្លាប់ខាងក្នុង

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អន្តរាបច្ចតិកោ ឥមេ ខោ ភិក្ខុវេ តយោ

អន្តរាមលា អន្តរាអមិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្តរាវិជកា

អន្តរាបច្ចតិកាតិ ។

អនត្ថជននោ លោភោ លោភោ ចិត្តប្បកោបនោ

ភយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ នាវុត្ថជ្ឈតិ

លុទ្ធា អត្ថំ ន ជានាតិ លុទ្ធា ធម្មំ ន បស្សតិ

អន្ធទមំ តនា ហោតិ យំ លោភោ សហតេ នំ

អនត្ថជននោ នោសោ នោសោ ចិត្តប្បកោបនោ

ភយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ នាវុត្ថជ្ឈតិ

កុទ្ធា អត្ថំ ន ជានាតិ កុទ្ធា ធម្មំ ន បស្សតិ

អន្ធទមំ តនា ហោតិ យំ កោដោ សហតេ នំ

អនត្ថជននោ មោហោ មោហោ ចិត្តប្បកោបនោ

ភយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ នាវុត្ថជ្ឈតិ

មុទ្ធោ អត្ថំ ន ជានាតិ មុទ្ធោ ធម្មំ ន បស្សតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ជាខ្លាំងខាងក្នុង ម្ចាស់កិច្ចទាំងឡាយ ធម៌ៗ នេះឯង ជាមន្ទិលខាងក្នុង
ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាអ្នកសម្លាប់ខាងក្នុង ជាខ្លាំង
ខាងក្នុង ។

លោកៈឲ្យកើតវិនាស លោកៈជាគ្រឿងញ៉ាំងចិត្តឲ្យ
កម្រើក ភ័យកើតឡើងខាងក្នុង តែជនមិនដឹង
នូវភ័យនោះ ។ ជនល្មោក រមែងមិនដឹងនូវអត្ត ជន
ល្មោក រមែងមិនឃើញនូវធម៌ លោកៈ គ្របសង្កត់
ជន ក្នុងកាលណា សេចក្តីងងឹតងងល់ រមែងកើត
ក្នុងកាលនោះ ទោសៈឲ្យកើតវិនាស ទោសៈ ជា
គ្រឿងញ៉ាំងចិត្តឲ្យកម្រើក ភ័យរមែងកើតខាងក្នុង តែ
ជនមិនដឹងនូវភ័យនោះ ជនក្រោធ រមែងមិនដឹង
អត្ត ជនក្រោធ រមែងមិនឃើញធម៌ សេចក្តីក្រោធ
គ្របសង្កត់ជន ក្នុងកាលណា ការងារងងឹតងងល់
រមែងកើត ក្នុងកាលនោះ មោហៈ ឲ្យកើតវិនាស
មោហៈ ជាគ្រឿងញ៉ាំងចិត្តឲ្យកម្រើក ភ័យរមែងកើត
ខាងក្នុង តែជនមិនដឹងនូវភ័យនោះ ជនវង្វេង
រមែងមិនដឹងអត្ត ជនវង្វេង រមែងមិនឃើញធម៌

បុព្វលមោ ពុទ្ធិកសុត្តន្តខ្មែរសោ

អន្ធតម៌ តនា ហោតិ យំ មោហោ សហតេ នរន្តិ ។
 ឯវម្ពំ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

វុត្តំ ហោតិ ភក្កតា តយោ ខោ មហារាជ បុរិសស្ស
 ធម្មា អជ្ឈតំ ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈន្តិ អហិតាយ
 ទុក្ខាយ អដាសុរិហារាយ កតមេ តយោ លោកោ
 ខោ មហារាជ បុរិសស្ស ធម្មា អជ្ឈតំ ឧប្បជ្ឈមាណ
 ឧប្បជ្ឈតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អដាសុរិហារាយ
 នោសោ ខោ មហារាជ បុរិសស្ស ធម្មា អជ្ឈតំ
 ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អដា-
 សុរិហារាយ មោហោ ខោ មហារាជ បុរិសស្ស
 ធម្មា អជ្ឈតំ ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ អហិតាយ
 ទុក្ខាយ អដាសុរិហារាយ ឥមេ ខោ មហារាជ
 តយោ បុរិសស្ស ធម្មា អជ្ឈតំ ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈ-
 ន្តិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អដាសុរិហារាយាតិ ។

លោកោ នោសោ ច មោហោ ច បុរិសំ មាចចេតសំ

ហិសន្តិ អត្ថសម្បត្តា

តចសារីរំ សម្មលន្តិ ។

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

មោហៈគ្របសង្កត់ជន ក្នុងកាលណា ការងារកើត

ឆ្លងល់ រមែងកើត ក្នុងកាលនោះ ។

ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅ ក្នុងអត្តភាពនោះ
យ៉ាងនេះឯង ។

មួយវិញទៀត ព្រះពុទ្ធដ៏ការនេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា
បពិត្រមហាវរាជ ធម៌របស់បុរស ៣ កាលកើតឡើងខាងក្នុង រមែងកើត
ឡើង ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីកិរិយានៅមិនសប្បាយ
ធម៌ ៣ តើដូចម្តេច បពិត្រមហាវរាជ លោកៈ ជាធម៌របស់បុរស កាលកើត
ខាងក្នុង រមែងកើត ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីកិរិយានៅមិន
សប្បាយ បពិត្រមហាវរាជ ទោសៈ ជាធម៌របស់បុរស កាលកើតខាងក្នុង
រមែងកើត ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីកិរិយានៅមិនសប្បាយ
បពិត្រមហាវរាជ មោហៈ ជាធម៌របស់បុរស កាលកើតឡើងខាងក្នុង រមែង
កើត ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីកិរិយានៅមិនសប្បាយ
បពិត្រមហាវរាជ ធម៌របស់បុរស ៣ នេះឯង កាលកើតឡើងខាងក្នុង រមែង
កើត ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីកិរិយានៅមិនសប្បាយ ។

លោកៈ ទោសៈ មោហៈ កើតចេញអំពីខ្លួន រមែង

សម្លាប់បុរស ដែលមានចិត្តអាក្រក់ ដូចផ្ទៃឫស្សី

សម្លាប់ដើមឫស្សី ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯវម្ពំ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

វត្ថុំ ហេតុំ ភក្កវត្ថា

រាតោ ច ទោសោ ច ឥតោនិទានា

អរតី រតិ លោមហំសោ ឥតោ ជាតោ

ឥតោ សមុដ្ឋាយ មនោវិតក្កា

កុមារកា ធម្មមិវោស្សជ្ឈន្តិតិ ។

ឯវម្ពំ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

បរិស្សយវិនយន្តិ បរិស្សយវិនយំ បរិស្សយប្ប-
ហានំ បរិស្សយវ្យាបសមំ បរិស្សយប្បដិទិស្សន្តិ
បរិស្សយប្បដិប្បស្សន្តិ^(១) អមតំ និព្វានន្តិ សត្តិធម្មំ
បរិស្សយវិនយំ ។

[៣ ០] បដិបទំ វទេហិ ភន្តន្តេតិ

បដិបទំ វទេហិ សម្មាបដិបទំ អនុលោម-

ប្បដិបទំ អបច្ចនីកប្បដិបទំ អន្ធត្ថប្បដិបទំ

១ ម. បរិស្សយបដិទិស្សយំ បរិស្សយបដិបស្សន្តំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសកាវៈអាស្រ័យនៅ ក្នុងអត្តភាពនោះ យ៉ាង
នេះឯង ។

ន័យមួយទៀត ព្រះពុទ្ធដីការនេះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា
រាគៈនឹង ទោសៈ មានអត្តភាពនេះជាហេតុ សេចក្តី
មិនត្រេកអរ តម្រេក កិរិយាព្រើររោម កើតអំពី
អត្តភាពនេះ សេចក្តីគ្រិនរិះក្នុងចិត្ត ក៏កើតឡើង
អំពីអត្តភាពនេះ ដូចពួកក្មេងតូចលែងក្អែក ។

ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសកាវៈអាស្រ័យនៅ ក្នុងអត្តភាពនោះ
យ៉ាងនេះឯង ។

ពាក្យថា ជាគ្រឿងនាំចេញនូវអន្តរាយ គឺជាគ្រឿងនាំចេញ
អន្តរាយ ជាគ្រឿងលះបង់អន្តរាយ ជាគ្រឿងរម្ងាប់អន្តរាយ ជាគ្រឿង
រលាស់ចោលអន្តរាយ ជាគ្រឿងរម្ងាប់អន្តរាយ គឺអមតនិព្វាន ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ធម៌ដែលព្រះអង្គជ្រាបដោយព្រះអង្គឯង ជាគ្រឿង
នាំចេញនូវអន្តរាយ ។

[៣១] ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះអង្គសំដែងនូវបដិ-
បទ សេចក្តីថា សូមព្រះអង្គសំដែងនូវបដិបទ គឺសំដែង ប្រាប់ ពោល
បញ្ញត្តិ តែងតាំង បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាសនូវសម្មាបដិបទ
អនុលោមបដិបទ បដិបទមិនជាសត្រូវ បដិបទជាប្រយោជន៍ដ៏សមគួរ

ចុក្ខុសមោ កុដិកសុត្តន្តទ្វេសោ

ធម្មានុធម្មប្បដិបទំ សីលេសុ បរិបូរិការិតំ ឥន្ទ្រិយេសុ
 កុត្តន្ទារតំ ភោជនេ មត្តញ្ចាតំ ជាករិយានុយោគំ សតិ-
 សម្បជញ្ញំ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានេ ចត្តារោ សម្មប្បដ្ឋានេ
 ចត្តារោ ឥន្ទ្រិយានេ បញ្ច្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត
 ពោជ្ឈន្តេ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មត្តំ និព្វានញ្ច និព្វានតា-
 មិនញ្ច បដិបទំ វេទេហំ អាចិត្តំ ទេសេហំ បញ្ចបេហំ
 បដ្ឋបេហំ វិវរ វិភជ ឧត្តាជ្ជករោហំ បកាសេហិតិ
 បដិបទំ វេទេហំ ។ កន្ទន្តេតិ សោ និម្មិតោ ពុទ្ធំ កកវន្តំ
 អាលបតិ ។ អថវា យំ ត្វំ ធម្មំ អាចិត្តំ ទេសេសិ
 បញ្ចបេសិ បដ្ឋបេសិ វិវរ វិភជ ឧត្តាជ្ជអកាសិ
 បកាសេសិ សព្វន្តំ សុន្តរំ កន្ទតំ កល្យាណំ
 អនវដ្ឋំ សេវិតព្វន្តំ បដិបទំ វេទេហំ កន្ទន្តេ ។

[៣២] ចាតិមោក្ខំ អថវាបិ សមាធិន្តំ ចាតិមោ-
 ក្ខន្តំ សីលំ បតិដ្ឋា អាជិ ចរណំ សំយមោ សំវរោ
 មុទំ បមុទំ កុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិយា ។
 អថវាបិ សមាធិន្តំ យា ចិត្តស្ស វិតិ សណ្ឌិតិ អវដ្ឋិតិ
 អវិសាហារោ អវិក្ខេហោ អវិសាហជមាទសតា
 សមថោ សមាធិន្ទ្រិយំ សមាធិតលំ សម្មាសមាធិតិ

តុលាការសុត្តន្តបិដក ទី ១៤

ការប្រព្រឹត្តិធម៌សមគួរដល់ធម៌ ការបំពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ការ
 គ្រប់គ្រងទារក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ការដឹងប្រមាណក្នុងកោដន ការប្រកប
 រឿយៗ នូវការកាត់ពូក ការមានស្មារតីដឹងខ្លួន សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្ប-
 ធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកប
 ដោយអង្គ ៨ និព្វាន នឹងបដិបទជាដំណើរទៅកាន់និព្វាន ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សូមព្រះអង្គសំដែងនូវបដិបទ ។ ពាក្យថា បពិត្រ
 ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន គឺព្រះពុទ្ធនិមិត្តនោះ ត្រាស់ហៅព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ។
 មួយទៀត ព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង បញ្ចក្ខ តែងតាំង បើក បែក ធ្វើ
 ឲ្យងាយ ប្រកាសហើយនូវធម៌ណា ធម៌ទាំងអស់នោះ ជាធម៌ល្អ ជា
 ធម៌ចម្រើន ជាធម៌គួររាប់រក ជាធម៌មិនមានទោស ជាធម៌ដែលបុគ្គលគួរ
 សេព ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះអង្គ
 សំដែងនូវបដិបទ ។

(៣២) អធិប្បាយពាក្យថា បុតិមោក្ខ នឹង សមាធិ ត្រង់ពាក្យថា
 បុតិមោក្ខ គឺសីល ទីតាំង ទីខាងដើម សេចក្តីប្រព្រឹត្តិ សេចក្តី
 សង្រួម សេចក្តីរាំង ប្រធាន ប្រមុខ នៃការបាននូវធម៌ទាំងឡាយជា
 កុសល ។ ពាក្យថា សមាធិ បានដល់ការតាំងនៅ ការតាំងនៅព្រម ការ
 តាំងនៅស៊ប់នៃចិត្ត ការមិនកន្ទុះ ការមិនរាយមាយ ភាពនៃចិត្តមិនកន្ទុះ
 ៣ សេចក្តីស្ងប់ ឥន្ទ្រិយគឺសមាធិ កម្លាំងគឺសមាធិ ការតាំងចិត្តដោយប្រពៃ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ចាតិមោក្ខំ អថវាចំ សមាធិ ។ តេជារាហ សោ និម្មិតោ

អភិវត្ថយំ វិវដេតកុ

សក្ខិធម្មំ បរិស្សយវិនយំ

បដិបទំ វិនិច្ឆ័យំ កន្តន្តោ

ចាតិមោក្ខំ អថវាចំ សមាធិន្តំ ។

[៣៣] ចក្កហំ នេវ លោលស្ស

តាមកថាយ អារយេ សោតិ

រសេ ច ធានុគិដ្ឋេយ្យ

ន ច មហាយេថ តិញ្ចំ លោកស្មី ។

[៣៤] ចក្កហំ នេវ លោលស្សាតិ កមំ ចក្ក-

លោលោ ហោតិ ។ ឥនេកោច្ឆោ ចក្កលោលោ ចក្ក-

លោលីយេន សមន្មាគតោ ហោតិ វេទិដ្ឋំ ទត្ថិតតំ

ទិដ្ឋំ សមតិក្កមិតត្វន្តំ អារាមេន អារាមំ ឧយ្យានេន

ឧយ្យានំ តាមេន តាមំ ជិកមេន ជិកមំ នគរេន

នគរំ រដ្ឋេន រដ្ឋំ ជនបទេន ជនបទំ ទីយចារិកំ

អនវត្ថិតចារិកំ អនុយុត្តោ វិហារតិ រូបទស្សនាយ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បាតិមោក្ខ នឹង សមាធិ ។ ហេតុនោះ

ព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ត្រាស់ថា

ព្រះអង្គមានចក្ខុបើកហើយ បានសំដែងធម៌ ដែល
ព្រះអង្គជ្រាបដោយព្រះអង្គឯង ជាគ្រឿងនាំចេញ
នូវអន្តរាយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះអង្គ
សំដែងនូវបដិបទា បាតិមោក្ខ នឹងសមាធិ ។

(៣៣) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់តបថា) បុគ្គលមិនគប្បី

ឡេះឡោះ ដោយភ្នែក គប្បីរារាំងត្រចៀកចាកតា-
មកថា មិនគប្បីជាប់ចំពាក់ ក្នុងរសផង មិនគប្បី
ប្រកាន់វត្ថុណាមួយ ក្នុងលោកផង ។

(៣៤) អធិប្បាយ ពាក្យថា បុគ្គលមិនគប្បីឡេះឡោះដោយភ្នែក
សំនួរថា បុគ្គលអ្នកឡេះឡោះដោយភ្នែក តើដូចម្តេច? បុគ្គលខ្វះក្នុងលោក
នេះ ជាអ្នកឡេះឡោះដោយភ្នែក ប្រកបដោយសេចក្តីឡេះឡោះដោយ
ភ្នែក គិតថា អាត្មាអញគួរឃើញអារម្មណ៍ ដែលមិនធ្លាប់ឃើញ គួរ
រំលងចោលអារម្មណ៍ដែលឃើញហើយ ប្រកបរឿយ ។ នូវការត្រាច់ទៅ
ឆ្ងាយៗ នឹងការត្រាច់ទៅមិនឈប់ឈរ គឺចេញអំពីអារាម ទៅអារាម អំពី
ឧទ្យាន ទៅឧទ្យាន អំពីស្រុក ទៅស្រុក អំពីនិគម ទៅនិគម អំពីក្រុង
ទៅក្រុង អំពីដែន ទៅដែន អំពីជនបទ ទៅជនបទ ដើម្បីឃើញរូប

បុព្វសមោ ពុទ្ធិកសុត្តន្តទ្វេសោ

ឯវម្បី ចក្កលោលោ ហោតិ ។ អថវា អន្តរយរំ បរិដ្ឋោ
 រិបី បដិបដ្ឋោ អសំវុតោ កច្ឆតិ ហតី ឡិលោកេន្តោ
 អស្សំ ឡិលោកេន្តោ រិបី ឡិលោកេន្តោ បតី ឡិលោ-
 កេន្តោ ឥត្ថិយោ ឡិលោកេន្តោ បុរិសេ ឡិលោ-
 កេន្តោ កុមារកេ ឡិលោកេន្តោ កុមារិកាយោ
 ឡិលោកេន្តោ អន្តរាបណំ ឡិលោកេន្តោ យរមុខានិ
 ឡិលោកេន្តោ ឧទ្ធិំ ឡិលោកេន្តោ អនោ ឡិលោ-
 កេន្តោ ទិសាវិទិសំ បេត្តមាដោ កច្ឆតិ ឯវម្បី
 ចក្កលោលោ ហោតិ ។ អថវា ចក្កោ រូបំ ទិស្វា
 ទិមិត្តតាហី ហោតិ អនុញ្ញញ្ញនតាហី យត្វាទិក-
 រណមេនំ ចក្កន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈានោ.
 មនស្សា ចាបកា អកុសលា ធម្មា អន្តរាស្សវេយ្យំ
 តស្ស សំវរាយ ន បដិបដ្ឋតិ ន រត្តតិ ចក្កន្ទ្រិយំ
 ចក្កន្ទ្រិយេ ន សំវរំ អាបដ្ឋតិ ឯវម្បី ចក្កលោលោ
 ហោតិ យថា វា បនេកេ កោន្តោ សមណព្រា-
 ហ្មណា សន្តានេយ្យានិ កោជនានិ កុញ្ញត្វា តេ ឯវ-
 រូបំ វិស្វកទស្សនំ អនុយត្តា វិហរន្តំ សេយ្យដីនំ នច្ចំ
 ភតំ វាទិតំ បេត្តំ អក្ខានំ ចាណិស្សំ វេតាឡំ

ក្បួនវិញ្ញាបនបត្រ ទី ១៤

ជាអ្នកឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលខ្លះចូលទៅ
 កាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរតាមថ្នល់ ជាអ្នកដើរមិនសង្រួម តែងក្រឡេកមើល
 ដំរី ក្រឡេកមើលសេះ ក្រឡេកមើលរថ ក្រឡេកមើលពលថ្មើរជើង
 ក្រឡេកមើលពួកស្រី ក្រឡេកមើលពួកបុរស ក្រឡេកមើលពួកក្មេងប្រុស
 ក្រឡេកមើលពួកក្មេងស្រី ក្រឡេកមើលរានផ្សារ ក្រឡេកមើលមុខផ្ទះ
 ក្រឡេកមើលលើ ក្រឡេកមើលក្រោម ដើរសំឡឹងទិសតូចទិសធំ ជា
 អ្នកឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលខ្លះឃើញរូប
 ដោយភ្នែក ហើយជាអ្នកប្រកាន់និមិត្ត ជាអ្នកប្រកាន់អនុញ្ញាតៈ ធម៌
 ទាំងឡាយជាអកុសលដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈានីន៍ទោមនស្ស គប្បីជាប់តាមភិក្ខុ
 អ្នកមិនសង្រួមចក្ខុន្ត្រីយ៍នេះ ព្រោះហេតុតែមិនសង្រួមចក្ខុន្ត្រីយណា ក៏មិន
 ប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមចក្ខុន្ត្រីយនោះ មិនរក្សានូវចក្ខុន្ត្រីយ មិនដល់នូវ
 សេចក្តីសង្រួមក្នុងចក្ខុន្ត្រីយ ជាអ្នកឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 ដូចជាសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយដ៏ចំរើន បរិភោគកោដនដែលគេឲ្យដោយ
 សទ្ធាហើយ តែសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តែងប្រកបរឿយៗ នូវការ
 ស្តាប់នឹងមើលល្បែងដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះ គឺវា ប្រៀង
 ប្រគំ មហោស្រព ចម្បាំងមហោការតន្ត្រីជាដើម គង់ រតាំង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កុម្មវ្វំ សោកនករកំ ចណ្ណាលំ វិសំ ជោវំ ហត្ថិ-
យុទ្ធិ អស្សុយុទ្ធិ មហិសយុទ្ធិ ឧសកយុទ្ធិ អជយុទ្ធិ^(១)
មេណ្ឌយុទ្ធិ កុក្កជយុទ្ធិ វដ្តកយុទ្ធិ ទណ្ឌយុទ្ធិ
ឥដ្ឋយុទ្ធិ និព្វុទ្ធិ ឧយ្យោជកំ ពលក្កំ សេនាព្យហំ
អណ្តកទស្សំ ឥតិ វា ឯវម្បី ចត្តុលោលោ ហោតិ ។

កថំ ន ចត្តុលោលោ ហោតិ ។ ឥធ ភិក្ខុ
អន្តរយរំ បរិដ្ឋោ វីរី បដិបន្នោ សំវតោ កច្ចតិ ន
ហត្ថិ ឱលោកេន្តោ ន អស្សំ ឱលោកេន្តោ ន
វិរី ឱលោកេន្តោ ន បត្តិ ឱលោកេន្តោ ន ឥតិយោ
ឱលោកេន្តោ ន បុរិសេ ឱលោកេន្តោ ន កុមារកេ
ឱលោកេន្តោ ន កុមារីកាយោ ឱលោកេន្តោ ន
អន្តរាបណំ ឱលោកេន្តោ ន យរមុខានិ ឱលោកេ-
ន្តោ ន ឧទ្ធិ ឱលោកេន្តោ ន អនោ ឱលោកេន្តោ
ន និសាវិនិសំ បេក្ខមាណា^(២) កច្ចតិ ឯវម្បី ន ចត្តុ-
លោលោ ហោតិ ។ អថវា ភិក្ខុ ចត្តុនា វុប្ប
និស្វា ន និមិត្តត្តាហំ ហោតិ យាទុព្យញ្ញនត្តាហំ

១ ឧ. ពោយុទ្ធិ ។ ២ ម. ន ទិសំវិទិសំ វិបេក្ខមាណោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ស្ករមានជ្រុងបួន គួរគំនូរប្រដាប់ ល្បែងដំដែក ល្បែងរ៉ាំ ការលាងឆ្អឹង
 ប្រដល់ដំរី ប្រទាំងសេះ ប្រដល់ក្របី ប្រដល់គោ ប្រដល់ពពែ ប្រដល់កែវ
 ប្រដល់មាន់ ប្រដល់ចាប ល្បែងគុណដំបង ប្រដាល់ ចំបាប់ ចម្បាំង
 ទឹកសម្រាប់រៀបពល ទីនៅកងទ័ព ការមើលកងទ័ព ជាអ្នកឡេះឡោះ
 ដោយភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ភិក្ខុជាអ្នកមិនឡេះឡោះដោយភ្នែក តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុកងសាសនា
 នេះ ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរតាមថ្នល់ ក៏ដើរសង្រួម មិនក្រឡេក
 មើលដំរី មិនក្រឡេកមើលសេះ មិនក្រឡេកមើលរថ មិនក្រឡេក
 មើលពលថ្មើរជើង មិនក្រឡេកមើលពួកស្រី មិនក្រឡេកមើលពួកបុរស
 មិនក្រឡេកមើលពួកក្មេងប្រុស មិនក្រឡេកមើលពួកក្មេងស្រី មិន
 ក្រឡេកមើលរាងផ្សារ មិនក្រឡេកមើលមុខផ្ទះ មិនក្រឡេកមើលលើ
 មិនក្រឡេកមើលក្រោម មិនដើរសំឡឹងទិសតូច ឬទិសធំ ជាអ្នកមិន
 ឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ភិក្ខុឃើញនូវរូប
 ដោយភ្នែក ហើយជាអ្នកមិនប្រកាន់និមិត្ត មិនប្រកាន់អនុញ្ញាតៈ

ពុទ្ធសមោ តុវដិកសុត្តន្តទ្ធោសោ

យត្វាធិករណាមេនំ ចក្កន្ទ្រិយំ អសំរុតំ វិហារន្តំ អភិជ្ឈា-
 នោមនស្សា ចាបកា អកុសលា ធម្មា អន្ធាស្ស-
 វេយ្យំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ រក្ខតិ ចក្កន្ទ្រិយំ
 ចក្កន្ទ្រិយេ សំរំ អាបជ្ជតិ ឯវម្បំ ន ចក្កលោលោ
 ហោតិ ។ យថា វា បនេកេ ភោតោ សមណាប្រាហ្មណា
 សទ្ធាទេយ្យានិ ភោជនានិ កុញ្ញត្វា តេ ឯវម្បំ វិស្វក-
 ទស្សនំ អនុយុត្តា វិហារន្តំ សេយ្យដំនំ នច្ចំ ភីតំ
 វាទិតំ បេត្តំ អក្កានំ ។ បេ ។ អណីកទស្សនំ ឥតិ
 វា ឯវម្បំ វិស្វកទស្សនានុយោកា បដិវិរតោ ហោតិ
 ឯវម្បំ ន ចក្កលោលោ ហោតិ ។

ចក្កហំ នេវ លោលស្សតិ ចក្កលោលិយំ បដ-
 ហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកេយ្យ អនភាវន្តមេយ្យ
 ចក្កលោលិយា អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ ជិត្ត-
 តោ ជិស្សដ្ឋោ វិប្បមុតោ វិសញ្ញតោ វិមរិយានិ កតេន
 ចេតសា វិហរេយ្យតិ ចក្កហំ នេវ លោលស្ស ។

តុលាការសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

ធម៌ទាំងឡាយជាអកុសលដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈានឹងទោមនស្ស គប្បីជាប់
តាមភិក្ខុអកុមិនសង្រួមចក្ខុន្ទិយ⁺នេះ ព្រោះហេតុតែមិនសង្រួមចក្ខុន្ទិយ
ណា ក៏ប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមចក្ខុន្ទិយនោះ រក្សាចក្ខុន្ទិយ ដល់នូវការ
សង្រួមក្នុងចក្ខុន្ទិយ ជាអកុមិនឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ ។
ដូចជាសមណព្រាហ្មណ៍ដ៏ចម្រើនពួកខ្លះ បរិភោគភោជនដែលគេឲ្យដោយ
សទ្ធាហើយ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មិនប្រកបរឿយៗ នូវការស្តាប់
នឹងការមើលល្បែង ដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះ គឺល្បែងរាំ
ច្រៀង ប្រគំ មហោស្រព ចម្បាំងមហាការត នឹងរាមកេរ្ត៍ជាដើម ។ល។
ការមើលកងទ័ព ជាអ្នកវៀរស្រឡេះចាកការប្រកបរឿយៗ នូវការស្តាប់
នឹងការមើលល្បែងដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះ ជាអកុមិន
ឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ពាក្យថា បុគ្គលមិនគប្បីឡេះឡោះដោយភ្នែក បានសេចក្តីថា
បុគ្គលគប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យបាត់បង់ នូវការឡេះ
ឡោះដោយភ្នែក ហើយជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរចេញ វៀរស្រឡេះ ឃ្លាត
ចេញ រលាស់ចោល ផុតស្រឡេះ ប្រកបប្រាស ចាកការឡេះឡោះ
ដោយភ្នែក សម្រេចនៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនគប្បីឡេះឡោះដោយភ្នែក ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[៣៥] តាមកថាយ អារវយេ សោតន្តិ តាមកថា
 វេទន្តិ តត្ថិស តិរច្ឆានកថា ។ សេយ្យបីទំ ។ រាជកថា
 ចោរកថា មហាមត្តកថា សេនាកថា ភយកថា
 យុទ្ធកថា អន្តកថា ចានកថា វត្ថុកថា យានកថា
 សយនកថា មាលាកថា កន្ទកថា ញាតិកថា
 តាមកថា និកមកថា នករកថា ជនបទកថា ឥត្ថិក-
 ថា បុរិសកថា ស្វរកថា វិសិក្ខាកថា កុម្មជ្ជានកថា
 បុព្វបេតកថា ធានត្តកថា លោកក្ខាយិកា សមុទ្ធ-
 ក្ខាយិកា ឥតិភវាភវកថា ឥតិ វាតិ តាមកថាយ ។
 អារវយេ សោតន្តិ តាមកថាយ សោតំ អារវេយ្យ
 និវរេយ្យ សន្និវរេយ្យ រក្ខេយ្យ គោបេយ្យ បទហេយ្យ
 បច្ឆិន្ទេយ្យតិ តាមកថាយ អារវយេ សោតំ ។

[៣៦] រសេ ច ធានុតិជ្ឈេយ្យតិ រសោតិ មូល-
 រសោ ខន្ធរសោ តចរសោ បត្តរសោ បុប្ផរសោ ដល-
 រសោ អម្ពិលំ មជ្ជិ តត្ថិកំ^(១) កដ្ឋកំ លោណិកំ
 ខារិកំ លម្ពិលំ^(២) កសារោ សាទំ អសាទំ សីតំ ឧណ្ហំ ។

១ ម. ពិគ្គំ ។ ២ ឧ. អម្ពិលំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៣៥) ពាក្យថា គប្បីរារាំង ត្រចៀកចាកគាមកថា សេចក្តីថា តិរចានកថា ៣២ លោកហៅថា គាមកថា ។ តិរចានកថានោះ តើ ដូចម្តេច ។ គឺនិយាយអំពីព្រះរាជា និយាយអំពីចោរ និយាយអំពីអាមាត្រធំ និយាយអំពីសេនា និយាយអំពីភ័យ និយាយអំពីចម្បាំង និយាយអំពីបាយ និយាយអំពីទឹក និយាយអំពីសំពត់ និយាយអំពីយាន និយាយអំពីទីដេក និយាយអំពីផ្កាកម្រង និយាយអំពីគ្រឿងក្រអូប និយាយអំពីញាតិ និយាយអំពីស្រុក និយាយអំពីនិគម និយាយអំពីនគរ និយាយអំពី ជនបទ និយាយអំពីស្ត្រី និយាយអំពីបុរស និយាយអំពីយោធាដែល ភ្ញៀវភ្ញា និយាយអំពីច្រក និយាយអំពីកំពង់ទឹក និយាយអំពីញាតិដែល ចែកឋានទៅកាន់បរលោកហើយ និយាយអំពីពាក្យដែលឥតប្រយោជន៍ មានសភាពផ្សេងៗ និយាយអំពីលោក និយាយអំពីសមុទ្រ និយាយ អំពីសេចក្តីចំរើននឹងមិនចំរើន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចាក គាមកថា ។ ពាក្យថា គប្បីរារាំងត្រចៀក គឺគប្បីរារាំង ហាមឃាត់ ខាំងខា រក្សា គ្រប់គ្រង បិទ ផ្តាច់បង់នូវត្រចៀកចាកគាមកថា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីរារាំងត្រចៀក ចាកគាមកថា ។

(៣៦) អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីជាប់ចំពាក់ក្នុងរស ត្រង់ពាក្យ ថា រស គឺរសមើម រសជើម រសសម្បក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ រសជួរ ផ្អែម ល្ងង់ ហឹរ ប្រៃ ខារ ជួរផ្អែម ចត់ ឆ្ងាញ់ មិនឆ្ងាញ់ ត្រជាក់ ក្តៅ ។

ចុះសមោ កុរុណសុត្តន្តទ្វេរសា

សន្តោកេ សមណាព្រាហ្មណា រសគិទ្ធា ។ តេ
 ជីវិត្តន រសត្ថានំ បរិយេសន្តា អាហិណ្ឌានំ ។
 តេ អម្ពិលំ លភិក្ខា អនម្ពិលំ បរិយេសន្តំ អនម្ពិលំ
 លភិក្ខា អម្ពិលំ បរិយេសន្តំ ។ បេ ។ សីតំ លភិក្ខា
 ឧណ្ហំ បរិយេសន្តំ ឧណ្ហំ លភិក្ខា សីតំ បរិយេសន្តំ ។
 តេ យំ យំ លភិក្ខា តេន តេន ន តុស្សន្តំ អបរាបរំ
 បរិយេសន្តំ មនាបិកេសុ រសេសុ រត្តា គិទ្ធា ភជិតា
 មុច្ឆិតា អដ្ឋោបន្នា លត្តា លត្តិតា បលិត្តា ។ យ
 ស្មេសា រសតណ្ហា បហីនា សមុច្ឆិន្នា ។ បេ ។
 ញាណត្តិនា ទឡា សោ បដិសង្ខា យោនិសោ អា-
 ហារំ អាហារេតិ នេវ ទវាយ ន មនាយ ន មណ្ឌ-
 នាយ ន វិភូសនាយ យាវទេវ ឥមស្ស តាយស្ស
 បីតិយោ យាបនាយ វិហឹសុបរតិយោ ព្រហ្មចរិយានុត្ត-
 ហាយ ។ បេ ។ ដាសុវិហារោ ចាតិ ។ យថា
 វណំ អលិម្បេយ្យ យាវទេវ អរុហណត្ថាយ យថា វា
 បន អត្ថំ អព្ពញ្ញេយ្យ យាវទេវ ភារស្ស និត្តរ-
 ណត្ថាយ យថា វា បន បុត្តមំសំ អាហារេយ្យ

តុរិយាសុត្តន្តទ្កេស ទី ១៤

សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ ជាប់ចំពាក់ក្នុងរស ។ សមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងនោះ តែងគ្រាប់ស្វែងរករស ដ៏ប្រសើរ ដោយចុងនៃអណ្តាត ។
 សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានរសដូរ ស្វែងរករសមិនដូរ បានរស
 មិនដូរហើយ ស្វែងរករសដូរ ។ បេ ។ បានរសត្រជាក់ហើយ ស្វែង
 រករសក្តៅ បានរសក្តៅហើយ ស្វែងរកនូវរសត្រជាក់ ។ សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានរបស់ណា ។ មិនសន្តោសនឹងរបស់នោះ ។
 ស្វែងរករសឯទៀត ។ ជាអ្នកត្រេកអរ ជាប់ចំពាក់ ល្មោភ ដក់ជាប់ ញ៉ាំង
 ជាប់ស្អិត មានអាការជាប់ស្អិត ញៀន ក្នុងរសទាំងឡាយជាទីតាមចិត្ត ។
 បុគ្គលណា បានលះបង់ បានផ្តាច់ផ្តល់នូវចំណង់ក្នុងរសនោះ ។ បេ ។ ដុត
 ដោយភ្លើង គឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ ពិចារណាដោយត្រូវទំនងហើយ
 បរិភោគអាហារ មិនដើម្បីលេង មិនដើម្បីស្រវឹង មិនដើម្បីប្រដាប់ មិន
 ដើម្បីស្អិតស្អាង គ្រាន់តែដើម្បីបិតនៅនៃកាយនេះ ដើម្បីឲ្យកាយប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ដើម្បីបំបាត់បង់សេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះព្រហ្មចរិយៈ ។ បេ ។
 ការនៅសប្បាយផង ។ បុគ្គលលាបដម្បៅ គ្រាន់តែប្រយោជន៍ឲ្យដុះសាច់
 យ៉ាងណា មួយទៀត បុគ្គលលាបភ្លើងនេះ គ្រាន់តែប្រយោជន៍ដល់
 ការដឹកនាំ នូវការៈ យ៉ាងណា មួយទៀត បុគ្គលបរិភោគសាច់កូន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យាវទេវេ កត្តារស្ស ជិត្តរណាត្ថាយ ឯវមេវ ភិក្ខុ បដិ-
សង្ខា យោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ នេវ ទរាយ
។ បេ ។ អនុវដ្ឋតា ច ជាសុវិហារោ ចាតិ រសតណ្ហំ
បដិហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកេយ្យ អនការ្យមេយ្យ
រសតណ្ហាយ អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខន្តោ
និស្សរដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិកតេន
ចេតសា វិហារេយ្យតិ រសេ ច នានុកិដ្ឋេយ្យ ។

(៣៧) ន ច មមាយេថ តិក្ខុ លោកស្មិន្តំ មម-
ត្តាតិ ទ្វេ មមត្តា តណ្ហាមមត្តញ្ច ទិដ្ឋិមមត្តញ្ច ។ បេ ។
ឥទំ តណ្ហាមមត្តំ ។ បេ ។ ឥទំ ទិដ្ឋិមមត្តំ ។ តណ្ហា-
មមត្តំ បហាយ ទិដ្ឋិមមត្តំ បដិនិស្សដ្ឋិតា ចក្កំ ន
មមាយេយ្យ ន កល្លោយ្យ ន បរាមសេយ្យ នាភិនិវិ-
សេយ្យ សោតំ យានំ ជីវំ កាយំ រូបេ សន្នេ កន្ធូ
រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលំ កណំ អាវាសំ លាភំ យសំ
បសំសំ សុទ្ធិំ ចរិវំ បិណ្ឌចាតិ សេនាសនំ កិលានប្ប-
ច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារំ កាមធាតុំ រូបធាតុំ អរូបធាតុំ
កាមករំ រូបករំ អរូបករំ សញ្ញករំ អសញ្ញករំ
នេវសញ្ញានាសញ្ញករំ ឯកវេការករំ ចតុវេការករំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គ្រាន់តែប្រយោជន៍ដល់ការឆ្លងឲ្យផុតផ្លូវជាប់ស្រយាល យ៉ាងណា ក៏កុ
 តិចារណាដោយត្រូវទំនងហើយបរិភោគអាហារ មិនដើម្បីលេង ។ បេ ។
 សេចក្តីមិនមានទោសផង ការនៅសប្បាយផង ក៏យ៉ាងនោះដែរ បុគ្គល
 លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យដល់នូវការបាត់បង់ នូវចំណង់ក្នុងរស
 ដូច្នេះ ជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រូបស្រឡះ
 មិនប្រកបដោយចំណង់ក្នុងរស សម្រេចនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាក
 ដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីជាប់ពាក់ក្នុងរស ។

(៣៧) អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីប្រកាន់វត្ថុណាមួយក្នុងលោក
 ត្រង់ពាក្យថា ប្រកាន់ បានដល់សេចក្តីប្រកាន់ពីរ គឺ សេចក្តីប្រកាន់
 គឺតណ្ហា ១ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺ
 តណ្ហា ។ បេ ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលលះបង់សេចក្តីប្រកាន់
 គឺតណ្ហា រលាស់ចោលសេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ មិនគប្បីប្រកាន់ មិនកាន់យក
 មិនស្តាប់អង្គុល មិនប្រកាន់ស្មិតនូវចក្ខុ មិនគប្បីប្រកាន់ មិនកាន់យក
 មិនស្តាប់អង្គុល មិនប្រកាន់ស្មិតនូវត្រចៀក ប្រមុះ អណ្តាត កាយ រូប
 សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ត្រកូល ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តី
 សរសើរ សុខ ចីវរ ចិណ្ឌុបាត សេនាសនៈ គិលានប្បូច្ចយភេសជ្ជៈបរិក្ខារ
 កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព
 អសញ្ញាភព នៅសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវេក្ការភព ចតុវេក្ការភព

ចុក្ខុសមោ កុរុណសុត្តន្តទ្វេសោ

បញ្ចុវេក្ការកំ អត៌តំ អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ ធិដ្ឋសុតមុត-
 វិញ្ញាតញ្ចេ ធម្មេ ន មមាយេយ្យ ន កល្លោយ្យ ន
 បរាមសេយ្យ នាភិជវិសេយ្យ ។ កត្តំ កត្តំ រូបកតំ
 វេទនាកតំ សញ្ញាកតំ សង្ខារកតំ វិញ្ញាណាកតំ ។ លោ-
 កស្មិនំ អមាយលោក ។ បេ ។ អាយតនលោកេតិ
 ន ច មមាយេថ កត្តំ លោកស្មី ។ តេនាហ ភកវា

ចក្កហំ នេវ លោលស្ស

តាមកថាយ អារិយេ សោតំ

រសេ ច នាទុក្ខជ្ឈេយ្យ

ន ច មមាយេថ កត្តំ លោកស្មិនំ ។

[៣៨] ធិស្សនេ យទា ធុដ្ឋស្ស

បរិទេវំ ភិក្ខុ ន ករេយ្យ កុហិតំ

កវត្ថុ នាភិជវេយ្យ

កេរេសុ ច ន សម្មវេទេយ្យ ។

[៣៩] ធិស្សនេ យទា ធុដ្ឋស្សន៍^(១) រោគធិស្សនេ

ដុដ្ឋា បរេតោ សមោហិតោ សមណ្ឌកតោ អស្ស ចក្ក-

រោគេន ដុដ្ឋា បរេតោ សមោហិតោ សមណ្ឌកតោ អស្ស

១ ឱ. ឯត្ថន្តរេ ធិស្សន៍តិ ទិស្សតិ

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

បញ្ចវេកាកត អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន នឹងធម៌ដែលខ្លួនឃើញ ពួ
ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង ។ ពាក្យថា វត្ថុណាមួយ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ
វិញ្ញាណ ណាមួយ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក ។ បេ ។
ក្នុងអាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីប្រកាន់
វត្ថុណាមួយ ក្នុងលោក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលមិនគួរឡេះឡោះ ដោយភ្នែក គប្បីរារាំង

ត្រចៀកចាកគាមកថា មិនគប្បីជាប់ពាក់ក្នុងរស

ផង មិនគប្បីប្រកាន់វត្ថុណាមួយ ក្នុងលោកផង ។

(៣៨) ភិក្ខុត្រូវផស្សៈប៉ះពាល់ហើយ ក្នុងកាលណា

ក្នុងកាលនោះ មិនគប្បីធ្វើនូវការឡើយ ក្នុងទី

ណាមួយទេ មួយទៀត មិនគប្បីប្រាថ្នាកត មិន

គប្បីញាប់ញ័រ ក្នុងអារម្មណ៍ ដែលគួរខ្លាចទាំង

ឡាយឡើយ ។

(៣៩) ពាក្យថា ភិក្ខុត្រូវផស្សៈប៉ះពាល់ហើយ ក្នុងកាលណា

អធិប្បាយថា ភិក្ខុត្រូវផស្សៈគឺរោគ ប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ ប្រជុំចុះ

ប្រកបព្រម គឺត្រូវរោគភ្នែក ប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ ប្រជុំចុះ ប្រកបព្រម

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សោតរោគេន យានរោគេន ដ្យាវរោគេន កាយរោគេន
 សីសរោគេន កិល្លារោគេន មុខរោគេន ទន្ធរោគេន
 កាសេន សាសេន បិដាសេន ឱហេន ជវេន កុច្ឆិ-
 រោគេន មុច្ឆាយ បក្ខន្ធកាយ សុលាយ វិស្សមិកាយ
 កុដ្ឋេន កណ្ណេន កិលាសេន សោសេន អបមារេន
 ទទ្ធយា កណ្ណាយា កច្ឆយា រាសាយ វិត្ថិកាយ
 លោហិតេន បិត្តេន មដ្ឋមេហេន អំសាយ បិដ្ឋកាយ
 កក្កណ្ណាលាយ បិត្តសម្មដ្ឋានេហិ អាពាធដេហិ សេម្ហ-
 សម្មដ្ឋានេហិ អាពាធដេហិ វាតសម្មដ្ឋានេហិ អាពា-
 ធដេហិ សន្និទាតិកេហិ អាពាធដេហិ ឧត្ថបរិណាមដេហិ
 អាពាធដេហិ វិសមបរិហារដេហិ អាពាធដេហិ ឱបក្ក-
 មិកេហិ អាពាធដេហិ កម្មវិទាគដេហិ អាពាធដេហិ^(១)
 សីតេន ឧស្ម័នេន ជីយច្ឆាយ បិទាសាយ ឧទ្ធារេន
 បស្សារេន ឱសមកសវាតាតបសីរិសបសម្មស្សេហិ
 ជុដ្ឋា បរេតោ សមេហិតោ សមន្តាគតោ អស្សាតិ
 ជស្សេន យទា ជុដ្ឋស្ស ។

១ ម ភគ្គលោក ។ បេ ។ អាពាធន ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ត្រូវពេតត្រចៀក ពេតប្រមុះ ពេតអណ្តាត ពេតកាយ ពេតក្បាល ពេត
 គំត្រចៀក ពេតមាត់ ពេតធ្មេញ ភ្នក ហ័ត ឫសដូងប្រមុះ ក្តៅ
 ក្រហាយ ស្គាំងស្គម ពេតផ្នែ វិលមុខ ធ្លាក់ឈាម ចុកសៀត ចុះផ្នែ
 យូង ពក ស្រែង រឹងវៃ ឆ្អកជ្រូក ដំណូចពិស រមាស់ កម
 ពេតកើតក្នុងទីខ្លាដោយក្រចក យូងដែក ឈាម ប្រមាត់ ប្រមេះ
 ផ្អែមមាត់ ឫសដូងដុះ ឫស ឫសដូងបាត អាពាធកើតអំពីប្រមាត់
 អាពាធកើតអំពីស្មៅស្ម អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីប្រជុំធាតុបួន
 អាពាធកើតអំពីការប្រែប្រួលរដូវ អាពាធកើតអំពីការរក្សាឥរិយាបថមិន
 ស្មើ អាពាធកើតអំពីសេចក្តីព្យាយាម (របស់គេ មានវាយចងជាដើម)
 អាពាធកើតអំពីផលកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ទុព្វារៈ បស្សៈ
 សម្បស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ នឹងពស់តូចពស់ធំ ប៉ះពាល់
 គ្របសង្កត់ ប្រជុំចុះ ប្រកបព្រម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ត្រូវ
 ផស្សៈប៉ះពាល់ហើយ ក្នុងកាលណា ។

ចុកសមោ ពុទ្ធិកសុត្តន្តទ្វេសោ

[៤០] បរិទេវំ ភិក្ខុ ន ករេយ្យ កុហិត្ថំ
 អាទេវំ បរិទេវំ អាទេវំ បរិទេវំ អាទេវិត្ថំ
 បរិទេវិត្ថំ វាចាបណបំ វិប្បណបំ លាឈប្បំ លាឈ-
 ប្បាយំ លាឈប្បាយិត្ថំ ន ករេយ្យ ន ជនេយ្យ
 ន សញ្ញនេយ្យ ន និព្វត្តេយ្យ នាភិនិព្វត្តេយ្យ ។
 កុហិត្ថំ កុហិត្ថំ ភិក្ខុ កត្តចិ អដ្ឋត្ថំ វា ឧហិត្ថំ វា
 អដ្ឋត្ថឧហិត្ថំ វាភិ បរិទេវំ ភិក្ខុ ន ករេយ្យ កុហិត្ថំ ។

[៤១] ភវត្តា នាភិជម្ពេយ្យាភិ កាមភំ ន
 ជម្ពេយ្យ រូបភំ ន ជម្ពេយ្យ អរូបភំ ន ជម្ពេយ្យ
 ន បជម្ពេយ្យ នាភិជម្ពេយ្យាភិ ភវត្តា នាភិជ-
 ម្ពេយ្យ ។

[៤២] កេរវេសុ ច ន សម្បវេជេយ្យាភិ កេរវាភិ
 ឯកេន អាគារេន ភយម្បិ កេរម្បិ តព្វោ ។ វុត្ថំ
 ហេតុំ កកវតា ឯត្ថំ^(១) ន្ទន តំ ភយំ កេរំ អាគច្ឆតិភិ ។
 ឧហិត្ថាម្ពណំ វុត្ថំ សីហា ឲ្យក្សា ធិបំ អន្ទា តរា
 កោកា កោមហិសា ហត្ថំ អហំ វិច្ឆិកា
 សតបដិ ចោរា វា អស្សំ មាណវា កតកម្មា វា

កុរុធិកសូត្រទី ១៤

(៤០) ពាក្យថា ភិក្ខុ មិនគប្បីធ្វើនូវការទូញយំ ក្នុងទីណាមួយ គឺ ភិក្ខុ មិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យកើត មិនគប្បីឲ្យកើតព្រម មិនគប្បីបង្កើត មិនគប្បីបង្កើតចំពោះនូវការយំ យំរៀបរាប់ អាការនៃការយំ អាការនៃការយំរៀបរាប់ ភាពនៃការយំ ភាពនៃការយំរៀបរាប់ ការរៀបរាប់ដោយរាថា ការរៀបរាប់ផ្សេងៗ ការចរថា អាការនៃការចរថា ភាពនៃការចរថា ។ ពាក្យថា ក្នុងទីណាមួយ គឺក្នុងកន្លែងណាមួយ ក្នុងទីណាៗ ក្នុងទីខ្លះ ដែលជាខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅក្តី ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុ មិនគប្បីធ្វើនូវការទូញយំ ក្នុងទីណាមួយទេ ។

(៤១) ពាក្យថា មួយទៀត មិនគប្បីប្រាថ្នាភក្ត គឺ មិនគប្បីប្រាថ្នា ភាមភក្ត មិនគប្បីប្រាថ្នារូបភក្ត មិនគប្បីប្រាថ្នា មិនគប្បីប៉ុនប៉ង មិនគប្បីចង់បានអរូបភក្ត ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា)មួយទៀត មិនគប្បីប្រាថ្នាភក្ត។

(៤២) អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីញាប់ញ័រ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាចទាំងឡាយឡើយ ត្រង់ពាក្យថា អារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាច គឺភ័យភ័ក្ត ការខ្លាចភ័ក្ត បើដោយ អាការនៃភ័យមួយទេគឺមានន័យដូចគ្នា ។ សមដូចព្រះពុទ្ធដីការនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា ការខ្លាច ការញញើតនោះ តែងមកដោយពិត ។ អារម្មណ៍ខាងក្រៅដែលលោកពោលហើយ គឺសីហៈ ខ្លាធំ ខ្លាដង្កូវ ខ្លាឃ្មុំ ក្តែប្រៃ ខ្លាត្រី គោ ក្របី ដំរី ពស់ ខ្ទួយ ក្តែប ឬថា ពួកចោរ ឬពួកមាណាពមានការផារធ្វើហើយភ័ក្ត

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អតតកម្មា វា ។ អថាបវេន អាការវេន ភយំ
 វេទិតំ អជ្ឈិតំ ចិត្តសម្មជានំ ភយំ ភយានតំ ធម្មិ-
 តត្ថំ លោមហំសោ ចេតសោ ឧព្វេតោ ឧត្រាសោ
 ជាតិភយំ ជរាភយំ ព្យាធិភយំ មរណភយំ រាជភយំ
 ចោរភយំ អត្តិភយំ ឧទកភយំ អត្តានុវាទភយំ បរា-
 នុវាទភយំ ទណ្ឌភយំ ទុក្ខតិភយំ ធម៌ភយំ កុម្មិល-
 ភយំ អាវុត្តភយំ សុំសុការភយំ អាជីវកភយំ អស្មិ-
 លោកភយំ បរិសាយ សារជ្ជភយំ^(១) ភយានតំ ធម្មិ-
 តត្ថំ លោមហំសោ ចេតសោ ឧព្វេតោ ឧត្រាសោ ។
 កេរវេសុ ច ន សម្បវេជយ្យាតិ កេរវេ បស្សិត្វា វា
 សុណិត្វា វា ន វេជយ្យ ន បវេជយ្យ ន សម្បវេ-
 ជយ្យ ន តសេយ្យ ន ឧត្តសេយ្យ ន បរិត្តសេយ្យ
 ន ភាយេយ្យ ន សន្តាសំ អបដ្ឋេយ្យ អភិរុ អស្ស
 អច្ចម្ពំ អនុត្រាសំ អបលាយី បហំនកយកេរវេ
 វិគតលោមហំសោ វិហរេយ្យាតិ កេរវេសុ ច ន
 សម្បវេជយ្យ ។ តេនាហ កកវា

ធម្មស្សេន យទា ដុដ្ឋស្ស

១ ម. ធម្មស្សេន មទទរាយំ ខុត្តនិកាយំ រាយន្តំ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានការមិនទាន់ធ្វើហើយក្តី ។ មួយទៀត បើដោយអាការៈដទៃវិញ
 ការខ្ជាប់ អាការខ្ជាប់ ការញាប់ញ័រ ជាខាងក្នុង មានចិត្តជាសម្បជាន
 ការព្រើរោម ការរន្ធត់ចិត្ត ការតក់ស្លុត ភ័យអំពីជាតិ ភ័យអំពីដង ភ័យ
 អំពីព្យាធិ ភ័យអំពីមរណៈ ភ័យអំពីព្រះរាជា ភ័យអំពីចោរ ភ័យអំពីភ្លើង
 ភ័យអំពីទឹក ភ័យអំពីការតិះដៀលខ្លួនឯង ភ័យអំពីអ្នកដទៃតិះដៀល
 ភ័យអំពីអាជ្ញា ភ័យអំពីទុក្ខតិ ភ័យអំពីរលក ភ័យអំពីក្រពើ ភ័យអំពីអន្ទង់
 ភ័យអំពីត្រីសាហាវ ភ័យអំពីការចិញ្ចឹមជីវិត ភ័យអំពីគេមិនសរសើរ
 ភ័យអំពីសេចក្តីត្រេកអរក្នុងបរិស័ទ្ធ អាការខ្ជាប់ ការញាប់ញ័រ ការ
 ព្រើរោម ការរន្ធត់ចិត្ត ការតក់ស្លុត លោកហៅថា ភ័យ ។ ពាក្យថា
 មិនគប្បីញាប់ញ័រក្នុងអារម្មណ៍ ដែលគួរខ្ជាប់ទាំងឡាយ បានសេចក្តីថា
 ភិក្ខុឃើញក្តី ឮក្តី នូវអារម្មណ៍ដែលគួរខ្ជាប់ទាំងឡាយហើយ មិនគប្បី
 រន្ធត់ មិនគប្បីរន្ធត់ខ្លាំង មិនគប្បីញាប់ញ័រ មិនគប្បីតក់ស្លុត មិនគប្បី
 ស្ទុះ មិនគប្បីស្ទុះស្ទោ មិនគប្បីខ្ជាប់ មិនគប្បីដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត
 ជាបុគ្គលមិនរន្ធត់ មិនញាប់ញ័រ មិនតក់ស្លុត មិនរត់ លះបង់ភ័យដែល
 គួរខ្ជាប់ ប្រាសចាកការព្រើរោម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បី
 ញាប់ញ័រ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរខ្ជាប់ទាំងឡាយឡើយ ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះកាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុ ត្រូវផស្សៈប៉ះពាល់ហើយ ក្នុងកាលណា

បុទ្ទសមោ កុរុណសុត្តន្តិយោ

បរិទេវី ភិក្ខុ ន កេរយ្យ កុហំត្ថា

កវំត្ថា នាភិជេដ្ឋយ្យ

កេរវេសុ ច ន សម្បវេនេយ្យាភិ ។

(៤៣) អន្ធានមថោ ចាណំ

ខាទន្ទីយានំ អថេបី វត្ថានំ

លទ្ធា ន សន្និដ្ឋី កយិរា

ន ច បរិត្តសេ តានិ អលត្តមាធា ។

(៤៤) អន្ធានមថោ ចាណំ ខាទន្ទីយានំ អថេបី

វត្ថានន្តំ អន្ធានន្តំ ឌីនោ កុម្មាសោ សត្ត មច្ឆោ

មំសំ ។ ចាណនន្តំ អដ្ឋ ចាណំ អម្ពចានំ ជម្ពចានំ

ចោចចានំ មោចចានំ មនុកចានំ មុន្ទិកចានំ សាលុ-

កចានំ វារុសកចានំ ។ អបរាជិបី អដ្ឋ ចាណំ

កោសម្ពចានំ កោលចានំ ពទរចានំ យដចានំ តេល-

ចានំ យាតុចានំ បយោចានំ វសចានំ ។ ខាទន្ទីយានន្តំ

បដ្ឋឧដ្ឋកំ បុរ្បឧដ្ឋកំ មូលឧដ្ឋកំ តចឧដ្ឋកំ បត្ត-

ឧដ្ឋកំ បុប្ផឧដ្ឋកំ ជលឧដ្ឋកំ ។ វត្ថានន្តំ ន

ចីវរានំ ខោមំ កប្បាសំកំ កោសេយ្យំ កម្ពលំ

តុវិទ្យាសុត្តន្តបិដក ទី ១៤

ក្នុងកាលនោះ មិនគប្បីធ្វើនូវការឡើយ ក្នុងទីណា
មួយទេ មួយទៀត មិនគប្បីប្រាថ្នាក្នុង មិនគប្បីញាប់
ញ័រ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាចទាំងឡាយឡើយ ។

(៤៣) ភិក្ខុបានបាយភ័ក្ត្រ ទឹកភ័ក្ត្រ បង្អែមភ័ក្ត្រ សំពត់ភ័ក្ត្រ មិន
គប្បីធ្វើនូវការសន្សំទុកទេ មួយទៀត កាលបើមិន
បានវត្ថុទាំងនោះ ក៏មិនគប្បីគក់ស្ងួតឡើយ ។

(៤៤) អធិប្បាយពាក្យថា បាយភ័ក្ត្រ ទឹកភ័ក្ត្រ បង្អែមភ័ក្ត្រ សំពត់ភ័ក្ត្រ
ត្រង់ពាក្យថា បាយ គឺ បាយ នំ សង្ឃូវ ត្រី សាច់ ។ ពាក្យថា ទឹក
គឺ ទឹក ៨ យ៉ាង គឺ ទឹកស្វាយ ទឹកត្រីង ទឹកចេកមានគ្រាប់ ទឹក
ចេកឥតគ្រាប់ ទឹកស្រគំ ទឹកបន្ទ ទឹកក្រអៅឈូក ទឹកមាក់ប្រាង ។
ទឹក ៨ យ៉ាងដទៃទៀត គឺ ទឹកសង្ឃ័រ ទឹកពាទ្រាតូច ទឹកពាទ្រាធំ ទឹក
ដោះថ្នាំ ទឹកគឺប្រេង ទឹកបបរ ទឹកដោះស្រស់ ទឹករស (ស្លឹកឈើ
ជាដើម) ។ ពាក្យថា បង្អែម គឺ បង្អែមដែលធ្វើអំពីម្សៅ បង្អែមនំ បង្អែម
មើមឈើ បង្អែមសម្បកឈើ បង្អែមស្លឹកឈើ បង្អែមផ្កាឈើ បង្អែម
ផ្លែឈើ ។ ពាក្យថា សំពត់ បានដល់សំពត់ ៦ យ៉ាង គឺ សំពត់
សម្បកឈើ ១ សំពត់អម្បោះ ១ សំពត់ស្បុត ១ សំពត់រោមសត្វ ១

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សាលាំ កង្កំនំ អន្ទានមថោ ចាណំ ខាទនីយានំ
អថោបិ វត្ថានំ ។

(២៩) លទ្ធា ន សង្ខតំ កយិរាតំ លទ្ធាតំ លទ្ធា
លភិគ្គា អធិក្ខន្ធា វិន្និគ្គា បដិលភិគ្គា ន កុហនាយ
ន លបនាយ ន នេមិត្តកតាយ ន វិប្បសីកតាយ
ន លារកេន លារិកំ និដិក្ខីសនតាយ ន ហារុនានេន
ន វេជ្ជនានេន ន បត្តនានេន ន បុប្ផនានេន ន ដល-
នានេន ន សីនាននានេន ន តុល្លានានេន ន មត្តិក-
នានេន ន ទន្ធកដ្ឋនានេន ន មុខាទកនានេន
ន ចាតុកម្យតាយ ន មុកុស្តបតាយ ន
ចារិកជ្យតាយ ន បីមមន្តិកតាយ ន វត្ថុវិជ្ជាយ
ន តិរច្ឆានវិជ្ជាយ ន អង្គវិជ្ជាយ ន ធម្មត្ថវិជ្ជាយ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សំពត់សម្បក្ខ័ ១ សំពត់ដែលធ្វើដោយវត្ថុទាំងនោះហៅថាប្រះត្មា ១
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បាយក្តី ទឹកក្តី បង្អែមក្តី សំពត់ក្តី ។

(៤៥) អធិប្បាយពាក្យថា បានហើយ មិនគប្បីធ្វើនូវការសន្សំទុកទេ
ត្រង់ពាក្យថា បាន គឺ បាន បានហើយ យកមកហើយ បានសិប្បហើយ
បានចំពោះហើយ មិនមែន (បាន) ដោយការកុហក គឺញ៉ាំងសត្វលោក
ឲ្យកាន់កាំង មិនមែនដោយការពោលពាក្យរាក់ទាក់ មិនមែនដោយ
ការធ្វើនិមិត្ត គឺពោលបញ្ចតបញ្ចៀង មិនមែនដោយការកំរើកទេចនូវ
គុណគេ មិនមែនដោយការស្វែងរកលាភដោយលាភ មិនមែនដោយ
ការឲ្យឈើ មិនមែនដោយការឲ្យបូស្សី មិនមែនដោយការឲ្យស្លឹកឈើ
មិនមែនដោយការឲ្យផ្កាឈើ មិនមែនដោយការឲ្យផ្លែឈើ មិនមែន
ដោយការឲ្យលំអិតសម្រាប់ផ្គូផ្គង មិនមែនដោយការឲ្យលំអិតសម្រាប់លាប
មិនមែនដោយការឲ្យដីស្អិត មិនមែនដោយការឲ្យឈើស្កន់ មិនមែន
ដោយការឲ្យទឹកសម្រាប់លប់មុខ មិនមែនដោយការពោលលើកតម្កើង
អ្នកដទៃ មិនមែនដោយការពោលពាក្យមិនពិត ដូចសម្មាសម្ពុទ្ធក
បាយ មិនមែនដោយការថ្នាក់ថ្នម (នូវកូនត្រកូល) មិនមែនដោយការ
ចូលទៅអង្គុយលើតាំងកងផ្ទះយ៉ាងរហ័ស មិនមែនដោយវត្ថុវិជ្ជា (ការចេះ
ទាយនូវទីកុម្មារ) មិនមែនដោយតិរច្ឆានវិជ្ជា មិនមែនដោយអង្គវិជ្ជា
(ការចេះទាយអវយវៈ) មិនមែនដោយនក្ខតវិជ្ជា (ការចេះទាយនក្ខតឫក្ស)

ចុក្កុសមោ កុវេរ្យសុត្តន្តទ្ធោសោ

ន ទ្វីតកមនេន ន បហំណាកមនេន ន ជង្គ្រេប-
 សន្តិកេន ន វេជ្ជកម្មេន ន នវកម្មេន ន
 បិណ្ឌបដិបិណ្ឌកេន ន នាណានុប្បនានេន ធម្មេន
 សមេន លទ្ធា លភិត្វា អនិក្ខន្ធា វិជ្ជិត្វា បដិលភិ-
 ត្វាតិ លទ្ធា ។ ន សង្ខតំ កយិរាតិ អន្ធសង្ខតំ
 មាណសង្ខតំ វត្ថុសង្ខតំ យាណសង្ខតំ សយេនសង្ខតំ
 កន្ធសង្ខតំ អាមិសសង្ខតំ ន ករេយ្យ ន ជនេយ្យ
 ន សញ្ញនេយ្យ ន និព្វត្តេយ្យ នាគិនិព្វត្តេយ្យាតិ
 លទ្ធា ន សង្ខតំ កយិរា ។

[៤៦] ន ច បរិត្តសេ តានិ អលត្តមាជោតិ អន្ធី
 វា ន លភាមិ ចានំ វា ន លភាមិ វត្ថុំ វា ន លភាមិ
 កុលំ វា ន លភាមិ កណំ វា ន លភាមិ អាវាសំ
 វា ន លភាមិ លាភំ វា ន លភាមិ យសំ វា ន
 លភាមិ បសំសំ វា ន លភាមិ សុខំ វា ន លភាមិ
 ចីវរំ វា ន លភាមិ បិណ្ឌចាតំ វា ន លភាមិ

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

មិនមែនដោយការទៅធ្វើខ្លួនជាទូត មិនមែនដោយការទៅធ្វើខ្លួនជាអ្នកនាំ
 ដំណឹងដែលគេផ្តាំ មិនមែនដោយការធ្វើជាអ្នកបំរើគេដោយស្ម័គ្រ មិនមែន
 ដោយវេជ្ជកម្ម មិនមែនដោយនវកម្ម មិនមែនដោយការឲ្យដំបាយដោយ
 ដុំបាយ មិនមែនដោយការឲ្យទៅឲ្យមក គឺបាន បានហើយ យកមក
 ហើយ បានស៊ប់ហើយ បានចំពោះហើយដោយធម៌ដ៏ស្មើ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បានហើយ ។ ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើនូវការសន្សំទេ គឺ
 មិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យកើត មិនគប្បីឲ្យកើតព្រម មិនគប្បីបង្កើត មិន
 គប្បីបង្កើតចំពោះ នូវការសន្សំបាយ ការសន្សំទឹក ការសន្សំសំពត់
 ការសន្សំយាន ការសន្សំទីជេក ការសន្សំគ្រឿងក្រអូប ការសន្សំអាមិសៈ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បានហើយ មិនគប្បីធ្វើនូវការសន្សំទេ ។

(៤៦) ពាក្យថា កាលបើមិនបានវត្ថុទាំងនោះទេ ក៏មិនគប្បីភក់ស្អុត
 គឺមិនគប្បីភក់ស្អុត មិនគប្បីរន្ទត់ មិនគប្បីញាប់ញ័រ មិនគប្បីខ្លាច មិនគប្បី
 ដល់នូវការភក់ស្អុត ជាអ្នកមិនភ័យ មិនរន្ទត់ មិនភក់ស្អុត មិនរត់ ជាអ្នក
 មានការភ័យដែលគួរខ្លាចលះបង់ហើយ ប្រាសចាកការព្រំពេមដោយគិត
 ថា អញមិនបានបាយក្តី មិនបានទឹកក្តី មិនបានសំពត់ក្តី មិនបានត្រកូលក្តី
 មិនបានគណៈក្តី មិនបានអាវសក្តី មិនបានលាភក្តី មិនបានយសក្តី មិន
 បានសេចក្តីសរសើរក្តី មិនបានសុខក្តី មិនបានថីវក្តី មិនបានបិណ្ឌបាតក្តី

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សេនាសនំ វា ន លភាមិ ភិណ្ឌនប្បច្ចយកេសជ្ជ-
 បរិក្ការំ វា ន លភាមិ ភិណ្ឌនុបដ្ឋាគំ វា ន លភាមិ
 អប្បញ្ញតោម្ហិតិ ន តសេយ្យ ន ឧត្តសេយ្យ ន
 បរិត្តសេយ្យ ន ភាយេយ្យ ន សន្តាសំ អាបដ្ឋេយ្យ
 អភិរុ អស្ស អន្ធម្ហី អនុត្រាសី អបលាយី បរិនិកយ-
 កេរេវា វិភតលោមហំសោ វិហរេយ្យាតិ ន ច បរិត្តសេ
 តានិ អលត្តមាដោ ។ តេនាដោ ភកវា

អន្តានមថោ បាណនំ
 ខាទនីយានំ អថាបិ វត្ថានំ
 លទ្ធា ន សន្និដ្ឋី កយិវា
 ន ច បរិត្តសេ តានិ អលត្តមាដោតិ ។

[៤៧] ឈាយី ន ចាទលោលស្ស

វិរមេ កុក្កុទ្ធា នប្បមដ្ឋេយ្យ
 អថាសនេសុ សយនេសុ
 អប្បសន្នេសុ ភិក្ខុ វិហរេយ្យ ។

[៤៨] ឈាយី ន ចាទលោលស្សាតិ ឈាយីតិ
 បឋមេនបិ ឈានេន ឈាយី ទុតិយេនបិ
 ឈានេន ឈាយី តតិយេនបិ ឈានេន ឈាយី

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិទ្ទេស

មិនបានសេនាសនៈក្តី មិនបានគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារក្តី មិនបាន
 បុគ្គលអ្នកបំរើជម្ងក្តី (ព្រោះ) អញជាអ្នកមិនល្បីល្បាញ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់) ថា កាលបើមិនបាន នូវវត្ថុទាំងនោះ មិនគប្បីតក់ស្លុត
 ឡើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ភិក្ខុបានបាយក្តី ទឹកក្តី បង្អែមក្តី សំពត់ក្តី មិនគប្បី
 ធ្វើនូវការសន្សំទុកទេ មួយទៀត កាលបើមិនបាន
 វត្ថុទាំងនោះ ក៏មិនគប្បីតក់ស្លុតឡើយ ។

(៤៧) ភិក្ខុជាអ្នកមានឈាន មិនគប្បីឡេះឡោះដោយ
 ជើងទេ គប្បីរៀបចំកក្កច្ចៈ (ការពើសឬការឆ្អៀស)
 មិនគប្បីប្រហែសទេ មួយទៀត គប្បីនៅក្នុងទីអង្គុយ
 ឬទីដេក ដែលមិនមានសំឡេង ។

(៤៨) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុជាអ្នកមានឈាន មិនគប្បីឡេះឡោះ
 ដោយជើង ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកមានឈាន គឺជាអ្នកមានឈានដោយប-
 ឋមជ្ឈានក្តី មានឈានដោយទុតិយជ្ឈានក្តី មានឈានដោយតតិយជ្ឈានក្តី

តុវិទិត្តនិទ្ទេស ទី ១៤

មានឈាន ដោយចតុត្ថជ្ឈានក្តី មានឈានដោយឈាន ដែលប្រកប
ដោយវិតក្កៈនឹងវិចារៈក្តី មានឈានដោយឈាន ដែលមិនមានវិតក្កៈ
មានត្រឹមតែវិចារៈក្តី មានឈានដោយឈាន ដែលមិនមានវិតក្កៈ
មិនមានវិចារៈក្តី មានឈានដោយឈាន ដែលប្រកបដោយបីតិក្តី មាន
ឈានដោយឈាន ដែលមិនមានបីតិក្តី មានឈានដោយឈាន ដែល
ប្រកបដោយបីតិក្តី មានឈានដោយឈាន ប្រកបដោយសេចក្តីសប្បាយ
ក្តី មានឈានដោយឈាន ប្រកបដោយសុខក្តី មានឈានដោយឈាន
ប្រកបដោយឧបេក្ខក្តី មានឈានដោយសុញ្ញត្ថជ្ឈានក្តី មានឈានដោយ
អនិមិត្តជ្ឈានក្តី មានឈានដោយអប្បណិហិតជ្ឈានក្តី មានឈានដោយ
លោកិយជ្ឈានក្តី មានឈានដោយលោកុត្តរជ្ឈានក្តី ជាអ្នកត្រេកអរ
ក្នុងឈាន ជាអ្នកប្រកបរឿយ ។ នូវចិត្តមានអារម្មណ៍តែមួយ ជាអ្នកជូន
ក្នុងប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានឈាន ។
ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកមិនគប្បីរំពឹងដោយជើង (មានពាក្យបូជាថា)
ជាអ្នកមិនរំពឹងដោយជើង តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោក
នេះ ជាអ្នករំពឹងដោយជើង ប្រកបដោយការរំពឹងដោយជើង គឺជាអ្នក
ប្រកបរឿយ ។ នូវការត្រាច់ទៅឆ្ងាយ ។ នឹងការត្រាច់ទៅមិនឈប់
ឈរ គឺចេញអំពីអារាមទៅអារាម អំពីឧទ្យានទៅឧទ្យាន អំពីស្រុក
ទៅស្រុក អំពីនិគមទៅនិគម អំពីនគរទៅនគរ អំពីដែនទៅដែន

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ជនបទេន ជនបទំ ទីយចារិកំ អនុវត្តិតចារិកំ អនុ-
 យុត្តោ វិហរតិ ឯវម្បី ចាទលោលោ ហោតិ ។ អថវា
 ភិក្ខុ អន្តោសង្ឃារមេ ចាទលោលីយេន សមន្មាគ-
 តោ ហោតិ ន អត្ថហេតុ ន ករណហេតុ ឧទ្ធពោ
 អវុបសន្តចិត្តោ បរិវេណោ បរិវេណំ កច្ចតិ វិហា-
 រតោ វិហារំ កច្ចតិ អឡុយោគតោ អឡុយោកំ
 កច្ចតិ ចាសាទតោ ចាសាទំ កច្ចតិ ហម្មិយតោ
 ហម្មិយំ កច្ចតិ កុហតោ កុហំ កច្ចតិ លេណតោ
 លេណំ កច្ចតិ កុដិតោ កុដី កច្ចតិ ក្សជាតារតោ
 ក្សជាតារំ កច្ចតិ អដ្ឋតោ អដ្ឋំ កច្ចតិ មាឡុតោ មាឡំ
 កច្ចតិ ឧទ្ធអោតោ ឧទ្ធអំ កច្ចតិ ឧទ្ធរាសិតតោ
 ឧទ្ធរាសិតំ កច្ចតិ ឧបដ្ឋានសាលតោ ឧបដ្ឋានសាលំ
 កច្ចតិ មណ្ឌលមាឡុតោ មណ្ឌលមាឡំ កច្ចតិ រុក្ខ-
 មូលតោ រុក្ខមូលំ កច្ចតិ យត្ថ វា បន ភិក្ខុ
 និសីទន្តំ តហី កច្ចតិ ។ តត្ថ ឯកស្ស វា ទុតិយោ
 ហោតិ ទ្ធិន្តំ វា តតិយោ ហោតិ តិណ្ឌំ វា ចតុត្តោ ហោតិ
 តត្ថ ពហុ សម្មប្បលាបំ លបតិ សេយ្យដំ រាជកដំ
 ចោរកដំ មហាមត្តកដំ សេនាកដំ កយកដំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អំពីជនបទទៅជនបទ បុគ្គលជាអ្នករើសដោយជើង យ៉ាងនេះខ្លះ ។

មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នកប្រកបដោយការរើសដោយជើង ខាងក្នុង
 អារាមនៃសង្ឃ មិនមែនព្រោះហេតុតែប្រយោជន៍ មិនមែនព្រោះហេតុ
 តែធ្វើ (នូវកិច្ចរបស់សង្ឃ) ជាអ្នកមានចិត្តរើរុះ មានចិត្តមិនស្ងប់រម្ងាប់
 ចេញអំពីបរិវេណទៅបរិវេណ អំពីវិហារទៅវិហារ អំពីអង្គរយោគទៅ
 អង្គរយោគ អំពីប្រាសាទទៅប្រាសាទ អំពីប្រាសាទត្រងិលទៅប្រាសាទ
 ត្រងិល អំពីគុហាទៅគុហា អំពីលេណៈ (ទីជ្រកគោន) ទៅលេណៈ
 អំពីក្នុងទៅក្នុង អំពីផ្ទះកំពូលទៅផ្ទះកំពូល អំពីបញ្ចាទៅបញ្ចា អំពី
 រោងទៅរោង អំពីទីជ្រកអាស្រ័យ ទៅទីជ្រកអាស្រ័យ អំពីឃ្លាំងទៅ
 ឃ្លាំង អំពីឧបដ្ឋានសាលាទៅឧបដ្ឋានសាលា អំពីរោងមូលទៅរោងមូល
 អំពីគល់ឈើទៅគល់ឈើ ឬក៏ពួកភិក្ខុអង្គុយក្នុងទីណា ក៏ទៅក្នុងទីនោះ ។

បើក្នុងទីនោះភិក្ខុ ១ រូប មានភិក្ខុជាគំរប់ពីររូប ឬភិក្ខុ ២ រូប មានភិក្ខុ
 ជាគំរប់បីរូប ឬភិក្ខុ ៣ រូប មានភិក្ខុជាគំរប់ ៤ រូប ក្នុងទីនោះ ភិក្ខុ
 នោះ តែងចរចានូវពាក្យន័តប្រយោជន៍ច្រើន គឺពោលអំពីព្រះរាជា
 ពោលអំពីចោរ ពោលអំពីមហាមាត្រ ពោលអំពីសេនា ពោលអំពីភ័យ

ចុកសមោ ពុទ្ធសក្កតិទេសោ

យុទ្ធកម្មំ អន្តកម្មំ មាណកម្មំ វត្ថុកម្មំ យាណកម្មំ
 សយណកម្មំ មាលាកម្មំ កន្ធកម្មំ ញាតិកម្មំ តាម-
 កម្មំ និកមកម្មំ នគរកម្មំ ជនបទកម្មំ ឥត្ថកម្មំ
 បុរិសកម្មំ សួរកម្មំ វិសិក្ខាកម្មំ ក្រុមជ្ជាណកម្មំ បុព្វ-
 ប្ប្បតកម្មំ ធានត្ថកម្មំ លោកក្ខាយិកំ សមុទ្ធក្ខា-
 យិកំ ឥតិកវាគវកម្មំ ឥតិ វា ឯវម្បី បាទលោលោ
 ហោតិ ។ ន បាទលោលស្សាតិ បាទលោលីយំ
 បដិហោយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យជ្ជិតេយ្យ អនភាវជ្ជេយ្យ
 បាទលោលីយា អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ
 និក្ខតោ និស្សន្នោ វិប្បមុតោ វិសញ្ញតោ វិមរិយា-
 និកតេន ចេតសា វិហរេយ្យ ចរេយ្យ សមាចរេយ្យ
 ឥរិយេយ្យ វត្ថេយ្យ ចាលេយ្យ យថេយ្យ យាថេយ្យ ។
 បដិសល្លាធារាមោ អស្ស បដិសល្លាធរតោ សោ
 អជ្ឈតំ ចេតោសមថមនុយុត្តោ អនិរកតជ្ឈរោ
 វិបស្សនាយ សមជ្ជាគតោ ព្រហ្មតា សុញ្ញតារាជំ
 ឈាយី ឈានរតោ ឯកត្ថមនុយុត្តោ សទត្ថករុកោតិ
 ឈាយី ន បាទលោលស្ស ។

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

ពោលអំពីចម្បាំង ពោលអំពីបាយ ពោលអំពីទឹក ពោលអំពីសំពត់ ពោល
 អំពីយាន ពោលអំពីដំណេក ពោលអំពីផ្កាភ្លើង ពោលអំពីគ្រឿងក្រអូប
 ពោលអំពីញាតិ ពោលអំពីស្រុក ពោលអំពីនិគម ពោលអំពីគ្រង ពោល
 អំពីជនបទ ពោលអំពីស្រី ពោលអំពីប្រុស ពោលអំពីអ្នកភ្ញៀវ ពោល
 អំពីច្រក ពោលអំពីកំពង់ទឹក ពោលអំពីបុរស ដែលចែកឋានទៅកាន់បរ-
 លោក ក្នុងកាលមុន ពោលវាចាមានសភាពផ្សេងៗ ពោលអំពីរឿងលោក
 ពោលអំពីសមុទ្រ ឬពោលអំពីសេចក្តីចម្រើននិងវិនាសថាដូច្នេះដូច្នោះ កិក្ខុ
 ជាអ្នករើសដោយជើង យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនគប្បីរើស
 ដោយជើង បានសេចក្តីថា គប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យ
 កើតមានការរើសដោយជើង ជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរចំពោះ ឃ្លាតចេញ
 រលាស់ចោល រួចស្រឡះ មិនប្រកបដោយការរើស ដោយជើង ហើយ
 សម្រេចនៅ ប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តព្រម ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រា
 ទៅ ដោយចិត្តដែលប្រាសចាកផែនគភីលេស ។ បុគ្គលនោះ គប្បី
 ជាអ្នកមានទីពឹងសម្បជ័យត្រេកអរ ត្រេកអរតែក្នុងទីពឹងសម្ប ប្រកបរឿយៗ
 នូវការរម្ងាប់ចិត្តខាងក្នុង មានឈានមិនបានឃ្លាតចេញ ប្រកបដោយ
 វិបស្សនា ចម្រើនសុញ្ញតា មានឈាន ត្រេកអរក្នុងឈាន ប្រកប
 រឿយៗ នូវចិត្តមានអារម្មណ៍តែមួយ ជាអ្នកធ្លាក់ក្នុងប្រយោជន៍របស់ខ្លួន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានឈាន មិនគប្បីរើសដោយជើង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២៩) វិរមេ កុក្កុទ្ធា នប្បមជ្ឈេយ្យតិ កុក្កុទ្ធន្តិ
 ហត្ថកុក្កុទ្ធម្បិ កុក្កុទ្ធិ បាទកុក្កុទ្ធម្បិ កុក្កុទ្ធិ
 ហត្ថបាទកុក្កុទ្ធម្បិ កុក្កុទ្ធិ កប្បិយេ អកប្បិយ-
 សញ្ញាតា អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញាតា អវដ្ឋេ វដ្ឋសញ្ញា-
 តា វដ្ឋេ អវដ្ឋសញ្ញាតា យំ ឯវុច្ចំ កុក្កុទ្ធិ កុក្កុទ្ធាយនា
 កុក្កុទ្ធយតិ ចេតសោ វិប្បជីសារោ មនោវិលេខោ
 ឥទ្ធិ វុច្ចតិ កុក្កុទ្ធិ ។ អបិច ទ្ធិហិ ការណេហិ ឧប្បជ្ជតិ
 កុក្កុទ្ធិ ចេតសោ វិប្បជីសារោ មនោវិលេខោ ក-
 តត្តា ច អកតត្តា ច ។ កតំ កតត្តា ច អកតត្តា ច
 ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុទ្ធិ ចេតសោ វិប្បជីសារោ មនោវិ-
 លេខោ ។ កតំ មេ កាយទុច្ចរិតំ អកតំ មេ កាយ-
 សុចរិតន្តិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុទ្ធិ ចេតសោ វិប្បជីសារោ
 មនោវិលេខោ ។ កតំ មេ វច្ឆទុច្ចរិតំ កតំ មេ
 មនោទុច្ចរិតំ កតោ មេ ចាណាតិចាតោ អកតា មេ
 ចាណាតិចាតា វេរមណីតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុទ្ធិ ។ បេ ។
 មនោវិលេខោ ។ កតំ មេ អទិដ្ឋាទានំ កតោ មេ
 កាមេសុមិច្ឆាចារោ កតោ មេ មុសាវាទោ កតា មេ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៤៩) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីរៀនចាកកុក្កច្ចៈ មិនគប្បីប្រហែសទេ
ត្រង់ពាក្យថា កុក្កច្ចៈ គឺការរើសដៃ ហៅថា កុក្កច្ចៈ ការរើសជើង ហៅថា
កុក្កច្ចៈ ការរើសដៃនិងជើង ហៅថា កុក្កច្ចៈ សេចក្តីសំគាល់ក្នុងរបស់គួរ
ថាជារបស់មិនគួរ សេចក្តីសំគាល់ក្នុងរបស់មិនគួរថាជារបស់គួរ សេចក្តី
សំគាល់ក្នុងរបស់មិនមានទោសថាជារបស់មានទោស សេចក្តីសំគាល់
ក្នុងរបស់មានទោសថាជារបស់មិនមានទោស កុក្កច្ចៈ អាការនៃកុក្កច្ចៈ ភាព
នៃកុក្កច្ចៈ សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត ការស្វាគម្ភៈនៃចិត្ត ឯណា មាន
សភាពយ៉ាងនេះ នេះហៅថា កុក្កច្ចៈ ។ ម្យ៉ាងទៀត កុក្កច្ចៈ សេចក្តីក្តៅ
ក្រហាយនៃចិត្ត ការស្វាគម្ភៈនៃចិត្ត រមែងកើតដោយហេតុ ២ គឺ ភាពនៃ
អំពើដែលខ្លួនធ្វើហើយ ឬ មិនបានធ្វើ ។ កុក្កច្ចៈ ការក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត
ការស្វាគម្ភៈនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងព្រោះអំពើដែលធ្វើហើយ ឬមិន
បានធ្វើ តើដូចម្តេច ។ កុក្កច្ចៈ ការក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត ការស្វាគម្ភៈ
នៃចិត្តកើតឡើងថា កាយទុច្ចរិតអញបានធ្វើហើយ កាយសុច្ចរិតអញមិន
បានធ្វើទេ ។ កុក្កច្ចៈ ។ បេ ។ ការស្វាគម្ភៈនៃចិត្តកើតឡើងថា វិចីទុច្ចរិត
អញបានធ្វើហើយ មនោទុច្ចរិតអញបានធ្វើហើយ បាណាតិបាតអញ
បានធ្វើហើយ ការរៀនចាកបាណាតិបាតអញមិនបានធ្វើទេ ។ កុក្កច្ចៈ ការ
ក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត ការស្វាគម្ភៈនៃចិត្ត កើតឡើងថា អទិដ្ឋាន
អញធ្វើហើយ កាមេសុមិច្ឆាបារអញធ្វើហើយ មុសាវាទអញធ្វើហើយ

បុគ្គលមោ តុវិទិតសុត្តន្តទ្កេសោ

បីសុណា វាចា កតា មេ ដរុសា វាចា កតោ មេ
 សម្មប្បណោ កតា មេ អភិជ្ឈា កតោ មេ
 ព្យាបាទោ កតា មេ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អកតា មេ សម្មា-
 ទិដ្ឋិតិ ឧប្បជ្ឈិតិ កុក្កុទ្ធំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ
 មនោវិលោ ។ ឯវិកតត្ថា ច អកតត្ថា ច ឧប្បជ្ឈិតិ
 កុក្កុទ្ធំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលោ ។
 អថវា សីលេសុម្មំ អបរិបូរិកាវិតិ ឥន្ទ្រិយេសុម្មំ អកុត្ត-
 ទ្វារោតិ ភោជនេ អមត្តញ្ញម្មិតិ ជាតិយំ អនន្តរុត្តេ-
 ម្មិតិ ន សតិសម្បជញ្ញោ ន សមម្ពាគតោម្មិតិ អភាវិតា
 មេ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានាតិ អភាវិតា មេ ចត្តារោ
 សម្មប្បដ្ឋានាតិ អភាវិតា មេ ចត្តារោ ឥន្ទ្រិយានាតិ
 អភាវិតានិ មេ បញ្ច្រិយានិ អភាវិតានិ មេ បញ្ច-
 តលានិ អភាវិតា មេ សត្ត ពោជ្ឈន្តាតិ អភាវិតោ
 មេ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោតិ ទុក្ខំ មេ អបរិញ្ញាតន្តិ
 សមុទយោ មេ អប្បហំនោតិ មគ្គោ មេ អភាវិតោតិ
 និរោធោ មេ អសច្ចិកតោតិ ឧប្បជ្ឈិតិ កុក្កុទ្ធំ
 ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលោ ។ វិរមេ
 កុក្កុទ្ធាតិ កុក្កុទ្ធា អារមេយ្យ វិរមេយ្យ បដិវិរមេយ្យ

តុរិយាសុត្តន្តបិដក ទី ១៤

ចិសុណាវចាអញ្ញធ្វើហើយ ផុសវចាអញ្ញធ្វើហើយ សម្មប្បលាបៈអញ្ញ
ធ្វើហើយ អភិជ្ឈាអញ្ញធ្វើហើយ ព្យាបាទអញ្ញធ្វើហើយ មិច្ឆាទិដ្ឋិអញ្ញធ្វើ
ហើយ សម្មាទិដ្ឋិអញ្ញមិនបានធ្វើទេ ។ កុក្កច្ចៈ ការក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត
ការស្វាភស្តាមនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងព្រោះអំពើដែលធ្វើហើយ ឬមិន
បានធ្វើ យ៉ាងនេះឯង ។ មួយទៀត កុក្កច្ចៈ ការក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត
ការស្វាភស្តាមនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងថា អញ្ញជាអ្នកមិនបានធ្វើនូវការ
បំពេញក្នុងសីល ថាអញ្ញជាអ្នកមិនបានគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយ ថាអញ្ញ
ជាអ្នកមិនដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ថាអញ្ញជាអ្នកមិនប្រកបនូវការក្រក់រក្សា
ថាអញ្ញជាអ្នកមិនប្រកបដោយសតិសម្បជញ្ញៈ ថាសតិប្បដ្ឋាន ៤ អញ្ញមិន
បានចំរើន ថាសម្មប្បធាន ៤ អញ្ញមិនបានចំរើន ថាឥន្ទ្រិយ ៤ អញ្ញ
មិនបានចំរើន ថាឥន្ទ្រិយ ៥ អញ្ញមិនបានចំរើន ថាពលៈ ៥ អញ្ញមិនបាន
ចំរើន ថាពោជ្ឈន្តៈ ៧ អញ្ញមិនបានចំរើន ថាអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ អញ្ញមិន
បានចំរើន ថាទុក្ខអញ្ញមិនបានកំណត់ដឹង ថាសមុទេយៈអញ្ញមិនបានលះ
បង់ ថាមគ្គអញ្ញមិនបានចំរើន ថានិរោធអញ្ញមិនបានធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ ។
ពាក្យថា គប្បីវៀរចាកកុក្កច្ចៈ គឺគប្បីឆ្ងាយ វៀរ វៀរចំពោះចាកកុក្កច្ចៈ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កុក្កុទ្ធំ បដិហោយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកវេយ្យ
អនការ្គង្គមេយ្យ កុក្កុទ្ធា អារតោ អស្ស វិរតោ
បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សន្នោ វិប្បមត្តោ វិសញ្ញត្តោ
វិមរិយានិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យតិ វិរមេ
កុក្កុទ្ធា ។ ឧប្បមជ្ឈេយ្យតិ សក្កច្ចការី អស្ស
សាតច្ចការី អដ្ឋតការី អនោលីន្យត្តកោ អនិក្ខត្ត-
ចន្នោ អនិក្ខត្តចរោ អប្បមត្តោ^(១) កុសលេសុ ធម្មេ-
សុ ។ កធាហំ អបរិច្ឆរំ វា សីលក្ខន្ធន្នំ បរិច្ឆរេយ្យំ
បរិច្ឆរំ វា សីលក្ខន្ធន្នំ តត្ថ បញ្ញាយ អនុគុណោយ្យន្នំ
យោ តត្ថ ធន្នោ ច វាយាមោ ច ឧស្សាហោ ច
ឧស្សាឡិច ថាមោ ច អប្បដិវាដិ ច សតិសម្បជញ្ញញ្ច
អាតប្បំ បដានំ អដិដ្ឋានំ អនុយោតោ អប្បមាទោ
កុសលេសុ ធម្មេសុ ។ កធាហំ អបរិច្ឆរំ វា សមា-
ធិក្ខន្ធន្នំ បញ្ញាឧត្តន្នំ វិមត្តិក្ខន្ធន្នំ វិមត្តិញ្ញាណនស្សនក្ខន្ធន្នំ

១ ឧ. អប្បមាទោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គឺគប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានកុក្កច្ចៈ
 គឺថាគប្បីជាបុគ្គលឆ្ងាយ វៀរ វៀរចំពោះ ឃ្លាតចេញ រលាសចោល
 រួចស្រឡះ មិនប្រកបដោយកុក្កច្ចៈ គប្បីសម្រេចនៅដោយចិត្ត ដែល
 ប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីវៀរចាក
 កុក្កច្ចៈ ។ ពាក្យថា មិនគប្បីប្រហែស គឺគប្បីជាអ្នកធ្វើដោយគោរព
 ធ្វើរឿយៗ ធ្វើមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តមិនរួញរា មិនដាក់ឆន្ទៈ មិនដាក់ធុរៈ
 មិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ។ គឺបានខាងការពេញចិត្ត ការ
 ព្យាយាម ការទស្សនា ការប្រឹងប្រែង កំឡាំង ការមិនប្រែប្រួលបំរើញ
 សតិសម្បជញ្ញៈ សេចក្តីព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស ការតាំងព្យា-
 យាម អធិដ្ឋាន ការប្រកបរឿយៗ នឹងការមិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ទាំង
 ឡាយថា កាលណា អញនឹងបំពេញសីលក្ខន្ធ ដែលមិនទាន់បំពេញហើយ
 ឬថែទាំសីលក្ខន្ធ ដែលពេញហើយដោយប្រាជ្ញា ក្នុងសីលក្ខន្ធនោះ ។
 មួយទៀត បានខាង ការពេញចិត្ត ការព្យាយាម ការទស្សនា ការប្រឹងប្រែង
 កំឡាំង ការមិនប្រែប្រួលបំរើញ សតិសម្បជញ្ញៈ សេចក្តីព្យាយាមជាគ្រឿង
 ដុតកំដៅកិលេស ការតាំងព្យាយាម អធិដ្ឋាន ការប្រកបរឿយៗ នឹងសេចក្តី
 មិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយថា កាលណា អញនឹងបំពេញសមា-
 ធិក្ខន្ធ បញ្ញាខន្ធ វិមុត្តិក្ខន្ធ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធ ដែលមិនទាន់ពេញក្តី

បុព្វសមា គុណសក្កិវិទូសោ

កតាហំ អបរិញ្ញាតំ វា ទុក្ខំ បរិជាឈយ្យំ អប្បហំនេ
 វា តិរលេសេ បដិហេយ្យំ អភាវិតំ វា មក្ខំ ភាវេយ្យំ
 អសង្ខតតំ វា ជីវេនំ សង្ខតេយ្យន្តំ យោ តត្ថ
 ធម្មោ ច វាយាមោ ច ឧស្សាហោ ច ឧស្សាឡ្ហ
 ច ថាមោ ច អប្បដិវាដំ ច សតិសម្បជញ្ញញ្ច
 អាតម្យំ បដានំ អធិដ្ឋានំ អនុយោគោ អប្បមាទោ
 កុសលេសុ ធម្មេស្វតិ វិរមេ កុក្កុទ្ធា នប្បមជ្ឈេយ្យ ។

(៥០) អថាសនេសុ សយនេសុ អប្បសន្តេសុ
 ភិក្ខុ វិហរេយ្យាតិ អថាតិ បទសន្ធិ ។ បេ។ អាសនំ
 វុច្ចតិ យត្ថ និសីទតិ មរោក្ខំ បីបី ភិសំ តដ្ឋិតា ចម្ម-
 ១ឈ្នោ(១) តិណ្ហសន្តារោ បណ្ណាសន្តារោ បលាស-
 សន្តារោ ។ សយនំ វុច្ចតិ សេនាសនំ វិហារោ អឡ្ហ-
 យោគោ មាសាទោ ហម្មយំ កុហាតិ អថាសនេសុ
 សយនេសុ ។ អប្បសន្តេសុ ភិក្ខុ វិហរេយ្យាតិ

តុរិយាសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១៤

កាលណាអញ្ញតប្បកំណត់ជីវិតទុក្ខ ដែលមិនទាន់កំណត់ជីវិត នឹងលះបង់

កាលសដែលមិនទាន់លះបង់ក្តី នឹងចំរើនមគ្គ ដែលមិនទាន់ចំរើនក្តី នឹង

ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធ ដែលមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ក្តី ហេតុនោះ

(ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីវៀរចាកកុក្កុច្ចៈ មិនគប្បីប្រហែសទេ ។

[៥០] អធិប្បាយពាក្យថា មួយទៀត គប្បីនៅ ក្នុងទីអង្គុយ

ឬទីដេក ដែលមិនមានសំឡេង ត្រង់ពាក្យថា មួយទៀតគឺជា

បទគត្តាបៈ ។ បេ ។ ភិក្ខុអង្គុយ ក្នុងទីណា គឺ គ្រែតាំង ពូក កន្ទួល

កំណត់ស្បែក កម្រាលស្មៅ កម្រាលស្លឹក កម្រាលចំបើង ទីនោះ លោក

ហៅថា ទីអង្គុយ ។ សេនាសនៈ វិហារ អង្គរយោគ ប្រាសាទ ប្រាសាទ

ត្រង់ល គុហា លោកហៅថា ទីដេក ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា)មួយទៀត

ក្នុងទីអង្គុយឬ ទីដេក ។ ពាក្យថា គប្បីនៅ ក្នុងទីដែលមិនមានសំឡេង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អប្បសន្នេសុ អប្បនិគ្សោសេសុ វិជនវតេសុ មនុស្ស-
 រាហសេយ្យកេសុ បដិសល្លាទសារូបេសុ សេនា-
 សនេសុ ចរេយ្យ វិហរេយ្យ ឥរិយេយ្យ វត្តេយ្យ
 ទាលេយ្យ យថេយ្យ យាថេយ្យាតិ អថាសនេសុ
 សយនេសុ អប្បសន្នេសុ ភិក្ខុ វិហរេយ្យ ។ តេនាហ
 កកវា

ឈាយំ ន មាទលោលស្ស

វិរមេ កុក្កុទ្ធា នប្បមជ្ឈេយ្យ

អថាសនេសុ សយនេសុ

អប្បសន្នេសុ ភិក្ខុ វិហរេយ្យាតិ ។

[៥០] និទ្ធិំ ន ពហុលីកេយ្យ

ជាគរិយំ កដេយ្យ អាតាប័

តន្តំ មាយំ ហសំ ឡិទ្ធិំ

មេដុនំ វិប្បជហោ សវិភ្វសំ ។

[៥២] និទ្ធិំ ន ពហុលីកេយ្យាតិ រត្តិន្ទរំ នកោ-

ដ្ឋាសំ កវិទ្ធា បញ្ចកោដ្ឋាសំ ជាគរេយ្យ ឯកកោ-

ដ្ឋាសំ និប្បជ្ឈេយ្យាតិ និទ្ធិំ ន ពហុលីកេយ្យ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បានសេចក្តីថា គប្បីត្រាច់ទៅ គប្បីនៅ គប្បីទៅ គប្បីប្រព្រឹត្ត គប្បីរក្សា
 គប្បីយាត្រា គប្បីឲ្យយាត្រាទៅក្នុងសេនាសនៈ ដែលមិនមានសំឡេង
 មិនមានការគឺកកង ប្រាសចាកខ្យល់កាយនៃជន ជាទីស្ងប់ស្ងាត់ចាក
 មនុស្ស ជាទីដ៏សមគួរដល់ការព្យាបាលសម្ម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បី
 នៅក្នុងទីអង្គុយឬទីដេក ដែលមិនមានសំឡេង ។ ហេតុនោះ ព្រះមាន
 ព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុ ជាអ្នកមានឈាន មិនគប្បីរពឹស ដោយ
 ជើង គប្បីរៀបចាកកក្កច្ចៈ (ការរពឹសប្តូរភ្លៀស) មិន
 គប្បីប្រហែសទេ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីនៅក្នុងទីអង្គុយ
 ឬទីដេក ដែលមិនមានសំឡេង ។

[៥១] ភិក្ខុមានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស មិន
 គប្បីធ្វើការដេកលក់ឲ្យច្រើនទេ គប្បីគប្បីរក្សាការ
 ភ្ញាក់រឭក គប្បីលះបង់នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស មាយា
 ការសើច ការលេង មេប៉ុនធម្ម ព្រមទាំង
 ការស្អិតស្អាងចេញ ។

[៥២] ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើការដេកលក់ឲ្យច្រើន គឺធ្វើយប់នឹង
 ថ្ងៃឲ្យមាន ៦ ចំណែក គប្បីភ្ញាក់រឭក ៥ ចំណែក គប្បីដេក ១ ចំណែក
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើការដេកលក់ឲ្យច្រើនទេ ។

បុទុសមោ គុវិណសុត្តន្តិយោ

(៥៣) ជាគរិយំ កដេយ្យ អាតាប័តិ ឥធន
 ភិក្ខុ ទិវសំ ចង្កៀមន ទិសដ្ឋាយ អាវរណីយេហិ
 ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធខយ្យ រត្តិយា បម្មំ យាមំ ចង្កៀ-
 មន ទិសដ្ឋាយ អាវរណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិ-
 សោធខយ្យ រត្តិយា មជ្ឈិមំ យាមំ ទត្តិណោន បស្សន
 សីហសេយ្យំ កប្បយ្យ ចាទេ ចាទំ អន្ធានាយ
 សតោ សម្បជានោ ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិករិត្តា
 រត្តិយា បច្ឆិមំ យាមំ បច្ឆដ្ឋាយ ចង្កៀមន ទិសដ្ឋាយ
 អាវរណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធខយ្យ ។ ជា-
 គរិយំ កដេយ្យតិ ជាគរិយំ កដេយ្យ សម្ពុដេយ្យ
 បដិសេវេយ្យតិ ជាគរិយំ កដេយ្យ ។ អាតាប័តិ
 អាតប្បំ វុច្ចតិ វិរិយំ យោ ចេតសិកោ វិរិយារម្មោ
 ទិក្កមោ បរក្កមោ ឧយ្យមោ វាយាមោ ឧស្សាហោ
 ឧស្សោធិ្សំ ថាមោ ធិតិ អសិដិលបរក្កមតា
 អនិក្ខត្តច្ឆន្ទតា អនិក្ខត្តធូរតា ធូរសម្បត្តាហោ
 វិរិយំ វិរិយង្រ្ទិយំ វិរិយពលំ សម្មាវាយាមោ

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១២

(៥៣) ពាក្យថា ភិក្ខុមានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស គប្បីគប្បីការក្លាក់រញ្ជក អធិប្បាយថា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ គប្បីដុសខាត់ ចិត្តចាកពួកធម៌ជាគ្រឿងរាំង ដោយការចង្រ្កម ដោយកិរិយាអង្គុយ អស់វេលាថ្ងៃ គប្បីដុសខាត់ចិត្តចាកពួកធម៌ជាគ្រឿងរាំង ដោយការ ចង្រ្កម ដោយកិរិយាអង្គុយ អស់បឋមយាមនៃរាត្រី គប្បីសម្រេចសីហ- សេយ្យាស ដោយចំហៀងខាងស្តាំ អស់មជ្ឈិមយាមនៃរាត្រី យកដើង តម្រួលដើង ជាអ្នកមានស្មារតីដឹងខ្លួន ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវឧដ្ឋានសញ្ញា ក្រោកឡើង ហើយដុសខាត់ចិត្ត ចាកពួកធម៌ជាគ្រឿងរាំង ដោយ ការចង្រ្កម ដោយកិរិយាអង្គុយ អស់បច្ឆមយាមនៃរាត្រី ។ ពាក្យថា គប្បីគប្បីការក្លាក់រញ្ជក គឺ គប្បីគប្បីរក គប្បីគប្បីរកព្រម គប្បីសេព ចំពោះ នូវការក្លាក់រញ្ជក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីគប្បីរក ការក្លាក់រញ្ជក ។ ពាក្យថា មានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស សេចក្តីថា ការព្យាយាម លោកហៅថា ការព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំ- ដៅកិលេស បានដល់ ការព្យាយាមតឹងតែង ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ការខ្វះខាត ការសង្វាត ការស្អប់ស្អា ការព្យាយាម ការទុស្សាហ៍ ការ ប្រឹងប្រែង កម្លាំងចិត្ត ការព្យាយាមដ៏មាំ ការប្រឹងប្រែងមិនធូរថយ ការមិនដាក់ឆន្ទៈចោល ការមិនដាក់ធុរៈចោល ការផ្គង់នូវធុរៈ សេចក្តី ព្យាយាម ការព្យាយាមជាធំ ព្យាយាមជាកម្លាំង ព្យាយាមដោយប្រពៃ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥមំនា អាតាបេន ឧបេតោ សមបេតោ ឧបកតោ
 សមុបកតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាកតោ
 សោ វុច្ចតិ អាតាបីតិ ជាករិយំ កដេយ្យ អាតាបី ។

[៥៤] តន្ថិ មាយំ មាសំ ខិទ្ធិ មេដ្ឋនំ វិប្បជហោ
 សវិក្ខុសន្តិ តន្ថិ យា^(១) តន្ថិ តន្ថិយនា តន្ថិយិតតិ
 តន្ថិមនតិ អាលសិយំ^(២) អាលសាយនា អាលសា-
 យិតតិ អយំ វុច្ចតិ តន្ថិ ។ មាយាតិ^(៣) មាយា វុច្ចតិ
 វត្ថុនិកា ចរិយា ។ ឥនេតកោ កាយេន ទុច្ចរិតំ
 ចរិត្វា វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា
 តស្ស បដិច្ចាទនហេត ចាប័កំ ឥច្ចំ បទហតិ^(៤)
 មា មំ ជញ្ញាតិ ឥច្ចតិ មា មំ ជញ្ញាតិ សង្កប្បតិ មា មំ
 ជញ្ញាតិ វាចំ ភាសតិ មា មំ ជញ្ញាតិ កាយេន បរក្កមតិ ។
 យោ ឯវុច្ចតា មាយា មាយាវិតា អច្ចុសវា វត្ថុនា
 និកតិ និកិរណា និហរណា បរិហរណា គូហនា
 បរិគូហណា នាទនា បរិច្ចាទនា អនុត្តានិកម្មំ

១ ម. យាតិ នតិ ។ ២ ម. តន្ថិមនពតា អាលសិយា ។ ៣ ម. អយំ វុច្ចតិតន្ថិ ។

មាយាតិ ឧ ទស្សន្តិ ។ ៤ ឧ. បទិទហតិ ។ ម. បណិទហតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិទ្ទេស

បុគ្គលនោះ ព្រមព្រៀង មូលមិត្ត ចូលទៅជិត អែបនែប កៀកកើយ
 ផ្ដុកផ្ដិត ប្រកប ដោយការព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេសនេះ ទើប
 លោកហៅថា អ្នកមានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស គប្បីគប់រក
 ការភ្ញាក់រឭក ។

(៥២) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីលះបង់នូវសេចក្ដីខ្ជិលច្រអូស មាយា
 ការសើច ការលេង មេប៉ុនធម្ម ព្រមទាំងការស្អិតស្អាង ត្រង់ពាក្យថា
 សេចក្ដីខ្ជិលច្រអូស គឺសេចក្ដីខ្ជិលច្រអូស អាការនៃការខ្ជិលច្រអូស ភាព
 នៃការខ្ជិលច្រអូស ភាពនៃចិត្តខ្ជិលច្រអូស សេចក្ដីខ្ជិល អាការខ្ជិល
 ភាពនៃសេចក្ដីខ្ជិល ណា នេះ លោកហៅថា សេចក្ដីខ្ជិលច្រអូស ។

ពាក្យថា មាយា គឺការប្រព្រឹត្តិប្រកបដោយការបញ្ឆោត លោកហៅថា
 មាយា ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្ត
 ទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត តាំងសេចក្ដីប្រាថ្នាដ៏លាមក
 ព្រោះហេតុនៃការបិទបាំងទុច្ចរិតនោះ តែងប្រាថ្នាថា អ្នកផងកុំដឹងអញ
 ត្រិះរថា អ្នកផងកុំដឹងអញ ពោលនូវវាចាថា អ្នកផងកុំស្គាល់អញ ប្រឹង
 ប្រែងដោយកាយថា អ្នកផងកុំដឹងអញ ។ មាយា ភាពនៃមាយា ការ
 បំភ្លេច ការបញ្ឆោត ការបំភ័ន្ត ការរោយរាយ ការនាំចេញ ការរក្សាពុត
 ការលាក់ពុត ការលាក់លៀម ការបិទបាំង ការគ្របបិទបាំង អំពើដ៏ជ្រៅ

ពុទ្ធសមោ កុរុណសុត្តន្តទ្វេសោ

អនាវត្ថម្ភំ វោត្តាទិនា មាបតិវិយា អយំ វុច្ចតិ មាយា ។
 ហសន្តំ ឥនេកេន្ទ្រា អតិវេលំ ទន្លវំទិសតំ ហសតិ ។
 វុត្ថំ ហេតុំ ភក្កវត្ថា កុមារកម៌ទំ ភិក្ខុវេ អរិយស្ស
 វិនយេ យទិទំ អតិវេលំ ទន្លវំទិសតំ ហសតន្តំ ។

ខិដ្ឋាតិ ទ្វេ ខិដ្ឋា កាយិកា ច ខិដ្ឋា វាចសិកា ច
 ខិដ្ឋា ។

កតមា កាយិកា ខិដ្ឋា ។ ហត្ថហិមំ កំឡន្តំ
 អស្សេហិមំ កំឡន្តំ រថេហិមំ កំឡន្តំ ធន្ទហិមំ
 កំឡន្តំ អដ្ឋបទេហិមំ កំឡន្តំ ទិសបទេហិមំ កំឡន្តំ
 អាគាសេហិមំ កំឡន្តំ បរិហារបទេហិមំ កំឡន្តំ
 សន្តិកាយិមំ កំឡន្តំ ខល័កាយិមំ កំឡន្តំ
 យជិកាយិមំ កំឡន្តំ សលាកហត្ថេនបិ កំឡន្តំ
 អត្ថេនបិ កំឡន្តំ បង្កេតេនបិ កំឡន្តំ វង្កកេនបិ
 កំឡន្តំ មោក្ខចិកាយិមំ កំឡន្តំ ចង្កុលកេនបិ
 កំឡន្តំ បត្តាឡកេនបិ កំឡន្តំ រថកេនបិ កំឡន្តំ
 ធនុកេនបិ កំឡន្តំ អក្ខរិកាយិមំ កំឡន្តំ មនេ-
 សិកាយិមំ កំឡន្តំ យថាវដ្ឋេនបិ កំឡន្តំ អយំ
 កាយិកា ខិដ្ឋា ។

តុណ្ហសុត្តន្តទ្រឹស្តី ទី ១៤

អំពើដ៏កំបាំង ការគ្របជិតស្និត ភិរិយាអាក្រក់ ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ
 នេះ លោកហៅថា មាយា ។ ពាក្យថា ការសើច គឺបុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ
 សើចបង្ហាញធ្មេញហួសប្រមាណ ។ សមដូចព្រះពុទ្ធដ៏ការនេះ ដែលព្រះ
 មានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ការសើចបញ្ចេញធ្មេញ
 ហួសប្រមាណ ឯណា នេះ ជាអំពើរបស់ក្មេងក្មងអវិជ្ជា ។

ពាក្យថា ការលេង បានដល់ការលេង ២ គឺ ការលេងប្រកប
 ដោយកាយ ១ ការលេងប្រកបដោយវាចា ១ ។ ការលេងប្រកបដោយ
 កាយ តើដូចម្តេច ។ ជនទាំងឡាយ លេងដំរីខ្លះ លេងសេះខ្លះ លេង
 រថខ្លះ លេងឆ្កូវខ្លះ លេងបាស្តាមានក្រឡាប្រាំបីខ្លះ លេងបាស្តាមាន
 ក្រឡាដប់ខ្លះ លេងបាស្តាក្នុងអាកាសខ្លះ លេងវង់ផ្លូវដែលគួរវង់ខ្លះ
 លេងផ្កាត់គ្រាប់មានគ្រាប់ក្រដាសជាដើមខ្លះ លេងបាស្តាក្នុងលានសម្រាប់
 លេងខ្លះ លេងហ្នឹងខ្លះ លេងដោយបាចស្វាករលាស់ទឹកល្អជាដើម
 ឲ្យទាយរូបខ្លះ លេងអង្គញ់ខ្លះ លេងប៊ីស៊ីកខ្លះ លេងនង្គ័លតូចខ្លះ
 លេងដាំដូងខ្លះ លេងកង្ហារខ្លះ លេងគ្រឿងរំលងដោយស្លឹកខ្លះ លេងរថ
 តូចខ្លះ លេងឆ្កូតខ្លះ លេងឲ្យទាយអក្សរខ្លះ លេងទាយចិត្ត (ស្តេចចង់)
 ខ្លះ លេងធ្វើគ្រាប់គេខ្លះ នេះ ហៅថា ការលេងប្រកបដោយកាយ ។

បុព្វសមោ ត្រៃវិទ្យាសុត្តន្តទ្វេសោ

កតមា វាចសីកា ខិទ្ធា ។ មុខកេរិយំ មុខា-
 ធូមទំ មុខទេស្តិមកំ^(១) មុខវលីមកំ មុខកេរ្តិ៍ធូមកំ^(២)
 មុខទទ្ធវិកំ ឆាដិកំ លាសំ កីតំ ទវកម្មំ អយំ
 វាចសីកា ខិទ្ធា ។

មេដ្ឋនធម្មោ ឆាម យោ សោ អសុទ្ធម្មោ
 តាមធម្មោ វសលធម្មោ ទដ្ឋល្លោ ឌីទកន្តិកោ វហា-
 ស្សោ ទ្វយទ្វយសមាបត្តិ ។ តីការណា វុច្ចតិ មេ-
 ដ្ឋនធម្មោ ។ ឧភិទ្ធី វត្តានំ សាវត្តានំ អវស្សតានំ
 បរិយុដ្ឋិតានំ បរិយាទិន្នចិត្តានំ ឧភិទ្ធី សទិសានំ
 ធម្មោតិ តីការណា វុច្ចតិ មេដ្ឋនធម្មោ ។ យថា
 ឧភោ កលហការកា ឧភោ ភណ្ឌនការកា ឧភោ
 ភស្សការកា ឧភោ វិវាទការកា ឧភោ អធិ-
 ករណការកា ឧភោ វាទិដោ ឧភោ សល្លា-
 បកា មេដ្ឋនកាតិ វុច្ចនិ ឯវមេវ ឧភិទ្ធី វត្តានំ
 សាវត្តានំ អវស្សតានំ បរិយុដ្ឋិតានំ បរិយាទិន្នចិត្តានំ

១ ម. មុខកេរិយំ មុខលុប្បំ មុខឧប្បិមំ ។ ២ ម. មុខកេរ្តិ៍ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការលេងប្រកបដោយវេទនា តើដូចម្តេច ។ ការធ្វើឲ្យដូចជាស្ត្រីដោយ
 សំឡេងមាត់ ការធ្វើគ្រាប់ស្ត្រីដោយមាត់ ការធ្វើសំឡេងដោយមាត់ដូចជា
 ស្ត្រីដែលគេវាយហើយ ការធ្វើសំឡេងដោយអណ្តាតទល់បបួរមាត់ ការ
 បញ្ចេញសំឡេងដូចស្ត្រីដោយមាត់ ការធ្វើឲ្យដូចជាស្ត្រីតូច ដោយមាត់
 ការនិយាយពន្យល់ឲ្យអ្នកកំ ការស្រែកហោ ការច្រៀង អំពើសើចលេង
 នេះ ហៅថា ការលេងប្រកបដោយវេទនា ។

ឈ្មោះថា មេថុនធម្ម បានដល់ធម៌អសប្បវេស ធម៌របស់អ្នកស្រុក
 ធម៌របស់អ្នកខូច ធម៌អាក្រក់ មានទឹកជាទីបំផុត ធម៌កំបាំង ការជួបជុំ-
 របស់បុគ្គល ១ គូ ។ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបលោកហៅថា មេថុនធម្ម ។
 ធម៌របស់បុគ្គល ២ នាក់ ដែលត្រេកអរ ត្រេកអរក្រៃពេក មានចិត្តទំនឹក
 ដោយរាគៈ មានកិលេសរូបវិត មានចិត្តដែលកិលេសគ្របសង្កត់ ធម៌
 របស់បុគ្គល ២ នាក់ស្មើគ្នា ព្រោះហេតុនោះ លោកហៅថា មេថុនធម្ម ។
 ពួកជនអ្នកធ្វើដំនើរ ២ នាក់ អ្នកធ្វើការប្រកាន់ ២ នាក់ អ្នកធ្វើតិរច្ឆាន-
 តថា ២ នាក់ អ្នកធ្វើការដដែក ២ នាក់ អ្នកធ្វើអធិការណ៍ ២ នាក់ អ្នក
 និយាយ ២ នាក់ អ្នកចរចា ២ នាក់ លោកហៅថា អ្នកធ្វើធម៌ជាគូ យ៉ាង
 ណា ធម៌របស់បុគ្គល ២ នាក់ ដែលត្រេកអរ ត្រេកអរក្រៃពេក មាន
 ចិត្តទំនឹកដោយរាគៈ មានកិលេសរូបវិត មានចិត្តដែលកិលេសគ្របសង្កត់

បុទុសមោ តុវិទិត្តនិទ្ទេសោ

ឧក្ខន្ធិសនិសានំ ធម្មាតិ តំការណា វុច្ចតិ មេដ្ឋនធម្មា ។

វិក្ខុសាតិ ទ្វេ វិក្ខុសា អត្ថំ អាតារិយស្ស វិក្ខុសា
អត្ថំ បព្វជិតស្ស វិក្ខុសា ។

កតមា អាតារិយស្ស វិក្ខុសា ។ កេសា ច
មស្ស ច មាលា ច កន្ធា ច វិលេបនា ច អា-
ករណា ច បិលន្ធនា ច វត្ថញ្ច បសាធនញ្ច វេជ្ជនញ្ច
ឧប្បាទនំ បរិមទ្គនំ ប្លាបនំ សម្មាហនំ អាទាសំ អញ្ចនំ
មាលាវិលេបនំ មុខចណ្ឌាតំ មុខលេបំ ហត្ថពន្ធិ វិស័-
ក្ខាពន្ធិ ទណ្ឌំ ផាលយំ^(១) ខក្កំ ធន្តំ ចិត្រា ឧបាហនា
ឧណ្ឌិសំ មណិ វាលវិជ្ជនំ ឌីនាតានំ វត្ថានំ ទិយរស្សានំ
ឥតិ វា អយំ អាតារិយស្ស វិក្ខុសា ។

កតមា បព្វជិតស្ស វិក្ខុសា ។ ចីវរមណ្ឌនា បត្ត-
មណ្ឌនា ឥមស្ស វា បូតិកាយស្ស ពាហិរនំ បរិក្ខា-
រនំ មណ្ឌនា វិក្ខុសនា កេឡនា បរិកេឡនា កេនិ-
កតា កេនិតត្តំ ចបលនា ចាបល្យំ អយំ បព្វជិតស្ស
វិក្ខុសា ។

តុវិទ្យាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

ជាធម៌របស់បុគ្គល ២ នាក់ ស្មើគ្នា ព្រោះហេតុនោះ លោកហៅថា
មេប៉ុនធម្ម យ៉ាងនោះដែរ ។

ពាក្យថា ការស្ថិតស្ថាន បានដល់ការស្ថិតស្ថាន ២ គឺ ការស្ថិតស្ថាន
របស់គ្រហស្ថ ១ ការស្ថិតស្ថានរបស់បព្វជិត ១ ។

ការស្ថិតស្ថានរបស់គ្រហស្ថ តើដូចម្តេច ។ សក់ ពុកមាត់ ពុកចង្កា
ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប គ្រឿងអាករណៈ គ្រឿងប្រដាប់
សំពត់ គ្រឿងស្អិតស្អាង ឆ្នួតក្បាល គ្រឿងអប់ ការប្របាចរិត ការ
ផ្គូផ្គង ការគក់ប្របាច់ កញ្ចក់ គ្រឿងបន្តក់ កម្រងផ្កា នឹងគ្រឿងលាប
គ្រឿងលំអិតសម្រាប់ប្រសមុខ វត្ថុសម្រាប់លាបមុខ គ្រឿងប្រដាប់ដៃ
ចំណងក្នុងសក់ ដំបង បំពង់បំបិត ព្រះខ័ន ឆត្រ ស្បែកជើងដ៏វិចិត្រ
មកុដឬក្បាំងមុខ ស្នៀតសក់ កែវមណី ផ្ចិតធ្វើពីរោមកន្ទុយសត្វ នឹង
សំពត់សំពង់វែងទាំងឡាយ នេះ ហៅថា ការស្ថិតស្ថានរបស់គ្រហស្ថ ។

ការស្ថិតស្ថានរបស់បព្វជិត តើដូចម្តេច ។ ការប្រដាប់ចីវរ ការ
ប្រដាប់បាត្រ ការប្រដាប់ ការស្ថិតស្ថាន ការលេង ការលេងដោយ
ប្រការៈ ការជាប់ចិត្ត ភាពនៃការជាប់ចិត្ត ការធ្វើនូវគ្រឿងប្រដាប់ ភាព
នៃការធ្វើនូវគ្រឿងប្រដាប់ នូវកាយស្អុយនេះក្តី នូវបរិក្ខារទាំងឡាយជា
ខាងក្រៅក្តី នេះ ហៅថា ការស្ថិតស្ថានរបស់បព្វជិត ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តន្ត្រី មាយំ ហសំ ទិទ្ធំ មេដ្ឋនំ វិប្បជហោ សវិក្ខុសន្តិ
 តន្ត្រីញោ មាយញោ ហសញោ ទិទ្ធញោ មេដ្ឋនធម្មញោ សវិក្ខុសំ
 សបរិវារំ សបរិកណ្ណំ សបរិក្ខារំ បដហេយ្យ វិនោទេយ្យ
 ព្យាដ្ឋិតេយ្យ អនភាវ័ន្តមេយ្យតិ តន្ត្រី មាយំ ហសំ
 ទិទ្ធំ មេដ្ឋនំ វិប្បជហោ សវិក្ខុសំ ។ តេនាហ កកវា

និទ្ធំ ន ពហុល័កេយ្យ

ជាគរិយំ កដេយ្យ អាតាប័

តន្ត្រី មាយំ ហសំ ទិទ្ធំ

មេដ្ឋនំ វិប្បជហោ សវិក្ខុសន្តិ ។

[៥៥] អាថព្វណំ សុប័នំ លត្តណំ

នោ វិនហោ អថោបិ នត្តន្តិ

វិរុទ្ធាញោ កត្តករណំ

តិតិទ្ធំ មាមតោ ន សេវេយ្យ ។

[៥៦] អាថព្វណំ សុប័នំ លត្តណំ នោ វិនហោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា គប្បីលះបង់នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស មាយា ការសើច ការលេង មេប៉ុនធម្ម ព្រមទាំងការស្អិតស្អាង បានសេចក្តីថា គប្បីលះបង់បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូសផង មាយាផង ការសើចផង ការលេងផង មេប៉ុនធម្ម ព្រមទាំងការស្អិតស្អាង ព្រមទាំងបរិវារ ព្រមទាំងគ្រឿងប្រស់ព្រំ ព្រមទាំងបរិក្ខារ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីលះបង់នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស មាយា ការសើច ការលេង មេប៉ុនធម្ម ព្រមទាំងការស្អិតស្អាង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ភិក្ខុមានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស មិនគប្បីធ្វើការដេកលក់ឲ្យច្រើនទេ គប្បីគប្បីរកនូវការក្រាន់ពូក គប្បីលះបង់នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស មាយា ការសើច ការលេង មេប៉ុនធម្ម ព្រមទាំងការស្អិតស្អាង ។

(៥៥) ភិក្ខុអ្នករាប់អាន (ព្រះរតនត្រ័យ) មិនគប្បីគប្បីនូវអំពើធូបផង សុបិនផង លក្ខណៈផង នក្ខត្តបូករូផង មិនគប្បីសេព នូវមន្តសម្រាប់ទាយសម្រែកសត្វផង ថ្នាំសម្រាប់ធ្វើគឺឲ្យតាំងនៅផង ការរក្សារោគផង ។

(៥៦) ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីគប្បីនូវអំពើធូបផង សុបិនផង លក្ខណៈផង

ពុទ្ធសមោ ពុទ្ធិកសុត្តន្តទ្វេសោ

អថេបិ នក្ខត្តន្តិ អាថព្វណីកា អាថព្វណំ បយោដេន្តិ
 នករេ វា រុទ្ធេ សង្កាមេ វា បច្ចុបដ្ឋិតេ បច្ចុតិកេសុ
 បច្ចាមិតេសុ ឱតី ឧប្បាទេន្តិ ឧបទ្ធពំ ឧប្បាទេន្តិ រោកំ
 ឧប្បាទេន្តិ សុលំ ករោន្តិ វិស្វចិកំ ករោន្តិ បដ្ឋ-
 រកំ ករោន្តិ បក្ខន្តិកំ ករោន្តិ ឯវំ អាថព្វណីកា
 អាថព្វណំ បយោដេន្តិ ។ សុបិនមាមកា សុបិនំ
 អាទិសន្តិ យោ បុព្វត្ថាសមយំ សុបិនំ បស្សតិ ឯវំ
 វិចារកោ ហោតិ យោ មជ្ឈន្តិកសមយំ សុបិនំ
 បស្សតិ ឯវំ វិចារកោ ហោតិ យោ សាយត្ថា-
 សមយំ សុបិនំ បស្សតិ ឯវំ វិចារកោ ហោតិ យោ
 បុរិមេ យាមេ យោ មជ្ឈិមេ យាមេ យោ បច្ចិមេ
 យាមេ យោ ទិក្ខុណោន បស្សន ធិបន្នោ យោ
 វាមេន បស្សន ធិបន្នោ យោ ឧត្តានធិបន្នោ^(១) យោ
 អវក្កជ្ឈនធិបន្នោ យោ ចន្ទំ បស្សតិ យោ សុរិយំ
 បស្សតិ យោ មហាសមុទ្ធិំ បស្សតិ យោ សិនេរុបព្វតរាជំ
 បស្សតិ យោ ហត្ថិ បស្សតិ យោ អស្សំ បស្សតិ

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

នក្ខត្តបូក្យផង អធិប្បាយថា ពួកគ្រូធូប្ប តែងប្រកបអំពើធូប្ប កាលបើទី
 គ្រងគេបិទហើយ ឬសង្គ្រាមតទល់គ្នាហើយ ក៏ញ៉ាំងចង្រៃឲ្យកើត ញ៉ាំង
 ទប់ទ្រពឲ្យកើត ញ៉ាំងរោគឲ្យកើត ធ្វើឲ្យបុក ធ្វើឲ្យបុកសៀត ធ្វើឲ្យ
 គ្រុនក្តៅ ធ្វើឲ្យចុះឈាម ចំពោះពួកបច្ចាមិត្រជាសត្រូវ ពួកគ្រូធូប្បតែង
 ប្រកបអំពើធូប្ប យ៉ាងនេះ ។ ពួកគ្រូទាយសុបិន តែងទាយសុបិនថា
 បុគ្គលណា យល់សប្បក្កន៍វេលាព្រឹកព្រហាម វិបាករមែងមាន យ៉ាងនេះ
 បុគ្គលណា យល់សប្បក្កន៍វេលាថ្ងៃត្រង់ វិបាករមែងមាន យ៉ាងនេះ
 បុគ្គលណា យល់សប្បក្កន៍វេលាថ្ងៃរសៀល វិបាករមែងមាន យ៉ាងនេះ
 បុគ្គលណា យល់សប្បក្កន៍បឋមយាម ក្នុងមជ្ឈិមយាម ក្នុងបច្ច័មយាម
 បុគ្គលណា ដេកដោយចំហៀងខាងស្តាំ បុគ្គលណាដេកដោយចំហៀង
 ខាងឆ្វេង បុគ្គលណាដេកផ្សា បុគ្គលណាដេកផ្គាប់ បុគ្គលណាយល់សប្ប
 ឃើញព្រះចន្ទ បុគ្គលណាយល់សប្បឃើញព្រះអាទិត្យ បុគ្គលណាយល់
 សប្បឃើញមហាសមុទ្រ បុគ្គលណាយល់សប្បឃើញស្តុបក្ខំ ឈ្មោះសិនេរុ
 បុគ្គលណា យល់សប្បឃើញដំរី បុគ្គលណា យល់សប្បឃើញសេះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យោ វចំ បស្សតិ យោ បតី បស្សតិ យោ សេនា-
 ព្យាហំ បស្សតិ យោ អារាមរាមណោយ្យកំ បស្សតិ
 យោ វនរាមណោយ្យកំ បស្សតិ យោ ភូមិរាមណោ-
 យ្យកំ បស្សតិ យោ ចោត្តរណីរាមណោយ្យកំ
 បស្សតិ ឯវំ វិហាកោ ហោតិ ឯវំ សុប្បនិហាវកា
 សុប្បនិ អាទិសន្តិ ។ លត្តណាចាវកា លត្តណំ
 អាទិសន្តិ មណីលត្តណំ ទណ្ឌលត្តណំ វត្ថុលត្តណំ
 អសីលត្តណំ ឧស្សលត្តណំ ធនុលត្តណំ អាវុធ-
 លត្តណំ ឥន្ទ្រលត្តណំ បុរិសលត្តណំ កុមារលត្តណំ
 កុមារលត្តណំ ទាសីលត្តណំ ទាសលត្តណំ ហត្ថ-
 លត្តណំ អស្សលត្តណំ មហិសលត្តណំ ឧសក-
 លត្តណំ^(១) អជលត្តណំ មេណ្ឌលត្តណំ កុក្កដ-
 លត្តណំ វដ្តកលត្តណំ តោជាលត្តណំ កណ្តិកា-
 លត្តណំ កញ្ចបលត្តណំ មិគលត្តណំ ឥតិ វា
 ឯវំ លត្តណាចាវកា លត្តណំ អាទិសន្តិ ។
 នក្ខត្តចាវកា នក្ខត្តំ អាទិសន្តិ អដ្ឋវសតិ
 នក្ខត្តានិ ឥមំនា នក្ខត្តន យរាបវេសោ កតព្វោតិ

១ ម នក្ខត្តន តោណលក្ខណត្ថំ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលណាយល់សប្បឃើញរថ បុគ្គលណាយល់សប្បឃើញពលថ្ងៃរដ្ឋីង
 បុគ្គលណាយល់សប្បឃើញសេនាព្យាហៈ បុគ្គលណាយល់សប្បឃើញ
 ស្នូនជាទីត្រកអរ បុគ្គលណាយល់សប្បឃើញព្រៃជាទីត្រកអរ បុគ្គល
 ណាយល់សប្បឃើញភូមិជាទីត្រកអរ បុគ្គលណាយល់សប្បឃើញស្រះ
 ឈូកជាទីត្រកអរ វិហារករមែនមាន យ៉ាងនេះ ពួកគ្រូទាយសុបិន
 តែងទាយសុបិន យ៉ាងនេះ ។ ពួកគ្រូទាយលក្ខណៈ តែងទាយ
 លក្ខណៈ គឺលក្ខណៈកែវមណី លក្ខណៈដំបងប្រឈើច្រត់ លក្ខណៈ
 សំពត់ លក្ខណៈង៉ាវ លក្ខណៈព្រួញ លក្ខណៈធូ លក្ខណៈអាវុធ
 លក្ខណៈស្រី លក្ខណៈប្រុស លក្ខណៈក្មេងស្រី លក្ខណៈក្មេង
 ប្រុស លក្ខណៈខ្ញុំស្រី លក្ខណៈខ្ញុំប្រុស លក្ខណៈដំរី លក្ខណៈសេះ
 លក្ខណៈក្របី លក្ខណៈគោឧសក លក្ខណៈពពែ លក្ខណៈកែវ
 លក្ខណៈមាន់ លក្ខណៈចាបឬក្របី លក្ខណៈទន្សៀង លក្ខណៈគ្រឿង
 ប្រដាប់ផ្ទះ ឬកំពូលផ្ទះ លក្ខណៈអណ្តើក លក្ខណៈម្រឹត ពួកគ្រូទាយ
 លក្ខណៈ តែងទាយលក្ខណៈយ៉ាងនេះ ។ ពួកគ្រូទាយនក្ខត្តឫក្សតែង
 ទាយថា នក្ខត្តឫក្ស ២៨ ការចូលកាន់ផ្ទះ ត្រូវធ្វើដោយនក្ខត្តឫក្សនេះ

បុគ្គលមោ តុវិទិតសុត្តន្តបិដក

ឥមំនា នក្ខត្តន មកុដំ តន្ត្រីតំ ឥមំនា នក្ខត្តន
 វារេយ្យំ កាវេតំ ឥមំនា នក្ខត្តន វិជនិហារោ
 កត្តញ្ចោ ឥមំនា នក្ខត្តន យវាសោ កត្តញ្ចោតិ ឯវំ
 នក្ខត្តចាប័កា នក្ខត្តំ អាទិសន្តិ ។ អាថព្វណំ សុប័នំ
 លក្ខណំ នោ វិទហោ អថាបិ នក្ខត្តន្តំ អាថព្វណញ្ច
 សុប័នញ្ច លក្ខណញ្ច នក្ខត្តញ្ច នោ វិទហេយ្យ ន
 ចរេយ្យ ន សមាចរេយ្យ ន សមាទាយ វត្ថេយ្យ អថវា
 ន កណ្ណេយ្យ ន ឧត្តណ្ណេយ្យ ន ជារេយ្យ ន ឧបជារេយ្យ
 ន ឧបលក្ខេយ្យ ន យោជេយ្យតិ^(១) អាថព្វណំ
 សុប័នំ លក្ខណំ នោ វិទហោ អថាបិ នក្ខត្តន្តំ ។

(៥៧) វិវុទញ្ច កត្តករណំ តិក្ខិច្ឆំ មាមកោ ន
 សេវេយ្យតិ វិវុទំ វុច្ឆតិ មិកចក្កំ ។ មិកចក្កចាប័កា
 មិកចក្កំ^(២) អាទិសន្តិ សក្កណាជំ វា ចតុប្បាទាជំ
 កំ វុទំ វស្ស័តិ ជានន្តំ ឯវំ មិកចក្កចាប័កា
 មិកចក្កំ អាទិសន្តិ ។ កត្តករណីយា កត្តំ
 សណ្ឋាបេន្តិ ។ ដ្ឋិហិ កាវណោហិ កញ្ចោ ន សណ្ឋាតិ

១ ម. នប្បយោជេយ្យតិ ។ ២ ម. មិកវក្កចាប័កា មិកវក្កំ ។

ក្រណាត់ស្តុកទ្រព្យ ទី ១៤

មកដល់គ្រូចង់ ដោយនក្ខត្តបូក្សនេះ ការដណ្តឹងកូនគេ ត្រូវធ្វើដោយ
 នក្ខត្តបូក្សនេះ ការនាំពូជ (ដើម្បីសាបព្រោះ) ត្រូវធ្វើដោយនក្ខត្តបូក្សនេះ
 ការគ្រប់គ្រងផ្ទះ ត្រូវធ្វើដោយនក្ខត្តបូក្សនេះ ពួកគ្រូទាយនក្ខត្តបូក្ស រមែង
 ទាយនក្ខត្តបូក្ស យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីគប្បីនូវអំពើធូបផង
 សុបិនផង លក្ខណៈផង នក្ខត្តបូក្សផង បានសេចក្តីថា មិនគប្បីគប្បី
 មិនគប្បីប្រព្រឹត្ត មិនគប្បីប្រព្រឹត្តព្រម មិនគប្បីប្រព្រឹត្តសមាទាន ឬមិន
 គប្បីកាន់យក មិនគប្បីរៀន មិនគប្បីទ្រទ្រង់ មិនគប្បីចងចាំ មិន
 គប្បីកំណត់ មិនគប្បីប្រកប នូវអំពើធូបផង សុបិនផង លក្ខណៈផង
 នក្ខត្តបូក្សផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមិនគប្បីគប្បីនូវអំពើធូបផង
 សុបិនផង លក្ខណៈផង នក្ខត្តបូក្សផង ។

(៥៧) ពាក្យថា ភិក្ខុអ្នករាប់អាន (ព្រះរតនត្រ័យ) មិនគប្បីសេព
 នូវមន្តសម្រាប់ទាយសម្រែកសត្វផង ថ្នាំសម្រាប់ធ្វើភិក្ខុតាំងនៅផង
 ការរក្សារោគផង អធិប្បាយថា សម្រែកម្រឹត លោកហៅថា សម្រែក
 សត្វ ។ ពួកគ្រូទាយសម្រែកម្រឹត រមែងទាយសម្រែកម្រឹត រមែងដឹង
 នូវសម្រែកស្រែករបស់ពួកសត្វស្លាប ឬពួកសត្វចតុប្បាទ ពួកគ្រូទាយ
 សម្រែកម្រឹត រមែងទាយសម្រែកម្រឹតយ៉ាងនេះ ។ ពួកគ្រូពេទ្យធ្វើភិក្ខុ
 រមែងញ៉ាំងភិក្ខុតាំងនៅបាន ។ ភិក្ខុមិនតាំងនៅដោយហេតុ ២ គឺ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ចាណកេហិ វា វាតត្ថុប្បហិ វា ។ ចាណកានំ វា
 វាតត្ថុប្បានំ វា បដិយាតាយ ឌុស្មំ ទេន្តំ ឃំ
 កត្តករណីយា កត្តំ សណ្ឋាបេន្តំ ។ តិក្កិច្ឆាតិ បញ្ច
 តិក្កិច្ឆា សាលាតិយំ សល្លកត្តិយំ កាយតិក្កិច្ឆិយំ
 ភូតិយំ កោមារកវេន្តំ^(១) ។ មាមកោតិ ពុទ្ធមាមកោ
 ធម្មមាមកោ សង្ឃមាមកោ សោ វា កកវន្តំ មមាយតិ
 កកវា វា តំ បុគ្គលំ បរិក្កណាតិ ។ វុត្តំ ហេតុំ កកវតា
 យេ តេ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ កុហា ជន្វា លហា សំន្តំ ឧទ្ធយា
 អសមាហិតា ន មេ តេ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ មាមកា
 អបកតា ច តេ ភិក្ខុ ឥមស្មា ធម្មវិនយោ ន ច តេ
 ឥមស្មី ធម្មវិនយេ វុត្តំ វុត្តិយំ វេបុល្លំ អាបជ្ជន្តំ យេ
 ច ខោ តេ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ និក្កហា និល្លហា ធិរា
 អជន្វា សុសមាហិតា តេ ច ខោ មេ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ
 មាមកា អនបកតា ច តេ ភិក្ខុ ឥមស្មា
 ធម្មវិនយោ តេ ច ឥមស្មី ធម្មវិនយេ វុត្តំ វុត្តិយំ
 វេបុល្លំ អាបជ្ជន្តិតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិទ្ទេស

ដោយពួកដង្កូវ ឬដោយខ្យល់កម្រើក ។ ពួកគ្រូពេទ្យតែងឲ្យឧសថដើម្បី
 ការពារពួកដង្កូវ ឬ ខ្យល់កម្រើក ពួកគ្រូពេទ្យធ្វើគ្រឹះ រមែងញ៉ាំងគ្រឹះឲ្យ
 តាំងនៅ ដោយវិធីយ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា ការរក្សាពេគ បានដល់
 ការរក្សា ៥ គឺ វេជ្ជកម្មខាងស្លាក ១ វេជ្ជកម្មខាងវះ ១ វេជ្ជកម្មខាងការរក្សា
 កាយ ១ វេជ្ជកម្មខាងភូត ១ វេជ្ជកម្មខាងកុមារ ១ ។ ពាក្យថា អ្នករាប់
 អាន (ព្រះរតនត្រ័យ) គឺអ្នករាប់អានព្រះពុទ្ធ រាប់អានព្រះធម៌ រាប់អានព្រះ
 សង្ឃ បុគ្គលនោះ រាប់អានព្រះមានព្រះភាគ ព្រះមានព្រះភាគក៏លើក
 តំកើងបុគ្គលនោះ ។ សមដូចព្រះពុទ្ធដ៏ការនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ហើយថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកភិក្ខុណាជាអ្នកកុហក រើសរូស
 ពោលអែបអែប មានកិលេសដូចស្មែង មានមានៈខ្ពស់ឡើង មានចិត្ត
 មិនតាំងមាំ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុទាំងនោះ មិនឈ្មោះថា អ្នករាប់អាន
 តថាគតផង ភិក្ខុទាំងនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកប្រាសចាកធម្មវិន័យនេះផង
 ភិក្ខុទាំងនោះ មិនដល់នូវសេចក្តីចំរើន លូតលាស់ ធំទូលាយ ក្នុងធម្មវិន័យ
 នេះផង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ឯពួកភិក្ខុណា ជាអ្នកមិនកុហក មិនពោល
 អែបអែប ជាអ្នកប្រាជ្ញ មិនរើសរូស មានចិត្តតាំងមាំ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
 ភិក្ខុទាំងនោះ ឈ្មោះថារាប់អានតថាគតផង ភិក្ខុទាំងនោះ ឈ្មោះថាមិន
 ប្រាសចាកធម្មវិន័យនេះផង ភិក្ខុទាំងនោះរមែងដល់ នូវសេចក្តីចំរើន
 លូតលាស់ ធំទូលាយ ក្នុងធម្មវិន័យនេះផង ។

បុព្វសមោ កុវរិកសុត្តន្តិយសោ

កុហា ជន្ទា លាហ សិទ្ធិ ឧទ្ធច្យា អសមាហិតា

ន តេ ធម្មេ វិហន្តិ សម្មាសម្ពុទ្ធតេសិតេ

និក្ខហា និល្លាហ ជីវា អជន្ទា សុសមាហិតា

តេ វេ ធម្មេ វិហន្តិ សម្មាសម្ពុទ្ធតេសិតេ ។

វិវុទ្ធា កត្តករណំ ភិក្ខុច្ឆំ មាមកោ ន សេវេយ្យភិ

វិវុទ្ធា កត្តករណាញ ភិក្ខុច្ឆញ មាមកោ ន សេវេយ្យ

ន និសេវេយ្យ ន បដិសេវេយ្យ ន ចវេយ្យ ន

សមាចវេយ្យ ន សមាធាយ វត្ថេយ្យ អជីវា ន

កុណ្ឌេយ្យ ន ឧកុណ្ឌេយ្យ ន ជារេយ្យ ន ឧបជា-

វេយ្យ ន ឧបលក្ខេយ្យ ន ប្បយុដ្ឋេយ្យភិ វិវុទ្ធា

កត្តករណំ ភិក្ខុច្ឆំ មាមកោ ន សេវេយ្យ ។ តេ-

នាហ ភក្កា

តុល្លាស្ត្រីខ្មែរ ទំ ១៤

ឮកក្កុណា ជាអ្នកកុហក រឹងរូស ពោលពាក្យ
 អែបអប មានកំលែងដូចស្នែង មានមានៈខ្ពស់ឡើង
 មានចិត្តមិនតាំងមាំ ក៏កុំទាំងនោះ រមែងមិនលូត
 លាស់ក្នុងធម៌ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធគ្រាស់ទុកហើយ
 ឯឮកក្កុណា ជាអ្នកមិនកុហក មិនពោលអែបអប
 ជាអ្នកប្រាជ្ញ មិនរឹងរូស មានចិត្តតាំងមាំ ក៏កុំ
 ទាំងនោះ រមែងលូតលាស់ក្នុងធម៌ ដែលព្រះ
 សម្មាសម្ពុទ្ធគ្រាស់ទុកហើយ ។

ពាក្យថា ក៏កុំអ្នករាប់អាន (ព្រះរតនត្រ័យ) មិនគប្បីសេពនូវមន្ត
 សម្រាប់ទាយសម្រែកសត្វផង ថ្នាំសម្រាប់ធ្វើគំនិតទាំងនៅផង ការរក្សា
 រោគផង បានសេចក្តីថា បុគ្គលអ្នករាប់អានព្រះរតនត្រ័យ មិនគប្បីសេព
 មិនគប្បីរាប់រក មិនគប្បីសេពចំពោះ មិនគប្បីប្រព្រឹត្ត មិនគប្បីដើរ
 មិនគប្បីប្រព្រឹត្តសមាទាន ឬមិនគប្បីកាន់យក មិនគប្បីរៀន មិនគប្បី
 ទ្រទ្រង់ មិនគប្បីចងចាំ មិនគប្បីកំណត់ មិនគប្បីប្រកបនូវមន្តសម្រាប់
 ទាយសម្រែកសត្វផង ថ្នាំសម្រាប់ធ្វើគំនិតទាំងនៅផង ការរក្សារោគផង
 ហេតុនោះ (ទ្រង់គ្រាស់ថា) ក៏កុំអ្នករាប់អាន (ព្រះរតនត្រ័យ) មិនគប្បី
 សេពនូវមន្តសម្រាប់ទាយសម្រែកសត្វផង ថ្នាំសម្រាប់ធ្វើគំនិតទាំងនៅ
 ផង ការរក្សារោគផង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគគ្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អាថ៌ត្វណំ សុបិនំ លក្ខណំ

នោ វិទហោ អថោបិ នក្ខតំ

វិរុទ្ធា កត្តករណំ

តិកិច្ចំ មាមកោ ន សេវេយ្យាតិ ។

(៥៨) និដ្ឋាយ នប្បវេធយ្យ

ន ឧណ្ណាមេយ្យ បសំសិតោ កិក្ខុ

លោកំ សហា មច្ឆរិយេន

កោនំ បេសុណិយេត្តា បន្ទុទេយ្យ ។

(៥៩) និដ្ឋាយ នប្បវេធយ្យាតិ ឥធនេច្ច

កិក្ខុំ និដ្ឋតំ ជាតិយា វា កោត្តន វា កោល-

បុតិកេន វា វណ្ណាហោក្ខរតាយ វា ធនេន វា

អជ្ឈេនេន វា កម្មាយតនេន វា សីហ្មាយតនេន

វា វិជ្ជដ្ឋានេន វា សុតេន វា បដិកាលោន វា

អញ្ញាតរញ្ញាតវេន វា វត្ថុនា និដ្ឋតំ ករហន្តំ ឧបវេទន្តំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ភិក្ខុអករាប័មាន (ព្រះរតនត្រ័យ) មិនគប្បីគប់នូវ
 អំពើធូប័ផង សុបិនផង លក្ខណៈផង នក្ខត្តបូក្ស
 ផង មិនគប្បីសេពនូវមន្តសម្រាប់ទាយសម្រែក
 សត្វផង ថ្នាំសម្រាប់ធ្វើគឺកិឡានាំងនៅផង ការ
 រក្សាពេគផង ។

(៥៨) ភិក្ខុមិនគប្បីញាប់ញ័រ ដោយនិន្ទា បើត្រូវគេ
 សរសើរហើយ មិនគប្បីឡើងដំនោរ គប្បីបន្ទោបង់
 លោកៈ ព្រមទាំងមច្ឆរិយ ផង ការក្រោធផង ការ
 ញៀនញៀនផង ។

(៥៩) ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីញាប់ញ័រដោយនិន្ទា អធិប្បាយថា
 បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ និន្ទាភិក្ខុ គឺនិន្ទា តិះដៀល គ្នាស្រី ដោយ
 ជាតិខ្លះ គោត្រខ្លះ ភាពនៃខ្លួនជាកូនមានត្រកូលខ្លះ ភាពនៃខ្លួនមាន
 ពណ៌សម្បុរល្អខ្លះ ទ្រព្យខ្លះ ការរៀនមន្តខ្លះ ការផារខ្លះ សិប្បខ្លះ
 ថ្នាក់នៃវិជ្ជាខ្លះ ការបេះដឹងខ្លះ ការវេជ្ជវិទ្យាខ្លះ វត្ថុណាមួយខ្លះ ។

ចុះសមា ត្រូវពិស្តារឡើង

និម្មិតោ ករហិតោ ឧបវេទិតោ និម្មាយ ករហាយ
 ឧបវេទន អតិក្ខយា អវល្លាហារីកាយ ន វេជេយ្យ
 នប្បវេជេយ្យ ន សម្បវេជេយ្យ ន តសេយ្យ ន
 ឧត្តសេយ្យ ន បរិត្តសេយ្យ ន កាយេយ្យ ន
 សន្តាសំ អាបជ្ជេយ្យ អភិរុ អស្ស អច្ឆមី អនុត្រាសំ
 អបលាយី បហំនកយកេរវេ វិគតលោមហំសោ
 វិហរេយ្យាតិ និម្មាយ នប្បវេជេយ្យ ។

[៦០] ន ឧល្លាមេយ្យ បសំសិតោ ភិក្ខុតិ ឥន្ទ្រ-
 កេច្ឆេ ភិក្ខុំ បសំសន្តិ ជាតិយា វា ។ បេ។ អញ ញ
 វេន វា វត្ថុនា បសំសន្តិ ថោមេន្តិ តិក្ខេន្តិ វល្លេន្តិ ។
 បសំសិតោ ថោមិតោ តិក្ខិតោ វល្លិតោ បសំសាយ
 ថោមនេន តិក្ខិយា វល្លាហារីកាយ ឧល្លាតិ ន
 ករេយ្យ ឧល្លាមិ ន ករេយ្យ មាជំ ន ករេយ្យ
 ឧម្ពំ ន ករេយ្យ ន តេន ថោទោ អស្ស បត្តោ
 បត្តហិតសំរោតិ ន ឧល្លាមេយ្យ បសំសិតោ ភិក្ខុ ។

[៦១] លោកំ សហ មច្ឆរិយេន កោជំ
 បេសុណិយញ្ច បន្ទុនេយ្យាតិ លោកោតិ
 យោ លោកោ លុត្តនា លុត្តិតតិ សារកោ

តុរិយាសុត្តន្តបិដក ទី ១៤

ភិក្ខុត្រូវគេនិទានា តិះដៀល ពោលទោសហើយ មិនគប្បីញាប់ញ័រ មិន
 គប្បីញាប់ញ័រខ្លាំង មិនគប្បីញាប់ប្រាប់ មិនគប្បីតក់ស្លុត មិនគប្បីតក់ស្លុត
 ខ្លាំង មិនគប្បីស្ទុះស្ទោ មិនគប្បីខ្លាច មិនគប្បីដល់នូវការតក់ស្លុត ជាអ្នក
 មិនភ័យ ជាអ្នកមិនរន្ធត់ ជាអ្នកមិនតក់ស្លុត ជាអ្នកមិនរត់ ជាអ្នក
 លះបង់ភ័យដែលគួរខ្លាចហើយ ប្រាសទាកការព្រឹកេម ដោយនិទានា
 ដំនៀល ពាក្យគួរ ការបង្ហាត់បង្រៀន ការនាំមកនូវទោស ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីញាប់ញ័រដោយនិទានា ។

(៦០) ពាក្យថា បើត្រូវគេសរសើរហើយ មិនគប្បីឡើងជំនោរ
 អធិប្បាយថា បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ សរសើរភិក្ខុ គឺសរសើរ
 ស្ទើច តំកើង ពណិនាដោយជាតិខ្លះ ។ បេ ។ វត្ថុណាមួយខ្លះ ។ ភិក្ខុត្រូវគេ
 សរសើរ ស្ទើច តំកើង ពណិនា មិនគប្បីធ្វើនូវការឡើងជំនោរ មិនគប្បី
 ធ្វើការខ្ពស់ឡើង មិនគប្បីធ្វើមានះ មិនគប្បីធ្វើការរឹងត្អឹង ព្រោះការ
 សរសើរ ស្ទើច តំកើង ការនាំមកនូវគុណ មិនត្រូវរឹងត្អឹង រឹងរូស មាន
 ក្បាលងើប ព្រោះដំណើរនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើត្រូវ
 គេសរសើរហើយ មិនគប្បីឡើងជំនោរ ។

(៦១) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីបន្ទាបនឹងលោកៈ ព្រមទាំងមច្ចុរិយៈ
 ផង ការក្រោធផង ការញុះញង់ផង ត្រង់ពាក្យថា លោកៈ បានដល់ការជាប់
 ចិត្ត អាការនៃការជាប់ចិត្ត ភាពនៃការជាប់ចិត្ត តម្រេកមានកំឡាំង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សារជ្ជនា សារជ្ជិតតំ អភិជ្ឈា លោកោ អកុសលម្បលំ ។
 មច្ឆរិយន្តិ បញ្ច មច្ឆរិយានិ អាវាសមច្ឆរិយំ ។ បេ ។
 តាហោ វុច្ចតិ មច្ឆរិយំ ។ កោដោតិ យោ ចិត្តស្ស
 អាយាតោ បដិយាតោ បដិយំ បដិវិរោដោ កោថោ
 បកោថោ សម្មកោថោ ទោសោ បទោសោ សម្ម-
 ទោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបតិ មនោបទោសោ កោដោ
 កុដ្ឋនា កុដ្ឋិតតំ ទោសា ទុស្សនា ទុស្សិតតំ ព្យាបតិ
 ព្យាបជ្ជនា ព្យាបជ្ជិតតំ វិរោដោ បដិវិរោដោ ចណ្ឌិតំ
 អស្សវោថោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស ។ បេសុណិយន្តិ
 ឥនេកោថោ ចិសុណាវាដោ ហោតិ ឥតោ សុត្វា
 អមុត្រ អក្ខតា ឥមេសំ ភេទាយ អមុត្រ វា សុត្វា
 ឥមេសំ អក្ខតា អម្ពសំ ភេទាយ ឥតិ សមគ្គានំ
 វា ភេត្តា^(១) ភិទ្ធានំ វា អនុប្បនាតា វត្តារាមោ វត្តរតោ
 វត្តនន្ទិ វត្តករណី វាចំ ភាសិតា ហោតិ ឥទំ វុច្ចតិ
 បេសុញំ ។ អបិច ទ្វីហិ ការណេហិ បេសុញំ ឧប-
 សំហារតិ បិយកម្យតាយ វា ភេទាជីប្បាយោ^(២) វា ។

១ ម. ភេតា ។ ២ ឧ. ម. ភេទាជីប្បាយេន វា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អាការនៃតម្រេកមានកំឡាំង ភាពនៃតម្រេកមានកំឡាំង អភិជ្ឈា
 លោកៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា កំណាញ់ បានដល់កំណាញ់៥ គឺ
 កំណាញ់អាវាស ១ ។ បេ។ សេចក្តីប្រកាន់ លោកហៅថា កំណាញ់ ។
 ពាក្យថា ក្រោធ បានដល់សេចក្តីគំគុន សេចក្តីបង្កើតចង្អុល សេចក្តីតាន
 តឹង សេចក្តីថ្លឹងថ្លាក់នៃចិត្ត ការខឹង ការខឹងខ្លាំង ការខឹងក្រៃលែង សេចក្តី
 ប្រមូស សេចក្តីប្រមូសខ្លាំង សេចក្តីប្រមូសក្រៃលែង ការប្រែប្រួលនៃចិត្ត
 ការប្រមូសក្នុងចិត្ត សេចក្តីក្រោធ អាការក្រោធ ភាពនៃក្រោធ ការប្រមូស
 អាការប្រមូស ភាពនៃការប្រមូស ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ ភាព
 នៃការព្យាបាទ ការខុស ការរាក់អន់ ភាពតាច ការចេញទឹកភ្នែក
 សេចក្តីមិនត្រេកអរនៃចិត្ត ។ ពាក្យថា ការញុះញង់ សេចក្តីថា
 បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមានវាចាញុះញង់ គឺពួកអំពើពួកជនឯណោះ
 ហើយ ប្រាប់ពួកជនឯណោះ ដើម្បីការបំបែកពួកជនឯនេះ ឬពួកអំពើពួក
 ជនឯណោះហើយ ប្រាប់ពួកជនឯនេះ ដើម្បីការបំបែកពួកជនឯណោះ
 ជាអ្នកបំបែកពួកជនដែលព្រមព្រៀងគ្នាហើយផង ជាអ្នកបន្ថែមកំឡាំង
 ដល់ពួកជនដែលបែកគ្នាហើយផង ជាអ្នកមានពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរ
 ក្នុងពួក រីករាយក្នុងពួក ជាអ្នកពោលនូវវាចាធ្វើឲ្យជាពួក នេះ លោក
 ហៅថា ការញុះញង់ ។ មួយទៀត បុគ្គលបង្កការញុះញង់ដោយហេតុ ២
 គឺដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យគេស្រឡាញ់ខ្លួន ឬជាអ្នកប៉ិនប័ង្សឲ្យគេបែកគ្នា ។

បុទ្ធសមោ កុរុណសុត្តន្តទ្វេសោ

កតំ មិយកម្យតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។
 ឥមស្ស មិយោ ករិស្សាមិ មនាហោ ករិស្សាមិ វិស្សា-
 សិកោ ករិស្សាមិ អត្តន្តរិកោ ករិស្សាមិ សុហនយោ
 ករិស្សាមិ ឯវំ មិយកម្យតាយ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។
 កតំ កេនាធិប្បាយោ^(១) បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។
 កតំ ឥមេ នាណ អស្សុ វិណា អស្សុ វត្តា អស្សុ ទ្ធិណ
 អស្សុ ទ្រឺជ្ឈា អស្សុ ទ្រេបត្តា អស្សុ កិដ្ឋេយ្យំ ន
 សមាគន្ធម្បំ ទុត្តំ ន ដាសុ វិហរេយ្យន្តំ ឯវំ កេនា-
 ធិប្បាយោ^(២) បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។ លោកំ សហ
 មច្ឆរិយេន កោដំ បេសុណិយញ្ច បន្ទុទេយ្យតិ
 លោកញ្ច មច្ឆរិយញ្ច កោធាញ្ច បេសុញ្ញញ្ច បន្ទុទេយ្យ
 បដិហេយ្យ វិណោទេយ្យ ព្យន្តិកេយ្យ អនភាវន្ត-
 មេយ្យតិ លោកំ សហ មច្ឆរិយេន កោដំ បេសុណិ-
 យញ្ច បន្ទុទេយ្យ ។ តេនាហ កកវា

និម្ពាយ នប្បវេធម្ប

ន ឧណ្ណមេយ្យ បសំសិកោ កិត្តុ

គុណសក្ការៈទូល ទី ១៤

បុគ្គលបង្កការញ្ចុះញាត់ ដោយប្រាថ្នាឲ្យគេស្រឡាញ់ខ្លួន តើដូចម្តេច ។

បុគ្គលបង្កការញ្ចុះញាត់ ដោយប្រាថ្នាឲ្យគេស្រឡាញ់ខ្លួន យ៉ាងនេះថា អញនឹងបានជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្ត ជាទីស្ម័គ្រចិត្ត ជាអ្នកខាងក្នុង ជាមិត្តសំឡាញ់នៃជននេះ ។ បុគ្គលប៉ុនប៉ងឲ្យគេបែកគ្នា ហើយបង្កការញ្ចុះញាត់ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលប៉ុនប៉ងឲ្យគេបែកគ្នា ហើយបង្កការញ្ចុះញាត់យ៉ាងនេះថា ធ្វើដូចម្តេច ជនទាំងអម្បាលនេះគប្បីផ្សេងគ្នា គប្បីព្រាត់ប្រាសគ្នា គប្បីជាពួក គប្បីជាចំណែកពីរ គប្បីបែកជាពីរ គប្បីបែកជាពីរពួក គប្បីបែកគ្នា មិនគប្បីមកជួបគ្នា គប្បីនៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ ។ ពាក្យថា គប្បីបន្ទោបង់លោកៈ ព្រមទាំងមច្ឆរិយៈផង ការក្រោធផង ការញ្ចុះញាត់ផង បានសេចក្តីថា គប្បីបន្ទោបង់ លះបង់ បោះបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវលោកៈផង មច្ឆរិយៈផង ការក្រោធផង ការញ្ចុះញាត់ផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីបន្ទោបង់លោកៈ ព្រមទាំងមច្ឆរិយៈផង ការក្រោធផង ការញ្ចុះញាត់ផង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុមិនគប្បីញាប់ញ័រ ដោយនិន្ទា បើត្រូវគេ
សរសើរហើយ មិនគប្បីឡើងជំនោរ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

លោកិ សហា មច្ឆរិយេន

កោនំ បេសុណិយញ្ច បន្ទុទេយ្យាតិ ។

(៦២) កយវិក្កយេ ន តិដ្ឋយ្យ

ឧបវាទំ ភិក្ខុ ន ករេយ្យ តុហិត្ថំ

កាមេ ច នាភិសដ្ឋយ្យ

លាភកកម្យា ជនំ ន លាបយេយ្យ ។

(៦៣) កយវិក្កយេ ន តិដ្ឋយ្យាតិ យេ

កយវិក្កយោ វិនយេ បដិក្ខត្តា ន តេ ឥមស្មី

អត្ថេ អនិប្បត្តា ។ កថំ កយវិក្កយេ តិដ្ឋតិ ។

បញ្ចន្នំ សទ្ធិំ បត្តំ វា ចីវរំ វា អញ្ចំ វា តិក្ខុ

បរិក្ខារំ វញ្ជនិយំ វា ករោន្តោ ឧទយំ វា បត្តយន្តោ

បរិវត្តតិ ឃរំ កយវិក្កយេ តិដ្ឋតិ ។ កថំ

កយវិក្កយេន តិដ្ឋតិ ។ បញ្ចន្នំ សទ្ធិំ បត្តំ វា ចីវរំ

វា អញ្ចំ វា តិក្ខុ បរិក្ខារំ ន វញ្ជនិយំ វា

ករោន្តោ ន ឧទយំ វា បត្តយន្តោ បរិវត្តតិ ឃរំ

កយវិក្កយេ ន តិដ្ឋតិ ។ កយវិក្កយេ ន

តិដ្ឋយ្យាតិ កយវិក្កយេ ន តិដ្ឋយ្យ ន សន្តិដ្ឋយ្យ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គប្បីបន្ទោបង់លោកៈ ព្រមទាំងបច្ចរិយៈផង

ការក្រោធផង ការញ្ជះញង់ផង ។

[៦២] ភិក្ខុមិនគប្បីតាំងនៅ ក្នុងការទិញនឹងការលក់
មិនគប្បីធ្វើនូវការឱ្យគេតិះដៀលក្នុងទីណាមួយ មិន
គប្បីជាប់ក្នុងស្រុក មិនគប្បីពោលរក់ទាក់នឹងជន
ព្រោះប្រាថ្នាលោកទេ ។

[៦៣] ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការទិញនឹងការលក់
អធិប្បាយថា ការទិញនឹងការលក់ទាំងឡាយណា ដែលព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់ឃាត់ហាមក្នុងវិន័យ ការទិញនឹងការលក់ទាំងនោះ លោកមិនបំណង
យកក្នុងសេចក្តីនេះទេ ។ ភិក្ខុតាំងនៅក្នុងការទិញនឹងការលក់ តើដូចម្តេច?
ភិក្ខុធ្វើរបស់បន្តិក្តី ប្រាថ្នាចំណេញក្តី ឬបាត្រចីវរបូបរិការដទៃណាមួយ
ជាមួយនឹងសហធម្មិកទាំង ៥ ឈ្មោះថា តាំងនៅក្នុងការទិញនឹងការលក់
យ៉ាងនេះ ។ ភិក្ខុមិនតាំងនៅក្នុងការទិញនឹងការលក់ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុមិន
ធ្វើរបស់បន្តិក្តី មិនប្រាថ្នាចំណេញក្តី ឬបាត្រចីវរបូបរិការដទៃណាមួយ
ជាមួយនឹងសហធម្មិកទាំង ៥ ឈ្មោះថា មិនតាំងនៅក្នុងការទិញនឹង
ការលក់យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា មិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការទិញនឹងការលក់
បានសេចក្តីថា មិនតាំងនៅ មិនតាំងនៅព្រម ក្នុងការទិញនឹងការលក់

បុទ្ធសមេ កុវរិកសុត្តន្តទេសោ

កយវិក្កយំ បដហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកេយ្យ
 អនភាវុត្តមេយ្យ កយវិក្កយា អារតោ អស្ស វិរតោ
 បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សន្នោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ
 វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យាទិ កយវិក្កយេ
 ន តិដ្ឋេយ្យ ។

(៦៤) ឧបវាទំ វិក្ក ន កេយ្យ កុហំភ្នំតិ
 កតមេ ឧបវាទករា តិលេសា ។ សន្តេកេ សម-
 ណាព្រាហ្មណា ឥទ្ធិមន្តោ និព្វេកកា បរិច្ឆេទិទ្ធិនោ
 តេ ធូរតោបិ បស្សន្តិ អាសន្នាបិ ន និស្សន្តិ ចេតសាបិ
 ចិត្តំ បដានន្តិ ។ ទេវតាបិ ចោ សន្តិ ឥទ្ធិមន្តិនិយោ
 និព្វេកកា បរិច្ឆេទិនិយោ តា ធូរតោបិ បស្សន្តិ
 អាសន្នាបិ ន និស្សន្តិ ចេតសាបិ ចិត្តំ បដានន្តិ ។
 តេ ឡិច្ឆារិកេហិ វា តិលេសេហិ មជ្ឈិមេហិ វា
 តិលេសេហិ សុខុមេហិ វា តិលេសេហិ ឧបវេទេយ្យំ ។
 កតមេ ឡិច្ឆារិកា តិលេសា ។ កាយទុច្ចរិតំ វចីទុច្ចរិតំ
 មនោទុច្ចរិតំ ឥមេ វុច្ចន្តិ ឡិច្ឆារិកា តិលេសា ។
 កតមេ មជ្ឈិមា តិលេសា ។ កាមវិតតោ

កុរុធិកាសុត្តន្តិយោ ទី ១៤

គឺគប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវការ
 ទិញនឹងការលក់ គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់
 ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកការទិញនឹងការលក់ គប្បីនៅ
 ដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 មិនគប្បីតាំងនៅ ក្នុងការទិញនឹងការលក់ ។

(៦៤) ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀល ក្នុងទីណាមួយ
 អធិប្បាយថា ពួកគិលេសជាគ្រឿងធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀល តើដូចម្តេច ។
 មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ មានបួន មានទិព្វចក្ខុ ដឹងចិត្តរបស់បុគ្គល
 ដទៃ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឃើញអំពើចម្ងាយខ្លះ មិនឃើញក្នុងទី
 ជិតខ្លះ ដឹងចិត្តដោយចិត្តខ្លះ ។ មានពួកទេវតាខ្លះ មានបួន មានទិព្វចក្ខុ
 ដឹងចិត្តរបស់បុគ្គលដទៃ ទេវតាទាំងនោះ ឃើញអំពើចម្ងាយខ្លះ មិន
 ឃើញក្នុងទីជិតខ្លះ ដឹងច្បាស់នូវចិត្តដោយចិត្តខ្លះ ។ ជនទាំង ២ ពួកនោះ
 រមែងឲ្យគេតិះដៀល ដោយកិលេសគ្រោតគ្រាតខ្លះ ដោយកិលេសជា
 កណ្តាលខ្លះ ដោយកិលេសដ៏ល្អិតខ្លះ ។ ពួកគិលេសគ្រោតគ្រាត តើដូច
 ម្តេច ។ កាយទុច្ចរិត វច្ចទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត ទាំងនេះហៅថា កិលេស
 គ្រោតគ្រាត ។ ពួកគិលេសជាកណ្តាល តើដូចម្តេច ។ កាមវិតក្កៈ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ព្យាបាទវិគតក្តោ វិហឹសាវិគតក្តោ ឥមេ វុច្ឆន្តិ មជ្ឈិមា
 តិកលេសា ។ កតមេ សុខុមា តិកលេសា ។ ព្រាតិវិគ-
 ក្តោ ជនបទវិគតក្តោ អមវិគតក្តោ បរាទុទ្ទយនាបដិ-
 សព្វាតោ វិគតក្តោ លាភសក្ការសិលោកបដិសព្វាតោ
 វិគតក្តោ អនវញ្ញតិបដិសព្វាតោ វិគតក្តោ ឥមេ វុច្ឆន្តិ
 សុខុមា តិកលេសា ។ តេ ឱឡារិកេហិ វា តិកលេ-
 សេហិ មជ្ឈិមេហិ វា តិកលេសេហិ សុខុមេហិ វា
 តិកលេសេហិ ឧបវាយេយ្យំ ។ ឧបវាទំ ន ករេយ្យ
 ឧបវាទករេ តិកលេសេ ន ករេយ្យ ន ជនេយ្យ
 ន សព្វានេយ្យ ន និព្វត្តេយ្យ នាភិនិព្វត្តេយ្យ ឧប-
 វាទករេ តិកលេសេ បដិច្ចេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យន្តិ-
 ករេយ្យ អនភាវន្តមេយ្យ ឧបវាទករេហិ តិកលេ-
 សេហិ អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខន្តោ
 និស្សន្នោ វិប្បមុត្តោ វិសព្វាតោ វិមរិយានិកតេន
 បេតសា វិហរេយ្យ ។ កុហិត្ថំ កុហិត្ថំ កម្មិច្ចិ
 កត្ថិច្ចិ អជ្ឈត្ថំ វា ពហិទ្ធា វា អជ្ឈត្ថពហិទ្ធា វាតិ
 ឧបវាទំ ភិក្ខុ ន ករេយ្យ កុហិត្ថំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្យាបាទវិតក្កៈ វិហីសាវិតក្កៈ ទាំងនេះ ហៅថា កិលេសជាគណ្ណាល ។
 ពួកកិលេសដ៏ល្អិត តែដូចម្តេច ។ ការត្រិះរិះចំពោះញាតិ ការត្រិះរិះ
 ចំពោះជនបទ ការត្រិះរិះចំពោះការមិនចង់ស្លាប់ ការត្រិះរិះប្រកបដោយ
 សេចក្តីអាណិត ចំពោះជនដទៃ ការត្រិះរិះប្រកបដោយលាភសក្ការៈនឹង
 សេចក្តីសរសើរ ការត្រិះរិះប្រកបដោយការមិនឱ្យគេមើលងាយ ទាំងនេះ
 ហៅថា កិលេសដ៏ល្អិត ។ ជនទាំង ២ ពួកនោះ រមែងឱ្យគេតិះដៀលដោយ
 ពួកកិលេសគ្រោតគ្រាតខ្លះ ដោយពួកកិលេសជាគណ្ណាលខ្លះ ដោយពួក
 កិលេសដ៏ល្អិតខ្លះ ។ ក៏មិនគប្បីធ្វើនូវការឱ្យគេតិះដៀល គឺមិនគប្បីធ្វើ
 មិនគប្បីឱ្យកើត មិនគប្បីឱ្យកើតព្រម មិនគប្បីឱ្យលូតលាស់ មិនគប្បីឱ្យ
 ដុះដាល នូវពួកកិលេសជាគ្រឿងធ្វើនូវការឱ្យគេតិះដៀល គឺគប្បីលះ
 បង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឱ្យវិនាសឱ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវកិលេសជា
 គ្រឿងធ្វើនូវការឱ្យគេតិះដៀល គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ឃ្លាត
 ចេញ រលាល់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកពួកកិលេសជាគ្រឿង
 ធ្វើនូវការឱ្យគេតិះដៀល ហើយនៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកដែនគឺ
 កិលេស ។ ពាក្យថា ក្នុងទីណាមួយ គឺ ក្នុងទីដូចម្តេច ក្នុងទីណា
 ក្នុងទីនីមួយ ទោះជាខាងក្នុង ឬខាងក្រៅ ឬទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើនូវការឱ្យគេតិះដៀល ក្នុងទីណាមួយ ។

បុគ្គលមោ កុរុណសុត្តន្តទ្ធកោ

(៦៥) កាមេ ច នាភិសង្កេតយ្យាតិ កកំ កាមេ
សង្កេតិ ។ ន ភិក្ខុ កាមេ តិហីហិ អសំសង្ខារំ វិហារតិ
សហនដ្ឋំ សហសោភី សុខិតេសុ សុខិតោ ទុក្ខិតេ-
សុ ទុក្ខិតោ ឧប្បន្នេសុ តិច្ឆករណីយេសុ អត្តនា
វោយោកំ អាបជ្ជតិ ឯវម្បី កាមេ សង្កេតិ ។ អថ-
វា ភិក្ខុ បុព្វល្លាសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាធាយ
តាមំ វា និកមំ វា បិណ្ណាយ ចាវិសតិ អរត្តិតេនេវ
កាយេន អរត្តិតាយ វាចាយ អរត្តិតេន ចិត្តេន
អនុបជ្ជិតាយ សតិយា អសំវិតេហិ ឥន្ទ្រិយេហិ សោ
តត្រ តត្រ សង្កេតិ តត្រ តត្រ កល្យាតិ តត្រ
តត្រ ពជ្ឈតិ តត្រ តត្រ អនយព្យសនំ អាបជ្ជតិ
ឯវម្បី កាមេ សង្កេតិ ។ កកំ កាមេ ន សង្កេតិ ។
ឥន ភិក្ខុ កាមេ តិហីហិ អសំសង្ខារំ វិហារតិ ន
សហនដ្ឋំ ន សហសោភី ន សុខិតេសុ សុខិតោ
ន ទុក្ខិតេសុ ទុក្ខិតោ ឧប្បន្នេសុ តិច្ឆករណី-
យេសុ ន អត្តនា វោយោកំ អាបជ្ជតិ ឯវម្បី កាមេ
ន សង្កេតិ ។ អថវា ភិក្ខុ បុព្វល្លាសមយំ និវាសេត្វា

ពុទ្ធសាសនាសូត្រស្រី ទី ១៤

(៦៥) ពាក្យថា មិនគប្បីជាប់ក្នុងស្រុក អធិប្បាយថា ភិក្ខុជាប់ក្នុង
ស្រុក តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ នៅប្រឡូកប្រឡំដោយពួក
គ្រហស្ថក្នុងស្រុក គឺ ជាអ្នកត្រេកត្រអាលជាមួយ មានសេចក្តីសោកជា
មួយ កាលពួកគ្រហស្ថដល់នូវសុខ ក៏ដល់នូវសុខ កាលពួកគ្រហស្ថ
ដល់នូវទុក្ខ ក៏ដល់នូវទុក្ខ កាលបើករណីយកិច្ចកើតឡើង ក៏ដល់នូវការ
ខ្វល់ខ្វាយចំពោះខ្លួនឯង ភិក្ខុជាប់ក្នុងស្រុក យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត
ភិក្ខុស្ងៀកក្នុងវេលាព្រឹកព្រហាម ហើយកាន់យកបាត្រនឹងបរិវេ ចូលទៅ
ស្រុកបួនគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត ដោយកាយដែលមិនបានរក្សា ដោយ
រាចាដែលមិនបានរក្សា ដោយចិត្តដែលមិនបានរក្សា ដោយស្មារតីដែល
មិនបានតំកល់មាំ ដោយឥន្ទ្រិយដែលមិនបានសង្រួម ភិក្ខុនោះជាប់ក្នុង
អារម្មណ៍នោះ ។ ក្នុងកាន់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ ។ ចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ ។
ដល់នូវវិនាសក្នុងអារម្មណ៍នោះ ។ ភិក្ខុជាប់ក្នុងស្រុក យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ភិក្ខុមិនជាប់ក្នុងស្រុក តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ មិននៅប្រឡូក
ប្រឡំដោយពួកគ្រហស្ថក្នុងស្រុក គឺជាអ្នកមិនត្រេកអរជាមួយ មិនសោក
ជាមួយ កាលពួកគ្រហស្ថដល់នូវសុខ ក៏មិនដល់នូវសុខជា(មួយ) កាល
បើពួកគ្រហស្ថដល់នូវទុក្ខ ក៏មិនដល់នូវទុក្ខ (ជាមួយ) កាលបើករណីយកិច្ច
កើតឡើង ក៏មិនដល់នូវការខ្វល់ខ្វាយ ដោយខ្លួនឯង ភិក្ខុមិនជាប់ក្នុង
ស្រុក យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ភិក្ខុស្ងៀកក្នុងវេលាព្រឹកព្រហាម

លុត្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បត្តិច្ឆវេរមាណាយ តាមំ វា និកមំ វា បិណ្ណាយេ ចារិសតិ
 រត្នតេនេវ កាយេន រត្នតាយ វាចាយ រត្នតេន ចិត្តេន
 ឧបដ្ឋិតាយ សតិយា សំវុតេហិ ឥន្ទ្រិយេហិ សោ តត្រ
 តត្រ ន សដ្ឋតិ តត្រ តត្រ ន កណ្ណាតិ តត្រ តត្រ ន
 ពជ្ឈតិ តត្រ តត្រ ន អនយព្យសនំ អាបដ្ឋតិ ឯវម្ប
 តាមេ ន សដ្ឋតិ ។ តាមេ ច នាភិសដ្ឋេយ្យាតិ តា-
 មេ ន សដ្ឋេយ្យ ន កណ្ណេយ្យ ន ពជ្ឈេយ្យ ន បលី-
 ពជ្ឈេយ្យ អភិទ្ធោ អស្ស អកង្ខតោ អមុច្ឆតោ អនដ្ឋោ-
 បន្នោ វីតតេនោ វីតតតេនោ ចត្តតេនោ ។ បេ ។
 ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរេយ្យាតិ តាមេ ច
 នាភិសដ្ឋេយ្យ ។

(៦៦) លាភកកម្យា ជនំ ន លាបយេយ្យាតិ កត-
 មា លបនា ។ លាភស ក្ការសំលោកសន្និស្សិតស្ស
 ចាបិច្ឆស្ស ឥច្ឆាបកតស្ស អាមិសចត្តកស្ស លោក-
 ធម្មកុកស្ស យោ បរេសំ អាលបនា លបនា សល្ល-
 បនា ឧល្លបនា សមុល្លបនា ឧន្ទបនា សមុន្ទបនា
 ឧក្កាបនា សមុក្កាបនា អនុប្បិយកាលីតា ចាតុ-
 កម្យតា មុត្តស្វបតា ចារិកជ្យតា បរចិដ្ឋិមំសិកតា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហើយកាន់យកនូវបាត្រនឹងចីវរ ចូលទៅស្រុកបួនគម ដើម្បីចំណូលបាត
 ដោយកាយដែលរក្សាហើយ ដោយវាចាដែលរក្សាហើយ ដោយចិត្តដែល
 រក្សាហើយ ដោយស្មារតីដែលតំកល់មាំហើយ ដោយឥន្ទ្រិយដែលសង្រួម
 ហើយ ភិក្ខុនោះមិនជាប់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ ។ មិនក្នុងកាន់ក្នុងអារម្មណ៍
 នោះ ។ មិនចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ ។ មិនដល់នូវការវិនាសក្នុងអារម្មណ៍
 នោះ ។ ភិក្ខុមិនជាប់ក្នុងស្រុក យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ពាក្យថា មិនគប្បីជាប់
 ក្នុងស្រុក បានសេចក្តីថា មិនគប្បីជាប់ មិនគប្បីក្នុងកាន់ មិនគប្បីចំពាក់
 មិនគប្បីក្នុងក្នុងស្រុក ជាអ្នកមិនជាប់ចិត្ត មិនធ្លាក់ចុះ មិនជ្រុលជ្រប់ មិន
 ផល់ផល់ ប្រាសចាកការជាប់ចំពាក់ ឃ្លាតចាកការជាប់ចំពាក់ លះបង់
 ការជាប់ចំពាក់ ។ បេ ។ គប្បីនៅដោយចិត្តដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) មិនគប្បីជាប់ក្នុងស្រុក ។

[៦៦] ពាក្យថា មិនគប្បីពោលរាក់ទាក់នឹងជន ព្រោះប្រាថ្នា
 លាភ អធិប្បាយថា ការរាក់ទាក់ តើដូចម្តេច ។ ការហៅរក ការពោល
 រាក់ទាក់ ការពោលស្រស់ស្រាយ ការពោលស្រស់ស្រួល ការពោល
 រូសរាយ ការល្អងលោម ការបន្ទុះចិត្តគ្រហស្ថ ការលើកបញ្ឆោរ
 ការលើកគំភើង ការពោលពាក្យជាទីស្រឡាញ់រឿយ ។ ការបន្ទោបន្ទន់
 កាយ ការពោលពាក្យដូចសម្លេងស្រែកបាយ ការថ្នាក់ថ្នមកូនរបស់
 គ្រហស្ថ ការពោលពាក្យដូចស្លៀងដងដៃទេ ទៅរកពួកជនដទៃ ណា

បុព្វសមោ កុរុណសុត្តន្តទ្វេសោ

យោ តត្ថ សុណ្ហាវចកតា សខិលវចកតា មេត្តវា-

ចកតា អជ្ជសវចកតា អយំ វុច្ចតិ លបនា ។

អបិច ទ្ធិហិ ការណេហិ ជំនំ លបតិ អត្តានំ វា ជំនំ

វេបេន្តោ បរំ ឧច្ចំ វេបេន្តោ ជំនំ លបតិ អត្តានំ វា

ឧច្ចំ វេបេន្តោ បរំ ជំនំ វេបេន្តោ ជំនំ លបតិ ។

កតំ អត្តានំ ជំនំ វេបេន្តោ បរំ ឧច្ចំ វេបេន្តោ ជំនំ

លបតិ ។ តុម្ហេ មេ ពហុបកាវា អហំ តុម្ហេ និស្សាយ

លភាមិ ចរិវណ្ណាហិតសេនាសនតិលានប្បច្ចយកេស-

ជ្ជបរិក្ខារំ យេថ មេ អញ្ញោ ទាតំ វា កាតំ វា មញ្ញតិ

តុម្ហេ និស្សាយ តុម្ហេ សម្បសន្តា យឡិ បុរាណំ មា-

តាបិតតំ នាមនេយ្យំ តឡិ មេ អន្តរហិតំ តុម្ហេហិ

អហព្វាយាមិ អសុកស្សំ កុលុបកោ អសុកាយ

កុលុបកោតិ ឯរំ អត្តានំ ជំនំ វេបេន្តោ បរំ ឧច្ចំ

វេបេន្តោ ជំនំ លបតិ ។

តុវិភាគសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

នៃភិក្ខុអកស្រ្តយលាភៈសក្ការៈ នឹងសេចក្តីសរសើរ មានប្រាថ្នាដ៏លាមក
 ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ ជាអ្នកសំឡឹងអាមិស អ្នកជូនក្នុងលោកធម៌
 ឬការពោលពាក្យផ្អែមល្ហែម ការពោលពាក្យទន់ ការពោលពាក្យប្រកប
 ដោយមេត្តា ការពោលពាក្យមិនអាក្រក់ណា ចំពោះជនទាំងនោះ នេះ
 លោកហៅថា ការពោលពាក្យទាក់ទាក់ ។ មួយទៀត ភិក្ខុពោលពាក្យទាក់
 នឹងជន ដោយហេតុ ២ គឺ ភិក្ខុដាក់ខ្លួនឲ្យទាប លើកបុគ្គលដទៃឲ្យខ្ពស់
 ពោលពាក្យទាក់នឹងជន ឬលើកខ្លួនឯងឲ្យខ្ពស់ ដាក់បុគ្គលដទៃឲ្យទាប
 ពោលពាក្យទាក់នឹងជន ។

ភិក្ខុដាក់ខ្លួនឲ្យទាប លើកបុគ្គលដទៃឲ្យខ្ពស់ ពោលពាក្យទាក់នឹងជន
 តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុពោលថា អ្នកទាំងឡាយមានទុបការៈច្រើនដល់
 អាត្មា អាត្មាស្រ្តីយនឹងពួកអ្នកទើបបានចំរើ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ
 នឹងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ឯពួកជនដទៃណាសំគាល់ដើម្បីឲ្យ ឬ
 ដើម្បីធ្វើ ដល់អាត្មា ពួកជននោះ ក៏ស្រ្តីយអ្នកទាំងឡាយ យល់អ្នក
 ទាំងឡាយ មួយទៀត ឈ្មោះដើមណាដែលមាតាបិតាឲ្យ ឈ្មោះរបស់
 អាត្មានោះបាត់ទៅហើយ អាត្មាដែលបានឋានៈជាដ៏គុនអាមាត្យឯណោះ
 ជាដ៏គុនទុបាសិកាឯណោះ ក៏ដោយសារអ្នកទាំងឡាយ ភិក្ខុដាក់ខ្លួនឲ្យ
 ទាប លើកបុគ្គលដទៃឲ្យខ្ពស់ ពោលពាក្យទាក់នឹងជន យ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កេចិ អត្តានំ ឧច្ចំ វេបេន្តោ បរំ នីចំ វេបេន្តោ
 ជនំ លបតិ ។ អហំ តុម្ហាភំ ពហូបកាវោ តុម្ហេ មំ
 អាគម្ម ពុទ្ធិំ សរណំ កតា ធម្មំ សរណំ កតា សង្ឃំ
 សរណំ កតា ចាណាតិចាតា បដិវិរតា អទិន្នានា
 បដិវិរតា កាមេសុ មិន្នាចារា បដិវិរតា មុសាវាទា
 បដិវិរតា សុរាមេរយមជ្ជប្បមាទដ្ឋានា បដិវិរតា អហំ
 តុម្ហាភំ ឧទ្ទេសំ ទេមិ បរិបុទ្ធិំ ទេមិ ឧចោសថំ អាចិ-
 ក្ខាមិ នវកម្មំ អធិដ្ឋាមិ អថ ច បន តុម្ហេ មំ ឧស្ស-
 ង្គិតា អញ្ញោ សក្ការោ កុក្ការោ មាទេ បូជេថាតិ
 ឯវម្បំ អត្តានំ ឧច្ចំ វេបេន្តោ បរំ នីចំ វេបេន្តោ ជនំ
 លបតិ ។ លាភកម្មា ជនំ ន លាបយេយ្យតិ
 លាភហេតុ លាភការណា លាភាភិធិព្វត្ថិយា លាភំ
 បរិចាចេន្តោ ជនំ ន លាបយេយ្យ លាបនំ បដិហេយ្យ
 វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកេយ្យ អនភាវង្គមេយ្យ អាសថនា
 អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខត្តោ និស្សដ្ឋោ
 វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា
 វិហរេយ្យតិ លាភកម្មា ជនំ ន លាបយេយ្យ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ភិក្ខុលោកខ្លួនឯងឲ្យខ្ពស់ ដាក់បុគ្គលដទៃឲ្យទាប ពោលពាក់ទាក់នឹង
 ជន តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុពោលថា អាត្មាមានឧបការៈច្រើន ដល់អ្នកទាំង
 ឡាយ អ្នកទាំងឡាយ អាស្រ័យនឹងអាត្មា ទើបដល់ព្រះពុទ្ធជាទីពឹង ដល់
 ព្រះធម៌ជាទីពឹង ដល់ព្រះសង្ឃជាទីពឹង វៀរចាកបាណាតិបាត វៀរចាក
 អទិន្នាទាន វៀរចាកកាមេសុមិច្ឆាចារៈ វៀរចាកមុសាវាទ វៀរចាក
 ហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទគឺផឹកស៊ីរនឹងមេរ័យ អាត្មាឲ្យទទួល ឲ្យ
 បរិបូណ៌ ប្រាប់ទុំបោសថ អធិដ្ឋាននូវនរកម្ម ដល់អ្នកទាំងឡាយ ម្យ៉ាង
 ទៀត អ្នកទាំងឡាយ មិនសមបើបោះបង់អាត្មាចោល ទៅធ្វើសក្ការៈ
 ធ្វើគោរព រាប់អាន ឬជាបុគ្គលដទៃវិញសោះ ភិក្ខុលោកខ្លួនឯងឲ្យខ្ពស់
 ដាក់បុគ្គលដទៃឲ្យទាប ពោលពាក់ទាក់នឹងជនដទៃ យ៉ាងនេះឯង ។

ពាក្យថា មិនគប្បីពោលពាក់ទាក់នឹងជនព្រោះប្រាថ្នាលោក បានសេចក្តីថា
 ភិក្ខុបង្គាប់នូវលោក មិនពាក់ទាក់នឹងជនព្រោះហេតុតែលោក ព្រោះការណ៍
 នៃលោក ព្រោះការកើតនៃលោក គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស
 ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវការពោលពាក់ទាក់ គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ
 វៀរស្រះឡូះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាក
 ការពាក់ទាក់ នៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកផែនគិលេស ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីពោលពាក់ទាក់នឹងជន ព្រោះប្រាថ្នាលោក ។

បុព្វសមេ តុវិទិត្តន៍ទេសោ

តេនាហ ភកក

កយវិក្កយេ ន ភិដ្ឋេយ្យ
 ឧបវាទំ ភិក្ខុ ន ករេយ្យ តុហិត្ថំ
 កាមេ ច នាភិសដ្ឋេយ្យ
 លាភកម្មា ជនំ ន លាបយេយ្យាតិ ។

(៦៧) ន ច កត្តិតា សិយា ភិក្ខុ
 ន ច វាទំ បយុត្តិ កាសេយ្យ
 មាគត្តិយំ ន សិក្ខេយ្យ
 កមំ វិត្តាហិតំ ន កថយេយ្យ ។

(៦៨) ន ច កត្តិតា សិយា ភិក្ខុតិ ឥនេកោ
 កត្តិ ហោតិ វិកត្តិ សោ កត្តិតិ អហមស្មំ សីលសម្ម-
 ដោតិ វា វត្ថុសម្មដោតិ វា សីលព្វតសម្មដោតិ វា
 ជាតិយា វា តោត្ថេន វា កោលបុត្តិកេន វា វណ្ណ-
 មោក្ខរតាយ វា ធនេន វា អដ្ឋេនេន វា កម្មាយត-
 នេន វា សីហ្មាយតនេន វា វិជ្ជដ្ឋានេន វា សុតេន វា
 បដិកាលោន វា អញ្ញាតរញ្ញាតវេន វា វត្ថុនា ឧទ្ធាតុលា
 បព្វជិតោតិ វា មហាកោតតុលា បព្វជិតោតិ វា

គុណសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគគ្រាស់ថា

ភិក្ខុមិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការទិញនឹងការលក់ មិន
គប្បីធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀលក្នុងទីណាមួយ មិន
គប្បីជាប់ក្នុងស្រុក មិនគប្បីពោលរក់តាក់នឹង
ជន ព្រោះប្រាថ្នាលាភរទេ ។

[៦៧] ភិក្ខុមិនគប្បីជាអ្នកអួតអាង មិនគប្បីពោល
រាថាកៀវគរ មិនគប្បីសិក្សានូវអំពើឃ្លើសឃ្លង់
មិនគប្បីពោលពាក្យផ្ដេញផ្ដាស់ ។

[៦៨] ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីជាអ្នកអួតអាង សេចក្ដីថា
ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកអួតអាង ជាអ្នកពោលអំនួត ភិក្ខុនោះអួត
អាង គឺអួតអាង ពោលអំនួតថា ខ្ញុំជាអ្នកបរិបូរដោយសីល ឬថាជាអ្នក
បរិបូរដោយវ័ត្ថ ឬក៏ថាជាអ្នកបរិបូរដោយសីលនឹងវ័ត្ថ ដោយជាតិ
ដោយគោត្រ ដោយភាពនៃខ្លួនជាកូនអ្នកមានត្រកូល ដោយភាពនៃ
ខ្លួនមានសម្បូរល្អ ដោយទ្រព្យ ដោយការរៀន ដោយការងារ
ដោយសិប្បៈ ដោយថ្នាក់នៃវិជ្ជា ដោយការចេះដឹង ដោយបដិសា-
ណ ឬដោយវត្ថុណាមួយ ថាជាអ្នកចេញអំពីត្រកូលខ្ពស់ហើយឬស

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឧទ្ធករភោគតុលា បព្វជិតោតិ វា សុត្តន្តិកោតិ វា
 វិនយធមោតិ វា ធម្មកថិតោតិ វា អារាហិតោតិ វា
 ។ បេ ។ នេវសញ្ញាណសញ្ញាយននសមាបត្តិយា
 លាភីតិ វា កត្តតិ វិកត្តតិ ។ ឯវំ ន វិកត្តេយ្យ
 វិកត្តំ បដិហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យន្តិកេយ្យ
 អនភាវ្ម័មេយ្យ កត្តនា អារតោ អស្ស វិរតោ
 បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សន្នោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ
 វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យាតិ ន ច
 កត្តតា សិយា ភិក្ខុ ។

[៦៩] ន ច វាចំ បយុត្តំ ភាសេយ្យាតិ កត-
 មា បយុត្តវាចា ។ ឥនេកោច្ឆោ ចីវរបយុត្តំ វាចំ
 ភាសតិ បិណ្ឌហាតបយុត្តំ វាចំ ភាសតិ សេនាសន-
 បយុត្តំ វាចំ ភាសតិ គីលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារ-
 បយុត្តំ វាចំ ភាសតិ អយំ^(១) វុច្ចតិ បយុត្តវាចា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ឬថាជាអ្នកចេញអំពីត្រកូល មានភោគៈច្រើនហើយឬស ថាជាអ្នកចេញ
 អំពីត្រកូល មានភោគៈដ៏លើសលប់ហើយឬស ថាជាអ្នកចេះព្រះសូត្រ
 ថាជាអ្នកទ្រទ្រង់វិន័យ ថាជាធម្មកថិក ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្តការពារកុសល
 ។ បេ ។ ឬថាជាអ្នកបាននូវសញ្ញាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ។ ភិក្ខុមិន
 គប្បីពោលអួត គឺគប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវ
 ការមិនកើតមាន នូវការពោលអួត គឺជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ
 ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកការពោល
 អួត គប្បីនៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស យ៉ាងនេះឯង
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមិនគប្បីជាអ្នកអួតអាង ។

(៦៩) ពាក្យថា មិនគប្បីពោលនូវវត្ថុកៀរគរ សំនួរថា ចុះវត្ថុ
 កៀរគរ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ពោលវត្ថុកៀរគរច្រើន
 ពោលវត្ថុកៀរគរបិណ្ឌបាត ពោលវត្ថុកៀរគរសេនាសនៈ ពោលវត្ថុ
 កៀរគរគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ នេះលោកហៅថា វត្ថុកៀរគរ ។

ចុកសមោ កុវិនសុត្តន្តទ្វេសោ

អថវា ចីវរហេតុ បិណ្ឌហេតុហេតុ សេនាសនហេតុ
 តិលានប្បវត្តយកេសជ្ជបរិក្ខារហេតុ សច្ចម្បី កណាតិ
 មុសាបិ កណាតិ បិសុណាម្បី កណាតិ អបិសុណាម្បី
 កណាតិ ជរុសម្បី កណាតិ អជរុសម្បី កណាតិ
 សម្មប្បលាបម្បី កណាតិ អសម្មប្បលាបម្បី កណាតិ
 មន្តាបិ វាចំ ភាសតិ អយម្បី វុច្ចតិ បយុត្តវាចា ។

អថវា បសន្នចិត្តោ បរេសំ ធម្មំ ទេសេតិ អហោ វត
 មេ ធម្មំ សុណេយ្យំ សុត្វា ច ធម្មំ បស័ទេយ្យំ
 បសន្នា ច មេ បសន្នាការំ កេរេយ្យន្តិ អយំ វុច្ចតិ
 បយុត្តវាចា ។ ន ច វាចំ បយុត្តំ ភាសេយ្យតិ
 អន្តមសោ ធម្មទេសនាវាចំ ឧបាទាយ បយុត្តវាចំ
 ន ភាសេយ្យ ន កេរេយ្យ ន កណេយ្យ ន
 ទីបយេយ្យ ន វេហរេយ្យ បយុត្តវាចំ បដិហេយ្យ
 វិនោទេយ្យ ព្យន្តិកេរេយ្យ អនការ្យដ្ឋមេយ្យ បយុត្ត-
 វាចាយ អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ ជិត្តន្តោ
 ជិស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទីកតេន ចេត-
 សា វិហរេយ្យតិ ន ច វាចំ បយុត្តំ ភាសេយ្យ ។

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

មួយទៀត ភិក្ខុពោលពាក្យពិតខ្លះ ពោលពាក្យកុហកខ្លះ ពោលពាក្យ
 ញុះញង់ខ្លះ ពោលពាក្យមិនញុះញង់ខ្លះ ពោលពាក្យអាក្រក់ខ្លះ ពោល
 ពាក្យមិនអាក្រក់ខ្លះ ពោលសម្មប្បលាបខ្លះ ពោលពាក្យមិនមែនជា
 សម្មប្បលាបខ្លះ ពោលវាចាដោយប្រាជ្ញាខ្លះ ព្រោះហេតុថ្វីវេ ព្រោះ
 ហេតុចិណ្ឌុបាត ព្រោះហេតុសេនាសនៈ ព្រោះហេតុគិលានប្បច្ចយ-
 ភេសជ្ជបរិក្ខារ នេះ លោកហៅថា វាចាកៀរគរ ។ មួយទៀត ភិក្ខុមាន
 ចិត្តជ្រះថ្លា សំដែងធម៌ដល់ពួកជនដទៃ ដោយគិតថា ធ្វើដូចម្តេចហ្ន៎
 ពួកជនគប្បីស្តាប់ធម៌របស់អញ លុះស្តាប់ហើយ គប្បីជ្រះថ្លានឹងធម៌
 លុះជ្រះថ្លាហើយ គប្បីធ្វើអាការៈជ្រះថ្លាដល់អញ នេះ លោកហៅថា
 វាចាកៀរគរ ។ ពាក្យថា មិនគប្បីពោលវាចាកៀរគរ បានសេចក្តីថា
 មិនគប្បីពោល មិនគប្បីសំដែង មិនគប្បីពណ៌នា មិនគប្បីបំភ្លឺ មិន
 គប្បីថ្លែងនូវវាចាកៀរគរ ដោយហោចទៅរាប់យកធម្មទេសនាវាចាផង
 គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវ
 វាចាកៀរគរ គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់
 ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកវាចាកៀរគរ គប្បីនៅដោយចិត្ត
 ដែលប្រាសចាកដែនគិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បី
 ពោលវាចាកៀរគរ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៧០) ចាគត្ថិយំ ន សិក្ខេយ្យាតិ ចាគត្ថិយន្តិ
តិណំ ចាគត្ថិយានំ កាយិកំ ចាគត្ថិយំ វាចសិកំ
ចាគត្ថិយំ វេទសិកំ ចាគត្ថិយំ ។

កតមំ កាយិកំ ចាគត្ថិយំ ។ ឥនេកោប្បា
សជ្ឈុកតោបិ កាយិកំ ចាគត្ថិយំ ទស្សេតិ កណ្ត-
កតោបិ កាយិកំ ចាគត្ថិយំ ទស្សេតិ កោជនសា-
លាយបិ កាយិកំ ចាគត្ថិយំ ទស្សេតិ ជន្លាយវេបិ
កាយិកំ ចាគត្ថិយំ ទស្សេតិ ឧទកតិត្ថេបិ
កាយិកំ ចាគត្ថិយំ ទស្សេតិ អន្តរយរំ បរិសន្តោបិ
កាយិកំ ចាគត្ថិយំ ទស្សេតិ អន្តរយរំ បរិជ្ជោបិ
កាយិកំ ចាគត្ថិយំ ទស្សេតិ ។

កបំ សជ្ឈុកតោ កាយិកំ ចាគត្ថិយំ ទស្សេតិ ។
ឥនេកោប្បា សជ្ឈុកតោ អបិគ្គិការកតោ ថេរ
ភិក្ខុ យជ្ឈយន្តោបិ តិដ្ឋតិ យជ្ឈយន្តោបិ និសីទតិ
បុរតោបិ តិដ្ឋតិ បុរតោបិ និសីទតិ ឧច្ឆេបិ អាសនេ
និសីទតិ សសីសំ ចារុបិទ្វាបិ និសីទតិ វិភកោបិ
កណ្តតិ ពាហារិក្ខេបកោបិ កណ្តតិ ឯវំ សជ្ឈុកតោ
កាយិកំ ចាគត្ថិយំ ទស្សេតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៧០) អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីសិក្សានូវអំពើឃ្លើសឃ្លង់ ត្រង់
ពាក្យថា អំពើឃ្លើសឃ្លង់ បានដល់អំពើឃ្លើសឃ្លង់ ៣ គឺ អំពើឃ្លើសឃ្លង់
ប្រកបដោយកាយ ១ អំពើឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយវាចា ១ អំពើឃ្លើសឃ្លង់
ប្រកបដោយចិត្ត ១ ។

អំពើឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយកាយ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនា
នេះ នៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយកាយក៏មាន នៅ
ក្នុងគណៈ សំដែងការឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយកាយក៏មាន សំដែងការ
ឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយកាយ ក្នុងរោងឆាន់ក៏មាន សំដែងការឃ្លើសឃ្លង់
ប្រកបដោយកាយ ក្នុងរោងភ្លើងក៏មាន សំដែងការឃ្លើសឃ្លង់ប្រកប
ដោយកាយ ក្នុងកំពង់ទឹកក៏មាន កំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែង
ការឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយកាយក៏មាន ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ហើយ
សំដែងការឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយកាយក៏មាន ។

ភិក្ខុនៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយកាយ តើ
ដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ នៅក្នុងសង្ឃ មិនធ្វើសេចក្តីកោត
ក្រែង គឺឈរប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាង
មុខខ្លះ អង្គុយខាងមុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរក្បាល
ខ្លះ ឈរនិយាយខ្លះ និហោយវាសដែខ្លះ ភិក្ខុនៅក្នុងសង្ឃ សំដែង
ការឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយកាយ យ៉ាងនេះ ។

បុព្វសមេ កុរុណសុត្តន្តទ្បេសោ

កថំ កណាគតោ កាយំកំ ចាគត្ថំយំ នស្សេតិ ។
 ឥនេកក្កោ កណាគតោ អចិត្តិការកតោ ថេរោ
 ភិក្ខុនំ អនុចាហនានំ ចន្ទមន្ទានំ សុខចាហនោ
 ចន្ទមតិ ដិចេ ចន្ទមេ ចន្ទមន្ទានំ ឧច្ឆេ ចន្ទមេ
 ចន្ទមតិ ធមាយំ ចន្ទមន្ទានំ ចន្ទមេ ចន្ទមតិ
 យដ្ឋយន្តោបិ តិដ្ឋតិ យដ្ឋយន្តោ^(១) និសីទតិ បុរតោបិ
 តិដ្ឋតិ បុរតោបិ និសីទតិ ឧច្ឆេបិ អាសនេ និសីទតិ
 សសីសំ ចារុបិគ្វាបិ និសីទតិ វិភក្កោបិ កណាតិ
 ពាហារិក្ខេបកោបិ កណាតិ ឯវំ កណាគតោ កាយំកំ
 ចាគត្ថំយំ នស្សេតិ ។

កថំ ភោជនសាលាយ កាយំកំ ចាគត្ថំយំ
 នស្សេតិ ។ ឥនេកក្កោ ភោជនសាលាយ អចិត្តិការ-
 កតោ ថេរោ ភិក្ខុ អនុប្បឌ័ជ្ជ និសីទតិ នវេបិ ភិក្ខុ
 អាសនេន បដិពាហតិ យដ្ឋយន្តោបិ តិដ្ឋតិ យដ្ឋយ-
 ន្តោបិ និសីទតិ បុរតោបិ តិដ្ឋតិ បុរតោបិ និសីទតិ
 ឧច្ឆេបិ អាសនេ និសីទតិ សសីសំ ចារុបិគ្វាបិ និសី-
 ទតិ វិភក្កោបិ កណាតិ ពាហារិក្ខេបកោបិ កណាតិ

១ ម. យដ្ឋយន្តោបិ ។

ពុទ្ធសាសនាសូត្រ ទី ១៤

ភិក្ខុនៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ តើដូច
 ម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ នៅក្នុងគណៈ មិនធ្វើសេចក្តីកោត
 ក្រែង គឺកាលពួកភិក្ខុជាថេរៈ មិនពាក់ស្បែកជើងចង្រ្រម ខ្លួនពាក់ស្បែក
 ជើងចង្រ្រម កាលពួកភិក្ខុជាថេរៈ ចង្រ្រមកងទីចង្រ្រមទាប ខ្លួនចង្រ្រម
 លើទីចង្រ្រមខ្ពស់ កាលពួកភិក្ខុជាថេរៈ ចង្រ្រមលើផែនដី ខ្លួនចង្រ្រម
 លើទីចង្រ្រម ឈរប្រជ្រៀតខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ
 អង្គុយខាងមុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរក្បាលខ្លះ ឈរ
 និយាយខ្លះ និយាយរាសវដ្ឋខ្លះ ភិក្ខុនៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃើស
 ឃ្លងប្រកបដោយកាយ យ៉ាងនេះ ។

ភិក្ខុសំដែងការឃើសឃ្លង ប្រកបដោយកាយ ក្នុងរោងឆាន់ តើ
 ដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង ក្នុង
 រោងឆាន់ គឺអង្គុយប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈ យាត់ពួកភិក្ខុថ្មី ដោយ
 អាសនៈខ្លះ ឈរប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរ
 ខាងមុខខ្លះ អង្គុយខាងមុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរ
 ក្បាលខ្លះ ឈរនិយាយ នឹងពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ និយាយរាសវដ្ឋខ្លះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯវំ កោដនសាលាយ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្សេតិ ។

កមំ ជន្លាយេ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្សេតិ ។

ឥនេកោ ជន្លាយេ អចិត្តិការកតោ យេវ ភិក្ខុ
 យដ្ឋយន្តោបិ តិដ្ឋតិ យដ្ឋយន្តោបិ និស័ទតិ បុរោបិ
 តិដ្ឋតិ បុរោបិ និស័ទតិ ឧច្ចេបិ អាសនេ និស័ទតិ
 អនាបុច្ឆាបិ កដ្ឋំ បត្ថបតិ អនាបុច្ឆាបិ ឆារំ បិទហតិ
 ឯវំ ជន្លាយេ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្សេតិ ។

កមំ ឧទកតិត្ថេ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្សេតិ ។

ឥនេកោ ឧទកតិត្ថេ អចិត្តិការកតោ យេវ ភិក្ខុ
 យដ្ឋយន្តោបិ ឡិវតិ បុរោបិ ឡិវតិ យដ្ឋយន្តោបិ
 ម្នាយតិ បុរោបិ ម្នាយតិ ឧបរិបិ ម្នាយតិ យដ្ឋយន្តោបិ
 ឧត្តរតិ បុរោបិ ឧត្តរតិ ឧបរិបិ ឧត្តរតិ ឯវំ ឧទក-
 តិត្ថេ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្សេតិ ។

កមំ អន្តរយំ បរិសន្តោ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ
 នស្សេតិ ។ ឥនេកោ អន្តរយំ បរិសន្តោ អចិត្តិ-
 ការកតោ យេវ ភិក្ខុ យដ្ឋយន្តោបិ កច្ចតិ បុរោបិ
 កច្ចតិ វេក្កម្មបិ យេវា នំ ភិក្ខុនំ បុរោ កច្ចតិ ឯវំ
 អន្តរយំ បរិសន្តោ កាយិកំ ចាកត្ថំយំ នស្សេតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ភិក្ខុសំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ ក្នុងរោងឆាន់ យ៉ាងនេះ ។

ភិក្ខុសំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ ក្នុងរោងភ្លើង តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងក្នុងរោងភ្លើង គឺឈរប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ អង្គុយខាងមុខខ្លះ អង្គុយលើកាសនៈខ្ពស់ខ្លះ មិនប្រាប់សិនហើយដាក់ទុសខ្លះ មិនប្រាប់សិនហើយបិទទ្វារខ្លះ ភិក្ខុសំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ ក្នុងរោងភ្លើង យ៉ាងនេះ ។

ភិក្ខុសំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ ក្នុងកំពុងទឹក តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងក្នុងកំពុងទឹក គឺចុះទៅប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ចុះខាងមុខខ្លះ ងូតប្រជ្រៀតខ្លះ ងូតខាងមុខខ្លះ ងូតខាងលើខ្លះ ឡើងប្រជ្រៀតខ្លះ ឡើងខាងមុខខ្លះ ឡើងខាងលើខ្លះ ភិក្ខុសំដែងការឃ្លើសឃ្លង ប្រកបដោយកាយក្នុងកំពុងទឹក យ៉ាងនេះ ។

ភិក្ខុកំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ កំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺដើរជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ដើរខាងមុខខ្លះ ដើរហួសទៅពីមុខពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ភិក្ខុកំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ យ៉ាងនេះ ។

បុព្វសមេ តុវិណ្ឌន្តិក្ខេសោ

កថំ អន្តរយរំ បរិដ្ឋោ កាយិកំ ចាកត្ថិយំ ទស្សតិ ។
 ឥនេកោច្ឆា អន្តរយរំ បរិដ្ឋោ ន បរិស កន្លេតិ វុច្ច-
 មាណោ បរិសតិ ន តិដ្ឋ កន្លេតិ វុច្ចមាណោ តិដ្ឋតិ
 ន ជិសីទ កន្លេតិ វុច្ចមាណោ ជិសីទតិ អនោកាសម្បិ
 បរិសតិ អនោកាសេបិ តិដ្ឋតិ អនោកាសេបិ
 ជិសីទតិ យាជិ តាជិ ហោន្តិ កុលាជំ ឡិវកាជិ
 កុណ្ឌជិ ច បដិច្ចន្ទាជិ ច យត្ថ កុលតិយោ
 កុលជីតាយោ កុលសុណ្ណាយោ កុលកុមារិយោ
 ជិសីទន្តិ តត្ថបិ សហសា បរិសតិ កុមារកស្សបិ
 សីសំ បរាមសតិ ឯវំ អន្តរយរំ បរិដ្ឋោ កាយិកំ
 ចាកត្ថិយំ ទស្សតិ ។ ឥទំ កាយិកំ ចាកត្ថិយំ ។

កតថំ វាចសិកំ ចាកត្ថិយំ ។ ឥនេកោច្ឆា សង្ឃ-
 កតោបិ វាចសិកំ ចាកត្ថិយំ ទស្សតិ កណ្ឌកតោបិ
 វាចសិកំ ចាកត្ថិយំ ទស្សតិ អន្តរយរំ បរិដ្ឋាបិ
 វាចសិកំ ចាកត្ថិយំ ទស្សតិ ។

កថំ សង្ឃកតោ វាចសិកំ ចាកត្ថិយំ ទស្ស-
 តិ ។ ឥនេកោច្ឆា សង្ឃកតោ អចិត្តការកតោ

តុរិយាសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ហើយសំដែងការឃើសយូនប្រកបដោយ
 កាយ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះហើយ
 គេមិនទាន់និយាយថា លោកម្ចាស់សូមចូលមក ក៏ចូលមក គេមិនទាន់
 និយាយថា លោកម្ចាស់សូមឈររង់ ក៏នៅឈរ គេមិនទាន់និយាយថា
 លោកម្ចាស់សូមគង់ ក៏អង្គុយ ចូលទៅកាន់ទីមិនមែនទីឧកាសខ្លះ ឈរ
 ក្នុងទីមិនមែនឧកាសខ្លះ អង្គុយក្នុងទីមិនមែនឧកាសខ្លះ ម្នីម្នាចូលទៅក្នុង
 បន្ទប់ទាំងឡាយ របស់ត្រកូលទាំងឡាយ ជាទីដែលគេព្យួរផង បិទបាំង
 ផង ជាទីដែលពួកស្រីក្នុងត្រកូល ពួកកូនស្រីរបស់ត្រកូល ពួកកូន
 ប្រសាស្រីរបស់ត្រកូល ពួកកុមារីរបស់ត្រកូលអង្គុយខ្លះ ស្ទាបអង្គុយ
 ក្បាលរបស់កុមារតូចៗ ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ហើយសំដែងការ
 ឃើសយូនប្រកបដោយកាយ យ៉ាងនេះ ។ នេះ ឈ្មោះថាអំពើឃើសយូន
 ប្រកបដោយកាយ ។

អំពើឃើសយូនប្រកបដោយវាចា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនា
 នេះ នៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃើសយូនប្រកបដោយវាចា ក៏មាន
 នៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃើសយូនប្រកបដោយវាចាក៏មាន ចូលទៅ
 ចន្លោះផ្ទះ ហើយសំដែងការឃើសយូនប្រកបដោយវាចាក៏មាន ។

ភិក្ខុនៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃើសយូនប្រកបដោយវាចា តើដូច
 ម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ នៅក្នុងសង្ឃមិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ថេរេ ភិក្ខុ អនាបុច្ឆា វា អនជ្ឈិដ្ឋោ វា អារាមគតានំ
ភិក្ខុនំ ធម្មំ កណាតិ បញ្ញំ វិសដ្ឋេតិ ចាតិមោក្ខំ
ឧទ្ទិសតិ បិតកោបិ កណាតិ ពាហារិក្ខេបកោបិ
កណាតិ ឯវំ សង្ឃកតោ វាចសីកំ ចាកត្ថយំ ទស្សេតិ ។

កថំ កណាគតោ វាចសីកំ ចាកត្ថយំ ទស្សេតិ ។

ឥនេកោ កណាគតោ អចិត្តការកតោ ថេរេ ភិក្ខុ
អនាបុច្ឆា វា អនជ្ឈិដ្ឋោ វា អារាមគតានំ ភិក្ខុនំ ធម្មំ
កណាតិ បញ្ញំ វិសដ្ឋេតិ បិតកោបិ កណាតិ ពាហា-
រិក្ខេបកោបិ កណាតិ អារាមគតានំ ភិក្ខុនំ ឧចា-
សកានំ ឧចាសីកានំ ធម្មំ កណាតិ បញ្ញំ វិសដ្ឋេតិ
បិតកោបិ កណាតិ ពាហារិក្ខេបកោបិ កណាតិ ឯវំ
កណាគតោ វាចសីកំ ចាកត្ថយំ ទស្សេតិ ។

កថំ អន្តរយរិ បរិដ្ឋោ វាចសីកំ ចាកត្ថយំ
ទស្សេតិ ។ ឥនេកោ អន្តរយរិ បរិដ្ឋោ ឥត្ថំ វា
កុមារី វា អាហា ឥត្ថន្ទាមេ ឥត្ថន្ទោត្ថេ កី អត្ថំ យាក្ខ
អត្ថំ កត្ថំ អត្ថំ ខាទនីយំ អត្ថំ កី បរិស្សាម កី កុញ្ញ-
ស្សាម កី ខាទិស្សាម កី វា អត្ថំ កី វា មេ ទស្សថាតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គឺមិនប្រាប់ពួកភិក្ខុជាថេរៈ ឬពួកភិក្ខុជាថេរៈមិនបានអារាធនា ក៏សំដែង
ធម៌ ឆ្លើយប្រស្នា សំដែងបាតិមោក្ខ ដល់ពួកភិក្ខុនៅក្នុងអារាម ឈរ
និយាយខ្លះ និយាយវាសដែខ្លះ ភិក្ខុនៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃើសឃ្លង
ប្រកបដោយវាចា យ៉ាងនេះ ។

ភិក្ខុនៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃើសឃ្លងប្រកបដោយវាចា តើដូច
ម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ នៅក្នុងគណៈ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង
គឺមិនប្រាប់ពួកភិក្ខុជាថេរៈ ឬពួកភិក្ខុជាថេរៈមិនបានអារាធនា ក៏សំដែងធម៌
ឆ្លើយប្រស្នា ដល់ពួកភិក្ខុនៅក្នុងអារាម ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសដែ
ខ្លះ សំដែងធម៌ ឆ្លើយប្រស្នាដល់ពួកភិក្ខុនី ពួកឧបាសក ពួកឧបាសិកា
ដែលនៅក្នុងអារាម ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសដែខ្លះ ភិក្ខុនៅក្នុង
គណៈ សំដែងការឃើសឃ្លងប្រកបដោយវាចា យ៉ាងនេះ ។

ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ហើយសំដែងការឃើសឃ្លងប្រកបដោយ
វាចា តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះហើយ
និយាយនឹងស្រី ឬនឹងកុមារី និយាយមម៉េះមម៉ោះថា នៃនាងឈ្មោះនេះ
នៃនាងគោត្រនេះ មានអ្វីទេ មានបចរទេ មានបាយទេ មានបង្អែមទេ
ពួកយើងនឹងផឹកអ្វី បរិភោគអ្វី ស៊ីអ្វី មានអ្វីទេ ពួកនាងនឹងឲ្យអ្វីដល់អាត្មា

ពុទ្ធសមេ តុវគ្គិកសុត្តន្តទ្វេសោ

វិប្បលបតិ ឯវំ អន្តរយំ បរិដ្ឋោ វាចសីតំ មាគត្តិយំ
នស្ស្បតិ ។ ឥទំ វាចសីតំ មាគត្តិយំ ។

កតមំ ចេតសីតំ មាគត្តិយំ ។ ឥនេកោ ន
ឧប្បាគុលា បព្វជិតោ សមាធនោ ឧប្បាគុលា បព្វជិ-
តេន សុទ្ធិំ សទិសំ អត្តានំ ករោតិ ចិត្តេន ន មហា-
គុលា បព្វជិតោ សមាធនោ ន មហាកោគគុលា បព្វ-
ជិតោ សមាធនោ ន ឧទ្យារកោគគុលា បព្វជិតោ
សមាធនោ ឧទ្យារកោគគុលា បព្វជិតេន សុទ្ធិំ សទិសំ
អត្តានំ ករោតិ ចិត្តេន ន សុត្តន្តិកោ សមាធនោ
សុត្តន្តិកេន សុទ្ធិំ សទិសំ អត្តានំ ករោតិ
ចិត្តេន ន វិនយជរោ សមាធនោ ន ធម្មកថិកោ
សមាធនោ ន អារាហិត្តោ សមាធនោ ន បិណ្ឌមាតិ-
កោ សមាធនោ ន បិសុគ្ខុលិកោ សមាធនោ ន
តេចីវរិកោ សមាធនោ ន សបទានចារិកោ
សមាធនោ ន ខលុបប្បាគតិកោ សមាធនោ ន
នេសដ្ឋិកោ សមាធនោ ន យថាសន្តតិកោ សមាធនោ
យថា សន្តតិកេន សុទ្ធិំ សទិសំ អត្តានំ ករោតិ
ចិត្តេន ន បឋមស្ស ឈានស្ស លាភី សមាធនោ

តុលាការស្តីពីករណី ១២

ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ហើយសំដែងការឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយវាចា
យ៉ាងនេះ ។ នេះ ឈ្មោះថា អំពើឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយវាចា ។

អំពើឃ្លើសឃ្លង់ប្រកបដោយចិត្ត តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក៏និយាយ
នេះ ជាអ្នកមិនចេញ អំពីត្រកូលខ្ពស់ហើយបួសទេ តែតាំងចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យ
ប្រហែលនឹងបុគ្គល ដែលចេញអំពីត្រកូលខ្ពស់ហើយបួស ជាអ្នកមិន
ចេញអំពីត្រកូលធំហើយបួស ជាអ្នកមិនចេញអំពីត្រកូលមានភោគៈច្រើន
ហើយបួស ជាអ្នកមិនចេញអំពីត្រកូល មានភោគៈដ៏លើសលប់ហើយ
បួសទេ តែតាំងចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យប្រហែល នឹងបុគ្គលដែលចេញអំពីត្រកូល
មានភោគៈលើសលប់ហើយបួស ជាអ្នកមិនចេះព្រះសូត្រទេ តែតាំង
ចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យប្រហែលនឹងបុគ្គលដែលចេះព្រះសូត្រ ជាអ្នកមិនទ្រទ្រង់ព្រះ
វិន័យ មិនមែនជាធម្មកថិក មិនប្រព្រឹត្តការព្វាកុស្ត មិនប្រព្រឹត្តបិណ្ឌបាតិ-
កកុស្ត មិនប្រព្រឹត្តបំសុក្ខលិកកុស្ត មិនប្រព្រឹត្តតេជវិរិកកុស្ត មិនប្រព្រឹត្ត
សបទានចារិកកុស្ត មិនប្រព្រឹត្តខលបប្បាភិកកុស្ត មិនប្រព្រឹត្តនេសជ្ជិក-
កុស្ត មិនប្រព្រឹត្តយថាសន្តតិកកុស្តទេ តែតាំងចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យប្រហែល
នឹងបុគ្គលដែលប្រព្រឹត្តយថាសន្តតិកកុស្ត ជាអ្នកមិនបានបឋមជ្ឈានទេ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បឋមស្ស ឈានស្ស លាភិនា សុទ្ធិ សុទិសំ អត្តានំ
 កកោតិ ចិត្តេន ន ធុតិយស្ស ឈានស្ស លាភី
 សមាធនោ ន តតិយស្ស ឈានស្ស លាភី សមា-
 ធនោ ន ចតុត្ថស្ស ឈានស្ស លាភី សមាធនោ
 ន អាគាសានញ្ញាយតនសមាបត្តិយា លាភី សមា-
 ធនោ ន វិញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិយា លាភី សមាធនោ
 ន អាភិញ្ញាញ្ញាយតនសមាបត្តិយា លាភី សមាធនោ
 ន វេសញ្ញាញ្ញាយតនសមាបត្តិយា លាភី
 សមាធនោ វេសញ្ញាញ្ញាយតនសមាបត្តិយា លា-
 ភិនា សុទ្ធិ សុទិសំ អត្តានំ កកោតិ ចិត្តេន ឥទ្ធិ
 ចេតសីកំ ចាកត្ថិយំ ។ ចាកត្ថិយំ ន សិក្ខេយ្យតិ
 ចាកត្ថិយំ ន សិក្ខេយ្យ ន អាចរេយ្យ ន សមា-
 ចរេយ្យ ន សមាទាយ វត្ថេយ្យ ចាកត្ថិយំ បដ-
 ហេយ្យ វិជោធមេយ្យ ព្យង្គិកេយ្យ អនភាវង្គមេយ្យ
 ចាកត្ថិយា អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខុដ្ឋោ
 និស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិកតេន
 ចេតសា វិហារេយ្យតិ ចាកត្ថិយំ ន សិក្ខេយ្យ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

តែតាំងចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យប្រហែល នឹងបុគ្គលដែលបានបឋមជ្ឈាន ជាអ្នកមិន
បានទុក្ខិយជ្ឈាន មិនបានតតិយជ្ឈាន មិនបានចតុត្ថជ្ឈាន មិនបានអាកា-
សានញ្ញាយតនសមាបត្តិ មិនបានវិញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិ មិនបាន
អាកិញ្ញញ្ញាយតនសមាបត្តិ មិនបាននេវេសញ្ញាណញ្ញាយតនសមាបត្តិទេ
តែតាំងចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យប្រហែល នឹងបុគ្គលដែលបាននេវេសញ្ញាណញ្ញា-
យតនសមាបត្តិ នេះ ឈ្មោះថា អំពើឃ្លើសយ្មង់ប្រកបដោយចិត្ត ។ ពាក្យ
ថា មិនគប្បីសិក្សា នូវអំពើឃ្លើសយ្មង់ បានសេចក្តីថា មិនគប្បីសិក្សា
មិនគប្បីប្រព្រឹត្ត មិនគប្បីប្រព្រឹត្តព្រម មិនគប្បីប្រព្រឹត្តសមាទាននូវអំពើ
ឃ្លើសយ្មង់ គឺគប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិន
កើតមាននូវអំពើឃ្លើសយ្មង់ គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ឃ្លាត
ចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកអំពើឃ្លើសយ្មង់ គប្បី
នៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកផែនគិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
មិនគប្បីសិក្សានូវអំពើឃ្លើសយ្មង់ ។

ច្បាប់សម្រាប់ កុំរំលោភស្តីបន់

[៧០] ក៏ដំ វិញ្ញាប័ត្ន ឯ ក៏ដំយេយ្យាតិ ក៏ត-
 មា វិញ្ញាប័ត្នកកថា ។ ឥតឯកថា ឯវិញ្ញាប័ត្ន ក៏ដំ ក៏ត្តា
 ហោតិ ឯ ត្រូវ ឥត ឯវិញ្ញាប័ត្ន អាជានាសិ ។ បេ ។
 ឯព្រះធម៌ វា សមេ បហោសីតិ ។ វិញ្ញាប័ត្ន ហោតិ កក្កតា
 វិញ្ញាប័ត្នកាយ ខោ មោក្ខល្យា ឯ ក៏ដាយ សតិ ក៏ដា-
 ពាហ្មល្យ ចាដក្ខន្ធិ ក៏ដាពាហ្មល្យ សតិ ឧទ្ធច្ឆិ ឧទ្ធច្ឆ-
 តស្ស អសំវេ អសំវេតស្ស អាក ចិត្តិ សមាធិម្នាតិ ។
 ក៏ដំ វិញ្ញាប័ត្ន ឯ ក៏ដំយេយ្យាតិ វិញ្ញាប័ត្នកក្ក ឯ
 ក៏ដាយ ឯ ក៏ដាយ ឯ ធិបយេយ្យ ឯ វេហរេយ្យ
 វិញ្ញាប័ត្នកក្ក ឯ បដហេយ្យ វិញ្ញាប័ត្ន ឯ ឯវិញ្ញាប័ត្ន
 អនភាវ្យេយ្យ វិញ្ញាប័ត្នកក្កថាយ អារតោ អស្ស
 វិវតោ បដវិវតោ ឯវិញ្ញាប័ត្ន ឯវិញ្ញាប័ត្ន វិញ្ញាប័ត្ន
 វិសញ្ញា វិសញ្ញា ឯវិញ្ញាប័ត្ន ឯវិញ្ញាប័ត្ន វិញ្ញាប័ត្ន
 ក៏ដំ វិញ្ញាប័ត្ន ឯ ក៏ដំយេយ្យ ។ តេជានា កក្ក
 ឯ ច ក៏ត្តា សិយា ក៏ត្តា
 ឯ ច វាចំ បយ្យត្តិ កាសេយ្យ
 ចាតត្ថយំ ឯ សិក្ខេយ្យ
 ក៏ដំ វិញ្ញាប័ត្ន ឯ ក៏ដំយេយ្យាតិ ។

តុរិយាសុត្តន្តបិដក ទី ១៤

(៧១) ពាក្យថា មិនគប្បីពោលពាក្យផ្ដេញផ្ទាល់ សំនួរថា ពាក្យផ្ដេញ
 ផ្ទាល់ តើដូចម្ដេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកធ្វើនូវពាក្យពោល
 មានសភាពយ៉ាងនេះថា អ្នកមិនយល់ធម៌វិន័យនេះទេ ។ បេ ។ ឬថាបើ
 អ្នកអាច ចូរដោះចុះ ។ សមដូចព្រះពុទ្ធដីការនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ហើយថា ម្ចាស់មោគ្គល្លាន កាលបើពាក្យផ្ដេញផ្ទាល់មាន សំដី
 ច្រើនក៏កើតប្រាកដ កាលបើពាក្យច្រើនមានហើយ សេចក្ដីរាយមាយក៏
 កើតប្រាកដ កាលបើបុគ្គលមានចិត្តរាយមាយហើយ សេចក្ដីមិនសង្រួម ក៏
 កើតប្រាកដ កាលបើបុគ្គលមិនសង្រួមហើយ ចិត្តក៏ឆ្ងាយអំពីសមាធិ ។

ពាក្យថា មិនគប្បីពោលនូវពាក្យផ្ដេញផ្ទាល់ គឺមិនគប្បីពោល មិនគប្បី
 ពណ៌នា មិនគប្បីបំភ្លឺ មិនគប្បីថ្លែង នូវពាក្យផ្ដេញផ្ទាល់ គឺគប្បីលះបង់
 បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យកើតមាន 'នូវពាក្យផ្ដេញផ្ទាល់' គប្បីជា
 អ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ
 ប្រាសចេញ ចាកពាក្យផ្ដេញផ្ទាល់ គប្បីនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាក
 ដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីពោលនូវពាក្យ
 ផ្ដេញផ្ទាល់ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុមិនគប្បីជាអ្នកអួតអាង មិនគប្បីពោលនូវវាចា
 កៀរគរ មិនគប្បីសិក្សា នូវអំពើឃ្លើសឃ្លង់
 មិនគប្បីពោលពាក្យផ្ដេញផ្ទាល់ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៧២) មោសវជ្ជេន^(១) និយ្យេថ

សម្មជាតោ សមាជំ ន កាយិកា

អថ ជីវិតេន បញ្ចាយ
ញ

សីលព្យុត្តេន ធាតាមតិមញ្ចេ ។

(៧៣) មោសវជ្ជេន និយ្យេថាតិ មោសវជ្ជំ វុច្ចតិ
មុសាវនោ ។ ឥនេកោច្ឆោ សកក្កតោ វា បរិសក្កតោ
វា ។ បេ ។ អាមិសតិញ្ចត្ថហេតុ វា សម្មជាតមុសា
ភាសិតា ហោតិ ឥទំ វុច្ចតិ មោសវជ្ជំ ។ អបិច
តិហាតារេហិ មុសាវនោ ហោតិ បុព្វេ តស្ស^(២)
ហោតិ មុសា កណ៌ស្សន្តិ កណ៌ន្តស្ស ហោតិ មុ-
សា កណ៌មីតិ កណ៌តស្ស ហោតិ មុសា មយោ
កណ៌តន្តិ ឥមេហិ តិហាតារេហិ មុសាវនោ
ហោតិ ។ អបិច ចត្វហាតារេហិ បញ្ចហាតារេហិ
ធម្មហាតារេហិ សត្តហាតារេហិ អដ្ឋហាតារេហិ
មុសាវនោ ហោតិ បុព្វេ តស្ស ហោតិ មុសា
កណ៌ស្សន្តិ កណ៌ន្តស្ស ហោតិ មុសា កណ៌មីតិ
កណ៌តស្ស ហោតិ មុសា មយោ កណ៌តន្តិ

១ ឧ. មោសវជ្ជេ ន និយ្យេថ ។ ២ ម. បុព្វេស្ស ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៧២) បុគ្គលគប្បីវៀរចាកការពោលពាក្យកុហក គប្បី
 ជាអ្នកដឹងខ្លួន មិនធ្វើនូវការពោលអួតទាំងឡាយ
 ទាំងមិនគប្បីមើលងាយនូវបុគ្គលដទៃ ដោយការ
 ចិត្តមិជ្ជវិភ ដោយបញ្ញា ដោយសីលនឹងតែឡើយ។

(៧៣) ពាក្យថា បុគ្គលគប្បីវៀរ ចាកការពោលពាក្យកុហក
 អធិប្បាយថា មុសាវតទេ លោកហៅថា ការពោលពាក្យកុហក ។ បុគ្គល
 ខ្វះក្នុងលោកនេះ ទៅកាន់រោងជាទីប្រជុំ ទៅកាន់បរិស័ទ្ធ ។ បេ ។ ជា
 អ្នកពោលពាក្យកុហកទាំងដឹងខ្លួន ព្រោះហេតុតែអាមិសតិចតួច នេះ
 លោកហៅថា ការពោលពាក្យកុហក ។ ម្យ៉ាងទៀត មុសាវតទេរមែនមាន
 ដោយអាការៈ ៣ គឺមុសាវតទេរបស់បុគ្គលនោះក្នុងកាលមុនថា អញនឹង
 ពោលពាក្យកុហក ១ មុសាវតទេរបស់បុគ្គលដែលកំពុងពោលថា អញ
 កំពុងពោលពាក្យកុហក ១ មុសាវតទេរបស់បុគ្គលដែលពោលហើយថា
 អញពោលពាក្យកុហកហើយ ១ មុសាវតទេរមែនមានដោយអាការៈ ៣
 នេះ ។ មួយទៀត មុសាវតទេរមែនមានដោយអាការៈ ៤ ដោយអាការៈ
 ៥ ដោយអាការៈ ៦ ដោយអាការៈ ៧ ដោយអាការៈ ៨ មុសាវត
 របស់បុគ្គលនោះ ក្នុងកាលមុនថា អញនឹងពោលពាក្យកុហក ១ មុសា-
 វតទេរបស់បុគ្គលដែលកំពុងពោលថា អញកំពុងពោលពាក្យកុហក ១ មុសា-
 វតទេរបស់បុគ្គលដែលពោលហើយថា អញពោលពាក្យកុហកហើយ ១

ច្បាប់សមា តុរិកស្តុត្តន្តសោ

វិនិច្ឆ័យ ទិដ្ឋិ វិនិច្ឆ័យ ខន្តិ វិនិច្ឆ័យ រុច្ចិ វិនិច្ឆ័យ
 សញ្ញា វិនិច្ឆ័យ ភាវិ ឥមេហិ អដ្ឋហាការេហិ មុសា-
 វានោ ហោតិ ។ មោសវដ្ឋេន និយ្យោដាតិ មោសវដ្ឋេន
 និយេយ្យ មោសវដ្ឋិ បជេហេយ្យ វិនោទេយ្យ
 ឲ្យន្តិកេយ្យ អនភាវន្តមេយ្យ មោសវដ្ឋា អារតោ
 អស្ស វិរតោ បជិវិរតោ និក្ខុត្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្ប-
 មុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហា-
 រេយ្យាតិ មោសវដ្ឋេន និយ្យោ ។

[៧៤] សម្មជាតោ សង្ខារំ ន កយិរាតិ
 កតមំ សាវេយ្យំ ។ ឥនេកោ សង្ខារំ ហោតិ
 បរិសង្ខារំ យំ តត្ថ សង្ខារំ សង្ខារា សាវេយ្យំ កក្ករតា
 កក្ករិយំ បរិក្ខតតា បរិក្ខតិយំ ឥទំ វុច្ចតិ
 សាវេយ្យំ ។ សម្មជាតោ សង្ខារំ ន កយិរាតិ
 សម្មជាតោ ហុត្វា សាវេយ្យំ ន ករេយ្យ ន ជនេយ្យ
 ន សញ្ញនេយ្យ ន និព្វត្តេយ្យ នាភិនិព្វត្តេយ្យ

តុរិយាសុត្តន្តបិដក ទី ១៤

(មុសាវត្ថេរបស្ម័បុគ្គល) ព្រោះបិទបាំងសេចក្តីយល់ ១ ព្រោះបិទបាំង
 សេចក្តីចូលចិត្ត ១ ព្រោះបិទបាំងសេចក្តីគាប់ចិត្ត ១ ព្រោះបិទបាំង
 សេចក្តីសំគាល់ ១ ព្រោះបិទបាំងការកើត ១ មុសាវត្ថេរមែនមានដោយ
 អាការៈ ៨ នេះ ។ ពាក្យថា បុគ្គលគប្បីវៀរចាកការពោលពាក្យកុហក
 បានសេចក្តីថា គប្បីវៀរចាកការពោលពាក្យកុហក គប្បីលះបង់ បន្ទោ-
 បង់ ធ្វើឲ្យនោស មិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវការពោលពាក្យកុហក
 គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួច
 ស្រឡះប្រាសចេញ ចាកការពោលពាក្យកុហក គប្បីនៅដោយចិត្តដែល
 ប្រាសចាកដែនគិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលគប្បីវៀរ
 ចាកការពោលពាក្យកុហក ។

(៧៤) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីជាអ្នកដឹងខ្លួន មិនធ្វើនូវការពោល
 អួតទាំងឡាយ សំនួរថា ភាពនៃការពោលអួត តើដូចម្តេច បុគ្គលខ្លះ
 ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកពោលអួត ពោលអួតគ្រប់យ៉ាង បានខាងការ
 ពោលអួត ភាពនៃការពោលអួត សេចក្តីពោលអួត សំដីគ្រោតគ្រាត
 សំដីគគ្រឹម ការអួតខ្លាំង សេចក្តីអួតខ្លាំង ក្នុងដំណើរនោះ នេះលោក
 ហៅថា ភាពនៃការអួត ។ ពាក្យថា គប្បីជាអ្នកដឹងខ្លួន មិនធ្វើនូវការ
 ពោលអួតទាំងឡាយ បានសេចក្តីថា ជាអ្នកដឹងខ្លួន មិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បី
 បង្កើត មិនគប្បីបង្កើតព្រម មិនគប្បីបញ្ចេញ មិនគប្បីបញ្ចេញចំពោះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សាវេយ្យំ បដិហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកេយ្យ
អនកាវង្គមេយ្យ សាវេយ្យា អារតោ អស្ស វិរតោ
បដិវិរតោ និក្ខុត្តោ និស្សន្នោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ
វិមរិយានិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យកិ សម្មជាតោ
សហិនំ ន កយំវា ។

[៧៥] អថ ជីវិតេន បញ្ញាយ សីលពូតេន នាញាមតិ-
មញ្ញាតិ អថាតិ បទសន្ធិ ។ បេ។ បណ្ឌិតុប្បត្តតាមេតំ
អថាតិ ។ ឥនេកេន្ទោ លូខជីវិតំ^(១) ជីវិតោ បរិ
បណ្ឌិតជីវិតំ^(២) ជីវិតំ អតិមញ្ញាតិ កី បនាយំ
តហ្មល្លាជីវោ សត្វំ សម្ពត្តាតិ សេយ្យដំនំ មូលតំដំ
ខន្ធពីដំ ជលតំដំ អត្តតំដំ តំដតំដមេវ បញ្ចមំ អសវីច-
ក្កនិទ្ទកុជសមាទប្បជាតាតិល្លោតិ ។ សោ តាយ
លូខជីវិតាយ បរិ បណ្ឌិតជីវិតំ ជីវិតំ អតិមញ្ញាតិ ។

១ ម. លូខជីវិតំ ។ ២ ម. បណ្ឌិតជីវិតំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នូវការពោលអួត គឺគប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យកើតមាន
 នូវការពោលអួត គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ
 រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកការពោលអួត គប្បីនៅ
 ដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 គប្បីជាអ្នកដឹងខ្លួន មិនធ្វើនូវការពោលអួតទាំងឡាយ ។

(៧៥) អធិប្បាយពាក្យថា ទាំងមិនគប្បីមើលងាយនូវបុគ្គលដទៃ
 ដោយជីវិត ដោយបញ្ញា ដោយសីលនឹងរឹត ត្រង់ពាក្យថា ទាំង គឺ
 ជាពាក្យតំណែងបទ ។ បេ ។ ពាក្យថា ទាំង នេះ គឺជាលំដាប់
 លំដោយនៃបទ ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ កាលចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សៅហ្មង
 មើលងាយបុគ្គលដទៃ ដែលចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ឧត្តមថា បុគ្គលនេះ ចិញ្ចឹម
 ជីវិត ដោយវត្ថុច្រើនអ្វីម្ល៉េះ បរិភោគវត្ថុគ្រប់មុខ គឺពូជដែលកើត
 អំពីមើម ពូជដែលកើតអំពីដើម ពូជដែលកើតអំពីថ្នាំ ពូជដែលកើត
 អំពីគ្រួយ ពូជដែលកើតអំពីគ្រាប់ ជាគំរប់ ៥ មិនឆ្ងងសេចក្តីព្យាយាម
 ដ៏ស្មើដោយការនេះនឹងចុងនៃភ្នក(១) ។ ព្រោះការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សៅហ្មង
 នោះ បុគ្គលនោះ មើលងាយបុគ្គលដទៃ ដែលចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ឧត្តម ។

១— ចាស់នេះមិនឃើញមានក្នុងទីណាសោះ យើងខ្ញុំសង្ស័យក្រែងប្រែថា “មិនឆ្ងង
 សេចក្តីព្យាយាមស្មើដោយចុងឆ្មេងនៃក្បាលកំរិត” ដូច្នេះត្រូវផ្លាស់ផ្លាស់ ។

បុព្វសមា កុរុដិកសុត្តន្តទ្វេសោ

ឥនេកោ បណ្ឌិតជីវិតំ ជីវន្តោ បរិ ល្យាជីវិតំ ជីវន្តំ
 អតិមព្វាតិ តី បនាយំ អប្បបុញ្ញោ អប្បសុត្តោ ន
 លាភំ បរិបណ្ឌិតាតសេនាសនតិលានប្បច្ចយកេសជ្ជ-
 បរិក្ខារានន្តំ ។ សោ តាយ បណ្ឌិតជីវិតាយ បរិ
 ល្យាជីវិតំ ជីវន្តំ អតិមព្វាតិ ។ ឥនេកោ បញ្ញា-
 សម្បជ្ជោ ហោតិ សោ បុដ្ឋា បញ្ញំ វិសុដ្ឋតិ ។
 តស្ស ឯវំ ហោតិ អហមស្មំ បញ្ញាសម្បជ្ជោ ឥមេ
 បនព្វោ ន បញ្ញាសម្បជ្ជាតិ ។ សោ តាយ
 បញ្ញាសម្បជ្ជាយ បរិ អតិមព្វាតិ ។ ឥនេកោ
 សីលសម្បជ្ជោ ហោតិ ចាតិមោក្ខសំវរសំវតោ វិហា-
 រតិ អាចារតោចរសម្បជ្ជោ អណ្តមត្ថសុ វជ្ជេសុ
 កយទស្សនី សមាធាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ ។
 តស្ស ឯវំ ហោតិ អហមស្មំ សីលសម្បជ្ជោ ឥមេ
 បនព្វោ ភិក្ខុ ទុស្សីលា ចាបធម្មាតិ ។ សោ
 តាយ សីលសម្បជ្ជាយ បរិ អតិមព្វាតិ ។
 ឥនេកោ វត្ថុសម្បជ្ជោ អារញ្ញកោ វា បណ្ឌិតាតិ-
 កោ វា បិសុក្ខលកោ វា តេជវិកោ វា សបទា-
 នចារិកោ វា ខលុបច្ឆាកតិកោ វា នេសជ្ជិកោ វា

តុរិយាសូត្រទី ១៤

បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ឧត្តម មើលឆ្ងាយបុគ្គលដទៃ ដែល
 ចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សៅហ្មងថា បុគ្គលនេះមានបុណ្យតិច មានសក្តិចម្លើម្ល៉េះ
 មិនធ្លាប់បាននូវចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលានប្បបូជន៍កេសដ្ឋ-
 បរិក្ខារ ។ ព្រោះការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ឧត្តមនោះ បុគ្គលនោះមើលឆ្ងាយបុគ្គល
 ដទៃ ដែលចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សៅហ្មង ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះជាអ្នកបរិបូរ
 ដោយបញ្ញា បុគ្គលនោះត្រូវគេស្គាល់ហើយក៏ឆ្លើយប្រសា ។ បុគ្គលនោះ
 មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា អញជាអ្នកបរិបូរដោយបញ្ញា ឯពួកបុគ្គល
 ឯទៀតនេះមិនបរិបូរដោយបញ្ញាទេ ។ ព្រោះការបរិបូរដោយបញ្ញានោះ
 បុគ្គលនោះមើលឆ្ងាយបុគ្គលដទៃ ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកបរិបូរ
 ដោយសីល សង្រួមក្នុងបាតិមាភូសំរិះ បរិបូរដោយអាចារៈនឹងគោចរៈ
 ឃើញភ័យក្នុងទោសទាំងឡាយ សូម្បីបន្តិចបន្តួច សមាទាន សិក្សា
 ក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ ។ បុគ្គលនោះមានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា អញ
 ជាអ្នកបរិបូរដោយសីល ឯពួកក៏ក្នុងទៀតនេះទ្រុស្តសីល មានធម៌អាក្រក់។
 ព្រោះការបរិបូរដោយសីលនោះ បុគ្គលនោះមើលឆ្ងាយបុគ្គលដទៃ។ បុគ្គល
 ខ្លះក្នុងសាសនានេះ បរិបូរដោយវត្ថុ គឺជាអ្នកប្រព្រឹត្តការពារកុសល ប្រព្រឹត្ត
 បិណ្ឌបាតិកុសល ប្រព្រឹត្តបំសុគលិកុសល ប្រព្រឹត្តតេជវិរិកុសល ប្រព្រឹត្ត
 សបទានចារិកុសល ប្រព្រឹត្តខលបច្ចាភិកុសល ប្រព្រឹត្តនេសជ្ជិកុសល

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យថាសន្តតិកោ វា ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ អហមស្មិ
 វត្ថុសម្បជ្ជោ ឥមេ បនព្វេន ន វត្ថុសម្បជ្ជាតិ ។
 សោ តាយ វត្ថុសម្បជ្ជាយ បរំ អតិមញ្ញាតិ ។ អថ
 ជីវិតេន បញ្ញាយ សីលព្វត្ថេន នាពាមតិមញ្ញាតិ
 ល្ងទជីវិកាយ វា បណីតជីវិកាយ វា បញ្ញាសម្ប-
 ជ្ជាយ វា សីលសម្បជ្ជាយ វា វត្ថុសម្បជ្ជាយ វា បរំ
 នាតិមញ្ញាយ្យ នាវជានេយ្យ ន តេន មាណំ ជនេយ្យ
 ន តេន ថន្នោ អស្ស បត្តន្នោ បក្កហិតសិរោតិ អថ
 ជីវិតេន បញ្ញាយ សីលព្វត្ថេន នាពាមតិមញ្ញាតិ ។
 តេនាហ ភកវា

មោសវន្នេន និយ្យេន

សម្បជានោ សហំនំ ន កាយិកា

អថ ជីវិតេន បញ្ញាយ

សីលព្វត្ថេន នាពាមតិមញ្ញាតិ ។

(៧៦) សុត្តា ទ្វិសិតោ ពហំ វាចំ

សមណានំ វា បុថុវចនានំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រព្រឹត្តយថា សន្តតិកធុត្ថង ។ បុគ្គលនោះមានសេចក្តីគ្រិនរិះ យ៉ាងនេះថា
 អញជាអ្នកបរិបូរដោយវីត ឯពួកភិក្ខុឯទៀតនេះមិនបរិបូរដោយវីតទេ ។
 ព្រោះការបរិបូរដោយវីតនោះ បុគ្គលនោះមើលងាយបុគ្គលដទៃ ។ ពាក្យថា
 ទាំងមិនគប្បីមើលងាយនូវបុគ្គលដទៃ ដោយការចិញ្ចឹមជីវិត ដោយបញ្ញា
 ដោយសីលនឹងវីត បានសេចក្តីថា មិនគប្បីមើលងាយ មិនគប្បីបង្គាប់
 បុគ្គលដទៃ ដោយការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សៅហ្មង ដោយការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ទុក្ខម
 ដោយការបរិបូរដោយបញ្ញា ដោយការបរិបូរដោយសីល ដោយការបរិបូរ
 ដោយវីត មិនគប្បីបង្កើតមានដោយហេតុនោះ មិនគប្បីជាអ្នករឹងរូស
 រឹងត្អឹង មាននក្បាលងើបឡើងដោយហេតុនោះឡើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) ទាំងមិនគប្បីមើលងាយនូវបុគ្គលដទៃ ដោយការចិញ្ចឹមជីវិត
 ដោយបញ្ញា ដោយសីលនឹងវីត ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលគប្បីវៀរចាកការពោលពាក្យកុហក គប្បីជា
 អ្នកដឹងខ្លួន មិនធ្វើនូវការពោលអួតទាំងឡាយ ទាំង
 មិនគប្បីមើលងាយនូវបុគ្គលដទៃ ដោយការចិញ្ចឹម
 ជីវិត ដោយបញ្ញា ដោយសីលនឹងវីតឡើយ ។

(៧៦) បុគ្គលត្រូវគេប្រទូសហើយ បើពួកនូវស្តីច្រើនរបស់
 សមណៈទាំងឡាយ ឬរបស់ជនមានមាត់ពាក្យច្រើន

បុគ្គលមោ កុវេទិកសុត្តន្តិក្ខេសោ

ជនុសេន នេ ន បដិវដ្ឋា

ន ហិ សន្តោ បដិសេនិករោតិ(១) ។

(៧៧) សុត្វា ទ្ធិសីតោ តហំ វាចំ សមណានំ វា
 បុត្តវចនានន្តំ ទ្ធិសីតោតិ ទ្ធិសីតោ ទំសីតោ(២)
 យដ្ឋិតោ វម្ពិតោ កវហិតោ ឧបវទិតោ ។ សម-
 ណានន្តំ ។ យេ កេចិ ឥតោ តហិម្ពា បរិញ្ញាជ-
 បកតា បរិញ្ញាជសមាបដ្ឋា ។ បុត្តវចនានន្តំ ខត្តិយោ
 ច ព្រាហ្មណោ ច វេស្សោ ច សុទ្ធោ ច កហដ្ឋា
 ច បព្វជិតោ ច ទេវោ ច មនុស្សោ ច ។ តេ
 តហុកាហិ វាចាហិ អនិដ្ឋាហិ អកត្តាហិ អម-
 ណាហិ អក្កោសេយ្យំ បរិកាសេយ្យំ រោសេយ្យំ
 វិរោសេយ្យំ ហោវេយ្យំ វិហោវេយ្យំ ឃាតេយ្យំ
 ឧបឃាតេយ្យំ ឧបឃាតំ កវេយ្យំ ។ តេសំ តហំ
 វាចំ អនិដ្ឋំ អកត្តំ អមណបំ សុត្វា សុណិត្វា ឧត្ត-
 ហិត្វា ឧបធារយិត្វា ឧបលត្តិត្វាតិ សុត្វា ទ្ធិសីតោ តហំ
 វាចំ សមណានំ វា បុត្តវចនានំ ។

១ ឧ. ម. បដិសេនិករោត្តំ ។ ២ ម. ខុម្ពិពោ ។

ក្បួនសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

ទាំងឡាយហើយ មិនត្រូវពោលតបនឹងជនទាំងនោះ

ដោយពាក្យអាក្រក់ទេ ព្រោះថា ជនអ្នកស្ងប់រំមង

មិនធ្វើនូវសត្រូវតបឡើយ ។

(៧៧) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលត្រូវគេប្រទូស្តហើយ បើពួកនូវ
 សំដីច្រើនរបស់សមណៈទាំងឡាយ ឬ របស់ជនមានមាត់ពាក្យច្រើនទាំង
 ឡាយហើយ ត្រង់ពាក្យថា ត្រូវគេប្រទូស្តហើយ គឺត្រូវគេប្រទូស្ត ដេរ
 កោសរូស ប្រទេច តិះដៀល បន្ទុះបង្ហាប់ហើយ ។ ពាក្យថា របស់
 សមណៈទាំងឡាយ គឺពួកជនណាមួយ ក្រៅអំពីសាសនានេះ នៅក្នុងពួក
 បរិព្វាជក ប្រកបក្នុងពួកបរិព្វាជក ។ ពាក្យថា របស់ជនមានមាត់ពាក្យ
 ច្រើនទាំងឡាយ គឺពួកក្សត្រិយ៍ផង ព្រាហ្មណ៍ផង វេស្សៈផង សុទ្ធៈផង
 គ្រហស្ថផង បព្វជិតផង ទេវតាផង មនុស្សផង ។ ពួកជននោះ គប្បីដេរ
 គប្បីផ្តាសា គប្បីខឹង គប្បីខឹងខ្លាំង គប្បីបៀតបៀន គប្បីបៀតបៀនខ្លាំង
 គប្បីធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គប្បីធ្វើទុក្ខខ្លាំង គប្បីធ្វើនូវការបៀតបៀន ដោយ
 ពាក្យដ៏ច្រើន ដែលមិនជាទីប្រាថ្នា មិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីគាប់ចិត្ត ។
 បើពួក ស្តាប់ ចាប់បាន ចាំបាន កំណត់បាន នូវសំដីច្រើនរបស់ពួកជននោះ
 ដែលមិនជាទីប្រាថ្នា មិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីគាប់ចិត្ត ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលត្រូវគេប្រទូស្តហើយ បើពួកសំដីច្រើនរបស់
 សមណៈទាំងឡាយ ឬរបស់ជនមានមាត់ពាក្យច្រើនទាំងឡាយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(៧៨) ឝរុសេន នេ ន បដិវដ្ឋាតិ ឝរុសេនាតិ
 កត្តុន្នេន ។ ន បដិវដ្ឋាតិ ន បដិកណ្តោយ្យ អក្កោសន្តំ
 ន បច្ចុក្កោសេយ្យ រោសន្តំ ន បដិរោសេយ្យ ភណ្ឌន្តំ
 ន បដិកណ្តោយ្យ ន កលហំ ករេយ្យ ន ភណ្ឌន្តំ
 ករេយ្យ ន វិត្តហំ ករេយ្យ ន វិវាទំ ករេយ្យ ន
 មេធានំ ករេយ្យ កលហភណ្ឌនវិត្តហវិវាទមេធានំ
 បដិហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យង្គិករេយ្យ អនភាវ្យមេយ្យ
 កលហភណ្ឌនវិត្តហវិវាទមេធានា អារតោ អស្ស វិរតោ
 បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សន្តោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ
 វិមរិយានិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យាតិ ឝរុសេន
 នេ ន បដិវដ្ឋា ។

(៧៩) ន ហំ សន្តោ បដិសេនិករោតិ
 សន្តោតិ រាគស្ស សន្តត្តា សន្តោ នោសស្ស
 មោហស្ស កោធស្ស ឧបនាហស្ស ។ បេ។ សញ្ញា-
 កុសលាភិសង្ការំ សន្តត្តា សមិត្តា វ្យបសមិត្តា
 វិជ្ជាតត្តា និព្វតត្តា វិកតត្តា បដិប្បស្សន្តត្តា សន្តោ
 ឧបសន្តោ វ្យបសន្តោ និព្វតោ បដិប្បស្សន្តោតិ
 សន្តោ ។ ន ហំ សន្តោ បដិសេនិករោតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(៧៨) អធិប្បាយពាក្យថា មិនត្រូវពោលតបនឹងជនទាំងនោះដោយ
 ពាក្យអាក្រក់ ត្រង់ពាក្យថា ដោយពាក្យអាក្រក់ គឺដោយពាក្យរឹងរូស ។
 ពាក្យថា មិនត្រូវពោលតប សេចក្តីថា មិនតប្បិពោលតប គឺមិនតប្បិដេរ
 តបនឹងជនដែលដេរ មិនតប្បិខឹងតបនឹងជនដែលខឹង មិនតប្បិប្រកួតតប
 នឹងជនដែលប្រកួត មិនតប្បិធ្វើដំនូរ មិនតប្បិធ្វើសេចក្តីប្រកួត មិនតប្បិ
 ធ្វើនូវការទាស់ទែង មិនតប្បិធ្វើនូវវិវាទ មិនតប្បិធ្វើនូវសេចក្តីបែកខ្ញែកគ្នា
 ទេ គឺតប្បិលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាព
 នូវដំនូរ ការប្រកួត សេចក្តីទាស់ទែង វិវាទ ការបែកខ្ញែកគ្នា តប្បិ
 ជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ
 ប្រាសចេញ ចាកការដំនូរ សេចក្តីប្រកួត ការទាស់ទែង វិវាទ ការ
 បែកខ្ញែកគ្នា តប្បិនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគកិលេស ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនត្រូវពោលតបនឹងជននោះ ដោយពាក្យអាក្រក់ទេ ។

(៧៩) ពាក្យថា ព្រោះថា ជនអ្នកស្ងប់ រមែងមិនធ្វើសត្រូវតបឡើយ ត្រង់
 ពាក្យថា ជនអ្នកស្ងប់ គឺឈ្មោះថាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់ រាគៈ ទោសៈ មោហៈ
 គោធៈ ឧបនាហៈ ។ បេ ។ ឈ្មោះថា អ្នកស្ងប់ អ្នកចូលទៅជិតស្ងប់ អ្នកស្ងប់
 វិសេស អ្នករលត់ អ្នករម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់រម្ងាប់ រម្ងាប់វិសេស ផុត រំលត់
 ឃ្លាតចេញ រម្ងាប់នូវអកុសលភិស្តិរទាំងអស់ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ជនអ្នកស្ងប់ ។ ពាក្យថា ព្រោះថា ជនអ្នកស្ងប់រមែងមិនធ្វើសត្រូវតបឡើយ

បុរសមោ គុវិណ្ឌសុត្តន្តទ្ធោសោ

សន្តោ បដិសេនី បដិមល្លិ បដិកណ្ណកំ^(១) បដិបក្ខំ
ន កកោតិ ន ជនេតិ ន សញ្ញនេតិ ន និព្វត្តេតិ
នាភិនិព្វត្តេតិ ន ហិ សន្តោ បដិសេនីកកោតិ ។
តេនាហ កកា

សុត្វា ឌូសីតោ តហំ វាចំ
សមណានំ វា បុប្ផវចនានំ
ជរុសេន នេ ន បដិវដ្ឋា
ន ហិ សន្តោ បដិសេនីកកោតិ ។

(៨០) ឯតញ្ច ធម្មមញ្ញាយ

វិច័នំ ភិក្ខុ សទា សតោ សីតោ
សន្តិទិ និព្វតិ ញត្វា

សាសនេ កោតមស្ស នប្បមជ្ឈេយ្យ ។

(៨១) ឯតញ្ច ធម្មមញ្ញាយាតិ ឯតន្តិ

អាចិក្ខុតំ នេសីតំ បញ្ញាចិក្ខុ បដ្ឋចិក្ខុ វិវដិ
វិកតំ ឧត្តានិកតំ បកាសីតំ ។ ធម្មមញ្ញាយាតិ
ជាជិត្វា តុលយិត្វា តិវយិត្វា វិភាវយិត្វា វិក្ខតំ
កត្វាតិ ឯវម្បិ ឯតញ្ច ធម្មមញ្ញាយ ។

តុរិយាសុត្តន្តបិដក ទី ១៤

បុរាណសេចក្តីថា ជនអ្នកស្ងប់ មិនធ្វើ មិនបង្កើត មិនបង្កើតព្រម មិនឲ្យលេច
ឡើង មិនឲ្យលេចឡើងចំពោះ នូវសត្រូវតប នូវចំបាប់តប នូវចំរូងតប
នូវបដិប័ក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថា ជនអ្នកស្ងប់ មិនធ្វើនូវ
សត្រូវតបឡើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះកាគត្រាស់ថា

បុគ្គលត្រូវគេប្រទូស្តហើយ បើពួនូវសំដីច្រើនរបស់
សមណៈទាំងឡាយ ឬរបស់ជន មានមាត់ពាក្យ
ច្រើនទាំងឡាយហើយ មិនត្រូវពោលតប នឹង
ជនទាំងនោះ ដោយពាក្យអាក្រក់ទេ ព្រោះថា
ជនអ្នកស្ងប់រមែងមិនធ្វើ នូវសត្រូវតបឡើយ ។

[៨០] ភិក្ខុដឹងធម៌នេះហើយ គប្បីពិនិត្យ មានស្មារតី
សិក្សា សព្វកាល ដឹងនូវការរលត់ ថាជាការ
ស្ងប់ហើយ មិនគប្បីប្រហែស ក្នុងសាសនា នៃ
ព្រះគោតម ។

[៨១] អធិប្បាយពាក្យថា ដឹងធម៌នេះហើយ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌នេះ
គឺធម៌ដែលតថាគតប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ តាំង បើក បែក ធ្វើឲ្យរាក់
ប្រកាសហើយ ។ ពាក្យថា ដឹងធម៌ គឺដឹង ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងធម៌នេះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អថវា សមញ្ញំ វិសមញ្ញំ បដញ្ញំ វិបដញ្ញំ សាវជ្ជញ្ញំ
អនវជ្ជញ្ញំ ហីនញ្ញំ បណ្ឌិតញ្ញំ កណ្ឌាញ្ញំ សុគតញ្ញំ
វិញ្ញាណភាពញ្ញំ វិញ្ញាបសត្តញ្ញំ ធម្មំ អញ្ញាយ ជានិត្តា
តុលយិត្តា តិរយិត្តា វិភាវយិត្តា វិភូតំ កត្វាតិ ឯវម្បី
ឯតញ្ញំ ធម្មមញ្ញាយ ។ អថវា សម្មាសម្ពុទ្ធិបដិ
អនុលោមប្បដិបទំ អបច្ចដកប្បដិបទំ អន្ធតប្បដិបទំ
ធម្មានុធម្មប្បដិបទំ សីលេសុ បរិបូរណារតំ ឥន្ទ្រិយេសុ
តុត្ថន្ទារតំ ភោជនេ មត្តញ្ញំ ជាករិយានុយោកំ
សតិសម្បជញ្ញំ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានេ ចត្តារោ
សម្មប្បដ្ឋានេ ចត្តារោ ឥន្ទ្រិយានេ បញ្ច្រ្ង្រយានិ បញ្ច
ពលានិ សត្ត ពោជ្ឈន្តំ អរិយំ អដ្ឋង្គិកំ មក្ខំ និព្វានញ្ញំ
និព្វានកាមិនិញ្ញំ បដិបទំ ធម្មំ អញ្ញាយ ជានិត្តា
តុលយិត្តា តិរយិត្តា វិភាវយិត្តា វិភូតំ កត្វាតិ
ឯវម្បី ឯតញ្ញំ ធម្មមញ្ញាយ ។

[៨២] វិចីនំ ភិក្ខុ សទា សតោ សិក្ខុតិ វិចីនន្តិ
វិចីនន្តោ បរិចីនន្តោ តុលយន្តោ តិរយន្តោ វិភាវយន្តោ
វិភូតំ កកោន្តោ សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ម្យ៉ាងទៀត យល់ ដឹង ថ្វីង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយ
 នូវធម៌ដ៏ស្មើផង ធម៌មិនស្មើផង ធម៌ជាផ្លូវផង ធម៌មិនមែនជាផ្លូវផង ធម៌
 មានទោសផង ធម៌មិនមានទោសផង ធម៌ថោកទាបផង ធម៌ខ្ពង់ខ្ពស់ផង
 ធម៌ខ្មៅផង ធម៌សផង ធម៌ដែលអ្នកចេះដឹងតិះដៀលផង ធម៌ដែលអ្នក
 ចេះដឹងសរសើរផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងធម៌នេះ យ៉ាងនេះ
 ខ្លះ ។ ឬថាយល់ ដឹង ថ្វីង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយ
 នូវធម៌គឺសម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា អបច្ចនិកប្បដិបទា អនុត្ថប្បដិ-
 ប្បទា ធម្មនុធម្មប្បដិប្បទា ការបំពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ការគ្រប់គ្រង
 ទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយៗ
 នូវសេចក្តីភ្ញាក់រលឹក សតិទី១សម្បជញ្ញៈ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្ប-
 ធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរ
 ប្រកបដោយអង្គ ៨ និព្វាន នឹងនិព្វានតាមនីបដិបទា ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងធម៌នេះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

(៨២) អធិប្បាយពាក្យថា កិក្ខុគប្បីពិនិត្យ មានស្មារតី សិក្សា
 សព្វកាល ត្រង់ពាក្យថា ពិនិត្យ គឺពិនិត្យ ពិចារណា ថ្វីង ត្រិះរិះ ធ្វើ
 ឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងអស់មិនទៀង ។ បេ ។

បុព្វសមា កុវិនិកសុត្តន្តសោ

យដ៏ត្បា សមុទយេនម្ហំ សព្វន្តំ និរោធនម្ហំ វិចីននោ
 បវិចីននោ តុលយនោ តិរយនោ វិភាវយនោ វិភ្លតំ
 ករោនោតិ វិចីនំ ភិក្ខុ ។ សនាតិ សនា សព្វនា
 សព្វកាលំ ។ បេ ។ បន្ទិមេ វិយោឌន្ធ ។ សតោតិ
 ចត្វាហិ ការណេហិ សតោ កាយេ កាយោនុបស្ស-
 នាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវនោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ សតោ ។
 សិក្ខេតិ តិស្សោ សិក្ខា អនិសីលសិក្ខា អនិច្ចតសិក្ខា
 អនិប្បញ្ញសិក្ខា ។ បេ ។ អយំ អនិប្បញ្ញសិក្ខា ។
 ឥមា តិស្សោ សិក្ខា អាវជ្ជនោ សិក្ខេយ្យ ។ បេ ។
 សិក្ខេយ្យ អាចរេយ្យ សមាចរេយ្យ សមាទាយ
 វត្ថេយ្យតិ វិចីនំ ភិក្ខុ សនា សតោ សិក្ខេ ។

(៨៣) សន្តិតិ និព្វតិ ញត្វាបិ រាគស្សំ និព្វតិ
 សន្តិតិ ញត្វា នោសស្សំ មោហស្សំ ។ បេ ។ សព្វា-
 កុសលាភិសង្ខារានំ និព្វតិ សន្តិតិ ញត្វា ជាតិ
 តុលយត្វា តិរយត្វា វិភាវយត្វា វិភ្លតំ កត្វាតិ
 សន្តិតិ និព្វតិ ញត្វា ។

(៨៤) សាសនេ តោតមស្សំ នប្បមជ្ឈេយ្យា-
 តិ តោតមសាសនេ ពុទ្ធសាសនេ ជិនសាសនេ

ពុទ្ធសាសនាសូត្រសម្ពុទ្ធសូត ទី ១៤

ពិនិត្យពិចារណា ថ្វីង គ្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា របស់
ណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មាន
ការរលត់ទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឆប្បីពិនិត្យ ។
ពាក្យថា សព្វកាល គឺសព្វកាល សព្វគ្រា ក្នុងកាលទាំងពួង ។ បេ ។
ក្នុងគំនរនៃវិញ្ញាណជាបច្ច័យ ។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតី ដោយ
ហេតុ ៤ គឺ ភិក្ខុចំរើនកាយេកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ។ បេ ។ ភិក្ខុនោះ
លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ។ ពាក្យថា ឆប្បីសិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣
គឺអធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ បេ ។ នេះអធិប្បញ្ញា-
សិក្ខា ។ ឆប្បីនឹកសិក្សានូវសិក្ខាទាំង ៣ នេះ ។ បេ ។ ឆប្បីសិក្សា
ឆប្បីប្រព្រឹត្ត ឆប្បីប្រព្រឹត្តស្មើ ឆប្បីប្រព្រឹត្តសមាទាន ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុឆប្បីពិនិត្យ មានស្មារតី សិក្សាសព្វកាល ។

(៨៣) ពាក្យថា ដឹងនូវការរលត់ថាជាការស្ងប់ គឺដឹងនូវការ
រលត់រត់ ថាជាការស្ងប់ ដឹង ស្គាល់ ថ្វីង គ្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើ
ឲ្យប្រាកដ នូវការរលត់ទោសៈ មោហៈ ។ បេ ។ អកុសលាភិសង្ខារ
ទាំងអស់ ថាជាការស្ងប់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងនូវការរលត់
ថាជាការស្ងប់ ។

(៨៤) ពាក្យថា មិនឆប្បីប្រហែសក្នុងសាសនានៃព្រះគោតម គឺក្នុង
សាសនារបស់ព្រះគោតម ក្នុងសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធ ក្នុងសាសនារបស់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តថាភក្កសាសនេ ខេវសាសនេ អរហន្តសាសនេ ។
 នប្បមជ្ឈេយ្យតិ សក្កច្ចការី អស្ស សាតច្ចការី
 អដ្ឋិតការី អនោលំនវតិកោ អនិក្ខតតន្តោ អនិក្ខត-
 តុរោ អប្បមត្តោ កុសលេសុ ធម្មេសុ កកាហំ អបរិច្ចរិ
 វា សីលក្ខន្ធី បរិច្ចរេយ្យំ ។ បេ។ អបរិច្ចរិ វា សមាធិ-
 ក្ខន្ធី បញ្ញាខន្ធី វិមុត្តិក្ខន្ធី វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធី
 កកាហំ អបរិញ្ញាតំ វា ទុក្ខំ បរិជាធម្មេយ្យំ អប្បហំនេ
 វា កិលេសេ បដិហេយ្យំ អភាវិតំ វា មគ្គំ
 ភាវេយ្យំ អសច្ចិកតំ វា និរោធំ សច្ចិករេយ្យន្តំ យោ
 តត្ថ ធម្មោ ច វាយាមោ ច ឧស្សាហោ ច ឧស្សាឡ្ហិ
 ច ថាមោ ច អប្បដិវាដំ ច សតិសម្បជញ្ញញ្ច អាតប្បំ
 បដានំ អនិដ្ឋានំ អនុយោកោ អប្បមាទោ កុសលេសុ
 ធម្មេស្វតិ សាសនេ កោតមស្ស នប្បមជ្ឈេយ្យ ។

តេនាហ ភក្កវា

ឯតញ្ច ធម្មមញ្ញាយ
 វិចីនំ ភិក្ខុ សទា សតោ សិក្ខោ
 សន្តិកំ និព្វតំ ញត្ថា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះជិនស្រី ក្នុងសាសនារបស់ព្រះតថាគត ក្នុងសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធ
 ជាទេវតា ក្នុងសាសនារបស់ព្រះអរហន្ត ។ ពាក្យថា មិនគប្បីប្រ-
 ហែស គឺគប្បីជាអ្នកធ្វើដោយសេចក្តីគោរព ធ្វើមិនដាច់ ធ្វើមិនឈប់
 មិនប្រព្រឹត្តវិញ្ញា មិនដាក់ឆ្នុះ មិនដាក់ធុរៈ មិនធ្វេសប្រហែសក្នុងធម៌ជា
 កុសលទាំងឡាយថា កាលណា អញគប្បីញ៉ាំងសីលក្នុងដែលមិនទាន់
 ពេញលេញឲ្យពេញលេញបាន ។ បេ ។ ឬគប្បីញ៉ាំងសមាធិក្នុង បញ្ញា-
 ខន្ធ វិមុត្តិកន្ធ វិមុត្តិញ្ញាណទេស្យនក្នុង ដែលមិនទាន់ពេញលេញឲ្យពេញ
 បាន ឬកាលណាអញគប្បីកំណត់ដឹងនូវទុក្ខដែលមិនទាន់កំណត់ដឹង ឬ
 គប្បីលះបង់កិលេសទាំងឡាយដែលមិនទាន់លះបង់ ឬគប្បីចំរើនមគ្គដែល
 មិនទាន់ចំរើន ឬគប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធដែលមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់
 ច្បាស់ គឺបានដល់ឆ្នុះ ការព្យាយាម ការទុស្សហ៍ ការព្យាយាមដ៏មាំ
 កម្លាំងចិត្ត ការមិនត្រឡប់វិញ សតិវឌ្ឍន៍សម្បជញ្ញៈ ការព្យាយាម
 ជាគ្រឿងដុតកំរៅកិលេស ការតំកល់ព្យាយាម ការអធិដ្ឋាន ការប្រកប
 រឿយៗ នឹងការមិនប្រមាទ ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយនោះ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីប្រហែសក្នុងសាសនានៃព្រះគោតម ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុដឹងធម៌នេះហើយ គប្បីពិនិត្យ មានស្មារតី សិក្សា
 សព្វកាល ដឹងនូវការរលត់ថា ជាការស្ងប់ហើយ

បុព្វសមោ កុរុណសុត្តន្តទ្វេសោ

សាសនេ កោតមស្ស នប្បមជ្ឈេយ្យតិ ។

(៨៥) អភិក្ខុ ហិ សោ អនភិក្ខុតោ

សត្តិធម៌ំ អនីតិហមទស្សី

តស្មា ហិ តស្ស ភក្កតោ សាសនេ

អប្បមត្តោ សទា នមស្សមនុស្សត្ថេតិ ភក្កវា។

(៨៦) អភិក្ខុ ហិ សោ អនភិក្ខុតោតិ អភិក្ខុត្រា

អភិក្ខុតសទ្ធា អភិក្ខុតក្ខន្ធា អភិក្ខុតសា អភិក្ខុត-

ដោដ្ឋព្វា អភិក្ខុតធម្មា អភិក្ខុ^(១) អនភិក្ខុតោ កេហិច

តិលេសេហិ អភិក្ខុ ហិ ចាបកេ អកុសលេ ធម្ម

សន្តិលេសិកេ ចោណាព្វិកេ សទេរ ទុក្ខវិចារកេ

អាយតី ជាតិជរាមរណីយេតិ អភិក្ខុ ហិ សោ

អនភិក្ខុតោ ។

(៨៧) សត្តិធម៌ំ អនីតិហមទស្សីតិ សត្តិធម៌ំ

១ ឧ.ម. អភិក្ខុតិ រូបិក្ខុ សទាភិក្ខុ គត្តាភិក្ខុ សោភិក្ខុ ផោដ្ឋព្វភិក្ខុ ធម្មភិក្ខុតិ ទិស្សន្តិ ។

ក្បួនព្រះសង្ឃក្នុងខ្មែរ ទី ១៤

មិនគប្បីប្រហែស ក្នុងសាសនានៃព្រះគោតម ។

(៨៥) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ព្រះមានព្រះភាគ អង្គ
នោះ ទ្រង់គ្របសង្កត់(នូវអារម្មណ៍)ព្រះអង្គមិនមាន
អ្វីគ្របសង្កត់បានទេ បានឃើញធម៌ជាក់ច្បាស់ មិន
មែនដោយការជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ ព្រោះហេតុនោះ
បុគ្គលគប្បីមិនប្រហែស ថ្វាយបង្គំ សិក្សារឿយៗ
សព្វកាល ក្នុងសាសនានៃព្រះមានព្រះភាគនោះ ។

(៨៦) ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់គ្របសង្កត់ (នូវ
អារម្មណ៍)ព្រះអង្គមិនមានអ្វីគ្របសង្កត់បានទេ គឺឈ្មោះថាទ្រង់គ្របសង្កត់
(អារម្មណ៍)ព្រោះទ្រង់គ្របសង្កត់រូប គ្របសង្កត់សំឡេង គ្របសង្កត់ក្លិន
គ្របសង្កត់រស គ្របសង្កត់ផោដ្ឋព្វៈ គ្របសង្កត់ធម្មារម្មណ៍ ព្រះអង្គមិនត្រូវ
ពួកកិលេសណាមួយគ្របសង្កត់បានទេ ព្រោះថា ទ្រង់គ្របសង្កត់នូវអកុសល-
ធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក ជាធម៌ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ប្រកបដោយ
ភពថ្មីទៀត មានសេចក្តីត្រូវលក្រវាយ មានសេចក្តីទុក្ខជាវិបាក ជាបច្ច័យ
នៃជាតិជរានីមរណៈតទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះមានព្រះភាគ
នោះ ទ្រង់គ្របសង្កត់(នូវអារម្មណ៍)ព្រះអង្គមិនមានអ្វីគ្របសង្កត់បានទេ។

(៨៧) ពាក្យថា បានឃើញធម៌ ជាក់ច្បាស់ មិនមែន
ដោយការជឿ ស្តាប់ បុគ្គលដទៃ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ជាក់ច្បាស់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន ឥតិហិតិហំ ន ឥតិកិរាយ ន បរម្បរាយ ន

បិដកសម្បទាយ ន តត្តាហេតុ ន នយហេតុ ន

អាគារបរិវិតក្កេន ន ទិដ្ឋិនិដ្ឋានត្វន្តិយា សាមំ

សយមភិញ្ញាតំ អត្ថប្បច្ចត្តំ ធម្មំ អទ្ធិសិ អទ្ធិត្តិ

អបស្សី បដិវិជ្ជតិ សត្វធម្មំ អនិច្ចាមទស្សី ។

[៨៨] តស្មា ហិ តស្ស កកវតោ សាសនេតិ តស្មាតិ

តស្មា តំការណា តិហេតុ តប្បច្ចយា តំនិទានា ។

តស្ស កកវតោ សាសនេតិ តស្ស កកវតោ សាសនេ

តោតមសាសនេ ពុទ្ធសាសនេ ជិនសាសនេ តថា-

កតសាសនេ ទេវសាសនេ អរហន្តសាសនេតិ តស្មា

ហិ តស្ស កកវតោ សាសនេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គឺបានឃើញ បានយល់ បានប្រទះ បានចាក់ធ្លុះនូវធម៌ដោយខ្លួនឯង
 ដែលគ្រាសដឹងដោយខ្លួនឯង ជាកំច្បាស់ចំពោះខ្លួន មិនមែនដោយជឿ
 ស្តាប់ បុគ្គលដទៃ មិនមែនដោយពួកវាដូច្នេះៗ មិនមែនតាមទំនៀម មិន
 មែនដោយការផ្សព្វផ្សាយនឹងក្បួន មិនមែនដោយហេតុនៃការគ្រិះរិះ មិនមែន
 ដោយហេតុ នៃការគេតាន់ មិនមែនដោយការជញ្ជាំង នូវអាការៈ
 មិនមែនដោយការយល់ ការពិនិត្យ នឹងការចូលចិត្តឡើយ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បានឃើញធម៌ជាកំច្បាស់ មិនមែនដោយការជឿស្តាប់
 បុគ្គលដទៃ ។

[៨៨] ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងសាសនានៃព្រះមាន
 ព្រះភាគនោះ គ្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺព្រោះហេតុនោះ ព្រោះ
 រឿងនោះ ព្រោះដើមចមនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ ។
 ពាក្យថា ក្នុងសាសនានៃព្រះមានព្រះភាគនោះ គឺក្នុងសាសនារបស់
 ព្រះមានព្រះភាគ ក្នុងសាសនារបស់ព្រះគោតម ក្នុងសាសនារបស់
 ព្រះពុទ្ធ ក្នុងសាសនារបស់ព្រះជិនស្រី ក្នុងសាសនារបស់ព្រះតថាគត
 ក្នុងសាសនា របស់ព្រះពុទ្ធជាទេវតា ក្នុងសាសនារបស់ព្រះអរហន្តនោះ
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងសាសនានៃ
 ព្រះមានព្រះភាគនោះ ។

បុព្វសមោ តុវិទិត្តន្តរោ

(៨៧) អប្បមត្តោ សទា នមស្សមនុស្សត្ថិតិ
 កកវតិ អប្បមត្តាតិ សក្កច្ចការី អស្ស ។ ប ។
 អប្បមត្តោ តុសលេសុ ធម្មេសុ ។ សទាតិ សទា
 សព្វនា ។ បេ ។ បច្ឆិមេ វាយោឡន្ត ។ នមស្សន្ត
 កាយេន វា នមស្សមាណោ វាចាយ វា នមស្សមា-
 ណោ ចិត្តេន វា នមស្សមាណោ អន្ធរូប្បជីបតិយា
 នមស្សមាណោ ធម្មានុធម្មប្បជីបតិយា នមស្សមាណោ
 សក្ការមាណោ កុរុកាមាណោ មាណយមាណោ បូជយ-
 មាណោ អបចាយមាណោ ។ អនុស្សត្ថិតិ តិស្សោ
 សិក្ខា អធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញ-
 សិក្ខា ។ បេ ។ អយំ អធិប្បញ្ញសិក្ខា ។ ឥមា
 តិស្សោ សិក្ខា អាវុជន្តោ សិក្ខេយ្យ ។ បេ ។
 សច្ចិកាតតំ សច្ចិករោន្តោ សិក្ខេយ្យ អាចរេយ្យ
 សមាចរេយ្យ សមាទាយ វត្ថេយ្យ ។ កកវតិ
 ការវាជីវចនំ ។ បេ ។ សច្ចិកា បញ្ញតិ យទិទិ
 កកវតិ អប្បមត្តោ សទា នមស្សមនុស្សត្ថិតិ
 កកវា ។ តេនាហា កកវា

ក្បួនសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៤

(៨៩) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា បុគ្គល
 គប្បីមិនប្រហែស ថ្វាយបង្គំ សិក្សារឿយៗ សព្វកាល ត្រង់ពាក្យថា គប្បី
 មិនប្រហែស គឺគប្បីជាអ្នកធ្វើដោយគោរព ។ បេ ។ មិនប្រហែសក្នុង
 កុសលទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា សព្វកាល គឺសព្វកាល សព្វគ្រា ។ បេ ។
 ក្នុងគំនរនៃវ័យជាបច្ច័ម ។ ពាក្យថា ថ្វាយបង្គំ គឺថ្វាយបង្គំដោយកាយ
 ថ្វាយបង្គំដោយវាចា ថ្វាយបង្គំដោយចិត្ត ថ្វាយបង្គំដោយអន្ធតប្បដិបត្តិ
 ថ្វាយបង្គំ ធ្វើសក្ការៈ ធ្វើគោរព រាប់អាន បូជា កោតក្រែង ដោយធម្ម-
 នុធម្មប្បដិបត្តិ ។ ពាក្យថា គប្បីសិក្សារឿយៗ បានដល់សិទ្ធិៗ គឺអធិស្ឋល
 សិទ្ធិ អធិចិត្តសិទ្ធិ អធិប្បញ្ញសិទ្ធិ ។ បេ ។ នេះ អធិប្បញ្ញសិទ្ធិ ។ គប្បី
 នឹកសិក្សាសិទ្ធិៗ នេះ ។ បេ ។ គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ សិក្សា ប្រព្រឹត្ត
 ប្រព្រឹត្តស្មើ ប្រព្រឹត្តសមាទាននូវនិរោធន ដែលត្រូវធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។
 ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការបញ្ចត្តិ
 ថា មានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា បុគ្គលគប្បីមិនប្រហែស
 ថ្វាយបង្គំ សិក្សារឿយៗ សព្វកាល ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អភិក្ខុ ហិ សោ អនភិក្ខុតោ

សក្ខិធម្មំ អនិច្ចាមនស្សំ

តស្មា ហិ តស្សំ ភក្ខវតោ សាសនេ

អប្បមត្តោ សទា នមស្សំមនុស្សត្ថេតិ ភក្ខវតិ ។

បុទុសមោ ពុវ្ពជិតសុត្តនិទ្ទេសោ និដ្ឋិតោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ព្រះមានព្រះភាគអង្គ
នោះ ទ្រង់គ្របសង្កត់ (ឡូតាម្នាក់) ព្រះអង្គមិន
មានអ្វីគ្របសង្កត់បានទេ បានឃើញធម៌ជាក់ច្បាស់
មិនមែនដោយជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ ព្រោះហេតុនោះ
បុគ្គលគប្បីមិនប្រហែស ថ្វាយបង្គំ សិក្សារឿយៗ
សព្វកាលក្នុងសាសនានៃព្រះមានព្រះភាគនោះ ។

ចប់ តុវិទកសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៤ ។

បណ្ណាល័យ អភិវឌ្ឍន៍សិទ្ធិមនុស្ស

(៧០) អត្តទណ្ឌ កយំ ជាតំ ជំនំ បស្សៈ មេតតំ

សំវេតំ កត្តយស្សមំ យថា សំវិជិតំ មយា ។

(៧១) អត្តទណ្ឌ កយំ ជាតន្តំ ទណ្ឌតិ តយោ

ទណ្ឌ កាយទណ្ឌ វច្ឆិទណ្ឌ មនោទណ្ឌ ។

តិវិជំ កាយទុច្ឆរិតំ កាយទណ្ឌ ចតុត្ថំ វច្ឆិទុច្ឆរិតំ

វច្ឆិទណ្ឌ តិវិជំ មនោទុច្ឆរិតំ មនោទណ្ឌ ។ កយន្តំ

ទ្វេ កយានំ ទិដ្ឋជម្ពុកញ្ច កយំ សម្បវាយកញ្ច កយំ ។

កតមំ ទិដ្ឋជម្ពុកំ កយំ ។ ឥនេកន្តោ

កាយេន ទុច្ឆរិតំ ចរតិ វាចាយ ទុច្ឆរិតំ ចរតិ

មនសា ទុច្ឆរិតំ ចរតិ ចាណម្បិ ហនតិ អទិន្នម្បិ

អាទិយតិ សន្ធិម្បិ ទិន្នតិ ទិល្វាបម្បិ ហរតិ

ឯកាការិកម្បិ ករោតិ បរិបន្តេបិ តិដ្ឋតិ បរទារម្បិ

កច្ឆតិ មុសាបិ កណាតិ ។ តមេនំ កហត្វា

រញ្ជា ទិស្សន្តំ អយំ នេវ ចោរោ អាគុចារី

ឥមស្ស យំ ឥច្ឆសិ តំ ទណ្ឌំ បណេហិតំ ។

អត្ថបទណ្ឌសូត្រនិទ្ទេស ទី ១៥

(៧០) (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា) ភ័យកើតអំពី

អាជ្ញារបស់ខ្លួន អ្នកទាំងឡាយ ចូរមើលផង

អ្នកឈ្លោះគ្នា តថាគត នឹងសំដែងសំវេគធម៌

តាមដែលតថាគតធ្លាប់សំវេគហើយ ។

(៧១) អធិប្បាយពាក្យថា ភ័យកើតអំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន គ្រង់ពាក្យ
ថា អាជ្ញា បានដល់អាជ្ញា ៣ គឺ អាជ្ញាដោយកាយ អាជ្ញាដោយវាចា
អាជ្ញាដោយចិត្ត ។ កាយទុច្ចរិត ៣ ប្រការ ឈ្លោះថា អាជ្ញាដោយកាយ
វចីទុច្ចរិត ៤ ប្រការ ឈ្លោះថា អាជ្ញាដោយវាចា មនោទុច្ចរិត ៣ ប្រការ
ឈ្លោះថា អាជ្ញាដោយចិត្ត ។ ពាក្យថា ភ័យ បានដល់ភ័យ ៤ ប្រការ
គឺទិដ្ឋធម្មិកភ័យ ១ សម្បរាយិកភ័យ ១ ។

ទិដ្ឋធម្មិកភ័យ តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្ត
ទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត
សម្លាប់សត្វខ្លះ កាន់យកទ្រព្យដែលគេមិនបានទ្វិខ្លះ កាត់នូវតំណ
(នៃផ្ទះ) ខ្លះ ប្លន់ផ្ទះ កំហែងយកទ្រព្យក្នុងផ្ទះមួយខ្លះ ឈរស្តាប់ច្រក
ផ្លូវខ្លះ គប់រកកិរិយារបស់អ្នកដទៃខ្លះ ពោលពាក្យកុហកខ្លះ ។ ពួករាជ-
បុរស ចាប់បុគ្គលនោះ ថ្វាយព្រះរាជា ទូលថា បពិត្រព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ
បុគ្គលនេះ ជាចោរ ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ព្រះអង្គទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យ
នឹងទណ្ឌកម្មណា ចំពោះចោរនេះ សូមទ្រង់ដាក់នូវទណ្ឌកម្មនោះចុះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តមេនំ រាជា បរិភាសតិ ។ សោ បរិភាសប្បច្ចយាបិ^(១)
 ទុក្ខនោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ ។ ឯតំ ភយំ ទុក្ខ-
 នោមនស្សំ កុតោ តស្សំ ។ អត្តទណ្ឌតោ ជាតំ
 សញ្ញាតំ និព្វតំ អភិនិព្វតំ ចាតុក្កតំ ។ ឯត្ថកេនបិ
 រាជា ន តុស្សតិ ។ តមេនំ រាជា ពន្យាបេតិ អនុពន្ធ-
 នេន វា រដ្ឋពន្ធនេន វា សង្ខល័កពន្ធនេន វា វេត្ថ-
 ពន្ធនេន វា លតាពន្ធនេន វា បក្ខេបពន្ធនេន វា
 បរិក្ខេបពន្ធនេន វា កាមពន្ធនេន វា^(២) នគរពន្ធនេន
 វា រដ្ឋពន្ធនេន វា ជនបទពន្ធនេន វា អន្តមសោ
 សវេនធីយម្បិ ករោតិ ន តេ លញ្ញា ឥតោ បក្កមិត្ត-
 នំ ។ សោ ពន្ធនប្បច្ចយាបិ ទុក្ខនោមនស្សំ បដិសំ-
 វេទេតិ ។ ឯតំ ភយំ ទុក្ខនោមនស្សំ កុតោ
 តស្សំ ។ អត្តទណ្ឌតោ ជាតំ សញ្ញាតំ និព្វតំ អភិនិព្វតំ
 ចាតុក្កតំ ។ ឯត្ថកេនបិ រាជា ន តុស្សតិ ។
 តមេនំ រាជា តស្សំ ធនំ អាហារាបេតិ សតំ វា
 សហស្សំ វា សតសហស្សំ វា ។ សោ ធនជា-
 និប្បច្ចយាបិ ទុក្ខនោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ ។

១ ម. បរិភាសប្បច្ចយា ភយំបិ ។ ២ ម. ឥតោ បរិ និគមពន្ធនេន វាតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះរាជាក៏គម្រាមចោរនោះ ។ ចោរនោះ ទទួលទុក្ខទោមនស្ស ព្រោះ
 ការគម្រាមជាបច្ច័យក៏មាន ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សនេះ កើតមកពីណាដល់
 ចោរនោះ ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សកើតឡើង ចំរើនឡើង ដុះដាលឡើង លូត
 លាស់ឡើង កើតប្រាកដឡើង អំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន ។ ព្រះរាជាមិនពេញ
 ព្រះទ័យ ដោយអំពើសូម្បីត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រះរាជាត្រាស់បង្គាប់ឲ្យចង
 ចោរនោះ ដោយចំណងគឺខ្នោះក្តី ដោយចំណងគឺវ្យាងក្តី ដោយចំណង
 គឺច្រវាក់ក្តី ដោយចំណងគឺផ្លូវក្តី ដោយចំណងគឺល្វីក្តី ដោយចំណង
 គឺគុកក្តី ដោយចំណងគឺរបងក្តី ដោយចំណងគឺស្រែកក្តី ដោយចំណង
 គឺនគរក្តី ដោយចំណងគឺដែនក្តី ដោយចំណងគឺជនបទក្តី ដោយហោច
 ទៅព្រះរាជាក៏រមែងធ្វើ (នូវចោរនោះ) ឲ្យស្តាប់បង្គាប់ថាអ្នកមិនត្រូវបាន
 ចៀសចេញទៅអំពីទីនេះទេ ។ ចោរនោះ ទទួលរងទុក្ខទោមនស្ស ព្រោះ
 ចំណងជាបច្ច័យក៏មាន ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សបែបនេះ កើតមកពីណា
 ដល់ចោរនោះ ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សកើតឡើង ចំរើនឡើង ដុះដាល
 ឡើង លូតលាស់ឡើង កើតប្រាកដឡើង អំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន ។ ព្រះរាជា
 មិនពេញព្រះទ័យ ដោយអំពើសូម្បីត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រះរាជញ្ញាំងចោរ
 នោះឲ្យនាំទ្រព្យមួយរយក្តី មួយពាន់ក្តី មួយហ្មឺនក្តី មកថ្វាយព្រះអង្គ ។
 ចោរនោះ ទទួលរងទុក្ខទោមនស្ស ព្រោះការវិនាសទ្រព្យជាបច្ច័យក៏មាន ។

បណ្ណាសមោ អត្តទណ្ឌសុត្តន្តទ្វេសោ

ឯតំ ភយំ ទុក្ខនោមនស្សំ កុរោ តស្ស ។ អត្ត-
ទណ្ឌតោ ជាតំ សញ្ញាតំ និព្វតំ អភិនិព្វតំ មាតុភូតំ ។

ឯតុកេនបិ រាជា ន តុស្សតំ ។ តមេនំ រាជា វិវិជា
កម្មការណា កាវាបេតិ កសាហិបិ តាឡេតិ^(១)

វេត្តេហិបិ តាឡេតិ^(២) អឡ្យទណ្ឌកេហិបិ តាឡេតិ^(៣)

ហត្ថម្បំ និព្វតំ មាទម្បំ និព្វតំ ហត្ថមាទម្បំ និព្វតំ

កណ្ណម្បំ និព្វតំ ធាសម្បំ និព្វតំ កណ្ណធាសម្បំ

និព្វតំ វិលង្គជាលកម្បំ ករោតិ សង្ខម្ពណ្ណកម្បំ

ករោតិ វហុមុខម្បំ ករោតិ ដោតិមាលកម្បំ ករោតិ

ហត្ថប្បដ្ឋោតិកម្បំ ករោតិ ឯរកវត្ថុកម្បំ^(៤) ករោតិ

ចីរកវាសិកម្បំ ករោតិ ឯណោយ្យកម្បំ ករោតិ

តាលិសមិសិកម្បំ ករោតិ កហាបណកម្បំ ករោតិ

ខាវាបតច្ឆិកម្បំ^(៥) ករោតិ បលិយបវិវត្តិកម្បំ ករោតិ

១-២ ម. តាឡេតិ ។ ៤ ម. ឯរកវត្ថុកម្បំ ។ ៥ ម. ខាវាបតច្ឆិកម្បំ ។

អត្ថបទសុត្តន្តបិដក ទី ១៥

ភ័យទុក្ខទោមនស្សន្តរៈ កើតមកពីណា ដល់ចោរនោះ ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្ស កើតឡើង ចំរើនឡើង ដុះដាលឡើង លូតលាស់ឡើង កើតប្រាកដឡើង អំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន ។ ព្រះរាជាមិនពេញព្រះទ័យ ដោយអំពើសូម្បីត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់រាជបុរសឲ្យធ្វើចោរនោះ ដោយកម្មការណ៍ផ្សេងៗ គឺវាយដោយវិធានខ្លះ វាយដោយផ្លូវខ្លះ វាយដោយដំបងខ្លះ កាត់ដៃខ្លះ កាត់ជើងខ្លះ កាត់ទាំងដៃទាំងជើងខ្លះ កាត់ស្លឹកត្រចៀកខ្លះ កាត់ច្រមុះខ្លះ កាត់ទាំងស្លឹកត្រចៀកទាំងច្រមុះខ្លះ ធ្វើនូវវិលង្គិលកកម្ម (អំពើដែលចោះរលាក្សាលធ្វើឲ្យដូចជាឆ្នាំងជ្រក់) ខ្លះ ធ្វើនូវសង្គមុណ្ឌកកម្ម (អំពើដែលគេបកស្បែកក្សាលឲ្យរលីងដូចស័ន្ទ) ខ្លះ ធ្វើនូវរាហុមុខកកម្ម (អំពើដែលថ្កកវិហាកមាត់ឲ្យដូចជាមាត់រាហូ) ខ្លះ ធ្វើនូវជោតិមាលិកកកម្ម (អំពើដែលរុំខ្លួនដុត) ខ្លះ ធ្វើនូវហត្ថប្បជោតិកកកម្ម (អំពើដែលរុំដៃដុត) ខ្លះ ធ្វើនូវឯកវត្ថុកកម្ម (អំពើដែលពន្លាតស្បែកកដល់កជើង) ខ្លះ ធ្វើនូវចីរកវាសិកកកម្ម (អំពើដែលបកស្បែកធ្វើឲ្យដូចជាស្បែកសម្បកឈើ) ខ្លះ ធ្វើនូវឯណេយ្យកកម្ម (អំពើដែលដាក់កងត្រង់ជើងដោតឲ្យឈរហើយដុត) ខ្លះ ធ្វើនូវពលិសម័សិកកកម្ម (អំពើដែលខ្ជាសាច់ដោយសន្ទូច) ខ្លះ ធ្វើនូវកហាបណកកម្ម (អំពើដែលចោះសរីរៈប្រមាណប៉ុនៗ កហាបណៈ) ខ្លះ ធ្វើនូវខាវបត្តិកកម្ម (អំពើដែលយកទឹកផ្សារស្រោច) ខ្លះ ធ្វើនូវបលិយបរិត្តិកកម្ម (អំពើដែលឲ្យដេកផ្អៀងហើយដោតទុម្ពៈប្រហោង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បលាលបីវកម្ម្យ កកោតិ តត្ថេនបិ តេលេន ឌីសិញ្ចត្តិ
 សុនទេហិបិ ខាណាបេតិ ជីវន្តម្បី សូលេ ឌុត្តាសេតិ
 អសំនាបិ សីសំ និទ្ធព្ថតិ ។ សោ កម្មការណាប្បច្ចយាបិ
 ទុក្ខនោមស្សំ បដិសំវេទេតិ ។ ឯតំ ភយំ ទុក្ខនោមស្សំ
 កុតោ តស្សំ ។ អត្តទណ្ឌតោ ជាតំ សញ្ញាតំ និព្វតំ
 អភិនិព្វតំ ចាតុក្កតំ ។ វាជា ឥមេសំ ចតុន្នំ ទណ្ឌានំ
 ឥស្សរោ ។ សោ សកេន កម្មេន កាយស្សំ កេនា
 បរម្មរណា អថាយំ ទុក្ខតំ វិនិច្ឆាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ ។
 តមេនំ និរយថាលា បញ្ចវិធាននំ នាម កម្មការណំ
 កាមេន្តំ តត្ថំ អយោឱលំ ហត្ថេ កមេន្តំ តត្ថំ
 អយោឱលំ ទុតិយេ ហត្ថេ កមេន្តំ តត្ថំ អយោឱលំ
 ចានេ កមេន្តំ តត្ថំ អយោឱលំ ទុតិយេ ចានេ កមេន្តំ
 តត្ថំ អយោឱលំ មជ្ឈេឧរស្សី កមេន្តំ ។ សោ តត្ថ
 ទុក្ខា តិច្ឆា កដុកា វេទនា វេទេតិ ន ច តាវ
 កាលំ កកោតិ យាវ ន តំ ចាបកម្មំ ព្យន្តិហោតិ ។
 ឯតំ ភយំ ទុក្ខនោមស្សំ កុតោ តស្សំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ត្រចៀកទៅក្នុងដែនដីបង្វិលដូចជាដើងគុល) ខ្លះ ធ្វើនូវបលាបបីបកកម្ម
 (អំពើដែលគេកិនឆ្អឹងឲ្យខ្ទេចហើយយកសក់យូរឡើង ធ្វើឲ្យដូចជាកណ្តាប់
 ចំបើងខ្លះ) ស្រោចដោយប្រេងក្តៅខ្លះ ឲ្យឆ្អែកខ្លះ ឲ្យដេកផ្សារលើឈើ
 អណ្តាតទាំងរស់ខ្លះ កាត់ក្បាលដោយដាវខ្លះ ។ ចោរនោះ ទទួលរងទុក្ខ
 ទោមនស្ស ព្រោះហេតុនៃកម្មការណ៍ជាបច្ច័យក៏មាន ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្ស
 បែបនេះ⁺ កើតមកពីណាដល់ចោរនោះ ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សកើត
 ឡើង ចំរើនឡើង ដុះដាលឡើង លូតលាស់ឡើង កើតប្រាកដ
 ឡើង អំពីអាជ្ញាបេស្ស្នខ្លួន ។ ព្រះរាជាជាធំ (អាចធ្វើ) នូវអាជ្ញាទាំង
 ៤ យ៉ាងនេះឯង ។ ចោរនោះលុះបែកផ្ទាយរាងកាយស្លាប់ទៅ ក៏កើត
 ឯអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ព្រោះកម្មរបស់ខ្លួន ។ នាយនិរយបាល
 ទាំងឡាយ ក៏ធ្វើនូវកម្មការណ៍ ឈ្មោះចំណង ៥ ប្រការ ចំពោះសត្វ
 នោះ គឺបោះដែកគោលដ៏ក្តៅត្រង់ដែ (ម្ខាង) បោះដែកគោលដ៏ក្តៅត្រង់
 ដែទីពីរ បោះដែកគោលដ៏ក្តៅត្រង់ដើង (ម្ខាង) បោះដែកគោលដ៏
 ក្តៅត្រង់ដើងទីពីរ បោះដែកគោលដ៏ក្តៅត្រង់ពាក់កណ្តាលដើមទ្រូង ។
 សត្វនោះ ក៏ទទួលរងនូវវេទនា ជាទុក្ខដ៏ក្លៀវក្លា ខ្ទេចផ្សក្នុងនរកនោះ
 បាបកម្មនោះ មិនទាន់អស់ដរាបណា សត្វនោះក៏មិនធ្វើកាលកិរិយាដរាប
 នោះ ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សនេះ⁺ កើតមកពីណា ដល់ចោរនោះ ។

បណ្ណាសមោ អត្តទណ្ឌសុត្តន្តខុសោ

អត្តទណ្ឌតោ ជាតំ សញ្ញាតំ និព្វតំ អភិនិព្វតំ
 ចាតុក្កតំ ។ តមេនំ និរយថាលា សំវេសិត្វា^(១) កុដារីហិ
 តច្ឆន្តំ ។ សោ តត្ថ ទុក្ខា តិប្បា កដុកា វេទនា
 វេទនតិ ន ច តាវ កាលំ ករោតិ យាវ ន តំ
 ចាបកម្មំ ព្យង្គិហោតិ ។ តមេនំ និរយថាលា ឧទ្ធិបាទិ
 អនោសិរំ កហេត្វា វាសីហិ តច្ឆន្តំ ។ តមេនំ
 និរយថាលា រថេ យោជេត្វា អាទិត្តាយ បវេរិយា
 សម្បជ្ឈលំតាយ សញ្ញាតិក្កតាយ សាវេន្តិបិ បច្ចា-
 សាវេន្តិបិ ។ ថេ ។ តមេនំ និរយថាលា មហន្តំ
 អន្តរាបព្វតំ អាទិតំ សម្បជ្ឈលំតំ សញ្ញាតិក្កតំ
 អាភេបេន្តិបិ ឱភេបេន្តិបិ ។ ថេ ។ តមេនំ និរយថាលា
 ឧទ្ធិបាទិ អនោសិរំ កហេត្វា តត្ថាយ លោហកុម្មិយា
 បក្ខិបន្តំ អាទិត្តាយ សម្បជ្ឈលំតាយ សញ្ញាតិក្កតាយ
 សោ តត្ថ ដេនុទ្កេហកំ បច្ចតិ ។ សោ តត្ថ
 ដេនុទ្កេហកំ បច្ចមាដោ សតិម្បិ ឧទ្ធិ កច្ឆតិ
 សតិម្បិ អនោ កច្ឆតិ សតិម្បិ តិរិយំ កច្ឆតិ ។
 សោ តត្ថ ទុក្ខា តិប្បា កដុកា វេទនា វេទនតិ

អត្ថទណ្ឌសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៥

ភ័យទុក្ខទោមនស្ស កើតចំរើន ដុះដាល លូតលាស់ កើតប្រាកដ
អំពីការងាររបស់ខ្លួន ។ នាយនិរយបាលទាំងឡាយផ្អែកសត្វនោះ ហើយ
ទាំងដោយដឹងទាំងឡាយ ។ សត្វនោះ ក៏ទទួលរងវេទនា ជាទុក្ខ
ដ៏ក្លៀវក្លា ខ្លោចផ្សា ក្នុងនរកនោះ បាបកម្មនោះ មិនទាន់អស់ដរាប
ណា សត្វនោះ ក៏មិនធ្វើកាលកិរិយាដរាបនោះ ។ នាយនិរយបាល
ទាំងឡាយ ចាប់សត្វនោះ ឲ្យមានជើងឡើងលើ ឲ្យមានក្បាលចុះ
ក្រោមហើយ ក៏កាប់ដោយកាំបិតព្រាទាំងឡាយ ។ នាយនិរយបាល
ទាំងឡាយ ទឹមសត្វនោះក្នុងរថហើយ ក៏បរទៅខ្វះ បរមកវិញខ្វះ
លើផែនដីដ៏ក្តៅដែលភ្លើងកំពុងឆេះសន្លាសន្លៅ ។ បេ ។ នាយនិរយបាល
ទាំងឡាយ ឲ្យសត្វនោះឡើងទៅលើក្នុងភ្នំភ្លើងដ៏ធំ ដែលភ្លើងកំពុង
ឆេះទ្រុឌលាមសន្លាសន្លៅខ្វះ ឲ្យចុះខ្វះ ។ បេ ។ នាយនិរយបាលទាំង
ឡាយ ចាប់សត្វនោះ ឲ្យមានជើងឡើងលើ ឲ្យមានក្បាលចុះក្រោម
ហើយ បោះចុះទៅក្នុងខ្វះទង់ដ៏ក្តៅ ដែលភ្លើងកំពុងឆេះ ទ្រុឌលាម
សន្លាសន្លៅ ។ សត្វនោះ ត្រូវកម្មស្មារង្ខាលឡើងដូចពពុះទឹកក្នុង
ខ្វះនោះ ។ សត្វនោះ ត្រូវកម្មស្មារង្ខាលឡើងដូចពពុះទឹកក្នុងខ្វះ
នោះ ក៏អណ្តែតឡើងលើម្តង ទៅក្រោមម្តង ទៅខាងទើងម្តង ។
សត្វនោះ ទទួលរងវេទនាជាទុក្ខដ៏ក្លៀវក្លា ខ្លោចផ្សា ក្នុងនរកនោះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន ច តាវ កាលំ កកោតិ យោវ ន តំ ចាបកម្មំ
 ព្យង្គិហោតិ ។ ឯតំ ភយំ ទុក្ខនោមនស្សំ កុតោ
 តស្ស ។ អត្តនិល្លាតោ ជាតំ សញ្ញាតំ និព្វតំ
 អភិនិព្វតំ ចាតុក្កតំ ។ តមេនំ និរយថាលា
 មហានិរយេ បត្តិបន្តិ ។ សោ ខោ បន មហានិរយោ

ចតុក្កន្តោ ចតុម្ពារោ វិកត្តោ ភាគសោ មិតោ
 អយោចាការបរិយតោ អយសា បដិក្កជ្ជិតោ ។
 តស្ស អយោមយា ភូមិ ជលិតា តេជសា យុតា
 សមញ្ញា យោជនសតំ ជរិត្តា តិដ្ឋតិ សព្វទា ។
 កនិរយា តបនា យោរា អច្ចមន្តោ ទុរាសនា
 លោមហាសន្តរា ច ភិស្មា បដិកយា ទុក្ខា ។
 បុរតិមាយ ច ភិតិយា អច្ចក្កន្តោ សម្មដ្ឋិតោ
 ឧបាស្តោ ចាបកម្មន្តោ បច្ចិមាយ បដិហពាតិ ។
 បច្ចិមាយ ច ភិតិយា អច្ចក្កន្តោ សម្មដ្ឋិតោ
 ឧបាស្តោ ចាបកម្មន្តោ បុរតិមាយ បដិហពាតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បាបកម្មនោះ មិនទាន់អស់ដរាបណា សត្វនោះ ក៏មិនធ្វើកាលកិរិយា
 ដរាបនោះ ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សនេះ កើតមកពីណា ដល់ចោរនោះ ។
 ភ័យទុក្ខទោមនស្ស កើត ចំរើន ដុះដាល ល្មុតលាស់ កើតប្រាកដ អំពី
 អាជ្ញារបស់ខ្លួន ។ នាយនិយបាលទាំងឡាយ ចាប់បោះសត្វនោះទៅ
 ក្នុងមហានរក ។ ឯមហានរកនោះសោត

មានជ្រុង ៤ មានទ្វារ ៤ ដែលធម្មតាចែកតាក់តែង
 ដោយចំណែក ឥឡូវដោយកំពែងដែក គ្របដោយ
 ដែក ។ ទីនៃមហានរកនោះដែកសុទ្ធ ដែលរុញរឿង
 ប្រកបដោយកំដៅ ផ្សាយទៅអស់មួយរយយោជន៍
 ដោយជុំវិញបិតនៅសព្វកាល ។ មហានរកទាំង
 នោះ ក្បែរជុំវិញក៏អស់កាលជានិច្ច មានអណ្តាត
 ភ្លើង ដែលបុគ្គលចូលទៅបានដោយក្រ មាន
 សភាពគួរជាទីព្រឺរោម តក់ស្លុត ជាទុក្ខ គួរខ្លាច ។
 គំនរអណ្តាតភ្លើង ដែលតាំងឡើងអំពីដញ្ចាំងខាង
 កើត ឆាបឆេះសត្វទាំងឡាយ ដែលមានបាបកម្ម
 ផ្គប់ទៅនឹងដញ្ចាំងខាងលិច ។ គំនរអណ្តាតភ្លើង
 ដែលតាំងឡើងអំពីដញ្ចាំងខាងលិច ឆាបឆេះសត្វ
 ទាំងឡាយ ដែលមានបាបកម្ម ផ្គប់ទៅនឹងដញ្ចាំង

បណ្ណាសមោ អត្តទណ្ឌសុត្តន្តទ្វេសោ

ឧត្តរាយ ច ភិក្ខុយា អច្ឆិក្ខន្ធនោ សម្មដ្ឋិតោ

ឧបាសោ បាបកម្មន្តោ ទត្តិណាយ បដិហពាតិ។

ទត្តិណាយ ច ភិក្ខុយា អច្ឆិក្ខន្ធនោ សម្មដ្ឋិតោ

ឧបាសោ បាបកម្មន្តោ ឧត្តរាយ បដិហពាតិ ។

ហេដ្ឋិតោ ច សម្មជ្ជាយ អច្ឆិក្ខន្ធនោ ភយានកោ

ឧបាសោ បាបកម្មន្តោ ឆន្ទនសី បដិហពាតិ ។

ឆន្ទនម្ហា សម្មជ្ជាយ អច្ឆិក្ខន្ធនោ ភយានកោ

ឧបាសោ បាបកម្មន្តោ ភូមិយំ បដិហពាតិ ។

អយោកិចាលំ អាទិត្តំ សន្តត្តំ ជលិតំ យថា

ឯវំ អវិចិត្តិយោ ហេដ្ឋា ឧបវិ បស្សតោ ។

តត្ថ សត្តា មហាលុទ្ធា មហាតិព្វសការីនោ

អច្ឆន្ទបាបកម្មន្តោ បច្ឆន្ទំ ន ច មិយ្យរេ ។

ជាតវេទសមោ កាយោ តេសំ និរយវាសិនំ

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រង់ ទី ១៤

ខាងកើត ។ គំនរអណ្តាតភ្លើង ដែលតាំងឡើង
 អំពីជញ្ជាំងខាងជើង ឆាប់ឆេះសត្វទាំងឡាយដែល
 មានបាបកម្ម ផ្ទុះទៅនឹងជញ្ជាំងខាងត្បូង ។ គំនរ
 អណ្តាតភ្លើង ដែលតាំងឡើងអំពីជញ្ជាំងខាងត្បូង
 ឆាប់ឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ផ្ទុះទៅ
 នឹងជញ្ជាំងខាងជើង ។ គំនរអណ្តាតភ្លើង គួរខ្វាច
 តាំងឡើងអំពីខាងក្រោម ឆាប់ឆេះសត្វទាំងឡាយ
 ដែលមានបាបកម្ម ផ្ទុះទៅនឹងដម្បូល ។ គំនរ
 អណ្តាតភ្លើង ដ៏គួរខ្វាច តាំងឡើងអំពីដម្បូល
 ឆាប់ឆេះ សត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ផ្ទុះ
 មកនឹងផែនដី ។ អម្បែងដែក កំពុងឆេះក្តៅ
 សព្វ រឿងយ៉ាងណា នរកអវិច្ឆ័យ (ក៏ប្រាកដ)
 ដល់សត្វដែលតាំងនៅអំពីខាងក្រោម ខាងលើ
 អំពីខាង ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។ សត្វទាំងឡាយ
 ជាអ្នកលោភធំ ធ្វើអំពើអាក្រក់ច្រើនយ៉ាង មាន
 អំពើបាបតែមួយយ៉ាង រមែងឆេះ តែមិនស្លាប់ក្នុង
 នរកនោះ ។ កាយនៃសត្វទាំងឡាយ ដែល
 អាស្រ័យនៅក្នុងនរកនោះ ប្រាកដស្មើដោយភ្លើង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាវិទ្យោសោ

បស្ស កម្មាជំ ទទ្ធក្ខំ ឆ ភស្មា ហោ ង្គំ ឆ បី មសិ^(១) ។

បុរត្ថមេនបិ ជាន្តំ តតោ ជាន្តំ បច្ឆតោ^(២)

ឧត្តវេនបិ ជាន្តំ តតោ ជាន្តំ ទត្ថុណំ ។

យំ យំ ទិសម្បិ ជាន្តំ តំ តំ ឆ្វារំ បីយតិ

អភិជិត្តមិតាសា តេ សត្តា មោត្តំ^(៣) កវេសិយោ ។

ឆ តេ តតោ ជិត្តមិត្តំ លក្ខំ កម្មបច្ឆយោ

តេសញ្ចា^(៤) ចាបកម្មំ អវិបក្ខំ កតំ តហ្មំ ។

ឯតំ ភយំ ទុក្ខំ ធាមនស្សំ កុតោ តស្សំ ។

អត្តទណ្ឌតោ ជាតំ សញ្ញាតំ ជិត្តំ អភិជិត្តំ ចាតុភ្ជតំ ។

យានិ ច នេរយិកានិ ទុក្ខានិ យានិ ច តិវច្ឆា-

នយោនិកានិ ទុក្ខានិ យានិ ច បិត្តិសយិកានិ

ទុក្ខានិ យានិ ច មាណុសកានិ ទុក្ខានិ តានិ

កុតោ ជាតានិ កុតោ សញ្ញាតានិ កុតោ ជិត្តានិ

កុតោ អភិជិត្តានិ កុតោ ចាតុភ្ជតានិ ។

១ ម. មសិបិ ។ ២ ម. បច្ឆិមំ ។ ៣ ឱ. ធាមោក្ខំ ។ ៤ ឱ. ពេសញ្ចោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អ្នកបូរមីលភាពនៃកម្មដ៏មាំមួនចុះ សត្វទាំងនោះ
 មិនទៅជាផេះ មិនទៅជាធូលី ។ សត្វនរក
 ទាំងឡាយ រមែងស្ទុះទៅទិសខាងកើត ស្ទុះ
 អំពីទិសនោះ មកទិសខាងលិចខ្លះ ស្ទុះទៅទិស
 ខាងជើង ស្ទុះអំពីទិសនោះ មកទិសខាងត្បូង
 ខ្លះ ។ សត្វនរកទាំងនោះ ស្ទុះទៅទិសណា ។
 ទ្វារក្នុងទិសនោះ ។ ក៏បិទជិតឯង សត្វនរកទាំង
 នោះ សុទ្ធតែមានសេចក្តីប្រាថ្នា ដើម្បីចេញ
 ស្វែងរកនូវការចេញ ។ ប៉ុន្តែ សត្វនរកទាំង
 នោះមិនបានចេញអំពីនរកនោះ ព្រោះកម្មជាបច្ច័យ
 បាបកម្មរបស់សត្វទាំងនោះ មានច្រើនយ៉ាង ដែល
 ខ្លួនឆ្លើហើយ ជាកម្មឲ្យផលមិនទាន់អស់ ។

ភ័យទុក្ខទោមនស្សនេះ កើតមកអំពីណា ដល់សត្វនោះ ។ ភ័យទុក្ខទោម-
 នស្ស កើតចំរើន ដុះដាលលូតលាស់ កើតប្រាកដ អំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន ។
 ទុក្ខក្នុងនរកណា ទុក្ខក្នុងកំណើតតិរច្ឆានណា ទុក្ខក្នុងបិត្តិវិស័យណា ទុក្ខ
 ក្នុងមនុស្សណា ទុក្ខទាំងនោះ កើតអំពីណា ចំរើនអំពីណា ដុះ
 ដាលអំពីណា លូតលាស់អំពីណា កើតប្រាកដឡើងអំពីណា ។

បញ្ញាវសមោ អត្តទណ្ឌសុត្តន្តទ្រពោ

អត្តទណ្ឌតោ ជាតានិ សញ្ញាតានិ និព្វតានិ អភិ-
និព្វតានិ ចាតុក្កតានិ អត្តទណ្ឌា កយំ ជាតំ ។

(៧២) ជនំ បស្សេយ មេធកន្តំ ជនន្តំ ខត្តិយា
ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ធា ច កហដ្ឋា
ច បព្វជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ។ មេធកន្តំ
មេធកំ ជនំ កលហំ ជនំ វិរុទ្ធិំ ជនំ បដិវិរុទ្ធិំ ជនំ
អាហតជនំ^(១) បច្ចាហតជនំ^(២) អាយាតិតជនំ បច្ចា-
យាតិតជនំ បស្សេយ ទក្ខេវ ឱលោកេវ និដ្ឋាយេវ
ឧបបរិក្ខតាតិ ជនំ បស្សេយ មេធកំ ។

(៧៣) សំវេកំ កត្តយស្សមីតិ សំវេកំ ឧព្វេកំ ឧត្រាសំ
កយំ បិឡជំ យដ្ឋជំ ឧបទ្ធីវំ ឧបសក្កំ កត្តយស្សមី
បកត្តយស្សមី អាចិត្តស្សមី ទេសស្សមី បញ្ញា-
បិស្សមី បដ្ឋបិស្សមី វិវិស្សមី វិភជិស្សមី ឧត្រាជីក-
រិស្សមី បកាសិស្សមីតិ សំវេកំ កត្តយស្សមី ។

(៧៤) យថា សំវិជិតំ មយាតិ យថា មយា
អត្តនាយេវ សំវេជិតោ ឧព្វេជិតោ សំវេកមាចាទិ-
តោតិ យថា សំវិជិតំ មយា ។ តេនាហ ភកវា

១ ម. ឧប្បតំ ជនំ ។ ២ ម. បច្ចយាហនំ ជនំ ។

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រង់ ទី ១៥

ទុក្ខទាំងនោះ កើត ចំរើន ដុះដាល លូតលាស់ កើតប្រាកដ អំពីអាជ្ញា
របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភ័យកើតអំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន ។

(៧២) ពាក្យថា អ្នកទាំងឡាយ ចូរមើលជនអ្នកឈ្លោះគ្នា ត្រង់
ពាក្យថា ជន បានដល់ក្បួន ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ធៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត
ទេវតា នឹងមនុស្ស ។ ពាក្យថា អ្នកឈ្លោះគ្នា គឺអ្នកទាំងឡាយ ចូរ
មើល ចូរឃើញ ចូរក្រឡេកមើល ចូរពិនិត្យមើល ចូរពិចារណាមើល
នូវជនអ្នកឈ្លោះគ្នា ជនអ្នកប្រកែកគ្នា ជនខុសនឹងគ្នា ជនប្រកាន់ខុស
នឹងគ្នា ជនដែលបៀតបៀនគ្នា ជនដែលតបតគ្នា ជនដែលគុំគួនគ្នា ជន
ដែលគុំគួនចំពោះគ្នា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកទាំងឡាយ
ចូរមើលជនអ្នកឈ្លោះគ្នា ។

(៧៣) ពាក្យថា តថាគតនឹងសំដែងសំវេគធម៌ គឺតថាគតនឹងសំដែង
នឹងបង្ហាញ ប្រាប់ ពន្យល់ បញ្ជាក់ តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់
ប្រកាស នូវសំវេគធម៌ សេចក្តីរន្ធត់ តក់ស្លុត ភ័យ លំបាក ចង្អៀតចង្អល់
ទុបទ្រពចង្រៃ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតនឹងសំដែងសំវេគធម៌ ។

(៧៤) ពាក្យថា តាមដែលតថាគតធ្លាប់សង្ខេបហើយ គឺ
តថាគត សង្ខេប រន្ធត់ ដល់នូវការសង្ខេបហើយ ដោយខ្លួនឯង យ៉ាង
ណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តាមដែលតថាគតសង្ខេបហើយ ។
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អត្តទណ្ឌា ភយំ ជាតំ ជនំ បស្សេយ្យ មេធានំ

សំវេតំ តត្ថយិស្សាមិ យថា សិវិនិតំ មយាតិ ។

(៧៥) ជន្មមាណំ បដិ ទិស្វា មច្ឆេ អប្បេនកេ យថា

អញ្ញមញ្ញោហំ ព្យាវុទ្ធេ ទិស្វា មំ ភយមាវិសិ ។

(៧៦) ជន្មមាណំ បដិ ទិស្វាតិ បជាតិ សត្តាធិវចនំ ។

បដិ តណ្ហាជន្មនាយ ជន្មមាណំ ទិដ្ឋជន្មនាយ ជន្មមាណំ

កាលេសជន្មនាយ ជន្មមាណំ ទុច្ចរិតជន្មនាយ ជន្មមាណំ

បយោកជន្មនាយ ជន្មមាណំ វិចាកជន្មនាយ ជន្មមាណំ

រត្តរកេន ជន្មមាណំ ទុដ្ឋនោសេន ជន្មមាណំ មុឡមោ-

ហេន ជន្មមាណំ វិនិតន្ទមាណេន ជន្មមាណំ បរាមជ្ជទិដ្ឋិយា

ជន្មមាណំ វិកេចកតទុទ្ធចេន ជន្មមាណំ អនិដ្ឋត-

វិចិត្តិយា ជន្មមាណំ ថាមកតអនុសយេហំ ជន្មមាណំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ភ័យកើតអំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន អ្នកទាំងឡាយ ចូរ
មើលជនអ្នកឈ្មោះគា តថាគតនឹងសំដែងសំវេត-
ធម៌ តាមដែលតថាគតសំវេតហើយ ។

[៧៥] ភ័យ ចូលមកកាន់តថាគត ព្រោះឃើញប្រជា-
ជនកំពុងញាប់ញ័រ ដូចពួកគ្រី ក្នុងទីមានទឹកតិច
ព្រោះឃើញពួកជនដែលទាស់ទែនគ្នា ។

[៧៦] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះឃើញប្រជាជន កំពុងញាប់ញ័រ
ត្រង់ពាក្យថា ប្រជាជន គឺជាឈ្មោះរបស់សត្វ ។ ប្រជាជនកំពុង
ញាប់ញ័រ ដោយការញាប់ញ័រ ព្រោះតណ្ហា កំពុងញាប់ញ័រដោយ
ការញាប់ញ័រព្រោះទិដ្ឋិ កំពុងញាប់ញ័រដោយការញាប់ញ័រ ព្រោះកិ-
លេស កំពុងញាប់ញ័រដោយការញាប់ញ័រព្រោះទទួរិត កំពុងញាប់ញ័រ
ដោយការញាប់ញ័រ ព្រោះបរយោគ កំពុងញាប់ញ័រដោយការញាប់ញ័រ
ព្រោះវិបាក កំពុងញាប់ញ័រដោយរាគៈ ដែលគ្រេកអរហើយ កំពុង
ញាប់ញ័រដោយទោសដែលប្រទុស្តហើយ កំពុងញាប់ញ័រដោយមហាៈ
ដែលវង្វេងហើយ កំពុងញាប់ញ័រដោយមានៈ ដែលជាប់ចំពាក់ហើយ
កំពុងញាប់ញ័រដោយទិដ្ឋិដែលស្លាប់អវិជ្ជាហើយ កំពុងញាប់ញ័រដោយ
ទទួច្ចៈ ដែលរាយមាយហើយ កំពុងញាប់ញ័រដោយវិចិត្រិច្ចាដែលមិនចូល
ចិត្តហើយ កំពុងញាប់ញ័រដោយអនុសយៈ ដែលដល់ហើយនូវកំឡាំង

បណ្ណាល័យ អក្ខរក្សាសុត្តន្តទ្វេសោ

លាភេន ជន្ទមាណំ អលាភេន ជន្ទមាណំ យសេន
 ជន្ទមាណំ អយសេន ជន្ទមាណំ បសិសាយ ជន្ទមាណំ
 ជន្ទាយ ជន្ទមាណំ សុខេន ជន្ទមាណំ ទុក្ខេន ជន្ទមាណំ
 ជាតិយា ជន្ទមាណំ ជរាយ ជន្ទមាណំ ព្យាធិនា ជន្ទមាណំ
 មរណេន ជន្ទមាណំ សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្ស-
 មាយាសេហំ ជន្ទមាណំ នេរយិកេន ទុក្ខេន ជន្ទមាណំ
 តិរច្ឆានយោនិកេន ទុក្ខេន ជន្ទមាណំ បិត្តិសយិកេន
 ទុក្ខេន ជន្ទមាណំ មាទសកេន ទុក្ខេន ជន្ទមាណំ
 កញ្ចក្ខន្ធម្វលកេន ទុក្ខេន កញ្ចដ្ឋម្វលកេន ទុក្ខេន
 កញ្ចវដ្ឋម្វលកេន ទុក្ខេន ជាតស្ស័បនិពន្ធិកេន
 ទុក្ខេន ជាតស្ស័ បរាធម្យកេន ទុក្ខេន អត្ថបក្ក-
 មេន ទុក្ខេន បរ្យបក្កមេន ទុក្ខេន ទុក្ខទុក្ខេន
 សម្ពាទុក្ខេន វិបរិណាមទុក្ខេន ធម្មរោគេន ទុក្ខេន
 សោតរោគេន យានរោគេន ជីវ្ហរោគេន កាយ-
 រោគេន សីសរោគេន កណ្តារោគេន មុខរោគេន
 ទន្ធរោគេន កាសេន សាសេន បិទាសេន

អក្ខរណ្តសុត្តន្តទ្រឹស ទី ១៥

កំពុងញាប់ញ័រដោយលាភ កំពុងញាប់ញ័រដោយការមិនមានលាភ កំពុង
ញាប់ញ័រដោយយស កំពុងញាប់ញ័រ ដោយការមិនមានយស កំពុង
ញាប់ញ័រ ដោយសេចក្តីសរសើរ កំពុងញាប់ញ័រដោយនិន្ទា កំពុង
ញាប់ញ័រដោយសុខ កំពុងញាប់ញ័រដោយទុក្ខ កំពុងញាប់ញ័រដោយជាតិ
កំពុងញាប់ញ័រដោយជរា កំពុងញាប់ញ័រដោយព្យាធិ កំពុងញាប់ញ័រ
ដោយមរណៈ កំពុងញាប់ញ័រដោយសោក ខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស
នឹងសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ កំពុងញាប់ញ័រដោយទុក្ខក្នុងនរក កំពុងញាប់ញ័រ
ដោយទុក្ខក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន កំពុងញាប់ញ័រ ដោយទុក្ខក្នុងបតិវិស័យ
កំពុងញាប់ញ័រដោយទុក្ខជាបឋមនុស្ស ដោយទុក្ខមានការចុះកាន់គភ៌
ជាមូល ដោយទុក្ខមានការបឺតនៅក្នុងគភ៌ជាមូល ដោយទុក្ខមានការ
ចេញចាកគភ៌ជាមូល ដោយទុក្ខមានការជាប់ចំពាក់នៃសត្វដែលកើតហើយ
ដោយទុក្ខដែលទាក់ទងអំពីបុគ្គលដទៃនៃសត្វដែលកើតហើយ ដោយទុក្ខ
គឺការព្យាយាមរបស់ខ្លួន ដោយទុក្ខគឺការព្យាយាម របស់បុគ្គលដទៃ
ដោយទុក្ខទុក្ខ ដោយទុក្ខគឺសង្ខារ ដោយទុក្ខព្រោះការប្រែប្រួល ដោយទុក្ខ
គឺរោគភ្នែក រោគត្រចៀក រោគច្រមុះ រោគអណ្តាត រោគកាយ រោគក្បាល
រោគត្រង់ស្លឹកត្រចៀក រោគមាត់ រោគធ្មេញ ក្អក ហឺត ឫសដូងច្រមុះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសេ

ឧបោន ជវេន កុច្ឆិរោកេន មុច្ឆាយ បក្ខន្ធិកាយ
 សុលាយ វិស្វច្ឆិកាយ កុដ្ឋេន កណ្ណោន កំលាសេន
 សោសេន អបមារេន ទទ្ធយោ កណ្ណាយា កុច្ឆយា
 រទសាយ វិគ្គច្ឆិកាយ លោហិតេន បិត្តេន មនុមេហោន
 អំសាយ បិដ្ឋកាយ កកន្ធូលាយ បិត្តសមុដ្ឋានេហិ
 អាពាធមហិ សេម្មសមុដ្ឋានេហិ អាពាធមហិ វាតសមុ-
 ដ្ឋានេហិ អាពាធមហិ សន្និទាតិកេហិ អាពាធមហិ
 ឧតុបរិណាមជេហិ អាពាធមហិ វិសមបរិហារជេហិ
 អាពាធមហិ ឪបក្កមីកេហិ អាពាធមហិ កម្មវិទាករេ-
 ហិ អាពាធមហិ សីតេន ឧណ្ហោន ជ័យជ្ជាយ បិទា-
 សាយ ឧច្ចារេន បស្សារេន ឱសមកសវាតាតបសិរី-
 សបសម្មស្សេន មាតុមរណោន ទុក្ខេន បិតុមរណោន
 ទុក្ខេន ភាតុមរណោន ទុក្ខេន ភគិនីមរណោន
 ទុក្ខេន បុត្តមរណោន ទុក្ខេន ជិតុមរណោន
 ទុក្ខេន ញាតិមរណោន ទុក្ខេន ភោកព្យាសនេន
 ទុក្ខេន រោកព្យាសនេន ទុក្ខេន សីលព្យាសនេន
 ទុក្ខេន ទិដ្ឋិព្យាសនេន ទុក្ខេន ដន្ធមានំ សម្មន្ធមានំ
 វិប្បន្ធមានំ វេធមានំ បវេធមានំ សម្បវេធមានំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ក្តៅក្រហាយ ស្គាំងស្គម រោគក្នុងផ្ទៃ វិលមុខ ធ្លាក់ឈាម ចុកសៀត
 ចុះផ្ទៃ យូង ពក ស្រែង រឹងរៃ ឆ្អកឆ្អួក ដំបូចពិស រមាស់ កម
 រោគក្នុងទីខ្វាចដោយក្របក យូងដែក ឈាម ប្រមាត់ ទឹកមូត្រផ្អែម
 ឫសដូងដុះ ឫស ឫសដូងបាត អាពាធតាំងឡើងអំពីប្រមាត់ អាពាធ
 តាំងឡើងអំពីស្នេស្ត អាពាធតាំងឡើងអំពីខ្យល់ អាពាធតាំងឡើងអំពី
 ការប្រជុំធាតុ អាពាធកើតអំពីផ្កាសរដ្ឋរ អាពាធកើតអំពីការរក្សាឥរិយាបថ
 មិនស្មើគ្នា អាពាធកើតអំពីការព្យាយាមខ្លាំង អាពាធកើតអំពីផលកម្ម ត្រ-
 ជាក់ ក្តៅ គំលាន សម្រេក ទុច្ចារៈ បស្សាវៈ សម្បស្សនៃរបោម មូស
 ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ ទឹកពស់ កំពុងញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រខ្លាំង អន្ទះអន្ទ្រង់ អន្ទះសា
 រន្ធត់ ចំប្រប់ខ្លាំង ដោយទុក្ខព្រោះមរណៈមាតា ដោយទុក្ខព្រោះមរណៈបិតា
 ដោយទុក្ខព្រោះមរណៈបងប្អូនប្រុស ដោយទុក្ខព្រោះមរណៈបងប្អូនស្រី
 ដោយទុក្ខព្រោះមរណៈបុត្រ ដោយទុក្ខព្រោះមរណៈធីតា ដោយទុក្ខ
 ព្រោះមរណៈញាតិ ដោយទុក្ខព្រោះវិនាសភោគៈ ដោយទុក្ខព្រោះវិនាស
 គឺរោគ ដោយទុក្ខព្រោះវិនាសសីល ដោយទុក្ខព្រោះវិនាសគឺទិដ្ឋិ ។

បណ្ណាល័យ អនុវណ្ណសុត្តន្តទ្វេសោ

ទិស្វាតិ បស្សិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិភាវយិត្វា
វិភូតំ កក្កាតិ ដន្ធមានំ បដំ ទិស្វា ។

(៧៧) មច្ឆេ អប្បោទកេ យថាតិ យថា មច្ឆា
អប្បោទកេ បរិត្តោទកេ ឧទកបរិយាទានេ កាកេហិ
វា តុលលេហិ វា ពលាកាហិ វា បរិហតិយមាណា
ឧត្តិបិយមាណា ខដ្ឋមាណា ដន្ធន្តិ សម្មន្តិ វិប្បន្តិ
វេជ្ជន្តិ បវេជ្ជន្តិ សម្បវេជ្ជន្តិ ឯវមេវ បជា
តណ្ហាដន្ធមាយ ដន្ធន្តិ ។ បេ ។ ទិដ្ឋិព្យាសនេន
ទុក្ខេន ដន្ធន្តិ សម្មន្តិ វិប្បន្តិ វេជ្ជន្តិ បវេជ្ជន្តិ
សម្បវេជ្ជន្តិតិ មច្ឆេ អប្បោទកេ យថា ។

(៧៨) អពាមពោហិ ព្យាវុទ្ទេតិ អពាមញ្ញំ សត្វា
វិវុទ្ធា បដិវិវុទ្ធា អាហតា បច្ឆាហតា អាយាតិតា
បច្ឆាយាតិតា រាជាឆោបិ រាជ្ជហិ វិវេទន្តិ ខត្តិយាបិ
ខត្តិយេហិ វិវេទន្តិ ព្រាហ្មណាបិ ព្រាហ្មណេហិ
វិវេទន្តិ កហបតីបិ កហបតីហិ វិវេទន្តិ មាតាបិ
បុត្រេន វិវេទតិ បុត្តោបិ មាតរា វិវេទតិ បិតាបិ
បុត្រេន វិវេទតិ បុត្តោបិ បិតរា វិវេទតិ ភាតាបិ
ភាតរា វិវេទតិ កកិដិបិ កកិដិយា វិវេទតិ

អត្ថបទសុត្តន្តបិដក ទី ១៥

ពាក្យថា ព្រោះឃើញ គឺព្រោះឃើញ ថ្វីង ពិចារណា ឈ្ងន់យល់ ធ្វើឲ្យ
ប្រាកដ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះឃើញប្រជាជនកំពុងញាប់ញ័រ។

(៧៧) ពាក្យថា ដូចពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកតិច សេចក្តីថា ត្រីក្នុងទីមាន
ទឹកតិច មានទឹកស្អួចស្លើង មានទឹករីងទៅ ត្រូវភ្នែកក្តី ខ្វែងក្តី កុកក្តី
ឆាបឆក់ ចឹកស៊ី ក៏រមែងញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រខ្លាំង អន្ទះអន្ទែង អន្ទុះ-
សា ចំប្រប់ខ្លាំង យ៉ាងណាមិញ ពួកប្រជាជនក៏រមែងញាប់ញ័រដោយ
ការញាប់ញ័រព្រោះតណ្ហា ។ បេ ។ ញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រខ្លាំង អន្ទះអន្ទែង
អន្ទុះសា រន្ធត់ ចំប្រប់ខ្លាំង ដោយទុក្ខព្រោះវិនាសគឺទិដ្ឋិ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដូចពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកតិច ។

(៧៨) ពាក្យថា ទាស់ទែងគ្នា សេចក្តីថា ពួកសត្វខឹង ខឹង
តប បៀតបៀន បៀតបៀនតប គុំគួន គុំគួនតបនូវគ្នានឹងគ្នា គឺពួក
ព្រះរាជាទាស់ទែងនឹងពួកព្រះរាជាខ្លះ ពួកក្សត្រទាស់ទែងនឹងពួកក្សត្រខ្លះ
ពួកព្រាហ្មណ៍ទាស់ទែងនឹងពួកព្រាហ្មណ៍ខ្លះ ពួកគហបតីទាស់ទែងនឹង
ពួកគហបតីខ្លះ មាតាទាស់ទែងនឹងបុត្រខ្លះ បុត្រទាស់ទែងនឹងមាតា
ខ្លះ បិតាទាស់ទែងនឹងបុត្រខ្លះ បុត្រទាស់ទែងនឹងបិតាខ្លះ បងប្អូនប្រុស
ទាស់ទែងនឹងបងប្អូនប្រុសខ្លះ បងប្អូនស្រីទាស់ទែងនឹងបងប្អូនស្រីខ្លះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ភាតាបិ ភតិជ័យា វិវេទបិ ភជ័ជបិ ភាតវា វិវេទតិ

សហាយោបិ សហាយេន វិវេទតិ ។ តេ ឥត្ត

កលហវិក្កហវិវាទាបដ្ឋា អញ្ញាមញ្ញំ ចាណីហិបិ ឧប-

ក្កមន្តំ លេខ្ខហិបិ ឧបក្កមន្តំ ទណ្ឌហិបិ ឧបក្កមន្តំ

សត្តហិបិ ឧបក្កមន្តំ ។ តេ ឥត្ត មរណម្បី កច្ចន្តំ

មរណមត្តម្បី ទត្ថន្តំ អញ្ញាមញ្ញាហិ ព្យាវុទ្ធេ ។

(៧៧) ទិស្វា មំ ភយមាវិសីតិ ទិស្វាតិ ទិស្វា

បស្សិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា វិក្កតំ កត្វា

ភយំ បិដ្ឋនំ យដ្ឋនំ ឧបទ្ករោ ឧបសក្កោ អាវិសីតិ

ទិស្វា មំ ភយមាវិសិ ។ តេនាហា ភកវា

ដន្ទមាណំ បដិ ទិស្វា មច្ឆេ អប្បោទកេ យថា

អញ្ញាមញ្ញាហិ ព្យាវុទ្ធេ ទិស្វា មំ ភយមាវិសីតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បង្គំបួនប្រសទាស៍ទែននឹងបង្គំបួនស្រីខ្លះ បង្គំបួនស្រីទាស៍ទែននឹងបង្គំបួន
 ប្រសខ្លះ សំឡាញ់ទាស៍ទែននឹងសំឡាញ់ខ្លះ ។ ពួកជនទាំងនោះ ដល់នូវ
 ដំណោះ ប្រកែក ទាស៍ទែន ក្នុងទីនោះហើយប្រហារនូវគ្នានឹងគ្នា ដោយ
 ដៃខ្លះ ប្រហារដោយដុំដីខ្លះ ប្រហារដោយដំបងខ្លះ ប្រហារដោយគ្រឿង
 សស្រ្តាវុធខ្លះ ។ ពួកជនទាំងនោះ ក្នុងទីនោះ ក៏ដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ខ្លះ
 ដល់នូវទុក្ខជិតស្លាប់ខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាស៍ទែនគ្នា ។

(៨៨) ពាក្យថា ភ័យចូលមកកាន់តថាគតព្រោះឃើញ ត្រង់
 ពាក្យថា ព្រោះឃើញ សេចក្តីថា ភ័យ សេចក្តីលំបាក ការចង្អៀតចង្អល់
 ទុបទ្រពចង្រៃ រមែងចូលមក (កាន់តថាគត) ព្រោះឃើញ យល់ ថ្វីង
 ពិចារណា ឈ្លងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភ័យ
 ចូលមកកាន់តថាគតព្រោះឃើញ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា

ភ័យចូលមក កាន់តថាគត ព្រោះឃើញប្រជាជន
 កំពុងញាប់ញ័រ ដូចពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកតិច ព្រោះ
 ឃើញពួកជន ដែលទាស៍ទែនគឺគ្នា ។

បណ្ណាល័យ អគ្គវិទ្យាល័យស្រីសុភ័ក្ត្រ

[១០០] សមន្តបសាវេលោកោ និសា សញ្ញា សមេរតា

ន័ច្ឆំ កវនមត្តនោ ធាន្ទសាសី វេនោសិទ្ធិ ។

[១០១] សមន្តបសាវេលោកោតិ និរយលោកោ
 តិរច្ឆានយោនិលោកោ បិទ្កិវិសយលោកោ មនុស្ស-
 លោកោ ទេវលោកោ ឧទ្ធុលោកោ ធាតុលោកោ
 អាយតនលោកោ អយំ លោកោ បរោ លោកោ
 សម្រញូលោកោ សទេវលោកោ អយំ វុច្ឆនិ លោ-
 កោ ។ និរយលោកោ អស្សារោ និស្សារោ សារាប-
 គតោ និច្ចសារសារេន វា សុខសារសារេន វា អត្ត-
 សារសារេន វា និច្ចេន វា ធូរេន វា សស្សតេន វា អវិ-
 បរិណាមធម្មេន វា ។ តិរច្ឆានយោនិលោកោ បិទ្កិវិស-
 យលោកោ មនុស្សលោកោ ទេវលោកោ ឧទ្ធុលោ-
 កោ ធាតុលោកោ អាយតនលោកោ អយំ លោកោ
 បរោ លោកោ សម្រញូលោកោ សទេវលោកោ
 អស្សារោ និស្សារោ សារាបគតោ និច្ចសារសារេន
 វា សុខសារសារេន វា អត្តសារសារេន វា និច្ចេន វា
 ធូរេន វា សស្សតេន វា អវិបរិណាមធម្មេន វា ។

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រព្យ ទី ១៥

(១០០) លោក មិនមានខ្លឹមដោយជុំវិញ សង្ខារក្នុង
 ទិសទាំងអស់ ញាប់ញ័រ តថាគត កាលប្រាថ្នា
 សេចក្តីចំរើនដើម្បីខ្លួន មិនបានឃើញ (នូវទី-
 ណាមួយ ដែលទុក្ខមិនញាប់ញ័រឡើយ ។

(១០១) អធិប្បាយពាក្យថា លោកមិនមានខ្លឹមដោយជុំវិញ (ដូច
 តទៅនេះ) និរយលោក គឺច្រានយោនិលោក បិត្តវិសយលោក
 មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក
 លោកនេះ លោកមុខ ព្រមទាំងព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក នេះ
 ហៅថា លោក ។ និរយលោក មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាក
 ខ្លឹម គឺចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមទៀងក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមសុខក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមខ្លួនក្តី
 ចាកសភាវៈទៀងក្តី ចាកការបិតថេរក្តី ចាកការមាំមួនក្តី ចាកសភាវៈ
 មិនប្រែប្រួលក្តី ។ គឺច្រានយោនិលោក បិត្តវិសយលោក មនុស្ស-
 លោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក លោកនេះ
 លោកមុខ ព្រមទាំងព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក ជាសភាវៈ
 មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម គឺចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមទៀងក្តី
 ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមសុខក្តី ចាកខ្លឹម គឺខ្លឹមខ្លួនក្តី ចាកសភាវៈទៀងក្តី
 ចាកការបិតថេរក្តី ចាកការមាំមួនក្តី ចាកសភាវៈមិនប្រែប្រួលក្តី ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យថា^(១) នន្ទោ អស្សារោ និស្សារោ សារាបគតោ
 យថា ឃ្រល្លោ អស្សារោ និស្សារោ សារាបគតោ
 យថា ឧទ្ទម្ភោ អស្សារោ និស្សារោ សារាបគតោ
 យថា ផ្កេតគតោ អស្សារោ និស្សារោ សារាបគតោ
 យថា ចាលិកទ្ទកោ^(២) អស្សារោ និស្សារោ សារាបគតោ
 យថា ដេល្យាបិល្លោ អស្សារោ និស្សារោ សារាបគតោ
 យថា បុព្វឡតិ^(៣) អស្សារិ និស្សារិ សារាបគតិ យថា
 មរិចិ អស្សារោ និស្សារោ សារាបគតោ យថា
 កទ្ទលិក្ខតោ អស្សារោ និស្សារោ សារាបគតោ
 យថា មាយា អស្សារោ និស្សារោ សារាបគតោ
 ឃ្រមេវ និរយលោកោ អស្សារោ និស្សារោ
 សារាបគតោ និច្ចសារសារេន វា សុខសារសារេន
 វា អត្តសារសារេន វា និច្ចេន វា ធុវេន វា
 សស្សតេន វា អរិបរិណាមធម្មេន វា តិវច្ឆានយោនិ-
 លោកោ បិត្តិវិសយលោកោ មនុស្សលោកោ
 ។ បេ ។ សនេវលោកោ អស្សារោ និស្សារោ

១ ម. នន្ទេវ បទសទ្ធា អត្ថិ ។ ២ ម. ធារិកទ្ទកោ ។ ៣ ឧ. ម. ឧទ្ទមបុព្វឡ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដើមបបួស មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ដើមល្អាង មិន
 មានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ដើមល្អា មិនមានខ្លឹម
 ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ដើមកន្ទាំងបាយស មិនមានខ្លឹម ឥត
 ខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ដើមរលួសបាយ មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម
 ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ដុំពពុះទឹក មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាក
 ខ្លឹមយ៉ាងណា ក្រពេញទឹក មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាង
 ណា ថ្ងៃបណ្តើរកូន មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា
 ដើមចេក មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា រស្មីមិនមាន
 ខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា និរយលោក មិនមានខ្លឹម ឥត
 ខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម គឺចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមទៀងក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមសុខក្តី
 ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមខ្លួនក្តី ចាកសភាវៈទៀងក្តី ចាកការបើកថេរក្តី ចាកការ
 មាំមួនក្តី ចាកសភាវៈប្រែប្រួលក្តី តិរចានយោនិលោកក្តី បិត្តវិសយលោក
 មនុស្សលោក ។ បេ ។ ព្រមទាំងទេវលោក មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម

បណ្ណាល័យ អត្ថបទស្តុត្តន្តទ្វេសោ

សារាថតតោ និច្ចសារសារេន វា សុខសារសារេន
 វា អត្ថសារសារេន វា និច្ចេន វា ចុរេន វា
 សស្សតេន វា អវិបរិណាមធម្មេន វាតិ សមន្តមសារេ
 លោកោ ។

[១០២] ទិសា សព្វា សមេរិតាតិ យេ បុរិមតិមាយ
 ទិសាយ សង្ខារា តេបិ ឯវិតា សមេរិតា ចលិតា
 យដ្ឋិតា អនិច្ចតាយ ជាតិយា អនុគតា ជរាយ
 អនុសដា ព្យាធិនា អភិក្កតា មរណេន អញ្ចាហតា
 ទុក្ខេ បតិដ្ឋិតា អតាណា អលេណា អសរណា
 អសរណីក្កតា ។ យេ បច្ឆិមាយ ទិសាយ
 សង្ខារា យេ ឧត្តរាយ ទិសាយ សង្ខារា យេ
 ទត្តិណាយ ទិសាយ សង្ខារា យេ បុរិមតិមាយ
 អនុទិសាយ សង្ខារា យេ បច្ឆិមាយ អនុទិសាយ
 សង្ខារា យេ ឧត្តរាយ អនុទិសាយ សង្ខារា យេ
 ទត្តិណាយ អនុទិសាយ សង្ខារា យេ ហេដ្ឋិមាយ
 ទិសាយ សង្ខារា យេ ឧបរិមាយ ទិសាយ សង្ខារា
 យេ ទសទិសាសុ សង្ខារា តេបិ ឯវិតា សមេរិតា

អត្ថបទសូត្រនិទាន ទី ១៥

ប្រាសចាកខ្លឹម គឺចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមទៀងក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមសុខក្តី ចាកខ្លឹម
 គឺខ្លឹមខ្លួនក្តី ចាកសភាវៈទៀងក្តី ចាកការបិតថេរក្តី ចាកការមាំមួនក្តី
 ចាកសភាវៈមិនប្រែប្រួលក្តី ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 លោកមិនមានខ្លឹមដោយជុំវិញ ។

(១០២) ពាក្យថា សង្ខារក្នុងទិសទាំងអស់ញាប់ញ័រ អធិប្បាយថា
 ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសខាងកើត សង្ខារទាំងនោះឯង រំភើប ញាប់ញ័រ
 កក្រើក ខ្លាំងខ្លប់ ជាប់តាមដោយជាតិ ព្រោះសភាពសង្ខារនោះ មិនទៀង
 គឺត្រូវដកជ្រូតជ្រាបចូល ត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈញាំញី ជាសង្ខារ
 តាំងនៅក្នុងកងទុក្ខ ពុំមានទីតាំង ពុំមានទីជ្រកកាន់ ពុំមានទីពឹង
 ពុំមានទីពុំនាក់ឡើយ ។ ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសខាងលិច ពួក
 សង្ខារណា ក្នុងទិសខាងជើង ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសខាងត្បូង
 ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសអគ្នេយ៍ ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសពាយ័ព្យ
 ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសឦសាន ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសនិរតី ពួក
 សង្ខារណា ក្នុងទិសខាងក្រោម ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសខាងលើ ពួក
 សង្ខារណា ក្នុងទិសទាំង១០ ពួកសង្ខារទាំងនោះឯង រំភើប ញាប់ញ័រ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ចល័តា យដ្ឋិតា អនិច្ចតាយ ជាតិយា អនុគតា
 ជរាយ អនុសដា ព្យាធិនា អភិក្ខតា មរណោ ន
 អញ្ញាហតា ទុក្ខេ បតិដ្ឋិតា អតាលា អលេណា
 អសរណា អសរណីក្ខតា ។ ភាសិតម្បី ចេតំ

កិញ្ញាបំ ចេតំ ជលតី វិមាណំ

ឌីភាសយំ ឌុត្តរិយំ ទិសាយ

រូបេ រណំ ទិស្វា សធា បរេធិតំ

តស្មា ន រូបេ រមតី សុមេធា

មច្ចុដ្ឋាញាហតោ លោកោ ជរាយ បរិវារិតោ

តណ្ហាសល្មេន ឌីតិណ្ហោ ឥច្ឆាធុមាយិកោ សធា

សព្វោ អាទិបិតោ លោកោ សព្វោ លោកោ បរោបិតោ (១)

សព្វោ បដ្ឋលិតោ លោកោ សព្វោ លោកោ បកម្បិតោតិ។

ទិសា សញ្ច សមេរីតា ។

[១០៣] ឥច្ឆំ កវនមត្តនោតិ អត្តនោ កវំ (២)

តាលំ លេណំ សរណំ កតី បរាយណំ ឥច្ឆន្តោ

សាទិយន្តោ បត្តយន្តោ បិណយន្តោ អភិជប្បន្តោតិ

ឥច្ឆំ កវនមត្តនោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

កក្រើក ខ្លាំងខ្លប់ ជាប់តាមដោយជាតិ ព្រោះសភាពសង្ខារនោះមិនទៀង
គឺត្រូវជរាជ្រុតជ្រាបចូល ត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈញ៉ាំញី ជាសង្ខារ
តាំងនៅក្នុងទុក្ខ ពុំមានទីតំនាក់ ពុំមានទីជ្រកកោន ពុំមានទីពឹង ពុំមានទី
តំនាក់ឡើយ ។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

វិមាននេះ ភ្នំរុងរឿងខ្លាំង ក្នុងទិស ក៏មែនពិត

ហើយ (តែ) បុគ្គលអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អ ឃើញ

ទោស ដែលឲ្យញាប់ញ័រក្នុងរូបសព្វកាល ព្រោះ

ហេតុនោះ ទើបមិនគ្រេកអរក្នុងរូប

លោក ត្រូវមច្ចុគ្របសង្កត់ ត្រូវជរាចោមរោម ត្រូវ

សរគឺតណ្ហាមុត ប្រកបដោយផ្សែង គឺសេចក្តីប្រាថ្នា

គ្រប់កាល លោកទាំងមូល ត្រូវភ្លើងឆេះ លោកទាំង

មូល ប្រាលរន្ទាល លោកទាំងមូល សន្មាសន្មា

លោកទាំងមូល រំភើប ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សង្ខារក្នុងទិសទាំងអស់ ញាប់ញ័រ ។

(១០៣) ពាក្យថា កាលប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើន ដើម្បីខ្លួន គឺកាលចង់

បាន គ្រេកអរ ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ភ្ជួចកាន់ ចំពោះសេចក្តីចំរើន ទី

តំនាក់ ទីជ្រកកោន ទីពឹង ដំណើរការ ប្រព្រឹត្តិទៅមុខ ដើម្បីខ្លួន

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើន ដើម្បីខ្លួន ។

បណ្ណាល័យ អង្គវត្តសុត្តន្តទ្វេសោ

(១០៤) ឆាន្ទសាសី អនោសិក្ខន្តិ អនជ្ឈោសិក្ខន្តិ
 ន អន្ទុសំ អនជ្ឈោសិក្ខតោ អន្ទុសំ ។ សត្វំ យោ-
 ព្វញ្ញំ ជរាយ ឌីសិក្ខំ សត្វំ អាហារក្សំ ព្យាធិនា
 ឌីសិក្ខំ សត្វំ ជីវិក្ខំ មរណាន ឌីសិក្ខំ សត្វំ លាភំ
 អលាភេន ឌីសិក្ខំ សត្វំ យសំ អយសេន ឌីសិក្ខំ
 សត្វំ បសំសំ និព្វាយ ឌីសិក្ខំ សត្វំ សុខំ ទុក្ខេន
 ឌីសិក្ខំ ។

លាភោ អលាភោ យសោ អយសោ ច
 និព្វា ច បសំសា ច សុខទុក្ខញ្ច
 ឯតេ អនិព្វា មនុស្ស ធម្មា
 អសស្សតា វិបរិណាមធម្មាតិ ។

ឆាន្ទសាសី អនោសិក្ខំ ។ តេជារា កកវា
 សមន្តមសារោ លោកោ ទិសា សព្វា សមេវិតា
 ឥន្ទំ កវនមត្តនោ ឆាន្ទសាសី អនោសិក្ខន្តិ ។

(១០៥) ឌីសានេត្យោ ព្យាវុទ្ធេ ទិស្វា មេ អវតី អហុ

អត្ថបទសុត្តន្តបិដក ទី ១៥

(១០៤) ពាក្យថា តថាគតមិនឃើញ (នូវទីណាមួយដែលទុក្ខ) មិន
 ញ៉ាំង គឺមិនបានឃើញទីដែលទុក្ខមិនស្រោចចុះ បានឃើញតែទីដែល
 ទុក្ខស្រោចចុះតែម្យ៉ាង ។ សេចក្តីចំរើនទាំងពួង ត្រូវដកញ៉ាំង ភាព
 នៃការមិនមានរោគទាំងពួង ត្រូវព្យាធិញ៉ាំង ដ៏រិតទាំងពួង ត្រូវមរណៈ
 ញ៉ាំង លាភទាំងពួងត្រូវអលាភញ៉ាំង យសទាំងពួងត្រូវអយសញ៉ាំង
 សេចក្តីសរសើរទាំងពួង ត្រូវនិន្ទាញ៉ាំង សុខទាំងពួង ត្រូវទុក្ខញ៉ាំង ។

ពួកធម៌ទាំងនេះ គឺ លាភ អលាភ យស អយស និន្ទា
 បសំសា សុខនិងទុក្ខ ជាសភាពមិនទៀង មិនប៉ុត

ថេរ មានការប្រែប្រួលជាធម្មតា ក្នុងពួកមនុស្ស

ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតមិនឃើញ(នូវទីណាមួយ) ដែល
 ទុក្ខមិនញ៉ាំងឡើយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
 លោកមិនមានខ្លឹមដោយជុំវិញ សង្ខារក្នុងទិសទាំង
 អស់ ញាប់ញ័រ តថាគត កាលប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើន
 ដើម្បីខ្លួន មិនបានឃើញ (នូវទីណាមួយ ដែល
 ទុក្ខ) មិនញ៉ាំងឡើយ ។

(១០៥) សេចក្តីមិនត្រេកអរ កើតមាន ដល់តថាគត
 ព្រោះឃើញសត្វទាំងឡាយ ដែលទាស់ចិត្ត ក្នុង
 កាលជាទីសាបសូន្យ តែម្យ៉ាង ទាំងតថាគតបាន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អថេត្ថ សល្លំ អន្តត្ថំ ទុទ្ធសំ ហានយស្សីតំ ។

(១០៦) ឌីសានេត្រូវ ព្យាវុទ្ធនិ ឌីសានេត្រូវតិ
សត្វំ យោព្វញ្ញំ ជរា ឌីសាបេតិ សត្វំ អារោគ្យំ
ព្យាធិ ឌីសាបេតិ សត្វំ ជីវិតំ មរណំ ឌីសាបេតិ
សត្វំ លាភំ អលាភោ ឌីសាបេតិ សត្វំ យសំ
អយសោ ឌីសាបេតិ សត្វំ បសំសំ និព្វានំ ឌីសាបេតិ
សត្វំ សុខំ ទុក្ខំ ឌីសាបេតិ ឌីសានេត្រូវ ។

ព្យាវុទ្ធនិ យោព្វញ្ញកាមា សត្តា ជរាយ បដិវិវុទ្ធា
អារោគ្យកាមា សត្តា ព្យាធិនា បដិវិវុទ្ធា ជីវិតកាមា
សត្តា មរណោន បដិវិវុទ្ធា លាភកាមា សត្តា
អលាភេន បដិវិវុទ្ធា យសកាមា សត្តា អយសេន
បដិវិវុទ្ធា បសំសកាមា សត្តា និព្វាយ បដិវិវុទ្ធា
សុខកាមា សត្តា ទុក្ខេន វិវុទ្ធា បដិវិវុទ្ធា អាហតា
បច្ចាហតា អាហាតិតា បច្ចាហាតិតាតិ ឌីសានេត្រូវ
ព្យាវុទ្ធ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ឃើញសារក្នុងពួកសត្វនេះ ជាសរអាស្រ័យនៅក្នុង
ហឫទ័យដែលគេកម្រឃើញបាន ។

(១០៦) អធិប្បាយពាក្យថា ដែលទាស់ចិត្តក្នុងកាលជាទីសាបសូន្យតែ
ម្យ៉ាង ត្រង់ពាក្យថាក្នុងកាលជាទីសាបសូន្យតែម្យ៉ាង សេចក្តីថា ដកញ្ចាំង
ភាពក្មេងទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ ព្យាធិញ្ចាំងភាពមិនមានរោគទាំងពួងឲ្យ
សាបសូន្យ មរណៈញ្ចាំងជីវិតទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ អលាភញ្ចាំងលាភ
ទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ អយសញ្ចាំងយសទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ និន្ទាញ្ចាំង
សេចក្តីសរសើរទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ ទុក្ខញ្ចាំងសុខទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ក្នុងកាលជាទីសាបសូន្យតែម្យ៉ាង ។ ពាក្យថា
ទាស់ចិត្ត សេចក្តីថា សត្វទាំងឡាយ អ្នកប្រាថ្នាភាពក្មេង ថ្នាំងថ្នាក់នឹង
ដក សត្វទាំងឡាយ អ្នកប្រាថ្នាភាពមិនមានរោគ ថ្នាំងថ្នាក់នឹងព្យាធិ
សត្វទាំងឡាយ អ្នកប្រាថ្នាជីវិត ថ្នាំងថ្នាក់នឹងមរណៈ សត្វទាំងឡាយ
អ្នកប្រាថ្នាលាភ ថ្នាំងថ្នាក់នឹងអលាភ សត្វទាំងឡាយអ្នកប្រាថ្នាយស
ថ្នាំងថ្នាក់នឹងអយស សត្វទាំងឡាយអ្នកប្រាថ្នាសេចក្តីសរសើរ ថ្នាំង
ថ្នាក់នឹងនិន្ទា សត្វទាំងឡាយអ្នកប្រាថ្នាសុខ ទាស់ ថ្នាំងថ្នាក់ ខ្លាំងខ្លាស់
ខ្លាំងខ្លាស់ចំពោះ ចង្អៀតចង្អល់ តានតឹងចិត្តដោយសារទុក្ខ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាស់ចិត្តក្នុងកាលជាទីសាបសូន្យតែម្យ៉ាង ។

បណ្ណសមោ អភិទណ្ឌសុត្តន្តទ្វេសោ

[១០៧] ទិស្វា មេ អរតី អហ្វតិ ទិស្វាតិ

ទិស្វា បស្សិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិការយិត្វា

វិភូតំ កត្វាតិ ទិស្វា ។ មេ អរតីតិ យា អរតិ

យា អនកិរតិ យា អនកិរមនា យា ឧត្តក្ខណ្ឌិយា

យា បរិតសិតា អហ្វតិ ទិស្វា មេ អរតិ អហ្វ ។

[១០៨] អថេត្ថ សល្លំ អទ្គត្ថន្តំ អថាតិ បទ-

សន្ធិ ។ បេ ។ បទានុប្បត្តតាមេតំ អថាតិ ។ ឯត្ថាតិ

សត្តេស្កំ ។ សល្លន្តំ សត្ត សល្លន្តំ រាគសល្លំ

នោសសល្លំ មោហសល្លំ មាទសល្លំ ទិដ្ឋសល្លំ

សោកសល្លំ កម៌កថាសល្លំ ។ អទ្គត្ថន្តំ អទ្គសំ

អទ្គត្ថំ អបស្សំ បដិវិជ្ជន្តំ អថេត្ថ សល្លំ អទ្គត្ថំ ។

[១០៩] ទុទ្ធសំ ហទយស្សិតន្តំ ទុទ្ធសន្តំ

អត្ថបទសូត្រនិទ្ទេស ទី ១៥

[១០៧] ពាក្យថា សេចក្តីមិនត្រេកអរ កើតមាន ដល់តថាគត
ព្រោះឃើញ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះឃើញ គឺព្រោះជួប យល់ ថ្វីង
ពិចារណា ឈ្វេងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
ព្រោះឃើញ ។ ពាក្យថា សេចក្តីមិនត្រេកអរ (កើតមាន) ដល់តថាគត
គឺសេចក្តីមិនត្រេកអរណា សេចក្តីមិនរីករាយណា សេចក្តីមិនស្រស់
ស្រាយណា សេចក្តីអផ្សុកណា សេចក្តីតក់ស្លុតណា មានហើយ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីមិនត្រេកអរ កើតមាន ដល់តថាគត
ព្រោះឃើញ ។

[១០៨] ពាក្យថា ទាំងតថាគតបានឃើញសរ ក្នុងពួកសត្វ⁺
ត្រង់ពាក្យថា ទាំង គឺជាបទេតក្ខាប⁺ ។ បេ ។ ពាក្យថា ទាំង នេះជាលំដាប់
នៃបទ ។ ពាក្យថា នេះ⁺ បានដល់ ក្នុងពួកសត្វ ។ ពាក្យថា សរ បាន
ដល់សរ ៧ សរគឺរតៈ សរគឺទោសៈ សរគឺមោហៈ សរគឺមានៈ សរ
គឺទិដ្ឋិ សរគឺសោក សរគឺសង្ស័យ ។ ពាក្យថា បានឃើញ គឺបាន
ប្រទះ យល់ ឃើញ ចាក់ផ្ទុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំង
តថាគតបានឃើញសរ ក្នុងពួកសត្វ⁺ ។

[១០៩] អធិប្បាយពាក្យថា ជាសរអាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ
ដែលគេកម្រឃើញបាន ត្រង់ពាក្យថា ដែលគេកម្រឃើញបាន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ទុទ្ទសំ ទុទ្ទកំ ទុប្បស្សំ ទត្ថជ្ជំ ទរណត្ថជ្ជំ

ទុប្បដិវដ្ឋិ ។ ហទយស្ស័តន្តំ ហទយំ វុច្ចតិ ចិត្តំ យំ ចិត្តំ

មនោ មាណសំ ហទយំ បណ្ណំ មនោ មនាយតនំ

មនិជ្រៀយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តជ្ជា មនោវិញ្ញា-

ណាតតុ ។ ហទយស្ស័តន្តំ ហទយនិស្ស័តំ ចិត្តនិស្ស័តំ

ចិត្តសន្មិស្ស័តំ ចិត្តន សហគតំ សហជាតំ សំសដ្ឋំ

សម្បយុត្តំ ឯកុប្បាទំ ឯកនិរោធំ ឯកវត្ថុកំ ឯកា-

រម្មណ្ឌន្តំ ទុទ្ទសំ ហទយស្ស័តំ ។ តេនាហ កកវា

ឌីសានេត្រូវ ព្យាវុទ្ធ ទិស្វា មេ អរតី អហុ

អថេត្ថ សល្លំ អទុក្ខំ ទុទ្ទសំ ហទយស្ស័តន្តំ ។

[១១០] យេន សល្លេន ឌីតិណ្ណោ ទិសា សព្វា វិជារតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គឺដូចប្រទះបានដោយក្រ យល់បានដោយក្រ ឃើញបានដោយក្រ
 ត្រាស់ដឹងបានដោយក្រ ឈ្ងន់យល់បានដោយក្រ ចាក់ធ្លុះបានដោយ
 ក្រ ។ ពាក្យថា ជាសរអាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ សេចក្តីថា ចិត្ត
 លោកហៅថា ហឫទ័យ បានដល់ ចិត្ត មនៈ មានសៈ ហឫទ័យៈ
 បណ្ណៈ មនៈ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីមនៈនោះ ។ ពាក្យថា ជាសរ
 អាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ បានសេចក្តីថា អាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ
 អាស្រ័យនូវចិត្ត អាស្រ័យនៅព្រមក្នុងចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ កើតជា
 មួយ ច្រឡំព្រម ប្រកបព្រម កើតជាមួយគ្នា រលត់ជាមួយគ្នា មាន
 វត្ថុជាមួយគ្នា មានអារម្មណ៍ជាមួយគ្នានឹងចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ជាសរអាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ ដែលគេកម្រឃើញបាន ។ ហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សេចក្តីមិនត្រេកអរ កើតមានដល់តថាគត ព្រោះ
 ឃើញសត្វទាំងឡាយ ដែលទាស់ចិត្តក្នុងកាលជា
 ទីសាបសូន្យតែម្យ៉ាង ទាំងតថាគតបានឃើញសរ
 ក្នុងពួកសត្វនេះ ជាសរអាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ
 ដែលគេកម្រឃើញបាន ។

(១១០) បុគ្គលដែលត្រូវសរណាមុតហើយ រមែងស្ទុះទៅ

បណ្ណាល័យ អន្តរាស្ត្រស្ថានីយ៍

តមេវ សល្លំ អព្ភយ្ហំ ន ជានីតំ ន សីទតំ ។
 (១០០) យេន សល្លេន ឌីតិល្លោ ទិសា សព្វាវជានីតតំ
 សល្លន្តំ សត្តំ សល្លានំ រាគសល្លំ ទោសសល្លំ
 មោហសល្លំ មាទសល្លំ ទិដ្ឋិសល្លំ សោកសល្លំ
 កម៌កថាសល្លំ ។

កតមំ រាគសល្លំ ។ យោ រាគោ សារាគោ
 អនុនយោ អនុរោគោ នន្ទ្រំ(១) នន្ទ្ររាគោ ចិត្តស្ស
 សារាគោ ។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកោ អតុសលម្បលំ
 ឥទំ រាគលល្លំ ។

កតមំ ទោសសល្លំ ។ អនត្ថំ មេ អចរិតំ អា-
 យាតោ ជាយតំ អនត្ថំ មេ ចរិតតំ អាយាតោ ជាយតំ
 អនត្ថំ មេ ចរិស្សតិតំ អាយាតោ ជាយតំ ។ បេ ។
 ចល្លាតំ អស្សរោហោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស ឥទំ
 ទោសសល្លំ ។

កតមំ មោហសល្លំ ។ ទុក្ខេ អញ្ញាណំ ។ បេ។
 ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ អញ្ញាណំ បុព្វន្តេ
 អញ្ញាណំ អបរន្តេ អញ្ញាណំ បុព្វនាបរន្តេ អញ្ញាណំ

អត្ថបទល្អិតល្អន់ ទី ១៥

កាន់ទិសទាំងពួង បុគ្គលដកសរនោះហើយ ទើប

មិនស្ទុះទៅ មិនលិចចុះ ។

[១១១] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលដែលត្រូវសរណាមុតហើយ រមែង
ស្ទុះទៅកាន់ទិសទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា សរ បានដល់សរ ៧ សរគឺរាគៈ
សរគឺទោសៈ សរគឺមោហៈ សរគឺមានៈ សរគឺទិដ្ឋិ សរគឺសេចក្តីសោក
សរគឺសេចក្តីសង្ស័យ ។

សរគឺរាគៈ តើដូចម្តេច ។ តម្រេក តម្រេកខ្វាំង សេចក្តីស្រែប
ស្រាល សេចក្តីត្រេកត្រអាល សេចក្តីរករាយ តម្រេកដែលប្រកបដោយ
សេចក្តីរករាយ តម្រេកខ្វាំងនៃចិត្ត ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសល-
មូល ឯណា នេះ សរគឺរាគៈ ។

សរគឺទោសៈ តើដូចម្តេច ។ គំនុំកើតឡើងថា គេបានប្រព្រឹត្ត
នូវសេចក្តីវិនាសដល់អាត្មាអញ គំនុំកើតឡើងថា គេកំពុងប្រព្រឹត្តនូវ
សេចក្តីវិនាសដល់អាត្មាអញ គំនុំកើតឡើងថា គេនឹងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តី
វិនាសដល់អាត្មាអញ ។ បេ ។ ភាពនៃចិត្តកាច ការញ័រនឹកក្នុងក្បែរ
ស្រក់ ភាពនៃចិត្តមិនត្រេកអរ នេះ សរគឺទោសៈ ។

សរគឺមោហៈ តើដូចម្តេច ។ ការមិនដឹងទុក្ខ ។ បេ ។ ការមិនដឹង
នូវសេចក្តីប្រតិបត្តិជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ ការមិនដឹងទីបំផុតខាងដើម
ការមិនដឹងទីបំផុតខាងចុង ការមិនដឹងទីបំផុតខាងដើមនឹងទីបំផុតខាងចុង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥន្ទប្បច្ចយតាបដិច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ អញ្ញាលំ
យំ ឯវុច្ចំ អនុស្សំ អនកិសមយោ អនុតោនោ
អសម្ពោនោ អប្បដិវេនោ អសង្កាហតា អបរិយោ-
តាហតា អសមបេត្តតា អបច្ចវេត្តតា អបច្ចក្ខត្តម្ភំ
នុម្មេជ្ឈំ ពាល្យំ មោហោ បមោហោ សម្មោហោ
អវិជ្ជា អវិជ្ជាយោ អវិជ្ជាយោតោ អវិជ្ជានុសយោ
អវិជ្ជាបរិយុដ្ឋានំ អវិជ្ជាលង្គំ មោហោ អកុសល-
មូលំ ឥទំ មោហសល្លំ ។

កតមំ មានសល្លំ ។ សេយ្យោហមស្ម័តិ មាណោ
សនិសោហមស្ម័តិ មាណោ ហិណោហមស្ម័តិ មាណោ
យោ ឯវុច្ចោ មាណោ មញ្ញោ មញ្ញត្តំ ឧណ្ហតិ
ឧណ្ហមោ ធម្មោ សម្មត្តាហោ កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស
ឥទំ មានសល្លំ ។

កតមំ ទិដ្ឋិសល្លំ ។ វិសតិវត្ថុកា សក្កាយ-
ទិដ្ឋិ ទសវត្ថុកា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ទសវត្ថុកា អនុត្តាហិកា
ទិដ្ឋិ យា ឯវុច្ចោ ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ ទិដ្ឋិ-
កត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្នតំ ទិដ្ឋិសំយោ-
ជនំ តាហោ បដិក្កាហោ អភិទិវេសោ បរាមាសោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការមិនដឹង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលកើតឡើង អាស្រ័យគ្នានឹងគ្នា
 ព្រោះរបស់នេះជាបច្ច័យ ការមិនឃើញ ការមិនយល់ប្លាស ការមិន
 ភ្ញាក់រឭក ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនចាក់ធ្លុះ ការមិនកាន់យកស៊ីប
 ការមិនស្ទង់ចុះស៊ីប ការសំឡឹងមើលមិនស្មើ ការមិនពិចារណា អំពើ
 មិនដាក់ច្បាស់ ការមិនផ្សព្វផ្សាយ ភាពនៃសេចក្តីល្ងង់ខ្លៅ សេចក្តីវង្វេង
 សេចក្តីវង្វេងខ្វាំង សេចក្តីវង្វេងជ្រប់ អវិជ្ជា អន្ទតិអវិជ្ជា យោគៈគឺអវិជ្ជា
 អនុស្សយគឺអវិជ្ជា បរិយដ្ឋានគឺអវិជ្ជា គន្លឹះគឺអវិជ្ជា មោហៈ អកុសលមូល
 ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ សរគឺមោហៈ ។

សរគឺមានៈ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីប្រកាន់ថា អាត្មាអញជាបុគ្គល
 ប្រសើរ ការប្រកាន់ថា អាត្មាអញជាបុគ្គលស្មើ ការប្រកាន់ថា អាត្មាអញ
 ជាបុគ្គលថោកទាប សេចក្តីប្រកាន់ ការប្រកាន់ ភាពនៃសេចក្តីប្រកាន់
 ការឆ្លើងវៃឆ្លៃ ការក្រអឺតក្រអោង សភាពដូចទង់ ការប្រកាន់ចិត្ត ភាពនៃ
 ចិត្តប្រាថ្នាដូចទង់ ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ សរគឺមានៈ ។

សរគឺទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ សក្កាយទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ២០ មិច្ឆាទិដ្ឋិ
 មានវត្ថុ ១០ អនុត្តាហិកទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ការប្រកាន់
 គឺទិដ្ឋិ ផ្តល់បាក់គឺទិដ្ឋិ ចម្រើនគឺទិដ្ឋិ ត្រឡឹងញាប់ញ័រគឺទិដ្ឋិ សំយោជនៈ
 គឺទិដ្ឋិ ការកាន់យក ការកាន់មាំ ការប្រកាន់ ការស្ទាបអង្កែល

បណ្ណាល័យ អត្ថបទសុត្តន្តបិដក

កុម្មតោ មិច្ឆាបថោ មិច្ឆតំ តត្ថាយតនំ វបរិយេស.
 តាហោ វិបរិតតាហោ វិបល្លាសតាហោ មិច្ឆាតា-
 ហោ អយាថាវកស្មី ហេថាវកន្តំ តាហោ យាវតា
 ទ្វាសដ្ឋំ ទិដ្ឋិតតានំ ឥទំ ទិដ្ឋិសល្លំ ។

កតមំ សោកសល្លំ ។ ញាតិព្យសនេន វា
 ដុដ្ឋស្ស ភោកព្យសនេន វា ដុដ្ឋស្ស រោកព្យសនេន
 វា ដុដ្ឋស្ស សីលព្យសនេន វា ដុដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិព្យសនេន
 វា ដុដ្ឋស្ស អញ្ញាតរញ្ញាតវេន វា ព្យសនេន សមដ្ឋាភតស្ស
 អញ្ញាតរញ្ញាតវេន វា ទុក្ខធម្មេន ដុដ្ឋស្ស សោកោ
 សោចនា សោចិត្តំ អន្តោសោកោ អន្តោបរិ-
 សោកោ អន្តោធាហោ អន្តោបរិធាហោ ចេតសោ
 បរិជ្ឈាយនា ខោមនស្សំ^(១) ឥទំ សោកសល្លំ ។

កតមំ កម័កថាសល្លំ ។ ទុក្ខេ កង្ខា ទុក្ខ-
 សមុទយេ កង្ខា ទុក្ខនិរោធ�េ កង្ខា ទុក្ខនិរោធី-
 កាមិនិយោ បដិបទាយ កង្ខា បុព្វន្តេ កង្ខា អប-
 រន្តេ កង្ខា បុព្វនាមរន្តេ កង្ខា ឥទ្ធប្បច្ចយតាបដិ-
 ច្ចសមុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ កង្ខា យា ឯវរុទា កង្ខា

១ ឱ. ឯត្ថន្តរេ សោកសល្លំ ឥតិ ទិស្សតិ ។

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រុឌ ទី ១៥

ផ្លូវក្រក់ គន្លងខ្ពស់ ភាពនៃសេចក្តីខ្ពស់ លំនៅដូចជាកំពង់ ការ
ប្រកាន់កងការស្វែងរកខ្ពស់ ការប្រកាន់ភ្នាក់ ការប្រកាន់យៀងយូរ
ការប្រកាន់ខ្ពស់ ការប្រកាន់កងវត្ថុមិនពិតថាជាវត្ថុពិត ទិដ្ឋ ៦២ ទាំងប៉ុន្មាន
មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ សរគឺទិដ្ឋ ។

សរគឺសេចក្តីសោក តើដូចម្តេច ។ ការសោក ឆាការសោក
ភាពនៃការសោក ការស្អប់ស្អាត ការស្រពោនកង ការក្តៅកង
ការក្តៅពេលរាលដាលកង ការសញ្ចប់សញ្ញានៃចិត្ត ការតូចចិត្ត របស់
បុគ្គល ដែលត្រូវវិនាសចាកញាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសភាគៈប៉ះពាល់ក្តី
ត្រូវវិនាសគឺរោគប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសចាកសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសគឺ
ទិដ្ឋប៉ះពាល់ក្តី ឬប្រកបដោយវិនាសណាមួយក្តី ត្រូវទុកធម៌ណាមួយ
ប៉ះពាល់ក្តី នេះ សរសេចក្តីសោក ។

សរគឺសេចក្តីសង្ស័យ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីសង្ស័យក្នុងទុក្ខ សេចក្តី
សង្ស័យក្នុងទុក្ខសមុទ័យ សេចក្តីសង្ស័យ ក្នុងទុក្ខនិរោធ សេចក្តី
សង្ស័យក្នុងទុក្ខនិរោធតាមនិបដិបទ សេចក្តីសង្ស័យក្នុងទីបំផុតខាងដើម
សេចក្តីសង្ស័យ ក្នុងទីបំផុតខាងចុង សេចក្តីសង្ស័យក្នុងទីបំផុតខាងដើម
និងទីបំផុតខាងចុង សេចក្តីសង្ស័យ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលកើត
ឡើង អាស្រ័យត្នានឹងត្នា ព្រោះរបស់នេះជាបច្ច័យ សេចក្តីសង្ស័យ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កង្ខាយនា កង្ខាយិតតំ វិមត៌ វិចិត៌ោ ទ្រេឡកំ
 ទ្រេឡាបថោ សំសយោ អនេកំសត្តាហោ អាសប្ប-
 នា បរិសប្បនា អបរិយោកាហនា ធម្មតតំ ចិត្តស្ស
 មនោវិលេខោ ឥទំ កបំកថាសល្លំ ។

[១០២] យេន សល្លេន ឡិតិល្លោ ទិសា សញ្ញា វិជា-
 វត៌តិ រាគសល្លេន ឡិតិល្លោ វិទ្ធោ ដុដ្ឋោ បរេតោ
 សមោហិតោ សមន្តាគតោ កាយេន ទុច្ឆរិតំ ចរិតំ
 វាចាយ ទុច្ឆរិតំ ចរិតំ មនសា ទុច្ឆរិតំ ចរិតំ ចាណម្បិ
 ហនតិ អទិន្នម្បិ អាទិយតិ សន្និម្បិ ធន្នតិ ធិល្លាបម្បិ
 ហរតិ ឯកាការិកម្បិ ករេតិ បរិបន្ថេបិ តិដ្ឋតិ
 បរោរម្បិ កច្ចតិ មុសាបិ កណាតិ ។ ឯវម្បិ រាគសល្លេន
 ឡិតិល្លោ វិទ្ធោ ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ សមន្តា-
 គតោ ជារតិ វិជារតិ សន្នារតិ សំសរតិ ។ អថវា
 រាគសល្លេន ឡិតិល្លោ វិទ្ធោ ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ
 សមន្តាគតោ ភោគេ បរិយេសន្តោ នាវាយ មហា-
 សម្មុទ្ធំ បត្តន្តតិ សីតស្ស បុត្តតោ ឧល្លាស្ស
 បុត្តតោ ឱសមកសវតាតបសិរីសបសម្មស្ស ហិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អាការសង្ស័យ ភាពនៃសេចក្តីសង្ស័យ ការប្រាសចាកសេចក្តីយល់
ការងឿងឆ្ងល់ ផ្លូវបែកជាពីរ ការអល់អែក ការកាន់យកនូវចំណែក
ច្រើនយ៉ាង ការស្តាប់ស្តី ការអង្គុយអង្គុយ ការមិនចុះចិត្តស៊ប់ ភាព
នៃចិត្តច្រួលច្រាល ការសំញាប់នៃចិត្ត ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ
នេះ សរគឺសេចក្តីសង្ស័យ ។

[១១២] ពាក្យថា បុគ្គលត្រូវសរណាមុតហើយ វេមន៍ស្ទុះទៅ
កាន់ទិសទាំងពួង អធិប្បាយថា បុគ្គលត្រូវសរគឺរត្តៈ មុត ធូរ ពាល់ត្រូវ
គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទ្រោនហើយ វេមន៍ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រ-
ព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត សម្លាប់សត្វខ្លះ កាន់
យកទ្រព្យដែលគេមិនបានឲ្យខ្លះ កាត់នូវតំណ (នៃផ្ទះ) ខ្លះ ប្លន់ធំខ្លះ
ធ្វើការប្លន់ក្នុងផ្ទះមួយខ្លះ ឈរស្តាប់ច្រកផ្លូវខ្លះ គប់រកភរិយារបស់អ្នកដទៃ
ខ្លះ ពោលពាក្យកុហកខ្លះ ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺរត្តៈ មុត ធូរ ពាល់
ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទ្រោនហើយ វេមន៍ស្ទុះទៅ រត់ទៅ រលះ
រលាំងទៅ អន្ទោលទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលដែល
ត្រូវសរគឺរត្តៈ មុត ធូរ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទ្រោន
ហើយ កាលស្វែងរកគោតៈទាំងឡាយ វេមន៍ស្ទុះទៅកាន់មហាសមុទ្រ
ដោយនាវា ត្រូវត្រជាក់បៀតបៀន ត្រូវកំដៅបៀតបៀន លំបាកដោយ
សម្ផស្ស នៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ ពស់ក្អមនឹងពស់ធំ

បណ្ណាល័យ អត្ថបទស្រុកឧទ្ទេសោ

វិស្សមាណោ(១) ឧប្បិសាយ បិដ្ឋិយមាណោ(២) កុំ
 ក្នុងតំ តកោលំ ក្នុងតំ តក្កសំ ក្នុងតំ កាលមុខ
 ក្នុងតំ មរណាចារ័(៣) ក្នុងតំ វេស្សនំ ក្នុងតំ វេរាបដិ
 ក្នុងតំ ជរំ ក្នុងតំ តម្កលំ(៤) ក្នុងតំ វង្គំ ក្នុងតំ ឧទ្យានំ
 ក្នុងតំ សុវណ្ណក្នុង ក្នុងតំ សុវណ្ណភូមិ ក្នុងតំ តម្កលំ
 ក្នុងតំ សុប្បារំ ក្នុងតំ ភក្ក(៥) ក្នុងតំ សុវន្តំ(៦)
 ក្នុងតំ អង្គលោកំ(៧) ក្នុងតំ កង្កណំ(៨) ក្នុងតំ បរម-
 កង្កណំ(៩) ក្នុងតំ យោនំ ក្នុងតំ បិណ្ឌកំ ក្នុងតំ(១០)
 អល្លសណ្ណំ(១១) ក្នុងតំ មរកត្តារំ ក្នុងតំ ជណ្ឌបដិ
 ក្នុងតំ អដបដិ ក្នុងតំ មេណ្ឌបដិ ក្នុងតំ
 សង្កបដិ ក្នុងតំ ឆត្តបដិ ក្នុងតំ វិសបដិ ក្នុងតំ
 សក្កណបដិ ក្នុងតំ ម្ភសកាបដិ ក្នុងតំ ទរិបដិ
 ក្នុងតំ វេត្តាធារំ(១២) ក្នុងតំ ។ បរិយេសនោ ន លកតំ

១ ម បិដ្ឋិយមាណោ ។ ២ ឧ ម. មិយ្យមាណោ ។ ៣ ម. បុរេវរ ។ ៤ ឧ. ម. តមលំ ។
 ៥ ឧ ភក្កក្នុង ។ ម ភក្កក្នុង ។ ៦ ម. សុវន្ត ។ ៧ ម. ភង្គណ៍ ។ ៨ ម. ភង្គណំ ។
 ៩ ម. បរមភង្គណំ ។ ១០ ឧ. ម. មេយោនំ ធម្មតិ ។ ម. បរមយោនំ ធម្មតិ ។
 វិទកំ ធម្មតិ ។ ១១ ម. អល្លបទំ ។ ១២ ម. វេត្តាធារំ ។

អត្ថបទសុត្តន្តបិដក ទី ១៥

ត្រូវសេចក្តីស្រែកឃ្លានបៀតបៀន ក៏ទៅកាន់ដែន ឈ្មោះគុម្ពៈ ទៅកាន់
 ស្រែកតក្កាលៈ ទៅកាន់ស្រែកតក្កសិលា ទៅកាន់ស្រែកកាលមុខៈ ទៅ
 កាន់ស្រែកមរណបារៈ ទៅកាន់ស្រែកវេសុន្តៈ ទៅកាន់ស្រែកវេរបថៈ
 ទៅកាន់ស្រែកជវៈ ទៅកាន់ស្រែកតម្កលិន្តៈ ទៅកាន់ស្រែកវិន្តៈ ទៅ
 កាន់ស្រែកឯឡវន្តៈ ទៅកាន់ស្រែកសុវណ្ណកូដៈ ទៅកាន់ស្រែកសុ-
 វណ្ណភូមិ ទៅកាន់ស្រែកតម្កបណ្ឌិ ទៅកាន់ស្រែកសុប្បារៈ ទៅកាន់ស្រែក
 កុកៈ ទៅកាន់ស្រែកសុរទ្ធៈ ទៅកាន់ស្រែកអង្គណេកៈ ទៅកាន់ស្រែក
 គង្គណៈ ទៅកាន់ស្រែកបរមគង្គណៈ ទៅកាន់ស្រែកយោនៈ ទៅ
 កាន់ស្រែកបិនកៈ ទៅកាន់អលូសណ្ឌៈ ទៅកាន់មុក្ខនារៈ ទៅកាន់
 ជណ្ឌបថ ទៅកាន់អជបថ ទៅកាន់មេណ្ឌបថ ទៅកាន់សង្កបថ
 ទៅកាន់ឆត្តបថ ទៅកាន់វិសបថ ទៅកាន់សក្កណបថ ទៅកាន់ម្លូសិ-
 កាបថ ទៅកាន់ទិវបថ ទៅកាន់វត្តាធារៈ ។ កាលស្វែងរកមិនបាន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អលាភម្បលកម្មំ ទុក្ខនោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ ។
 មរិយេសន្តោ លកតិ លទ្ធា អារក្ខម្បលកម្មំ ទុក្ខ-
 នោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ កំន្តិ មេ ភោគេ នេវ
 រាជាតោ ហរេយ្យំ ន ចោរា ហរេយ្យំ ន អត្ត
 ឧហេយ្យ ន ឧទតំ វហេយ្យ ន អប្បយា
 នាយានា ហរេយ្យន្តិ ។ តស្ស ឯវំ អារក្ខតោ
 តោបយតោ តេ ភោកា វិប្បលុដ្ឋន្តិ ។ សោ វិប្ប-
 យោកម្បលកម្មំ ទុក្ខនោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ ។
 ឯវម្បំ រាគសល្លេន ឡំតិល្លោ វិទ្ធោ ដុដ្ឋោ បរេតោ
 សមោហិតោ សមន្នាគតោ ជានិ វិជានិ សន្នា-
 វតិ សំសរតិ ។ នោសសល្លេន មោហសល្លេន
 មានសល្លេន ឡំតិល្លោ វិទ្ធោ ដុដ្ឋោ បរេតោ
 សមោហិតោ សមន្នាគតោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ
 វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ
 ចាណម្ប ហនតិ អទិន្នម្បំ អទិយតិ សន្ធិម្បំ
 ឆិន្នតិ ឆិល្លោបម្បំ ហរតិ ឯកាតាវកម្បំ ករេតិ
 បរិបន្ថេបិ តិដ្ឋតិ បរិទារម្បំ គច្ឆតិ មុសាបិ
 កណតិ ។ ឯវំ មានសល្លេន ឡំតិល្លោ វិទ្ធោ ដុដ្ឋោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

វេមន៍ទទួលទុក្ខទោមនស្ស មានការមិនបានជាមូលខ្លះ កាលស្វែងរក
 ក៏រកបាន លុះបានហើយ ក៏ទទួលទុក្ខទោមនស្ស មានការរក្សាជាមូល
 ថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ ព្រះរាជាមិនគប្បីយកកោតៈទាំងឡាយ ចោរទាំងឡាយ
 មិនគប្បីលួចយកកោតៈទាំងឡាយ របស់ពាត្តាអញ ភ្លើងមិនគប្បីឆេះ
 ទឹកមិនគប្បីបន្ទាត់ ទាហោទាំងឡាយមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនគប្បីនាំ
 យកទៅបាន ដូច្នេះខ្លះ ។ បុគ្គលនោះ កាលរក្សាគ្រប់គ្រងយ៉ាងនេះ
 កោតៈទាំងនោះក៏គង់វិនាសទៅ ។ បុគ្គលនោះ ក៏ទទួលទុក្ខទោមនស្ស
 មានការព្រាត់ប្រាសជាមូលខ្លះ ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរតីរាគៈមុត ធ្លុះ
 ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំញី ទន្ទ្រានហើយ វេមន៍ស្ទុះទៅ រត់ទៅ
 រលះរលាំងទៅ អន្ទោលទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរ
 តីទោសៈ សរតីមាហៈ សរតីមានៈ មុត ធ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់
 ញ៉ាំញី ទន្ទ្រានហើយ វេមន៍ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្ត
 ទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត សម្លាប់សត្វខ្លះ កាន់យក
 ទ្រព្យដែលគេមិនបានឲ្យខ្លះ កាត់នូវតំណខ្លះ ប្លន់ធ្លំខ្លះ ធ្វើការប្លន់ក្នុង
 ផ្ទះមួយខ្លះ ឈរស្តាប់ច្រកផ្លូវខ្លះ គប់រកកិរិយារបស់អ្នកដទៃខ្លះ ពោល
 ពាក្យកុហកខ្លះ ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរតីមានៈ មុត ធ្លុះ ពាល់ត្រូវ

បណ្ណាល័យ អនុវណ្ណសុត្តន្តបិដក

បរេតោ សមោហិតោ សមដ្ឋាកតោ ជានតិ វិជានតិ
សុដ្ឋានតិ សិសេវតិ ។

ទិដ្ឋិសល្លេន ឌីតិណ្ណោ វិទ្យោ ដុដ្ឋោ បរេតោ
សមោហិតោ សមដ្ឋាកតោ អចេលកោ ហោតិ
មុត្តាបារោ ហត្ថាលេខនោ^(១) ន ឯហិកទន្តិកោ ន
តិដ្ឋកទន្តិកោ ធាតិហដំ ន ឌុទ្ឋិស្ស កតំ ន
និមន្តនំ សាទិយតិ ។ សោ ន កុម្មមុខា បដិ-
ក្កណាតិ ន កឡេបិមុខា បដិក្កណាតិ ន ឯឡ-
កមន្តរំ ន ទណ្ឌមន្តរំ ន ម្ភសលមន្តរំ ន ទ្ធិន្តំ
កុញ្ញាមាណំ ន កត្តិនិយា ន ចាយមាណាយ ន
បុរិសន្តរកតាយ ន សង្កតិសុ ន យត្ថ សា ឌុបដ្ឋ-
តោ ហោតិ ន យត្ថ មត្តិកា សណ្ឋាសណ្ឋាជានី
ន មច្ឆំ ន មិសំ^(២) ន មេរយំ ន បុសោទកំ បិវតិ ។
សោ ឯកាតារិកោ វា ហោតិ ឯកាលោហិតោ

១ ម. ហត្ថបលេខនោ ។ ២ ម. ឯត្ថនេ ន សុន្តិ ទិស្សតិ ។

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រុឌ ទី ១៥

គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទ្រុឌហើយ រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ រលះរលាំង
ទៅ អន្ទាលទៅ យ៉ាងនេះឯង ។

បុគ្គលដែលត្រូវសរសើរខ្ពង់ មុត ឆ្មោះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង
ទ្រុឌហើយ រមែងទៅជាអចេលក៍(គ្មានសំពត់)លះបង់មារយាទ ស៊ីលិទ្ធ
ដៃ (នឹងជម្រះ ច្បាប់ដោយម្រាមដៃ) ជាអ្នកមិនទទួលកត្តាដែលមានគេ
ហៅរកថា លោកដំបំរើចូរមក ជាអ្នកមិនទទួលកត្តាដែលមានគេឃាត់ថា
លោកដំបំរើចូរឈប់ មិនទទួលកត្តាដែលគេនាំមកមុន មិនទទួលកត្តាដែល
គេធ្វើចំពោះ មិនត្រេកអរនឹងកិច្ចនិមន្ត ។ អចេលក៍នោះ មិនទទួលកត្តាដែល
ឃើញគេដោះអំពីមាត់ឆ្មាំង មិនទទួលកត្តាដែលឃើញគេដោះ អំពីមាត់
កញ្ជើ មិនទទួលកត្តានៅចន្លោះធរណីទ្វារ មិនទទួលកត្តានៅចន្លោះកំណាត់
ឈើ មិនទទួលកត្តានៅចន្លោះអង្រែ មិនទទួលកត្តារបស់មនុស្សព្រំនាក់
កំពុងបរិភោគ មិនទទួលកត្តារបស់ស្រ្តីមានគភ៌ មិនទទួលកត្តារបស់ស្រ្តី
កំពុងបំបៅកូន មិនទទួលកត្តារបស់ស្រ្តីកំពុងនៅរួមនឹងបុរស មិនទទួល
កត្តាដែលគេអង្គុយមក មិន(ទទួលកត្តា) កងទីដែលមានឆ្អែចាំ មិនទទួល
កត្តាកងទីដែលមានរុយពេម មិនស្ម័គ្រី មិនស្ម័សាច់ មិនផឹកមេរ័យ មិនផឹក
ទឹកថ្នាំដែលគ្រាំដោយស្រូវទាំងពួង ។ អចេលក៍នោះ ជាអ្នកទទួលកត្តា
តែកងផ្ទះមួយ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយដុំបាយមួយចំបូតខ្លះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឆ្មាតារិកោ វា ហោតិ ឆ្មាលោមិកោ ។ បេ ។
 សត្តាតារិកោ វា ហោតិ សត្តាលោមិកោ ឯតិស្សបិ
 ទត្តិយា យាបេតិ ទ្ធិហិមិ ទត្តិហិ យាបេតិ ។ បេ ។
 សត្តហិមិ ទត្តិហិ យាបេតិ ឯកាហិកម្ម្យ អាហារិ
 អាហារេតិ ទ្ធិហិកម្ម្យ អាហារិ អាហារេតិ ។ បេ ។
 សត្តាហិកម្ម្យ អាហារិ អាហារេតិ ឥតិ ឯវ្យុបំ អន្ទ្រ-
 មាសិកម្ម្យ បរិយាយេកត្ថកោដនានុយោកមនុយុត្តោ
 វិហរតិ ។ ឯវម្ម្យ ទិដ្ឋិសល្លេន ឡិតិណ្ណោ វិទ្ធោ ដុដ្ឋោ
 បរេតោ សមោហិតោ សមន្នាគតោ ជានិ វិជានិ
 សន្នានិ សំសរតិ ។ អថវា ទិដ្ឋិសល្លេន ឡិតិណ្ណោ
 វិទ្ធោ ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ សមន្នាគតោ
 សោ សាកកក្ខោ វា ហោតិ សាមាកកក្ខោ
 វា ហោតិ ឯវ្យុកក្ខោ វា ហោតិ ទទ្ធុលកក្ខោ វា
 ហោតិ ហតកក្ខោ វា ហោតិ^(១) អាចាមកក្ខោ វា
 ហោតិ បិញ្ញាកកក្ខោ វា ហោតិ^(២) តិណ្ណាកក្ខោ វា
 ហោតិ តោមយកក្ខោ វា ហោតិ វន្ធម្មលដលាហារោ

១ ម. ឯត្ថន្តរេ ពណរក្ខោ វា ហោតិ ទិស្សន្តិ ។ ២ ម. ឯត្ថន្តរេ តិណរក្ខោ
 វា ហោតិ ទិស្សន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទទួលកត្តិតក្នុងផ្ទះពីរ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយដុំបាយពីរតំនូត
 ខ្លះ ។ បេ ។ ទទួលកត្តិតក្នុងផ្ទះ ៧ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយ
 ដុំបាយ ៧ តំនូតខ្លះ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយកត្ត ១ ភាជន៍
 តូចខ្លះ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយកត្ត ២ ភាជន៍តូចខ្លះ ។ បេ ។
 ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយកត្ត ៧ ភាជន៍តូចខ្លះ ស៊ីអាហាររំលង
 ១ ថ្ងៃខ្លះ ស៊ីអាហាររំលង ២ ថ្ងៃខ្លះ ។ បេ ។ ស៊ីអាហាររំលង ៧ ថ្ងៃខ្លះ
 អចេលក៍ ប្រកបដោយសេចក្តីព្យាយាមក្នុងការផ្លាស់ប្តូរនូវការបរិភោគកត្ត
 រំលងកន្លះខែខ្លះ មានសភាពយ៉ាងនេះដូច្នេះឯង ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរ
 គឺទិដ្ឋិ មុត ឆ្កៈ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ឡើងហើយ រមែង
 ស្ទុះទៅ រត់ទៅ រលះរលាំងទៅ អន្ទាលទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 មួយទៀត បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺទិដ្ឋិ មុត ឆ្កៈ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់
 ញ៉ាំង ឡើងហើយ បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមានបន្ថែមស្រស់ជាអាហារ
 ខ្លះ មានអង្ករស្រវឹងជាអាហារខ្លះ មានស្អុយជាអាហារខ្លះ មាន
 ចំនៀវស្បែកជាអាហារខ្លះ មានស្បែកសារាយជាអាហារខ្លះ មាន
 បាយក្តាំងជាអាហារខ្លះ មានមេម្សៅជាអាហារខ្លះ មានស្មៅជាអាហារខ្លះ
 មានអាចម៍គោជាអាហារខ្លះ មានមើមនឹងផ្លែឈើ ក្នុងព្រៃជាអាហារ

បណ្ណាល័យ អត្តទណ្ឌសុត្តន្តទ្រព្យ

យាបេតិ បវត្តន្តជលកោដិ ។ សោ សាលានិប័ ជារេតិ
 មសាលានិប័ ជារេតិ ធូរុស្សានិប័ ជារេតិ តិវីជានិប័
 ជារេតិ អជីនានិប័ ជារេតិ បិសុគ្គុលានិប័ ជារេតិ
 អជីនក្ខិបម្បិ ជារេតិ កុសជីវម្បិ ជារេតិ វិកជីវម្បិ
 ជារេតិ ជលកជីវម្បិ ជារេតិ កេសកម្ពលម្បិ ជារេតិ
 ឧល្លកបក្ខម្បិ ជារេតិ កេសមស្ស្រោចកោបិ ហោតិ
 កេសមស្ស្រោចនាទុយោកមនុយុត្តោ វិហាតិ ឧត្តដ្ឋ-
 កោបិ ហោតិ អាសនប្បដិក្ខត្តោ ឧត្តដ្ឋកោបិ ហោតិ
 ឧត្តដ្ឋកប្បនាទមនុយុត្តោ កណ្តាកាបស្ស្រោចកោបិ
 ហោតិ កណ្តាកាបស្ស្រោច សេយ្យំ កប្បេតិ ជលក-
 សេយ្យម្បិ កប្បេតិ ជល្លាសេយ្យម្បិ^(១) កប្បេតិ
 ឧត្តកប្បស្ស្រោចកោបិ ហោតិ រដោជល្លដរោ អញ្ញោ-
 កាសិកោបិ ហោតិ យថាសន្តតិកោបិ ហោតិ
 វិកជីកោបិ ហោតិ វិកជកោជនាទុយោកមនុយុត្តោ
 អថានកោបិ ហោតិ អថានកត្តមនុយុត្តោ សាយតតិ-
 យកម្បិ ឧទកោរោហណាទុយោកមនុយុត្តោ វិហាតិ

 ១ ម ឧត្តលសេយ្យម្បិ ។

អក្ខរក្សាស្ត្រនិទ្ទេស ទី ១៥

បរិភោគតែផ្លែឈើដែលជ្រះងង់ខ្លះ ។ បុគ្គលនោះ ទ្រទ្រង់សំពត់សំបកដៃ
 ខ្លះ ទ្រទ្រង់សំពត់ដែលត្បាញលាយគ្នាខ្លះ ទ្រទ្រង់សំពត់ដែលបកចេញ
 អំពីសាកសពខ្លះ ទ្រទ្រង់សំបកឈើខ្លះ ទ្រទ្រង់ស្បែកខ្លះ ទ្រទ្រង់សំពត់
 បង្កកូលខ្លះ ទ្រទ្រង់ស្បែកខ្លាទាំងក្របកខ្លះ ទ្រទ្រង់ស្បូវក្រង់ខ្លះ ទ្រទ្រង់
 សំពត់ត្បាញដោយសំបកក្រចៅខ្លះ ទ្រទ្រង់ចំរៀកក្តារជាសំពត់ខ្លះ ទ្រទ្រង់
 សំពត់កម្ពុលដែលត្បាញដោយសក់មនុស្សខ្លះ ទ្រទ្រង់សំពត់ដែលត្បាញ
 ដោយស្វាបមៀមខ្លះ ទុកសក់នឹងពុកមាត់ខ្លះ ជាអ្នកប្រកបរឿយ ។ នូវការ
 ព្យាយាមក្នុងការទុកសក់នឹងពុកមាត់ ជាអ្នកឈរឆ្វេងលើហាមឃាត់
 អាសនៈខ្លះ អង្គុយច្រហោងប្រព្រឹត្តកាន់វត្ថុក្នុងការព្យាយាមអង្គុយច្រហោង
 ខ្លះ ដេកលើបន្ទាខ្លះ សម្រេចការដេកលើបន្ទាខ្លះ សម្រេចការដេកលើ
 ចំរៀកក្តារខ្លះ សម្រេចការដេកលើផែនដីទួលខ្លះ ប្រព្រឹត្តដេកផ្អៀងតែ
 ម្ខាងខ្លះ ទ្រទ្រង់ក្អែលខ្លះ^(១) ប្រព្រឹត្តនៅក្នុងទីវាលខ្លះ ប្រព្រឹត្តនៅក្នុង
 ទីតាមតែប្រទះខ្លះ ជាអ្នកស៊ីលាមកខ្លះ ប្រកបក្នុងការបរិភោគលាមកខ្លះ
 មិនផឹកទឹកត្រជាក់ ប្រកបក្នុងការបរិភោគនូវកត្តាមិនបាច់ផឹកទឹកត្រជាក់ខ្លះ
 ប្រកបរឿយ ។ នូវព្យាយាមក្នុងការចុះត្រាំទឹកជាគំរប់ពាងនឹងពេលល្ងាចខ្លះ

១ មានខ្លួនលាបប្រេង ហើយឈរនៅក្នុងទីដែលមានផ្លូវហុយឡើង ។ អដ្ឋកថា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥតិ ឯវុប្បំ អនេកវិហិតំ កាយស្ស អាតាបនបរិតា-
បនានុយោកមនុយុត្តោ វិហរតិ ។ ឯវុប្បំ ទិដ្ឋិសល្លេន
ឡិតិណ្ណោ វិទ្ធោ ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ សមន្នា-
គតោ ជារតិ វិជារតិ សន្ធាវតិ សំសារតិ ។

សោកសល្លេន ឡិតិណ្ណោ វិទ្ធោ ដុដ្ឋោ បរេតោ
សមោហិតោ សមន្នាគតោ សោចតិ កិលមតិ បរិនេវតិ
ឧវត្តាឡី កន្ទតិ សម្មោហំ អាបជ្ជតិ ។ វុតំ ហេតុ
កកវតា ក្ខតបុព្វំ ព្រាហ្មណ ឥមិស្សយេវ សាវត្ថយា
អញ្ញតវិស្សា ឥត្ថយា មាតា កាលមកាសិ ។
សា តស្ស កាលកិរិយាយ ឧម្មត្តកា ទិត្តចិត្តា រថិយា
រថិយំ សិដ្ឋាជកេន សិដ្ឋាជកំ ឧបស្សន្តមិត្តា ឯវមាហ
អបិ មេ មាតវំ អន្តសថ អបិ មេ មាតវំ អន្តសថាតិ ។
ក្ខតបុព្វំ ព្រាហ្មណ ឥមិស្សយេវ សាវត្ថយា អញ្ញតវិស្សា
ឥត្ថយា មាតា កាលមកាសិ ភាតា កាលមកាសិ
ភតិដំ កាលមកាសិ បុត្តោ កាលមកាសិ ដីតា
កាលមកាសិ សាមិកោ កាលមកាសិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលជាអ្នកប្រកបរឿយ ។ នូវព្យាយាមក្នុងការធ្វើកំរើកាយច្រើនប្រការ
មានសភាពយ៉ាងនេះដូច្នេះឯង ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគីទិដ្ឋិ មុត ធុះ
ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទ្រោនហើយ រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ រលះ
រលាំងទៅ អន្ទាលទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

បុគ្គលដែលត្រូវសរគីសោក មុត ធុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង
ទ្រោនហើយ រមែងស្តាយស្រណោះ លំបាក ខ្សឹកខ្សួល គក់ទ្រូង
ដល់នូវសេចក្តីវង្វេង ។ សមដូចពាក្យនេះដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
ហើយថា ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ហេតុធ្លាប់មានមកហើយ មាតារបស់ស្រ្តី
ម្នាក់ ក្នុងក្រុងសាវត្ថិនេះឯង បានធ្វើមរណកាលហើយ ស្រ្តីនោះទៅ
ជាឆ្កួត មានចិត្តរវើកវាយ ព្រោះកាលកិរិយានៃមាតានោះ ហើយក៏ដើរ
ចេញអំពីច្រក ចូលទៅច្រក ចេញអំពីផ្លូវត្រឡែងកែង ចូលទៅផ្លូវត្រ-
ឡែងកែង ហើយពោលយ៉ាងនេះថា អ្នកទាំងឡាយបានឃើញមាតា
របស់ខ្ញុំដែរឬ អ្នកទាំងឡាយ បានឃើញមាតារបស់ខ្ញុំដែរឬ ។ ម្ចាស់
ព្រាហ្មណ៍ ហេតុធ្លាប់មានមកហើយ មាតារបស់ស្រ្តីម្នាក់ ក្នុងក្រុងសាវត្ថិ
នេះឯង បានធ្វើមរណកាលហើយ បងប្អូនប្រុស បានធ្វើមរណកាល
ហើយ បងប្អូនស្រី បានធ្វើមរណកាលហើយ បុត្របានធ្វើមរណកាល
ហើយ ធីតាបានធ្វើមរណកាលហើយ ស្វាមីបានធ្វើមរណកាលហើយ ។

បណ្ណាល័យ អន្តរាស្ត្រសុត្តន្តបិដក

សា តស្ស កាលកិរិយាយ ឧម្មត្តកោ ទិវត្តចិត្តា
 រដិយា រដិយំ សិដ្ឋាជកេន សិដ្ឋាជកំ ឧបស្ស័-
 មិត្តា ឯវមាហា អបិ មេ សាមិកំ អន្តសថ អបិ
 មេ សាមិកំ អន្តសថាតិ ។ ក្ខតបុព្វំ ព្រាហ្មណ
 ឥមិស្សាយេវ សាវត្ថយា អញ្ញាតរស្ស បុរិសស្ស មាតា
 កាលមកាសិ ។ សោ តស្ស កាលកិរិយាយ
 ឧម្មត្តកោ ទិវត្តចិត្តា រដិយា រដិយំ សិដ្ឋាជកេន
 សិដ្ឋាជកំ ឧបស្ស័មិត្តា ឯវមាហា អបិ មេ មាតរំ
 អន្តសថ អបិ មេ មាតរំ អន្តសថាតិ ។ ក្ខតបុព្វំ
 ព្រាហ្មណ ឥមិស្សាយេវ សាវត្ថយា អញ្ញាតរស្ស
 បុរិសស្ស មិត្តា កាលមកាសិ ភាតា កាល-
 មកាសិ ភតិជំ កាលមកាសិ បុត្តា កាលមកាសិ
 ជិតា កាលមកាសិ បដាបតិ កាលមកាសិ ។
 សោ តស្ស កាលកិរិយាយ ឧម្មត្តកោ ទិវ-
 ចិត្តា រដិយា រដិយំ សិដ្ឋាជកេន សិដ្ឋាជកំ
 ឧបស្ស័មិត្តា ឯវមាហា អបិ មេ បដាបតិ អន្តសថ

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រង់ ទី ១៥

ស្រ្តីនោះ ក៏ទៅជាឆ្កួត មានចិត្តរើរវាយ ព្រោះកាលកិរិយានៃស្វាមីនោះ
 ហើយក៏ដើរចេញអំពីច្រក ចូលទៅកាន់ច្រក ចេញអំពីផ្លូវត្រូវឡើងកែង
 ចូលទៅកាន់ផ្លូវត្រូវឡើងកែង ហើយពោលយ៉ាងនេះថា អ្នកទាំងឡាយ
 បានឃើញស្វាមីរបស់ខ្ញុំដែរឬ អ្នកទាំងឡាយបានឃើញស្វាមីរបស់ខ្ញុំដែរ
 ឬ ។ ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ហេតុធ្លាប់មានមកហើយ មាតារបស់បុរស
 ម្នាក់ ក្នុងក្រុងសាវត្ថីនេះឯង បានធ្វើមរណកាលហើយ ។ បុរស
 នោះ ក៏ទៅជាឆ្កួត មានចិត្តរើរវាយ ព្រោះកាលកិរិយានៃមាតានោះ
 ហើយដើរចេញអំពីច្រក ចូលទៅកាន់ច្រក ចេញអំពីផ្លូវត្រូវឡើងកែង
 ចូលទៅកាន់ផ្លូវត្រូវឡើងកែង ហើយពោលយ៉ាងនេះថា អ្នកទាំងឡាយ
 បានឃើញមាតារបស់ខ្ញុំដែរឬ អ្នកទាំងឡាយបានឃើញមាតារបស់ខ្ញុំដែរ
 ឬ ។ ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ហេតុធ្លាប់មានមកហើយ មាតារបស់បុរស
 ម្នាក់ ក្នុងក្រុងសាវត្ថីនេះឯង បានធ្វើមរណកាលហើយ បងប្អូនប្រុស
 បានធ្វើមរណកាលហើយ បងប្អូនស្រី បានធ្វើមរណកាលហើយ
 បុត្របានធ្វើមរណកាលហើយ ធីតាបានធ្វើមរណកាលហើយ កិរិយា
 បានធ្វើមរណកាលហើយ ។ បុរសនោះ ក៏ទៅជាឆ្កួត មានចិត្ត
 រើរវាយ ព្រោះកាលកិរិយានៃកិរិយានោះ ហើយដើរចេញអំពីច្រក
 ចូលទៅកាន់ច្រក ចេញអំពីផ្លូវត្រូវឡើងកែង ចូលទៅកាន់ផ្លូវត្រូវឡើងកែង
 ហើយពោលយ៉ាងនេះថា អ្នកទាំងឡាយបានឃើញកិរិយារបស់ខ្ញុំដែរឬ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អថ មេ បដាបតី អន្តរាសាសី ។ ក្ខតបុព្វំ ព្រាហ្មណ៍
 ឥសិស្សាយេវ សាវត្ថិយា អញ្ញាតា ឥត្ថំ ញាតិកុលំ
 អគមាសំ ។ តស្ស តេ ញាតកា សាមីកំ អច្ឆន្ទិតា
 អញ្ញាស្ស ធាតុកាមា ។ សា ច នំ ន ឥច្ឆតិ ។ អថខោ
 សា ឥត្ថំ សាមីកំ ឯតទរោច ឥមេ មំ អយ្យបុត្ត
 ញាតកា តំ អច្ឆន្ទិតា អញ្ញាស្ស ធាតុកាមា ឧភោ
 មយំ មរិស្សមាតិ ។ អថខោ សោ បុរិសោ តំ
 ឥត្ថំ ទ្ធិជា ធម្មា អត្តានំ ឌីចាតេសិ ឧភោ បេច្ច
 ករិស្សមាតិ ។ ឯវំ សោកកសល្លេន ឌីតិណ្ណោ វិន្ទោ
 ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ សមម្ពាគតោ ជានីតិ
 វិជានីតិ សម្ពាវតិ សំសារតិ ។

កថំកថាសល្លេន ឌីតិណ្ណោ វិន្ទោ ដុដ្ឋោ បរេតោ
 សមោហិតោ សមម្ពាគតោ សំសយបក្ខុដ្ឋោ ហោតិ
 វិមតិបក្ខុដ្ឋោ ទ្រុឡកជាតោ អហោសី នុ ខោ អហំ
 អតីតមទ្ធានំ ន នុ ខោ អហោសី អតីតមទ្ធានំ កី នុ
 ខោ អហោសី អតីតមទ្ធានំ កថំ នុ ខោ អហោសី
 អតីតមទ្ធានំ កី ហុតា កី អហោសី នុ ខោ អហំ
 អតីតមទ្ធានំ ករិស្សមិ នុ ខោ អហំ អនាគតមទ្ធានំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អ្នកទាំងឡាយ បានឃើញភរិយា របស់ខ្ញុំដែរឬ ។ ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍
 ហេតុធ្លាប់មានមកហើយ ស្រ្តីម្នាក់ ក្នុងក្រុងសាវត្ថីនេះឯង បានទៅកាន់
 ត្រកូលញាតិ ។ ពួកជនជាញាតិទាំងនោះ មានប្រាថ្នាផ្គាប់ស្វាមីរបស់ស្រ្តី
 នោះ ហើយឲ្យដល់បុរសឯទៀត ។ តែស្រ្តីនោះ មិនចង់បានបុរសនោះ
 ទេ ។ គ្រានោះ ស្រ្តីនោះ បានពោលពាក្យនេះ នឹងស្វាមីថា ម្ចាស់
 អយ្យបុត្ត ពួកជនជាញាតិទាំងនេះ មានប្រាថ្នាផ្គាប់អ្នក ហើយឲ្យខ្ញុំដល់
 បុរសឯទៀត យើងទាំងពីរនាក់ នឹងស្លាប់ ។ គ្រានោះ បុរសនោះ
 កាត់ស្រ្តីនោះជាពីរកំណាត់ ហើយសម្លាប់ខ្លួនឯងថា យើងទាំងពីរនាក់
 នឹងបានជួបគ្នាក្នុងបរលោក ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគីសោក មុត ធ្លុះ
 ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ
 រលះរលាំងទៅ អន្ទោលទៅ យ៉ាងនេះ ។

បុគ្គលដែលត្រូវសរគីសេចក្តីសង្ស័យ មុត ធ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្រប
 សង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ ជាអ្នកស្ទុះទៅកាន់សេចក្តីសង្ស័យ ស្ទុះ
 ទៅកាន់សេចក្តីយល់ខុស ជាអ្នកយល់បែកជាពីរថា ក្នុងអតីតកាល
 អាត្មាអញ បានកើតប្តូរ⁺ ក្នុងអតីតកាល អាត្មាអញ មិនបានកើតទេប្តូរ⁺
 ក្នុងអតីតកាល អាត្មាអញ បានកើតដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ក្នុងអតីតកាល
 អាត្មាអញបានកើត ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ក្នុងអតីតកាល អាត្មា
 អញមានសភាពដូចម្តេច បានកើតដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ក្នុងអនាគតកាល

បណ្ណាល័យ អង្គវេទនាសុត្តន្តបិដក

ន ធុ ខោ ភវិស្សមិ អនាគតមន្ទានំ កី ធុ ខោ ភវិ-
 ស្សមិ អនាគតមន្ទានំ កធិ ធុ ខោ ភវិស្សមិ អនា-
 គតមន្ទានំ កី ហុតា កី ភវិស្សមិ ធុ ខោ អហំ
 អនាគតមន្ទានន្តំ ។ ឯតរហំ បច្ចុប្បន្នមន្ទានំ អជ្ឈតិ
 កធិកធិ ហោតិ អហំ នុខោស្មំ ឆោ នុខោស្មំ កី
 នុខោស្មំ កធិ នុខោស្មំ^(១) សត្តោ តុតោ អាគតោ
 សោ កុហំ តាមី ភវិស្សតីតិ ។ ឯវំ កធិកថា-
 សល្លេន ឌុតិណ្ណោ វិន្ទោ ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ
 សមម្ពាគតោ ជាវតិ វិជាវតិ សម្ភាវតិ សំសរតិ ។
 តេ ច^(២) សល្លេ អភិសង្ករោតិ តេ សល្លេ
 អភិសង្ករោតោ សល្លាភិសង្ការសេន បុរតិមទិសំ
 ជាវតិ បច្ឆិមទិសំ ជាវតិ ឧត្តរទិសំ ជាវតិ ទិក្ខុណា-
 ទិសំ ជាវតិ ។ តេ សល្លាភិសង្ការា អប្បហំនា
 សល្លាភិសង្ការានំ អប្បហំនតា កតិយា ជាវតិ
 និរយេ ជាវតិ តិរច្ឆានយោនិយា ជាវតិ បិត្តិវិសយេ
 ជាវតិ មនុស្សលោកេ ជាវតិ ទេវលោកេ ជាវតិ

១ ម ឯតុន្តរេ អយំ ឧទាតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. ចសខោ ឧត្តិ ។

អត្ថបទសូត្រទី ១៥

អាត្មាអញនឹងមានប្អូន⁺ ក្នុងអនាគតកាល អាត្មាអញនឹងមិនមានទេប្អូន⁺
 ក្នុងអនាគតកាល អាត្មាអញនឹងមិនមានដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ក្នុងអនាគតកាល⁺
 អាត្មាអញនឹងមានដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ក្នុងអនាគតកាល អាត្មាអញ
 មានសភាពដូចម្តេច នឹងមានទៀតដូចម្តេចហ្ន៎⁺ ។ បុគ្គលអ្នកមានសេចក្តី
 សង្ស័យ ក្នុងសន្តាន ក្នុងបច្ចុប្បន្នឡែកនេះថា អាត្មាអញមានប្អូន⁺
 អាត្មាអញមិនមានទេប្អូន⁺ អាត្មាអញមានដូចម្តេចហ្ន៎⁺ អាត្មាអញមាន
 ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎⁺ សត្វមកអំពីទីណា សត្វនោះ នឹងទៅក្នុងទី
 ណា ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺសេចក្តីសង្ស័យ មុត ធ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្រប
 សង្កត់ ញ៉ាំង ទ្រុឌទ្រោនហើយ វេមនស្មោះទៅ រត់ទៅ រលះរលាំងទៅ
 អន្ទាលទៅ យ៉ាងនេះ ។ បុគ្គលបង្កើតសរទាំងនោះ កាលបើបង្កើតសរ
 ទាំងនោះ វេមនស្មោះទៅក្នុងបុរតិមទិស ស្មោះទៅក្នុងបច្ចិមទិស ស្មោះទៅ
 ក្នុងឡតិរទិស ស្មោះទៅក្នុងទិក្ខិណទិស ដោយអំណាចនៃការបង្កើតសរ ។
 ការបង្កើតសរទាំងនោះ បើបុគ្គលមិនបានលះបង់ហើយ បុគ្គលក៏វេមន
 ស្មោះទៅក្នុងគតិ ស្មោះទៅក្នុងនរក ស្មោះទៅក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ស្មោះទៅ
 ក្នុងបិត្តវិស័យ ស្មោះទៅក្នុងមនុស្សលោក ស្មោះទៅក្នុងទេវលោក

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតិយា កតី ឧបបត្តិយា ឧបបត្តិ បដិសន្ធិយា
 បដិសន្ធិ កវេន កវី សំសារេន សំសារី វដ្តេន
 វដ្តំ ជាវតិ វិជាវតិ សន្ធាវតិ សំសរតីតិ យេន
 សល្លេន ឌុតិលោកា ទិសា សញ្ញា វិជាវតិ ។

[១១៣] តមេវ សល្លំ អព្វយ្ហំ ន ជាវតិ ន
 សីទតីតិ តមេវ រាគសល្លំ ខោសសល្លំ មោហា-
 សល្លំ មាទសល្លំ ទិដ្ឋិសល្លំ សោកសល្លំ កម៌-
 កថាសល្លំ អព្វយ្ហំ អព្វហិត្វា ឧទ្ធពិត្វា សមុទ្ធពិត្វា
 ឧប្បាទយិត្វា សមុប្បាទយិត្វា បដហិត្វា វិលោទិត្វា
 ព្យង្គិកវិត្វា អនកាវង្គមិត្វា នេវ បុរត្ថមទិសំ ជាវតិ
 ន បច្ឆមទិសំ ជាវតិ ន ឧត្តរទិសំ ជាវតិ ន
 ទត្ថិណទិសំ ជាវតិ ។ តេ សល្លាភិសង្ខារា បហំនា
 សល្លាភិសង្ខារាទំ បហំនត្ថា កតិយា ន ជាវតិ និរយេ
 ន ជាវតិ តិរច្ឆានយោនិយា ន ជាវតិ បិត្តិវិសយេ
 ន ជាវតិ មនុស្សលោកេ ន ជាវតិ ទេវលោកេ
 ន ជាវតិ ន កតិយា កតី ន ឧបបត្តិយា ឧបបត្តិ ន
 បដិសន្ធិយា បដិសន្ធិ ន កវេន កវី ន សំសារេន
 សំសារី ន វដ្តេន វដ្តំ ជាវតិ វិជាវតិ សន្ធាវតិ សំសរតីតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រោះការបង្កើតសរវៃដែលខ្លួនមិនទាន់លះបង់បាន រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ
 រលះរលាំងទៅ អាទ្ទាលទៅអំពីគតិ កាន់គតិ អំពីកំណើត កាន់កំណើត
 អំពីបដិសន្ធិ កាន់បដិសន្ធិ អំពីភព កាន់ភព អំពីសង្សារ កាន់សង្សារ
 អំពីវដ្តៈ កាន់វដ្តៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដែលត្រូវ
 សរណាមុតហើយ រមែងស្ទុះទៅកាន់ទិសទាំងពួង ។

(១១៣) ពាក្យថា បុគ្គលដកសរនោះហើយ ទើបមិនស្ទុះទៅ
 មិនលិចចុះ សេចក្តីថា បុគ្គល ដក កើច ទាញ កត្រាត់ តាស់ រំលើង
 លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវសរគឺរាគៈ សរគី
 ទោសៈ សរគីមោហៈ សរគីមានៈ សរគីទង្គិ សរគីសោភៈ សរគីសេចក្តី
 សង្ស័យនោះឯងបាន ទើបមិនស្ទុះទៅក្នុងបុរាតមទិស មិនស្ទុះទៅក្នុង
 បច្ចុមទិស មិនស្ទុះទៅក្នុងទុត្តរទិស មិនស្ទុះទៅក្នុងទុក្ខណទិសទេ ។ ការ
 បង្កើតសរទាំងនោះ បើបុគ្គលលះបង់បានហើយ បុគ្គលរមែងមិនស្ទុះ
 ទៅក្នុងគតិ មិនស្ទុះទៅក្នុងនរក មិនស្ទុះទៅក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន មិនស្ទុះ
 ទៅក្នុងបិត្តវិស័យ មិនស្ទុះទៅក្នុងមនុស្សលោក មិនស្ទុះទៅក្នុងទេវលោក
 ព្រោះការបង្កើតសរវៃដែលបុគ្គលលះបង់បានហើយ គឺបុគ្គលមិនស្ទុះអំពីគតិ
 កាន់គតិ មិនស្ទុះអំពីកំណើត កាន់កំណើត មិនស្ទុះអំពីបដិសន្ធិកាន់បដិ-
 សន្ធិ មិនស្ទុះអំពីភព កាន់ភព មិនស្ទុះអំពីសង្សារ កាន់សង្សារ មិនស្ទុះ
 រត់ រលះរលាំង អាទ្ទាលអំពីវដ្តៈ កាន់វដ្តៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)

បណ្ណាល័យ អន្តរាស្ត្រសុត្តន្តបិដក

តមេវ សុល្លំ អព្ភយ្ហ ន ជានីតិ ។ ន សីទតីតិ កាមោយេ

ន សីទតិ ករោយេ ន សីទតិ ទិដ្ឋោយេ ន

សីទតិ អវិជ្ជោយេ ន សីទតិ ន សីសីទតិ ន

ឌីសីទតិ ន អវសីទតិ(១) ន អវកច្ចតីតិ តមេវ សុល្លំ

អព្ភយ្ហ ន ជានីតិ ន សីទតិ ។ តេនាហ ភកវា

យេន សុល្លេន ឌីតិណ្ណោ ទិសា សព្វា វិជានីតិ

តមេវ សុល្លំ អព្ភយ្ហ ន ជានីតិ ន សីទតីតិ ។

(១១២) តត្ថ សិក្ខានុក្កយន្តំ (យានិ លោកេ កជិតានិ)

ន តេសុ បសុតោ សិយា

និព្វិជ្ជេ សព្វសោ កាមេ សិក្ខេ និព្វានមត្តនោ ។

អត្ថបទលុបបំបាត់ ទី ១៥

បុគ្គលដកសរនោះហើយ ទើបមិនស្ទុះទៅ ។ ពាក្យថា មិនលិចចុះ គឺ
 មិនលិចចុះក្នុងអន្លង់គឺកាម មិនលិចចុះក្នុងអន្លង់គឺភព មិនលិចចុះក្នុងអន្លង់
 គឺទិដ្ឋិ មិនលិចចុះ មិនជ្រុះ មិនសំយុងចុះ មិនធ្លាក់ចុះ មិនឈមចុះ
 ក្នុងអន្លង់គឺអវិជ្ជា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដកសរនោះហើយ
 ទើបមិនស្ទុះទៅ មិនលិចចុះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់
 ហើយថា

បុគ្គលដែលត្រូវសរណាមួយមុតហើយ
 រមែងស្ទុះទៅកាន់ទិសទាំងពួង បុគ្គល
 ដកសរនោះហើយ ទើបមិនស្ទុះទៅ
 មិនលិចចុះ ។

(១១៤) (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ការម្នាក់ទាំង

ឡាយណា ក្នុងលោក ដែលសត្វជាប់ចំពាក់) ការ
 សិក្សា ក្នុងការម្នាក់ទាំងនោះ គេតែងរៀន បុគ្គល
 មិនគប្បីខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងគ្រឿងចំពាក់ទាំងនោះទេ
 គប្បីយល់ច្បាស់នូវកាមទាំងឡាយ ដោយសព្វគ្រប់
 ហើយគប្បីសិក្សា នូវព្រះនិព្វានដើម្បីខ្លួន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(១០៥) តត្ថ សិក្ខានុក្កយន្តិ យានិ លោកេ
 កង្ខតានិច្ចំ សិក្ខាតិ ហត្ថសិក្ខា អស្សសិក្ខា រដ-
 សិក្ខា ធនុសិក្ខា សាលាកិយំ សល្លកត្តិយំ កា-
 យតិក្កិច្ចំ ភូតិយំ កោមារតិក្កិច្ចំ^(១) ។ ក្កិយន្តិក្កិ
 ក្កិយន្តិ កមិយន្តិ កណ៌យន្តិ ធិបិយន្តិ វេហិយន្តិ ។
 អថវា ក្កិយន្តិ កល្យាណន្តិ ខុទ្ទកល្យាណន្តិ ធារិយន្តិ
 ឧបធារិយន្តិ ឧបលត្ថិយន្តិ កង្ខតប្បដិលាកាយ ។
 កង្ខតា វុច្ចន្តិ បញ្ចកាមគុណា ចត្តវិញ្ញយ្យ រូបា
 វដ្ឋា កត្តា មនាថា បិយ្យរូបា កាមុបសំហិតា
 រជនិយា ។ តីការណា កង្ខតា វុច្ចន្តិ បញ្ចកា-
 មគុណា ។ យេកុយ្យេន នេវមនុស្សា បញ្ចកាម-
 គុណា វុច្ចន្តិ សាទិយន្តិ បិហយន្តិ អភិជប្បន្តិ
 តីការណា កង្ខតា វុច្ចន្តិ បញ្ចកាមគុណា ។
 លោកេតិ មនុស្សលោកេតិ តត្ថ សិក្ខានុក្កយន្តិ
 យានិ លោកេ កង្ខតានិ ។

(១០៦) ន តេសុ បសុតោ សិយាតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

[១១៥] អធិប្បាយពាក្យថា អារម្មណ៍ទាំងឡាយណា ក្នុងលោក
 ដែលសត្វជាប់ចំពាក់ ការសិក្សា ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនោះ គេតែងរៀន
 ត្រង់ពាក្យថា ការសិក្សា បានដល់ ការសិក្សាខាងដំរី ការសិក្សាខាងសេះ
 ការសិក្សាខាងបររថ ការសិក្សាខាងផ្លូវ វេជ្ជកម្មដោយស្វាគ វេជ្ជកម្ម
 ដោយការវះកាត់ វេជ្ជកម្មដោយការរក្សាកាយ វេជ្ជកម្មខាងខ្លោច វេជ្ជ-
 កម្មខាងការរក្សាក្មេង ។ ពាក្យថា គេតែងរៀន គឺគេតែងរៀន សំដែង
 និយាយ បំភ្លឺបញ្ចេញ ។ ឬគេតែងរៀន កាន់ ទន្ធទ្រព្រង់ បង់ចាំ
 កំណត់ ដើម្បីបាននូវអារម្មណ៍ដែលជាប់ចំពាក់ ។ កាមគុណ ៥ គឺរូប
 ទាំងឡាយ ដែលដឹងច្បាស់ដោយចក្ខុ ជាទីប្រាថ្នា ត្រេកអរ ពេញចិត្ត
 ស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាមដែលគួរត្រេកអរ លោកហៅថា គ្រឿង
 ជាប់ចំពាក់ ។ កាមគុណ ៥ លោកហៅថា គ្រឿងជាប់ចំពាក់ តើហេតុ
 ដូចម្តេច ។ (ព្រោះថា) ទៅតានឹងមនុស្សទាំងឡាយ ច្រើនតែប្រាថ្នា
 ត្រេកអរ ស្រឡាញ់ ចូលចិត្ត នូវកាមគុណ ៥ ហេតុនោះ កាមគុណ ៥
 លោកហៅថា គ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងមនុស្ស-
 លោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អារម្មណ៍ទាំងឡាយណា ក្នុងលោក
 ដែលសត្វជាប់ចំពាក់ ការសិក្សាក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនោះ គេតែងរៀន ។

[១១៦] ពាក្យថា បុគ្គលមិនគប្បីខ្វល់ខ្វាយក្នុងគ្រឿងចំពាក់ទាំងនោះ

បណ្ណាល័យ អត្ថបទសុត្តន្តបិដក

តាសុ វា សិក្ខាសុ តេសុ វា បញ្ចកាមគុណាសុ ន
 បសុតោ សិយា ន តន្ត្រីនោ អស្ស ន តប្បោណោ ន
 តប្បញ្ញារោ ន តទទិមុត្តោ ន តទាទិបតេយ្យតិ ន
 តេសុ បសុតោ សិយា ។

[១០៧] និព្វិជ្ឈ សព្វសោ កាមេតិ និព្វិជ្ឈតិ
 បដិវិជ្ឈិត្វា សព្វ សង្ខារា អនិច្ចាតិ បដិវិជ្ឈិត្វា សព្វ
 សង្ខារា ទុក្ខាតិ ។ បេ ។ យដ្ឋីញ្ច សមុទយធម្មំ សព្វន្ត
 ជំរេនធម្មន្តិ បដិវិជ្ឈិត្វា ។ សព្វសោតិ សព្វន
 សព្វំ សព្វថា សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយា-
 នាយ វេទនមេតិ សព្វសោតិ ។ កាមាតិ ឧទានតោ
 ទ្វេ កាមា វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ ។
 ឥមេ វុច្ចន្តិ វត្ថុកាមា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចន្តិ កិលេស-
 កាមាតិ និព្វិជ្ឈ សព្វសោ កាមេ ។

[១០៨] សិក្ខោ និព្វានមត្តនោតិ សិក្ខាតិ
 តិស្សោ សិក្ខា អនិសីលសិក្ខា អនិច្ចតសិក្ខា
 អនិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ បេ ។ អយំ អនិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

អត្ថបទសូត្រនិទាន ទី ១២

សេចក្តីថា បុគ្គលមិនគប្បីខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងការសិក្សាទាំងនោះ ឬក្នុងកាម-
 គុណ ៥ ទាំងនោះ មិនគប្បីបង្ហាន់ទៅកាន់កាមគុណនោះ មិនគប្បីទៅ
 ទេសទៅរកកាមគុណនោះ មិនគប្បីឈរមនៅរកកាមគុណនោះ មិនគប្បី
 ចុះសិបក្នុងកាមគុណនោះ មិនគប្បីយកកាមគុណនោះជាធំ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនគប្បីខ្វល់ខ្វាយក្នុងគ្រឿងចំពាក់ទាំងនោះទេ ។

(១១៧) ពាក្យថា គប្បីយល់ច្បាស់នូវកាមទាំងឡាយដោយសព្វ
 គ្រប់ ត្រង់ពាក្យថា យល់ច្បាស់ គឺយល់ច្បាស់ យល់ច្បាស់ថា សង្ខារ
 ទាំងឡាយទាំងពួងមិនទៀង យល់ច្បាស់ថា សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួង
 ជាទុក្ខ ។ បេ ។ យល់ច្បាស់ថា ធម្មជាតិណាមួយមានកិរិយាកើតឡើងជា
 ធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះមានកិរិយាលត់ទៅវិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា
 ដោយសព្វគ្រប់ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនមានសល់ ឥតសេស
 សល់ ពាក្យថា សព្វគ្រប់ ៥ ជាពាក្យអស់រលីង ។ ពាក្យថា កាម បើ
 តាមទុទាន បានដល់កាម ២ គឺ វត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ ។
 នេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ ។ នេះ ហៅថា កិលេសកាម ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីយល់ច្បាស់នូវកាមទាំងឡាយដោយសព្វគ្រប់ ។

(១១៨) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីសិក្សា នូវព្រះនិព្វាន ដើម្បី
 ខ្លួន ត្រង់ពាក្យថា សិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺ អធិសីលសិក្ខា ១
 អធិចិត្តសិក្ខា ១ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ១ ។ បេ ។ នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

និព្វានមគ្គនោតិ អត្តនោ វាគស្ស និព្វានាយ^(១) នោ-
សស្ស និព្វានាយ មោហស្ស និព្វានាយ ។ បេ ។
សព្វកុសលាភិសង្ខារាមំ សមាយ ឧបសមាយ
វ្យាបសមាយ និព្វានាយ បដិជិស្សត្តាយ បដិប្បស្ស-
ទ្ធិយា អនិសីលម្បំ សិក្ខេយ្យ អនិច្ចត្តម្បំ សិក្ខេយ្យ
អនិប្បញ្ញម្បំ សិក្ខេយ្យ ។ ឥមា តិស្សោ សិក្ខា
អាវុដ្ឋនោ សិក្ខេយ្យ ជានន្តោ សិក្ខេយ្យ ។ បេ ។
សច្ចិកាតតំ សច្ចិកវេន្តោ សិក្ខេយ្យ អាចរេយ្យ
សមាចរេយ្យ សមាទាយ វត្ថេយ្យាតិ សិក្ខេ និព្វាន-
មគ្គនោ ។ តេនាហ ភកវា

តត្ថ សិក្ខាជុក្កយន្តំ (យានំ លោកេ កតតានំ)

ន តេសុ បសុតោ សិយា

និព្វិដ្ឋំ សព្វសោ កាមេ សិក្ខេ និព្វានមគ្គនោតិ ។
(១១៩) សន្មោ សិយា អប្បកត្តោ អមាយោ វិត្ថេបសុណោ
អក្កោជនោ លោកថាបតិ វេរិច្ឆំ វិត្ថេ មុនំ ។

១ ម. សព្វត្ថ និព្វាបនាយាតិ ទិស្សតិយេវ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា ព្រះនិព្វានដើម្បីខ្លួន សេចក្តីថា បុគ្គលគប្បីសិក្សាអធិសីលផង
 គប្បីសិក្សាអធិចិត្តផង គប្បីសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីរំលត់រាគៈ ដើម្បី
 រំលត់ទាសៈ ដើម្បីរំលត់មោហៈរបស់ខ្លួន ។ បេ ។ ដើម្បីរម្ងាប់ ដើម្បីស្ងប់
 ដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់ ដើម្បីរំលត់ ដើម្បីរលាស់ចេញ ដើម្បីលះបង់ ដើម្បី
 កំចាត់បង់នូវអភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង ។ បុគ្គលគប្បីពិចារណាសិក្សា
 នូវសិក្ខាទាំង ៣ នេះ គប្បីដឹង សិក្សា ។ បេ ។ គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវ
 ធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សិក្សា ប្រព្រឹត្តដោយអើពើ ប្រព្រឹត្តដោយគ្រឹម
 ត្រូវ ប្រព្រឹត្តជឿកាន់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីសិក្សានូវព្រះ
 និព្វានដើម្បីខ្លួន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(អារម្មណ៍ទាំងឡាយណា ក្នុងលោកដែលសត្វជាប់
 ចំពាក់) ការសិក្សា ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនោះ គេតែង
 រៀន បុគ្គលមិនគប្បីខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងគ្រឿងចំពាក់
 ទាំងនោះទេ គប្បីយល់ច្បាស់ នូវកាមទាំងឡាយ
 ដោយសព្វគ្រប់ ហើយសិក្សានូវព្រះនិព្វានដើម្បីខ្លួន ។

(១១៩) មុនិ គប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ ជាអ្នកមិនឃ្លើស
 ឃ្លង់ មិនមានមាយា មានពាក្យញ្ជះញង់លះបង់ហើយ
 ជាអ្នកមិនក្រោធ រមែងឆ្ងល់ផុតលោភៈដ៏លាមក នឹង
 សេចក្តីកំណាញ់បាន ។

បណ្ណាល័យ អន្តរាស្ត្រនិទាន

[១២០] សង្ខារា សិលា អប្បកញ្ចាតិ សង្ខារា សិលាតិ
 សត្វវាចាយ សមន្តាគតោ សិលា សម្មាទិដ្ឋិយា សម-
 ន្តាគតោ សិលា អរិយេន អដ្ឋង្គិកេន មគ្គេន សមន្តា-
 គតោ សិលាតិ សង្ខារា សិលា ។ អប្បកញ្ចាតិ
 តិណ្ឌិ ចាកត្ថិយានិ កាយិកំ ចាកត្ថិយំ វាចសិកំ
 ចាកត្ថិយំ វេទសិកំ ចាកត្ថិយំ ។ បេ ។ ឥទ្ធិ វេទ-
 សិកំ ចាកត្ថិយំ ។ យស្សីមាជំ តិណ្ឌិ ចាកត្ថិយា-
 និ បហិមាជំ សមន្តាជំ វ្យាសន្តាជំ បដិប្បស្ស-
 ន្តាជំ អកត្ថប្បត្តិកាជំ ញាណត្ថិយា ទុក្ខាជំ សោ
 វុច្ចតិ អប្បកញ្ចាតិ សង្ខារា សិលា អប្បកញ្ចា ។

[១២១] អមាយោ វិគ្គេបសុណោតិ មាយា វុច្ចតិ
 វញ្ជនិកា ចរិយា ។ ឥនេកោច្ឆា កាយេន ទុច្ចរិតំ
 ចរិត្វា វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា
 តស្ស បដិច្ចាទនហេតុ ចាបិកំ ឥច្ឆំ បណិទហតិ មា មិ
 ជញ្ញាតិ ឥច្ឆតិ មា មិ ជញ្ញាតិ សង្កប្បេតិ មា មិ ជញ្ញាតិ
 វាចំ កាសតិ មា មិ ជញ្ញាតិ កាយេន បរក្កមតិ ។

អត្ថបទសូត្រនិទាន ទំ ១៥

[១៦០] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ ជាអ្នកមិនឃ្លើសឃ្លង់ ត្រង់ពាក្យថា គប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ គឺគួរជាអ្នកប្រកបដោយសច្ចៈវាចា គួរប្រកបដោយសម្មាសម្ពុទ្ធិ គួរប្រកបដោយមគ្គដ៏ប្រសើរមានអង្គ៨ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនឃ្លើសឃ្លង់ បានដល់ ការឃ្លើសឃ្លង់ ៣ គឺការឃ្លើសឃ្លង់ដោយកាយ ១ ការឃ្លើសឃ្លង់ដោយវាចា ១ ការឃ្លើសឃ្លង់ដោយចិត្ត ១ ។ បេ ។ នេះ ការឃ្លើសឃ្លង់ដោយចិត្ត ។ ការឃ្លើសឃ្លង់ ៣ នេះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តល់ រម្ងាប់ ស្លាប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណ ហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនឃ្លើសឃ្លង់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ ជាអ្នកមិនឃ្លើសឃ្លង់ ។

[១៦១] ពាក្យថា មិនមានមាយា មានពាក្យញ្ជះញង់លះបង់ហើយ អធិប្បាយថា ការប្រព្រឹត្តិជាគ្រឿងបញ្ឆោត លោកហៅថា មាយា ។ បុគ្គល ពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត តាំងប្រាថ្នាដ៏លាមក ព្រោះហេតុនៃការបិទបាំង នូវអំពើទុច្ចរិតនោះ រមែងប្រាថ្នាថា សូមកុំឱ្យអ្នកផងដឹងនូវអញ រមែង គ្រិះរិះថា សូមកុំឱ្យអ្នកផងដឹងនូវអញ ពោលវាចាថា សូមកុំឱ្យអ្នកផង ដឹងនូវអញ ប្រឹងប្រែងដោយកាយថា សូមកុំឱ្យអ្នកផងដឹងនូវអញ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យា ឯវុទ្ធា មាយា មាយាវិតា អច្ចសក វត្តាជា
និកតិ និកតិរណា និហរណា បរិហរណា គូហជា
បរិគូហជា ឆាធជា បរិច្ឆាធជា អនុត្តានិកម្មំ អនាវិកម្មំ
វេច្ឆាធជា ចាបតិរិយា អយំ វុច្ឆតិ មាយា ។

យស្សេសា មាយា បហីជា សមុច្ឆន្នា វ្យាបសន្តា
បដិច្ចស្សន្ធា អកត្វប្បត្តិតា ញាណត្ថិជា ទឡា
សោ វុច្ឆតិ អមាយោ ។ វិត្តបេសុណោតិ បេសុញ្ញន្តិ
នេតេកថោ បិសុណាវាទោ ហោតិ ។ បេ ។ ឯវិ
កេនាធិច្ចាយោ បេសុញ្ញំ ឧបសំហរតិ ។ យស្សេតំ
បេសុញ្ញំ បហីនំ សមុច្ឆន្នំ វ្យាបសន្តំ បដិច្ចស្សន្ធិ
អកត្វប្បត្តិតំ ញាណត្ថិជា ទឡំ សោ វុច្ឆតិ
វិត្តបេសុណោ វិត្តបេសុណោតិ^(១) អមាយោ
វិត្តបេសុណោ ។

(១២២) អក្កោជនោ លោកចាបតិ វេរិច្ឆំ វិត្តេ
មុនតិ អក្កោជនោតិ ហិ ខោ វិត្តំ ។

១ ម. វិត្តបេសុណោ បរិវិត្តបេសុណោតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មាយា ភាពនៃបុគ្គលមានកលលាក់ពុត ការប្រព្រឹត្តិឈ្លានពាន ការ
 បញ្ឆោត ការលាក់កំនួច ការលួចគំនិត ការវេសវង់ ការគេចកែ ការ
 លាក់លៀម ការគេកាញ់ ការបិទបាំង ការបិទទុកដោយជុំវិញ អំពើមិន
 ផ្លូវ អំពើមិនច្បាស់ ការបិទជិតស្នូន កិរិយាដ៏លាមក ណា មានសភាព
 យ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថា មាយា ។ មាយា⁺នេះ បុគ្គលណា បានលះបង់
 ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយ
 ភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានមាយា ។
 ពាក្យថា មានពាក្យញ្ជះញង់ លះបង់ហើយ ត្រង់ពាក្យថា ញ្ជះញង់
 សេចក្តីថា បុគ្គលខ្វះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកពោលពាក្យញ្ជះញង់ ។ បេ ។
 បុគ្គលមានសេចក្តីប៉ងបង់ដើម្បីបំបែក រមែងនាំមកនូវពាក្យញ្ជះញង់ យ៉ាង
 នេះឯង ។ ពាក្យញ្ជះញង់⁺នេះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់
 ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ
 បុគ្គលនោះលោកហៅថា អ្នកមានពាក្យញ្ជះញង់លះបង់ហើយ គឺមាន
 ពាក្យញ្ជះញង់ប្រាសចេញហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ស្រាស់ថា) បុគ្គលមិន
 មានមាយា មានពាក្យញ្ជះញង់លះបង់ហើយ ។

(១៦២) អធិប្បាយពាក្យថា មុនិ ជាអ្នកមិនគ្រោធ រមែង
 ធ្ងន់ផុតលោកៈ ដ៏លាមក នឹងសេចក្តីកំណាញ់បាន ត្រង់ពាក្យថា
 ជាអ្នកមិនគ្រោធ លោកបានពោលហើយ ក៏ពិតមែនហើយ ។

បណ្ណសមេ អត្ថវណ្ណសុត្តន្តទេស

អបិច កោដោ តាវ វត្ថុញ្ច ។ ទសហា តាវហិ កោដោ
 ជាយតិ ។ បេ។ យស្សសោ កោដោ បហំនោ
 សម្មាសោ វ្យាសនោ បដិប្បស្សនោ អភិប្បវត្ថុកោ
 ញ្ញាណក្ខណ ទេឡោ សោ វត្ថុតិ អក្កោធនោ ។
 កោធស្ស បហំនតា អក្កោធនោ កោធវត្ថស្ស
 បរិញ្ញាតតា អក្កោធនោ កោធហោតុស្ស ឧប្បន្នតា
 អក្កោធនោ ។ លោភោតិ យោ លោភោ លុត្តនា
 លុត្តតតិ ។ បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អត្តសលម្ពលំ ។
 វេរិច្ឆំ វត្ថុតិ បញ្ច មច្ឆរិយានំ អាវាសមច្ឆរិយំ ។ បេ។
 តាហោ វត្ថុតិ មច្ឆរិយំ ។ មុនីតិ មោនំ វត្ថុតិ ញ្ញាណំ
 យា បញ្ញា បដាននា ។ បេ។ សង្កជាលមតិច្ច សោ
 មុនីតិ ។ អក្កោធនោ លោភថាបកំ វេរិច្ឆំ វិតវេ មុនីតិ
 មុនី លោភថាបកញ្ច វេរិច្ឆញ្ច អតិ ឧត្តរិ បត្តរិ សម
 តិក្កមិ វិតិក្កមិ វិតិវត្ថុយតិ អក្កោធនោ លោភថាប-
 កំ វេរិច្ឆំ វិតវេ មុនី ។ តេនាហា ភកកា

អត្ថបទសុត្តន្តបិដក ទី ១៥

តែខ្ញុំគួរពោលពីសេចក្តីក្រោធ ជាមុនសិន ។ សេចក្តីក្រោធ រមែង
កើតឡើងដោយអាការៈ ១០ យ៉ាង ។ បេ ។ សេចក្តីក្រោធ⁺នេះ បុគ្គល
ណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តុល រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត
ឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា
អ្នកមិនក្រោធ ។ បុគ្គលឈ្មោះថា អ្នកមិនក្រោធ ព្រោះលះបង់ក្រោធ
ឈ្មោះថា អ្នកមិនក្រោធ ព្រោះកំណត់ដឹងវត្ថុក្រោធ ឈ្មោះថា អ្នកមិន
ក្រោធ ព្រោះផ្តាច់ផ្តុលហេតុក្រោធ ។ ពាក្យថា លោកៈ បានដល់
សេចក្តីជាប់ចំពាក់ អាការជាទីជាប់ចំពាក់ ភាពនៃចិត្តជាប់ចំពាក់ ។ បេ ។
អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ សេចក្តីកំណាញ់ លោកពោលសំដៅ
មច្ឆរិយៈ ៥ គឺអាវាសមច្ឆរិយៈ ។ បេ ។ ការប្រកាន់ស្មិត លោកហៅថា
សេចក្តីកំណាញ់ ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា
មានៈបានខាងប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ មុនិនោះ កន្លងនូវបណ្តាញ
ជាគ្រឿងជាប់ចំពាក់ ។ ពាក្យថា មុនិ ជាអ្នកមិនក្រោធ រមែងឆ្ងល់ផុត
លោកៈ ដ៏លាមក នឹងសេចក្តីកំណាញ់បាន បានសេចក្តីថា មុនិបានឆ្ងល់
ឆ្ងល់ឡើង ឆ្ងល់កាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង លោតរំលង នូវលោកៈ
ដ៏លាមក នឹងសេចក្តីកំណាញ់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ ជាអ្នក
មិនក្រោធ រមែងឆ្ងល់ផុតលោកៈដ៏លាមក នឹងសេចក្តីកំណាញ់បាន ។
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស អហានិទ្ទេសោ

សន្នោ សីយា អប្បកញ្ញា អមាយោ វិត្តេសុណោ

អក្កោជនោ លោកមាបតិ វេរិច្ឆំ វិតេវ មុនីតិ ។

(១២៣) និទ្ធិំ តន្តំ សហោ ជីនំ បមាទេន ន សំវិសេ

អតិមាទេ ន តិដ្ឋេយ្យ និព្វានមនសោ នរោ ។

(១២៤) និទ្ធិំ តន្តំ សហោ ជីនន្តំ និទ្ធាតិ យា

កាយស្ស អកល្យតា អកម្ពញ្ញតា ឡិណហោ បរិ-

យោនាហោ អន្តោសមោរោនោ មិន្ទំ សោប្បំ^(១) ចប-

លាយិកា^(២) សុបិណ សុបិតតំ ។ តន្តំតិ យា តន្តំ

តន្តិយនា តន្តិមនកតា អាលសិយំ អាលសាយនា

អាលសាយិតតំ ។ ជីនន្តំ យា ចិត្តស្ស អកល្យតា

អកម្ពញ្ញតា ឡិល័យនា សល្លិយនា ល័នំ ល័យនា

លិយិតតំ ជីនំ ជីយនា ជីយិតតំ ចិត្តស្ស ។

១ ម. សុប្បំ ។ ២ ម ឯត្តន្តរេ សុប្បន្តិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មុនិគប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ ជាអ្នកមិនឃើសឃ្លង់ មិន
មានមាយា មានពាក្យញ្ជះញង់លះបង់ហើយ ជា
អ្នកមិនក្រោធ រមែងឆ្លងផុតលោកដ៏លាមក នឹង
សេចក្តីកំណាញ់បាន ។

[១២៣] ជនមានចិត្តស្ងួតទៅ កាន់ព្រះនិព្វាន គប្បី
គ្របសង្កត់ នូវការដេកលក់ នូវការខ្ជិល នូវការ
រួញរា មិនគប្បីនៅរួមដោយសេចក្តីប្រហែស មិន
គប្បីតាំងនៅក្នុងការមើលងាយឡើយ ។

[១២៤] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីគ្របសង្កត់នូវការដេកលក់ នូវការ
ខ្ជិល នូវការរួញរា ត្រង់ពាក្យថា ការដេកលក់ បានខាងភាពនៃកាយ
ឈឺចាប់ ភាពនៃកាយមិនគួរដល់ការងារ ការទន់ទោរចុះ ការងោកងក់
ការឆ្អុយស្រឡេតខាងក្នុងសន្តាន ការឆ្អុយផងក់ ការលក់ ការញ័រត្របក
ភ្នែក អាការជាទីលក់ ភាពនៃចិត្តលក់ស៊ប់ ។ ពាក្យថា ការខ្ជិល
បានដល់ សេចក្តីខ្ជិល អាការកំផិល ភាពនៃចិត្តខ្ជិល សេចក្តីច្រអូស
អាការច្រអូស ភាពនៃចិត្តច្រអូស ។ ពាក្យថា ការរួញរា បាន
ខាង ភាពនៃចិត្តឈឺចាប់ ភាពនៃចិត្តមិនគួរដល់ការងារ អាការជា
ទីធុញថប់ ការរួញថយ ការកៀចក្រាញ អាការជាទីកៀចក្រាញ
ភាពនៃចិត្តកៀចក្រាញ ការរួញ អាការជាទីរួញ ភាពនៃចិត្តរួញ ។

បណ្ណាល័យ អក្ខរក្សាសុត្តន្តទ្វេសោ

និទ្ទំ តន្តំ សហោ បីនន្តំ និទ្ទញ្ច តន្តញ្ច បីនញ្ច
 សហោយ្យ បរិសហោយ្យ អភិករេយ្យ អន្លោត្តរេយ្យ
 បរិយាទិយេយ្យ មន្តេយ្យតិ និទ្ទំ តន្តំ សហោ បីនំ ។

[១២៥] បមាទេន ន សិរីសេតិ បមាទោ
 វត្តញ្ច ។ កាយទុច្ចរិតេ វា វច្ឆិទុច្ចរិតេ វា
 មនោទុច្ចរិតេ វា បញ្ចសុ វា កាមគុណោសុ ចិត្តស្ស
 វេស្សត្តោ វេស្សត្តានុប្បនាមំ កុសលាមំ វា ធម្មាមំ
 ភាវនាយ អសក្កច្ចត្តិយតា អសាតច្ចត្តិយតា អនដ្ឋិ
 តត្តិយតា ឌីលីន្ទវត្តតា និក្ខត្តចន្ទតា និក្ខត្តធរតា
 អនាសេវនា អភាវនា អពហុលីកម្មំ អនដិដ្ឋាមំ
 អននុយោកោ បមាទោ យោ ឯវ្យោ បមាទោ
 បមជ្ជនា បមជ្ជិតតំ អយំ វច្ឆតិ បមាទោ ។ បមាទេន
 ន សិរីសេតិ បមាទេន ន សិរីសេយ្យ ន អាវសេយ្យ

អត្ថបទស្តុត្តន្តទ្វេស ទី ១៥

ពាក្យថា គប្បីគ្របសង្កត់ នូវការដេកលក់ នូវការខ្ជិល នូវការរញ្ជ្រា
 បានសេចក្តីថា គប្បីសង្កត់ គប្បីគ្របសង្កត់ គប្បីបង្រួប គប្បីសង្កត់សង្កិន
 គប្បីរូបរិត គប្បីញ៉ាំងញី នូវការដេកលក់ ១ ការខ្ជិល ១ ការរញ្ជ្រា ១
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីគ្របសង្កត់ នូវការដេកលក់ នូវការខ្ជិល
 នឹងការរញ្ជ្រា ។

(១៦៥) អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីនៅរម្ងាប់ដោយសេចក្តីប្រហែស
 ឯសេចក្តីប្រហែស ខ្ញុំត្រូវពោលដូចតទៅនេះ ។ ការបណ្តោយចិត្ត ការ
 ឲ្យកម្លាំងដល់ការបណ្តោយចិត្តទៅក្នុងកាយទុច្ចរិតក្តី ក្នុងវច្ចុច្ចរិតក្តី ក្នុង
 មនោទុច្ចរិតក្តី ក្នុងកាមគុណ ៥ ក្តី ឬការធ្វើដោយមិនគោរព ការធ្វើមិនឲ្យ
 រឿយ ។ ការធ្វើមិនខ្ជាប់ខ្ជួន ការប្រព្រឹត្តិទំរង់ ការដាក់ចោលនូវសេចក្តី
 ប្រាថ្នា ការដាក់ចោលនូវធុរៈ ការមិនសេព ការមិនចំរើន ការធ្វើមិនឲ្យច្រើន
 ការមិនតាំងទុក ការមិនប្រកបរឿយៗ ការធ្វេសក្នុងការចំរើននូវកុសលធម៌
 ការប្រហែស អាការជាទីធ្វេស ភាពនៃចិត្តធ្វេស ណា មានសភាពយ៉ាង
 នេះ នេះលោកហៅថា សេចក្តីប្រហែស ។ ពាក្យថា មិនគប្បីនៅរម្ងាប់
 ដោយសេចក្តីប្រហែស បានសេចក្តីថា មិនគប្បីនៅរម្ងាប់ មិនគប្បីនៅសាស្រ្តយ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន បរិវេសយ្យ បមាទំ បជ្ជហេយ្យ វិនោទេយ្យ
 ព្យង្គិកេរយ្យ អនភាវុទ្ធមេយ្យ បមាទា អារតោ
 អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សន្នោ
 វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិកតេន^(១) ចេតសា
 វិហរេយ្យាតិ បមាទេន ន សំវេស ។

[១២៦] អតិមាទេ ន តិដ្ឋយ្យាតិ អតិមាទោតិ
 ឥនេកេន្ទោ បរិ អតិមញ្ញតិ ជាតិយា វា កោតេន វា
 ។ បេ។ អញ្ញតរញ្ញតរេន វា វុត្ថនា ។ យោ ឯវុត្ថោ
 មាទោ មញ្ញនា មញ្ញតតិ ឧណ្ហតិ ឧណ្ហមោ ធរោ
 សម្បត្តាហោ កេតុកម្បតា ចិត្តស្ស អយំ វុត្ថតិ
 អតិមាទោ ។ អតិមាទេ ន តិដ្ឋយ្យាតិ អតិមាទេ
 ន តិដ្ឋយ្យ ន សន្តិដ្ឋយ្យ អតិមាទំ បជ្ជហេយ្យ
 វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកេរយ្យ អនភាវុទ្ធមេយ្យ អតិមាទា
 អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខន្តោ និស្សន្នោ
 វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយាទិកតេន ចេតសា
 វិហរេយ្យាតិ អតិមាទេ ន តិដ្ឋយ្យ ។

១ ម. វិមរិយាទិកតេនាតិ ទិស្សតិយេវ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនគប្បីនៅជិត ដោយការប្រហែស គប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស
ធ្វើមិនឲ្យកើតមាននូវការប្រហែស គឺគប្បីជាបុគ្គលចៀសវាង គេចចេញ
វៀរស្រឡះ រត់ចេញ រលាស់ចេញ រួចចេញ ប្រាសចេញ ចាកការ
ប្រហែស គប្បីជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់វល់ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីនៅរួមដោយសេចក្តីប្រហែស ។

(១២៦) អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីតាំងនៅ ក្នុងការមើលឆាយ
ត្រង់ពាក្យថា ការមើលឆាយ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្វះក្នុងលោកនេះ វែមឆាយមើល
ឆាយអ្នកឯទៀត ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយវត្ថុវិសេស
ណាមួយក្តី ។ សេចក្តីប្រកាន់ អាការប្រកាន់ ភាពនៃចិត្តប្រកាន់ ការ
ធ្វើឆែង អាការធ្វើឆែង ចិត្តដូចឆែងជ័យ ការប្រកាន់ខ្លាំង ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នា
ដូចឆែង ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថា ការមើលឆាយ ។

ពាក្យថា មិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការមើលឆាយ គឺមិនគប្បីបិតនៅ មិនគប្បី
តាំងនៅក្នុងការមើលឆាយ បានសេចក្តីថា គប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យ
វិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាននូវការមើលឆាយ គឺគួរចៀសវាង គេចចេញ
វៀរស្រឡះ រត់ចេញ រលាស់ចេញ រួចចេញ ប្រាសចេញ ចាកការ
មើលឆាយ គប្បីជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់វល់ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការមើលឆាយ ។

បណ្ណាល័យ អង្គវិទ្យាស្ថានព្រះសីហនុ

(១២៧) ឯព្វានមនសោ នរោត្ត ឥនេកោច្ឆោ ឆានំ
 នេន្តោ សីលំ សមាធិយន្តោ ឧបោសថកម្មំ ករោន្តោ
 ចានីយំ បរិភោជនីយំ ឧបជ្ឈបេន្តោ បរិវេណំ សម្មជន្តោ
 ចេតិយំ វន្តន្តោ ចេតិយេ កន្ធមាលំ អារោបេន្តោ
 ចេតិយំ បទក្ខណំ ករោន្តោ យង្គិញ្ចំ តេជានុកំ កុស-
 លាកិសង្ការំ អភិសង្ការោ ន កតិហេតុ ន ឧបបត្តិ-
 ហេតុ ន បដិសន្ធិហេតុ ន កវហេតុ ន សំសារហេតុ
 ន វដ្តហេតុ សព្វន្តំ វិសំយោកាធិប្បាយោ ឯព្វាននិរោ
 ឯព្វានទោណោ ឯព្វានបញ្ចារោ អភិសង្ការតតិ ឯវម្បិ
 ឯព្វានមនសោ នរោ ។ អថវា សព្វសង្ការធាតុយា
 ចិត្តំ បដិវាបេត្វា អមតាយ ធាតុយា ចិត្តំ ឧបសំហារតិ
 ឯតំ សន្តំ ឯតំ បណីតំ យទិទំ សព្វសង្ការសមថោ
 សព្វបដិប្បដិដិស្សតោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាតោ ឯរោធា
 ឯព្វានន្តំ ឯវម្បិ ឯព្វានមនសោ នរោ ។

អត្ថបទសូត្រនិទាន ទី ១៥

(១៦៧) ពាក្យថា ជនមានចិត្តស្ងួតទៅកាន់ព្រះនិព្វាន អធិប្បាយថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ កាលឲ្យទាន សមាទានសីល ធ្វើឲ្យបាសថ-
កម្ម តំកល់ទុកទឹកដែលបុគ្គលគប្បីផឹក នឹងភោជនដែលបុគ្គលគប្បី
បរិភោគ បោសប្រាសទីបរិវេណ ថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយ រៀបចំគ្រឿង
ក្រអូបនឹងកម្រងផ្កាថ្វាយព្រះចេតិយ ធ្វើប្រទក្សិណព្រះចេតិយ កសាង
អភិសង្ការជាតុសលណាមួយ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងត្រៃធាតុ មិនមែនព្រោះ
ហេតុគតិ មិនមែនព្រោះហេតុការកើត មិនមែនព្រោះហេតុបដិសន្ធិ
មិនមែនព្រោះហេតុគត មិនមែនព្រោះហេតុសំសារ មិនមែនព្រោះហេតុ
វដ្តៈទេ រមែងជាអ្នកមានបំណងដើម្បីប្រាសចាករយោគៈ ជាអ្នកទុនទៅ
កាន់ព្រះនិព្វាន ឈរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ទោរទន់ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន
កសាងតុសលទាំងអស់នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនមាន
ចិត្តស្ងួតទៅកាន់ព្រះនិព្វាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលញ្ចាំងចិត្ត
ឲ្យឆ្លាក់ចេញចាកសង្ខារធាតុទាំងពួង ហើយប្រមូលចិត្ត ដើម្បីអមតធាតុ
(ព្រះនិព្វាន) ថា គុណជាតន្ត្រីស្ងប់ គុណជាតន្ត្រីប្រសើរ គឺការរម្ងាប់
សង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចេញ នូវឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា
ការប្រាសចាករយោគៈ ការរលត់ និព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
ជនមានចិត្តស្ងួតទៅកាន់ព្រះនិព្វានយ៉ាងនេះខ្លះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន បណ្ឌិតា ឧបជិត្យុស្ស ហេតុ

ទទន្តំ ណាណំ បុណ្យាយ

កាមញ្ញំ តេ ឧបជិត្យុស្សាយ

ទទន្តំ ណាណំ អបុណ្យាយ ។

ន បណ្ឌិតា ឧបជិត្យុស្ស ហេតុ

កាវេន្តំ ណាណំ បុណ្យាយ

កាមញ្ញំ តេ ឧបជិត្យុស្សាយ

កាវេន្តំ ណាណំ អបុណ្យាយ ។

តេ និព្វត្តំ អភិមនា ទទន្តំ

តន្តិបិត្តា តណាមិត្តតា

នដោ យថា សាគរមជ្ឈិតតា^(១)

កវេន្តំ និព្វានបរាយនា តេតិ ។

និព្វានមនសោ នរោ ។ តេនាហ កកវា

និទ្ទំ តន្តិ សហេ ជំនំ បមាទេន ន សំវេសេ

អតិមានេ ន តិដ្ឋយ្យ និព្វានមនសោ នរោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បណ្ឌិតទាំងឡាយ ឲ្យទាន មិនមែនព្រោះហេតុសុខ
 នៃឧបធិ ដើម្បីកតថ្មីទេ បណ្ឌិតទាំងនោះ ឲ្យទាន
 ដើម្បីការអស់ឧបធិ មិនដើម្បីកតថ្មី ដោយពិត ។

បណ្ឌិតទាំងឡាយ ចំរើនឈាន មិនមែនព្រោះហេតុ
 សុខនៃឧបធិ ដើម្បីកតថ្មីទេ បណ្ឌិតទាំងនោះ ចំរើន
 ឈាន ដើម្បីការអស់ឧបធិ មិនដើម្បីកតថ្មី ដោយ
 ពិត ។ បណ្ឌិតទាំងនោះ មានចិត្តត្រេកអរស៊ីបចំពោះ
 ការរលត់ទុក្ខ ទើបឲ្យទាន មានចិត្តទន់ទោរទៅកាន់
 ព្រះនិព្វាននោះ មានចិត្តចុះស៊ីបទៅកាន់ព្រះនិព្វាន
 នោះ បណ្ឌិតទាំងនោះ មានព្រះនិព្វានជាទីប្រព្រឹត្ត
 ទៅខាងមុខ ដូចស្ទឹងទាំងឡាយ ដែលហូរទៅ
 កាន់ទឹកណាលនៃសាគរ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនមានចិត្តស្ទឹងទៅ កាន់ព្រះនិព្វាន ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ជនមានចិត្តស្ទឹងទៅ កាន់ព្រះនិព្វាន គប្បីគ្រប
 សង្កត់ នូវការដេកលក់ នូវការខ្ជិល នូវការញញាញ
 មិនគប្បីនៅរួម ដោយសេចក្តីប្រហែស មិនគប្បី
 តាំងនៅ ក្នុងការមើលងាយឡើយ ។

បណ្ណសមេ អត្តទណ្ឌសុត្តន្តទេសោ

(១២៨) មោសវដ្ឋេន និយ្យេថ រូបេ ស្នេហំ ន តុព្វយេ

មានញ បរិជាធម្យ សាហសា វិរតោ ចរេ ។

(១២៩) មោសវដ្ឋេន និយ្យេថាតិ មោសវដ្ឋំ វុច្ចតិ

មុសាវាទោ ។ ឥន្ទេកច្ឆោ សកក្កតោ វា បរិសក្កតោ

វា ញាតិមជ្ឈកតោ បូកមជ្ឈកតោ វា រាជកុលមជ្ឈ-

កតោ វា អភិជតោ សក្កិបុដ្ឋោ ឯហិ កោ បុរិស

យំ ជាធាសី តំ វាទេហីតិ សោ អជាជំ វា អាហ

ជាធាមីតិ ជាជំ វា អាហ ន ជាធាមីតិ អបស្សំ វា

អាហ បស្សមីតិ បស្សំ វា អាហ ន បស្សមីតិ

ឥតិ អត្ថហេតុ វា បរហេតុ វា អាមិសកិញ្ចក្កហេតុ

វា សម្មជាធម្មសា ភាសិតា ហោតិ ឥទំ^(១) វុច្ចតិ មោ-

សវដ្ឋំ ។ អបិច តីហាការេហិ ចតុប្បញ្ញនសត្តអដ្ឋ-

ហាការេហិ ។ បេ។ ឥមេហិ អដ្ឋហាការេហិ មុសា-

វាទោ ហោតិ ។ មោសវដ្ឋេន និយ្យេថាតិ មោសវដ្ឋេន

ន យាយេយ្យ ន វុយ្យេយ្យ ន សំហរេយ្យ

មោសវដ្ឋំ បជហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកេយ្យ

មោសវដ្ឋំ បជហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកេយ្យ

១ ឧ. ភាសិតា ឥតិ ។ ម. ភាសិត ឥទំ ។

អត្ថបទសូត្រនិទ្ទេស ទី ១៥

(១២៨) បុគ្គលគប្បីគេចចេញចាកពាក្យកុហក មិនគប្បីធ្វើ
 សេចក្តីស្នេហាក្នុងរូប គប្បីស្គាល់មានៈ ទាំងគប្បី
 ប្រព្រឹត្តវៀរស្រឡះ ចាកសាហសាចរិយា(១) ។

(១២៩) ពាក្យថា គប្បីគេចចេញចាកពាក្យកុហក អធិប្បាយថា មុសា-
 វាទ លោកហៅថា ពាក្យកុហក ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ នៅក្នុងទីប្រ-
 ជុំក្តី នៅក្នុងបរិស័ទ្ធក្តី នៅក្នុងកណ្តាលញាតិក្តី នៅក្នុងកណ្តាលពួកក្តី នៅ
 ក្នុងកណ្តាលរាជត្រកូលក្តី ដែលគេនាំយកទៅ សួរជាសាក្សីថា នៃបុរស
 ដ៏ចម្រើន អ្នកចូរមក អ្នកដឹងហេតុណា ចូរអ្នកប្រាប់ហេតុនោះ បុគ្គល
 នោះ មិនដឹង និយាយថា ខ្ញុំដឹងក្តី ដឹង និយាយថា ខ្ញុំមិនដឹងក្តី មិនឃើញ
 និយាយថា ខ្ញុំឃើញក្តី ឃើញ និយាយថា ខ្ញុំមិនឃើញក្តី ជាអ្នកពោល
 វាចាកុហក ទាំងដឹងខ្លួន ព្រោះហេតុខ្លួនខ្លះ ព្រោះហេតុបុគ្គលដទៃខ្លះ
 ព្រោះហេតុអាមិសៈបន្តិចបន្តួចខ្លះ នេះ ហៅថា ពាក្យកុហក ។ មួយទៀត
 មុសាវាទ ដោយអាការ បី ដោយអាការៈ បួន ប្រាំ ប្រាំមួយ ប្រាំពីរ
 ប្រាំបី ។ បេ ។ នេះ មុសាវាទ ដោយអាការៈប្រាំបី ។ ពាក្យថា គប្បីគេច
 ចេញចាកពាក្យកុហក បានសេចក្តីថា មិនគប្បីបណ្តោយ មិនគប្បីបន្ទាត់
 មិនគប្បីបង្កើត ដោយពាក្យកុហក គឺគប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស

១ ការប្រព្រឹត្តិសាហស គឺការប្រព្រឹត្តិរហ័ស ដោយកម្លាំងរាគៈ ខោសៈ មោហៈ តាឆើម
 ហៅថា សហសាចរិយា ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាទំព័រសោ

អនកាវុដ្តមេយ្យ មោសវជ្ជា អារតោ អស្ស វិរតោ
 បដិវិរតោ និក្ខុដ្ឋោ និស្សដ្ឋោ^(១) វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ
 វិមរិយានិកតេន^(២) ចេតសា វិហរេយ្យតិ មោសវជ្ជេន
 និយ្យេន ។

[១៣០] រូបេ ស្នេហំ ន កុញ្ញយេតិ រូបន្តំ ចត្តារោ
 ច មហាក្កតា ឥន្ទ្រញំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយរូបំ ។
 រូបេ ស្នេហំ ន កុញ្ញយេតិ រូបេ ស្នេហំ ន ករេយ្យ
 នន្តំ ន ករេយ្យ បេមំ ន ករេយ្យ រាតំ ន ករេយ្យ
 ន ជនេយ្យ ន សញ្ញនេយ្យ ន និព្វត្តេយ្យ នាភិ-
 និព្វត្តេយ្យតិ រូបេ ស្នេហំ ន កុញ្ញយេ ។

[១៣១] មានញំ បរិជានេយ្យតិ មាណេតិ
 ឯកវិជេន មាណេ^(៣) ចិត្តស្ស ឧស្មាតិ ។ ធុរិជេន
 មាណេ អត្តក្កំសនមាណេ បរវម្ភនមាណេ ។ តិរិជេន
 មាណេ សេយ្យោបាមស្មីតិ មាណេ សនិសោបាមស្មីតិ
 មាណេ ហីនោបាមស្មីតិ មាណេ ។ ចត្តាជេន
 មាណេ លាភេន មាណំ ជនេតិ យសេន មាណំ ជនេតិ
 ចសំសាយ មាណំ ជនេតិ សុខេន មាណំ ជនេតិ ។

១ ម សព្វត្ថ ហិទេសុ និស្សដោតិ ទិស្សតិយេវ ។ ២ ម. សព្វត្ថ ហិទេសុ
 វិបរិយាទិកតោតិ ទិស្សតិយេវ ។ ៣ ម. ឯត្ថន្តរេ យា-សុត្តោតិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវពាក្យកុហក គប្បីជាអ្នកចៀសវាង គេចចេញ វៀរ
ស្រឡះ រត់ចេញ រលាស់ចេញ រួចចេញ ប្រាសចេញ ចាកពាក្យកុហក
ជាអ្នកមានចិត្ត ប្រាសចាកសេចក្តីសល់វល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
គប្បីគេចចេញចាកពាក្យកុហក ។

[១៣០] ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្នេហាក្នុងរូប ត្រង់ពាក្យថា
រូប បានដល់ មហាក្ខត្រូប ៤ នឹងឧបាទាយរូបរបស់មហាក្ខត្រូប ៤ ។
ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្នេហាក្នុងរូប គឺមិនគប្បីធ្វើស្នេហា មិនគប្បីធ្វើ
សេចក្តីពេញចិត្ត មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ មិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យ
កើត មិនគប្បីឲ្យដុះដាល មិនគប្បីឲ្យលូតលាស់ មិនគប្បីឲ្យកើតឡើងនូវ
តម្រេកក្នុងរូប ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា)មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្នេហាក្នុងរូប។

[១៣១] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីស្គាល់មានៈ ត្រង់ពាក្យ
ថា មានៈ សេចក្តីថា មានៈដោយចំណែក ១ បានដល់ ការក្រអឺត
ក្រអោងនៃចិត្ត ។ មានៈដោយចំណែក ២ គឺ មានៈដោយការរលើកខ្លួន
ឯង ១ មានៈដោយការបង្ហូរបង្ហាត់ ១ ។ មានៈដោយចំណែក ៣ គឺ
មានៈថាអញជាបុគ្គលប្រសើរ ១ មានៈថាអញជាបុគ្គលស្មើ ១ មានៈថា
អញជាបុគ្គលថោកទាប ១ ។ មានៈដោយចំណែក ៤ គឺ បុគ្គលញ៉ាំង
មានៈឲ្យកើត ព្រោះលាភ ១ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើត ព្រោះយស ១ ញ៉ាំង
មានៈឲ្យកើត ព្រោះសេចក្តីសរសើរ ១ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើត ព្រោះសុខ ១ ។

បណ្ណាល័យ អន្តរាស្ត្រនិរុទ្ធិ

វត្ថុវិជេន មាន លាភ័យ មនាបិកានំ រូបាទនំ មានំ
 ជនេតិ(១) មនាបិកានំ សន្តានំ កន្តានំ រសានំ
 ដោជ្ជនានំ មានំ ជនេតិ ។ ធាតុវិជេន មាន
 ចក្ខុសម្បទាយ មានំ ជនេតិ សោតសម្បទាយ
 យានសម្បទាយ ជីវ្ហសម្បទាយ កាយសម្បទាយ
 មនោសម្បទាយ មានំ ជនេតិ ។ សត្វវិជេន មាន
 មាន អតិមាន មានតិមាន ឱមាន អធិមាន
 អស្មិមាន មិច្ឆាមាន ។ អដ្ឋវិជេន មាន លាភេន
 មានំ ជនេតិ អលាភេន ឱមានំ ជនេតិ យសេន មានំ
 ជនេតិ អយសេន ឱមានំ ជនេតិ បសំសាយ មានំ
 ជនេតិ និរាយ ឱមានំ ជនេតិ សុខេន មានំ ជនេតិ
 ទុក្ខេន ឱមានំ ជនេតិ ។ ធម៌វិជេន មាន សេយ្យស្ស
 សេយ្យោបាមស្មិតិ មាន សេយ្យស្ស សទិសោបាម-
 ស្មិតិ មាន សេយ្យស្ស ហិរោបាមស្មិតិ មាន
 សទិសស្ស សេយ្យោបាមស្មិតិ មាន សទិសស្ស
 សទិសោបាមស្មិតិ មាន សទិសស្ស ហិរោបា-
 មស្មិតិ មាន ហិរោស្ស សេយ្យោបាមស្មិតិ មាន

អត្ថបទសូត្រនិទ្ទេស ទី ១៥

មានដោយចំណែក ៥ គឺ បុគ្គលញ្ញាណមានឲ្យកើតថា អញបានរូបជា
ទីពេញចិត្ត ញ្ញាណមានឲ្យកើតថា អញបានសំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វជាទី
ពេញចិត្ត ។ មានដោយចំណែក ៦ គឺ បុគ្គលញ្ញាណមានឲ្យកើត
ព្រោះចក្ខុសម្បទ ញ្ញាណមានឲ្យកើត ព្រោះសោតសម្បទ យានសម្បទ
ជីវ្ហសម្បទ កាយសម្បទ មនោសម្បទ ។ មានដោយចំណែក ៧
គឺមានៈ អតិមានៈ មាណវិមានៈ ឧមានៈ អធិមានៈ អស្មិមានៈ
មិច្ឆមានៈ ។ មានដោយចំណែក ៨ គឺបុគ្គលញ្ញាណមានឲ្យកើត
ព្រោះលាភ ញ្ញាណឧមានឲ្យកើត ព្រោះអលាភ ញ្ញាណមានឲ្យកើត
ព្រោះយស ញ្ញាណឧមានឲ្យកើត ព្រោះអយស ញ្ញាណមានឲ្យកើត
ព្រោះបសំសា ញ្ញាណឧមានឲ្យកើត ព្រោះនិន្ទា ញ្ញាណមានឲ្យកើត
ព្រោះសុខ ញ្ញាណឧមានឲ្យកើត ព្រោះទុក្ខ ។ មានដោយចំណែក ៩
គឺ មានថាអញប្រសើរជាងបុគ្គលប្រសើរ មានថាអញស្មើនឹងបុគ្គល
ប្រសើរ មានថាអញថោកទាបជាងបុគ្គលប្រសើរ មានថាអញប្រសើរ
ជាងបុគ្គលអាក្រក់ មានថាអញស្មើ នឹងបុគ្គលអាក្រក់ មានថាអញ
ថោកទាបជាងបុគ្គលអាក្រក់ មានថាអញប្រសើរជាងបុគ្គលអាក្រក់ថោកទាប

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ហ័នស្ស សទិសោហមស្ម័តិ មាណោ ហ័នស្ស ហ័នោ-
ហមស្ម័តិ មាណោ ។ ទិសវិជេន មាណោ ឥនេកក្ខោ មាណំ
ជនេតិ ជាតិយា វា តោត្ថន វា ។ បេ។ អញ្ញាត-
រញ្ញាតវេន វា វុត្ថនា យោ ឃ្យាទោ មាណោ មញ្ញា
មញ្ញាតំ ឧណ្ហាតិ ឧណ្ហាមោ ធម្មោ សម្មត្តាហោ
កេតុកម្យតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ មាណោ ។

ហានព្វ បរិជាធម្មតិ មាណំ តីហិ បរិញ្ញាហិ
បរិជាធម្ម ញាតបរិញ្ញាយ តិរលាបរិញ្ញាយ បហាន-
បរិញ្ញាយ ។ កតមា ញាតបរិញ្ញា ។ មាណំ
ជាតាតិ អយំ ឯកវិជេន មាណោ ចិត្តស្ស ឧណ្ហាតិ
អយំ ទុវិជេន មាណោ អត្តក្កិសនមាណោ បរវម្ពនមា-
ណោ ។ បេ។ អយំ ទិសវិជេន មាណោ ឥនេកក្ខោ
មាណំ ជនេតិ ជាតិយា វា តោត្ថន វា ។ បេ។
អញ្ញាតរញ្ញាតវេន វា វុត្ថនាតិ ជាតាតិ បស្សតិ អយំ
ញាតបរិញ្ញា ។ កតមា តិរលាបរិញ្ញា ។ ឃ្យា
ញាតា^(១) មាណំ តិរេតិ អនិច្ចតោ ទុក្ខតោ ។ បេ។
អនិស្សរណតោ តិរេតិ អយំ តិរលាបរិញ្ញា ។

១ ម. ឯតំ ញាតំ ព្វា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានៈថាអញស្មើ នឹងបុគ្គលអ្នកថោកទាប មានៈថាអញថោកទាបជាង
 បុគ្គលអ្នកថោកទាប ។ មានៈដោយចំណែក ១០ គឺ បុគ្គលពួកខ្វះក្នុង
 លោកនេះ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតដោយជាតិក្តី គោត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយ
 វត្ថុណាមួយក្តី សេចក្តីប្រកាន់ អាការជាទីប្រកាន់ ភាពនៃចិត្តប្រកាន់
 ការឆ្លើងវិឆ្លៃ អាការឆ្លើងវិឆ្លៃ ចិត្តដូចទង់ ការប្រកាន់ខ្លាំង ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នា
 ដូចទង់ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា មានៈ ។

ពាក្យថា គប្បីស្គាល់មានៈ គឺគប្បីស្គាល់មានៈ ដោយបរិញ្ញា ៣
 គឺ ញាតបរិញ្ញា ១ តិរណបរិញ្ញា ១ បហានបរិញ្ញា ១ ។ ញាតបរិញ្ញា
 តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលស្គាល់មានៈថា មានៈនេះដោយចំណែក ១ គឺ
 ការឆ្លើងវិឆ្លៃនៃចិត្ត មានៈនេះដោយចំណែក ២ គឺមានៈដោយការលើក
 ខ្លួនឯង មានៈដោយការបន្ទុះបង្ហាបអ្នកដទៃ ។ បេ ។ មានៈនេះដោយ
 ចំណែក ១០ គឺបុគ្គលខ្វះក្នុងលោកនេះ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើត ដោយជាតិក្តី
 គោត្រក្តី ។ បេ ។ ដោយវត្ថុណាមួយក្តី បុគ្គលដឹង ឃើញដូច្នេះ នេះ
 ញាតបរិញ្ញា ។ តិរណបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលដឹងយ៉ាងនេះ ហើយ
 ពិចារណានូវមានៈ ដោយសេចក្តីថាមិនទៀង ជាទុក្ខ ។ បេ ។ ពិចារណា
 នូវមានៈ ដោយសេចក្តីថាមិនជាទីរលាស់ចេញ នេះ តិរណបរិញ្ញា ។

បណ្ណាល័យ អក្ខរក្សាសុត្តន្តបិដក

កតមា បហានបរិញ្ញា ។ ឃុំ តិរេត្តា^(១) មាន
 បដហតិ វិជោទេតិ ព្យង្គិកេតិ អនភាវ័យមេតិ អយំ
 បហានបរិញ្ញា ។ មានព្វ បរិជាធម្មយ្យតិ មាន
 ឥមាហិ តិហិ បរិញ្ញាហិ បរិជាធម្មយ្យតិ មានព្វ
 បរិជាធម្មយ្យ ។

[១៣២] សាហសា វិរតោ ចរេតិ កតមា សាហសា-
 ចរិយា ។ រត្តស្ស រាគចរិយា សាហសាចរិយោ ទុដ្ឋស្ស
 គោសចរិយា សាហសាចរិយា ម្ភឡស្ស មោហចរិយា
 សាហសាចរិយា វិនិព្វាស្ស មានចរិយា សាហសា-
 ចរិយា បរាមជ្ជស្ស ទិដ្ឋិចរិយា សាហសាចរិយា វិក្កេច-
 កតស្ស ឧទ្ធច្ចចរិយា សាហសាចរិយា អនិដ្ឋង្គតស្ស
 វិចិត្តិចរិយា សាហសាចរិយា ថាមកតស្ស អនុស-
 យចរិយា សាហសាចរិយា អយំ សាហសាចរិយា ។
 សាហសា វិរតោ ចរេតិ សាហសាចរិយាយ អារតោ

អត្ថបទសូត្រនិទាន ទី ១៥

បហានបរិញ្ញា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលពិចារណា យ៉ាងនេះហើយ
 លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវមានៈ នេះ
 បហានបរិញ្ញា ។ ពាក្យថា គប្បីស្គាល់មានៈ គឺ គប្បីស្គាល់មានៈ
 ដោយបរិញ្ញា ៣ នេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីស្គាល់
 មានៈ ។

(១៣២) ពាក្យថា ទាំងគប្បីប្រព្រឹត្តវៀរស្រឡះចាកសាហសាចរិយា
 សំនួរថា សាហសាចរិយា តើដូចម្តេច ។ ការប្រព្រឹត្តដោយតម្រេក
 របស់បុគ្គល ដែលត្រេកអរ ឈ្មោះថា សាហសាចរិយា ការប្រព្រឹត្ត
 ដោយកំហឹង របស់បុគ្គលដែលខឹង ឈ្មោះថា សាហសាចរិយា ការ
 ប្រព្រឹត្តដោយល្ងង់ខ្លៅ របស់បុគ្គលដែលល្ងង់ ឈ្មោះថា សាហសាចរិយា
 ការប្រព្រឹត្តដោយមានៈ របស់បុគ្គលដែលប្រកាន់មាំ ឈ្មោះថា សាហ-
 សាចរិយា ការប្រព្រឹត្តដោយទិដ្ឋិ របស់បុគ្គលដែលស្ទាបអង្អែល ឈ្មោះ
 ថា សាហសាចរិយា ការប្រព្រឹត្តដោយទុទ្ធច្នះ របស់បុគ្គលដែលដល់
 នូវសេចក្តីរាយមាយ ឈ្មោះថា សាហសាចរិយា ការប្រព្រឹត្តដោយវិចិ-
 កិត្តា របស់បុគ្គលអ្នកដល់នូវសេចក្តីមិនដាច់ស្រេច ឈ្មោះថា សាហ-
 សាចរិយា ការប្រព្រឹត្តដោយអនុស័យ របស់បុគ្គលដែលដល់នូវកំឡាំង
 ឈ្មោះថា សាហសាចរិយា នេះ សាហសាចរិយា ។ ពាក្យថា
 គប្បីប្រព្រឹត្តវៀរស្រឡះ ចាកសាហសាចរិយា គឺ គប្បីចៀសវាង

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាវិទ្យោសោ

អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខតោ និស្សន្នោ វិប្បមុត្តោ
 វិសញ្ញត្តោ វិមរិយានិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យ
 ចរេយ្យ វិចរេយ្យ ឥរិយេយ្យ វត្ថេយ្យ ចាលេយ្យ
 យមេយ្យ យាមេយ្យតិ សាហសា វិរតោ ចរេ ។

តេនាហ ភគវា

មោសវន្តេន និយ្យម រូបេ ស្នេហំ ន កុត្តយេ

មាណស្ថា បរិជានេយ្យ សាហសា វិរតោ ចរេតិ ។

[១៣៣] បុរាណំ នាគិន្ទេយ្យ នវេ ខន្តិមកុត្តយេ

(១)
 ហ័យមាទេន សោចេយ្យ អាគស្សំន សិតោ សិយា ។

[១៣៤] បុរាណំ នាគិន្ទេយ្យតិ បុរាណា វុច្ឆន្តិ

អតីតា រូបា វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ។

អតីតេ សង្ខារេ តណ្ហាវសេន ទិដ្ឋិវសេន

នាគិន្ទេយ្យ នាគិវេយ្យ ន អន្លោសេយ្យ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គេចចេញ វៀរចេញ រត់ចេញ រលាស់ចេញ រួចចេញ ប្រាសចេញ
 ចាកសាហសាចរិយា គប្បីនៅ ត្រាច់ទៅ ទៅ សម្រេចឥរិយាបថ
 ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ ដោយចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រល់
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីប្រព្រឹត្តវៀរស្រឡះ ចាកសាហសា-
 ចរិយា ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលគប្បីគេចចេញចាកពាក្យកុហក មិនគប្បីធ្វើ
 សេចក្តីស្នេហាក្នុងរូប គប្បីស្គាល់មានៈ ទាំងគប្បី
 ប្រព្រឹត្តវៀរស្រឡះ ចាកសាហសាចរិយា ។

(១៣៣) បុគ្គលមិនគប្បីត្រេកអរចំពោះបុរាណក្ខន្ធ (ខន្ធចាស់)
 មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីពេញចិត្ត ក្នុងនវក្ខន្ធ (ខន្ធម្មី)
 មិនគប្បីសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុកាលវិនាស មិន
 គប្បីជាអ្នកពាស្រ័យសភាវៈជាគ្រឿងទាញមក ។

(១៣៤) ពាក្យថា មិនគប្បីត្រេកអរចំពោះបុរាណក្ខន្ធ សេចក្តីថា
 រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាអតីត លោកហៅថា
 បុរាណក្ខន្ធ ។ បុគ្គលមិនគប្បីត្រេកអរ មិនគប្បីសរសើរ មិនគប្បីជ្រុលជ្រប់
 គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវការត្រេកអរ

បណ្ណាល័យ អន្តរាស្ត្រសុត្តន្តបិដក

អភិទន្ធនំ អភិវេទនំ អន្តោសាទំ តាហំ បរាមាសំ
 អភិវេសំ បដិហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យុទ្ធិកេយ្យ
 អនភាវុទ្ធិមេយ្យាតិ បុរាណំ នាភិទន្ធយ្យ ។

(១៣៥) នវេ ខន្តិមក្កុញ្ចយេតិ នវេ វុទ្ធន្តិ បច្ចុប្បន្នា
 រូបា វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ។ បច្ចុប្បន្នេ
 សង្ខារេ តណ្ហាវសេន ទិដ្ឋិវសេន ខន្តិ ន កេយ្យ
 ធន្តិ ន កេយ្យ មេមំ ន កេយ្យ វាគំ ន
 កេយ្យ ន ជនេយ្យ ន សញ្ញនេយ្យ ន ទិព្វត្ថេយ្យ
 នាភិទិព្វត្ថេយ្យាតិ នវេ ខន្តិមក្កុញ្ចយេ ។

(១៣៦) ហ័យមាទេ ន សោចេយ្យាតិ ហ័យមា-
 ទេ ហាយមាទេ បរិហាយមាទេ វេមាទេ វិគត្តមាទេ
 អន្តរាយមាទេ ន សោចេយ្យ ន កិលមេយ្យ ន
 បរាមសេយ្យ ន បរិទេវេយ្យ ន ឧវត្តាធិ កន្តេយ្យ
 ន សម្មាហំ អាចជ្ជេយ្យ ចក្កស្មី ហ័យមាទេ
 ហាយមាទេ បរិហាយមាទេ វេមាទេ វិគត្តមាទេ
 អន្តរាយមាទេ សោតស្មី យានស្មី ជីវាយ កា-
 យស្មី រូបស្មី សន្តស្មី កន្តស្មី វាសស្មី ដោជ្ជត្ថស្មី

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រុឌ ទី ១៥

ការសរសើរ ការជ្រុលជ្រប់ ការប្រកាន់ ការស្តាប់អង្គុល ការដាច់ចំពាក់
ចំពោះសង្ខារជាអតីត ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋិ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីត្រេកអរចំពោះបុព្វណក្ខន្ធ ។

(១៣៥) ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីពេញចិត្ត ក្នុងនវក្ខន្ធ
សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាបច្ចុប្បន្ន
លោកហៅថា នវក្ខន្ធ ។ បុគ្គលមិនគប្បីធ្វើសេចក្តីពេញចិត្ត មិនគប្បីធ្វើ
សេចក្តីប្រាថ្នា មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ គឺមិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យ
កើត មិនគប្បីឲ្យលូតលាស់ មិនគប្បីឲ្យដុះដាល មិនគប្បីឲ្យកើត
នូវតម្រេកចំពោះសង្ខារជាបច្ចុប្បន្ន ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយចំណាច
ទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីពេញចិត្តក្នុងនវក្ខន្ធ ។

(១៣៦) ពាក្យថា មិនគប្បីសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុកាលវិនាស
គឺ មិនគប្បីសោកស្តាយ មិនគប្បីលំបាក មិនគប្បីស្តាប់អង្គុល មិនគប្បី
ខ្វឹកខ្វែល មិនគប្បីគក់ទ្រង់ មិនគប្បីដល់នូវសេចក្តីវង្វេង ចំពោះវត្ថុកាល
វិនាស ខូចខាត សាបសូន្យ បាត់បង់ ព្រាត់ប្រាស អន្តរធាន គឺមិន
គប្បីសោកស្តាយ មិនគប្បីលំបាក មិនគប្បីស្តាប់អង្គុល មិនគប្បីខ្វឹក
ខ្វែល មិនគប្បីគក់ទ្រង់ មិនគប្បីដល់នូវសេចក្តីវង្វេង ចំពោះចក្ខុ កាល
វិនាស ខូចខាត សាបសូន្យ បាត់បង់ ព្រាត់ប្រាស អន្តរធាន ចំពោះ
សោតៈ យានៈ ជីវ្ហ កាយ រូប សទ្ទៈ គន្លង រសៈ ដោយដូច្នេះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កុលស្មី កណ្តស្មី អាវាសស្មី លាភស្មី យសស្មី បស្មិ-
សាយ សុខស្មី ចរិតស្មី បណ្ឌិតស្មី សេនាសនស្មី
គំលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារស្មី ហ័យមានេ ហាយ-
មានេ បរិហាយមានេ វេមានេ វិភត្តមានេ អន្តរ-
ឆាយមានេ ន សោចេយ្យ ន កិលមេយ្យ ន បរា-
មសេយ្យ ន បរិទេវេយ្យ ន ឧរត្តាឌី កន្ថេយ្យ ន
សម្មាហំ អាចរៀយ្យតិ ហ័យមានេ ន សោចេយ្យ ។

(១៣៧) អាភស្មី ន សីតោ សិយាតិ
អាភស្មី វុច្ចតិ តណ្ហា យោ ភកោ សាភកោ
។ បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលម្បលំ ។ កី-
ការណា អាភស្មី វុច្ចតិ តណ្ហា ។ យាយ តណ្ហាយ
វុច្ចំ អាភស្មតិ សមាភស្មតិ តណ្ហាតិ បរាមសតិ
អភិធិវិសតិ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ កតិ
ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ ភវំ សំសារំ វដ្តំ អាភស្មតិ
សមាភស្មតិ តណ្ហាតិ បរាមសតិ អភិធិវិសតិ
តំការណា អាភស្មី វុច្ចតិ តណ្ហា ។ អាភស្មី
ន សីតោ សិយាតិ តណ្ហំ ន សីតោ សិយា តណ្ហំ
បដិហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកេយ្យ អនភាវដ្តមេយ្យ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ត្រកូល គណៈ អាវាស លាភ យស បសំសា សុខ ចីវរ បិណ្ឌបាត
សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារ កាលវិនាស ខូចខាត សាប
សូន្យ បាត់បង់ ព្រាត់ប្រាស អន្តរធាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
មិនគប្បីសោកស្តាយចំពោះវត្ថុកាលវិនាស ។

(១៣៧) ពាក្យថា មិនគប្បីជាអ្នកអាស្រ័យសភាវៈជាគ្រឿងទាញមក
អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សភាវៈជាគ្រឿងទាញមក បានដល់
រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។
តណ្ហា លោកហៅថា សភាវៈជាគ្រឿងទាញមក តើដូចម្តេច ។ បុគ្គល
តែងទាញមក ប្រមូលមក កាន់យក ស្តាប់អង្គុល ជាប់ចំពាក់
ចំពោះរូប បុគ្គលតែងទាញមក ប្រមូលមក កាន់យក ស្តាប់អង្គុល
ជាប់ចំពាក់ ចំពោះវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ គតិ ឧបបត្តិ
បដិសន្ធិ ភព សំសារវដ្តៈ ដោយតណ្ហាណា ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហា
នោះ លោកហៅថា ជាគ្រឿងទាញមក ។ ពាក្យថា មិនគប្បី
ជាអ្នកអាស្រ័យសភាវៈជាគ្រឿងទាញមក គឺមិនគប្បីជាអ្នកអាស្រ័យនូវ
តណ្ហា គឺគប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាននូវតណ្ហា

បណ្ណាល័យ អន្តរាស្ត្រសុត្តន្តបិដក

តណ្ហាយ អារតោ អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខ-
 តោ និស្សន្នោ វិប្បមត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយានិក្ខ-
 តេន ចេតសា វិហារេយ្យតិ អាគស្សំ ន សីតោ
 សីយា ។ តេនាហ ភក្កវា

បុរាណំ ឆានិទន្តេយ្យ នវេ ខន្តិមកុញ្ចយេ
 ហ័យមាទេ ន សោចេយ្យ អាគស្សំ ន សីតោ សីយាតិ។

(១៣៨) កេធិ ព្រមិ មហោយោតិ អាចមំ ព្រមិ ជប្បំ នំ
 អារម្មណំ បកប្បំ នំ កាមបង្កោ ទុរច្ចយោ។

(១៣៩) កេធិ ព្រមិ មហោយោតិ កេធា វុច្ចតិ
 តណ្ហា យោ រាតោ សារាតោ ។ បេ។ អភិជ្ឈា
 លោកោ អកុសលម្បលំ ។ មហោយោ វុច្ចតិ តណ្ហា
 យោ រាតោ សារាតោ ។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកោ
 អកុសលម្បលំ ។ កេធិ ព្រមិ មហោយោតិ កេធិ
 មហោយោតិ ព្រមិ អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញាបេមិ
 បដ្ឋបេមិ វិវាមិ វិភជាមិ ឧត្តាជិករោមិ

អត្ថបទសុត្តន្តបិដក ទី ១៥

បុគ្គលធម្មវិច្ឆ័យសាសនា គេចចេញ វៀរស្រឡះ រត់ចេញ រលាស់
ចេញ រួចចេញ ប្រាសចេញ ចាកតណ្ហា ជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាក
សេចក្តីសល់រល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីអាស្រ័យ
សភាវៈជាគ្រឿងទាញមក ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលមិនគប្បីត្រេកអរចំពោះបុរាណក្ខន្ធទ្វាស៍
មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីពេញចិត្ត ក្នុងនវក្ខន្ធទ្វាស៍ មិន
គប្បីសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុកាលវិនាស មិនគប្បី
អាស្រ័យសភាវៈជាគ្រឿងទាញមក ។

(១៣៨) តថាគតពោលថា សេចក្តីប្រាថ្នា ជាអន្លង់ធំ
ពោលថា តណ្ហា ជាអាចម៍ ជាបំណង ជាអារម្មណ៍
ជាគ្រឿងញាប់ញ័រ ថា កាមជាភក់ ដែលសត្វ
កន្លងបានដោយក្រ ។

(១៣៩) ពាក្យថា តថាគតពោលថា សេចក្តីប្រាថ្នា ជាអន្លង់ធំ
សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់រាគៈ រាគៈមាន
កំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហា លោកហៅ
ថា អន្លង់ធំ បានខាងរាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ
អកុសលមូល ។ ពាក្យថា តថាគតពោលថាសេចក្តីប្រាថ្នាជាអន្លង់ធំ បាន
សេចក្តីថា តថាគតពោលប្រាប់ សំដែង បញ្ចត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បកាសេមីតិ កេនិំ ព្រមី មហោយោតិ ។

[១៤០] អាចមំ ព្រមី ជប្បនន្តិំ អាចមា វុច្ចតិ
 តណ្ហា យោ វាគោ សាវាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា
 លោភោ អតុសលម្វលំ ។ ជប្បនាបិ វុច្ចតិ តណ្ហា
 យោ វាគោ សាវាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា លោភោ
 អតុសលម្វលំ ។ អាចមំ ព្រមី ជប្បនន្តិំ អាចមំ
 ជប្បនាតិ ព្រមី អាចិក្ខាមិ ទេសេមិ បញ្ញាបេមិ បដ្ឋ-
 បេមិ វិវាមិ វិភជាមិ ឧត្តាជីករោមិ បកាសេមីតិ
 អាចមំ ព្រមី ជប្បនំ ។

[១៤១] អារម្មណំ បកប្បនន្តិំ អារម្មណា វុច្ចតិ
 តណ្ហា យោ វាគោ សាវាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា
 លោភោ អតុសលម្វលំ ។ បកប្បនាបិ វុច្ចតិ
 តណ្ហា យោ វាគោ សាវាគោ ។បេ។ អភិជ្ឈា
 លោភោ អតុសលម្វលន្តិំ អារម្មណំ បកប្បនំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រកាស នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ថាជាអន្លង់ធំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
តថាគតពោលថា សេចក្តីប្រាថ្នា ជាអន្លង់ធំ ។

(១៤០) ពាក្យថា តថាគតពោលថា តណ្ហាជាអាចម ជាបំណង
សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា អាចម បានដល់រាគៈ រាគៈមាន
កំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហា លោក
ហៅថា បំណង បានដល់រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា
លោកៈ អកុសលមូល ។ ពាក្យថា តថាគតពោលថា តណ្ហាជា
អាចម ជាបំណង បានសេចក្តីថា តថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្តិ
តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាសនូវតណ្ហាថា ដូចជាអាចម
ថាជាបំណង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលថា តណ្ហាជា
អាចម ជាបំណង ។

(១៤១) ពាក្យថា ជាអារម្មណ៍ ជាគ្រឿងញាប់ញ័រ សេចក្តី
ថា តណ្ហា លោកហៅថា អារម្មណ៍ បានដល់ រាគៈ រាគៈមាន
កំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហា លោក
ហៅថា គ្រឿងញាប់ញ័រ បានដល់ រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។
អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជា
អារម្មណ៍ ជាគ្រឿងញាប់ញ័រ ។

បណ្ណាល័យ អន្តរាស្ត្រស្តីទៅសោ

(១២២) កាមបង្កើត ទុរច្ឆាយោតិ កាមបង្កើត
 កាមកន្តមោ កាមត្រីលេសោ កាមបលីទោ កាម-
 បលីពោធា ទុរច្ឆាយោ ទុរតិវត្តោ ទុតរោ ទុប្បតរោ
 ទុស្សមតិកមោ ទុតិវត្តោតិ កាមបង្កើត ទុរច្ឆាយោ ។
 តេជារា ភគវា

កេនិ ព្រម មហោយោតិ អាចមំ ព្រម ជប្បនំ
 អាម្ពណំ បកប្បនំ កាមបង្កើត ទុរច្ឆាយោតិ ។
 (១២៣) សត្វា អវេក្កមំ មុនិ វេលេ តិដ្ឋតិ ព្រាហ្មណោ
 សត្វំ សោ បដិទិស្សន្ត សវេ សន្តោតិ វុច្ឆតិ ។

(១២៤) សត្វា អវេក្កមំ មុនិ វេលេ សត្វ-
 វាចាយ អវេក្កមន្តោ សម្មាទិដ្ឋិយា អវេក្កមន្តោ
 អរិយា អដ្ឋង្គិកា មត្តា អវេក្កមន្តោ ។ មុនិ វេលេ
 មោនិ វុច្ឆតិ ញាណំ យា បញ្ញា បដិទិស្សន្ត

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទូល ទី ១៥

(១៤២) ពាក្យថា កាមជាភក្តី ដែលសត្វកន្លងបានដោយក្រ
សេចក្តីថា កាមដូចជាភក្តី កាមដូចជាល្បាប់ សេចក្តីសៅហ្មង គឺកាម
គ្រឿងស្អិតគឺកាម សេចក្តីកន្លងគឺកាម ដែលសត្វកន្លងបាន ដោយក្រ
កន្លងបានដោយក្រ រម្ងន់បានដោយក្រ ឆ្ងល់ឡើងបាន ដោយក្រ
ឈានកន្លងបានដោយក្រ ប្រព្រឹត្តកន្លងបាន ដោយក្រ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាមជាភក្តី ដែលសត្វកន្លងបានដោយក្រ ។ ហេតុ
នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

គថាគតពោលថា សេចក្តីប្រាថ្នាជាអន្ទង់ធំ ពោល
ថា តណ្ហា ជាអាចម៍ ជាបំណង ជាអារម្មណ៍
ជាគ្រឿងញាប់ញ័រ ថា កាមជាភក្តីដែលសត្វ
កន្លងបានដោយក្រ ។

(១៤៣) មុនិ មិនយូតចាកសច្ចៈ ជាព្រាហ្មណ៍ បិតនៅលើ
ទីទួល មុនិនោះ លះបង់វត្ថុទាំងឡាយ មុនិនោះឯង
គថាគតហៅថា អ្នកស្ងប់ ។

(១៤៤) ពាក្យថា មុនិ មិនយូតចាកសច្ចៈ គឺ មិនយូតចាកសច្ចៈ
វេទា មិនយូតចាកសម្មាសម្ពុទ្ធិ មិនយូតចាកអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ។ ពាក្យ
ថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ បានខាងប្រាជ្ញា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

។ បេ ។ សង្កជាលមតិច្ច សោ មុនីតិ សទ្ធា អវេក្កមិ
មុនី ។

(១៤៥) ដលេ តិដ្ឋតិ ព្រាហ្មណោតិ ដលំ
វុច្ចតិ អមតំ និព្វានំ យោ សោ សព្វសង្ខារសមថោ
សព្វបដិច្ចដំនិស្សន្តោ តណ្ហាត្តយោ វិរាគោ និរោដោ
និព្វានំ ។ ព្រាហ្មណោតិ សត្តន្ធិ ធម្មានំ វាហិតត្តា
ព្រាហ្មណោ ។ បេ ។ អនិស្សិតោ តាទិ បវុច្ចតេ ស
ព្រហ្មា ។ ដលេ តិដ្ឋតិ ព្រាហ្មណោតិ ព្រាហ្មណោ
ដលេ តិដ្ឋតិ ទីបេ តិដ្ឋតិ តាលោ តិដ្ឋតិ លេណោ
តិដ្ឋតិ សរណោ តិដ្ឋតិ អគយេ តិដ្ឋតិ អច្ចុតេ
តិដ្ឋតិ អមតេ តិដ្ឋតិ និព្វានេ តិដ្ឋតិ ដលេ
តិដ្ឋតិ ព្រាហ្មណោ ។

(១៤៦) សត្វំ សោ បដិច្ចសង្ខារោតិ សត្វំ វុច្ចតិ
ទ្វាទសាយតនានិ ចក្កញ្ចោវ រូបា ច ។ បេ ។ មនោ ចេវ
ធម្មា ច ។ យតោ អជ្ឈតិកតាហិវេសុ អាយតនេសុ
ធន្ធាកោ បហំនោ ហោតិ ខុច្ចន្ទមូលោ តាលាវត្ថុ-
កតោ អនភាវុត្តោ អាយតិ អនុប្បាទធម្មោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាទិវុស

ការជីវិតច្បាស់ ។ បេ ។ មុនិនោះ កន្លងនូវបណ្តាញ ជាគ្រឿងចំពាក់
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ មិនឃ្លាតចាកសច្ចៈ ។

(១៤៥) ពាក្យថា ជាព្រាហ្មណ៍ បិតនៅលើទីទួល សេចក្តីថា
អមតនិព្វាន លោកហៅថា ទីទួល បានខាង ការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការ
លះបង់ ទប់ធន់ទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់
និព្វាន ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺ ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះលះធម៌ ៧
។ បេ ។ ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ (ដោយតណ្ហានឹងទិដ្ឋិ) ប្រកបដោយតាទិគុណ
បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍ ។ ពាក្យថា ជាព្រាហ្មណ៍ បិតនៅ
លើទីទួល បានសេចក្តីថា ព្រាហ្មណ៍បិតនៅលើទីទួល គឺបិតនៅលើកោះ
បិតនៅលើទីពំនាក់ បិតនៅលើទីពួន បិតនៅលើទីពឹង បិតនៅលើទី
មិនមានភ័យ បិតនៅលើទីមិនច្យុត បិតនៅលើទីមិនស្លាប់ បិតនៅលើ
ទីមិនមានវេទនៈ (ព្រះនិព្វាន) ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាព្រាហ្មណ៍
បិតនៅលើទីទួល ។

(១៤៦) ពាក្យថា មុនិនោះ លះបង់វត្ថុទាំងពួង អធិប្បាយថា វត្ថុទាំងពួង
លោកពោលសំដៅអាយតនៈ ១២ គឺចក្ខុ ១ រូប ១ ។ បេ ។ ចិត្ត ១ ធម៌ ១ ។
ធន្តរភៈក្នុងអាយតនៈទាំងឡាយ ទាំងខាងក្នុង នឹងខាងក្រៅ មុនិនោះ
បានលះបង់ ផ្តាច់បង់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើតដូចជាទីកើតនៃដើម
ត្នោត ដល់នូវការវិវឌ្ឍន៍ មិនឲ្យមានការកើតជាធម្មតាតទៅ ក្នុងកាល

បណ្ណសមេ អនុវណ្ណសុត្តន្តបិដក

ឯត្ថាវតាបិ សព្វំ ចត្តំ ហោតិ វុទ្ធិំ មុត្តំ បហំនិ
 បដិទ្ធិស្សន្តំ ។ យតោ តណ្ហា ច ទិដ្ឋំ ច មាណោ
 ច បហំនា ហោន្តិ ឧច្ឆន្ទមូលា តាលាវតកតា
 អនភាវន្តតា អាយតី អនុប្បាទធម្មា ឯត្ថាវតាបិ
 សព្វំ ចត្តំ ហោតិ វុទ្ធិំ មុត្តំ បហំនិ បដិទ្ធិស្សន្តំ ។

យតោ បុញ្ញាភិសង្ការោ ច អបុញ្ញាភិសង្ការោ ច
 អនេញាភិសង្ការោ ច បហំនា ហោន្តិ ឧច្ឆន្ទមូលា
 តាលាវតកតា អនភាវន្តតា អាយតី អនុប្បាទធម្មា
 ឯត្ថាវតាបិ សព្វំ ចត្តំ ហោតិ វុទ្ធិំ មុត្តំ បហំនិ
 បដិទ្ធិស្សន្តំ សព្វំ សោ បដិទ្ធិស្សន្តំ ។

[១៤៧] សវេ សន្តោតិ វុច្ឆតិ សោ សន្តោ
 ឧបសន្តោ វុបសន្តោ និព្វតោ បដិប្បស្សន្តោតិ វុច្ឆតិ
 កមិយតិ កណិយតិ ទិបិយតិ វេហរិយតិ ។
 សវេ សន្តោតិ វុច្ឆតិ ។ តេនាហ ភកវា

អត្ថបទសុត្តន្តបិដក ទី ១៥

ណា វត្ថុទាំងពួង ឈ្មោះថា មុនិនោះបានលះចោល ខ្នក់ចេញ រួចស្រឡះ លះបង់ រលាស់ចោល ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ។ តណ្ហា ១ ទិដ្ឋិ ១ មានៈ ១ មុនិនោះបានលះបង់ ផ្តាច់បង់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើតដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវការវិមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតជាធម្មតាទៅ ក្នុងកាលណា វត្ថុទាំងពួង ឈ្មោះថា មុនិនោះបានលះចោល ខ្នក់ចេញ រួចស្រឡះ លះបង់ រលាស់ចោល ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ។ ចុញភិក្ខុសង្ឃ អបុញ្ញភិក្ខុសង្ឃ នឹងអនេញភិក្ខុសង្ឃ មុនិនោះបានលះបង់ ផ្តាច់បង់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវការវិមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតជាធម្មតាទៅ ក្នុងកាលណា វត្ថុទាំងពួង ឈ្មោះថា មុនិនោះបានលះចោល ខ្នក់ចេញ រួចស្រឡះ លះបង់ រលាស់ចោល ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិនោះ លះបង់វត្ថុទាំងពួង ។

(១៤៧) ពាក្យថា មុនិនោះឯង តថាគតហៅថា អ្នកស្ងប់ គឺមុនិនោះ តថាគតពោល សំដែង និយាយ បំភ្លឺ បញ្ចេញ ថាជាអ្នកស្ងប់ រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ រលត់ សះស្បើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិនោះ តថាគតហៅថា អ្នកស្ងប់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សទ្ធា អរោក្កមំ មុនិ ឋលេ តិដ្ឋតិ ព្រាហ្មណោ

សព្វំ សោ បដិទិស្សន្ត ភវេ សន្តោតិ វុច្ចតិ ។

[១៤៨] ភវេ វិទ្យា ស វេទក្ខ ញត្វា ធម្មំ អនិស្សតោ

សម្មា សោ លោកេ ឥវយោនោ នប្បិហេតិធិ កស្សចិ ។

[១៤៩] ភវេ វិទ្យា ស វេទក្ខតិ វិទ្យាតិ វិទ្យា

វិជ្ជាកតោ ញាណំ តុទ្ធិមា វិភាវី មេធាវី ។ វេទ-

ក្ខតិ វេនោ វុច្ចតិ ចត្វសុ មគ្គេសុ ញាណំ ។ បេ ។

សព្វវេទនាសុ វីតរកោ សព្វវេទមតិច្ច វេទក្ខ សោតិ

ស វេ វិទ្យា ស វេទក្ខ ។

[១៥០] ញត្វា ធម្មំ អនិស្សតោតិ ញត្វា ជានិត្វា

តុលយិត្វា តិរយិត្វា វិភាវយិត្វា វិក្ខតំ កត្វា សព្វ

សង្ខារ អនិច្ចាតិ ញត្វា ជានិត្វា តុលយិត្វា តិរយិត្វា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មុនិ មិនឃ្លាតចាកសច្ចៈ ជាព្រាហ្មណ៍ បិតានៅ
លើទីទួល មុនិនោះ លះបង់វត្ថុទាំងពួង មុនិនោះ
ឯង គឺថាគត ហៅថា អ្នកស្ងប់ ។

(១៤៨) មុនិនោះ ឈ្មោះថាអ្នកដឹង មុនិនោះ ឈ្មោះថា
អ្នកដល់នូវវេទ ឈ្មោះថាមិនអាស្រ័យធម៌ ព្រោះដឹង
មុនិនោះ ឈ្មោះថារស់នៅក្នុងលោក ដោយប្រពៃ
តែងមិនស្រឡាញ់ចំពោះបុគ្គលណាមួយ ក្នុងលោកនេះ ។

(១៤៩) អធិប្បាយពាក្យថា មុនិនោះ ឈ្មោះថា អ្នកដឹង មុនិ
នោះ ឈ្មោះថា អ្នកដល់នូវវេទ ត្រង់ពាក្យថា អ្នកដឹង គឺអ្នកចេះដឹង
អ្នកតាំងនៅក្នុងវិជ្ជា មានញាណ មានប្រាជ្ញា មានប្រាជ្ញាល្បឿនយល់ មាន
ប្រាជ្ញាធូរឆ្ងាយ ។ ពាក្យថា អ្នកដល់នូវវេទ សេចក្តីថា ញាណក្នុងមគ្គ៤
លោកហៅថា វេទ ។ បេ ។ មុនិនោះជាអ្នកប្រាសចាករាគៈក្នុងវេទនា
ទាំងពួង កន្លងវេទទាំងពួង ឈ្មោះថា អ្នកដល់នូវវេទ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិនោះ ឈ្មោះថា អ្នកដឹង មុនិនោះ ឈ្មោះថា
អ្នកដល់នូវវេទ ។

(១៥០) ពាក្យថា ឈ្មោះថាមិនអាស្រ័យធម៌ ព្រោះដឹង គឺ
ព្រោះដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា
សង្ខារទាំងពួង មិនទៀង ព្រោះដឹង ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា

បណ្ណសមោ អត្តទណ្ឌសុត្តន្តទេសោ

វិការយិត្តា វិភូតំ កត្តា សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ
 ។ បេ ។ យន្តិកា សមុទយនម្ហំ សព្វនំ និរោធនម្ហំ
 ញត្តា ជានិត្តា តុលយិត្តា តិរយិត្តា វិការយិត្តា វិភូតំ
 កត្តា ។ អនិស្ស័តោតិ ទ្វេ និស្សយោ តណ្ហានិស្សយោ
 ច និដ្ឋិនិស្សយោ ច ។ បេ ។ អយំ តណ្ហានិស្សយោ
 ។ បេ ។ អយំ និដ្ឋិនិស្សយោ ។ តណ្ហានិស្សយំ
 បហាយ និដ្ឋិនិស្សយំ បដិនិស្សដ្ឋិត្តា ចក្កំ អនិស្ស័តោ
 ។ សាតំ អនិស្ស័តោ យានំ អនិស្ស័តោ ។ បេ ។
 និដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេ ធម្មេ អនិស្ស័តោ អនល្លោ
 អនុបកតោ អនន្សោសិតោ អនធិមុតោ និក្ខន្តោ
 និស្សដ្ឋោ វិប្បមុតោ វិសញ្ញតោ វិមរិយានិកតេន
 ចេតសា វិហារតីតិ ញត្តា ធម្មំ អនិស្ស័តោ ។

[១៥០] សម្មា សោ លោកេ ឥរិយានោតិ យតោ
 អន្ស័តិកតាហិវេសុ អាយតនេសុ ធន្ធាតោ បហំនោ
 ហោតិ ឧច្ឆិទ្ធម្ហលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវ័ន្តតោ
 អាយតី អនុប្បាទធម្មោ ឯត្តាវតាបិ សម្មា សោ លោកេ
 ចរតិ វិហារតិ ឥរិយតិ វត្ថុតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ។

អត្ថទណ្ឌលក្ខន្ធទ្រង ទី ៤៥

យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ បេ ។ ព្រោះដឹង
 ស្គាល់ ថ្វីង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា ធម្មជាតិណាមួយ
 មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មាននិរិយារលត់
 ទៅវិញជាធម្មតា ។ ពាក្យថា មិនអាស្រ័យ បានដល់និស្ស័យ ២ គឺ
 តណ្ហានិស្ស័យ ១ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ១ ។ បេ ។ នេះ តណ្ហានិស្ស័យ ។ បេ ។
 នេះ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ។ មុនិលះបង់តណ្ហានិស្ស័យ រលាស់ចេញនូវទិដ្ឋិ-
 និស្ស័យ មិនអាស្រ័យចក្ខុ មិនអាស្រ័យសោតៈ មិនអាស្រ័យឃានៈ
 ។ បេ ។ មិនអាស្រ័យធម៌ដែលគប្បីឃើញ ពូ ប៉ះពាល់ឬ ដឹង មិនក្រាញ
 នៅ មិនចូលទៅដិត មិនជ្រុលជ្រប់ មិនចុះសិប គឺជាអ្នករត់ចេញ រលាស់
 ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រល់
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឈ្មោះថាមិនអាស្រ័យធម៌ ព្រោះដឹង ។

[១៥១] ពាក្យថា មុនីនោះ ឈ្មោះថារស់នៅ ក្នុងលោក
 ដោយប្រពៃ អធិប្បាយថា ឆន្ទរាគក្នុងអាយតនៈ ទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅ
 មុនីនោះបានលះបង់ ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទី
 កើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវការមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតជាធម្មតា
 តទៅ ក្នុងកាលណា មុនីនោះ ឈ្មោះថា ត្រាច់ទៅ នៅ
 សម្រេចនិរិយាបថ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ក្នុងលោក
 ដោយប្រពៃ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

យតោ បុញ្ញាភិសង្ខារោ ច អបុញ្ញាភិសង្ខារោ ច
 អនេញាភិសង្ខារោ ច បហំនា ហោន្តិ ឧច្ឆិទ្ធម្មលា
 តាលាវត្ថុកតា អនកាវត្ថុតា អាយតី អនុប្បនិធម្មា
 ឯត្តាវតាបិ សម្មា សោ លោកេ ចរតិ វិហរតិ
 វិយតិ វត្ថុតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតីតិ សម្មា
 សោ លោកេ វិយាដោ ។

[១៥២] នប្បិហេតីធិ កស្សប័តិ បិហា វត្ថុតិ
 តណ្ហា យោ វតោ សាវតោ ។ បេ។ អភិជ្ឈា លោ-
 កោ អកុសលម្បលី ។ យស្មេសា បិហា តណ្ហា
 បហំនា សម្មុច្ឆន្ទា វបសន្តា បដិប្បស្សន្ទា អកត្តប្បត្តិ-
 កា ព្រាណត្តិធិ ទឡា សោ កស្សប័ ធម្មិហេតិ
 ខត្តិយស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា វេស្សស្ស វា សុទ្ធស្ស
 វា កហជ្ជស្ស វា បព្វជិតស្ស វា ទេវស្ស វា មនុស្សស្ស
 វាតិ នប្បិហេតីធិ កស្សប័ ។ តេនាហ ភកវា

ស វេ វិន្ទា ស វេទត្ថ ព្រាត្ថា ធម្មំ អនិស្សិតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុញ្ញកិសង្ខារ អបុញ្ញកិសង្ខារ នឹងអនេញ្ញកិសង្ខារ មុនិនោះបាន
 លះបង់ ផ្តាច់បួសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត
 ដល់នូវការវះមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតជាធម្មតាតទៅ ក្នុងកាលណា
 មុនិនោះ ឈ្មោះថាត្រាច់ទៅ នៅ សម្រេចឥរិយាបថ ប្រព្រឹត្ត រក្សា
 យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ក្នុងលោក ដោយប្រពៃ ដោយហេតុមាន
 ប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិនោះ
 ឈ្មោះថារស់នៅ ក្នុងលោក ដោយប្រពៃ ។

(១៨៤) ពាក្យថា តែងមិនស្រឡាញ់ ចំពោះបុគ្គលណាមួយក្នុង
 លោកនេះ សេចក្តីថា គណ្ណា លោកហៅថា សេចក្តីស្រឡាញ់ បាន
 ដល់រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។
 សេចក្តីស្រឡាញ់ គឺតណ្ហានេះ មុនិណ្ឌបានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តល់ ឲ្យស្ងប់
 ឲ្យម្យ៉ាង ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើង គឺញាណហើយ
 មុនិនោះមិនស្រឡាញ់ចំពោះបុគ្គលណាមួយ ទោះជាក្សត្រក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី
 វេស្សៈក្តី សុទ្ធៈក្តី គ្រហស្ថក្តី បព្វជិតក្តី ទេវតាក្តី មនុស្សក្តី
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តែងមិនស្រឡាញ់ចំពោះបុគ្គលណាមួយ
 ក្នុងលោកនេះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

មុនិនោះ ឈ្មោះថាអ្នកដឹង មុនិនោះ ឈ្មោះថាអ្នក
 ដល់នូវវេទ ឈ្មោះថាមិនអាស្រ័យធម៌ ព្រោះដឹង

បណ្ណាល័យ អត្តវណ្ណសុត្តន្តិក្ខណ្ឌ

សម្មា សោ លោកេ វិយាដោ នប្បិហោតីន កស្សីចិត្តិ។

(១៥៣) យោ ច កាមេ អច្ចតិ សង្ខំ លោកេ ទុក្ខយំ

ន សោ សោចតិ នាជ្ឈេតិ ជំនួស្សោតោ អតន្តនោ។

(១៥៤) យោ ច កាមេ អច្ចតិ សង្ខំ លោកេ

ទុក្ខយំន្តិ យោតិ យោ យាទិសោ យថាយុត្តោ

យថាវិហិតោ យថាបកាវោ យល្អានប្បត្តោ យំ

ធម្មសមន្មាគតោ ខត្តិយោ វា ព្រាហ្មណោ វា វេស្សោ

វា សុទ្ធោ វា កហដ្ឋោ វា បព្វជិតោ វា ទេវោ វា

មនុស្សោ វា ។ កាមាតិ ឧទ្ធានតោ ទ្វេ កាមា

វត្ថុកាមា ច កិលេសកាមា ច ។ បេ។ ឥមេ វុច្ឆន្តិ

វត្ថុកាមា ។ បេ។ ឥមេ វុច្ឆន្តិ កិលេសកាមា ។

សង្ខតិ សត្ត សង្ខា វាគសង្ខោ នោសសង្ខោ

មោហសង្ខោ មាទសង្ខោ ទិដ្ឋិសង្ខោ កិលេសសង្ខោ

ទុក្ខវត្ថុសង្ខោ ។ លោកេតិ អហាយលោកេ

អត្ថបទសូត្រទី ១៥

មុននោះ ឈ្មោះថាវស៌នៅក្នុងលោក ដោយប្រពៃ
 តែងមិនស្រឡាញ់ ចំពោះបុគ្គលណាមួយ ក្នុង
 លោកនេះ ។

(១៥៣) បុគ្គលណា បានធ្វើនូវកាមផង នូវគ្រឿងចំពាក់
 ដែលសត្វធ្វើបានដោយក្រក្កងលោកផង បុគ្គលនោះ
 រមែងមិនសាកស្តាយ មិនសញ្ចប់សញ្ជឹង (ព្រោះ)
 ជាអ្នកមានខ្សែងចំហើយ ជាអ្នកមិនមានចំណង ។

(១៥៤) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលណា បានធ្វើនូវកាមផង នូវគ្រឿង
 ចំពាក់ ដែលសត្វធ្វើបានដោយក្រក្កងលោកផង ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គល
 ណា គឺជនណា បែបណា ប្រកបយ៉ាងណា មានបែបផែនយ៉ាងណា
 មានប្រការយ៉ាងណា ដល់នូវឋានៈយ៉ាងណា ប្រកបដោយធម៌ណា
 ទោះជាក្សត្រក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី វេស្សៈក្តី សុទ្ធៈក្តី គ្រហស្ថក្តី បព្វជិតក្តី
 ទេវតាក្តី មនុស្សក្តី ។ ពាក្យថា កាម តាមទុទ្ទាន កាមមាន ២ គឺត្ថ-
 កាម១ កិលេសកាម១ ។ បេ។ នេះ ហៅថា វត្ថុកាម ។ បេ។ នេះហៅថា
 កិលេសកាម ។ ពាក្យថា គ្រឿងចំពាក់ បានដល់គ្រឿងចំពាក់ ៧ គឺ
 គ្រឿងចំពាក់គឺរតៈ ១ គ្រឿងចំពាក់គឺទោសៈ ១ គ្រឿងចំពាក់គឺមោហៈ ១
 គ្រឿងចំពាក់គឺមានៈ ១ គ្រឿងចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ១ គ្រឿងចំពាក់គឺកិលេស ១
 គ្រឿងចំពាក់គឺទុច្ចរិត ១ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអប្បាយលោក

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

មនុស្សលោកេ ទេវលោកេ ឧទ្ធុលោកេ ឆាតុលោកេ
 អាយតនលោកេ ។ ទុរច្ឆយន្តិ^(១) យោ កាមេ ច
 សង្កេ ច លោកេ ទុរច្ឆយេ ទុរតិវត្តេ ទុត្តរេ ទុ-
 ប្បត្តរេ ទុស្សមតិក្កមេ ទុព្វតិវត្តេ អត្តរំ ឧត្តរំ បត្តរំ
 សមតិក្កមំ វិតិវត្តយតិ យោ ច កាមេ អច្ចតរំ
 សន្តិំ លោកេ ទុរច្ឆយំ ។

(១៥៥) ន សោ សោចតិ ជាដ្ឋេត្តតិ វិបរិណាតិ
 វា វត្ថុំ ន សោចតិ វិបរិណាតស្មី វា វត្ថុស្មី ន
 សោចតិ ចត្តិ មេ វិបរិណាតន្តំ ន សោចតិ សោតិ
 មេ យានំ មេ ដីព្វំ មេ កាយោ មេ រូបា មេ
 សន្តា មេ កម្មា មេ វសា មេ ដោជ្ជញ្ចា មេ កុលំ
 មេ កណ្ណា មេ អាវសោ មេ លាភោ មេ យសោ
 មេ បសំសា មេ សុខំ មេ ចីវរំ មេ បិណ្ឌបាតោ មេ
 សេនាសនំ មេ កិណនប្បច្ឆយកេសជ្ជបរិក្ខារោ មេ
 មាតា មេ បិតា មេ ភាតា មេ ភតិជំ មេ បុត្រោ មេ

១ ម. សង្កលោកេ ទុរច្ឆយន្តិកំ ទិស្សន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មនុស្សលោក ទេវលោក ឧទ្ធអោក ធាតុលោក អាយតនលោក ។
 ពាក្យថា ដែលសត្វធ្ងន់បានដោយក្រ សេចក្តីថា បុគ្គលណា បានធ្ងន់
 ធ្ងន់ឡើង ធ្ងន់កាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវកាម នឹងត្រៀមចំពាក់
 ដែលសត្វធ្ងន់បានដោយក្រ លោតរំលងបានដោយក្រ ធ្ងន់ចេញបាន
 ដោយក្រ ធ្ងន់កាត់បានដោយក្រ ឈានកន្លងបានដោយក្រ ប្រព្រឹត្តកន្លង
 បានដោយក្រ ក្នុងលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលណា បានធ្ងន់
 នូវកាមផង នូវត្រៀមចំពាក់ ដែលសត្វធ្ងន់បានដោយក្រក្នុងលោកផង ។

(១៥៥) ពាក្យថា បុគ្គលនោះ រមែងមិនសោកស្តាយ មិនសញ្ញប់សញ្ញឹង
 អធិប្បាយថា បុគ្គលនោះរមែងមិនសោកស្តាយរកវត្ថុដែលត្រូវប្រែប្រួល ឬ
 កាលវត្ថុប្រែប្រួលហើយ មិនសោកស្តាយ គឺមិនសោកស្តាយថា ចក្ខុរបស់
 អញ ប្រែប្រួលហើយ មិនសោកស្តាយ មិនលំបាក មិនខ្វឹកខ្វែល មិនគក់
 ទ្រង់ មិនដល់នូវសេចក្តីរង្វេងថា សោតរបស់អញ ហានរបស់អញ ដំរី
 របស់អញ កាយរបស់អញ រូបរបស់អញ សំឡេងរបស់អញ ក្លិនរបស់
 អញ រសរបស់អញ ផ្សំរូបរបស់អញ ត្រកូលរបស់អញ ពួករបស់អញ
 អាវាសរបស់អញ លាភរបស់អញ យសរបស់អញ សេចក្តីសរសើររបស់
 អញ សុខរបស់អញ ចីវររបស់អញ បិណ្ឌបាតរបស់អញ សេនាសនៈ
 របស់អញ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជៈបរិក្ខាររបស់អញ មាតារបស់អញ បិតា
 របស់អញ បងប្អូនប្រុសរបស់អញ បងប្អូនស្រីរបស់អញ បុត្ររបស់អញ

បណ្ណាល័យ អត្ថបទសុត្តន្តបិដក

ដីតា មេ មិត្តា មេ អមត្តា មេ ញាតិសាលាហិតា
 មេ វិបរិណាតាតិ ន សោចតិ ន កិលមតិ ន បរិទេវតិ
 ន ឧរត្តាឡី កន្ទតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជតិ ន សោច-
 តិ ។ ជាដ្ឋេតិ ន ជាដ្ឋេតិ ន អដ្ឋេតិ ន ឧបនិដ្ឋាយតិ
 ន និដ្ឋាយតិ ន បដ្ឋាយតិ ។ អថវា ន ជាយតិ ន
 ជ័យតិ ន ម័យតិ ន ចវតិ ន ឧបបដ្ឋតិ ន សោ
 សោចតិ ជាដ្ឋេតិ ។

[១៩៦] ជិន្នស្បោតោ អតន្តនោតិ សោតា វុច្ចតិ
 តណ្ហា យោ វាតោ សាវាតោ ។ បេ។ អភិជ្ឈា
 លោកោ អកុសលម្បលំ ។ យស្សេសា សោតា
 តណ្ហា បហំនា សមុច្ឆន្នា វ្យាបសន្តា បដិប្បស្សន្តា
 អភព្វប្បត្តិកា ញាណក្ខំនា ទឡា សោ វុច្ចតិ ជិន្ន-
 ស្បោតោ ។ អតន្តនោតិ សត្ត ពន្ធនាមំ វាគពន្ធនំ
 នោសពន្ធនំ មោហពន្ធនំ មាណពន្ធនំ ទិដ្ឋពន្ធនំ
 កិលេសពន្ធនំ ទុច្ចរិតពន្ធនំ ។ យស្សេតានំ ពន្ធនាមំ
 បហំនាមំ សមុច្ឆន្នាមំ វ្យាបសន្តាមំ បដិប្បស្សន្តាមំ
 អភព្វប្បត្តិកាមំ ញាណក្ខំនា ទឡានំ សោ
 វុច្ចតិ អតន្តនោតិ ជិន្នស្បោតោ អតន្តនោ ។

អត្ថបទសូត្រនិទ្ទេស ទី ១៥

ធីតារបស់អញ មិត្តរបស់អញ អាមាត្យរបស់អញ ញាតិសាលោហិតរបស់
 អញ ប្រែប្រួលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វែមន៍មិនសោកស្តាយ ។
 ពាក្យថា មិនសញ្ចប់ជញ្ជឹង គឺ មិនទ្រមឹងទ្រមើយ មិនស្រពោនស្រពាប់
 មិនទង្គិះ មិនជ្រប់ មិនស្មូលស្មប់។ ឬថា មិនកើត មិនចាស់ មិនស្លាប់ មិន
 ច្បុក មិនឧបបត្តិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ វែមន៍មិន
 សោកស្តាយ មិនសញ្ចប់សញ្ជឹង ។

(១៥៦) ពាក្យថា ជាអ្នកមានខ្សែដាច់ហើយ ជាអ្នកមិនមានចំណង
 សេចក្តីថា តណ្ហា លោក ហៅថា ខ្សែ បានដល់ រាគៈ រាគៈមាន
 កំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ តណ្ហា
 លេង្ហាថាខ្សែនេះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់
 ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ
 បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានខ្សែដាច់ហើយ ។ ពាក្យថា
 ជាអ្នកមិនមានចំណង សេចក្តីថា ចំណង ៣ ចំណងគឺរាគៈ ១ ចំណង
 គឺទោសៈ ១ ចំណងគឺមោហៈ ១ ចំណងគឺមានៈ ១ ចំណងគឺទិដ្ឋិ ១ ចំណង
 គឺកិលេស ១ ចំណងគឺទុច្ចរិត ១ ។ ចំណងទាំងនេះ បុគ្គលណា បាន
 លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយ
 ភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានចំណង ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានខ្សែដាច់ហើយ ជាអ្នកមិនមានចំណង ។

តេនាហា ភក្កវា

យោ ច កាមេ អច្ចតិ សង្ខំ លោកេ ទុរច្ចយំ

ន សោ សោចតិ នាជ្ឈតិ វិន្ទុស្សតោ អពន្ធនោតិ។

(១៥៧) យំ បុព្វេ ទំ វិសោសេហំ បច្ឆា តេ មាហុ កំព្ពនំ

មជ្ឈេ ច នោ កហេស្សសិ ឧបសន្តោ ចរិស្សសិ ។

(១៥៨) យំ បុព្វេ ទំ វិសោសេហំតិ អតីតេ

សង្ខារេ អារត្ត យេ កំលេសា ឧប្បជ្ឈយ្យំ តេ

កំលេសេ សោសេហំ វិសោសេហំ សុក្ខាបេហំ

បជេហេហំ វិនោទេហំ ព្យង្គិកោហំ^(១) អនការង្គ-

មេហំតិ ឯវច្ឆំ យំ បុព្វេ ទំ វិសោសេហំ ។

អដវា យេ អតីតា កម្មាភិសង្ខារា អវិបក្កវិបាកា

តេ កម្មាភិសង្ខារេ សោសេហំ វិសោសេហំ

១ ម. វិសុក្ខាបេហំ អពីធំ កហេហំ បជិហា វិនោទេហំ ព្យង្គិកោហំតិ ទិស្សន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលណា បានឆ្លងឡូវកាមផង ឡូវត្រៀងចំពាក់
ដែលសត្វឆ្លងបានដោយក្រក្កងលោកផង បុគ្គលនោះ
រមែងមិនសោកស្តាយ មិនសញ្ចប់សញ្ជឹង (ព្រោះ)
ជាអ្នកមានខ្សែដាច់ហើយ ជាអ្នកមិនមានចំណង ។

(១៩៧) កិលេសជាតណា (ដែលកើត) ក្នុងកាលមុន
អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរឹងស្អាត កិលេស
ជាតជាត្រៀងកងល់ កុំមានដល់អ្នក ក្នុងកាល
ជាខាងក្រោយឡើយ បើអ្នកមិនកាន់យកកងខ្លួនជា
កណ្តាលទេ អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ត្រាប់ទៅ ។

(១៩៨) ពាក្យថា កិលេសជាតណា (ដែលកើត) ក្នុងកាលមុន អ្នក
ចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះឲ្យរឹងស្អាត អធិប្បាយថា កិលេសទាំងឡាយណា
គប្បីកើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធទូរស្តង់រាជាអតីត អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសទាំង
នោះ ឲ្យស្អាត ឲ្យរឹង ឲ្យក្រៀម គឺចូរលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស
ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន ឡូវកិលេសទាំងនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
កិលេសជាតណា (ដែលកើត) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាត
នោះ ឲ្យរឹងស្អាត យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត កម្មាភិសង្ខារណាមានផល
មិនទាន់ចាស់ ជាអតីត អ្នកចូរញ៉ាំងកម្មាភិសង្ខារទាំងនោះឲ្យស្អាត ឲ្យរឹង

បណ្ណាសមោ អត្ថទណ្ឌសុត្តន្តិទ្វេសោ

សុត្តាបេហិ អតីដំ កកោហិ បដហេហិ វិនោទេហិ
 ព្យង្គិកកោហិ អនភាវុទ្ធមេហិតិ វេរម្យំ យំ បុព្វ
 តំ វិសោសេហិ ។

(១៥៧) បច្ឆា តេ មាហុ កកំពានន្តំ បច្ឆា
 វុច្ចតិ អនាគតំ ។ អនាគតេ សង្ខារេ ភារត្ត យានំ
 ឧប្បជ្ឈេយ្យំ រាគកកំពានំ នោសកកំពានំ មោហកកំពានំ
 មាណកកំពានំ ទិដ្ឋកកំពានំ កកលេសកកំពានំ ទុច្ចរិត-
 កកំពានំ ឥមាណំ កកំពានានំ តុយំ មា អហុ មា
 មាតុមកាសំ មា ជនេសំ មា សញ្ញនេសំ មា
 និព្វត្តេសំ មា អភិនិព្វត្តេសំ បដហេហិ វិនោទេហិ
 ព្យង្គិកកោហិ អនភាវុទ្ធមេហិតិ បច្ឆា តេ មាហុ
 កកំពានំ ។

(១៦០) មជ្ឈេ ចេនោ កហោស្សសីតិ មជ្ឈំ វុច្ចតិ
 បច្ចុប្បន្នា រូបា វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ ។ បច្ចុ-
 ប្បន្នេ សង្ខារេ តណ្ហាវសេន ទិដ្ឋវសេន ន កហោស្សសី
 ន ឧក្កហោស្សសី ន កណ្ហាស្សសី ន បរាមសីស្សសី
 នាភិនិដ្ឋស្សសី នាភិវេទិស្សសី ន អជ្ឈាសីស្សសី

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្វេស ទី ១៥

ឲ្យក្រៀម គឺចូរធ្វើមិនឲ្យជាពូជ ចូរលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិន
ឲ្យកើតមាន នូវកម្មភាពសង្ខារនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិលេស-
ជាតណា (ដែលកើត) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ
ឲ្យរើសស្អាត យ៉ាងនេះខ្លះ ។

(១៥៧) ពាក្យថា កិលេសជាតជាគ្រឿងកង្វល់ ចូរកុំមានដល់
អ្នក ក្នុងកាលជាខាងក្រោយឡើយ សេចក្តីថា អនាគត លោកហៅ
ថា កាលខាងក្រោយ ។ គ្រឿងកង្វល់ទាំងឡាយណា គប្បីកើតឡើង
ព្រោះប្រារព្ធនូវសង្ខារជាអនាគត គ្រឿងកង្វល់ទាំងនេះ គឺកង្វល់គឺរតៈ
កង្វល់គឺទោសៈ កង្វល់គឺមោហៈ កង្វល់គឺមានៈ កង្វល់គឺទិដ្ឋិ កង្វល់
គឺកិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត កុំមានដល់អ្នកឡើយ ទាំងអ្នកកុំធ្វើឲ្យប្រាកដ
កុំញ៉ាំងគ្រឿងកង្វល់ឲ្យកើតឡើង កុំឲ្យដុះផាល កុំឲ្យលូតលាស់ កុំ
ឲ្យកើតឡើងចំពោះ គឺចូរលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យ
កើតមាននូវគ្រឿងកង្វល់ទាំងនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិលេស
ជាត ជាគ្រឿងកង្វល់ ចូរកុំមានដល់អ្នក ក្នុងកាលជាខាងក្រោយឡើយ ។

(១៦០) ពាក្យថា បើអ្នកមិនកាន់យក ក្នុងខន្ធជាកណ្តាល សេចក្តីថា
រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាបឋមប្បន្ន ហៅថា ខន្ធជាកណ្តាល។
បើអ្នកមិនកាន់ មិនស្អុយ មិនចាប់ មិនពាល់ មិនត្រេកអរ មិនស្រស់ស្រាយ
មិនជ្រុលជ្រប់ ចំពោះសង្ខារជាបឋមប្បន្ន ដោយអំណាចតណ្ហានឹងទិដ្ឋិទេ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អភិទន្ធនំ អភិវទនំ អដ្ឋោសានំ តាហំ បរាមាសំ
 អភិទេវេសំ បដហិស្សសិ វិនោទិស្សសិ ព្យង្គិករិស្សសិ
 អនការ្យ្តមិស្សសីតិ មជ្ឈេ ចេ នោ កហេស្សសិ ។

[១៦១] ឧបសន្តោ ចរិស្សសីតិ រាគស្ស សន្ត-
 ត្តា សន្តោ នោសស្ស សន្តត្តា សន្តោ ។ បេ ។
 សញ្ញាតុសលាភិសដ្ឋារាជំ សន្តត្តា សមីតត្តា វ្យុ-
 សមីតត្តា វិជ្ជាតត្តា និព្វតត្តា វិកតត្តា បដិប្បស្សន្តត្តា
 សន្តោ ឧបសន្តោ វ្យុសសន្តោ និព្វតោ បដិប្បស្សន្តោ
 ចរិស្សសិ វិហរិស្សសិ ឥវយិស្សសិ វត្ថិស្សសិ
 ចាលិស្សសិ យបិស្សសិ យាបិស្សសីតិ ឧបសន្តោ
 ចរិស្សសិ ។ តេនាហ កកវា

យំ បុព្វេ តំ វិសោសេហិ បច្ឆា តេ មាហុ កត្តានំ
 មជ្ឈេ ចេ នោ កហេស្សសិ ឧបសន្តោ ចរិស្សសីតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គឺថា បើអ្នកលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវសេចក្តី
ត្រេកអរ សេចក្តីស្រស់ស្រាយ សេចក្តីជ្រុលជ្រប់ សេចក្តីប្រកាន់ ការ
ស្ថាបអវិជ្ជុល ការជាប់ចំពាក់ទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើអ្នកមិន
កាន់យក ក្នុងខន្ធជាកណ្តាល ។

[១៦១] ពាក្យថា អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ត្រាច់ទៅ គឺអ្នកនឹងជា
បុគ្គលស្ងប់ ព្រោះស្ងប់រាគៈ ជាបុគ្គលស្ងប់ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ ។ បេ ។
នឹងជាអ្នកស្ងប់ អ្នករម្ងាប់ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ អ្នករលត់ទុក្ខ អ្នកសះស្បើយទុក្ខ
ព្រោះស្ងប់ ព្រោះរម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះផុត ព្រោះរលត់ទុក្ខ
ព្រោះប្រាសទៅ ព្រោះទ្រុឌទ្រោមទៅ នៃអភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង
ហើយនឹងត្រាច់ទៅ នៅ សម្រេចឥរិយាបថ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា
ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់
ត្រាច់ទៅ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កិលេសជាតណ្ហា (ដែលកើត) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរ
ញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរឹងស្អាត កិលេសជាត
ជាគ្រឿងកង្វល់ កុំមានដល់អ្នក ក្នុងកាលជា
ខាងក្រោយឡើយ បើអ្នកមិនកាន់យក ក្នុងខន្ធជា
កណ្តាលទេ អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ត្រាច់ទៅ ។

បណ្ណាល័យ អង្គវណ្ណស្ថានទ្វារ

[១៦២] សព្វសោ ជាម្រូបស្មី យស្ស នត្ថំ មមាយំតំ
អសតា ច ន សោចតិ ស វេ លោកេ ន ជិយ្យត។

[១៦៣] សព្វសោ ជាម្រូបស្មី យស្ស នត្ថំ
មមាយំតន្តំ សព្វសោតិ សព្វេន សព្វំ សព្វថា
សព្វំ អសេសំ និស្សេសំ បរិយាទាយវចនមេតំ
សព្វសោតិ ។ ជាមន្តំ ចត្តារោ អរូបនោ ឧទ្ធា ។
រូបន្តំ ចត្តារោ ច មហាក្ខតា ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ
ឧបាទាយរូបំ ។ យស្សាតិ អរហតោ វិណាសវស្ស ។
មមត្តន្តំ ទ្វេ មមត្តា តណ្ហាមមត្តញ្ច ទិដ្ឋិមមត្តញ្ច
។ បេ។ ឥទំ តណ្ហាមមត្តំ ។ បេ។ ឥទំ ទិដ្ឋិមមត្តំ ។
សព្វសោ ជាម្រូបស្មី យស្ស នត្ថំ មមាយំតន្តំ សព្វ-
សោ ជាម្រូបស្មី មមត្តា យស្ស នត្ថំ ន សំវិជ្ជន្តំ
នុបលព្វន្តំ បហំនា សម្មត្តន្តា វ្យបសន្តា បដិច្ចស្សន្តា
អភព្វប្បត្តិកា ញ្ញាណត្តិកា ទិដ្ឋាតិ សព្វសោ ជាម-
រូបស្មី យស្ស នត្ថំ មមាយំតំ ។

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទូល ទី ១៥

(១៦២) សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងនាមនឹងរូប ដោយសព្វគ្រប់
នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ បុគ្គលនោះ រមែងមិន
សោក ព្រោះសត្វនឹងសង្ខារ ដែលមិនមាន បុគ្គល
នោះឯង រមែងមិនសាបសូន្យ ក្នុងលោកឡើយ ។

(១៦៣) អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងនាមនឹងរូប ដោយ
សព្វគ្រប់ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា ដោយសព្វគ្រប់
គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ ឥតសេសសល់ មិនមានសេសសល់
ពាក្យថា ដោយសព្វគ្រប់ នេះ គឺជាពាក្យប្រមូល ។ ពាក្យថា នាម បាន
ដល់អរូបក្ខន្ធ ៤ ។ ពាក្យថា រូប បានដល់មហាក្ខត្រូប ៤ នឹងទុបាទាយរូប
របស់មហាក្ខត្រូប ៤ ។ ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្តវិញ្ញាណ-
ស្រព ។ ពាក្យថា សេចក្តីប្រកាន់ បានខាងសេចក្តីប្រកាន់ ២ សេចក្តី
ប្រកាន់គឺតណ្ហា ១ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះសេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា
។ បេ ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ។ ពាក្យថា ការប្រកាន់ក្នុងនាមនឹងរូប
ដោយសព្វគ្រប់នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ បានសេចក្តីថា សេចក្តីប្រកាន់
ក្នុងនាមនឹងរូបដោយសព្វគ្រប់នៃបុគ្គលណា មិនមាន ឥតមាន មិនបាន
ក៏បុគ្គលណាបានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើត
ឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា
សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងនាមនឹងរូបដោយសព្វគ្រប់នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១៦៤] អសតា ច ន សោចតីតិ វិបរិណាតំ វា
 វត្ថុំ ន សោចតិ វិបរិណាតស្មី វា វត្ថុស្មី ន សោចតិ
 ចក្កំ មេ វិបរិណាតន្តំ ន សោចតិ សោតិ មេ យានំ
 មេ ជីវ្ហំ មេ កាយោ មេ រូបា មេ សន្តា មេ កន្ធា
 មេ រសា មេ ដោដ្ឋញ្ច មេ កុលំ មេ កណ្ណោ មេ
 អាវសោ មេ លាភោ មេ ។ បេ ។ ញាតិសាលោ-
 ហិតា មេ វិបរិណាតាតិ ន សោចតិ ន កិលមតិ ន
 បរិទេវតិ ន ឧរត្តាឡី កន្ធពតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជ-
 តីតិ ឯវម្បី អសតា ច ន សោចតិ ។ អថវា អសា-
 តាយ ទុក្ខាយ វេទនាយ ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ
 សមដ្ឋាកតោ ន សោចតិ ន កិលមតិ ន បរិទេវតិ
 ន ឧរត្តាឡី កន្ធពតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជតីតិ ឯវម្បី
 អសតា ច ន សោចតិ ។ អថវា ចក្ករោគេន
 ដុដ្ឋោ បរេតោ ។ បេ ។ ឌុសមកកសវតាតបសិរីស-
 បសម្មស្សោហំ ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ សមដ្ឋា-
 កតោ ន សោចតិ ន កិលមតិ ន បរិទេវតិ
 ន ឧរត្តាឡី កន្ធពតិ ន សម្មោហំ អាបជ្ជតីតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(១៦៤) ពាក្យថា បុគ្គលនោះរមែងមិនសោក ព្រោះសត្វនឹងសង្ខារ
 ដែលមិនមាន អធិប្បាយថា បុគ្គលរមែងមិនសោករកវត្ថុដែលត្រូវប្រែប្រួល
 ឬកាលវត្ថុប្រែប្រួលហើយ មិនសោក គឺមិនសោកថា ចក្ខុរបស់អញ
 ប្រែប្រួលហើយ មិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រង់ មិន
 មិនដល់នូវការវង្វេងថា សោតៈរបស់អញ រហះរបស់អញ ដំពូលរបស់
 អញ កាយរបស់អញ រូបរបស់អញ សំឡេងរបស់អញ ក្លិនរបស់
 អញ រសរបស់អញ ផ្សព្វរបស់អញ ត្រកូលរបស់អញ ពួករបស់អញ
 អាវាសរបស់អញ លាភរបស់អញ ។ បេ ។ ញាតិសាលាហិតរបស់
 អញ ប្រែប្រួលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលរមែង
 មិនសោក ព្រោះសត្វនឹងសង្ខារដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត
 បុគ្គលដែលត្រូវទុក្ខវេទនា មិនជាទីត្រេកអរ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់
 រូតរិត ទន្ទ្រានហើយ រមែងមិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល
 មិនគក់ទ្រង់ មិនដល់នូវការវង្វេង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
 នោះ រមែងមិនសោក ព្រោះសត្វនឹងសង្ខារ ដែលមិនមាន យ៉ាងនេះ
 ខ្លះ ។ មួយទៀត បុគ្គលដែលត្រូវចក្ខុរោគ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ។ បេ ។
 ត្រូវសម្ពុស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ នឹងពស់ ពាល់ត្រូវ
 គ្របសង្កត់ រូបរិត ទន្ទ្រានហើយ រមែងមិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹក
 ខ្សួល មិនគក់ទ្រង់ មិនដល់នូវការវង្វេង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)

បណ្ណាល័យ អន្តរាស្ត្រស្តង់ដារ

ឯវច្ឆ័យ អសតា ច ន សោចតិ ។ អថវា អសន្តេ
 អសិវិជ្ជមានេ អនុបលត្តិយមានេ អហ វត មេ
 តំ វត មេ នត្ថិ សីយា វត មេ តំ វតាហំ ន
 លកាមីតិ ន សោចតិ ន កិលមតិ ន បរិទេវតិ
 ន ឧរត្តាធឿ កន្ទតិ ន សម្មាហំ អាបជ្ជតិ
 ឯវច្ឆ័យ អសតា ច ន សោចតិ ។

(១៦៥) ស វេ លោកេ ន ជ័យ្យតីតិ យស្ស
 មយ្ហំ វា ឥទំ បរេសំ វា ឥទន្តំ កិញ្ចំ រូបកតំ វេទនា-
 កតំ សញ្ញាកតំ សម្ពារកតំ វិញ្ញាណកតំ កហិតំ
 បរាមជ្ជំ អភិធម៌វិជ្ជំ អដ្ឋោសិតំ អធិប្បត្តំ អត្ថំ តស្ស
 ជាធិ អត្ថំ ។ ភាសិតម្យំ ហេតំ

ជីវ្ជោ រថស្សមណីកុណ្ឌាលេ ច

បុត្តេ ច នារេ ច តថេវ ជីវ្ជោ

សព្វេសុ កោតេសុ អសេវិតេសុ

កស្មា ន សន្តប្បសិ សោកកាលេ ។

បុព្វេវ មច្ចំ វិជហន្តិ កោតា

មន្ទោវ នេ បុព្វតរំ ជហិតិ

អត្ថបទសុត្តន្តបិដក ទី ១៥

បុគ្គលរមែងមិនសោក ព្រោះសត្វនឹងសង្ខារ ដែលមិនមាន យ៉ាងនេះ
 ខ្លះ ។ មួយវិញទៀត កាលសត្វនឹងសង្ខារមិនមាន ឥតមាន ដែល
 មិនបាន បុគ្គលក៏មិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ច្រូង
 មិនដល់នូវការវង្វេងថា ឧហ្ម្មា⁺ វត្ថុនោះ មានដល់អញហើយ ឧហ្ម្មា⁺
 វត្ថុនោះ មិនមានដល់អញទេ ឧហ្ម្មា⁺ សូមឲ្យវត្ថុនោះ មានដល់អញ
 ឧហ្ម្មា⁺ អញមិនបានវត្ថុនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលរមែង
 មិនសោក ព្រោះសត្វនឹងសង្ខារ ដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។

(១៦៥) ពាក្យថា បុគ្គលនោះឯង រមែងមិនសាបសូន្យ ក្នុង
 លោក អធិប្បាយថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ណាមួយ ដែល
 គួរកាន់យក គួរស្តាប់អង្វែល គួរជាប់ចំពាក់ គួរជ្រុលជ្រប់ គួរចុះស៊ប់
 ថា នេះរបស់អញក្តី ថានេះរបស់បុគ្គលដទៃក្តី នៃបុគ្គលណា មាន
 ឯសេចក្តីសាបសូន្យ នៃបុគ្គលនោះ ក៏មាន ។ សមដូចកាសិកន្ទ្រះថា

ព្រះអង្គសាបសូន្យចាករថ សេះ កែវមណី នឹងកណ្តាល
 សាបសូន្យចាកបុត្រ នឹងកវិយា ដូច្នោះដែរ កាល
 កោតៈ ទាំងអស់ ព្រះអង្គមិនបានសេពសាយហើយ
 ហេតុអ្វី ទើបព្រះអង្គមិនក្តៅក្រហាយ ក្នុងកាលដែល
 គួរសោក ។ កោតៈទាំងឡាយ លះបង់សត្វមុន ក៏មាន
 សត្វលះបង់កោតៈទាំងនោះ មុនជាងទៀត ក៏មាន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាវិទ្យោសោ

អស្សុកា ភោគិណោ កាមកាមី

តស្មា ន សោចាមហំ សោកកាលេ ។

ឧទេតិ អាប្បុរតិ វេតិ ចន្ទោ

អត្ថំ កមេត្វាន បលេតិ សុរិយោ

វិទិតា មយា អដ្ឋ(១) លោកធម្មា

តស្មា ន សោចាមហំ សោកកាលេតិ ។

យស្ស មយ្ហំ វា ឥទំ បរេសំ វា ឥទំនំ កិញ្ចុ
 រូបកតំ វេទនាកតំ សញ្ញាកតំ សង្ខារកតំ វិញ្ញាណកតំ
 កហិតំ បរាមដ្ឋំ អភិធិវិដ្ឋំ អដ្ឋោសិតំ អធិមុតំ នត្ថំ
 តស្ស ជានិ នត្ថំ ។ ភាសិតម្យំ ហេតុំ នន្ទសិ សម-
 ណាតិ កី លទ្ធា អាវុសោតិ តេនហិ សមណ
 សោចសីតិ កី ជិយិត្ត អាវុសោតិ តេនហិ សមណ
 នេវ នន្ទសិ ន សោចសីតិ ឯវមាវុសោតិ ។

ចិរស្សំ វត បស្សម ព្រាហ្មណំ បរិទិត្តំ

អនន្ទំ អនិយំ ភិក្ខុំ តិណំ លោកេ វិសត្តកន្តំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បពិត្រព្រះអង្គអ្នកមានប្រាជ្ញាកាម ពួកជនអ្នកមានភោគៈ
 មិនមានអ្វីជារបស់ខ្លួនទេ ហេតុនោះ ទើបខ្ញុំមិនសោកក្នុង
 កាលដែលគួរសោក ។ ព្រះច័ន្ទរមែងរះឡើង រួចពេញវង់
 ហើយអស់ទៅវិញ ព្រះអាទិត្យអស្ចន្តតទៅ លោកធម៌
 ទាំង៨ ខ្ញុំដឹងច្បាស់ហើយ ហេតុនោះ ទើបខ្ញុំមិនសោក
 ក្នុងកាលដែលគួរសោក ។

រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ណាមួយ ដែលគួរកាន់យក គួរស្តាប់
 អង្វែល គួរជាប់ចំពាក់ គួរជ្រុលជ្រប់ គួរចុះសិបថា នេះរបស់អញក្តី
 ថានេះរបស់បុគ្គលដទៃក្តី នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ សេចក្តីសាបសូន្យ
 នៃបុគ្គលនោះ ក៏មិនមាន ។ សមដូចភាសិតនេះថា បពិត្រសមណៈ លោក
 ត្រេកអរឬ ម្ចាស់អ្នកមានអាយុ យើងត្រេកអរព្រោះបានអ្វី បពិត្រសមណៈ
 បើដូច្នោះលោកសោកឬ ម្ចាស់អ្នកមានអាយុ យើងសាបសូន្យអ្វីហើយ
 បពិត្រសមណៈ បើដូច្នោះ លោកមិនត្រេកអរ មិនសោកឬ ម្ចាស់អ្នក
 មានអាយុ យ៉ាងហ្នឹងហើយ ។

យូរណាស់ហើយ យើងទើបឃើញព្រាហ្មណ៍ ដែល
 មានទុក្ខរលត់ហើយ ដែលមិនមានសេចក្តីត្រេកអរ
 ដែលមិនមានសេចក្តីតានតឹង ជាភិក្ខុឆ្លងតណ្ហា ដែល
 ផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ផ្សេងៗ ក្នុងលោក ។

បណ្ណាល័យ អង្គវិទ្យាល័យស្ថាបនា

ស វេ លោកេ ន ជិយ្យតិ ។ តេជារា កកវា

សព្វសោ នាមរូបស្មី យស្ស នត្ថំ មហាយតំ

អសតា ប ន សោចតិ ស វេ លោកេ ន ជិយ្យតិ ។

(១៦៦) យស្ស នត្ថំ ឥទំ មេតិ បរេសំ វាបិ តិញ្ចនំ

មមត្ថំ សោ អសំវិន្ទំ នត្ថំ មេតិ ន សោចតិ ។

(១៦៧) យស្ស នត្ថំ ឥទំ មេតិ បរេសំ វាបិ

តិញ្ចនំ យស្សតិ អរហតោ ខីណាសវស្ស ។

យស្ស មហ្មំ វា ឥទំ បរេសំ វា ឥទំ តិញ្ច រូបក-

តំ វេទនាភតំ សញ្ញាភតំ សង្ខារភតំ វិញ្ញាណភតំ

ភហិតំ បរាមជ្ជំ អភិវិជ្ជំ អជ្ឈេសិតំ អនិមិត្តំ នត្ថំ

ន សំវិន្ទិតំ នុបលព្វតិ បហំនំ សមុច្ឆន្តំ រូបសន្តំ

បដិប្បស្សន្តំ អកត្តប្បត្តិតំ ញាណត្ថិតា នឡត្ថំ

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រព្យ ទី ១៥

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះឯង រមែងមិនសាបសូន្យក្នុងលោក។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងនាមនឹងរូប ដោយសព្វគ្រប់

នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ បុគ្គលនោះ រមែងមិន

សោក ព្រោះសត្វនឹងសង្ខារដែលមិនមាន បុគ្គល

នោះឯង រមែងមិនសាបសូន្យ ក្នុងលោក ។

(១៦៦) ខន្ធនិមួយដែលគួរប្រកាន់ថា នេះរបស់អញ

ឬថា នេះបុគ្គលរបស់ដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ

បុគ្គលនោះ កាលមិនបានសេចក្តីប្រកាន់ រមែងមិន

សោកថា អញ មិនមានរបស់នេះ ដូច្នេះឡើយ ។

(១៦៧) ធម៌ប្បាយពាក្យថា ខន្ធនិមួយដែលគួរប្រកាន់ថា នេះ

របស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ត្រង់

ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្តៗណាស្រេត ។ រូប វេទនា

សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ណាមួយ ដែលគួរកាន់ គួរស្លាប់អង្គុយ គួរជាប់

ចំពាក់ គួរជ្រុលជ្រប់ គួរចុះសឹបថា នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គល

ដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមាន មិនមានព្រម ដែលមិនបាន គឺបុគ្គលណា

បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើង

ដុតដោយភ្លើង គឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯវម្ពំ យស្ស នត្ថំ ឥទំ មេតិ បរេសំ វាបិ តិញ្ចនំ ។
 វុត្ថំ ហេតិ ភក្កវតា នាយំ ភិក្ខុវេ កាយោ តុហ្មតំ
 នបិ អញ្ញោសំ បុរាណមិទំ ភិក្ខុវេ កម្មំ អភិសង្កតំ
 អភិសញ្ញេតយតំ វេទនិយំ ទដ្ឋតំ តត្រ ភិក្ខុវេ សុត-
 វា អរិយសាវកោ បដិច្ចសមុប្បាទិយេវ សាធុកំ យោ-
 និសោ មនសិករោតិ ឥតិ ឥមស្មី សតិ ឥទំ ហោតិ
 ឥមស្សប្បាដា ឥទំ ឧប្បជ្ឈតិ ឥមស្មី អសតិ ឥទំ
 ន ហោតិ ឥមស្ស និរោដា ឥទំ និរុជ្ឈតិ យទិទំ
 អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា សង្ខារប្បច្ចយា វិញ្ញាណំ ។ បេ ។
 ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ
 ហោតិ ។ អវិជ្ជាយត្រូវ អសេសវិភក្កនិរោដា សង្ខារ-
 និរោដោ ។ បេ ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស
 និរោដោ ហោតិតិ ។ ឯវម្ពំ យស្ស នត្ថំ ឥទំ
 មេតិ បរេសំ វាបិ តិញ្ចនំ ។ វុត្ថំ ហេតិ ភក្កវតា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ខន្ធនីមួយដែលគួរប្រកាន់ថា នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ
នៃបុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគក៏បាន
ត្រាស់ហើយថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ កាយនេះ មិនមែនរបស់អ្នក
ទាំងឡាយទេ ទាំងមិនមែនរបស់អ្នកដទៃទេ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ កម្មនេះ
ជាប់របស់ចាស់ ដែលគេតាក់តែងហើយ ដែលចិត្តសន្សំហើយ ជាទីតាំង
នៃវេទនា អ្នកទាំងឡាយត្រូវឃើញ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងដំណើរ
នោះ អរិយសាវ័កអ្នកបេះដឹង រមែងកំណត់ទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយ ចំពោះ
បដិច្ចសមុប្បាយធម៌ដោយល្អថា កាលបើនេះមាន នេះក៏មាន នេះ
កើតឡើង ព្រោះនេះកើត កាលបើនេះមិនមាន នេះក៏មិនមាន នេះ
រលត់ ព្រោះនេះរលត់ គឺថា សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជា
ជាបច្ច័យ វិញ្ញាណ (កើតមាន) ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ ។ បេ ។
ការកើតឡើងនៃកងទុក្ខទាំងអស់នេះ រមែងមាន យ៉ាងនេះ ។ ការរលត់
សង្ខារ ព្រោះការរលត់រលាយអស់អវិជ្ជាមិនមានសេសសល់ ។ បេ ។
ការរលត់កងទុក្ខទាំងអស់នេះ រមែងមាន យ៉ាងនេះឯង ។ ខន្ធនីមួយ
(ដែលគួរប្រកាន់ថា) នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ
នៃបុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគ
ក៏បានត្រាស់ហើយថា

បណ្ណាល័យ អគ្គវិទ្យាល័យភ្នំពេញ

សុញ្ញតោ លោក អរោគ្មស្ម មោយរាជ សទា សតោ

អត្ថានុជ្ជិ ឧបាស្ថ ឃំ មច្ចុត្តរោ សិយា

ឃំ លោក អរោគ្មន្ត មច្ចុត្តរោ ន បស្ស័ត្តិ

ឃំ យស្ម នត្ថំ ឥទ្ធិ មេត បរេសំ វាចំ កំព្វំ ។

រត្ថំ ហេតុ កក្កតា យំ កិក្ខុវេ ន តុម្ភាកំ តំ

បដហេតុ តំ វេ បហំនំ ជ័យរត្ថំ ហិតាយ សុខាយ

ករិស្សត្តិ ។ កំព្វំ កិក្ខុវេ ន តុម្ភាកំ រូបំ កិក្ខុវេ

ន តុម្ភាកំ តំ បដហេតុ តំ វេ បហំនំ ជ័យរត្ថំ ហិតាយ

សុខាយ ករិស្សត្តិ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណំ

ន តុម្ភាកំ តំ បដហេតុ តំ វេ បហំនំ ជ័យរត្ថំ

ហិតាយ សុខាយ ករិស្សត្តិ តំ កំ មញ្ញំ កិក្ខុវេ

យំ ឥមស្មំ ជេតវនេ តណក្កជ្ជសាខាបលាសំ

អត្ថបទស្នេហាទូល ទី ១៥

ម្នាលមោឃរាជ អ្នកចូរមានស្មារតីគ្រប់កាលសំឡឹងមើល
 នូវលោក ថាជាអ្នកស្វ័យច្រើន បុគ្គលដកអត្តនិមិត្តហើយ
 គប្បីធ្វើមច្ចុប្បាទដោយវិធីយ៉ាងនេះ មច្ចុប្បាទដែលមិនជួបប្រទះ
 នូវបុគ្គលដែលសំឡឹងមើលលោក យ៉ាងនោះ ។

ខន្ធនិមួយ (ដែលគួរប្រកាន់ថា) នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គល
 ដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។

មួយទៀត ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា ម្នាលភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ ធម្មជាតិណា មិនមែនជាអ្នកទាំងឡាយទេ អ្នកទាំងឡាយ
 ចូរលះបង់នូវធម្មជាតិនោះចេញ ធម្មជាតិនោះ ដែលអ្នកទាំងឡាយ លះ
 បង់បានហើយ នឹងមានប្រយោជន៍ មានសេចក្តីសុខ អស់កាលវែងវែង ។
 ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មជាតិដូចម្តេច មិនមែនរបស់អ្នកទាំងឡាយ ម្នាល
 ភិក្ខុទាំងឡាយ រូបមិនមែនរបស់អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នកទាំងឡាយ ចូរលះ
 រូបនោះចេញ រូបនោះដែលអ្នកទាំងឡាយលះហើយ នឹងមានប្រយោជន៍
 មានសេចក្តីសុខអស់កាលវែង វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនមែន
 របស់អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នកទាំងឡាយចូរលះបង់នាមខន្ធនោះចេញ នាមខន្ធ
 នោះដែលអ្នកទាំងឡាយលះបង់ហើយនឹងមានប្រយោជន៍ មានសេចក្តីសុខ
 អស់កាលវែង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយ សំគាល់ ហេតុនោះ
 ដូចម្តេច ស្មៅឈើ មែកឈើ ស្លឹកឈើណា មាននៅក្នុងវត្ថុដ៏តូចនេះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តំ ជនោ ហរេយ្យ វា ឧហេយ្យ វា យថាបច្ចយំ
 វា ករេយ្យ អបិ នុ តុម្ហាតំ ឯវមស្ស អម្ពេ ជនោ
 ហរតិ វា ឧហតិ វា យថាបច្ចយំ វា ករោតីតិ ។
 នោ ហេតំ កន្លេ ។ តំ កកស្ស ហេតុ ។ ន ហិ
 នោ ឯតំ កន្លេ អត្តា វា អត្តនិយំ វាតិ ។ ឯវំ ខោ
 ភិក្ខុវេ យំ ន តុម្ហាតំ តំ បជហេ តំ វេ បហំនំ
 ទីយរត្ថំ ហិតាយ សុខាយ ករិស្សតីតិ ។
 កក្កា ភិក្ខុវេ ន តុម្ហាតំ រូបំ ភិក្ខុវេ ន តុម្ហាតំ
 តំ បជហេ តំ វេ បហំនំ ទីយរត្ថំ ហិតាយ
 សុខាយ ករិស្សតី វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ
 ន តុម្ហាតំ តំ បជហេ តំ វេ បហំនំ ទីយរត្ថំ
 ហិតាយ សុខាយ ករិស្សតីតិ ។ ឯវម្បំ យស្ស
 នត្ថំ វេទំ មេតិ បរេសំ វាបិ កក្កានំ ។

កាសីតម្បំ ហេតំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អ្នកផងគប្បីនាំយកចេញ ឬដុត ឬក៏ធ្វើឲ្យស្លាប់ជាដើមនោះ ឲ្យសមគួរ
 ដល់បច្ច័យ ចុះអ្នកទាំងឡាយ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះដែរឬទេថា
 អ្នកផងនាំយក ឬដុត ឬក៏ធ្វើ ឲ្យយើងទាំងឡាយ ឲ្យសមគួរដល់បច្ច័យ ។
 បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ដំណើរនេះ មិនដូច្នោះទេ ។ ដំណើរនេះ ព្រោះ
 ហេតុអ្វី ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្លួនក្តី វត្ថុជាបស់ខ្លួនក្តី នេះមិនមែន
 ជាបស់យើងឡើយ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ យ៉ាងនោះមែនហើយ វត្ថុណា
 មិនមែនរបស់អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នកទាំងឡាយ ចូរលះបង់វត្ថុនោះចេញ
 វត្ថុនោះដែលអ្នកទាំងឡាយលះបង់ហើយ នឹងមានប្រយោជន៍ មានសេចក្តី
 សុខ អស់កាលវែង ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ វត្ថុអ្វី មិនមែនរបស់អ្នក
 ទាំងឡាយ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ រូបមិនមែនរបស់អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នក
 ទាំងឡាយ ចូរលះបង់រូបនោះចេញ រូបនោះដែលអ្នកទាំងឡាយលះបង់
 ហើយ នឹងមានប្រយោជន៍ មានសេចក្តីសុខ អស់កាលវែង ។ វេទនា
 សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនមែនរបស់អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នកទាំងឡាយ
 ចូរលះបង់នាមខន្ធនោះចេញ នាមខន្ធនោះ ដែលអ្នកទាំងឡាយ លះបង់
 ហើយ នឹងមានប្រយោជន៍ មានសេចក្តីសុខ អស់កាលវែង ។
 ខន្ធនីមួយ (ដែលគួរប្រកាន់ថា) នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គល
 ដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមានយ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត មានភាសិតនេះថា

បណ្ណសមោ អត្ថទណ្ឌសុត្តន្តខេសោ

សុទ្ធកមសមុប្បាទំ^(១) សុទ្ធសង្ខារសន្តតិ
 បស្សន្តស្ស យថាភូតំ ន ភយំ ហោតិ តាមណិ
 តិណាកដ្ឋសមំ លោកំ យទា បញ្ញាយ បស្សតិ
 ឆាញំ បត្តយតេ តិញ្ចំ អញ្ញាត្រ អប្បដិសន្ធិយាតិ^(២) ។
 វជិរា ភិក្ខុនំ មារំ ចាបិមន្តំ ឯតទរោច

កន្ទ សត្តោតិ បច្ឆេសិ មារ ទិដ្ឋកតំ នុ តេ
 សុទ្ធសង្ខារបុញ្ញាយំ នយិធ សត្តបលព្ភតិ
 យថាបិ អដ្ឋសម្ភារា ហោតិ សន្នោ រថោ ឥតិ
 ឯវំ ខន្ធសុ សន្តេសុ ហោតិ សត្តោតិ សម្មតិ
 ទុក្ខមេវ ហិ សម្ពោតិ ទុក្ខំ តិដ្ឋតិ វេតិ ច
 ឆាញាត្រ ទុក្ខា សម្ពោតិ ឆាញំ ទុក្ខា និរុជ្ឈតិ ។
 ឯវម្បំ យស្ស នត្ថំ ឥទំ មេតិ បរេសំ វាបិ តិញ្ចនំ ។

ឯវមេវ ខោ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ រូបំ សមន្នេសតិ
 យាវតា រូបស្ស កតិ វេទនំ សញ្ញំ សង្ខារេ
 វិញ្ញាណំ សមន្នេសតិ យាវតា វិញ្ញាណស្ស កតិ

១ ម. សុទ្ធគម្មសមុប្បាទំ ។ ២ ម. ឥតោ បរំ ឯវម្បំ យស្ស ឧត្តំ ឥទំ មេតំ
 បរេសំ វាបិ កិញ្ចនត្តំ ទិស្សន្តំ ។

អត្ថបទសុត្តន្តបិដក ទី ១៥

បពិត្រអ្នកជាធំ បុគ្គលកាលឃើញ នូវការកើតឡើងនៃការ
 ប្រព្រឹត្តទៅសុទ្ធ នូវតំណនៃសង្ខារសុទ្ធ ភ័យរមែងមិនមាន
 ដោយពិត បុគ្គលឃើញដោយបញ្ញាបូរសក្ខីលោក ទុកស្មើ
 ដោយស្មៅនឹងកំណាត់ឈើ ក្នុងកាលណា ក្នុងកាលនោះ
 រមែងមិនប្រាថ្នានូវវត្ថុដទៃបន្តិចបន្តួច ក្រៅអំពីមិនបដិសន្ធិ ។
 វជីរកក្កុនី បានពោលពាក្យនេះ នឹងមានចិត្តបាបថា
 ម្ចាស់មាន អ្នកជឿនូវអ្វីហ្នឹងជាសត្វ ទិដ្ឋរបស់អ្នកដូច្នោះឬ
 នេះជាគំនរនៃសង្ខារសុទ្ធ សត្វក្នុងគំនរនេះ បុគ្គលរកមិន
 បានទេ ពាក្យថាវេជ្ជច្នោះ រមែងកើតមាន ព្រោះគ្រឿង
 ផ្សំនៃអវយវៈ យ៉ាងណាមិញ កាលបើខន្ធទាំងឡាយមាន
 សេចក្តីសន្មតថាសត្វ ក៏រមែងមាន យ៉ាងនោះដែរ ពិតណាស់
 ទុកហ្នឹងឯង រមែងកើតឡើង ទុករមែងបិតនៅផង រលត់
 ទៅផង មិនមានធម្មជាតិណាមួយ ក្រៅអំពីទុក្ខ កើតឡើង
 មិនមានធម្មជាតិដទៃ ក្រៅអំពីទុក្ខ រលត់ទៅ ។
 ខន្ធនិមួយ (ដែលគួរប្រកាន់) ថា នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់គ្រួសារដទៃ
 នៃបុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 ម្ចាស់កក្កុនីទាំងឡាយ ភិក្ខុស្វែងរករូប រហូតដល់គតិ របស់រូប
 ស្វែងរកវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ រហូតដល់គតិរបស់វិញ្ញាណ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាទិទ្ទេសោ

តស្ស រូបំ សមន្នេសតោ យាវតា រូបស្ស កតំ វេទនំ
 សញ្ញំ សង្ខារេ វិញ្ញាណំ សមន្នេសតោ យាវតា
 វិញ្ញាណស្ស កតំ យម្បំ យស្ស ហោតិ អហន្តិ វា
 មមន្តិ វា អស្មីតិ វា តម្បំ តស្ស ន ហោតីតិ ។
 ឯវម្បំ យស្ស នត្ថំ ឥទំ មេតិ បរេសំ វាបិ កំញាដំ ។

អាយស្មា អានន្នោ កកវន្តំ ឯតទលេច សុញ្ញោ
 លោកោ សុញ្ញោ លោកោតិ កន្លេ វុច្ចតិ កំតាវតា
 ន ខោ កន្លេ សុញ្ញោ លោកោតិ វុច្ចតីតិ ។ យស្មា
 ខោ អានន្នំ សុញ្ញំ អត្ថេន វា អត្ថនិយេន វា តស្មា
 សុញ្ញោ លោកោតិ វុច្ចតីតិ ។ កំញាដន្នំ សុញ្ញំ
 អត្ថេន វា អត្ថនិយេន វា ចក្កំ ខោ អានន្នំ
 សុញ្ញំ អត្ថេន វា អត្ថនិយេន វា រូបា សុញ្ញំ ចក្ក-
 វិញ្ញាណំ សុញ្ញំ ចក្កសម្មស្សោ សុញ្ញោ យទិទំ ចក្ក-
 សម្មស្សប្បច្ចយា ឧប្បជ្ជតិ វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ
 វា អទុក្ខមសុខំ វា តម្បំ សុញ្ញំ សោតិ សុញ្ញំ
 សទ្ធិំ សុញ្ញំ យាដំ សុញ្ញំ កន្លំ សុញ្ញំ ជីវិតំ សុញ្ញំ
 រសា សុញ្ញំ កាយោ សុញ្ញំ ដោជ្ជនា សុញ្ញំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

កាលបើភិក្ខុនោះ ស្វែងរករូបរហូតដល់គតិរបស់រូប ស្វែងរកវេទនា
 សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ រហូតដល់គតិរបស់វិញ្ញាណ យ៉ាងនេះហើយ
 (សេចក្តីប្រកាន់) ណាថា អញដូច្នេះក្តី ថារបស់អញដូច្នេះក្តី (ថាអញ) មាន
 ដូច្នេះក្តី របស់ភិក្ខុណា (សេចក្តីប្រកាន់) នោះ របស់ភិក្ខុនោះ មិនមានទេ ។
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខន្ធនិមួយដែលគួរប្រកាន់ថា នេះរបស់អញ
 ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ព្រះអានន្ទមានអាយុ ក្រាបទូលសួរដំណើរនេះ ចំពោះព្រះមានព្រះ
 ភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ពាក្យដែលព្រះអង្គពោលថា លោកសូន្យ
 លោកសូន្យដូច្នេះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ពាក្យដែលព្រះអង្គពោលថា
 លោកសូន្យ តើដោយហេតុដូចម្តេច ។ ម្នាលអានន្ទ ធម្មជាតិសូន្យ
 ចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុជាប់របស់ខ្លួន ព្រោះហេតុណា ហេតុនោះ បានជា
 តថាគត ពោលថាលោកសូន្យ ។ ម្នាលអានន្ទ ធម្មជាតិដូចម្តេច ដែល
 សូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុជាប់របស់ខ្លួន ម្នាលអានន្ទ ចក្ខុហ្នឹងឯង សូន្យ
 ចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុជាប់របស់ខ្លួន រូបទាំងឡាយសូន្យ ចក្ខុវិញ្ញាណសូន្យ
 ចក្ខុសម្មស្សសូន្យ សុខក្តី ទុក្ខក្តី អនិច្ចកម្មសុខក្តី ណា ដែលបុគ្គលដឹងហើយ
 រមែងកើតឡើង ព្រោះចក្ខុសម្មស្សជាបច្ច័យ ធម្មជាតិមានសុខជាដើម
 នោះឯង ជាប់របស់សូន្យ សេកតៈសូន្យ សទ្ទៈសូន្យ យានៈសូន្យ គន្លះសូន្យ
 ដំរីសូន្យ រសទាំងឡាយសូន្យ កាយសូន្យ ផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយសូន្យ

បណ្ណាល័យ អត្តទណ្ឌសុត្តន្តទ្វេសោ

មនោ សុត្តោ ធម្មោ សុត្តោ មនោវិញ្ញាណំ សុត្តោ
 មនោសម្មសេដ្ឋំ សុត្តោ យទិនំ មនោសម្មសង្កប្បវិជ្ជយា
 ឧប្បជ្ជតិ វេទយិតំ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ
 វា តម្បី សុត្តោ អត្តន វា អត្តនិយេន វា យស្មា
 ខោ អាណន្ទ សុត្តោ អត្តន វា អត្តនិយេន វា តស្មា
 សុត្តោ លោកោតិ វុច្ចតីតិ ។ ឯវម្បី យស្ស នត្ត
 ឥទំ មេតិ បរេសំ វាបិ តិញ្ចនំ ។

(១៦៨) មមត្តំ សោ អសំវិន្ទនំ មមត្តាតិ ទ្វេ
 មមត្តា តណ្ហាមមត្តញ្ច ទិដ្ឋិមមត្តញ្ច ។ បេ។ ឥទំ
 តណ្ហាមមត្តំ ។ បេ។ ឥទំ ទិដ្ឋិមមត្តំ ។ តណ្ហាមមត្តំ
 បហាយ ទិដ្ឋិមមត្តំ បដិទេស្សជ្ជិត្វា មមត្តំ អវិន្ទនោ
 អសំវិន្ទនោ អនិច្ចត្តនោ អប្បដិលកន្តោតិ មមត្តំ
 សោ អសំវិន្ទនំ ។

(១៦៩) នត្តិ មេតិ ន សោចតីតិ វិបរិណាតិ វា វត្ថុ
 ន សោចតិ វិបរិណាតស្មី វា វត្ថុស្មី ន សោចតិ
 ចក្កំ មេ វិបរិណាតន្តំ ន សោចតិ សោតិ មេ ។ បេ។

អត្ថបទស្នេហាស្នេហា ទី ១៥

មនៈសូន្យ ធម្មៈសូន្យ មនោវិញ្ញាណសូន្យ មនោសម្ព័ន្ធសូន្យ សុខក្ខី
 ទុក្ខក្ខី អទុក្ខមសុខក្ខី ណា ដែលបុគ្គលដឹងហើយ រមែងកើតឡើង
 ព្រោះមនោសម្ព័ន្ធជាបច្ច័យ ធម្មជាតិមានសុខជាដើមនោះឯង ជារបស់
 សូន្យ ចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុជាប់របស់ខ្លួន ម្ចាស់ធានន្ត ធម្មជាតិដែលសូន្យ
 ចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុជាប់របស់ខ្លួន ព្រោះហេតុណា ហេតុនោះ គឺថាគត
 ពោលថា លោកសូន្យ ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខ្លួននីមួយៗដែល
 គួរប្រកាន់ថា នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា
 មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។

[១៦៨] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ កាលមិនបានសេចក្តីប្រកាន់ ត្រង់
 ពាក្យថា សេចក្តីប្រកាន់ បានដល់ សេចក្តីប្រកាន់ ២ សេចក្តីប្រកាន់គឺ
 តណ្ហា ១ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១ ។ បេ ។ នេះសេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា
 ។ បេ ។ នេះសេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ។ បុគ្គលកាលលះបង់សេចក្តីប្រកាន់
 គឺតណ្ហា រលាស់ចោលសេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ហើយមិនច្នៃ មិនប្រទះ មិន
 បាន មិនបានចំពោះ នូវសេចក្តីប្រកាន់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 បុគ្គលនោះ កាលមិនបាននូវសេចក្តីប្រកាន់ ។

[១៦៩] ពាក្យថា រមែងមិនសោកថា អញមិនមានរបស់នេះ គឺបុគ្គល
 មិនសោករករបស់ដែលត្រូវប្រែប្រួល ឬកាលវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ មិន
 សោក គឺមិនសោកថា ចករបស់អញប្រែប្រួល សោតរបស់អញ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សាលោហិតា មេ វិបរិណាតាតិ ន សោចតិ ន

កិលមតិ ន បរិទេវតិ ន ឧរត្តាឡី កណ្តតិ ន

សម្មាហំ អាបជ្ជតីតិ នត្ថំ មេតិ ន សោចតិ ។

តេនាហ កកវា

យស្ស នត្ថំ ឥទំ មេតិ បរេសំ វាបិ កំញុនំ

មមត្ថំ សោ អសិរិទ្ធី នត្ថំ មេតិ ន សោចតីតិ ។

(១៧០) អនិជ្ជរិ អនាទុកិទ្ធោ អនេជោ សព្វុច្ចំ សមោ

តមាទិសំសំ បព្រមំ បុច្ឆិតោ អវិកម្មំនំ ។

(១៧១) អនិជ្ជរិ អនាទុកិទ្ធោតិ កតមំ និជ្ជរិយំ ។

ឥនេកោ និជ្ជរិ ហោតិ បរលាភសក្ការកុក្ការមាណ-

នវន្តនប្បជនាសុ ឥស្សតិ ឧស្សយតិ ឥស្សំ ពាន្តតិ

យំ ឯវុបំ និជ្ជរិយំ និជ្ជរិយកម្មំ ឥស្សា ឥស្សាយនា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រង់ មិនដល់នូវការវង្វេង
ថា ញាតិសាលាហិត របស់អញ ប្រែប្រួលហើយ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនសោកថា អញមិនមាន របស់នេះ ។

ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ខន្ធនីមួយ (ដែលគួរប្រកាន់ថា) នេះ របស់អញ ឬថា នេះរបស់
បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ បុគ្គលនោះ កាល
មិនបានសេចក្តីប្រកាន់ រមែងមិនសោកថា អញមិនមាន
របស់នេះ ដូច្នេះឡើយ ។

(១៧០) គឺថាគតដែលត្រូវគេសួរ អំពីពួកបុគ្គលអ្នកមិន
ញាប់ញ័រហើយ នឹងពោលនូវអានិសង្ស្យ (នៃពួកបុគ្គល) នោះ
គឺបុគ្គលអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រណែន អ្នកមិនប្រាថ្នា អ្នកមិន
មានការញាប់ញ័រ អ្នកមានចិត្តស្មើក្នុងធម៌ទាំងពួង ។

(១៧១) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រណែន អ្នកមិន
ប្រាថ្នា សំនួរថា សេចក្តីប្រណែន តើដូចម្តេច? បុគ្គលខ្វះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នក
ប្រណែន រមែងប្រណែន ឈ្នានីស ចង់នូវសេចក្តីប្រណែនទុក ក្នុងលោក
សក្ការៈ ការគោរព ការរាប់អាន ការថ្វាយបង្គំ ការបូជា របស់បុគ្គលដទៃ
សេចក្តីប្រណែន អំពើនៃសេចក្តីប្រណែន សេចក្តីបូស្សា អាការៈនៃបូស្សា

បណ្ណាល័យ អក្ខរក្សាសុត្តន្តទ្វេសោ

ឥស្សារយិតត្ថំ ឧស្សរោ ឧស្សយនា ឧស្សយិតត្ថំ ឥទ្ធ
 វុច្ចតិ និដរិយំ ។ យស្សត្ថំ និដរិយំ បហំនំ សម្ម-
 ច្ឆន្តំ វ្យាសន្តំ បដិប្បស្សន្តំ អកត្វប្បត្តិកំ ញាណ-
 ក្ខណា ទទ្ធំ សោ វុច្ចតិ អនិដរិតំ អនិដរិ ។
 អនាទុក្ខន្តាតិ គេតោ វុច្ចតិ តណ្ហា យោ រាគា
 សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ អត្តសលម្ធលំ ។
 យស្សសោ គេតោ បហំនោ សម្មច្ឆន្តោ វ្យាសន្តោ
 បដិប្បស្សន្តោ អកត្វប្បត្តិកោ ញាណក្ខណា ទទ្ធោ
 សោ វុច្ចតិ អនាទុក្ខន្តោ ។ សោ វ្យាប អត្តន្តោ ។ បេ ។
 ទិដ្ឋសុតមុតវិញ្ញាតព្វេសុ ធម្មេសុ អត្តន្តោ អត-
 តោ អម្បច្ឆតោ អនន្តោ បដិប្បា វិគគោ វិគគគោ
 ចត្តគោ វន្តគោ មុត្តគោ បហំនគោ
 បដិទិស្សដ្ឋគោ វិគរាគោ វិគគរាគោ ចត្តរាគោ
 វន្តរាគោ មុត្តរាគោ បហំនរាគោ បដិទិស្សដ្ឋរាគោ
 ទិច្ឆាតោ ទិព្វតោ សីតិក្ខតោ សុខប្បដិសំវេទី

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រុស ទី ១៥

ភាពនៃសេចក្តីប្រសូត សេចក្តីឈ្នានីស អាការនៃឈ្នានីស ភាព
នៃសេចក្តីឈ្នានីស ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា
សេចក្តីប្រណែន ។ សេចក្តីប្រណែននេះ បុគ្គលណា បានលះបង់
ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើង
គឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តី
ប្រណែន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានសេចក្តីប្រណែន ។
ពាក្យថា អ្នកមិនប្រាថ្នា សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តី
ប្រាថ្នា បានខាង រាគៈ រាគៈ មានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ
អកុសលមូល ។ សេចក្តីប្រាថ្នានេះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល
ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើង គឺ
ញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនប្រាថ្នា ។ បុគ្គល
នោះ មិនប្រាថ្នាក្នុងរូប ។ បេ ។ មិនប្រាថ្នា មិនចង់បាន មិនល្មោភ
មិនជ្រុលជ្រប់ ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់
ឬតប្បវដ្ត គឺជាអ្នកអស់ចំណង់ គ្មានចំណង់ លះបង់ចំណង់ ខ្ចាក់ចោល
ចំណង់ មានចំណង់រួចស្រឡះ មានចំណង់វិនាស មានចំណង់
រលាស់ចេញ ជាអ្នកអស់តម្រេក គ្មានតម្រេក លះបង់តម្រេក ខ្ចាក់
ចោលតម្រេក មានតម្រេករួចស្រឡះ មានតម្រេកវិនាស មានតម្រេក
រលាស់ចេញ ជាអ្នកមិនឃ្លាន រលត់ចំណង់ មានចិត្តត្រជាក់ ទទួលសុខ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ព្រហ្មគ្រូនេន អត្តនា វិហរតីតិ អនិច្ចរិ អនានុតិទ្ធោ ។

[១៧២] អនេដោ សព្វដី សមោតិ ឯជា

វុច្ចតិ តណ្ហា យោ ភកោ សាភកោ ។ បេ ។

អភិជ្ឈា លោភោ អកុសលម្វលំ ។ យស្សោសា

ឯជា តណ្ហា បហីនា សម្មចិន្ទា វ្យាសន្តា បដិ-

ប្បស្សន្តា អកព្វប្បត្តិកា ញាណត្តិនា ទិដ្ឋា សោ

វុច្ចតិ អនេដោ ។ ឯជាយ បហីនត្តា អនេដោ សោ

លាភេបិ ន ឥញ្ចតិ អលាភេបិ ន ឥញ្ចតិ យសេបិ

ន ឥញ្ចតិ អយសេបិ ន ឥញ្ចតិ បសំសាយបិ

ន ឥញ្ចតិ និន្ទាយបិ ន ឥញ្ចតិ សុខេបិ ន ឥញ្ចតិ

ទុក្ខេបិ ន ឥញ្ចតិ ន ចលតិ ន វេជតិ នប្បវេជតិ

ន សម្បវេជតីតិ អនេដោ ។ សព្វដី សមោតិ សព្វ

វុច្ចតិ ទ្វាទសាយតនានិ ចក្ក ចេវ វ្យាច ច ។ បេ ។

មនោ ចេវ ធម្មា ច ។ យតោ អជ្ឈតិកកាហិវេសុ

អាយតនេសុ ធន្តរាភោ បហីនោ ហោតិ ឧច្ឆិន្ទម្ពលា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានខ្លួនដ៏ប្រសើរ សម្រាន្តនៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិន
មានសេចក្តីប្រណែន អ្នកមិនប្រាថ្នា ។

(១៧២) ពាក្យថា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ អ្នកមានចិត្តស្មើ
ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងពួង ធម៌ប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តី
ញាប់ញ័រ បានខាងរាគៈ រាគៈ មានកំឡាំង ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ
អកុសលមូល ។ តណ្ហា ជាគ្រឿងញាប់ញ័រនេះ បុគ្គលណា បានលះបង់
ផ្តាច់ផ្តុល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យម្ខាង ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយ
ភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានការញាប់
ញ័រ ។ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ ព្រោះ
លះតណ្ហាជាគ្រឿងញាប់ញ័រហើយ វេមន៍មិនញាប់ញ័រ ក្នុងលាភខ្លះ មិន
ញាប់ញ័រ ក្នុងអលាភខ្លះ មិនញាប់ញ័រ ក្នុងយសខ្លះ មិនញាប់ញ័រ
ក្នុងអយសខ្លះ មិនញាប់ញ័រ ក្នុងបសំសាខ្លះ មិនញាប់ញ័រ ក្នុងនិន្ទាខ្លះ
មិនញាប់ញ័រ ក្នុងសុខខ្លះ មិនញាប់ញ័រ មិនកំរើក មិនរំភើប មិនរន្ធត់
មិនស្ទន់ស្ទា ក្នុងទុក្ខខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមាន
ការញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា អ្នកមានចិត្តស្មើក្នុងធម៌ទាំងពួង សេចក្តី
ថា ធម៌ទាំងពួង លោកពោលសំដៅ អាយតនៈ ១២ គឺ ចក្ខុ ១
រូប ១ ។ បេ ។ មនៈ ១ ធម្មៈ ១ ។ កាលណា ធម្មរាគៈ ក្នុង
អាយតនៈទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅ បុគ្គលបានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តុលឫសគល់

បណ្ណសមោ អត្តទណ្ឌស្មត្តនិទ្ទេសោ

តាលាវុត្តកតោ អនកាវុត្តតោ អាយតី អនុប្បាទធម្មោ

សោ វុច្ចតិ សព្វត្ថ សមោ សព្វត្ថ តានិ សព្វត្ថ មជ្ឈតោ

សព្វត្ថ ឧបេក្ខកោតិ អនេជោ សព្វធី សមោ ។

(១៧៣) តមាណសំសំ បព្រមំ បុច្ឆិតោ អវិកម្ពំនន្តំ

អវិកម្ពំនំ បុគ្គលានំ បុដ្ឋោ បុច្ឆិតោ យាចិតោ

អជ្ឈេសិតោ បសាទិតោ ឥមេ ចត្តារោ អាណិសំសេ

បព្រមំ យោ សោ អនិជ្ជវំ អនាទុតិទ្ធោ អនេជោ

សព្វធី សមោតិ ព្រមំ អាចិក្ខាមិ ។ បេ ។ បកា-

សេមីតិ តមាណសំសំ បព្រមំ បុច្ឆិតោ អវិកម្ពំនំ ។

តេនាហ ភកកា

អនិជ្ជវំ អនាទុតិទ្ធោ អនេជោ សព្វធី សមោ

តមាណសំសំ បព្រមំ បុច្ឆិតោ អវិកម្ពំនំ ។

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រុឌ ទី ១៥

ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវភាពមិនមាន មិន
 ឲ្យមានការកើតតទៅជាធម្មតា បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានចិត្តស្មើ
 ក្នុងធម៌ទាំងពួង អ្នកនឹងធីក្នុងធម៌ទាំងពួង អ្នកកណ្តាល ក្នុងធម៌ទាំងពួង
 អ្នកប្រឆើយកន្ត្រៃ ក្នុងធម៌ទាំងពួង ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់
 ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ អ្នកមានចិត្តស្មើក្នុងធម៌ទាំងពួង ។

(១៧៣) ពាក្យថា តថាគត ដែលត្រូវគេសួរ អំពីពួកបុគ្គល អ្នកមិន
 ញាប់ញ័រ នឹងពោលនូវអានិសង្សៈ (នៃពួកបុគ្គល) នោះ គឺ តថាគតដែល
 ត្រូវគេសួរ គេដេញដោល គេសូមគេអាពាធនា គេជ្រះថ្លា អំពីពួកបុគ្គល
 អ្នកមិនញាប់ញ័រ នឹងពោល នឹងសំដែង នឹងប្រាប់ ។ បេ ។ នឹងប្រកាស
 នូវអានិសង្សៈ ៤ នេះ ថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីប្រណែន ១
 អ្នកមិនប្រាថ្នា ១ អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ ១ អ្នកមានចិត្តស្មើក្នុងធម៌
 ទាំងពួង ១ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត ដែលត្រូវគេសួរ
 អំពីពួកបុគ្គលអ្នកមិនញាប់ញ័រ នឹងពោលនូវអានិសង្សៈ (នៃពួកបុគ្គល)
 នោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

តថាគតដែលត្រូវគេសួរ អំពីពួកបុគ្គល អ្នកមិនញាប់ញ័រ នឹង
 ពោលនូវអានិសង្សៈ (នៃពួកបុគ្គល) នោះ គឺបុគ្គលអ្នកមិនមាន
 សេចក្តីប្រណែន អ្នកមិនប្រាថ្នា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ
 អ្នកមានចិត្តស្មើ ក្នុងធម៌ទាំងពួង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

[១៧៤] អនេជស្ស វិជានតោ នត្ថំ កាចំ និសង្កតំ

វិរតោ សោ វិយារម្ភា ខេមំ បស្សតិ សព្វជំ ។

[១៧៥] អនេជស្ស វិជានតោតិ ឯជា វុច្ចតិ តណ្ហា
យោ រាគោ សារាគោ ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោភោ
អត្តសលម្ពលំ ។ យសេស្សសា ឯជា តណ្ហា បហំនា
សមុច្ឆិន្ទា វ្របសត្តា បដិប្បស្សន្ទា អភព្វប្បត្តិកា ញា-
ណត្ថិនា ទុដ្ឋា សោ វុច្ចតិ អនេជោ ។ ឯជាយ បហំ-
នត្តា អនេជោ សោ លោភេបំ ន ឥញ្ញតិ អលោភេបំ
ន ឥញ្ញតិ យសេបំ ន ឥញ្ញតិ អយសេបំ ន ឥញ្ញតិ
បសំសាយបំ ន ឥញ្ញតិ និរ្មាយបំ ន ឥញ្ញតិ សុខេបំ
ន ឥញ្ញតិ ទុក្ខេបំ ន ឥញ្ញតិ ន ចលតិ ន វេជតិ
ន ប្បវេជតិ ន សម្បវេជតីតិ អនេជស្ស ។ វិជានតោតិ
ជានតោ អាជានតោ វិជានតោ បដិវិជានតោ បដិវិជ្ជតោ
សព្វេ សម្ពុរា អនិច្ចាតិ ជានតោ អាជានតោ វិជានតោ
បដិវិជានតោ បដិវិជ្ជតោ សព្វេ សម្ពុរា ទុក្ខាតិ ។ បេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(១៧៤) ការតាក់តែង ណានីមួយ នៃបុគ្គលអ្នកមិនមានការ
 ញាប់ញ័រ អ្នកដឹងច្បាស់ មិនមានទេ បុគ្គលនោះ វៀរចាក
 ការផ្ដើមផ្សេងៗ វេមងឃើញសេចក្ដីក្សេមក្សងទីតាំងពួង ។

(១៧៥) ពាក្យថា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ អ្នកដឹងច្បាស់ សេចក្ដីថា
 គណ្ណា លោកហៅថា ការញាប់ញ័រ បានខាង រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង
 ។ បេ ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ។ គណ្ណាជាគ្រឿងញាប់
 ញ័រនេះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្ដាច់ផ្ដិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យ
 កើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា
 អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ ។ បុគ្គលឈ្មោះថា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រនោះ
 ព្រោះលះគណ្ណាជាគ្រឿងញាប់ញ័រហើយ វេមងមិនញាប់ញ័រក្នុងលាកខ្វះ
 មិនញាប់ញ័រ ក្នុងអលាកខ្វះ មិនញាប់ញ័រក្នុងយសខ្វះ មិនញាប់ញ័រ
 ក្នុងអយសខ្វះ មិនញាប់ញ័រ ក្នុងបសំសាខ្វះ មិនញាប់ញ័រ ក្នុងនិន្ទាខ្វះ
 មិនញាប់ញ័រ ក្នុងសុខខ្វះ មិនញាប់ញ័រ មិនកំរើក មិនរំភើប មិនរន្ធត់
 មិនស្ទន់ស្ទា ក្នុងទុក្ខខ្វះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានការ
 ញាប់ញ័រ ។ ពាក្យថា អ្នកដឹងច្បាស់ គឺអ្នកដឹង ដឹងទួល ដឹងច្បាស់
 ដឹងចំពោះ យល់ច្បាស់ថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង អ្នកដឹង ដឹងទួល
 ដឹងច្បាស់ ដឹងចំពោះ យល់ច្បាស់ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ។ បេ ។

បណ្ណាល័យ អត្តសុត្តន្តបិដក

យង្គីត្ថំ សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ និរោធនម្ពន្តំ ជានតោ
 អាជានតោ វិជានតោ បដិវិជានតោ បដិវិជ្ជតោតិ
 អនេជស្ស វិជានតោ ។

(១៧៦) នត្ថំ កាចិ និសង្កត្តិ និសង្កតិយោ
 វុច្ចនិ បុញ្ញាកិសង្ការោ អបុញ្ញាកិសង្ការោ អនេញ្ញាកិ-
 សង្ការោ ។ យតោ បុញ្ញាកិសង្ការោ ច អបុញ្ញាកិ-
 សង្ការោ ច អនេញ្ញាកិសង្ការោ ច បហំនា ហោន្តិ
 ឧច្ឆន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនកាវដ្តតា អាយតី
 អនុប្បាទធម្មា ឯត្តាវតា និសង្កតិយោ នត្ថំ ន
 សំវិជ្ជន្តំ នុបលព្វន្តំ បហំនា សមុច្ឆន្នា វុបសន្តា
 បដិប្បស្សន្តា អភិព្វប្បត្តិកា ញ្ញាណក្ខន្ធា ទទ្បាតិ
 នត្ថំ កាចិ និសង្កត្តិ ។

(១៧៧) វិរតោ សោ វិយារម្ភាតិ វិយារម្ភោ
 វុច្ចនិ បុញ្ញាកិសង្ការោ អបុញ្ញាកិសង្ការោ អនេញ្ញា-
 កិសង្ការោ ។ យតោ បុញ្ញាកិសង្ការោ ច អបុញ្ញា-
 កិសង្ការោ ច អនេញ្ញាកិសង្ការោ ច បហំនា
 ហោន្តិ ឧច្ឆន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនកាវដ្តតា

អត្ថបទសូត្រនិទ្ទេស ទី ១៥

អ្នកដឹង ដឹងទៅ ដឹងច្បាស់ ដឹងចំពោះ យល់ច្បាស់ថា ធម្មជាតិ
ណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានការ
រលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានការ
ញាប់ញ័រ អ្នកដឹងច្បាស់ ។

[១៧៦] ពាក្យថា ការតាក់តែងណានីមួយ មិនមាន សេចក្តី
ថា ការតាក់តែងទាំងឡាយ លោកពោលសំដៅយក បុព្វាកិសង្ខារ
អបុព្វាកិសង្ខារ អនេញាកិសង្ខារ ។ បុព្វាកិសង្ខារ អបុព្វាកិសង្ខារ
អនេញាកិសង្ខារ បុគ្គលលះបង់ ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើតដូចជា
ទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវភាពមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតតទៅជាធម្មតា
ក្នុងកាលណា ការតាក់តែងទាំងឡាយនៃបុគ្គល មិនមាន ឥតមាន ដែល
មិនបាន គឺលោកបានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តល់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យ
កើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ដោយហេតុប៉ុណ្ណោះ ក្នុង
កាលនោះ ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការតាក់តែងណានីមួយ មិនមាន ។

[១៧៧] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ រៀបចំការផ្តើម
ផ្សេងៗ សេចក្តីថា បុព្វាកិសង្ខារ អបុព្វាកិសង្ខារ អនេញា-
កិសង្ខារ លោកហៅថា ការផ្តើមផ្សេងៗ ។ បុព្វាកិសង្ខារ
អបុព្វាកិសង្ខារ អនេញាកិសង្ខារ បុគ្គលលះបង់ ផ្តាច់ឫសគល់
ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវភាពមិនមាន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អាយតី អនុប្បាទធម្មា ឯត្តាវតា^(១) វិយារម្ហា អារតោ
 អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ ឯត្តន្តោ^(២) ឯស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ
 វិសព្វាត្តោ វិមរិយាទិកតេន' ចេតសា វិហារតីតិ
 វិរតោ សោ វិយារម្ហា ។

[១៧៨] ខេមំ បស្សតិ សព្វជីតិ ភយករោ រាគោ
 ភយករោ ជោសោ ភយករោ មោហោ ។ បេ។
 ភយករោ តិលេសា ។ ភយករស្ស រាគស្ស បហ៍-
 នត្តា ។ បេ។ ភយករាធំ តិលេសាធំ បហ៍នត្តា
 សព្វត្ថ ខេមំ បស្សតិ សព្វត្ថ អភយំ បស្សតិ សព្វត្ថ
 អធិតកំ បស្សតិ សព្វត្ថ អនុបទ្ធី បស្សតិ សព្វត្ថ
 អនុបសក្កំ បស្សតិ សព្វត្ថ បស្សន្ធី បស្សតីតិ ខេមំ
 បស្សតិ សព្វជី ។ តេនាហ ភកកា

អនេជស្ស វិជានតោ នត្ថំ កាចំ ឯសដ្ឋិតិ

វិរតោ សោ វិយារម្ហា ខេមំ បស្សតិ សព្វជីតិ។

១ ម. ឯត្តន្តបិដកេ អារព្វាតិ ទិស្សតិ ។ ២ ឧ និព្វិញ្ចោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនឲ្យមានការកើតតទៅជាធម្មតា ក្នុងកាលណា បុគ្គលជាអ្នកចៀសវាង
គេចចេញ វៀរស្រឡះផ្សេងៗ រត់ចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ
ប្រកបប្រាស ចាកការផ្ដើមផ្សេងៗ មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្ដីសលវិល
ដោយហេតុប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល
នោះ វៀរចាកការតាក់តែងផ្សេងៗ ។

(១៧៨) ពាក្យថា វេមិនឃើញសេចក្ដីក្សេមក្សងទីទាំងពួង សេចក្ដីថា
រាគៈជាគ្រឿងធ្វើនូវភ័យ ទោសៈជាគ្រឿងធ្វើនូវភ័យ មោហៈជាគ្រឿង
ធ្វើនូវភ័យ ។ បេ ។ កិលេសទាំងឡាយ ជាគ្រឿងធ្វើនូវភ័យ ។
ព្រោះរាគៈជាគ្រឿងធ្វើនូវភ័យ លោកលះបង់ហើយ ។ បេ ។ ព្រោះ
កិលេសជាគ្រឿងធ្វើនូវភ័យ លោកលះបង់ហើយ ទើបឈ្មោះថា
ឃើញសេចក្ដីក្សេមក្សងទីទាំងពួង គឺឃើញហេតុមិនមានភ័យក្នុងទីទាំងពួង
ឃើញវត្ថុមិនមានចង្រៃក្នុងទីទាំងពួង ឃើញវត្ថុមិនមានទុបទ្រពក្នុងទីទាំង
ពួង ឃើញការមិនមានទុបស័ក្ដក្នុងទីទាំងពួង ឃើញគុណដ៏ស្ងប់រម្ងាប់ក្នុង
ទីទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) វេមិនឃើញសេចក្ដីក្សេមក្សង
ទីទាំងពួង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ការតាក់តែងណានីមួយ នៃបុគ្គលអ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ
អ្នកដឹងច្បាស់ មិនមានទេ បុគ្គលនោះ វៀរចាកការផ្ដើម
ផ្សេងៗ វេមិនឃើញសេចក្ដីក្សេមក្សងទីទាំងពួង ។

បណ្ណាល័យ អង្គវណ្ណសុត្តន្តបិដក

[១៧៧] ន សមេសុ ន ឌីមេសុ ន ឌុស្សេសុ វទេតេ មុនិ
 សន្តោ សោ វីតមច្ឆរោ នាទេតិ ន និរស្សតីតិ
 (កកក) ។

[១៨០] ន សមេសុ ន ឌីមេសុ ន ឌុស្សេសុ
 វទេតេ មុនិ មោនិ វុច្ឆតិ ញាណំ យា បញ្ញា
 បដាននា ។ បេ ។ សង្កជាលមតិច្ច សោ មុនិ ។
 មុនិ សេយ្យោហមស្មីតិ វា សនិសោហមស្មីតិ វា
 ហិណោហមស្មីតិ វា ន វទេតិ ន កេថេតិ ន កណាតិ
 ន ទីបយតិ ន វេហាវតីតិ ន សមេសុ ន ឌីមេសុ
 ន ឌុស្សេសុ វទេតេ មុនិ ។

[១៨១] សន្តោ សោ វីតមច្ឆរោតិ សន្តោតិ រាគស្ស
 សន្តត្តា^(១) សន្តោ នោសស្ស មោហស្ស ។ បេ ។
 សញ្ញកុសលាភិសង្ខារំ សន្តត្តា សមិតត្តា វ្យុ-
 សមិតត្តា វិជ្ជាតត្តា និព្វតត្តា វិកតត្តា បដិប្បស្សន្តត្តា
 សន្តោ ឧបសន្តោ វ្យុសន្តោ និព្វតោ បដិប្បស្សន្តោតិ

• ២. ឯត្ថន្តរេ សមិតត្តាតិ ទិស្សតិ ។

អត្ថបទសុត្តន្តបិដក ទីៈ១៨

[១៧៧] មុនិ មិននិយាយ ក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិននិយាយ
ក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ទេ
(ព្រោះ) លោកជាអ្នកស្ងប់ ប្រាសចាកកំណាញ់ មិនប្រកាន់
មិនរលាស់ចោល (ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ដូច្នេះ) ។

[១៨០] ពាក្យថា មុនិ មិននិយាយ ក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិន
និយាយ ក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ មិននិយាយ ក្នុងហេតុដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ទេ
សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹងសព្វ
ៗ បេ ។ មុនិនោះ កន្លងឲ្យបណ្តាញជាគ្រឿងចំពាក់ ។ មុនិ វេមន
មិននិយាយ មិនសំដែង មិនពោល មិនបំភ្លឺ មិនបញ្ចេញថា អញជា
បុគ្គលប្រសើរ ឬថា អញជាបុគ្គលស្មើ ឬក៏ថា អញជាបុគ្គលថោក
ទាប ដូច្នេះឡើយ ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា មុនិ មិននិយាយក្នុង
ហេតុដ៏ស្មើទេ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ មិននិយាយក្នុងហេតុ
ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ទេ ។

[១៨១] អធិប្បាយពាក្យថា លោកជាអ្នកស្ងប់ ប្រាសចាកកំណាញ់
ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់ គឺជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់រាគៈ ជាអ្នកស្ងប់ អ្នក
រម្ងាប់ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ អ្នករលត់ទុក្ខ អ្នកសះស្បើយទុក្ខ ព្រោះស្ងប់ចាសៈ
មោហៈ ។ បេ ។ ព្រោះស្ងប់ ព្រោះរម្ងាប់ ព្រោះធុះឆ្ងាយ ព្រោះរលត់
ព្រោះប្រាសចេញ ព្រោះសះស្បើយ ឲ្យអភិសង្ការជាអកុសលចាំងពន្លឺ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សន្តោ សោ ។ វីតមច្ឆរោតិ បញ្ច មច្ឆរិយានិ អាវាស-

មច្ឆរិយំ ។ បេ ។ តាហោ ឥទំ វុច្ចតិ មច្ឆរិយំ ។

យស្មេតិ មច្ឆរិយំ បហំនំ សម្មច្ឆន្តំ វុបសន្តំ បដ្ឋ-

ប្បស្សន្តំ អកល្យតិកំ ញាណត្ថំនា នឡំ សោ វុច្ចតិ

វីតមច្ឆរោ វីតតមច្ឆរោ ចត្តមច្ឆរោ វុត្តមច្ឆរោ មត្តមច្ឆរោ

បហំនមច្ឆរោ បដិទ្ធិស្សជ្ជមច្ឆរោតិ សន្តោ សោ

វីតមច្ឆរោ ។

[១៨២] នាទេតិ ន និរស្សតិកិ កកវតិ នាទេតិកិ

វុបំ នាទេតិ នាទិយតិ ន ឧបាទិយតិ ន

កណ្ណាតិ ន បរាមសតិ នាគិនិវិសតិ វេទនំ សញ្ញា

សង្ខារេវិញ្ញាណំ កតី ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ កវំ សំសារំ វុត្តំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់ ។ ពាក្យថា ប្រាសចាកកំណាញ់
សេចក្តីថា កំណាញ់៥ គឺកំណាញ់អាវស ។ បេ ។ ការប្រកាន់ នេះ
លោកហៅថា ការកំណាញ់ ។ ការកំណាញ់នេះ បុគ្គលណា លះបង់
ផ្តាច់ផ្តល់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរ ឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើង
គឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានកំណាញ់ទៅប្រាស
មានកំណាញ់ឃ្លាតចេញ មានកំណាញ់លះបង់ មានកំណាញ់ខ្ចាក់ចោល
មានកំណាញ់រួចចេញ មានកំណាញ់បន្ទាត់ចេញ មានកំណាញ់រលាស់
ចេញហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោកជាអ្នកស្ងប់ ប្រាសចាក
កំណាញ់ ។

(១៨២) អធិប្បាយពាក្យថា មិនប្រកាន់ មិនលះចោល
ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដូច្នេះ ត្រង់ពាក្យថា មិនប្រកាន់ គឺមិន
ប្រកាន់ មិនក្អួចកាន់ មិនទង់ទាញទុក មិនកាន់យក មិនស្លាប់អង្គុល
មិនជាប់ចំពាក់ ចំពោះរូប មិនប្រកាន់ មិនក្អួចកាន់ មិនទង់ទាញ
ទុក មិនស្លាប់អង្គុល មិនជាប់ចំពាក់ ចំពោះវេទនា សញ្ញា
សង្ខារ វិញ្ញាណ គតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ ភព សំសារ វដ្តៈ

បណ្ណាសមោ អត្តទណ្ឌសុត្តន្តទេសោ

នាទេតិ នាទិយតិ ន ឧបាទិយតិ ន កណ្ណាតិ ន
 បរាមសតិ នាភិវិសតិ នាទេតិ ។ ន និរស្សតិ
 រូបំ ន បដហតិ ន វិនាទេតិ ន ព្យន្តិករោតិ ន
 អនភាវុដ្ឋមេតិ វេទនំ សញ្ញា សង្ខារេ វិញ្ញាណំ កតិ
 ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ កំ សំសារំ វដ្តំ ន បដហតិ ន
 វិនាទេតិ ន ព្យន្តិករោតិ ន អនភាវុដ្ឋមេតិ ន
 និរស្សតិ ។ កកវាតិ ការវាជីវចនំ ។ បេ ។ សច្ចិកា
 បញ្ចតិ យទិទំ កកវាតិ ។ តេនាហ កកវា

ន សមេសុ ន ឡិមេសុ ន ឧស្សេសុ វេទនេ មុនិ

សន្តោ សោ វីតមច្ឆរោ នាទេតិ ន និរស្សតិ

(កកវា) ។

បណ្ណាសមោ អត្តទណ្ឌសុត្តន្តទេសោ និទ្ទិកោ ។

អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រង់ ទី ១៥

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្រកាន់ ។ ពាក្យថា មិនរលាស់
 ចោល គឺមិនលះបង់ មិនបន្ទោបង់ មិនធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យដល់ការមិន
 មាន នូវរូប មិនលះបង់ មិនបន្ទោបង់ មិនធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យដល់
 ការមិនមាន នូវវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ គតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ
 ភព សំសារ វដ្តៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនរលាស់ចោល ។

ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ បេ ។ ការ
 បញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

មុនិ មិននិយាយ ក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏
 ថោកទាបទេ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ទេ (ព្រោះ)
 លោកជាអ្នកស្ងប់ ប្រាសចាកកំណាញ់ មិនប្រកាន់ មិន
 រលាស់ចោល (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដូច្នេះ) ។

ចប់អត្ថបទល្អិតល្អន់ទ្រង់ ទី ១៥ ។

លោក្យលមោ លារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធេសោ

[១៨៣] ន មេ ទិដ្ឋោ ឥតោ បុព្វេ (ឥច្ចាយស្មា
សារីបុត្តោ)

ន សុតោ ឧទ កស្សង្គិ

ឃី វគ្គវនោ សត្តា

តុសិតា កណិមាកតោ ។

[១៨៤] ន មេ ទិដ្ឋោ ឥតោ បុព្វេតិ ឥតោ បុព្វេ
ន មយោ ទិដ្ឋបុព្វោ សោ កកវា ឥមិយា ចក្កុនា
ឥមិយា អត្តភាវេន ។ យទា កកវា តាវត្ថីសកវេន
ចារិច្ចត្តកម្មលេ បណ្ឌកម្មលសិលាយំ វស្សំ វុដ្ឋោ
ទេវកណាបរិវតោ មជ្ឈេ មណិមយេន សោចាលោន
សង្កស្សនករំ ឱតិណ្ណោ ឥមំ ទស្សនំ បុព្វេ ន
ទិដ្ឋោតិ ន មេ ទិដ្ឋោ ឥតោ បុព្វេ ។

[១៨៥] ឥច្ចាយស្មា សារីបុត្តោតិ ឥច្ចាតិ បទសន្ធិ
បទសំសត្តោ បទចារិប្បរិ អក្ខរសមវាយោ ព្យញ្ជនសិ-
លដ្ឋតា បទានុបុព្វតាមេតំ ឥច្ចាតិ ។ អាយស្មាតិ បិយវ-
ចនំ ករុវចនំ សការវសប្បតិស្សវចនមេតំ អាយស្មាតិ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធក ទី ១២

(១៨៣) (ព្រះសារីបុត្តមានអាយុ ពោលដូច្នេះថា) ក្នុងកាល
មុនអំពីកាលនេះ ខ្ញុំមិនបានឃើញ ទាំងមិនបានឮ (អំពីសំ-
ណាក់) អ្នកណាមួយទេ ព្រះសាស្តា មានព្រះសូរសៀងដ៏
ពីរោះ យ៉ាងនេះ ទ្រង់ចុះចាកឋានតុស្ថិតមកកាន់ពួក ។

(១៨៤) ពាក្យថា ក្នុងកាលមុនអំពីកាលនេះ ខ្ញុំមិនបានឃើញ
គឺ ក្នុងកាលមុនអំពីកាលនេះ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ខ្ញុំមិនធ្លាប់
ឃើញ ដោយចក្ខុនេះ ដោយអត្តភាពនេះទេ ។ កាលដែលព្រះមាន
ព្រះភាគ គង់ចាំវិស្សាលើថ្មបណ្តាមួយក្រោមម្លប់បារីឆ្នុតព្រឹក្ស ឆ្ងាយ
តាវត្តិវ្យ មានពួកទេវតាហោហម ទ្រង់យាងចុះកាន់ក្រុងសង្កស្សតាម
ដណ្តើរកែវត្រង់កណ្តាល ខ្ញុំមិនបានឃើញក្នុងកាលមុន រៀងរាល់នូវការ
ឃើញនេះ ។ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្នុងកាលមុន អំពី
កាលនេះ ខ្ញុំមិនបានឃើញ ។

(១៨៥) ពាក្យថា ព្រះសារីបុត្តមានអាយុ (ពោល) ថាដូច្នេះ
ត្រង់ពាក្យថា ដូច្នេះ ជាពាក្យតបទ ភ្ជាប់បទ បំពេញបទ ប្រជុំអក្ខរៈ
ជាពាក្យសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នេះ នេះ គឺជាលំដាប់បទ ។
ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យ
ថា មានអាយុ នេះ ជាពាក្យប្រកបដោយសេចក្តីគោរព គោត្តក្រែង ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

សារីបុត្តោតិ តស្ស វេស្ស ឆានំ សង្ខា សមញ្ញ
បញ្ញត្តិ វេហារោ ឆានំ ឆាមកម្មំ ឆាមធម្មំ ឆានំ
ព្យញ្ជនំ អភិលាមោតិ ឥន្ទាយស្មា សារីបុត្តោ ។

[១៨៦] ន សុតោ ឧទ កស្សច័តិ ឆាតិ បដិក្ខេហោ។
ឧឆាតិ បទសន្ធិ បទសំសត្តោ បទចារិច្ឆរី អក្ករ-
សមវាយោ ព្យញ្ជនសិល្បតា បទានុប្បត្តតាមេតំ
ឧឆាតិ ។ កស្សច័តិ កស្សច័ ឧត្តិយស្ស វា
ព្រហ្មណស្ស វា វេស្សស្ស វា សុទ្ធស្ស វា កហដ្ឋស្ស
វា បព្វជិតស្ស វា ទេវស្ស វា មនុស្សស្ស វាតិ ន
សុតោ ឧទ កស្សច័ ។

[១៨៧] ឯវំ វត្ថុវនោ សត្តាតិ ឯវំ វត្ថុវនោ
មជ្ជវនោ បេមជ្ជិយវនោ ហទយន្តមវនោ ករវិក-
រុទមញ្ញស្សរោ(១) ។ អដ្ឋង្គសមដ្ឋាកតោ ទោ បទ
តស្ស ភកវតោ មុខតោ យោសោ ធិច្ឆរតិ វិស្សតោ
ច សុវិញ្ញយោ ច មញ្ញ ច សវជ្ជិយោ ច
តំនុ(២) ច អវិសារី ច កម្ពីរោ ច ធិន្ទានិ ច ។

១ ម. ការិកុតមញ្ញយោសោ ។ ២ ម. ពិន្ទុ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាឧទ្ទេសោ

យនា បរិសំ ខោ បន សោ ភកវា សវេន វិញ្ញាបេតិ
ន តស្ស តហិន្ទា បរិសាយ យោសោ និច្ឆរតិ ។
ព្រហ្មស្សវេ ខោ បន សោ ភកវា កវិកកាណ័តិ
ឯវំ វក្កវនោ ។ សត្តាតិ ភកវា សត្តវហោ ។
យថា សត្តវហោ សត្តេ កក្កានំ តាវេតិ លោកក្កានំ
តាវេតិ វាឡកក្កានំ តាវេតិ ទុក្ខកក្កានំ តាវេតិ
និរុទ្ធកកក្កានំ តាវេតិ ឧត្តាវេតិ និត្តាវេតិ បត្តាវេតិ
ខេមន្តក្ខមី សម្មាបេតិ ឯវមេវ ភកវា សត្តវហោ
សត្តេ កក្កានំ តាវេតិ ជាតិកក្កានំ តាវេតិ ជរកក្កានំ
តាវេតិ ព្យាធិកក្កានំ តាវេតិ មរណសោកបរិនេវ-
ទុក្ខនោមនស្សនាយាសកក្កានំ តាវេតិ រាគកក្កានំ
តាវេតិ នោសមោហមាននិដ្ឋិតិលេសទុច្ឆរិតកក្កានំ
តាវេតិ រាគកហនំ តាវេតិ នោសមោហមាននិដ្ឋិកហនំ
តាវេតិ កិលេសកហនំ តាវេតិ ឧត្តាវេតិ និត្តាវេតិ
បត្តាវេតិ ខេមន្តំ អមតំ និព្វានំ សម្មាបេតិតិ ឯវម្បិ ភកវា
សត្តវហោ ។ អថវា ភកវា នេតា វិនេតា អនុនេតា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

កាលណា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ញ៉ាំងបរិស័ទឲ្យដឹងដោយព្រះ
សូរសៀង ព្រះសូរសៀងព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ មិនខ្ជាយចេញទៅ
ខាងក្រៅអំពីបរិស័ទ ។ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ មានព្រះសូរសៀងដូច
ជាសំឡេងព្រហ្ម មានព្រះសូរសៀងដូចជាសំឡេងសត្វករិក ហេតុនោះ
លោកពោលថា ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះសូរសៀងពីរោះ យ៉ាងនេះ ។
ពាក្យថា ព្រះសាស្តា គឺព្រះមានព្រះភាគជាអ្នកនាំពួក ។ នាយពួក ញ៉ាំង
ពួកទាំងឡាយឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាក គឺឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺចោរ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាក
គឺម្រឹគសាហាវ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺការអត់ឃ្លាន ឲ្យឆ្លង ឲ្យឆ្លងឡើង ឲ្យឆ្លង
ចេញ ឲ្យឆ្លងផុតផ្លូវលំបាកគឺការមិនមានទឹក ឲ្យបានដល់ទីក្សេម យ៉ាងណា
មិញ ព្រះមានព្រះភាគជាអ្នកនាំពួក តែងញ៉ាំងពួកសត្វឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាក
គឺឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺជាតិ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺជរា ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺព្យាធិ
ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាក គឺ មរណៈ សោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ
ឧបាយាសៈ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺភក្តៈ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺទោសៈ មោហៈ
មានៈ ទិដ្ឋិ កិលេស ទុច្ចរិត ឲ្យឆ្លងសេចក្តីសាំញ៉ាំងភក្តៈ ឲ្យឆ្លងសេចក្តី
សាំញ៉ាំងគឺទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ ឲ្យឆ្លង ឲ្យឆ្លងឡើង ឲ្យឆ្លងចេញ
ឲ្យឆ្លងផុត នូវសេចក្តីសាំញ៉ាំងកិលេស ឲ្យដល់ទីក្សេម គឺអមតនិព្វាន
ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះ
ខ្លះ ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទូន្មាន ណែនាំ ប្រៀនប្រដៅ

សោឡសោ សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេសោ

សញ្ញាបេតា និជ្ឈាបេតា បេត្តតា បសាទេតាតិ ឯវម្មី
 ភក្កវា សត្តវាហោ ។ អថវា ភក្កវា អនុប្បន្នស្ស
 មគ្គស្ស ឧប្បាទេតា អសញ្ញាតស្ស មគ្គស្ស
 សញ្ញានេតា អនក្ខាតស្ស មគ្គស្ស អក្ខាតា មគ្គញ
 មគ្គវិន្ទ មគ្គកោវិនោ ។ មគ្គានុតា ច បទ ឯតវហិ
 សាវកា វិហារន្តិ បច្ឆាសមន្ទាគតាតិ ឯវម្មី ភក្កវា
 សត្តវាហោតិ ឯវី វត្តវិនោ សត្តា ។

[១៨៨] តុសិតា កណិមាគតោតិ ភក្កវា តុសិតា
 កាយា ចរិត្វា សតោ សម្មជានោ មាតុក្កុច្ចី
 ឡិក្កន្តោតិ ឯវម្មី តុសិតា កណិមាគតោ ។ អថវា
 តុសិតា វុច្ចន្តិ ទេវា ។ តេ តុដ្ឋា សន្តដ្ឋា
 អត្ថមនា បម្មទិតា បីតិសោមនស្សជានា តុសិតា-
 ទេវលោកតោ កណិមាគតោតិ ឯវម្មី តុសិតា
 កណិមាគតោ ។ អថវា តុសិតា វុច្ចន្តិ អរហន្តោ ។
 តេ តុដ្ឋា សន្តដ្ឋា អត្ថមនា បរិបុណ្ណសង្កប្បា

សារីបុគ្គលសុត្តន្តទេស ទី ១៦

ឲ្យស្គាល់ ឲ្យចាក់ធ្លុះ ឲ្យសំឡឹងមើល ឲ្យជ្រះថ្លា ហេតុនោះ ព្រះមាន
 ព្រះភាគជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ធ្វើមគ្គិដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ទ្រង់ធ្វើមគ្គិដែលមិនទាន់
 កើត ឲ្យកើតព្រម ទ្រង់ប្រាប់មគ្គិដែលមិនទាន់បានប្រាប់ ជាអ្នកដឹងនូវមគ្គ
 ប្រាប់ច្បាស់នូវមគ្គ ឈ្លាសក្នុងមគ្គ ។ ឯពួកសាវ័កឥឡូវនេះ ជាអ្នកដើរ
 តាមមគ្គ ជាអ្នកប្រកបតាមក្រោយ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះ
 ថាជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះខ្លះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះសាស្តា
 មានព្រះសូរសៀងពីរោះ យ៉ាងនេះឯង ។

(១៨៨) ពាក្យថា ចុះចាកឋានតុសិត មកកាន់ពួក អធិប្បាយ
 ថា ព្រះមានព្រះភាគ ចុះចាកកាយតុសិត ស្តេចមកកាន់ផ្ទៃមាតា ទាំង
 មានស្មារតី ដឹងច្បាស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះសាស្តាចុះចាក
 ឋានតុសិតមកកាន់ពួក យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ពួកទេវតា លោក
 ហៅថា តុសិត ។ ពួកទេវតាទាំងនោះ ជាអ្នកត្រេកអរ ត្រេកអរព្រម
 ពេញចិត្ត រីករាយ មានបីតំនឹងសោមនស្ស ព្រះសាស្តាចុះចាកឋាន
 តុសិតទៅលោក មកកាន់ពួក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ចុះចាក
 ឋានតុសិត មកកាន់ពួក យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយវិញទៀត ព្រះអរហន្ត
 ទាំងឡាយ លោកហៅថា តុសិត ។ ព្រះអរហន្តទាំងនោះ ជាអ្នក
 ត្រេកអរ ត្រេកអរព្រម ពេញចិត្ត រីករាយ មានបីតំនឹងសោមនស្ស

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អរហន្តានំ កណ៌មាគតោតិ ឯវម្បី តុសិតា កណ៌មា-
 គតោ ។ កណ៌តិ កណ៌ ។ កកវា កណាបរិយោតិ
 កណ៌ ។ កណាស្ស សត្តាតិ កណ៌ ។ កណំ
 បរិហាវតីតិ កណ៌ ។ កណំ ឌីវទតីតិ កណ៌ ។
 កណាមនុសាសតីតិ កណ៌ ។ វិសារោ កណំ ឧបសង្ក-
 មតីតិ កណ៌ ។ កណាស្ស សុស្សសតិ សោតិ ឌីទហតិ
 អញ្ញាចិត្តំ ឧបដ្ឋបេតីតិ កណ៌ ។ កណំ អកុសលា
 វុដ្ឋាបេត្វា កុសលេ បតិដ្ឋាបេតីតិ កណ៌ ។
 ភិក្ខុកណាស្ស កណ៌ ។ ភិក្ខុដិកណាស្ស កណ៌ ។
 ឧបាសកកណាស្ស កណ៌ ។ ឧបាសិកាកណាស្ស
 កណ៌ ។ រាជកណាស្ស កណ៌ ។ ខត្តិយកណាស្ស
 ព្រាហ្មណកណាស្ស វេស្សកណាស្ស សុទ្ធកណាស្ស
 ទេវកណាស្ស ព្រហ្មកណាស្ស កណ៌ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគស្តេចមកកាន់ពួកព្រះអរហន្តទាំងឡាយ ហេតុនោះ(លោក
 ពោលថា) ចុះចាកឋានតុសិត មកកាន់ពួកយ៉ាងនេះខ្លះ ។ ព្រះមានព្រះ
 ភាគឈ្មោះថាមានពួក ព្រោះមានពួក ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមាន
 ពួក ព្រោះជាអាចារ្យនៃពួក ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានពួក ព្រោះ
 ជាសាស្ត្រនៃពួក ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានពួក ព្រោះទ្រង់រក្សា
 ពួក ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានពួក ព្រោះទ្រង់ទូន្មានពួក ។ ព្រះ
 មានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានពួក ព្រោះទ្រង់ប្រៀនប្រដៅពួក ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានពួក ព្រោះទ្រង់អង្គការ ចូលទៅរកពួក ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានពួក ព្រោះពួកតែងស្តាប់ដោយគោរព (នូវពាក្យ)
 នៃព្រះមានព្រះភាគនោះ ផ្ទៀងសោតស្តាប់ ដកល់ទុកនូវចិត្តដើម្បីដឹង ។
 ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានពួក ព្រោះទ្រង់ញ៉ាំងពួកឲ្យក្រោកចេញ
 អំពីអកុសលធម៌ហើយឲ្យតាំងនៅក្នុងកុសលធម៌ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះ
 ថាមានពួក របស់ពួកនៃកិក្ខុ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានពួក របស់
 ពួកនៃកិក្ខុនី ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានពួក របស់ពួកនៃឧបាសក ។
 ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានពួក របស់ពួកនៃឧបាសិកា ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ឈ្មោះថាមានពួករបស់ពួក នៃព្រះរាជា ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ឈ្មោះថាមានពួក របស់ពួកនៃក្សត្រ របស់ពួកនៃព្រាហ្មណ៍ របស់ពួកនៃ
 វេស្សៈ របស់ពួកនៃសុទ្ធៈ របស់ពួកនៃទេវតា របស់ពួកនៃព្រហ្ម ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

សង្ឃី កណី ។ កណាចរិយោ អាកតោ ឧបកតោ
 សមុបកតោ សម្បត្តោ សង្កស្សនករន្តំ តុសិតា
 កណីមាកតោ ។ តេនាហា សារីបុត្តត្ថេរោ

ន មេ ទិដ្ឋោ ឥតោ បុព្វេ (ឥច្ឆាយស្មា សារីបុត្តោ)

ន សុតោ ឧទ កស្សនិ

ឃំ វត្តុនោ សត្វា

តុសិតា កណីមាកតោតិ ។

[១៨៩] សនេវកស្ស លោកស្ស

យថា ទិស្សនិ ចក្កមា

សព្វំ តមំ វិនោទេត្វា

ឯកោវ វតិមជ្ឈតា ។

[១៩០] សនេវកស្ស លោកស្សនិ សនេវ-

កស្ស លោកស្ស សមាវកស្ស សព្វហ្មកស្ស

សស្សមណាព្រាហ្មណីយា បដាយ សនេវមនុស្សា-

យាតិ សនេវកស្ស លោកស្ស ។

[១៩១] យថា ទិស្សនិ ចក្កមាតិ យថា កកវន្តំ

តាវត្តិសកវនេ ចារិច្ចតកម្មលេ បណ្ឌកម្មលសិ-

លាយំ និសិទ្ធិំ ធម៌ំ ទេសេន្តំ ទេវតា បស្សន្តំ

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

ព្រះមានព្រះភាគ មានសង្ឃ មានគណៈ ជាគណាចារ្យ បានស្តេចមក
ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម បានដល់នូវសង្ឃស្សនគរ ហេតុនោះ
(លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ ចុះចាកឋានតុសិតមកកាន់ពួក ។
ហេតុនោះ ព្រះសារីបុត្តត្រូវពោលថា

(ព្រះសារីបុត្តមានអាយុ ពោលដូច្នេះថា) ក្នុងកាលមុនអំពី
កាលនេះ ខ្ញុំមិនបានឃើញ ទាំងមិនបានឮ (អំពីសំណាក់)
អ្នកណាមួយទេ ព្រះសាស្តា មានព្រះសូត្រសៀងពីរោះ យ៉ាង
នេះ ទ្រង់ចុះចាកឋានតុសិត មកកាន់ពួក ។

(១៨៩) ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុ ប្រាកដ ដល់លោក
ព្រមទាំងទៅលោក ទ្រង់កំចាត់បង់នូវផ្លូវនឹងទាំងពួង តែមួយ
អង្គឯង បានដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរ ។

(១៩០) ពាក្យថា ដល់លោកព្រមទាំងទៅលោក គឺដល់លោក ព្រម
ទាំងទៅលោក ព្រមទាំងមារលោក ព្រមទាំងព្រហ្មលោក ដល់ពពួកសត្វ
ព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងមនុស្សជាសម្បត្តិទេព នឹងមនុស្ស
ដ៏សេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដល់លោកព្រមទាំងទៅលោក ។

(១៩១) ពាក្យថា ទ្រង់មានចក្ខុ ប្រាកដ អធិប្បាយថា ពួក
ទៅតាមឃើញព្រះមានព្រះភាគ កាលគង់លើថ្មបណ្តាមួយ ក្រោមម្លប់
បារីច្រូតត្រីក្ស នាឋានតាវត្តិវ្យ ទ្រង់សំដែងធម៌ យ៉ាងណា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តថា មនុស្សា បស្សន្តិ ។ យថា មនុស្សា បស្សន្តិ
 តថា ទេវតា បស្សន្តិ ។ យថា ទេវាទំ ទិស្សតិ តថា
 មនុស្សាទំ ទិស្សតិ ។ យថា មនុស្សាទំ ទិស្សតិ តថា
 ទេវាទំ ទិស្សតិ ឯឡើយ យថា ទិស្សតិ ចក្កមា ។
 យថា វា បនេតេ គោត្តោ សមណព្រាហ្មណា អនន្តា
 ទន្លវល្លោទ ទិស្សន្តិ អសន្តា សន្លវល្លោទ ទិស្សន្តិ
 អនុបសន្តា ឧបសន្លវល្លោទ ទិស្សន្តិ អនិព្វតា
 និព្វតវល្លោទ ទិស្សន្តិ ។

បដិវ្យបកោ មត្តិកាកុណ្ឌាលោវ

លោហមាសោវ^(១) សុវណ្ណចន្ទោ

ចរន្តិ លោកេ បរិវារចន្ទោ

អន្តោ អសុទ្ធា ពហំ សោភមាធាតិ ។

ន ភកវា ឯឡើយ ទិស្សតិ ។ ភកវា ភូតេន តច្ឆេន
 តថេន យោថាវេន អរិបរិភេន សភាវេន ទន្លោ
 ទន្លវល្លោទ ទិស្សតិ សន្តោ សន្លវល្លោទ ទិស្សតិ
 ឧបសន្តោ ឧបសន្លវល្លោទ ទិស្សតិ និព្វតោ

១ ម- លោហឧបាសោវ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពួកមនុស្សត្រូវមែនឃើញ យ៉ាងនោះ ។ មនុស្សទាំងឡាយ ឃើញ
 យ៉ាងណា ពួកទេវតាឃើញ យ៉ាងនោះ ។ ព្រះមានព្រះភាគប្រាកដ
 ដល់ពួកទេវតា យ៉ាងណា ប្រាកដដល់ពួកមនុស្ស យ៉ាងនោះ ។ ព្រះ
 មានព្រះភាគប្រាកដ ដល់ពួកមនុស្ស យ៉ាងណា ប្រាកដដល់ពួកទេវតា
 យ៉ាងនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចក្ខុប្រាកដ យ៉ាងនេះ
 ខ្លះ ។ មួយទៀត ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ដ៏ចម្រើន⁺ ដែលមានចិត្តមិន
 ទាន់ទូន្មានទេ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តទូន្មាន មានចិត្តមិនទាន់
 រម្ងាប់ទេ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តរម្ងាប់ មានចិត្តមិនទាន់ស្ងប់
 ស្ងាត់ទេ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ មិនទាន់មានទុក្ខ
 រលត់ទេ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានទុក្ខរលត់ យ៉ាងណាមិញ ។

ពួកសមណៈព្រាហ្មណ៍ ដែលមានបរិវារហែហម មិនមាន
 សេចក្តីបរិសុទ្ធខាងកង មានលំអខាងក្រៅ ត្រេចទៅក្នុងលោក
 ដូចជាកុណ្ឌលដែលធ្វើអំពីដីស្អិត មានសភាពដ៏សមគួរ ឬ
 ដូចជាមាសកៈទង់ដែង ដែលក្រវែងមាស (យ៉ាងណាមិញ) ។

ចំណែកព្រះមានព្រះភាគ មិនប្រាកដ យ៉ាងនោះទេ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់មានព្រះជ័យទូន្មានហើយ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តទូន្មាន
 ទ្រង់មានព្រះជ័យរម្ងាប់ហើយ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តរម្ងាប់ ទ្រង់
 មានព្រះជ័យស្ងប់រម្ងាប់ហើយ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់

សោឡសមេ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

ធិព្វតវល្លោន ធិស្សតិ ។ អកម្មិតវិយោបថា ច ពុទ្ធា
 ភកវន្តោ បណិធិសម្មជ្ជាតិ ឯវម្បិ យថា ធិស្សតិ
 ចក្ខុមា ។ អថវា ភកវា វិសុទ្ធសន្នោ ភជតិវត្ថុសន្និ-
 សិលោកោ ជាភកវនេ ច សុបណ្ណកវនេ ច
 យត្តកវនេ ច អសុរកវនេ ច កន្ធាកវនេ ច
 មហារាជកវនេ ច ឥន្ទកវនេ ច ព្រហ្មកវនេ ច
 ឯតាទិសោ ច តាទិសោ ច តតោ ច ភិយ្យាតិ ឯវម្បិ
 យថា ធិស្សតិ ចក្ខុមា ។ អថវា ភកវា ធិសតលេ-
 ហិ សមជ្ជាកតោ ចត្វហិ វេសារជ្ជេហិ ចត្វហិ
 បដិសម្ពិទ្ធាហិ ចហិ អភិញ្ញាហិ ចហិ ពុទ្ធជម្មេហិ
 តេជេន ច តលេន ច កុណេន ច វីរីយេន ច បញ្ញាយ
 ច ធិស្សតិ ញាយតិ បញ្ញាយតិ ។

ទ្វិវេសន្តោ បកាសេន្តិ ហិមវន្តោ បព្វតោ

អសន្តេត្តន ធិស្សន្តិ វត្តិ ខិត្តា យថា សភតិ ។

សារបុគ្គលក្នុងខ្មែរ ទំ ១៦

ទ្រង់មានទុក្ខរលត់ហើយ ប្រាកដដោយភេទ នៃអ្នកមានទុក្ខរលត់ហើយ
 ដោយពិត ប្រាកដ ទៀងទាត់ មិនប្រែប្រួល មិនវិបត្តិ ពិតមែន ។
 មួយទៀត ព្រះពុទ្ធាងឡាយ មានព្រះភាគ មានព្រះឥរិយាបថមិនបាន
 ញាប់ញ័រ សឹងបរិបូណ៌ដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ហេតុនោះ (លោកពោលថា)
 ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុ ប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត
 ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គមានកិត្តិសព្ទដ៏បរិសុទ្ធ មានកិត្តិសព្ទនឹងសេចក្តី
 សរសើរដ៏ពោរពេញ ក្នុងក្រពះនាគផង ក្នុងក្រពះគ្រុឌផង ក្នុងក្រពះ
 នៃយក្ខផង ក្នុងក្រពះអសុរផង ក្នុងក្រពះគន្ធាព្វផង ក្នុងក្រពះមហារាជ
 ផង ក្នុងក្រពះព្រះឥន្ទផង ក្នុងក្រពះព្រហ្មផង គឺថា ព្រះអង្គ មាន
 កិត្តិសព្ទនឹងសេចក្តីសរសើរ ប្រាកដបែបនេះផង ប្រាកដបែបនោះផង
 លើសលប់ជាងនោះផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមាន
 ព្រះភាគ មានចក្ខុប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ
 ព្រះអង្គប្រកបដោយកំឡាំង ១០ តែងប្រាកដ ជាក់ច្បាស់ដោយវេសា-
 រជ្ជញ្ញ ៤ បដិសម្ពុទ្ធា ៤ អភិញ្ញា ៦ ពុទ្ធធម៌ ៦ គេជះ ១ ពលៈ ១
 គុណ ១ វិរិយ ១ បញ្ញា ១ ។

សប្បុរសទាំងឡាយ រមែងប្រាកដក្នុងទីឆ្ងាយ ដូចភ្នំហិមវន្ត
 អសប្បុរសទាំងឡាយ មិនប្រាកដក្នុងទីឆ្ងាយនោះបានទេ
 ដូចជាសរដែលគេបាញ់ទៅក្នុងពេលយប់ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯវម្បី យថា ទិស្សតិ ចក្កមា ។

ចក្កមាតិ ភកវា បញ្ចហិ ចក្កហិ ចក្កមា មិសចក្កនា-
បិ ចក្កមា ទិព្វចក្កនាបិ ចក្កមា បញ្ចាចក្កនាបិ ចក្កមា
ពុទ្ធចក្កនាបិ ចក្កមា សមន្តចក្កនាបិ ចក្កមា ។

កកំ ភកវា មិសចក្កនាបិ ចក្កមា ។ មិស-
ចក្កមា ភកវតោ បញ្ច វណ្ណា សិវជ្ជន្តំ ជីវោ ច
វណ្ណា ប័តកោ ច វណ្ណា លោហិតកោ ច
វណ្ណា កណ្ណោ ច វណ្ណា ឌីនាតោ ច វណ្ណា ។
យត្ថ ច ភកវតោ អត្ថលោមាជំ បតិដ្ឋតាជំ តំ
ជីវំ ហោតិ សុជីវំ ចាសាទិកំ ទស្សនេយ្យំ
ឧម្មារបុប្ផសមាជំ ។ តស្ស បរតោ ប័តកំ ហោតិ
សុប័តកំ សុវណ្ណាវណ្ណំ ចាសាទិកំ ទស្សនេយ្យំ
កណ្ណាការបុប្ផសមាជំ ។ ឧកតោ ច អត្ថកុ-
ចាជំ ភកវតោ លោហិតកាជំ ហោន្តំ សុលោ-
ហិតកាជំ ចាសាទិកាជំ ទស្សនេយ្យាជំ ឥន្ទកោ-
បកសមាជាជំ ។ មជ្ឈេ កណ្ណំ ហោតិ សុកណ្ណំ
អល្យង្គំ សិទ្ធិន្តំ ចាសាទិកំ ទស្សនេយ្យំ អន្យាវដ្ឋក-
សមាជំ ។ តស្ស បរតោ ឌីនាតំ ហោតិ សុឌីនាតំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុប្រាកដ
យ៉ាងនេះខ្លះ ។

ពាក្យថា ទ្រង់មានចក្ខុ សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយ
ចក្ខុ ៥ គឺមានចក្ខុដោយមំសចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយទិព្វចក្ខុ ១ មានចក្ខុ
ដោយបញ្ញាចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយព្រឹទ្ធចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយសមុទ្ធចក្ខុ ១ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយមំសចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ ក្នុងមំសចក្ខុ
របស់ព្រះមានព្រះភាគមានសម្បុរ ៥ គឺសម្បុរខៀវ ១ សម្បុរលឿង ១
សម្បុរក្រហម ១ សម្បុរខ្មៅ ១ សម្បុរស ១ ។ រោមព្រះនេត្រ របស់
ព្រះមានព្រះភាគ តាំងនៅត្រង់ទីណា ទីនោះ មានសម្បុរខៀវ ខៀវ
ស្រឡាត់ គួរជ្រះថ្លា គួរមើលមើល ស្រដៀងនឹងផ្កាត្រកៀត ។ ទីក្រៅអំពី
នោះ មានសម្បុរលឿង លឿងទុំ ដូចសម្បុរមាស គួរជ្រះថ្លា គួរ
មើលមើល ស្រដៀងនឹងផ្កាកណ្តិការ ។ អណ្តៅព្រះនេត្រទាំងពីរខាង
របស់ព្រះមានព្រះភាគ មានសម្បុរក្រហម ក្រហមឆ្មៅ គួរជ្រះថ្លា
គួរមើលមើល ស្រដៀងនឹងអណ្តើកមាស ។ ត្រង់កណ្តាល មាន
សម្បុរខ្មៅ ខ្មៅស្រិល មិនមានសៅហ្មង យ៉ាងស្និទ្ធ គួរជ្រះថ្លា គួរមើល
មើល ស្រដៀងនឹងផ្លែផ្កា ។ ក្រៅអំពីនោះ មានសម្បុរស សស្គុ

សោធអ្វសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធេសោ

សេតំ បណ្ណារំ ចាសាទិកំ ទិស្សនេយ្យំ ឌីសងិការ-
 កសមាជំ ។ តេន ភកវា ចាកតិកេន មិសចក្កា
 អត្តការបរិយាបន្នេន បរិមសុចរិតកម្មាភិជំពូតេន
 សមដ្ឋា យោជនំ បស្សតិ ទិវាចេវ វត្តញ្ច ។
 យទាបិ ចតុរង្គសមដ្ឋាកតោ អន្ធការោ ហោតិ
 សុរិយោ ច អត្ថង្គមិតោ ហោតិ កាឡបក្ខោ ច
 ឧបោសថោ ហោតិ តិព្វោ ច វនសណ្ណោ ហោតិ
 មហា ច អកាលមេយោ អត្ថង្គិតោ ហោតិ ។
 ឯវុបេបិ ចតុរង្គសមដ្ឋាកតោ អន្ធការេ សមដ្ឋា យោជនំ
 បស្សតិ ។ នត្តិ សោ ក្សេដា វា កវាជំ វា
 ចាការោ វា បព្វតោ វា កច្ឆោ វា លតា វា អារវណំ
 រូបាជំ ទិស្សនាយ ។ ឯកញ្ចេ តិលដលំ ជិមិត្តំ កត្វា
 តិលវាហេ បត្តិបេយ្យ តញ្ញោវ តិលដលំ ឧទ្ធកេយ្យ ។
 ឯវំ បរិសុទ្ធិ ភកវតោ ចាកតិកំ មិសចក្ក ។
 ឯវំ ភកវា មិសចក្កាបិ ចក្កមា ។

កបិ ភកវា ទិព្វេន ចក្កាបិ ចក្កមា ។
 ភកវា ទិព្វេន ចក្កា វិសុទ្ធន អតិក្កន្ធមានុសកេន
 សត្តេ បស្សតិ ចវមាទេ ឧបបជ្ជមាទេ ហិទេ

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

សក្កៈ សត្រសុៈ គួរជ្រះថ្លា គួរមើលមើល ស្រដៀងនឹងផ្កាយព្រឹក ។
 ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ទេតឃើញជុំវិញចម្ងាយ ១ យោជន៍ ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ
 ដោយព្រះមំសចក្កតាមប្រក្រតីនោះ ដែលកើតអំពីសុចរិតកម្មក្នុងកាលមុន
 រាប់ទាំងអត្តភាពផង ។ ទោះបីដំនិតប្រកបដោយអង្គ ៤ គឺព្រះអាទិត្យ
 អស្តង្គត ១ ថ្ងៃបុរោស៥៧ ជាចំណែកខាងរោច ១ ផងព្រៃជិតស្លឹប ១
 ភ្លៀងធំខុសកាលតាំងឡើង ១ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទេតឃើញ
 ជុំវិញ ចម្ងាយ ១ យោជន៍ ក្នុងទីដំនិតប្រកបដោយអង្គ ៤ សូម្បីមាន
 សភាពយ៉ាងនេះ ។ ព្រះអង្គ មិនមានជញ្ជាំង ឬសន្ទុះទ្វារ កំផែង
 ឬក្នុំ គុម្មឈើ ឬវិល្លី ជាគ្រឿងរាំងនូវកិរិយាឃើញរូបទាំងឡាយទេ ។
 បើទុកជាគេដាក់គ្រាប់ល្ង ១ គ្រាប់ ក្នុងរទេះ ពេញដោយល្ង ធ្វើឲ្យ
 ជាគ្រឿងចំណាំ ក៏នៅតែព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រើសយកគ្រាប់ល្ងនោះ
 បានវិញដដែល ។ ព្រះមំសចក្កជាប្រក្រតី របស់ព្រះមានព្រះភាគ
 បរិសុទ្ធយ៉ាងនេះឯង ។ ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយមំសចក្ក
 យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយទិព្វចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដូចជាទិព្វ ដ៏បរិសុទ្ធ កន្លងផុតចក្ខុរបស់មនុស្ស
 ទ្រង់ទេតឃើញពួកសត្វ កំពង់ច្បុក កំពង់កើត ជាសត្វថោកទាប

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បណ្ឌិតេ សុវណ្ណេ ទិព្វលោកេ សុគតេ ទុក្ខតេ
 យថាកម្មបតេ សត្តេ បដាធាតិ ឥមេ វត កោល្លោ
 សត្តា កាយទុច្ចរិតេន សមម្នាកតា វចីទុច្ចរិតេន
 សមម្នាកតា មនោទុច្ចរិតេន សមម្នាកតា អរិយានំ
 ឧបវាទកា មិច្ឆាទិដ្ឋកា មិច្ឆាទិដ្ឋកម្មសមាធានា
 តេ កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា អមាយំ ទុក្ខតី
 វិនិច្ឆាតំ និរយំ ឧបបន្នា ឥមេ វា បន កោល្លោ
 សត្តា កាយសុចរិតេន សមម្នាកតា វចីសុចរិតេន
 សមម្នាកតា មនោសុចរិតេន សមម្នាកតា អរិយានំ
 អនុបវាទកា សម្មាទិដ្ឋកា សម្មាទិដ្ឋកម្មសមាធានា
 តេ កាយស្ស ភេទា បរម្មរណា សុគតី សក្កំ
 លោកំ ឧបបន្នាតិ ឥតិ ទិព្វេន ចក្កនា
 វិសុទ្ធន អតិក្កន្ធមានុសកេន សត្តេ បស្សិតិ
 ចវមានេ ឧបបជ្ឈមានេ ហីនេ បណ្ឌិតេ សុវណ្ណេ
 ទិព្វលោកេ សុគតេ ទុក្ខតេ យថាកម្មបតេ សត្តេ
 បដាធាតិ ។ អាកាម្ពមាធា ច ភគវា ឯវម្ប
 លោកធាតុំ បស្សេយ្យ ទ្វេបំ លោកធាតុយោ
 បស្សេយ្យ តិស្សេបិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ឧត្តម មានវណ្ណៈល្អ មានវណ្ណៈអាក្រក់ មានដំណើរល្អ មានដំណើរអាក្រក់
 ដឹងប្បាសន៍ពួកសត្វដែលអន្ទោលទៅតាមកម្មថា អើហ្ន៎ ពួកសត្វដ៏ចំរើន
 ទាំងនេះ ប្រកបដោយកាយទុច្ចរិត ប្រកបដោយវច្ចុច្ចរិត ប្រកបដោយ
 មនោទុច្ចរិត តិះដៀលព្រះអរិយៈ ជាមិច្ឆាទិដ្ឋ កាន់យកអំពើនៃមិច្ឆាទិដ្ឋ ពួក
 សត្វនោះ លុះបែកឆ្ងាយរាងកាយស្លាប់ទៅហើយ ក៏ទៅកើតក្នុងអបាយ
 ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ម្យ៉ាងទៀត ពួកសត្វដ៏ចំរើននេះ ប្រកបដោយ
 កាយសុរិត ប្រកបដោយវច្ចុច្ចរិត ប្រកបដោយមនោសុច្ចរិត មិន
 តិះដៀលព្រះអរិយៈ ជាសម្មាទិដ្ឋ កាន់យកអំពើនៃសម្មាទិដ្ឋ សត្វទាំងនោះ
 លុះបែកឆ្ងាយរាងកាយស្លាប់ទៅហើយ ក៏ទៅកើតក្នុងសុគតិ សួគ៌ ទៅ-
 លោក ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មានចក្ខុ ដូចជាទិព្វ ដ៏បរិសុទ្ធ កន្លងផុត
 ចក្ខុរបស់មនុស្ស ទ្រង់ឃើញពួកសត្វ ដែលកំពុងច្បុត កំពុងកើត ជា
 សត្វថោកទាប ឧត្តម មានវណ្ណៈល្អ មានវណ្ណៈអាក្រក់ មានដំណើរល្អ
 មានដំណើរអាក្រក់ ទ្រង់ជ្រាបនូវពួកសត្វដែលអន្ទោលទៅតាមកម្មយ៉ាង
 នេះ ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគកាលបើចង់ឃើញ គប្បីឃើញ
 លោកធាតុ ១ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ២ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៣ ខ្លះ

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធេសោ

ចតុស្ស័យមិ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ បញ្ចមិ
 លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ ទិសមិ លោកធាតុយោ
 បស្សេយ្យ វីសម្មំ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ
 តីសម្មំ លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ ចត្តាធិសម្មំ
 លោកធាតុយោ បស្សេយ្យ បញ្ញាសម្មំ លោកធាតុ-
 យោ បស្សេយ្យ សហស្សំម្មំ ច្បង្គិកំ លោកធាតុ
 បស្សេយ្យ ទ្វិសហស្សំម្មំ មជ្ឈិមិកំ លោកធាតុ
 បស្សេយ្យ តិសហស្សំម្មំ លោកធាតុ បស្សេយ្យ មហា-
 សហស្សំម្មំ លោកធាតុ បស្សេយ្យ ។ សោ យាវតកំ
 អាកាឡេយ្យ តាវតកំ បស្សេយ្យ ។ ឯវំ បរិសុទ្ធ�ំ ភកវតោ
 ទិព្វចក្កំ ។ ឯវំ ភកវា ទិព្វន ចក្កនាមិ ចក្កមា ។
 កបំ ភកវា បញ្ញាចក្កនាមិ ចក្កមា ។ ភកវា មហាប-
 ញ្ញោ បុគ្គលោ ហាសបញ្ញោ ជវនបញ្ញោ តិក្ខុបញ្ញោ
 ទិព្វិកបញ្ញោ បញ្ញាប្បភេទកុសលោ បភិដ្ឋញ្ញា-
 ណោ អធិគតបដិសម្ពិទោ ចតុវេសារជ្ជប្បត្តោ ទិសព-
 លធាវី បុរិសាសគោ បុរិសសីហោ បុរិសនាគោ បុរិសា-
 ជញ្ញោ បុរិសធាវេយ្យោ អនន្តញ្ញាណោ អនន្តតេជោ
 អនន្តយសោ អន្តោ មហាន្តោ ធនវា នេតា វិនេតា

សារីបុត្តសុត្តន្តទេស ទី ១៦

ឃើញលោកធាតុ ៤ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៥ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ១០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ២០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៣០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៤០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៥០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុតូច ១ ពាន់ខ្លះ ឃើញលោកធាតុជាកណ្តាល ១ ពាន់ ២ ជាន់ខ្លះ (១ លាន) ឃើញលោកធាតុ ១ ពាន់ ៣ ជាន់ខ្លះ (១០០ កោដិ) ឃើញលោកធាតុច្រើនពាន់ខ្លះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ អង្គនោះ ទ្រង់ប្រាថ្នាត្រឹមណា គប្បីទេតឃើញ ត្រឹមនោះ ។ ទិព្វចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគបរិសុទ្ធ យ៉ាងនេះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុ ដោយទិព្វចក្ខុយ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយបញ្ចាចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ មានបញ្ញាច្រើន មានបញ្ញាក្រាស់ មានបញ្ញារីករាយ មានបញ្ញាហ័ស មានបញ្ញាភ្លាហាន មានបញ្ញាទំលាយបង់នូវកិលេស ឈ្លាសក្នុងប្រភេទនៃបញ្ញា មានញាណបែកផ្ចាយ បានសម្រេចបដិសម្ព័ត្តិ បានសម្រេចចតុវេសារជញ្ញាណ ទ្រទ្រង់នូវកម្លាំង ១០ ជាបុរសដ៏ប្រសើរ ជាសីហបុរស ជានាគបុរស ជាអាជ្ញបុរស ជាបុរសអ្នកនាំនូវធុរៈ មានញាណមិនមានទីបំផុត មានតេជះមិនមានទីបំផុត មានយសមិនមានទីបំផុត ស្តុកស្តម្ភ មាំមួន មានទ្រព្យ ទ្រង់ទូន្មាន ណែនាំ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អនុនេតា សញ្ញាបេតា និដ្ឋាបេតា បេត្តតា បសានេ-
តា ។ សោ ហំ ភកវា អនុប្បន្នស្ស មត្តស្ស ឧប្បា-
នេតា អសញ្ញាតស្ស មត្តស្ស សញ្ញានេតា អនក្ខា-
តស្ស មត្តស្ស អក្ខាតា មត្តញ្ច បត្តវិន្ទ មត្តកោវិ-
នោ ។ មត្តានុតា ច បន ឯតវហំ សាវកា វិហារន្ត
បច្ឆា សមម្មាគតា ។ សោ ហំ ភកវា ជាធំ ជាធាតុ
បស្សំ បស្សតិ ចក្កក្ខតោ ញ្ញាណក្ខតោ ធម្មក្ខតោ
ព្រហ្មក្ខតោ វត្ថា បវត្ថា អត្តស្ស និរន្តេតា អមតស្ស
ធាតា ធម្មស្សាមី តថាគតោ ។ នត្ថំ តស្ស ភកវតោ
អញ្ញាតំ អនិដ្ឋំ អវិនិច្ឆ័យំ អសច្ចកតំ អដ្ឋសតំ បញ្ញា-
យ ។ អតីតាចារកតបច្ចុប្បន្នំ ឧបាទាយ សព្វេ
ធម្មា សញ្ញាការេន តុទ្ធស្ស ភកវតោ ញ្ញាណមុខ
អាចារិ អាគច្ឆន្តំ ។ យជ្ជីញ្ចំ នេយ្យំ នាម អត្ថំ ជាតិតតំ
អត្ថតោ វា បរតោ វា ឧកយតោ វា ទិដ្ឋិធម្មកោ វា
អតោ សម្បរាយកោ វា អតោ ឧត្តានោ វា អតោ
កម្មវោ វា អតោ ក្ខន្ធម្មា វា អតោ បដិច្ចដោ វា អតោ
នេយ្យោ វា អតោ នីតោ វា អតោ អនវដ្ឋោ វា អតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រៀនប្រដៅ ឲ្យស្គាល់ ឲ្យចាក់ធ្លុះ ឲ្យប្រាថ្នា ឲ្យជ្រះថ្លា ។ ព្រោះ
 ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ញ៉ាំងមគ្គដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើត
 ឡើង ទ្រង់ញ៉ាំងមគ្គដែលមិនទាន់កើតឡើងព្រម ឲ្យកើតឡើងព្រម
 ទ្រង់ប្រាប់មគ្គដែលមិនទាន់បានប្រាប់ ជាអ្នកដឹងនូវមគ្គ ជ្រាបច្បាស់
 នូវមគ្គ ឈ្លាសវៃក្នុងមគ្គ ។ ឯពួកសាវ័កក្នុងកាលឥឡូវនេះ គ្រាន់តែ
 ជាអ្នកដើរតាមផ្លូវមកតាមក្រោយ ។ ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគនោះ
 ទ្រង់ជ្រាបហេតុដែលគួរជ្រាប ទ្រង់ឃើញហេតុដែលគួរឃើញ ទ្រង់មាន
 ចក្ខុ មានធម៌ មានញាណ មានភាពដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ពោល សំដែង
 បង្ហាញនូវប្រយោជន៍ ជាអ្នកឲ្យនូវព្រះនិព្វាន ជាម្ចាស់ហេតុធម៌ ជាព្រះ
 តថាគត ។ ហេតុណាមួយ ដែលព្រះមានព្រះភាគនោះ មិនជ្រាប មិន
 ឃើញ មិនជាក់ច្បាស់ មិនធ្វើឲ្យប្រាកដ មិនពាល់ត្រូវដោយបញ្ញា
 មិនដែលមានទេ ។ ធម៌ទាំងអស់ រាប់ទាំងអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន
 រមែងមកកាន់គន្លងចម្បងព្រះញាណនៃព្រះពុទ្ធដ៏មានព្រះភាគ ដោយការ
 ការទាំងពួង ។ ឈ្មោះថាវត្ថុណាមួយ ដែលត្រូវយល់ ត្រូវដឹង ប្រយោជន៍
 ខ្លួនក្តី ប្រយោជន៍អ្នកដទៃក្តី ប្រយោជន៍ទាំងពីរក្តី ប្រយោជន៍ជាបច្ចុប្បន្នក្តី
 ប្រយោជន៍ក្នុងលោកខាងមុខក្តី ប្រយោជន៍រាក់ក្តី ប្រយោជន៍ជ្រៅក្តី
 ប្រយោជន៍លាក់ក្តី ប្រយោជន៍កំបាំងក្តី ប្រយោជន៍ដែលត្រូវណែនាំក្តី
 ប្រយោជន៍ដែលបាននាំចេញស្រាប់ហើយក្តី ប្រយោជន៍មិនមានទោសក្តី

សោធន៍សមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

និក្ខិលេសោ វា អត្ថោ វេទានោ វា អត្ថោ បរមត្ថោ
 វា សព្វន្តំ អត្ថោ ពុទ្ធាណោ បរិវត្តតិ ។ អតីតេ
 ពុទ្ធស្ស ភកវតោ អប្បដិហតំ ញាណំ អនាគតេ
 អប្បដិហតំ ញាណំ បច្ចុប្បន្នេ អបដិហតំ ញាណំ ។
 សព្វំ កាយកម្មំ ពុទ្ធស្ស ភកវតោ ញាណានុបរិវត្ត
 សព្វំ វេទកម្មំ សព្វំ មនោ កម្មំ ពុទ្ធស្ស ភកវតោ
 ញាណានុបរិវត្ត ។ យាវតតំ នេយ្យំ តាវតតំ ញាណំ
 យាវតតំ ញាណំ តាវតតំ នេយ្យំ នេយ្យបរិយន្តតំ
 ញាណំ ញាណាបរិយន្តតំ នេយ្យំ នេយ្យំ អតិក្កមិត្វា
 ញាណំ នប្បវត្តតិ ញាណំ អតិក្កមិត្វា នេយ្យបរិយ
 នតិ អញ្ញាមញ្ញាបរិយន្តដ្ឋាយិនោ តេ ធម្មា ។ យថា
 ទិដ្ឋំ សមុត្តបដលានំ សម្មា ផុស្តតានំ ហេដ្ឋិមំ
 សមុត្តបដលំ ឧបរិមំ នាតិវត្តតិ ឧបរិមំ សមុត្តបដលំ
 ហេដ្ឋិមំ នាតិវត្តតិ អញ្ញាមញ្ញាបរិយន្តដ្ឋាយិនោ ហោន្ត
 ឯវមេវ ពុទ្ធស្ស ភកវតោ នេយ្យញ្ច ញាណញ្ច
 អញ្ញាមញ្ញាបរិយន្តដ្ឋាយិនោ យាវតតំ នេយ្យំ តាវតតំ
 ញាណំ យាវតតំ ញាណំ តាវតតំ នេយ្យំ

សារបុគ្គលត្ថនិទេស ទី ១៦

ប្រយោជន៍មិនមានកិលេសក្តី ប្រយោជន៍ដ៏ផ្លូវផងក្តី ប្រយោជន៍ដ៏
សំខាន់ក្តី ទាំងអស់នោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងក្នុងនៃពុទ្ធារាមណ ។
ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មានព្រះញាណ មិនទើសទាក់ក្នុងអតីត មាន
ព្រះញាណមិនទើសទាក់ក្នុងអនាគត ព្រះមានញាណមិនទើសទាក់ក្នុង
បច្ចុប្បន្ន ។ កាយកម្មទាំងអស់ ប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណរបស់
ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ រឺកម្មទាំងអស់ មនោកម្មទាំងអស់ ប្រព្រឹត្ត
ទៅតាមព្រះញាណ របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ។ ហេតុដែលត្រូវដឹង
មានត្រឹមណា ព្រះញាណ ក៏មានត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានត្រឹមណា
ហេតុដែលត្រូវដឹង ក៏មានត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានហេតុដែលត្រូវដឹង
ជាទីបំផុត ហេតុដែលត្រូវដឹងក៏មានញាណជាទីបំផុត ព្រះញាណមិនប្រ-
ព្រឹត្តកន្លងហេតុដែលត្រូវដឹង កន្លងដែលត្រូវដឹង ប្រព្រឹត្តកន្លងព្រះញាណ
ក៏មិនមាន ធម៌ទាំងនោះ រមែងបិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា ។ ផ្នួស្ត្រ
ទាំងពីរដែលស្ថិតក្នុង ផ្នួស្ត្រខាងក្រោម មិនប្រព្រឹត្តហួសផ្នួស្ត្រខាង
លើ ផ្នួស្ត្រខាងលើ មិនហួសផ្នួស្ត្រខាងក្រោម ផ្នួស្ត្រទាំងពីរ
រមែងបិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា យ៉ាងណាមិញ ហេតុដែលត្រូវដឹងផង
ព្រះញាណផង របស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា
យ៉ាងនោះឯង គឺហេតុដែលត្រូវដឹងមានត្រឹមណា ព្រះញាណក៏មានត្រឹម
នោះ ព្រះញាណមានត្រឹមណា ហេតុដែលត្រូវដឹង ក៏មានត្រឹមនោះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឆេយ្យបរិយន្តិកំ ញាណំ ញាណាបរិយន្តិកំ ឆេយ្យំ
 ឆេយ្យំ អតិក្កមិត្វា ញាណំ ឈរ្យវត្ថុតិ ញាណំ អតិ-
 ក្កមិត្វា ឆេយ្យបថោ នត្ថំ អញ្ញមញ្ញបរិយន្តជ្ជាយំ ឆោ
 តេ ធម្មា ។ សព្វធម្មេសុ ពុទ្ធស្ស ភកវតោ ញាណំ
 បរិវត្ថុតិ ។ សព្វេ ធម្មា ពុទ្ធស្ស ភកវតោ
 អាវជ្ជធម្មបដិពន្ធា អាគម្ព័យបដិពន្ធា មនសីការបដិពន្ធា
 ចិត្តប្បាធម្មបដិពន្ធា ។ សព្វសត្តេសុ ពុទ្ធស្ស
 ភកវតោ ញាណំ បរិវត្ថុតិ ។ សព្វេសំ សត្តានំ
 ភកវា អាសយំ ជាធាតុ អនុសយំ ជាធាតុ ចរិតំ
 ជាធាតុ អធិមុត្តិ ជាធាតុ អប្បវជិត្តេ មហាវជិត្តេ
 តិក្ខុទ្ធរិយេ មុទិទ្ធរិយេ ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញា-
 បយេ ធុរិញ្ញាបយេ ភព្វាភព្វេ សត្តេ បជាធាតុ ។
 សនេវកោ លោកោ សមារកោ សព្វេវកោ
 សស្សមណាព្រាហ្មណី បជា សនេវមនុស្សា អន្តោ-
 ពុទ្ធស្វាណោ បរិវត្ថុតិ ។ យថា យេ កេចិ មច្ច-
 កច្ចហា អន្តមសោ តិមិតិមិដ្ឋលំ ឧបាទាយ អន្តោ-
 មហាសមុទេ បរិវត្ថុតិ ឯវមេវ សនេវកោ លោកោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះញាណមានហេតុដែលត្រូវដឹងជាទីបំផុត ហេតុដែលត្រូវដឹង ក៏មាន
 ព្រះញាណជាទីបំផុត ព្រះញាណ មិនប្រព្រឹត្តកន្លងហេតុដែលត្រូវដឹង
 កន្លងដែលត្រូវដឹង ប្រព្រឹត្តកន្លងព្រះញាណក៏មិនមាន ធម៌ទាំងនោះ រមែង
 តាំងនៅ ក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា ។ ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមាន
 ព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងធម៌ទាំងពួង ។ ធម៌ទាំងពួងជាប់ដោយការ
 ពិចារណា ជាប់ដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ជាប់ដោយការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត
 ជាប់ដោយចិត្តប្បាទ នៃព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ។ ព្រះញាណរបស់
 ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកសត្វទាំងពួង ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបអធ្យាស្រ័យ ជ្រាបអនុស័យ ជ្រាបចរិត ជ្រាបនូវ
 អធម្មត្តិនៃសត្វទាំងពួង ជ្រាបច្បាស់នូវសត្វទាំងឡាយ ដែលមានធុលី
 តិចក្នុងភ្នែក មានធុលីច្រើនក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយភ្លឺវៃវៃ មានឥន្ទ្រិយ
 ទន់ មានអាការល្អ មានអាការអាក្រក់ ឲ្យដឹងបានដោយងាយ ឲ្យដឹង
 បានដោយកម្រ ជាសត្វគួរ នឹងមិនគួរត្រាស់ដឹង ។ លោកព្រមទាំង
 ទេវលោក ព្រមទាំងមារ ព្រមទាំងព្រហ្ម ពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងមនុស្សជាសម្មតិទេព នឹងមនុស្សដ៏សេស រមែង
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពុទ្ធារាម ។ ហ្នឹងត្រីនឹងអណ្តើកណាមួយ ដោយហេតុ
 ទៅ រាប់តាំងពីត្រីឈ្មោះតិមី នឹងត្រីឈ្មោះតិមីដ្ឋលៈ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាង
 ក្នុងមហាសមុទ្រ យ៉ាងណា លោកព្រមទាំងទេវលោក ព្រមទាំងមារ

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

សមាវកោ សព្វាប្បកោ សស្សមណាព្រាហ្មណ៍ បដា
 សនេមនុស្សា អន្តោពុទ្ធិញ្ញាណោ បរិវត្តតិ ។ យថា
 យេ កេចិ បត្តិ អន្តមសោ កុរុន្តិ វេនតេយ្យំ
 ឧបាទាយ អាគាសស្ស បទេសេ បរិវត្តន្តំ ឯវមេវ
 យេថ តេ សារីបុត្តសមា បញ្ញាយ តេថ ពុទ្ធ-
 ញ្ញាណស្ស បទេសេ បរិវត្តន្តំ ។ ពុទ្ធាណា ទេវ-
 មនុស្សានំ បញ្ចំ ភវិត្តា អភិភវិត្តា តិដ្ឋតិ ។ យេថ
 តេ ខត្តិយបណ្ឌិតា ព្រាហ្មណបណ្ឌិតា កហបតិ-
 បណ្ឌិតា សមណបណ្ឌិតា ឯបុណ្ណា កតបរប្បវាទា
 វាលវេជ្ជរូបា វេកិន្ធា មពោ ចរន្តិ បញ្ញាកតេន
 ទិដ្ឋិតតានំ តេ បញ្ចំ អភិសង្ករិត្តា អភិសង្ករិត្តា តថា-
 កតំ ឧបសេដ្ឋមិត្តា បច្ឆន្តិ ។ កថិតា ច វិសដ្ឋិតា ច
 តេ បញ្ញា កកវតា ហោន្តិ ឯទិដ្ឋការណា ឧបត្តិតកា
 ច ។ តេ កកវតោ សម្បជ្ឈន្តិ ។ អថទោ កកវា
 តត្ថ អតិរោចតិ យទិទំ បញ្ញាយាតិ ឯវំ កកវា
 បញ្ញាចក្កនាបិ ចក្កមា ។

កថំ កកវា ពុទ្ធចក្កនាបិ ចក្កមា ។

កកវា ពុទ្ធចក្កនា លោកំ វេលោកេន្តោ អនុស

សារបុត្តសុត្តន្តទ្រឹស ទី ១៥

ព្រមទាំងព្រហ្ម ពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងមនុស្ស
 ជាសម្បត្តិទេព នឹងមនុស្សជីវសេស ក៏ប្រព្រឹត្តទៅខាងក្នុងពុទ្ធាណា យ៉ាង
 នោះឯង ។ ពួកបក្សណាមួយ ដោយហេតុទៅ រាប់តាំងពីត្រឡោះ
 វេនតេយ្យ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងប្រទេសនៃអាកាស យ៉ាងណា ពួកជនណា មាន
 បញ្ញាស្មើនឹងព្រះសារីបុត្ត សូម្បីជនទាំងនោះ ក៏ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងប្រទេសនៃ
 ពុទ្ធាណា យ៉ាងនោះឯង ។ ពុទ្ធាណាផ្សាយគ្របបូរបញ្ញានៃទេវតានឹង
 មនុស្សទាំងឡាយហើយឋិតនៅ ។ ពួកជនណាមួយ ជាខតិយបណ្ឌិត
 ក៏ ព្រាហ្មណ៍បណ្ឌិតក៏ គហបតិបណ្ឌិតក៏ សមណបណ្ឌិតក៏ ជាបណ្ឌិត
 មានប្រាជ្ញាល្អិត មានបរិបូណ៌ទេវតាហើយ មានសភាពដូចជាខ្លាធំធូត
 បាញ់រោមកន្ទុយ អាចទំលាយនូវទ័ង្គទាំងឡាយដោយប្រាជ្ញាបាន ពួក
 ជនទាំងនោះក៏តាក់តែងរៀបចំនូវបញ្ញា ហើយចូលទៅសួរព្រះគម្ភាគត ។
 បញ្ញាទាំងនោះព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងទាំងដោះស្រាយហើយ ជា
 ប្រសាសន៍ព្រះមានព្រះភាគគួរសំដែងចេញនូវហេតុ ទាំងជាប្រសាសន៍
 ព្រះអង្គគួរបញ្ជប់ទុក ។ ជនទាំងនោះនាគាច់ចូលព្រះមានព្រះភាគ ។
 គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រុំរៀងក្នុងទីប្រជុំនោះ ដោយបញ្ញា
 ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយបញ្ញាចក្ខុ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុ ដោយពុទ្ធចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគ ទ្រង់ប្រមើលមើលសត្វលោក ដោយពុទ្ធចក្ខុ បានឃើញ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សត្តេ អប្បរជេត្តេ មហារជេត្តេ តិច្ឆ័ច្ឆ័យេ មុទិច្ឆ័យេ
 ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ធុវិញ្ញាបយេ អប្បេ-
 កក្ខេ បរលោកវជ្ជកយនិស្សាវិនោ វិហារន្តេ ។ សេយ្យ-
 ថាមំ នាម ឧប្បលំនិយំ វា បទុមំនិយំ វា បុណ្ណវីកានិយំ
 វា អប្បេកក្ខានិ ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ណវី-
 កានិ វា ឧទកេ ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកា-
 នុកតានិ អន្តោ និមុត្តចោសិតានិ អប្បេកក្ខានិ ឧប្ប-
 លានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ណវីកានិ វា ឧទកេ ជាតានិ
 ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ សមោទកក្ខានិ អប្បេកក្ខានិ
 ឧប្បលានិ វា បទុមានិ វា បុណ្ណវីកានិ វា ឧទកេ
 ជាតានិ ឧទកេ សំវឌ្ឍានិ ឧទកា អច្ចុត្ត តិដ្ឋនិ
 អនុបលិត្តានិ ឧទកេន ឯវមេវ ភកវា តុទ្ធចក្ខុនា
 លោកំ វេលោកេន្តោ អន្តស សត្តេ អប្បរជេត្តេ
 មហារជេត្តេ តិច្ឆ័ច្ឆ័យេ មុទិច្ឆ័យេ ស្វាការេ ទ្វាការេ
 សុវិញ្ញាបយេ ធុវិញ្ញាបយេ អប្បេកក្ខេ បរលោក-
 វជ្ជកយនិស្សាវិនោ វិហារន្តេ ។ ជាធាតុ ភកវា
 អយំ បុគ្គលោ វាគចរិតោ អយំ នោសចរិតោ អយំ
 មោហចរិតោ អយំ វិតក្កចរិតោ អយំ សទ្ធាចរិតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នូវសត្វទាំងឡាយ មានធូលីស្រាលស្មើក្នុងភ្នែក មានធូលីក្រាស់ក្នុងភ្នែក
 មានឥន្ទ្រិយភ្លឺវៃភ្លា មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការល្អ មានអាការ
 អាក្រក់ ជាសត្វឲ្យជីវិតបានដោយឆ័យ ឲ្យជីវិតបានដោយកម្រ នូវសត្វ
 ពួកខ្លះ ជាអ្នកឃើញទោសក្នុងបរលោក ថាគួរខ្លាច ។ ដូចដលជាតពួក
 ខ្លះ គឺព្រលិតក្តី ឈូកក្រហមក្តី ឈូកសក្តី ក្នុងត្រពាំងព្រលិតក្តី
 ក្នុងត្រពាំងឈូកក្រហមក្តី ក្នុងត្រពាំងឈូកសក្តី ដុះក្នុងទឹក ចំរើនក្នុងទឹក
 លូតតាមទឹក លិចប៉ះខាងក្នុងដែលទឹកចិញ្ចឹមហើយ ផ្កាដលជាតពួកខ្លះ
 គឺព្រលិតក្តី ឈូកក្រហមក្តី ឈូកសក្តី ដុះក្នុងទឹក ចំរើនក្នុងទឹក
 បិតនៅស្មើនឹងទឹក ដលជាតពួកខ្លះ គឺព្រលិតក្តី ឈូកក្រហមក្តី
 ឈូកសក្តី ដុះក្នុងទឹក ចំរើនក្នុងទឹក បិតនៅផុតពីទឹក មិនទទឹកដោយ
 ទឹក យ៉ាងណា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រមើលមើលសត្វលោកដោយ
 ពុទ្ធចក្ខុ ទ្រង់ទតឃើញ នូវសត្វទាំងឡាយដែលមានធូលីតិចក្នុងភ្នែក មាន
 ធូលីច្រើនក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយភ្លឺវៃភ្លា មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការល្អ
 មានអាការអាក្រក់ ជាសត្វឲ្យជីវិតបានដោយឆ័យ ឲ្យជីវិតបានដោយកម្រ
 នូវសត្វពួកខ្លះ ជាអ្នកឃើញទោសក្នុងបរលោកថា គួរខ្លាច ក៏យ៉ាង
 នោះឯង ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបថា បុគ្គលនេះ ជាវត្ថុចរិត
 នេះជាទោសចរិត នេះជាមោហចរិត នេះជាវិភក្តចរិត នេះជាសទ្ធាចរិត

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

អយំ ញ្ញាណចរិតោតិ ។ ភក្ខចរិតស្ស ភក្ខវា បុគ្គលស្ស
 អស្មកកមំ កាលេតិ ។ ទោសចរិតស្ស ភក្ខវា បុគ្គលស្ស
 មេត្តាការំ អាចិត្តតិ ។ មោហចរិតំ ភក្ខវា បុគ្គលំ
 ឧទ្ទេសេ បរិបុច្ឆាយ កាលេន ធម្មស្សនេ កាលេន
 ធម្មសាក្កច្ឆាយ កុរុសំវាសេ និវេសេតិ ។ វិតត្តចរិតស្ស
 ភក្ខវា បុគ្គលស្ស អាណាចានស្សតិ អាចិត្តតិ ។ សទ្ធា-
 ចរិតស្ស ភក្ខវា បុគ្គលស្ស ចាសាទនីយំ និមិត្តំ
 អាចិត្តតិ ពុទ្ធសុពោធិ ធម្មសុធម្មតំ សង្ឃសុបដិបត្តិ
 សីលានិ ច អត្តនោ ។ ញ្ញាណចរិតស្ស ភក្ខវា
 បុគ្គលស្ស វិបស្សនានិមិត្តំ អាចិត្តតិ អនិច្ចាការំ
 ទិក្ខាការំ អនត្តាការំ ។

សេលេ យថា បព្វតម្ពុទ្ធនិដ្ឋិតោ

យថាបិ បស្ស ជនតំ សមន្តតោ

តថ្បមំ ធម្មមយំ សុមេធព

ចាសាទមារុយ្ហ សមន្តចក្ខុ

សោការកំណំ ជនតមបេតសោកោ

អវេក្ខុសុ ជាតិជរាភិក្ខុតន្តិ ។

ឯវិ ភក្ខវា ពុទ្ធចក្ខុនាបិ ចក្ខុមា ។

សារីបុគ្គលស្តុនិទ្ទេស ទី ១៦

នេះជាញាណចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងអសុភកថា ដល់បុគ្គល
 ជាវត្តចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រាប់មេត្តាការីនា ដល់បុគ្គលជាទោស-
 ចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ញ៉ាំងបុគ្គលជាមោហចរិត ឲ្យតាំងនៅ
 ក្នុងទុខេស (ការរៀនបាលី) ក្នុងបរិបូថា (ការរៀនអដ្ឋកថា) ក្នុងការស្តាប់
 ធម៌តាមកាល ក្នុងការសន្ទនាគ្នាទៅវិញទៅមកនូវធម៌តាមកាល ក្នុងការ
 នៅជាមួយនឹងគ្រូ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់អាណាបានស្សតិ ដល់
 បុគ្គលជាវត្តក្កចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់និមិត្តដែលគួរជ្រះ
 ថ្លា គឺការត្រាស់ដឹងដ៏ប្រពៃនៃព្រះពុទ្ធ ការទ្រទ្រង់ល្អនៃព្រះធម៌ សេចក្តី
 ប្រតិបត្តិល្អនៃព្រះសង្ឃ នឹងសីលទាំងឡាយសម្រាប់ខ្លួន ដល់បុគ្គល
 ជាសទ្ធាចរិត ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រាប់នូវវិបស្សនានិមិត្ត គឺអាការ
 មិនទៀង អាការជាទុក្ខ អាការមិនមែនខ្លួន ដល់បុគ្គលជាញាណចរិត ។

បុគ្គលឈរលើកំពូលភ្នំថ្ម គប្បីឃើញប្រជុំជន ដោយជុំវិញ
 យ៉ាងណាមិញ បពិត្រព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាល្អ មានសមន្តចក្ខុ
 ព្រះអង្គមានសេចក្តីសោកទៅប្រាសហើយ សូមទ្រង់យាងឡើង
 កាន់ប្រាសាទគឺធម៌ ហើយទតមើលប្រជុំជន ដែលខ្វល់ដោយ
 សេចក្តីសោក ត្រូវជាតិនឹងជរាគ្របសង្កត់ ក៏យ៉ាងនោះឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ យ៉ាងនេះ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាវិទ្យោលោ

កតំ ភក្កវា សមន្តចក្កនាបិ ចក្កមា ។ សមន្ត-
 ចក្កំ វិចិត្តំ សព្វញ្ញតញ្ញាណំ ។ ភក្កវា សព្វញ្ញតញ្ញា-
 ណោន ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបកតោ សមុបកតោ
 ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាកតោ ។

ន តស្ស អនិដ្ឋមិទត្តំ កតំ

អថា អវិញ្ញាតមជាធិតំ

សតំ អភិញ្ញាសិ យទត្តំ នេយ្យំ

តថាកតោ តេន សមន្តចក្កតិ ។

ឯវិ ភក្កវា សមន្តចក្កនាបិ ចក្កមាតិ យថា ទិស្សតិ
 ចក្កមា ។

(១៧២) សតំ តមំ វិនោទេត្វាតិ សតំ រាគ-
 តមំ នោសតមំ មោហតមំ មាណសតមំ ទិដ្ឋតមំ
 កិលេសតមំ ទុច្ចរិតតមំ អន្ធករណំ អចក្កករណំ
 អញ្ញាណករណំ បញ្ញាណិរោធិកំ វិយាតបក្កកំ អនិ-
 ញ្ញានសំវត្ថនិកំ បន្ធទិត្វា បដហិត្វា វិនោទិត្វា ព្យង្គិ-
 ករិត្វា អនភាវន្តមេត្វាតិ សតំ តមំ វិនោទេត្វា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ តើដូចម្តេច ។ ព្រះ
សព្វញ្ញាណ លោកលោថា សមន្តចក្ខុ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់ចូល ចូលព្រម ទៅជិត ជិតព្រម ដល់ ដល់ព្រម ប្រកប
ដោយសព្វញ្ញាណ ។

ហេតុនីមួយក្នុងលោកនេះ ដែនព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់
មិនឃើញ ឬថាមិនទ្រង់ជ្រាប មិនគួរជ្រាប មិនមានទេ ហេតុ
ណា ដែលត្រូវដឹង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបហេតុ
នោះទាំងអស់ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះគឺថាគតទើបឈ្មោះថា
សមន្តចក្ខុ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោក
ពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុប្រាកដ ។

[១៩២] ពាក្យថា កំចាត់បង់នូវឆន្ទៈទាំងពួង គឺទ្រង់បន្ទាត់
លះបង់ បន្ទាបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យដល់នូវការៈមិនមានបែបភាព
នូវឆន្ទៈគឺកិលេសៈ ឆន្ទៈគឺទោសៈ ឆន្ទៈគឺមោហៈ ឆន្ទៈគឺមានៈ ឆន្ទៈ
គឺទិដ្ឋិ ឆន្ទៈគឺកិលេស ឆន្ទៈគឺទុច្ចរិត គ្រឿងធ្វើឲ្យឆន្ទៈ គ្រឿងធ្វើមិនឲ្យ
មានបញ្ញាចក្ខុ គ្រឿងធ្វើមិនឲ្យមានញាណ ជាគ្រឿងរលត់បញ្ញា ជា
ចំណែកនៃការបៀតបៀន ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីព្រះនិព្វាន ហេតុ
នោះ (លោកពោលថា) កំចាត់បង់នូវឆន្ទៈទាំងពួង ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

[១៩៣] ឯកោវ រតិមជ្ឈតាតិ^(១) ភគវា បព្វ-
 ជ្ជាសង្ខារេន ឯកោ អនុតិយជ្ជេន ឯកោ តណ្ហាយ
 បហានត្ថេន ឯកោ ឯកន្តវីតារកោតិ ឯកោ ឯ-
 កន្តវីតដោសោតិ ឯកោ ឯកន្តវីតមោហោតិ ឯកោ
 ឯកន្តនិក្ខិលេសោតិ ឯកោ ឯកាយនមក្កំ ក-
 តោតិ ឯកោ ឯកោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិ
 អភិសម្ពោតិ ឯកោ ។

កថំ ភគវា បព្វជ្ជាសង្ខារេន ឯកោ ។
 ភគវា ធិហារេវ សមាធនោ សុសុកាឡកេសោ
 ភន្តេន យោព្វពោន សមន្មាគតោ បឋមេន វយសា
 អកាមកាធំ មាតាបិត្វធំ អស្សុមុខាធំ រុទ្ធគាធំ
 វិលបន្តាធំ ញាតិសង្ឃំ បហាយ សត្វំ យសបលំ-
 ពោធំ ធិន្ទត្វា បុត្តនារបលំពោធំ ធិន្ទត្វា ញាតិ-
 បលំពោធំ ធិន្ទត្វា មិត្តាមច្ចុបលំពោធំ ធិន្ទត្វា សង្ឃ-
 ធិបលំពោធំ ធិន្ទត្វា កេសមស្សំ ឌុហារេត្វា

សារីបុត្តសុត្តន្តទេស ទី ១៦

(១៩៣) ពាក្យថា ដល់នូវការគ្រេកអរតែមួយព្រះអង្គឯង អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯងដោយចំណែកបញ្ចង្គ មួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថាមិនមានបុគ្គលជាទីពឹង មួយព្រះអង្គឯងដោយអត្តថាលះបង់ ភណ្ឌា មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកភក្ត្រដោយចំណែកមួយ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកទោសដោយចំណែកមួយ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកមាហាដោយចំណែកមួយ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គមិនមានកិលេសដោយចំណែកមួយ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គយាងទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គតែម្នាក់ឯងទ្រង់ត្រាស់ដឹងអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិ ហេតុនោះ (លោកពោល) តែមួយព្រះអង្គឯង ។

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ដោយចំណែកបញ្ចង្គនោះ តើ ដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ កាលនៅជាកំឡោះនៅឡើយ មាន ព្រះកេសាខ្មៅស្រល ប្រកបដោយវ័យកំពុងចំរើន គឺបឋមវ័យ កាល ដែលព្រះមាតាបិតា ទ្រង់មិនពេញព្រះទ័យ (នឹងការទ្រង់ផ្ទៀងផ្ទាត់) ដែលមានព្រះក្រូកជាកទៅ ដោយទឹកព្រះនេត្រ ទ្រង់ព្រះកន្សែងសោយ សោកហើយ ទ្រង់ក៏លះបង់ពួកញាតិ កាត់យសបលិពោធិ ទាំង អស់ កាត់បុគ្គទារបលិពោធិ កាត់ញាតិបលិពោធិ កាត់មិត្តាមិត្ត បលិពោធិ កាត់សន្តិធិបលិពោធិ ហើយការសក់ នឹងពួកមាត់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាវិទ្យោសោ

កាសាយានិ វត្ថានិ អន្ធាទេត្វា អការស្មា អនការិយំ
 បព្វជិត្វា អាតិញ្ចនការិ ឧបកន្ធា ឯកោ ចរតិ
 វិហរតិ ឥរិយតិ វត្ថតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតិ
 ឯវំ កកវា បព្វជ្ជាសង្ខារេន ឯកោ ។

កថំ កកវា អនុតិយដ្ឋេន ឯកោ ។ សោ
 ឯវំ បព្វជិតោ សមាធា ឯកោ អរញ្ញានបត្តានិ
 បត្តានិ សេនាសនានិ បដិសេវតិ អប្បសន្តានិ អប្ប-
 និក្ខេបសានិ វិជនវតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ
 បដិសល្លានសារូចានិ សោ ឯកោ កច្ចតិ ឯកោ
 តិដ្ឋតិ ឯកោ និសីទតិ ឯកោ សេយ្យំ កប្បតិ
 ឯកោ តាមំ ចិណ្ឌាយ ចរិសតិ ឯកោ បដិក្កមតិ
 ឯកោ រហោ និសីទតិ ឯកោ ចង្កមំ អជិដ្ឋាតិ
 ឯកោ ចរតិ វិហរតិ ឥរិយតិ វត្ថតិ ចាលេតិ
 យបេតិ យាបេតិ ឯវំ កកវា អនុតិយដ្ឋេន ឯកោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្បៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ចេញចាកផ្ទះចូលទៅកាន់ផ្នួស ដល់នូវភាព
 មិនមានការកង្វល់ គ្រាប់ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ ចរទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា
 រស់នៅ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ មួយអង្គឯង ព្រះមានព្រះភាគ
 ឈ្មោះថា មួយព្រះអង្គឯង ដោយចំណែកបព្វជ្ជា យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថា មិនមានបុគ្គល
 ជាទីពឹង តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគនោះ កាលទ្រង់ព្រះផ្នួស
 ហើយយ៉ាងនេះ តែមួយព្រះអង្គ ទ្រង់អាស្រ័យសេនាសនៈស្ងាត់ ដែល
 តាំងនៅក្នុងព្រៃ តូចធំ មានសំឡេងតិច មានគឺកងតិច ប្រាសចាកសំដី
 មនុស្សអ្នកដើរទៅមក សមគួរដល់ការកំបាំងអំពីពួកមនុស្ស គួរជាទីលាក់
 ខ្លួនពួនសម្បុរបាន ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ យ៉ាងទៅមួយអង្គឯង ឈរមួយ
 អង្គឯង គង់នៅមួយអង្គឯង សម្រេចការផ្តុំមួយអង្គឯង ចូលទៅកាន់
 ស្រុកដើម្បីចំណូលបាតមួយអង្គឯង ចៀសចេញទៅមួយអង្គឯង គង់នៅ
 ក្នុងទីស្ងាត់មួយអង្គឯង អធិង្គានទីចង្រ្កមមួយអង្គឯង គ្រាប់ទៅ ប្រព្រឹត្ត
 នៅ ចរទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា រស់នៅ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
 មួយព្រះអង្គឯង ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមួយព្រះអង្គឯង ដោយ
 សេចក្តីថា មិនមានបុគ្គលជាទីពឹង យ៉ាងនេះ ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធេសោ

កេមី ភក្កវា តណ្ហាយ បហានដ្ឋេន ឯកោ ។
 សោ ឯវិ ឯកោ អនុតិយោ អប្បមត្តោ អាតាប័
 បហ័តត្តោ វិហារន្តោ នដ្ឋា នេវញ្ញាយ តិវេ ពោ-
 ជ្ជុក្កម្ភលេ មហាបណ្ឌិតំ បទហន្តោ មារំ សសេនំ
 នម្មបី បមត្តពន្ធិំ វិជមត្តា តណ្ហា ជាលំដី សវិត្ត
 វិសត្តតិ បដហតិ វិលោទេតិ ព្យង្គិករេតិ អនកា-
 វង្គមេតិ ។

តណ្ហាទុតិយោ បុរិសោ ធិយមន្ទានំ សំសរំ
 ឥត្ថភាវញ្ញថាភារំ សំសារំ នាតីវត្តតិ
 ឯតមាជ្ជនំ ញត្វា តណ្ហា ទុក្ខសង្ខ សម្ពរំ
 វិតតណ្ហោ អនាទានោ សតោ ភិក្ខុ បរិព្វជេតិ ។
 ឯវិ ភក្កវា តណ្ហាយ បហានដ្ឋេន ឯកោ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថាលះបង់តណ្ហា
នោះ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ មួយព្រះអង្គឯង មិនមាន
បុគ្គលជាទីពឹង យ៉ាងនេះហើយ ព្រះអង្គមិនមានសេចក្តីប្រហែស មាន
ព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស មានព្រះទ័យបញ្ចូលទៅកាន់ព្រះនិព្វាន
ទ្រង់គង់នៅក្រោមដើមពោធិព្រឹក្ស ទៀបឆ្នេរស្ទឹងនេរញ្ញាក តាំងទុកនូវ
មហាបធាន កំចាត់បង់នូវមារ ដែលមិនលែងជនឲ្យរួច ព្រមទាំងសេនា
ជាដៅពង្សនៃអ្នកប្រហែស ហើយលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើ
មិនឲ្យមានបែបភាព នូវតណ្ហា ដែលជាបណ្តាញ ជាគ្រឿងហូរទៅ
ជាប់នៅក្នុងការម្ស្នាក់ផ្សេង ។ ។

បុរសដែលមានតណ្ហាជាទីពឹង រមែងអន្ទោលទៅអស់កាល
ជាយូរអង្វែង មិនប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសំសារវដ្ត ជាភាពមាន
ប្រការយ៉ាងនេះ ជាភាពមានប្រការដទៃ ភិក្ខុដឹងនូវទោស
នេះហើយ គប្បីជាអ្នកប្រាសចាកតណ្ហា មិនមានការប្រកាន់
មានស្មារតី រៀននូវតណ្ហា ដែលជាដែនកើតទុក្ខ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាមួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថា លះបង់
តណ្ហា យ៉ាងនេះ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កថំ ភកវា ឯកន្តវីតរកោតិ ឯកោ ។ រកស្ស
 បហំនត្តា ឯកន្តវីតរកោតិ ឯកោ ។ ទោសស្ស
 បហំនត្តា ឯកន្តវីតទោសោតិ ឯកោ ។ មោហស្ស
 បហំនត្តា ឯកន្តវីតមោហោតិ ឯកោ ។ កិលេសានំ
 បហំនត្តា ឯកន្តនិកិលេសោតិ ឯកោ ។

កថំ ភកវា ឯកាយនមក្កំ កតោតិ ឯកោ ។
 ឯកាយនមក្កោ វុច្ចតិ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា ចត្តារោ
 សម្មប្បដ្ឋានា ចត្តារោ ឥន្ទ្រចានា បញ្ចុទ្ធិយានំ
 បញ្ចុ ពលានំ សត្ត ពោជ្ឈង្គំ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ
 មក្កោ ។

ឯកាយនំ ជាតិខយន្តនស្សី

មក្កំ បដាជានិ ហិរានុកម្មី

ឯតេន មក្កេន អតីសុ បុព្វេ

តីស្សន្តិយេវ តរន្តិ ឌីយន្តិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកកតៈ
 ដោយចំណែកមួយ តើដូចម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង
 ព្រោះប្រាសចាកកតៈ ដោយចំណែកមួយ ព្រោះលះបង់កតៈហើយ ។
 ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះប្រាសចាកទោសៈ ដោយ
 ចំណែកមួយ ព្រោះលះបង់ទោសៈហើយ ។ ព្រះមានព្រះភាគមួយព្រះអង្គ
 ឯង ព្រោះប្រាសចាកមោហៈ ដោយចំណែកមួយ ព្រោះលះបង់មោហៈ
 ហើយ ។ ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះមិនមានកិលេស
 ដោយចំណែកមួយ ព្រោះលះបង់នូវកិលេសទាំងឡាយហើយ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះស្តេចទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅ
 នៃបុគ្គលម្នាក់ឯង តើដូចម្តេច ។ ដែលហៅថា ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គល
 ម្នាក់ឯង (នោះ) សំដៅយកសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤
 ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានប្រក្រតីឃើញនូវទីបំផុត នៃធម៌ជា
 គ្រឿងអស់ទៅនៃជាតិ មានសេចក្តីអនុគ្រោះ ដោយប្រ-
 យោជន៍ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ នូវផ្លូវជាទីទៅ នៃបុគ្គលម្នាក់ឯង
 ជនទាំងឡាយក្នុងកាលមុន បានឆ្លងហើយតាមផ្លូវនេះ ជន
 ទាំងឡាយបម្រុងនឹងឆ្លង ទាំងជនទាំងឡាយកំពុងឆ្លង
 នូវឱយៈ(កំពុងតាមផ្លូវនេះ) ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

ឯវិ ភក្កវា ឯកាយនមក្កំ កតោតិ ឯកោ ។

កតិ ភក្កវា ឯកោ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិ អភិ-
 សម្ពោធាតិ ឯកោ ។ ពោធិ វុច្ចតិ ចត្វសុ មក្កេសុ
 ញ្ញាលំ បញ្ញា បញ្ញាប្រិយំ បញ្ញាពាលំ ធម្មវិចយសម្ពោ-
 ជ្ឈេដ្ឋា វិមិសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ។ ភក្កវា តេន
 ពោធិញ្ញាលោន សព្វេ សង្ខារា អនិច្ចាតិ ពុជ្ឈិ
 សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ ពុជ្ឈិ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ ពុជ្ឈិ
 អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារាតិ ពុជ្ឈិ ។ បេ។ ជាតិប្បុច្ចយា
 ជរាមរណានំ ពុជ្ឈិ អវិជ្ជានិរោធា សង្ខារនិរោធាតិ
 ពុជ្ឈិ ។ បេ។ ជាតិនិរោធា ជរាមរណានិរោធាតិ ពុជ្ឈិ
 ឥទំ ទុក្ខនំ ពុជ្ឈិ អយំ ទុក្ខសមុទយោតិ ពុជ្ឈិ
 អយំ ទុក្ខនិរោធាតិ ពុជ្ឈិ អយំ ទុក្ខនិរោធតតាមិនំ
 បដិបទាតិ ពុជ្ឈិ ឥមេ អាសវាតិ ពុជ្ឈិ អយំ អាសវ-
 សមុទយោតិ ពុជ្ឈិ អយំ អាសវនិរោធាតិ ពុជ្ឈិ អយំ
 អាសវនិរោធតតាមិនំ បដិបទាតិ ពុជ្ឈិ ឥមេ ធម្មា
 អភិញ្ញាយ្យាតិ ពុជ្ឈិ ឥមេ ធម្មា បរិញ្ញាយ្យាតិ ពុជ្ឈិ ឥមេ
 ធម្មា បហាតញ្ញាតិ ពុជ្ឈិ ឥមេ ធម្មា ភាវេតញ្ញាតិ ពុជ្ឈិ

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្រឹស ទី ១៦

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះសេចក្តីទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅ
នៃបុគ្គលម្នាក់ឯង យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គតែម្នាក់ឯង ទ្រង់
ត្រាស់ដឹងនូវអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិ តើដូចម្តេច ។ ញាណ បញ្ញា
បញ្ញាទ្រុឺយ បញ្ញាពលៈ ធម្មវិចយៈ សម្ពោជ្ឈន្ត វិមសា វិបស្សនា
សម្មាទិដ្ឋិ ក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា ពោធិ ។ ដោយសារពោធិញាណ
នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ដឹងថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង
ត្រាស់ដឹងថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ត្រាស់ដឹងថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា
ត្រាស់ដឹងថា សង្ខារទាំងឡាយមានអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ត្រាស់ដឹងថា
ជរាមរណៈមានជាតិជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងថា សេចក្តីរលត់នៃសង្ខារ ព្រោះ
រលត់អវិជ្ជា ។ បេ ។ ត្រាស់ដឹងថា ការរលត់នៃជរាមរណៈ ព្រោះរលត់ជាតិ
ត្រាស់ដឹងថា នេះទុក្ខ ត្រាស់ដឹងថា នេះទុក្ខសមុទ័យ ត្រាស់ដឹងថា
នេះទុក្ខនិរោធិ ត្រាស់ដឹងថា នេះទុក្ខនិរោធិតាមនីបដិបទា ត្រាស់ដឹងថា
នេះអាសវៈ ត្រាស់ដឹងថា នេះអាសវៈសមុទ័យ ត្រាស់ដឹងថា នេះ
អាសវៈនិរោធិ ត្រាស់ដឹងថា នេះអាសវៈនិរោធិតាមនីបដិបទា ត្រាស់ដឹងថា
ធម៌ទាំងនេះ គប្បីដឹង ត្រាស់ដឹងថា ធម៌ទាំងនេះ ត្រូវកំណត់ត្រាស់ដឹង
ថា ធម៌ទាំងនេះ ត្រូវលះបង់ ត្រាស់ដឹងថា ធម៌ទាំងនេះ ត្រូវចំរើន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥមេ ធម្មា សច្ចំកាតព្វាតិ ពុជ្ឈី ធន្នំ ជស្សាយត-
 ណានំ សមុទយញ្ច អត្ថន្តមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីន-
 វញ្ច និស្សរណាញ្ច ពុជ្ឈី បញ្ចន្នំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ
 សមុទយញ្ច អត្ថន្តមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច
 និស្សរណាញ្ច ពុជ្ឈី ធន្នំ មហាភ្នតានញ្ច សមុទយញ្ច
 អត្ថន្តមញ្ច អស្សាទញ្ច អាទីនវញ្ច និស្សរណាញ្ច
 ពុជ្ឈី យន្តិញ្ច សមុទយធម្មំ សព្វន្នំ និរោធធម្មន្នំ
 ពុជ្ឈី ។ អថវា យន្តិញ្ច ពុជ្ឈិតព្វំ បដិពុជ្ឈិតព្វំ
 សម្ពុជ្ឈិតព្វំ អធិកន្តព្វំ ផុសិតព្វំ សច្ចំកាតព្វំ សព្វន្នំ
 តេន ពោធិញ្ញាលោន ពុជ្ឈី អនុពុជ្ឈី បដិពុជ្ឈី
 សម្ពុជ្ឈី សម្មាពុជ្ឈី អធិកច្ន័ បដិលភិ ផុសេសិ
 សច្ចំកាសិ ឃរំ ភកវា ឃកោ អនុត្ថរំ សម្មាសម្ពោធិ
 អភិសម្ពុទ្ធាតិ ឃកោ ។

រតិមជ្ឈិតាតិ រតិន្នំ នេក្ខម្មរតិ បរវេក្ខរតិ ឧបសមរតិ
 សម្ពោធិរតិ អជ្ឈិតា^(១) អធិកច្ន័ ផុសេសិ សច្ចំកាសិតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ត្រាស់ដឹងថា ធម៌ទាំងនេះ ត្រូវធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ត្រាស់ដឹងនូវហេតុដែល
 នាំឲ្យកើតឡើងផង នូវសេចក្តីអស់ផង នូវអានិសង្សផង នូវទោសផង
 នូវកិរិយារលាស់ចោលផង នៃផស្សៈតនៈ ៦ ត្រាស់ដឹងនូវហេតុដែល
 នាំឲ្យកើតឡើងផង នូវសេចក្តីអស់ផង នូវអានិសង្សផង នូវទោសផង
 នូវកិរិយារលាស់ចោលផង នៃបាទានក្ខន្ធ ៥ ត្រាស់ដឹងនូវហេតុដែល
 នាំឲ្យកើតឡើងផង នូវសេចក្តីអស់ផង នូវអានិសង្សផង នូវទោសផង
 នូវកិរិយារលាស់ចោលផង នៃមហាក្ខត្រូប ៤ ត្រាស់ដឹងថា ធម្មជាតិណា
 មួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ តែងរលត់
 ទៅវិញជាធម្មតា ។ មួយទៀត ធម្មជាតិណាមួយ ដែលព្រះមាន
 ព្រះភាគគប្បីជ្រាប គប្បីជ្រាបចំពោះ គប្បីជ្រាបព្រម គប្បីត្រាស់ដឹង
 គប្បីពាល់ត្រូវ គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រះមានព្រះភាគ ក៏ទ្រង់ជ្រាប
 ជ្រាបតាមលំដាប់ ជ្រាបចំពោះ ជ្រាបព្រម ជ្រាបដោយប្រពៃ ត្រាស់ដឹង
 បានចំពោះ ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម្មជាតិទាំងអស់នោះ
 ដោយពោធិញ្ញាណនោះ ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះ
 ព្រះអង្គតែមួយព្រះអង្គឯង ត្រាស់ដឹងនូវអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិ យ៉ាងនេះ ។

ពាក្យថា សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងបទថា បានដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរ
 មានសេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ដល់ សម្រេច ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យ
 ជាក់ច្បាស់ នូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងនេកម្មៈ នូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងបរិវេក

សោធអ្សមោ សាវ័បុត្តសុត្តន្តទ្ធេសោ

ឯកោវ រតិមជ្ឈិតា ។ តេនាហា សាវ័បុត្តត្ថេរោ

សនេវកស្សំ លោកស្សំ យថា និស្សិតិ ចក្កមា

សព្វំ តមំ វិនោទេត្វា ឯកោវ រតិមជ្ឈិតាតិ ។

[១៧៤] តំ ពុទ្ធិំ អសិទ្ធិំ តាទី អកុហំ កុណិមាភតិ

ពហុនមិធ ពុទ្ធានំ អត្ថបញ្ចេន អាកមំ ។

[១៧៥] តំ ពុទ្ធិំ អសិទ្ធិំ តាទីនំ ពុទ្ធាតិ យោ

សោ ភកវា សយម្ហំ អនាចរិយកោ បុព្វេ អនន្តស្សំ-

តេសុ ធម្មេសុ សាមំ សទ្ធានំ អភិសម្ពុជ្ឈិ តត្ថ ច

សព្វញ្ញតំ បត្តោ ពលេសុ ច វសីការំ បត្តោ ។

ពុទ្ធាតិ កេនត្ថេន ពុទ្ធា ។ ពុជ្ឈិតា សទ្ធានីតិ

ពុទ្ធា ។ ពោធិតា បជាយាតិ ពុទ្ធា ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

នូវសេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងការស្ងប់រម្ងាប់ នូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងសម្លាញ់
ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បានដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរ មួយព្រះអង្គ
ឯង ។ ហេតុនោះ ព្រះសារីបុត្តភ្លេងពោលថា

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុប្រាកដដល់លោក ព្រមទាំង
ទេវលោក ទ្រង់កំចាត់បង់ នូវឆន្ទៈទាំងពួង តែមួយ
អង្គឯង បានដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរ ។

(១៧៤) ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រសា ដើម្បីឲ្យដឹងអ្នកជាប់ច្រើន
នាក់ ក្នុងទីនេះ ចំពោះព្រះពុទ្ធ អង្គនោះ ព្រះអង្គមិន
អាស្រ័យ ទ្រង់នឹងធើរ ព្រះអង្គមិនកុហក ព្រះអង្គជាមេពួក
ទ្រង់យាងមក ។

(១៧៥) អធិប្បាយពាក្យថា ចំពោះព្រះពុទ្ធអង្គនោះ ព្រះអង្គមិនអា-
ស្រ័យ ជាតាទិបុគ្គល ត្រង់ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ ព្រះមានព្រះភាគ
ជាសយម្ប ឥតមានគ្រូអាចារ្យ បានត្រាស់ដឹងសច្ចៈដោយព្រះអង្គឯង
ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលមិនធ្លាប់ឮក្នុងកាលមុនផង ទ្រង់ដល់នូវសព្វពាក្យ-
ញាណក្នុងសច្ចៈនោះផង ទ្រង់ដល់នូវការស្គាល់ក្នុងពលៈទាំងឡាយផង ។
សំនួរត្រង់ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ ចុះព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ដោយអត្ថបទដូចម្តេច ។
ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុព្រះអង្គត្រាស់ដឹងសច្ចៈទាំងឡាយ ។
ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុព្រះអង្គញ្ញាំងពួកសត្វឲ្យត្រាស់ដឹង ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សព្វពាតាយ ពុទ្ធា ។ សព្វទស្សវិតាយ ពុទ្ធា ។
 អភិញ្ញាយតាយ^(១) ពុទ្ធា វិកសិតាយ^(២) ពុទ្ធា ។
 ជីណាសវសង្ខារេន ពុទ្ធា ។ ជីវបក្កិលេស-
 សង្ខារេន ពុទ្ធា ។ ឯកន្តវីតរកោតិ ពុទ្ធា ។
 ឯកន្តវីតមោសោតិ ពុទ្ធា ។ ឯកន្តវីតមោហោតិ
 ពុទ្ធា ។ ឯកន្តនិក្កិលេសោតិ ពុទ្ធា ។
 ឯកាយនមន្តិ កតោតិ ពុទ្ធា ។ ឯកោ អនុត្តរំ
 សម្មាសម្ពោធិ អភិសម្មុទ្ធាតិ ពុទ្ធា ។ អពុទ្ធវិហ-
 តត្ថា ពុទ្ធិប្បដិលាភត្ថា ពុទ្ធា ។ ពុទ្ធាតិ នេតំ នាមំ
 មាតរា កតំ ន បិតរា កតំ ន ភាតរា កតំ ន ភតិ-
 និយា កតំ ន មិត្តាមច្ចេហំ កតំ ន ញាតិសាលោហិ-
 តេហំ កតំ ន សមណាព្រាហ្មណេហំ កតំ ន ទេវ-
 តាហំ កតំ វិមោក្ខន្តិកមេតំ ពុទ្ធានំ កកវន្តានំ
 ពោធិយា មូលេ សហ សព្វពាតញ្ញាណស្ស បដិលាភា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះទ្រង់ត្រាស់ដឹងនូវធម៌ទាំងអស់ ។ ព្រះនាមថា
 ព្រះពុទ្ធ ព្រោះទ្រង់ឃើញច្បាស់នូវធម៌ទាំងអស់ ។ ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ
 ព្រោះទ្រង់ត្រាស់ដឹងដោយព្រះអង្គឯង ។ ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះ
 អង្គរកហើយ ។ ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះការរាប់ថាជាព្រះវិញ្ញាណស្រព ។
 ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះការរាប់ថាមិនមានឧបក្កិលេស ។ ព្រះនាមថា
 ព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាករាគៈ ដោយចំណែកមួយ ។ ព្រះនាមថា
 ព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកទោសៈ ដោយចំណែកមួយ ។ ព្រះនាម
 ថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកមោហៈ ដោយចំណែកមួយ ។
 ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គមិនមានកិលេសដោយចំណែកមួយ ។
 ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គយាងទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅតែមួយអង្គឯង ។
 ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គត្រាស់ដឹងអនុក្ករសម្មាសម្ពោធិតែមួយ
 អង្គឯង ។ ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គកំចាត់បង្គំនូវសេចក្តីមិន
 ដឹង ព្រោះព្រះអង្គបាននូវសេចក្តីត្រាស់ដឹង ។ ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធខ្លះ⁺
 ព្រះមាតាមិនបានថ្វាយ ព្រះបិតាមិនបានថ្វាយ បង្គំបួនប្រុសមិនបានថ្វាយ
 បង្គំបួនស្រីមិនបានថ្វាយ ពួកមិត្តនឹងអាមាត្យមិនបានថ្វាយ ពួកញាតិសា-
 លាហិតមិនបានថ្វាយ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍មិនបានថ្វាយ ពួកទេវតា
 ក៏មិនបានថ្វាយ ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធខ្លះ⁺ ជាព្រះនាមមានក្នុងទីបំផុតនៃ
 វិមោក្ខ របស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយទ្រង់មានជោគ ការបញ្ចត្តិថា ព្រះពុទ្ធ
 នេះ (ភើត) ដោយការធ្វើឱ្យដាក់ច្បាស់ ព្រមដោយការបានចំពោះ

សោធន៍សមា សាវ័បុត្តសុត្តន្តទ្វេសោ

សង្ខតោ បញ្ចត្តិ យទិទំ ពុទ្ធាតំ តំ ពុទ្ធិ ។

(១៧៦) អសីតន្តិ ទ្វេ និស្សយោ តណ្ហានិស្សយោ ច និដ្ឋិនិស្សយោ ច ។

កតមោ តណ្ហានិស្សយោ ។ យាវតា តណ្ហា-
សង្ខាតេន សមកតំ មរិយានិកតំ ឌុំជិតតំ បរិ-
យន្តិតតំ បរិក្កហិតំ មមាយតំ ឥទំ មមំ ឯតំ
មមំ ឯតុកំ មមំ ឯត្តាវតា មមំ មម រូបា សន្តា
កម្មា រសា ដោជ្ជញ្ច អត្ថរណា ចាប្បរណា ទាសីនា-
សា អដេឡុកា កុក្កជស្វករា ហត្ថិកវាស្សវឡុវា
ខេត្តិវត្ថុ ហិរញ្ញំ សុវណ្ណំ តាមនិកមរាជនានិយោ រដ្ឋញ្ច
ជនបទោ ច កោសោ ច កោដ្ឋាគារញ្ច កេវលម្បិ
មហាបវរី តណ្ហាវសេន មមាយតំ យាវតា
អដ្ឋសតតណ្ហាវិបរីតិ^(១) អយំ តណ្ហានិស្សយោ ។

កតមោ និដ្ឋិនិស្សយោ ។ វីសតិវត្ថុកា សក្កា-
យទិដ្ឋិ នសវត្ថុកា មិច្ឆាទិដ្ឋិ នសវត្ថុកា អន្តត្ថា-
ហិកា ទិដ្ឋិ យា ឯវរូបា ទិដ្ឋិ ទិដ្ឋិកតំ ទិដ្ឋិកហនំ
ទិដ្ឋិកត្តារោ ទិដ្ឋិវិស្វកាយិកំ ទិដ្ឋិវិប្បន្តតំ

១-ម. អន្តិសតំ តណ្ហាវិបរីតំ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តខ្មែរ ទី ១៦

នូវសព្វពាក្យពោណទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ (លោកពោលថា)
រំពោះព្រះពុទ្ធនោះ ។

(១៧៦) ពាក្យថា ព្រះអង្គមិនអាស្រ័យ អធិប្បាយថា គ្រឿង
អាស្រ័យមាន ២ គ្រឿងអាស្រ័យគឺតណ្ហា ១ គ្រឿងអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ១ ។

គ្រឿងអាស្រ័យគឺតណ្ហា តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលប្រកាន់វត្ថុដែលខ្លួន
ធ្វើឲ្យជាសីមា ធ្វើឲ្យជាព្រំ ធ្វើឲ្យជាប្រទល់ដែន ធ្វើឲ្យជាទីបំផុត កាន់
កាប់ ប្រកាន់ ដោយចំណែកតណ្ហា ទាំងអម្បាលមានថា នេះរបស់
អញ នេះរបស់អញ ប៉ុណ្ណេះរបស់អញ អម្បាលមាននេះរបស់អញ រូប
សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ កំរាល គ្រឿងដណ្តប់ ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំប្រុស
ពវេត ចៀម មាន់ ជ្រូក ដំរី គោ សេះ ឈ្មោល សេះញី ស្រែ ចម្ការ ប្រាក់
មាស ស្រកនិគម រាជធានី ដែន ជនបទ ឃ្លាំងនឹងជម្រករបស់អញ
សូម្បីការប្រកាន់នូវដែនដីទាំងមូល ដោយអំណាចតណ្ហា ការប្រែប្រួល
នៃតណ្ហា ១០៨ ទាំងអម្បាលមាន នេះគ្រឿងអាស្រ័យគឺតណ្ហា ។

គ្រឿងអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។ សក្កាយទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ២០ មិច្ឆាទិដ្ឋិ
មានវត្ថុ ១០ អនុគាហិកទិដ្ឋិមានវត្ថុ ១០ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃស្យាតគឺទិដ្ឋិ
ផ្លូវលំបាកគឺទិដ្ឋិ ធម្មជាតិដ៏ទាស់គឺទិដ្ឋិ ធម្មជាតិញញាក់ញញើតគឺទិដ្ឋិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ទិដ្ឋសំយោជនំ កាហោ បដិគ្គាហោ អភិធិវេសោ
 បរាមាសោ កុម្មតោ មិច្ឆាបដោ មិច្ឆតំ តិគ្គាយតនំ
 វិបរិយេសត្តាហោ វិបរីតត្តាហោ វិប្បល្លាសត្តាហោ
 មិច្ឆាតាហោ អយាថាវកស្មី យាថាវកន្តំ កាហោ
 យាវតា ឆ្វាសដ្ឋំ ទិដ្ឋតតានំ អយំ ទិដ្ឋនិស្សយោ ។

ពុទ្ធស្ស ភកវតោ តណ្ហានិស្សយោ បហំនោ
 ទិដ្ឋនិស្សយោ បដិទិស្សដ្ឋោ ។ តណ្ហានិស្សយស្ស
 បហំនត្ថា ទិដ្ឋនិស្សយស្ស បដិទិស្សដ្ឋត្ថា ភកវា
 ចក្កំ អនិស្សតោ សោតំ យានំ ជីវំ កាយំ មនំ
 អនិស្សតោ រូបេ សន្នេ កន្នេ រសេ ដោដ្ឋព្វេ កុលំ
 កណំ អាវាសំ លាភំ យសំ បសំសំ សុខំ ចីវរំ
 បិណ្ឌមាតំ សេនាសនំ តិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារំ
 កាមធាតុំ រូបធាតុំ អរូបធាតុំ កាមករំ រូបករំ អរូប-
 ករំ សញ្ញាករំ អសញ្ញាករំ នេវសញ្ញានាសញ្ញាករំ
 ឯកវេការករំ ចតុវេការករំ បញ្ចវេការករំ អតីតំ
 អនាគតំ បច្ចុប្បន្នំ ទិដ្ឋសុតមុតិវិញ្ញាតព្វេ ធម្មេ
 អនិស្សតោ អនល្លំនោ អនុបកតោ អនុជ្ឈាសិតោ
 អនធិមុតោ និក្ខន្តោ និស្សដ្ឋោ វិប្បមុតោ វិសញ្ញតោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គ្រឿងចង្កៀកគឺទិដ្ឋិ កំណាន់ កំណាន់សិបស្នូន ការប្រកាន់មាំ
 ការស្តាប់អង្គែល ផ្លូវគ្រវើម ផ្លូវខុស សភាពខុស ទីដូចជាកំពង់
 កំណាន់ដោយការស្វែងរកផ្សេងៗ កំណាន់ផ្ទុយ កំណាន់ប្រែប្រួល
 កំណាន់ខុស កំណាន់ថា មែនក្នុងវត្ថុដែលមិនមែន ទិដ្ឋិ ៦២ ទាំង
 អម្បាលមាន នេះគ្រឿងអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ។

ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ លះបង់គ្រឿងអាស្រ័យគឺតណ្ហា រលាស់ចោល
 គ្រឿងអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិហើយ ។ ព្រោះលះបង់គ្រឿងអាស្រ័យគឺតណ្ហា
 រលាស់ចោលគ្រឿងអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ព្រះមានព្រះភាគ មិនអាស្រ័យចក្ខុ
 មិនអាស្រ័យសោតៈ ឃានៈ ជីវ្ហ កាយ ចិត្ត មិនអាស្រ័យ មិនស្មិត
 មិនចូលទៅជិត មិនដក់ចិត្ត មិនចុះចិត្ត ស្ទុះចេញ ខ្ចាតចេញ ឃ្លាត
 ចេញ ប្រាសចេញ ចាករូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ត្រកូល
 ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ ចីវរ បិណ្ឌបាត
 សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ
 កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នៅសញ្ញា-
 សញ្ញាភព ឯកវេក្ខារភព ចតុវេក្ខារភព បញ្ចវេក្ខារភព ជាអតីត
 អនាគត បច្ចុប្បន្ន ធម៌ទាំងឡាយដែលខ្លួនឃើញ ព្វ ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង

សោធអ្សសោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

វិមរិយា ធិកតេន ចេតសា វិហរតីតិ តំ ពុទ្ធិ អសីតំ ។

(១៩៩) តាធិន្តំ ភកកា បញ្ចហុកាវេហិ តាធិ
 ឥដ្ឋានិដ្ឋេ តាធិ ចត្តារីតិ តាធិ តិណ្ណារីតិ តាធិ
 មុត្តារីតិ តាធិ តំនិទ្ទេសា តាធិ ។

កេជំ ភកកា ឥដ្ឋានិដ្ឋេ តាធិ ។ ភកកា លាភេមិ
 តាធិ អលាភេមិ តាធិ យសេមិ តាធិ អយសេមិ តាធិ
 បសិសាយមិ តាធិ ធិន្ទាយមិ តាធិ សុខេមិ តាធិ
 ទុក្ខេមិ តាធិ ។ ឯកញ្ចេ ពាហំ កន្លេន លំម្បេយ្យំ
 ឯកញ្ចេ ពាហំ វាសិយា តច្ឆេយ្យំ ។ អមុកស្មី
 នត្ថំ រាគោ អមុកស្មី នត្ថំ បដិមំ ។ អនុនយប-
 ដិយវិប្បហំនោ ឧក្សាតិធិក្សាតិវីតិវត្តោ អនុរោធិវិរោ-
 ធសមតិក្កតោ ។ ឯវំ ភកកា ឥដ្ឋានិដ្ឋេ តាធិ ។

កេជំ ភកកា ចត្តារីតិ តាធិ ។ ភកកាតោ(១)

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្បេស ទី ១៦

មានព្រះវិសេសម្រេចសម្រាន្តទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះពុទ្ធ
អង្គនោះ ព្រះអង្គមិនអាស្រ័យ ។

(១៩៧) ពាក្យថា ទ្រង់នឹងធីង អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នឹងធីង
ដោយអាការ៥ គឺទ្រង់នឹងធីងក្នុងវដ្តរម្មណ៍នឹងអនិវដ្តរម្មណ៍ ១ ទ្រង់នឹងធីង
ព្រោះព្រះអង្គបានលះ ១ ទ្រង់នឹងធីងព្រោះព្រះអង្គបានឆ្ងល់ ១ ទ្រង់នឹងធីង
ព្រោះព្រះអង្គបានរួច ១ ទ្រង់នឹងធីងព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះ ១ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងធីងក្នុងវដ្តរម្មណ៍នឹងអនិវដ្តរម្មណ៍ តើដូច
ម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នឹងធីងក្នុងលាភផង ទ្រង់នឹងធីងក្នុងការមិន
មានលាភផង ទ្រង់នឹងធីងក្នុងយសផង ទ្រង់នឹងធីងក្នុងការមិនមានយសផង
ទ្រង់នឹងធីងក្នុងសេចក្តីសរសើរផង ទ្រង់នឹងធីងក្នុងនិរន្តរផង ទ្រង់នឹងធីង
ក្នុងសុខផង ទ្រង់នឹងធីងក្នុងទុក្ខផង ។ បើពួកជនគប្បីលាបព្រះពាហ្មមាន
ដោយគ្រឿងក្រអូប គប្បីប្រាសព្រះពាហ្មមានដោយកាំបិតព្រា ។ គម្រក
ក្នុងការលាបដោយគ្រឿងក្រអូបឯណោះមិនមាន សេចក្តីថ្លាថ្លាក់ក្នុងការ
ប្រាសដោយកាំបិតព្រាឯណោះមិនមាន ។ ព្រះមានព្រះភាគលះស្រឡះនូវ
សេចក្តីស្រឡាញ់ស្អិតនឹងសេចក្តីថ្លាថ្លាក់ កន្លងផុតនូវសេចក្តីកាន់ជើងនឹង
សេចក្តីផ្តាញផ្តាល់ កន្លងផុតស្រឡះនូវសេចក្តីត្រវឹតត្រង់នឹងសេចក្តីខុសចិត្ត ។
ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងធីងក្នុងវដ្តរម្មណ៍នឹងអនិវដ្តរម្មណ៍ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នឹងធីង ព្រោះព្រះអង្គបានលះ តើដូចម្តេច ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វាគោ ចត្តោ វន្តោ មុត្តោ បហំនោ បដិទ្ធិស្សន្នោ ។
 នោសោ មោហោ កោនោ ឧបនំហោ មក្ខោ
 បណ្ឌសោ ឥស្សោ មច្ឆរិយំ មាយា សាវេយ្យំ ជម្ពោ
 សារម្ពោ មាណោ អតិមាណោ មនោ បមាណោ សព្វោ
 កិលេសោ សព្វោ ទុច្ឆរិតោ សព្វោ ទរថា សព្វោ បរិទ្ធាហោ
 សព្វោ សត្តាថា សព្វាកុសលាភិសដ្ឋាវា ចត្តោ វន្តោ
 មុត្តោ បហំនោ បដិទ្ធិស្សន្នោ ។ ឃី ភក្កវា ចត្តាវីតិ តាទិ ។

កថំ ភក្កវា តិណ្ណាវីតិ តាទិ ។ ភក្កវា កា-
 មោយំ តិណ្ណោ ភរោយំ តិណ្ណោ ទិដ្ឋាយំ តិណ្ណោ
 អវិជ្ជាយំ តិណ្ណោ សព្វសំសារបដិ តិណ្ណោ ឧត្តិណ្ណោ
 ទិត្តិណ្ណោ អតិក្កន្តោ សមតិក្កន្តោ វីតិវត្តោ ។ សោ
 វដ្ឋវាសោ ចិណ្ណចរណោ កតន្តោ . កតទិសោ កត-
 កោដិកោ ចាលិតព្រហ្មចរិយោ ឧត្តមទិដ្ឋិប្បត្តោ
 ភាវិតមត្តោ បហំនក្កិលេសោ បដិវិទ្ធាកុប្បោ សច្ចិ-
 កតនិរោធ�ោ ។ ទុក្ខំ តស្ស បរិញ្ញាតំ សមុទយោ
 បហំនោ មត្តោ ភាវិតោ និរោធ�ោ សច្ចិកតោ
 អភិញ្ញាយំ អភិញ្ញាតំ បរិញ្ញាយំ បរិញ្ញាតំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បានលះ ខ្លាត់ លែង កំចាត់ លះបង់រាគៈ ។
 ទ្រង់បានលះ ខ្លាត់ លែង កំចាត់ លះបង់ទោសៈ មោហៈ កោធនៈ ឧបនាហៈ
 មក្ខៈ ចឡោសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សារេយ្យៈ ចម្ពៈ សារម្ពៈ
 មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់
 សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ ការអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ ការរក្សាក្រហាយ
 ទាំងអស់ អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងអស់ ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 នឹងធីនី ព្រោះព្រះអង្គបានលះ យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នឹងធីនី ព្រោះទ្រង់បានឆ្លង តើដូចម្តេច ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគទ្រង់បានឆ្លងការមោឃៈ ឆ្លងករោធនៈ ឆ្លងទិដ្ឋាយៈ ឆ្លងអវិជ្ជាយៈ
 ឆ្លង ឆ្លងផុត ឆ្លងរួច កន្លង កន្លងដោយប្រពៃ រំលង នូវផ្លូវសង្សារទាំង
 អស់ ។ ព្រះអង្គគង់នៅក្នុងអរិយពស ប្រព្រឹត្តចរណៈដើរហួសផ្លូវឆ្ងាយ
 គឺសង្សារ ដល់នូវទិស គឺ (ព្រះនិព្វាន) ដល់នូវទីបំផុត (អនុបាទិសស-
 និព្វាន) រក្សាព្រហ្មចរិយៈ ដល់នូវទិដ្ឋដ៏ឧត្តម ចំរើនមគ្គ លះបង់កិលេស
 ចាក់ធ្លុះព្រះអរហត្តផល ដែលមិនកំរើក ធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់នូវនិរោធិ ។
 ព្រះអង្គកំណត់ដឹងទុក្ខ លះបង់សមុទយៈ ចំរើនមគ្គ ធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់នូវ
 និរោធិ ត្រាស់ដឹងធម៌ដែលត្រូវត្រាស់ដឹង កំណត់ធម៌ដែលត្រូវកំណត់ដឹង

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

បហាតតំ បហំនំ ភាវេតតំ ភាវិតំ សច្ចំកាតតំ
 សច្ចំកតំ ។ សោ ឧត្តតបលំយោ សង្ខណ្ឌបរិក្ខោ
 អត្ថន្ទ្រសិកោ និរុត្តន្ទោ អរិយោ បន្ទុទ្ធដោ បន្ទុកាវោ
 វិសញ្ញត្តោ បញ្ចង្គវិប្បហំនោ ធន្យង្គសមន្មាគតោ
 ឯការក្ខោ ចតុរាបស្សនោ បន្ទុណ្ឌបច្ចេកសច្ចោ
 សមវយសដ្ឋេសនោ អនាវិលសង្កប្បោ បស្សន្ទកាយ-
 សង្ខារោ សុរិមតចិត្តោ សុរិមតប្បញ្ញោ កេវលំ វិសិគវា
 ឧត្តមបុរិសោ បរមបុរិសោ បរមប្បតិប្បត្តោ ។ សោ
 នេវ អាចិនិតិ ន អបចិនិតិ អបចិនិត្វា វិរោតា
 នេវ បជហិតិ ន ឧបាទិយិតិ បជហិត្វា វិរោតា
 នេវ វិសំនេតិ ន ឧស្សំនេតិ វិសំនេត្វា វិរោតា
 នេវ វិជុបេតិ ន សន្ទុបេតិ វិជុបេត្វា វិរោតា
 អសេត្តនំ សីលត្តនំ សមន្មាគតត្តា វិរោតា

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

លះបង់ធម៌ដែលត្រូវលះបង់ ចំរើនធម៌ដែលត្រូវចំរើន ធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់
 នូវធម៌ ដែលត្រូវធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ ។ ព្រះអង្គដកគន្លឹះទ្វារ គឺអវិជ្ជា
 កំចាត់ស្នាមភ្លោះគឺកម្មកិសង្ខារ ដកសសរខ្សឺន គឺតណ្ហា មិនមានសន្ទុះ
 ទ្វារ គឺឱរម្បាគិយសំយោជនៈ ជាបុគ្គលបរិសុទ្ធ ទំលាក់ទង់ជ័យ គឺមានៈ
 ហើយដាក់ការៈ គឺខន្ធជាដើម ប្រាសចាកយោគៈ នឹងកិលេស លះ
 ស្រឡះនូវអង្គ ៥ គឺនិវរណៈ ប្រកបអង្គ ៦ គឺឧបេក្ខា មានការឃុំគ្រង
 យ៉ាងឯក គឺសតិ មានអបសេរ្យធម៌ ៤ បន្ទាប់បន្សំសច្ចៈ មានការ
 ស្វែងរកគ្រប់យ៉ាង លះចោលហើយដោយប្រពៃ មានសង្កប្បៈមិនល្អក់
 រម្ងាប់កាយសង្ខារ មានចិត្តរួចស្រឡះដោយល្អ មានបញ្ញាច្បាស់ស្រឡះ
 ដោយល្អ មានគុណដ៏បរិបូណ៌ អប់រំព្រហ្មចរិយៈ ជាបុរសដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ជា
 បុរសដ៏ក្រៃលែង ដល់ហើយនូវកិរិយាបាននូវអមតៈ ។ ព្រះអង្គឈប់កព្វន
 ឈប់កំចាត់កំចាយ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួនព្រោះកំចាត់កំចាយ (កិលេស)
 ព្រះអង្គឈប់លះបង់ឈប់ប្រកាន់មាំ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះលះបង់
 ព្រះអង្គឈប់ចាក់ស្រែ ឈប់ក្រអឺតក្រអោង ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះ
 មិនចាក់ស្រែ ព្រះអង្គឈប់រំលត់ ឈប់បង្ហាត់ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន
 ព្រោះរំលត់ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះប្រកបដោយអសេក្ខសីលក្ខន្ធ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាទិវុសោ

អសេត្វេន សមាធិត្តន្ធនេ សមដ្ឋាកតត្តា វិសោ
 អសេត្វេន បញ្ញាខន្ធនេ សមដ្ឋាកតត្តា វិសោ អសេ-
 ត្វេន វិមុត្តិត្តន្ធនេ សមដ្ឋាកតត្តា វិសោ អសេត្វេន
 វិមុត្តិត្តាណាទស្សនត្តន្ធនេ សមដ្ឋាកតត្តា វិសោ សុត្តិ-
 បដិច្ចាទយិត្តា វិសោ ឯវំ សមតិក្កមិត្តា វិសោ កិលេ-
 សក្ខំ បរិយាទយិត្តា វិសោ អបរិកមនតាយ វិសោ
 ក្សន្តិ^(១) សមាទាយ វិសោ មុត្តិប្បដិសេវនតាយ វិសោ
 មេត្តាយ ចារិសុទ្ធិយា វិសោ ករុណាយ ចារិសុទ្ធិយា
 វិសោ អុទិតាយ ចារិសុទ្ធិយា វិសោ ឧបេក្ខាយ ចារិ-
 សុទ្ធិយា វិសោ អច្ចន្តចារិសុទ្ធិយា វិសោ អកម្មតាតាយ
 ចារិសុទ្ធិយា វិសោ វិមុត្តត្តា វិសោ សន្តសិតត្តា វិសោ
 ខន្ធបរិយន្តេ វិសោ ជាតុបរិយន្តេ វិសោ អាយតន-
 បរិយន្តេ វិសោ កតិបរិយន្តេ វិសោ ឧបបត្តិបរិយន្តេ
 វិសោ បដិសន្ធិបរិយន្តេ វិសោ កវបរិយន្តេ វិសោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះប្រកបដោយអសេក្ខសមាធិក្នុង ឈ្មោះថា
 ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះប្រកបដោយអសេក្ខបញ្ញាខន្ធ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន
 ព្រោះប្រកបដោយអសេក្ខវិមុត្តិក្នុង ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះប្រកប
 ដោយអសេក្ខវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្នុង ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះដឹង
 អរិយសច្ច ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះកន្លង(តណ្ហាជាគ្រឿងញាប់ញ័រ)
 យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះរំលត់ភ្លើងគិកិលេស ឈ្មោះថា
 ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះមិនមានការត្រឡប់វិញ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន
 ព្រោះចាប់កំពូល (គឺជំនះ) បាន ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះការសេត
 ចំពោះនូវការរួច ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះមេត្តាដ៏បរិសុទ្ធ ឈ្មោះថា
 ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះករុណាដ៏បរិសុទ្ធ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះមុទិតា
 ដ៏បរិសុទ្ធ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះឧបេក្ខាដ៏បរិសុទ្ធ ឈ្មោះថា
 ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះបរិសុទ្ធិយ៍"ងដាច់ខាត ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះបរិ-
 សុទ្ធ មិនមានតណ្ហា ទិដ្ឋ មានៈ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះទ្រង់
 រួចស្រឡះ (ចាកកិលេស) ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ព្រោះជាអ្នកសន្តោស
 ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួនក្នុងទីបំផុតខន្ធ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុត
 ធាតុ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតអាយតនៈ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន
 ក្នុងទីបំផុតគតិ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតឧបបត្តិ ឈ្មោះថា
 ទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតបដិសន្ធិ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតកត

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិខេសោ

សំសារបរិយន្តេ វិគោ វុដ្ឋបរិយន្តេ វិគោ អន្តិមគវេ
 វិគោ អន្តិមសមុស្សយេ វិគោ អន្តិមទេហាធករោ
 កកវា ។

តស្សាយំ បច្ឆិមតោ កកវោ ចរិមោយំ សមុស្សយោ
 ជាតិមរណសំសារោ នត្ថំ តស្ស បុណ្ណកោតិ ។
 ឯវំ កកវា តិណ្ហាវីតិ តាទិ ។

កក្កំ កកវា មុត្តាវីតិ តាទិ ។ កកវតោ រតា
 ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ ។ ឆោសា ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ
 សុវិមុត្តំ ។ មោហា ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ ។

កោធា ឧបនាហា មក្ខា បដ្ឋាសា ឥស្សយ(១)
 មច្ឆរិយា មាយាយ សាវេយ្យា ជញ្ញា សារម្ហា មាធា
 អតិមាធា មទា បមាធា សព្វគិលេសេហិ សព្វទុច្ច-
 រិតេហិ សព្វទរេហិ សព្វបរិធម្មហេហិ សព្វសន្តា-
 បេហិ សព្វកុសលាភិសង្ខារេហិ ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ
 សុវិមុត្តំ ។ ឯវំ កកវា មុត្តាវីតិ តាទិ ។

កក្កំ កកវា តិណ្ហេសា តាទិ ។ កកវា សីលេ សតិ
 សីលវាតិ តិណ្ហេសា តាទិ ។ សង្ខាយ សតិ សន្មោតិ

សារបុគ្គលក្នុងខ្មែរ ទី ១៦

ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតសង្សារ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួនក្នុងទីបំផុត
វដ្តៈឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ក្នុងកតចុងបង្អស់ ឈ្មោះថាទ្រង់នឹងនួន ក្នុងសរីរៈ
ចុងបង្អស់ គឺទ្រង់នូវសរីរៈចុងបង្អស់ រើចេញនូវដំណើរទៅកាន់កតថ្មី ។

នេះជាកតចុងបង្អស់ របស់ព្រះអង្គ នេះជាសរីរៈក្រោយ
បង្អស់របស់ព្រះអង្គ ព្រះអង្គមិនមានជាតិ មរណៈ សង្សារ
នឹងកតថ្មីទៀតទេ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងធីនី ព្រោះបានឆ្លង យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នឹងធីនី ព្រោះបានរួច តើដូចម្តេច ។ ព្រះហឫទ័យ
របស់ព្រះមានព្រះភាគរួច រួចស្រឡះ រួចផុតចាករាគៈ ។ ព្រះហឫទ័យរួច
រួចស្រឡះ រួចផុតចាកទោសៈ ។ ព្រះហឫទ័យរួច រួចស្រឡះ រួចផុតចាក
មោហៈ ។ ព្រះហឫទ័យរួច រួចស្រឡះ រួចផុតចាកកោធៈ ឧបទាហៈ
មន្ទៈ បទ្បាសៈ ឥស្សរា មច្ឆរិយៈ មាយា សាបេយ្យៈ ធម្មៈ សារម្មៈ មានៈ
អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់-
ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង
អភិសង្ខារជាអកុសល ទាំងពួង ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងធីនី
ព្រោះបានរួច យ៉ាងនេះ ។

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នឹងធីនី ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះ តើដូច
ម្តេច ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នឹងធីនី ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា
កាលបើសីលមាន ទ្រង់ក៏មានសីល ។ ទ្រង់នឹងធីនី ព្រោះការសំដែងចេញនូវ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

តំនំទ្កេសា តាទិ ។ វីរិយេ សតិ វីរិយវាតិ តំនំទ្កេសា
 តាទិ ។ សតិយា សតិ សតិមាតិ តំនំទ្កេសា តាទិ ។
 សមាធិស្មី សតិ សមាហិតោតិ តំនំទ្កេសា តាទិ ។
 បញ្ញាយ សតិ បញ្ញាវាតិ តំនំទ្កេសា តាទិ ។
 វិជ្ជាយ សតិ តេវិជ្ជាតិ តំនំទ្កេសា តាទិ ។ អភិ-
 ញ្ញាយ សតិ ធម្មកិញ្ញាតិ តំនំទ្កេសា តាទិ ។
 ពលេ សតិ ទិសពលោតិ តំនំទ្កេសា តាទិ ។
 ឯវំ ភក្កវា តំនំទ្កេសា តាទិ តំ ពុទ្ធិ អសីតំ តាទិ ។

(១៧៨) អត្ថុហំ កណ៌មាគតន្តំ អត្ថុហោតិ
 តំណំ កុហនវត្ថុនំ បច្ចុយប្បដិសេវនសម្មាតំ កុហន-
 វត្ថុ ឥរិយាបថសម្មាតំ កុហនវត្ថុ សាមន្តជប្បនសម្មា-
 តំ កុហនវត្ថុ ។

កតមំ បច្ចុយប្បដិសេវនសម្មាតំ កុហនវត្ថុ ។
 ឥធម៌ កហបតិកា ភិក្ខុំ និមន្តន្តំ ចីវរិបណ្ណា-
 មាតសេនាសនកិលានប្បច្ចុយកេសជ្ជបរិក្ខារេហំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គុណនោះថា កាលបើសត្វមាន ទ្រង់ក៏មានសត្វ ។ ទ្រង់នឹងធីន ព្រោះការ
 សំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើវិរិយៈមាន ទ្រង់ក៏មានវិរិយ ទ្រង់នឹង
 ធីន ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើសតិមាន ទ្រង់ក៏មាន
 សតិ។ ទ្រង់នឹងធីន ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើសមាធិ
 មាន ទ្រង់ក៏តាំងព្រះហ្វឺយឆាប់ ។ ទ្រង់នឹងធីន ព្រោះការសំដែងចេញនូវ
 គុណនោះថា កាលបើបញ្ញាមាន ទ្រង់ក៏មានបញ្ញា ។ ទ្រង់នឹងធីន ព្រោះ
 ការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើវិជ្ជាមាន ទ្រង់ក៏មានត្រៃវិជ្ជា ។
 ទ្រង់នឹងធីន ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើអភិញ្ញាមាន
 ទ្រង់ក៏មានអភិញ្ញា ។ ទ្រង់នឹងធីន ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា
 កាលបើពលៈមាន ទ្រង់ក៏មានពលៈ ១៤ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នឹងធីន
 ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោល
 ថា) ចំពោះព្រះពុទ្ធអង្គនោះ ព្រះអង្គមិនអាស្រ័យ ទ្រង់នឹងធីន ។

[១៩៤] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គមិនកុហក ព្រះអង្គជាមេត្តក
 ទ្រង់យាងមក ត្រង់ពាក្យថា មិនកុហក សេចក្តីថា វត្ថុនៃការកុហកមាន ៣
 គឺវត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងការសេចក្តីយ ១ វត្ថុនៃការកុហកចំណែក
 ខាងវិរិយាបថ ១ វត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងការពោលក្នុងទីជិត ១ ។

វត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងការសេចក្តីយ តើដូចម្តេច ។ ពួកគហបតី
 ក្នុងសាសនានេះ និមន្តកិកដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលាន-

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេសោ

សោ ចាបិច្ឆោ ឥច្ឆាបកតោ អត្ថិតោ ចីវរិប័ណ្ណចាត-
 សេនាសនិកលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារាណំ ភិយ្យោ-
 កម្យតំ ឧបាទាយ ចីវរំ បច្ចក្ខាតិ ប័ណ្ណចាតំ
 បច្ចក្ខាតិ សេនាសនំ បច្ចក្ខាតិ កិលានប្បច្ចយ-
 កេសជ្ជបរិក្ខារំ បច្ចក្ខាតិ ។ សោ ឯវមាហ
 ភី សមណាស្ស មហាក្សេន ចីវរេន ឯតំ សារុប្បំ
 យំ សមណោ សុសាធា វា សង្ការក្ខជា វា
 ចាបណិកា វា នន្តកានិ ឧច្ចិនិត្វា សង្ឃដី
 ករិត្វា ជាវេយ្យ ភី សមណាស្ស មហាក្សេន
 ប័ណ្ណចាតេន ឯតំ សារុប្បំ យំ សមណោ ឧញាចរិ-
 យាយ ប័ណ្ណិយាលោបេន ជីវិតំ កប្បេយ្យ ភី
 សមណាស្ស មហាក្សេន សេនាសនេន ឯតំ សារុប្បំ
 យំ សមណោ រុក្ខមូលិកោ វា អស្ស សោសានិកោ
 វា អញ្ចោកាសិកោ វា ភី សមណាស្ស មហាក្សេន
 កិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារេន ឯតំ សារុប្បំ យំ
 សមណោ បូតិមុត្តេន ហរីតកីឡណ្ណេន ឱសដំ
 កវេយ្យតិ តទុបាទាយ លូទំ ចីវរំ ជាវេតិ លូទំ
 ប័ណ្ណចាតំ កុញតិ លូទំ សេនាសនំ បដិសេវតិ

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

ប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាពាក្រក់ ត្រូវ
 សេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ មានសេចក្តីត្រូវការ អាស្រ័យសេចក្តីប្រាថ្នា
 ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ដ៏លើសលប់
 ហើយហាមឃាត់ចីវរ ហាមឃាត់បិណ្ឌបាត ហាមឃាត់សេនាសនៈ
 ហាមឃាត់គំនលាប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ។ ភិក្ខុនោះ បាននិយាយ
 យ៉ាងនេះថា ស្រមណ៍ មានប្រយោជន៍អ្វី ដោយចីវរមានថ្ងៃច្រើន
 ឯការសមគួរនេះ ស្រមណ៍ ត្រូវតែរើសសំពត់ ដែលមិនមានជាយ
 ទាំងឡាយ អំពីព្រៃស្មសាន ឬអំពីគំនរសម្រាម ឬក៏ដែលធ្លាក់ក្នុង
 ចន្លោះផ្សារ យកមកធ្វើសង្ឃ័យប្រើប្រាស់ ស្រមណ៍មានប្រយោជន៍អ្វី
 ដោយបិណ្ឌបាតមានថ្ងៃច្រើន ឯការសមគួរនេះ ស្រមណ៍ត្រូវតែចិញ្ចឹម
 ជីវិតដោយពន្ធុតបាយ ដែលធ្វើឲ្យទៅជាដុំ ដោយការដើរទៅស្វែងរក
 ស្រមណ៍មានប្រយោជន៍អ្វី ដោយសេនាសនៈមានថ្ងៃច្រើន ឯការសម
 គួរនេះ ស្រមណ៍ ត្រូវតែជាអ្នកនៅជិតដើមឈើ ឬនៅក្នុងព្រៃស្មសាន
 ពុំនោះសោត នៅក្នុងទីវាល ស្រមណ៍មានប្រយោជន៍អ្វី ដោយគិលា-
 នប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារមានថ្ងៃច្រើន ឯការសមគួរនេះ ស្រមណ៍ ត្រូវតែ
 ធ្វើថ្នាំដោយទឹកម្សត្តស្អុយ ដោយចំណិតផ្លែសម័ តាំងអំពីកាលនោះ
 ក៏ប្រើប្រាស់ចីវរសៅហ្មង បរិភោគបិណ្ឌបាតសៅហ្មង សេនាសនៈ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ល្ងាចំ កំលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការំ បដិសេវតិ ។
 តមេនំ កហបតិកា ឯវំ ជានន្តំ អយំ សមណោ
 អប្បិច្ឆោ សន្តដ្ឋោ បរិវិត្តោ អសំសដ្ឋោ អារទ្ធវិរិយោ
 ធុតវំទោតិ កិយ្យោ កិយ្យោ និមន្តន្តំ ចីវរបិណ្ឌបាត-
 សេនាសនកំលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការេហំ ។ សោ
 ឯវមាហា តិណ្ឌំ សម្មធិការា សទ្ធោ កុលបុត្តោ
 ពហំ បុព្វំ បសេវតិ សទ្ធាយ សម្មធិការា សទ្ធោ
 កុលបុត្តោ ពហំ បុព្វំ បសេវតិ ទេយ្យធម្មស្ស
 សម្មធិការា សទ្ធោ កុលបុត្តោ ពហំ បុព្វំ បសេវតិ
 នក្ខំណោយ្យនំ សម្មធិការា សទ្ធោ កុលបុត្តោ
 ពហំ បុព្វំ បសេវតិ តុម្ហាកញ្ចោវាយំ សទ្ធា អត្ថំ
 ទេយ្យធម្មោ ច សំវិជ្ជតិ អហព្វា បដិក្កហាកោ
 សទាហំ ន បដិក្កហោស្សមិ ឯវំ តុម្ហេ បុព្វេន
 បរិពាហិកា ករិស្សេន ន មយ្ហំ ឥមំនា អត្តោ អបិច
 តុម្ហាកំយេវ អនុកម្យាយ បដិក្កណាមីតិ តទុបាទាយ
 ពហុម្បំ ចីវរំ បដិក្កណាតិ ពហុម្បំ បិណ្ឌបាតំ
 បដិក្កណាតិ ពហុម្បំ សេនាសនំ បដិក្កណាតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

សៅហ្មង សេពសោយគិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិការ ដ៏សៅហ្មង ។

ពួកគហបតីដឹងភិក្ខុនោះ យ៉ាងនេះថា ស្រមណ៍នេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នា

តិច ជាអ្នកសន្តោស ស្ងប់ស្ងាត់ មិនច្របូកច្របល់ ផ្គងព្យាយាម ពោល

ធុតគុណ ដូច្នេះហើយ ក៏រើសតែនិមន្តដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ

នឹងគិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិការ ។ ភិក្ខុនោះបាននិយាយ យ៉ាងនេះថា កុល-

បុត្រមានសទ្ធា បានបុណ្យច្រើន ព្រោះវត្ថុៗ ប្រការមានក្នុងទីចំពោះមុខ

គឺកុលបុត្រមានសទ្ធាបានបុណ្យច្រើន ព្រោះសទ្ធាមានក្នុងទីចំពោះមុខ ១

កុលបុត្រមានសទ្ធា បានបុណ្យច្រើន ព្រោះឈ្យធម៌មានក្នុងទីចំពោះ

មុខ១ កុលបុត្រមានសទ្ធា បានបុណ្យច្រើន ព្រោះពួកទុក្ខណែយៗបុគ្គល

មានក្នុងទីចំពោះមុខ១ សទ្ធារបស់ពួកអ្នកក៏មាន ឈ្យធម៌ក៏មានព្រម

អាត្មាក៏ជាអ្នកទទួល បើអាត្មានឹងមិនទទួល កាលបើយ៉ាងនេះពួកអ្នកមុខជា

ឃ្លាតឆ្ងាយចាកបុណ្យមិនខាន អាត្មាមិនមានសេចក្តីត្រូវការដោយវត្ថុនេះ

ទេ ប៉ុន្តែអាត្មាទទួល ដើម្បីអនុគ្រោះដល់ពួកអ្នកទេតើ តាំងពីនោះមកភិក្ខុ

នោះទទួលចីវរក៏ច្រើន ទទួលបិណ្ឌបាតក៏ច្រើន ទទួលសេនាសនៈក៏ច្រើន

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធេសោ

តហុម្ពំ តិណាធបដ្ឋច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារំ បដិក្កណ្ឌាតិ ។
 យា ឯវុទា ភាក្កដិកា ភាក្កដិយំ កុហនា កុ-
 ហាយនា កុហិតតំ ឥទំ វុច្ឆតិ បច្ចយប្បដិសេវន-
 សង្ខាតំ កុហនវត្ថុ ។

កតមំ ឥរិយាបថសង្ខាតំ កុហនវត្ថុ ។ ឥន-
 កោច្ឆោ ចាបិច្ឆោ ឥច្ឆាបកតោ សម្ពាវនាធិប្បាយោ
 ឯវំ មំ ជនោ សម្ពាវេស្សតីតិ កមំ សណ្ឋាបេតិ ហំ
 សណ្ឋាបេតិ ឯសជ្ជំ សណ្ឋាបេតិ សេយ្យំ សណ្ឋាបេតិ
 បណិទាយ កច្ឆតិ បណិទាយ តិដ្ឋតិ បណិទាយ
 ឯសីទតិ បណិទាយ សេយ្យំ កប្បេតិ សមាហិតោ
 វិយ កច្ឆតិ សមាហិតោ វិយ តិដ្ឋតិ សមាហិតោ
 វិយ ឯសីទតិ សមាហិតោ វិយ សេយ្យំ កប្បេតិ
 អាចាថកក្កដ្ឋាយវំ ហោតិ ។ យា ឯវុទា ឥរិយា-
 បថស្ស អាវេបនា បវេនា សណ្ឋបនា ភាក្កដិកា
 ភាក្កដិយំ កុហនា កុហាយនា កុហិតតំ ឥទំ
 វុច្ឆតិ ឥរិយាបថសង្ខាតំ កុហនវត្ថុ ។

សារបុគ្គលស្តង់ដារ ទី ១៦

ទទួលបានប្រយោជន៍សេដ្ឋកិច្ចការកើនឡើង ។ ការធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃ
ការធ្វើមុខស្រពោន ការបំភាន់ អាការនៃការបំភាន់ ភាពនៃការបំភាន់
មានសភាពយ៉ាងនេះ ឯណា នេះលោកហៅថា វត្ថុនៃការកុហកចំណែក
ខាងការសេចក្តីយ ។

វត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងវិជ្ជាបថ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនា
នេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាអាក្រក់ ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ ប្រាថ្នា
ការសរសើរ (គិត) ថា អ្នកផងនឹងសរសើរនាពេលណាមួយនេះ ហើយ
រៀបចំដំណើរ រៀបចំការឈរ រៀបចំការអង្គុយ រៀបចំការដេក ប្រុង
ចិត្តហើយ ទើបដើរ ប្រុងចិត្តហើយទើបឈរ ប្រុងចិត្តហើយទើបអង្គុយ
ប្រុងចិត្តហើយទើបសម្រេចនូវការដេក ដើរធ្វើហាក់ដូចជាចូលកាន់សមាធិ
ឈរធ្វើហាក់ដូចជាចូលកាន់សមាធិ អង្គុយធ្វើហាក់ដូចជាចូលកាន់សមាធិ
សម្រេចការដេកធ្វើហាក់ដូចជាចូលកាន់សមាធិ ជាបុគ្គលហាក់ដូចជាចូល
ឈានក្នុងតន្ត្រីចក្ខុ (នៃអ្នកផង) ។ កិរិយាផង កិរិយាតំកល់ កិរិយា
រៀបចំនូវវិជ្ជាបថ កិរិយាធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃការធ្វើមុខស្រពោន
កិរិយាបំភាន់ អាការនៃការបំភាន់ ភាពនៃការបំភាន់ មានសភាពយ៉ាងនេះ
ឯណា នេះលោកហៅថា វត្ថុនៃការកុហក ចំណែកខាងវិជ្ជាបថ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កតមំ សាមន្តជប្បនសង្ខតំ កុហានវត្ថុ ។
 ឥនេកោច្ឆា ចាបិច្ឆា ឥច្ឆាបកតោ សម្មាវនាធិប្បា-
 យោ ឯវំ មំ ជនោ សម្មាវេស្សតីតិ អរិយធម្មសង្ខេ-
 ស្សីតំ វាចំ ភាសតិ យោ ឯវ្យបំ ចីវំ ជារេតិ សោ
 សមណោ មហេសត្តោតិ ភណាតិ យោ ឯវ្យបំ បត្តំ
 ជារេតិ លោហថាលកំ ជារេតិ ធម្មករកំ ជារេតិ
 បរិសាវនំ ជារេតិ កុញ្ញកំ ជារេតិ ឧបាហនំ
 ជារេតិ កាយពន្ធនំ ជារេតិ អាឈានំ ជារេតិ
 សោ សមណោ មហេសត្តោតិ ភណាតិ ។ យស្ស
 ឯវ្យចោ ឧបជ្ឈាយោ សោ សមណោ មហេសត្តោតិ
 ភណាតិ ។ យស្ស ឯវ្យចោ អាចរិយោ សមាធិបជ្ឈា-
 យកា សមាធិចរិយកា មិត្តា សន្និដ្ឋា សម្មត្តា
 សហាយា សោ សមណោ មហេសត្តោតិ ភណាតិ។
 យោ ឯវ្យចេ វិហារេ វសតិ សោ សមណោ
 មហេសត្តោតិ ភណាតិ ។ យោ ឯវ្យចេ អន្តរាយោកេ
 វសតិ ចាសាទេ វសតិ ហម្មិយេ វសតិ កុហាយំ
 វសតិ លេណោ វសតិ កុដិយា វសតិ ក្រុជាតារេ
 វសតិ អដ្ឋេ វសតិ មាឡេ វសតិ ឧទ្ធុណោ វសតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

វត្ថុនៃការកុហក ចំណែកខាងការពោលក្នុងទីជិត តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះ
ក្នុងសាសនានេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាអាក្រក់ ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្រប់
សង្កត់ ប្រាថ្នាការសរសើរ (គិត) ថា អ្នកផងនឹងសរសើរអាត្មាអញ
យ៉ាងនេះ ហើយពោលវាចាដែលអាស្រ័យព្រមនូវអរិយធម៌ គឺពោល
ថា ស្រមណីណា ទ្រទ្រង់ចំរើរមានសភាពយ៉ាងនេះ ស្រមណីនោះមាន
ស័ក្តិធំ ពោលថា ស្រមណីណា ទ្រទ្រង់បាត្រ ទ្រទ្រង់ផ្តុលលោហៈ
ទ្រទ្រង់ធម្មក្រក ទ្រទ្រង់សំពត់តម្រងទឹក ទ្រទ្រង់កូនសោ ទ្រទ្រង់ស្បែក
ជើង ទ្រទ្រង់វត្ថុពន្លឺចង្អៀត ទ្រទ្រង់សំពត់អាវយាគៈ មានសភាពយ៉ាងនេះ
ស្រមណីនោះមានស័ក្តិធំ ។ ពោលថា ស្រមណីណា មានទុបដ្ឋាយ៍
បែបនេះ ស្រមណីនោះ មានស័ក្តិធំ ។ ពោលថា ស្រមណីណា
មានអាចារ្យ មានទុបដ្ឋាយ៍ស្មើគ្នា មានអាចារ្យស្មើគ្នា មានពួកមិត្ត
មានពួកភរិយ យ៉ាងជិតជិត យ៉ាងស្អាតស្អែក បែបនេះ ស្រមណី
នោះ មានស័ក្តិធំ ។ ពោលថា ស្រមណី ណា នៅក្នុងវិហារ
បែបនេះ ស្រមណីនោះ មានស័ក្តិធំ ។ ពោលថា ស្រមណី
ណា នៅក្នុងបង្គោល នៅក្នុងប្រាសាទ នៅក្នុងផ្ទះ មានដំបូល
រលើង នៅក្នុងរូងភ្នំ នៅក្នុងទីសម្រាប់ជ្រកកោន នៅក្នុងកុដី
នៅក្នុងផ្ទះមានកំពូល នៅក្នុងបម្រ នៅក្នុងផ្ទះមូល នៅក្នុងថែវ

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទ្ធេសោ

ឧបជ្ជានសាលាយំ វសតិ មណ្ឌបេ វសតិ វុត្តម្បលេ
 វសតិ សោ សមណោ មហេសគ្រោតិ កណ៌តិ ។
 អថវា កោរជីកកោរជីកោ ភាគុដិកភាគុដិកោ
 កុហកុហោ លបលហោ មុខសម្បវិតោ អយំ ស-
 មណោ ឥមាសំ ឯវុចានំ សន្តានំ វិហារសមា-
 បត្តិនំ លាភតិ តានិសំ កម្មំ កុដ្ឋំ ឯបុណំ បដិច្ចដ្ឋំ
 លោកុត្តរសុញ្ញតាបសិយុត្តំ កមំ កថេតិ ។ យោ
 ឯវុចា ភាគុដិកា ភាគុដិយំ កុហនា កុហាយនា
 កុហិតត្តំ ឥទំ វុចតិ សាមន្តជប្បនសដ្ឋានំ កុ-
 ហនវត្ថុ ។

ពុទ្ធស្ស កកវតោ ឥមាឯ ភីណិ កុហនវត្ថុនិ
 បហំនាឯ សមច្ឆន្ទានិ វុបសន្តានិ បដិប្បស្សនានិ
 អកព្វប្បត្តិកានិ ញាណត្ថិនា ទិដ្ឋានិ តស្មា ពុទ្ធា
 អកុហោតិ អកុហំ ។

[១៩៩] កណ៌មាគតន្តំ កណ៌តិ កណ៌ ។
 កកវា កណាចរិយោតិ កណ៌ ។ កណស្ស សត្តានិ
 កណ៌ ។ កណំ បរិហារតិ កណ៌ ។ កណំ
 ឡិវទតិ កណ៌ ។ កណំ អនុសាសតិ កណ៌ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

នៅក្នុងរោងឆាន់ នៅក្នុងបារាំង នៅក្នុងម្លប់ឈើ បែបនេះ ស្រមណីនោះ
 មានស័ក្តិធំ ។ មួយទៀត ភិក្ខុធ្វើមុខស្រងូតស្រងាត់ ធ្វើមុខស្រពោន
 ស្រពាប បំភាន់បំភាំង និយាយពក់ទាក់ ត្រូវគេសរសើរដោយអំណាច
 មាត់ ក៏ពោលសំដីដ៏ជ្រៅ កំបាំង ល្អិត ដ៏បិទបាំង ប្រកបព្រមដោយ
 ព្រះនិព្វានដែលជាលោកុត្តរធម៌ ប្រាកដដូចនោះថា ស្រមណីនេះ ជា
 អ្នកបានវិហារសមាបត្តិទាំងឡាយ ដ៏រំលាប់ មានសភាពយ៉ាងនេះ ។
 កិរិយាធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃការធ្វើមុខស្រពោន កិរិយាបំភាន់
 ភាពនៃការបំភាន់ ភាពនៃការបំភាំង មានសភាពយ៉ាងនេះ ឯណា
 នេះលោកហៅថា វត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងការពោលក្នុងទីជិត ។

វត្ថុនៃការកុហកទាំង ៣ នេះ ព្រះពុទ្ធមានដោតបានលះបង់ ក្បាល
 គ្របល រំលត់រំលាយ រំលាយរំលោះ ធ្វើមិនគួរឱ្យកើតឡើងបាន
 ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថាព្រះអង្គមិន
 កុហក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គមិនកុហក ។

[១៧៧] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គជាមេពួក ទ្រង់យាងមក
 ត្រង់ពាក្យថា ព្រះអង្គជាមេពួក គឺព្រះមានព្រះភាគជាមេពួក ។ ព្រះមាន
 ព្រះភាគឈ្មោះថាមេពួក ព្រោះជាអាចារ្យរបស់ពួក ។ ឈ្មោះថាមេពួក
 ព្រោះជាគ្រូរបស់ពួក ។ ឈ្មោះថាមេពួក ព្រោះគ្រប់គ្រងពួក ។ ឈ្មោះថា
 មេពួក ព្រោះទូន្មានពួក ។ ឈ្មោះថាមេពួក ព្រោះប្រដៃប្រដៅពួក ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វិសារទោ កណ៌ ឧបសង្កម្ពត្តិ កណ៌ ។
 កណ៌ស្ស សុស្សសតិ សោតិ ឌីធម្មតិ អញ្ញាច័ត្តិ
 ឧបង្កបេត្តិ កណ៌ ។ កណ៌ អកុសលា វុដ្ឋាបេត្តា
 កុសលេ បតិដ្ឋបេត្តិ កណ៌ ។ ភិក្ខុកណ៌ស្ស
 កណ៌ ។ ភិក្ខុនីកណ៌ស្ស កណ៌ ។ ឧបាសកក-
 ណ៌ស្ស កណ៌ ។ ឧបាសិកាកណ៌ស្ស កណ៌ ។
 រាជកណ៌ស្ស កណ៌ ។ ខត្តិយកណ៌ស្ស កណ៌ ។
 ព្រាហ្មណ៌ស្ស កណ៌ ។ វេស្សកណ៌ស្ស កណ៌ ។
 សុទ្ធកណ៌ស្ស កណ៌ ។ ព្រហ្មកណ៌ស្ស កណ៌ ។
 ទេវកណ៌ស្ស កណ៌ ។ សង្ឃ កណ៌ កណាចរិយោ
 អាគតោ ឧបាគតោ សមុបាគតោ សម្មត្តោ សង្ក-
 ស្សនករុន្តិ អកុហំ កណ៌មាគតិ ។

(២០០) ពហុន្ទមិធ ពន្ធានន្តិ ពហុន្ទន្តិ ពហុន្តិ
 ខត្តិយានំ ព្រាហ្មណានំ វេស្សានំ សុទ្ធានំ កហ-
 ដ្ឋានំ បព្វជិតានំ ទេវានំ មនុស្សានំ ។ ពន្ធានន្តិ
 ពន្ធានំ ពន្ធនរាជំ បរិចារិកានំ សិស្សានន្តិ ពហុន្ទមិធ
 ពន្ធានំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ឈ្មោះថាមេពួក ព្រោះភ្ញៀវភ្នំចូលទៅកាន់ពួក ។ ឈ្មោះថាមេពួក
 ព្រោះពួកប្រាថ្នាដើម្បីស្តាប់ ផ្សំឯសោតៈ ដកល់ចិត្តដើម្បីដឹង (ព្រះពុទ្ធ
 ដ៏កា) របស់ព្រះអង្គ ។ ឈ្មោះថាមេពួក ព្រោះញ៉ាំងពួកឲ្យចេញ
 ចាកអកុសលហើយ ឲ្យតាំងនៅមាំក្នុងកុសល ។ ឈ្មោះថាមេពួក
 របស់ពួកភិក្ខុ ។ ឈ្មោះថាមេពួក របស់ពួកភិក្ខុនី ។ ឈ្មោះថាមេពួក
 របស់ពួកឧបាសក ។ ឈ្មោះថា មេពួក របស់ពួកឧបាសិកា ។
 ឈ្មោះថា មេពួក របស់ពួកព្រះរាជា ។ ឈ្មោះថា មេពួក របស់ពួក
 ក្សត្រិយ៍ ។ ឈ្មោះថាមេពួក របស់ពួកព្រាហ្មណ៍ ។ ឈ្មោះថា
 មេពួក របស់ពួកវេស្សៈ ។ ឈ្មោះថា មេពួក របស់ពួកស្ពុទ្ធៈ ។
 ឈ្មោះថាមេពួក របស់ពួកព្រហ្ម ។ ឈ្មោះថាមេពួក របស់ពួកទេវតា ។
 ទ្រង់មានក្រុម មានពួក ជាអាចារ្យរបស់ពួក យាងមកហើយ ចូលមកជិត
 ហើយ ចូលមកជិតព្រមហើយ ដល់ព្រមហើយនូវសង្គស្សនគរ ហេតុនោះ
 (លោកពោលថា) ព្រះអង្គមិនកុហក ព្រះអង្គជាមេពួក ទ្រង់យាងមក ។

(២០០) ពាក្យថា ដើម្បីពួកជនអ្នកជាប់ច្រើននាក់ក្នុងទីនេះ ត្រង់ពាក្យថា
 ច្រើននាក់ គឺដើម្បីពួកក្សត្រិយ៍ ពួកព្រាហ្មណ៍ ពួកវេស្សៈ ពួកស្ពុទ្ធៈ ពួកគ្រ-
 ហស្ថ ពួកបព្វជិត ពួកទេវតា ពួកមនុស្សច្រើននាក់ ។ ពាក្យថា ដើម្បីពួកជន
 អ្នកជាប់ គឺដើម្បីពួកជនអ្នកជាប់ អ្នកប្រព្រឹត្តជាប់ អ្នកបំរើ គឺដើម្បីពួកសិស្ស
 ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដើម្បីពួកជនអ្នកជាប់ដ៏ច្រើននាក់ក្នុងទីនេះ ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទ្ធសោ

(២០០) អត្ថំ បញ្ចេន អាគមន្តំ បញ្ចេន អត្ថំកោ
 អាគតោម្ហំ បញ្ចំ បច្ចត្តកោមោ អាគតោម្ហំ បញ្ចំ សោតុ-
 កោមោ អាគតោម្ហំតិ ឯវម្បំ អត្ថំ បញ្ចេន អាគមំ ។
 អថវា បញ្ចត្តកាណំ បញ្ចប្បត្តកាណំ បញ្ចំ សោតុ-
 កាមាណំ អាគមណំ អភិក្កមណំ ឧបសង្កមណំ បយ្ហរុ-
 ចាសនា សិយាតិ ឯវម្បំ អត្ថំ បញ្ចេន អាគមំ ។
 អថវា បញ្ចាកមោ តុយ្ហំ អត្ថំ ត្រមសិ^(១) អលមត្តោ
 មយោ បច្ចតំ កថេតំ វិស្សជ្ជេតំ វត្ថុស្សេតំ^(២) ការន្តំ
 ឯវម្បំ អត្ថំ បញ្ចេន អាគមំ ។ តេជារា សារីបុត្តត្ថេរោ

តំ ពុទ្ធិ អសិតំ តានី អកុហំ កណ៌មាគតំ

ពហុនមិធ ពន្ធានំ អត្ថំ បញ្ចេន អាគមន្តំ ។

(២០២) ភិក្ខុនោ វិជិតុច្ឆតោ ភជតោ វត្ថុមាសនំ

វត្ថុម្ហំលំ សុសានំ វា បព្វតានំ កុហាសុ វា ។

១ ម. ត្រម្បិ ពហុវេសីតិ ទិស្សតិ ។ ២ ម. វេស្សេតំ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

(២០១) ពាក្យថា ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រស្នា គឺខ្ញុំជាបុគ្គលមកហើយ
 ដោយត្រូវការប្រស្នា ខ្ញុំជាបុគ្គលចង់សួរប្រស្នា ទើបមក ជាបុគ្គល
 ចង់ស្តាប់ប្រស្នាទើបមក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រស្នា
 យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត កិរិយាមក កិរិយាឈានទៅមុខ កិរិយាឈាន
 ក្នុងទៅជិត កិរិយាអង្គុយជិត នៃពួកជនដែលមានសេចក្តីត្រូវការ
 ដោយប្រស្នា នៃពួកជនអ្នកសួរប្រស្នា នៃពួកជនអ្នកចង់ស្តាប់ប្រស្នា
 ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រស្នា យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 មួយវិញទៀត ព្រះអង្គមានការមកដោយប្រស្នា ព្រះអង្គជាបុគ្គលអាច
 ដើម្បីឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គសួរ ដើម្បីសំដែង ដើម្បីឆ្លើយ នេះជាការរបស់
 ព្រះអង្គអ្នកសំដែង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រស្នា
 យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ហេតុនោះ ព្រះសារីបុត្តត្រូវពោលថា

ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រស្នា ដើម្បីពួកជនអ្នកជាប់ច្រើននាក់ ក្នុង
 ទីនេះ ចំពោះព្រះពុទ្ធ អង្គនោះ ព្រះអង្គមិនអាស្រ័យ
 ទ្រង់នឹងធីត ព្រះអង្គមិនកុហក ព្រះអង្គជាមេពួក ទ្រង់
 យាងមក ។

(២០២) ភិក្ខុខ្ញើមរសើម តែងគប្បីសាសនៈទេវ គឺគល់ឈើ
 ឬព្រៃស្នូសាន ឬក្នុងរូងភ្នំទាំងឡាយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២០៣) ភិក្ខុនោ វិជិតុច្ឆតោតិ ភិក្ខុនោតិ
 កល្យាណបុត្តជនស្ស វា ភិក្ខុនោ សេក្ខស្ស វាតិ
 ភិក្ខុនោ ។ វិជិតុច្ឆតោតិ ជាតិយា វិជិតុច្ឆតោ ជរាយ
 ព្យាធិនា មរណោ ន សោកេហិ បរិនេវេហិ ទុក្ខេហិ
 នោមនស្សេហិ ឧទាយាសេហិ វិជិតុច្ឆតោ នេរយិ-
 កេន ទុក្ខេន តិរច្ឆានយោនិកេន ទុក្ខេន បិត្តិ-
 វិសយិកេន ទុក្ខេន មាទុសកេន ទុក្ខេន កញ្ចា-
 ក្កនិម្មលកេន ទុក្ខេន កញ្ចេ បិតិម្មលកេន ទុក្ខេន
 កញ្ចវដ្ឋនិម្មលកេន ទុក្ខេន ជាតស្ស្សបនិពទ្ធកេន
 ទុក្ខេន ជាតស្ស្ស បរាឆេយ្យកេន ទុក្ខេន អត្ថបក្ក-
 មេន ទុក្ខេន បរុបក្កមេន ទុក្ខេន ទុក្ខទុក្ខេន
 សម្ពាទុក្ខេន វិបរិណាមទុក្ខេន ចក្ខុរោកេន ទុក្ខេន
 សោតរោកេន ទុក្ខេន យានរោកេន ទុក្ខេន ជីវា-
 រោកេន ទុក្ខេន កាយរោកេន ទុក្ខេន សីសរោកេន
 ទុក្ខេន កណ្តារោកេន ទុក្ខេន មុទរោកេន ទុក្ខេន
 ទន្ធរោកេន ទុក្ខេន កាសេន សាសេន
 បិណសេន ឧបេន ជវេន ក្កច្ឆរោកេន មុច្ឆាយ
 បក្ខន្ធកាយ សុលាយ វិស្វចកាយ កុដ្ឋេន កណ្តេន

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២០៣) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុខ្ញើមរមើម ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុ គឺភិក្ខុជា
 កល្យាណបុគ្គជន ឬជាសេត្វៈ ហេតុនោះ(លោកពោលថា) ភិក្ខុ ។ ពាក្យ
 ថា ខ្ញើមរមើម គឺខ្ញើមរមើមជាតិ ខ្ញើមរមើមជរា ព្យាធិ មរណៈ សេចក្តី
 សោក សេចក្តីឡើងខ្យល់ សេចក្តីទុក្ខ សេចក្តីតូចចិត្ត សេចក្តីសង្រួង
 សង្រួង ខ្ញើមរមើម ព្រួយចិត្ត អៀន ឆ្លើមទុកដែលកើតក្នុងនរក ទុកដែល
 កើតក្នុងកំណើតតិរចាន ទុកដែលកើតក្នុងបិត្រិវិស័យ ទុកដែលកើតក្នុង
 មនុស្ស ទុកមានកិរិយាចូលកាន់គភ៌ជាដើមចម ទុកមានកិរិយាបិតនៅ
 ក្នុងគភ៌ជាដើមចម ទុកមានកិរិយាចេញចាកគភ៌ជាដើមចម ទុកដែល
 ចូលទៅចងក្រៀកនូវសត្វដែលកើតហើយ ទុកដែលជាបត់អំពីអ្នកដទៃ
 នៃសត្វដែលកើតហើយ ទុកដោយសេចក្តីព្យាយាមរបស់ខ្លួន ទុក
 ដោយសេចក្តីព្យាយាមរបស់គេ ទុកដោយសេចក្តីលំបាក ទុកដោយ
 សង្ខារ ទុកដោយការប្រែក្លាយ ទុកដោយរោគភ័ក្ត ទុកដោយរោគ
 ត្រចៀក ទុកដោយរោគច្រមុះ ទុកដោយរោគអណ្តាត ទុកដោយរោគ
 កាយ ទុកដោយរោគក្បាល ទុកដោយរោគត្រចៀក ទុកដោយ
 រោគមាត់ ទុកដោយរោគធ្មេញ ក្អក ហឺត រោគច្រមុះ ក្តៅក្នុង ត្រាំត្រា
 យូរ ពក រោគក្នុងពោះ សន្ធឹប សន្ធឹ ចុះឈាម ចុះស្បែក ចុះរាគរូស

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

កំណសេន សោសេន អបមារេន នន្ទយា កុណា-
 យា កុច្ឆយា រទសាយ វិត្តកាយ លោហិតេន
 បិត្តេន មជ្ជមេហេន អដ្ឋ្យាយ បិដ្ឋកាយ ភគុ-
 លាយ បិត្តសម្មដ្ឋានេហិ អាពាធមហិ សេម្ហសម្មដ្ឋា-
 នេហិ អាពាធមហិ វាតសម្មដ្ឋានេហិ អាពាធមហិ
 សន្និទាតិកេហិ អាពាធមហិ ឧត្តបរិណាមជេហិ អា-
 ពាធមហិ វិសមបរិហារជេហិ អាពាធមហិ ឌុបក្កមិកេ-
 ហិ អាពាធមហិ កម្មវិទាកជេហិ អាពាធមហិ សីតេន
 ឧស្សោន ជិយច្ឆាយ បិទាសាយ ឧច្ចារេន បស្ស្ន-
 វេន ខំសមកសវាតាតបសិរីសបសម្មស្ស្នហិ ទុក្ខេហិ
 មាតុមរណោ នុក្ខេន បិតុមរណោ នុក្ខេន ភាតុ-
 មរណោ នុក្ខេន ភគិនមរណោ នុក្ខេន បុត្តមរ-
 ណោ នុក្ខេន ជីតុមរណោ នុក្ខេន ញាតិព្យាស-
 នេន ភោគព្យាសនេន រោគព្យាសនេន សីលព្យាស-
 នេន និដ្ឋិព្យាសនេន នុក្ខេន វិជិតុច្ឆតោ អដ្ឋិយតោ
 ហរាយតោ ជិតុច្ឆតោតិ ភិក្ខុនោ វិជិតុច្ឆតោ ។

(២០២) ភជតោ វិត្តមាសនន្ទំ អាសនំ
 វុច្ឆតិ យត្ថ និសីទតិ មញ្ញោ បំបិ ភិសិ តដ្ឋិកា

សារបុគ្គលក្នុងខ្មែរ ទី ១៦

ស្រែង របេង ឆ្នកជ្រក ដំនូចស រមាស់ កម រោគកើត
 គ្រងកន្លែងដែលខ្លាដោយក្រចក យូងដែក ឈាម ប្រមាត់ ប្រមេះ
 ទឹកម្សៀតផ្អែម ឫសដូងដុះ រលកកែវ ឫសដូងបាត អាពាធកើតអំពី
 ប្រមាត់ អាពាធកើតអំពីស្នេស្ន អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើត
 អំពីប្រជុំខ្យល់ប្រមាត់នឹងស្នេស្ន អាពាធកើតអំពីរដូវប្រែប្រួល អាពាធកើត
 ដោយការផ្លាស់ប្តូរវិធានបឋមនៃស្នេស្តា អាពាធកើតដោយការព្យាយាម
 (មានរយនឹងបងជាដើម) អាពាធកើតដោយវិបាកនៃកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ
 យូន ស្រែក ដុះ នោម ទុក្ខគឺសម្បស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់
 កំដៅថ្ងៃ នឹងសត្វល្អន ទុក្ខ ព្រោះមាតាស្លាប់ ទុក្ខ ព្រោះបិតា
 ស្លាប់ ទុក្ខ ព្រោះបងប្អូនប្រុសស្លាប់ ទុក្ខ ព្រោះបងប្អូនស្រីស្លាប់
 ទុក្ខ ព្រោះកូនប្រុសស្លាប់ ទុក្ខ ព្រោះកូនស្រីស្លាប់ ទុក្ខ ព្រោះ
 វិនាសញាតិ ព្រោះវិនាសភោគៈ ព្រោះវិនាសគឺរោគ ព្រោះវិនាស
 សីល ព្រោះវិនាសទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ភិក្ខុខ្លាំងអើម ។

(២០៤) ពាក្យថា តែងគប្បីសាសនៈទេសេចក្តីថា គេអង្គុយ
 លើទីណា ទីនោះ លោកហៅថា អាសនៈ គឺ គ្រែ តាំង ពូក កន្លែង

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ធម្មទេវោ វិណាសន្តារោ បណ្ណាសន្តារោ បលាស-
 សន្តារោ ។ វិភិក្ខុ អាសនំ អសប្បាយរូបទិស្សនេន វិភិ-
 ក្ខុ វិភិក្ខុ អសប្បាយសទ្ធិស្សនេន វិភិក្ខុ វិភិក្ខុ បរិវិភិ-
 ក្ខុ ។ បេ ។ អសប្បាយេហិ បញ្ចហិ កាមគុណេហិ វិភិ-
 ក្ខុ បរិវិភិក្ខុ វិភិក្ខុ អាសនំ កជតោ សម្មជតោ សេវតោ
 ជសេវតោ សំសេវតោ បដិសេវតោតិ កជតោ
 វិភិក្ខុមាសនំ ។

(២០៥) វុត្ថម្បលំ សុសានំ វាតិ វុត្ថម្បលំយេវ វុត្ថ-
 ម្បលំ សុសានំយេវ សុសានន្តិ វុត្ថម្បលំ សុសានំ វា ។

(២០៦) បព្វតានំ គុហាសុ វាតិ បព្វតាយេវ
 បព្វតា កណ្តរាយេវ កណ្តរា គិរិគុហាយេវ គិរិគុហា
 បព្វតន្តិកាយោ វុច្ឆន្តិ បព្វតកត្តរា បព្វតានន្តិ
 បព្វតានំ គុហាសុ វា តេនាហា សាវីប្បត្តត្ថោ

ភិក្ខុនោ វិជិត្តត្ថោ កជតោ វិភិក្ខុមាសនំ

វុត្ថម្បលំ សុសានំ វា បព្វតានំ គុហាសុ វាតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

កំណាត់ស្បែក កម្រាលស្មៅ កម្រាលស្លឹកឈើខ្ចី កម្រាលស្លឹក
 ឈើទុំ ។ អាសនៈនោះទេទេ ស្ងាត់ ស្ងាត់សូន្យ ចាកការឃើញរូប
 មិនជាទីសប្បាយ ទេទេ ស្ងាត់ ស្ងាត់សូន្យ ចាកការឮសំឡេងមិន
 ជាទីសប្បាយ ។ បេ ។ ទេទេ ស្ងាត់ ស្ងាត់សូន្យ ចាកកាមគុណ
 ៥ មិនជាទីសប្បាយ ។ គប់ គប់ព្រម សេព សេពដោយអស់ជើង
 សេពព្រម សេពស៊ីបន្ទុះអាសនៈនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា)
 គប់អាសនៈទេទេ ។

(២០៥) ពាក្យថា គល់ឈើ ឬ ព្រៃស្នូសាន សេចក្តីថា
 គល់ឈើហ្នឹងឯង ឈ្មោះថាគល់ឈើ ព្រៃស្នូសានហ្នឹងឯង ឈ្មោះថា
 ព្រៃស្នូសាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គល់ឈើ ឬព្រៃស្នូសាន ។

(២០៦) ពាក្យថា ឬក្នុងរូងភ្នំទាំងឡាយ សេចក្តីថា ភ្នំទាំងឡាយ
 ហ្នឹងឯង ឈ្មោះថាភ្នំ ច្រកទាំងឡាយហ្នឹងឯង ឈ្មោះថា ច្រកភ្នំ
 រូងភ្នំទាំងឡាយហ្នឹងឯង ឈ្មោះថារូងភ្នំ ផ្ទៃភ្នំរបស់ភ្នំទាំងឡាយ ឈ្មោះ
 ថាចន្លោះភ្នំទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ឬក្នុងរូងភ្នំទាំង
 ឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះសាវ័បុត្តត្ថេរពោលថា

ភិក្ខុឆ្លើយអើម តែងគប់អាសនៈទេទេ គឺគល់ឈើ
 ឬព្រៃស្នូសាន ឬក្នុងរូងភ្នំទាំងឡាយ ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធេសោ

[២០៧] ឧច្ចាវចេសុ សយនេសុ ភីវន្តោ^(៦) តត្ថ ភេរវា
 យេហិ ភិក្ខុ ន វេជេយ្យ និក្សេសេ សយនាសនេ។

[២០៨] ឧច្ចាវចេសុ សយនេស្វតិ ឧច្ចាវចេស្វតិ
 ឧច្ចាវចេសុ ហីនប្បណីតេសុ នេកចាបកេសុ ។
 សយនេស្វតិ សយនំ វុច្ឆតិ សេនាសនំ វិហារោ អឡ្ហ-
 យោកោ ចាសាទោ ហម្មិយំ គុហាតិ ឧច្ចាវចេសុ
 សយនេសុ ។

[២០៩] ភីវន្តោ^(៧) តត្ថ ភេរវាតិ ភីវន្តោតិ ភីវន្តោ
 កុដ្ឋន្តោ នន្តោ សុទ្ធិ ករោន្តោ ។ អថវា ភីវន្តោ
 កតិ កត្តកា កវីតកា កវីពហុកា ។ តេ ភេរវាតិ
 សីហា ព្យក្សា ធិបិ អច្ឆន្ទា កោកា កោមហិសា
 ហត្ថិ អហិ វិច្ឆិកា សតបដិ ចោរា វា អស្សុ
 មាណវា កតកម្មា វា អកតកម្មា វាតិ ភីវន្តោ តត្ថ
 ភេរវា ។

[២១០] យេហិ ភិក្ខុ ន វេជេយ្យតិ យេហីតិ
 យេហិ ភេរវេហិ ភេរវេ បស្សិត្វា វា សុណិត្វា វា ន
 វេជេយ្យ នប្បវេជេយ្យ ន សម្បវេជេយ្យ ន តសេយ្យ

១ ម- វិវន្តោ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទេស ទី ១៦

(២០៧) ពួកសត្វគួរខ្លាច ស្រែកក្នុងសយនៈ ខ្ពស់នឹងទាបនោះ

ជាពួកសត្វដែលភិក្ខុ មិនគប្បីរន្ធត់ ក្នុងសយនាសនៈ

មិនមានសំឡេងគឺកកង ។

(២០៨) ពាក្យថា ខ្ពស់នឹងទាប កងបទថា ក្នុងសយនៈ ខ្ពស់នឹងទាប គឺខ្ពស់នឹងទាប ថា កងនឹងថ្លៃ ល្អនឹងអាក្រក់ ។ ពាក្យថា ក្នុងសយនៈ សេចក្តីថា សេនាសនៈ លោកហៅថា សយនៈ គឺវិហារបង្គំ ប្រាសាទ ផ្ទះមានដំបូលរលឹង រុងរឿង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្នុងសយនៈ ខ្ពស់នឹងទាប ។

(២០៩) ពាក្យថា ពួកសត្វគួរខ្លាច ស្រែកក្នុងសយនៈនោះ ត្រង់ពាក្យថា ស្រែក គឺស្រែកសន្ធាប់ បន្តិ ធ្វើសំឡេង ។ មួយទៀត មានប៉ុន្មាន ប៉ុន្មាន មានប្រមាណប៉ុន្មាន មានកំណត់ប៉ុន្មាន ច្រើនប៉ុន្មាន ។

ពាក្យថា ពួកសត្វគួរខ្លាច គឺពួកសីហៈ ខ្លាធំ ខ្លាដំបង ខ្លាឃ្មុំ ខ្លាទំនិញ ត្រៃព្រៃ គោ ក្របី ដំរី ពស់ ខ្នុរ ត្រៃប ពួកចោរ ឬពួកមាណាពមានការងារធ្វើហើយក្តី មានការងារមិនទាន់ធ្វើហើយក្តី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកសត្វគួរខ្លាច ស្រែកក្នុងសយនៈនោះ ។

(២១០) ពាក្យថា ជាពួកសត្វ ដែលភិក្ខុមិនគប្បីរន្ធត់ ត្រង់ពាក្យថា ដែលភិក្ខុ បានសេចក្តីថា ភិក្ខុមិនគប្បីរន្ធត់ មិនគប្បីញាប់ញ័រ មិនគប្បីញាប់ញ័រព្រម មិនគប្បីតក់ស្លុត មិនគប្បីស្ទុះស្ទុះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន ឧត្តសេយ្យ ន បរិត្តសេយ្យ ន កាយេយ្យ ន
 សន្តាសំ អាចជ្ជេយ្យ អភិរុ អស្ស អន្ធម្មំ អនុត្រាសិ
 អបលាយី បហំនកយកេរវេ វិគតលោមហំសោ
 វិហរេយ្យាតិ យេហិ ភិក្ខុ ន វេជេយ្យ ។

(២០០) និក្ខេបសេ សយនាសនេតិ អប្បសន្នេ
 អប្បនិក្ខេបសេ វីជនវតេ មនុស្សរាហសេយ្យកេ
 បដិសល្លានសារូបេ សេនាសនេតិ និក្ខេបសេ សយ-
 នាសនេ ។ តេនាហ សាវ័ប្បត្តត្ថេរោ

ឧទ្ធករេចសុ សយនេសុ ក្កវន្តោ តត្ថ កេរវា

យេហិ ភិក្ខុ ន វេជេយ្យ និក្ខេបសេ សយនាសនេតិ។

(២០២) កត្ថំ បរិស្សយា លោកេត កុច្ឆតោ អកតំ និសំ

យេ ភិក្ខុ អភិសម្មវេ បន្តម្ហិ សយនាសនេ ។

(២០៣) កត្ថំ បរិស្សយា លោកេតិ កត្ថតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនគប្បីឡើងឡើង មិនគប្បីខ្លាច មិនគប្បីដល់ នូវការស្របស្រង់ គប្បី
 ជាបុគ្គលមិនខ្លាច មិនរន្ធត់ មិនស្ងួន មិនរត់ លះបង់សេចក្តីខ្លាច
 នឹងសេចក្តីចំប្រប់ ប្រាសចាកសេចក្តីព្រឺព្រួចនៃរោម ព្រោះពួកសត្វគួរ
 ខ្លាច គឺព្រោះឃើញ ឬព្រោះឮ នូវពួកសត្វគួរខ្លាច ហេតុនោះ
 (លោកពោលថា) ជាពួកសត្វដែលភិក្ខុ មិនគប្បីរន្ធត់ ។

(២១១) ពាក្យថា ក្នុងសយនាសនៈ មិនមានសំឡេងគឺកកង គឺ
 កងសេនាសនៈ មិនមានសំឡេង មិនមានសំឡេងគឺកកង ប្រាសចាក
 ខ្យល់កាយរបស់ជន គួរដល់សេចក្តីស្ងាត់របស់មនុស្ស គួរដល់សេចក្តី
 សម្ងំ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្នុងសយនាសនៈ មិនមាន
 សំឡេងគឺកកង ។ ហេតុនោះ ព្រះសាវ័បុត្តត្ថេរ ពោលថា

ពួកសត្វគួរខ្លាចស្រែកក្នុងសយនៈ ខ្ពស់នឹងទាបនោះ ជាពួក
 សត្វដែលភិក្ខុ មិនគប្បីរន្ធត់ ក្នុងសយនាសនៈ មិនមាន
 សំឡេងគឺកកង ។

(២១២) ភិក្ខុគប្បីគ្របសង្កត់ពួកបរិស្សយៈ (អន្តរាយ) ណា
 ក្នុងសយនាសនៈ ទីបំផុត បរិស្សយៈ(ទាំងនោះ) ក្នុងលោក
 របស់ភិក្ខុទៅកាន់ទិសដែលមិនដែលទៅ តើមានប៉ុន្មាន ។

(២១៣) អធិប្បាយពាក្យថា បរិស្សយៈទាំងឡាយ ក្នុង
 លោក តើមានប៉ុន្មាន ត្រង់ពាក្យថា តើមានប៉ុន្មាន គឺ មានប៉ុន្មាន

សោឡសមោ សាវបុត្តសុត្តនិទ្ទេសោ

កតិ កតិកា កតិកា កតិកា ។ បរិស្សយាតិ ទ្វេ
បរិស្សយា ចាកដបរិស្សយា ច បដិច្ចន្ទបរិស្សយា ច ។

កតមេ ចាកដបរិស្សយា ។ សីហា ព្យក្សា
ទីបី អន្តរាចារ កោកា កោមហិសា ហត្ថ អហិ
វិច្ឆិកា សតបទី ចោរា វា អស្ស មាណវា កត-
កម្មា វា អកតកម្មា វា ចក្ករោតោ សោតរោ-
តោ យានរោតោ ជីវ្ហរោតោ កាយរោតោ សីសរោតោ
កណ្ណរោតោ មុខរោតោ ទន្ធរោតោ កាសោ សា-
សោ បិណសោ ឧហោ ជរោ ត្បច្ឆរោតោ មុត្តា បត្ត-
ន្តិកា សុលា វិស្សច្ឆិកា ត្បដ្ឋ តណ្ហា តិលាសោ
សោសោ អបមារោ ទទ្ធ កណ្ណ កច្ឆ រាសា
វិត្តច្ឆិកា លោហិតំ បិត្តំ មធ្យមេហោ អសា បិឡ-
កា កកន្ទលា បិត្តសម្មដ្ឋានា អាពាធិ សេម្ម-
សម្មដ្ឋានា អាពាធិ វាតសម្មដ្ឋានា អាពាធិ សន្និ-
ចាតិកា អាពាធិ ឧត្តបរិណាមដា អាពាធិ វិស-
មបរិហារដា អាពាធិ ឱបក្កមិកា អាពាធិ កម្ម-
វិចាកដា អាពាធិ សីតំ ឧណ្ហំ ជីយ្ហា បិទាសា ឧត្តា-
រោ បស្សរោ ទិសមកិសវាតាតបសិរីសបសម្មស្សោ

សារីបុគ្គលសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

មានប្រមាណប៉ុន្មាន មានកំណត់ប៉ុន្មាន ច្រើនប៉ុន្មាន ។ ពាក្យថា
បរិស្សយៈទាំងឡាយ គឺ បរិស្សយៈ មាន ២ គឺ បាតបរិស្សយៈ
(អន្តរាយប្រាកដ) ១ បដិច្ចបរិស្សយៈ (អន្តរាយកំបាំង) ១ ។

ពួកបាតបរិស្សយៈ តើដូចម្តេច ។ ពួកសីហៈ ខ្លាធំ ខ្លាដំបង
ខ្លាឃ្មុំ ខ្លាខ្លី ឆ្កែព្រៃ គោ ក្របី ជ័រ ពស់ ខ្នុរ ក្អែប
ពួកចោរ ប្តមាណពមានការងារធ្វើហើយក្តី មានការងារមិនទាន់ធ្វើ
ហើយក្តី រោគភ្នែក រោគត្រចៀក រោគច្រមុះ រោគអណ្តាត រោគកាយ
រោគក្បាល រោគស្លឹកត្រចៀក រោគមាត់ រោគធ្មេញ ក្អក ហឹក
រោគច្រមុះ រោគក្តៅក្នុង រោគគ្រាំគ្រា រោគក្នុងពោះ សន្ទប់ សន្ទុក
ចុះឈាម ចុះសៀត រាករូស យូង ពក ស្រែង របេង ឆ្អឹង
ជ្រូក ដំនួចពិស រមាស់ កម រោគកើតត្រង់កន្លែងដែលខ្វារដោយក្រចក
យូងដែក ឈាម ប្រមាត់ ប្រមេះ ទឹកមូត្រផ្អែម ឫសដូងដុះ រលកកែវ
ឫសដូងបាត ពួកអាពាធកើតអំពីប្រមាត់ ពួកអាពាធកើតអំពីស្មៅស្ម ពួក
អាពាធកើតអំពីខ្យល់ ពួកអាពាធកើតដោយការប្រជុំ (ខ្យល់ប្រមាត់នឹង
ស្មៅស្ម) ពួកអាពាធកើតអំពីការប្រែប្រួលរដូវ ពួកអាពាធកើតអំពីការផ្លាស់ប្តូរ
ឥរិយាបថមិនស្មើ ពួកអាពាធកើតដោយការព្យាយាមរបស់អ្នកដទៃ ពួក
អាពាធកើតដោយវិបាកនៃកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ទុច្ចារៈ
បស្សាវៈ សម្បុសនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ នឹងសត្វល្អិត

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥតិ វា ឥមេ វុច្ចន្តិ តាកាដបរិស្សយោ ។

កតមេ បដិច្ចន្ទបរិស្សយា ។ កាយទុច្ចរិតំ វច៌-
ទុច្ចរិតំ មនោទុច្ចរិតំ កាមច្ចន្ទជីវណំ ព្យាបាទជីវណំ
បីនមិទ្ធិជីវណំ ឧទ្ធចក្កក្កច្ចន្ទជីវណំ វិចិត្តាជីវណំ
រាគោ ទោសោ មោហោ គោរោ ឧបនាហោ
មត្តោ បទ្បាសោ ឥស្សា មច្ចរិយំ មយោ សាមេយ្យំ
ជម្ពោ សារម្ពោ មាណោ អតិមាណោ មនោ បមាណោ
សព្វេ កិលេសា សព្វេ ទុច្ចរិតា សព្វេ ទរថា សព្វេ
បរិឡាហា សព្វេ សន្តាថា សព្វាគុសលាភិសង្ខារា
ឥមេ វុច្ចន្តិ បដិច្ចន្ទបរិស្សយោ ។

បរិស្សយាតិ កេនត្ថេន បរិស្សយា ។ បរិស-
ហន្តិតិ បរិស្សយា ។ បរិហានាយ សំវត្ថន្តិតិ បរិស្ស-
យា ។ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

កមិំ បរិសហន្តិតិ បរិស្សយោ ។ តេ បរិស្សយា
តំ បុត្តលំ សហន្តិ បរិសហន្តិ អភិក្កវន្តិ អន្លោត្តវន្តិ
បរិយាទិយន្តិ មទ្គន្តិ ។ ឯវិំ បរិសហន្តិតិ បរិស្សយោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ទាំងនេះ លោកហៅថា ពួកបាគដបរស្សយៈ ដូច្នេះខ្លះ ។

ពួកបដិច្ចនបរិស្សយៈ តើដូចម្តេច ។ កាយទុច្ចរិត វេទិទុច្ចរិត
មនោទុច្ចរិត កាមច្ចននីវរណៈ ព្យាបាទនីវរណៈ បីនមិទ្ធនីវរណៈ
ទុច្ចកក្កច្ចនីវរណៈ វិចិកិច្ចនីវរណៈ រាគៈ ទោសៈ មោហៈ កោធនៈ
ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សរា មច្ចរិយៈ មាយា សាវេយ្យៈ
ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ច-
រិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង
សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង ទាំងនេះ
លោកហៅថា ពួកបដិច្ចនបរិស្សយៈ ។

សំនួរត្រង់ពាក្យថា បរិស្សយៈ ចុះ បរិស្សយៈ តើដោយសេចក្តី
ដូចម្តេច ។ បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុគ្របសង្កត់ ។ បរិស្សយៈ
ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ ។ បរិស្សយៈ
ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរនោះ ។

បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុគ្របសង្កត់ តើដូចម្តេច ។ បរិស្សយៈ
ទាំងនោះ រមែងសង្កត់ គ្របសង្កត់ បង្ក្រប រូបរិត ក្តោបញ្ចាញីបុគ្គល
នោះ ។ បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុគ្របសង្កត់ យ៉ាងនេះ ។

សោធអ្សសមោ សាវ័ត្តសុត្តន្តទេសោ

កថំ បរិហានាយ សំវត្ថុន្តិតំ បរិស្សយោ ។ តេ
 បរិស្សយោ កុសលានំ ធម្មានំ បរិហានាយ អន្តរា-
 យាយ សំវត្ថុន្តិតំ ។ កតមេសំ កុសលានំ ធម្មានំ ។
 សម្មាសង្ខារោ អនុលោមប្បដិបទាយ អបច្ចន្តិកប្ប-
 ដិបទាយ អន្ធព្វិប្បដិបទាយ ធម្មានុធម្មប្បដិបទាយ
 សីលេសុ បរិបូរិកាវិតាយ ឥន្ទ្រិយេសុ កុត្តន្ទារតាយ
 កោដនេ មត្តញ្ញតាយ ជាករិយានុយោកស្ស សតិ-
 សម្បជញ្ញស្ស ចតុន្នំ សតិប្បដ្ឋានានំ ភាវនានុយោ-
 កស្ស ចតុន្នំ សម្មប្បដ្ឋានានំ ចតុន្នំ ឥន្ទ្រិយានានំ បញ្ចន្នំ
 ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្នំ ពលានំ សត្តន្នំ ពោជ្ឈង្គានំ អរិ-
 យស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មក្កស្ស ភាវនានុយោកស្ស ឥមេ-
 សំ កុសលានំ ធម្មានំ បរិហានាយ អន្តរាយាយ
 សំវត្ថុន្តិតំ ។ ឃី បរិហានាយ សំវត្ថុន្តិតំ បរិស្សយោ ។

កថំ តត្រាសយាតិ បរិស្សយោ ។ តត្ថេតេ ចាបកា
 អកុសលា ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ អត្តភាវសន្និស្សយោ ។
 យថា តិលេ តិលាសយា ចាលា សយន្តិ និកេ
 និកាសយា ចាលា សយន្តិ វិនេ វិនាសយា ចាលា
 សយន្តិ វត្តេ វត្តាសយា ចាលា សយន្តិ

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ
 តើដូចម្តេច ។ បរិស្សយៈ ទាំងនោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅព្រម
 ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ ដើម្បីអន្តរាយ នៃកុសលធម៌ទាំងឡាយ ។
 ពួកកុសលធម៌ តើដូចម្តេច ។ (ពួកបរិស្សយៈ) រមែងប្រព្រឹត្តទៅ
 ព្រម ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ ដើម្បីអន្តរាយនៃកុសលធម៌ទាំងនេះ គឺ
 សម្លាបដំបទា អនុលោមប្បដំបទា អបច្ចនីកប្បដំបទា អន្តត្ថប្បដំបទា
 ធម្មានុធម្មប្បដំបទា កិរិយាធ្វើឲ្យពេញលេញ ក្នុងសីលទាំងឡាយ
 កិរិយាគ្រប់គ្រងទារ ក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ កិរិយាដឹងប្រមាណក្នុង
 ភោជន កិរិយាប្រកបរឿយៗ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រឭក កិរិយាប្រកបរឿយៗ
 ក្នុងការនាំនូវសតិទាំងសម្បជញ្ញៈ សតិប្បដ្ឋាន ៤ កិរិយាប្រកបរឿយៗ
 ក្នុងការនាំនូវសម្មប្បធាន ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥
 ពោជ្ឈង្គៈ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ ។ បរិស្សយៈ ព្រោះ
 ហេតុប្រព្រឹត្តទៅព្រម ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ យ៉ាងនេះ ។

បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសីលនោះ តើដូចម្តេច ។
 ពួកអកុសលធម៌ ដ៏អាក្រក់នេះ អាស្រ័យព្រម នូវអត្តភាព កើតក្នុង
 អត្តភាពនោះ ។ ពួកសត្វអាស្រ័យរូង ដេកក្នុងរូង ពួកសត្វ
 អាស្រ័យទឹក ដេកក្នុងទឹក ពួកសត្វអាស្រ័យព្រៃ ដេកក្នុងព្រៃ
 ពួកសត្វអាស្រ័យដើមឈើ ដេកលើដើមឈើ យ៉ាងណាមិញ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឯវមេវ តត្ថេតេ ចាបកា អកុសលា ធម្មា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ អត្តការសន្និស្សយាតិ ឯវម្បី តត្រាសយាតិ
 បរិស្សយា ។

វុត្ថំ ហេតិ ភកវតា សាន្តេវាសិកោ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ
 សាចរិយកោ ទុក្ខំ ន ជាសុ វិហារតិ កថញ្ច ភិក្ខុវេ
 ភិក្ខុ សាន្តេវាសិកោ សាចរិយកោ ទុក្ខំ ន ជាសុ
 វិហារតិ ឥធិ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនោ ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា
 ឧប្បជ្ឈន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មា សរសន្តប្បា
 សញ្ញោជនីយា ត្យស្ស អន្តោ វសន្តិ អន្តាសវន្តិ ចា-
 បកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្មា សាន្តេវាសិកោតិ
 វុច្ចតិ តេ នំ សមុដាចរន្តិ (១) ចាបកា អកុសលា ធម្មាតិ
 តស្មា សាចរិយកោតិ វុច្ចតិ បុនចបរំ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនោ
 សោតេន សន្និ សុត្វា យានេន កន្និ យាយិត្វា ជិវាយ
 វសំ សាយិត្វា កាយេន ដោដ្ឋតំ ដុសិត្វា មនសា
 ធម្មំ វិញ្ញាយ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចាបកា អកុសលា ធម្មា

១ ម. ឯត្ថន្តេវ សមុទាចរន្តិន្តិ ទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពួកអកុសលធម៌ ដ៏អាក្រក់នេះ អាស្រ័យព្រមនូវអត្តភាព កើតក្នុង
អត្តភាពនោះ យ៉ាងនោះដែរ បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុង
សរីរៈនោះ យ៉ាងនេះ ដូច្នេះខ្លះ ។

សមដូចព្រះតម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ថា ម្ចាស់
ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអកុសលធម៌នឹងសិស្ស អ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ រមែងនៅ
ជាទុក្ខមិនសប្បាយ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអកុសលធម៌នឹងសិស្ស អ្នកនៅរួម
នឹងអាចារ្យ រមែងនៅជាទុក្ខមិនសប្បាយ តើដូចម្តេច ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
ពួកអកុសលធម៌ដ៏អាក្រក់ ជាតម្រិះដោយអំណាចកិរិយាអន្ទោលទៅ (ក្នុង
ការម្នាក់ផ្សេងៗ) ជាគ្រឿងទំនុកបំរុងរបស់សំយោជនៈ កើតដល់ភិក្ខុ
ក្នុងសាសនានេះ ព្រោះឃើញរូបដោយចក្ខុ ពួកអកុសលធម៌ដ៏អាក្រក់
នោះ នៅជាប់ដិតជាមួយខាងក្នុងនៃភិក្ខុនោះ ហេតុនោះ គឺថាគតហៅ
ភិក្ខុនោះថា អ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស ពួកអកុសលធម៌ដ៏អាក្រក់នោះ ត្រួតត្រា
នូវភិក្ខុនោះ ហេតុនោះ គឺថាគតហៅភិក្ខុនោះថាអ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ
ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យដទៃនៅមានទៀត ពួកអកុសលធម៌ដ៏អាក្រក់
ជាតម្រិះកើតដោយអំណាចកិរិយាអន្ទោលទៅ ជាគ្រឿងទំនុកបំរុង នៃ
សំយោជនៈ កើតដល់ភិក្ខុ ព្រោះឮសំឡេងដោយត្រចៀក ធំភ្លិន
ដោយច្រមុះ ក្រេបជញ្ជក់រសដោយអណ្តាត ពាល់ត្រូវផ្សព្វដោយ
កាយ ដឹងច្បាស់នូវធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត ពួកអកុសលធម៌ដ៏អាក្រក់នោះ

សោឡសមោ សាវ័បុត្តសុត្តន្តទេសោ

សរសង្កប្បា សញ្ញាជនីយា ត្យស្ស អន្តោ វសន្តិ
 អន្តាស្សវន្តិ ហាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្មា
 សាន្តេវសីកោតិ វុច្ចតិ តេ នំ សមុទាចរន្តិ (១)
 ហាបកា អកុសលា ធម្មាតិ តស្មា សាចរិយកោតិ
 វុច្ចតិ ឃី ខោ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ សាន្តេវសីកោ
 សាចរិយកោ ទុក្ខំ ន ជាសុ វិហាតីតិ ។ ឃីម្យំ
 តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

វុត្ថំ ហេតុំ ភក្កវតា តយោមេ ភិក្ខុវេ អន្តរាម-
 លា អន្តរាមមិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្តរាវជកា អន្តរា-
 បច្ចត្តកា កតមេ តយោ លោកោ ភិក្ខុវេ អន្តរា-
 មលោ អន្តរាមមិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្តរាវជកោ
 អន្តរាបច្ចត្តកោ ទោសោ ភិក្ខុវេ អន្តរាមលោ អន្តរាម-
 មិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្តរាវជកោ អន្តរាបច្ចត្តកោ
 មោហោ ភិក្ខុវេ អន្តរាមលោ អន្តរាមមិត្តា អន្តរាសប-
 ត្តា អន្តរាវជកោ អន្តរាបច្ចត្តកោ ឥមេ ខោ ភិក្ខុវេ
 តយោ អន្តរាមលា អន្តរាមមិត្តា អន្តរាសបត្តា អន្ត-
 រាវជកា អន្តរាបច្ចត្តកា ។

សារបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

រមែងនៅជាប់ជិតជាមុខខាងក្នុងភិក្ខុនោះ ហេតុនោះ គឺថាគតហៅភិក្ខុនោះ
 ថា អ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស ពួកអ្នកសលធម៌ដ៏អាក្រក់នោះ ត្រួតត្រាភិក្ខុនោះ
 ហេតុនោះ គឺថាគតហៅភិក្ខុនោះថា អ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ ម្ចាស់ភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស អ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ ជាទុក្ខ
 មិនសប្បាយ យ៉ាងនេះឯង ។ បរិស្សរយៈ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសភា
 នោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា
 ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកមន្ទិលខាងក្នុង ពួកខ្មាំងខាងក្នុង ពួកអ្នកមាន
 ពៀរខាងក្នុង ពួកអ្នកសំឡាប់ខាងក្នុង ពួកបច្ចាមិត្រខាងក្នុង នេះមាន
 ៣ ប៉ុន្មាន ៣ គឺអ្វីខ្លះ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ លោកៈ ជាមន្ទិលខាង
 ក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ជាអ្នកមានពៀរខាងក្នុង ជាអ្នកសំឡាប់ខាងក្នុង
 ជាបច្ចាមិត្រខាងក្នុង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ទោសៈ ជាមន្ទិលខាងក្នុង
 ជាខ្មាំងខាងក្នុង ជាអ្នកមានពៀរខាងក្នុង ជាអ្នកសំឡាប់ខាងក្នុង ជា
 បច្ចាមិត្រខាងក្នុង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ មោហៈ ជាមន្ទិលខាងក្នុង
 ជាខ្មាំងខាងក្នុង ជាអ្នកមានពៀរខាងក្នុង ជាអ្នកសំឡាប់ខាងក្នុង ជា
 បច្ចាមិត្រខាងក្នុង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកមន្ទិលខាងក្នុង ពួកខ្មាំង
 ខាងក្នុង ពួកអ្នកមានពៀរខាងក្នុង ពួកបច្ចាមិត្រខាងក្នុង មាន ៣
 យ៉ាងនេះឯង ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អនត្ថជនេនោ លោភោ លោភោ ចិត្តប្បកោបនោ
 ភយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ នាវុត្ថជ្ឈតំ
 លុទ្ធា អត្ថំ ន ជាតាតំ លុទ្ធា ធម្មំ ន បស្សតំ
 អន្តតមំ តទា ហោតិ យំ លោភោ សហតេ នំ
 អនត្ថជនេនោ នោសោ នោសោ ចិត្តប្បកោបនោ
 ភយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ នាវុត្ថជ្ឈតំ
 កុទ្ធា អត្ថំ ន ជាតាតំ កុទ្ធា ធម្មំ ន បស្សតំ
 អន្តតមំ តទា ហោតិ យំ កោណោ សហតេ នំ
 អនត្ថជនេនោ មោហោ មោហោ ចិត្តប្បកោបនោ
 ភយមន្តរតោ ជាតំ តំ ជនោ នាវុត្ថជ្ឈតំ
 មុទ្គោ អត្ថំ ន ជាតាតំ មុទ្គោ ធម្មំ ន បស្សតំ
 អន្តតមំ តទា ហោតិ យំ មោហោ សហតេ នរុត្ថំ ។
 ឯវម្ពំ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

វុត្ថំ ហេតុំ ភកវតា តយោ ខោ បហារាជ
 បរិសស្ស ធម្មា អជ្ឈតំ ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈន្តំ
 អហិតាយ ទុក្ខាយ អដាស្សវិហារាយ កតមេ
 តយោ លោភោ ខោ បហារាជ បរិសស្ស ធម្មា
 អជ្ឈតំ ឧប្បជ្ឈមាណ ឧបជ្ឈតិ អហិតាយ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

លោកៈ ឲ្យកើតវិនាស លោកៈ បណ្តាលឲ្យចិត្តកំរើក
 ភ័យកើតហើយក្នុងខាងក្នុង អ្នកផងមិនដឹងនូវភ័យនោះ ជន
 លោក រមែងមិនស្គាល់ផល ជនលោករមែងមិនឃើញហេតុ
 ឆន្ទីតឈឹងតែងមាន ក្នុងកាលដែលលោកគ្របសង្កត់នរ
 ទោសៈឲ្យកើតវិនាស ទោសៈ បណ្តាលឲ្យចិត្តកំរើក ភ័យ
 កើតហើយក្នុងខាងក្នុង អ្នកផងមិនដឹងនូវភ័យនោះ ជនខឹង
 រមែងមិនស្គាល់ផល ជនខឹងរមែងមិនឃើញហេតុ ឆន្ទីតឈឹង
 តែងមាន ក្នុងកាលដែលកោធនៈគ្របសង្កត់នរ មោហៈឲ្យ
 កើតវិនាស មោហៈ បណ្តាលឲ្យចិត្តកំរើក ភ័យកើតហើយ
 ក្នុងខាងក្នុង អ្នកផងមិនដឹងនូវភ័យនោះ ជនវង្វេង រមែងមិន
 ស្គាល់ផល ជនវង្វេង រមែងមិនឃើញហេតុ ឆន្ទីតឈឹង
 តែងមាន ក្នុងកាលដែលមោហៈគ្របសង្កត់នរ ។

បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុតាមស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

មួយវិញទៀត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា
 បពិត្រមហារាជ ពួកធម៌ ៣ កាលដែលកើតខាងក្នុងនៃបុរស ក៏កើត
 ដើម្បីមិនឲ្យមានសេចក្តីចំរើន ដើម្បីឲ្យលំបាក ដើម្បីឲ្យនៅមិនស្រួល
 ពួកធម៌ ៣ គឺអ្វីខ្លះ បពិត្រមហារាជ លោកៈ ជាធម៌កាលដែលកើត
 ឡើង ក្នុងសន្តាននៃបុរស ក៏កើតឡើងដើម្បីមិនឲ្យមានសេចក្តីចំរើន

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធេសោ

ទុក្ខាយ អដាសុរិហារាយ នោសោ ខោ មហារាជ
 បុរិសស្ស ធម្មោ អជ្ឈតិ ឧប្បជ្ឈមាណោ ឧប្បជ្ឈតិ
 អហិតាយ ទុក្ខាយ អដាសុរិហារាយ មោហោ
 ខោ មហារាជ បុរិសស្ស ធម្មោ អជ្ឈតិ ឧប្បជ្ឈមាណោ
 ឧប្បជ្ឈតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អដាសុរិហារាយ ឥមេ
 ខោ មហារាជ តយោ បុរិសស្ស ធម្មោ អជ្ឈតិ
 ឧប្បជ្ឈមាណោ ឧប្បជ្ឈតិ អហិតាយ ទុក្ខាយ អដា-
 សុរិហារាយាតិ ។

លោកោ នោសោ ច មោហោ ច បុរិសំ ចាបចេតសំ
 ហិសន្តិ អត្ថសម្ពតា តចសារីរំ សុច្ឆលន្តិ ។
 ឯវម្ពំ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។

វុត្ថំ ហេតុំ កកវតា

រាគោ ច នោសោ ច ឥតោនិទាណា

អរតី រតិ លោមហិសោ ឥតោជិតោ

ឥតោ សម្ពជ្ឈាយ មនោវិតក្កា

កុហារកា ធម្មំមិវេស្សជ្ឈន្តតិ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

ដើម្បីឲ្យលំបាក ដើម្បីឲ្យនៅមិនស្រួល បពិត្រមហារាជ ទោសៈ
 ជាធម៌កាលដែលកើតឡើងក្នុងសន្តាននៃបុរស ក៏កើតឡើង ដើម្បីមិន
 ឲ្យមានសេចក្តីចំរើន ដើម្បីឲ្យលំបាក ដើម្បីឲ្យនៅមិនស្រួល បពិត្រ
 មហារាជ មោហៈ ជាធម៌កាលដែលកើតឡើង ក្នុងសន្តាននៃបុរស
 ក៏កើតឡើង ដើម្បីមិនឲ្យមានសេចក្តីចំរើន ដើម្បីឲ្យលំបាក ដើម្បីឲ្យ
 នៅមិនស្រួល បពិត្រមហារាជ ពួកធម៌ ៣ នេះឯង កាលដែលកើត
 ឡើងក្នុងសន្តាននៃបុរស ក៏កើតឡើង ដើម្បីមិនឲ្យមានសេចក្តីចំរើន
 ដើម្បីឲ្យលំបាក ដើម្បីឲ្យនៅមិនស្រួល ។

លោកៈ ទោសៈ នឹងមោហៈ កកើតអំពីចិត្ត តែងបៀត

បៀនបុរស ដែលមានចិត្តអាក្រក់ ដូចដើមឫស្សីស្លាប់

ដោយសារផ្លែរបស់ខ្លួន ។

បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសីវៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។

មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា

រាគៈ នឹងទោសៈ មានអត្តភាពនេះជាដើមទង សេចក្តីអផ្សុក

សេចក្តីត្រេកអរ នឹងសេចក្តីព្រៃព្រួចរោម កើតអំពីអត្តភាព

នេះ សេចក្តីជញ្ជឹងក្នុងចិត្តទាំងឡាយ តាំងឡើងអំពីអត្តភាព

នេះ ហើយលែង (ឲ្យចិត្ត) ដូចពួកក្មេងតូចលែងក្អែក ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស អហានិទ្ទេសោ

ឯម្យេ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។ លោកេតិ
មនុស្សលោកេតិ កតិ បរិស្សយា លោកេ ។

[២០៤] កច្ចតោ អកតំ ទិសន្តិ អកតទិសា
វុច្ចតិ អមតនិព្វានំ យោ សោ សព្វសម្មាសមថោ
សព្វបដិប្បដិទិសតោ តណ្ហាត្តយោ វិរាតោ និរោ-
ជោ និព្វានំ ។ អកតបុព្វា ន ទិសា កតបុព្វា^(១)
ឥមំនា ទីយេន អន្តរា ។ សមតត្ថិតំ អនវសេសំ
តេលបត្តិ យថា បរិហរេយ្យ ឯវំ សចិត្តមនុរក្ខេយ្យ
បត្តយមាណោ^(២) ទិសំ អកតបុព្វំ ។ អកតបុព្វំ ទិសំ
វជតោ កច្ចតោ អភិក្កមតោតិ កច្ចតោ អកតំ ទិសំ ។

[២០៥] យេ ភិក្ខុ អភិសម្ពវេតិ^(៣) យេ បរិស្សយេ
អភិសម្ពវេយ្យ អភិកវេយ្យ អដ្ឋោត្តវេយ្យ បរិយាទិ-
យេយ្យ មន្ទេយ្យតិ យេ ភិក្ខុ អភិសម្ពវេ ។

[២០៦] បន្តម្ហិ លយនាសនេតិ អន្តេ បន្តេ
បរិយន្តេ សេលន្តេ វា វនន្តេ វា ឧទកន្តេ វា

១ ម- អកតបុព្វា សា ទិសា ឧ សា ទិសា កតបុព្វា ឥតិ បាហិទុក្កមោ ទិស្សតិ ។

២ ម. បត្តយាតោ ។ ៣ ឧ.ម. ឯត្តន្តរេ យេតិទិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរ នោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងមនុស្សលោក ហេតុនោះ (លោកពោលថា)
 បរិស្សយៈទាំងឡាយ ក្នុងលោក មានប៉ុន្មាន ។

[២១២] ពាក្យថា ទៅកាន់ទិសដែលមិនដែលទៅ សេចក្តីថា
 អមតនិព្វាន លោកហៅថា ទិសដែលមិនដែលទៅ បានខាងការរម្ងាប់
 សង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលនូវឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការ
 រសាយ ការរលត់ ព្រះនិព្វាន ។ ទិសដែលមិនដែលទៅ មិនធ្លាប់ទៅ
 ដោយកាលដ៏អវិជ្ជនេះ ។ បុគ្គលថ្មមនូវកាជន៍ប្រេង ដែលពេញរស្មី
 មិនហៀរហូរ យ៉ាងណា បុគ្គលកាលប្រាថ្នា នូវទិសដែលមិនធ្លាប់
 ទៅ ត្រូវឃុំគ្រងចិត្តរបស់ខ្លួន យ៉ាងនោះ ។ កាលដល់ កាលទៅ កាល
 ឈានទៅ កាន់ទិសដែលមិនធ្លាប់ទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា)
 ទៅកាន់ទិសដែលមិនដែលទៅ ។

[២១៥] ពាក្យថា ភិក្ខុគប្បីគ្របសង្កត់ពួកបរិស្សយៈណា គឺគប្បី
 គ្របសង្កត់ គប្បីគ្រប គប្បីសង្រួប គប្បីបង្រួប គប្បីញ៉ាំញី នូវពួក
 បរិស្សយៈណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ភិក្ខុគប្បីគ្របសង្កត់ពួក
 បរិស្សយៈណា ។

[២១៦] ពាក្យថា ក្នុងសយនាសនៈ ទីបំផុត គឺក្នុងសេនាសនៈ
 ទីបំផុត ខាងចុង ខាងចុងបង្អស់ គឺទីបំផុតភិក្ខុ ទីបំផុតព្រឹក្ស ទីបំផុតទឹកក្តី

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធេសោ

ននន្តេ វា យត្ថ ន កាសិយតិ ន វិបិយតិ ជនន្តិ
អតិក្កមិត្វា មនុស្សានំ អនុបចារេ សេនាសនេតិ
បន្តម្ហិ សយនាសនេ ។ តេនាហា សារីបុត្តត្ថេរោ

កតិ បរិស្សយា លោកេ កច្ចតោ អកតំ ទិសំ

យេ ភិក្ខុ អភិសម្មវេ បន្តម្ហិ សយនាសនេតិ។

(២០៧) ក្សាស្ស ព្យប្បថយោ អស្ស ក្សាស្សស្ស ឥធ
កោចរា

កានិ សីលព្វតានស្ស បហិតត្ថស្ស ភិក្ខុនោ ។

(២០៨) ក្សាស្ស ព្យប្បថយោ អស្សតិ កីទិសេន
ព្យប្បថេន សមន្មាគតោ អស្ស កីសណ្ឌិតេន កីប-
កាវេន កីបដិកាតេនាតិ វិចីចារិសុទ្ធិ បុច្ឆតិ ។

កតមា វិចីចារិសុទ្ធិ ។ ឥធ ភិក្ខុ មុសាវាទំ
បហាយ មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ សច្ចវាទី សច្ច-
សន្នោ ថេតោ បច្ចយិកោ អវិសំវាទិកោ លោកស្ស
បិសុណំ វាទំ បហាយ បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ
ហោតិ ឥតោ សុត្វា ន អមុត្រ អក្កាតា ឥមេសំ ភេទាយ
អមុត្រ វា សុត្វា ន ឥមេសំ អក្កាតា អម្ចសំ ភេទាយ

សារីបុត្តសុត្តន្តខ្មែរ ទី ១៦

ទីបំផុតទន្ទេក្តី បានដល់ទីដែលគេមិនក្លា មិនសាបព្រោះ មិនមែនជាឧប-
 បារៈរបស់ពួកមនុស្ស កន្លងនូវទីបំផុតនៃជន ហេតុនោះ (លោកពោល
 ថា) ក្នុងសយនាសនៈទីបំផុត ។ ហេតុនោះ ព្រះសារីបុត្តត្រូវពោលថា
 ក៏កតប្បគ្របសង្កត់ពួកបរិស្សយៈណា ក្នុងសយនាសនៈទី
 បំផុត បរិស្សយៈទាំងនោះក្នុងលោក របស់ក៏កុំទៅកាន់ទិស
 ដែលមិនដែលទៅ តើមានប៉ុន្មាន ។

(២១៧) ក៏មានចិត្តបញ្ជូនទៅហើយនោះ ត្រូវមានសំដីដូច
 ម្តេច ក៏កនោះត្រូវមានគោចរ ដូចម្តេច ក្នុងសាសនានេះ
 ត្រូវមានសីលនឹងវត្ថុដូចម្តេច ។

(២១៨) ពាក្យថា ត្រូវមានសំដី ដូចម្តេច គឺព្រះសារីបុត្តត្រូវ
 សួរនូវវិចិត្រសុទ្ធិថា ក៏កតប្បប្រកបដោយសំដីប្រាកដដូចម្តេច មានទ្រង់
 ព្រាយដូចម្តេច មានបែបដូចម្តេច មានយ៉ាងដូចម្តេច ។

វិចិត្រសុទ្ធិ តើដូចម្តេច ។ ក៏កក្នុងសាសនានេះ លះបង់មុសាវាទ
 ជាអ្នកវៀរស្រឡះ ចាកមុសាវាទ ពោលតែពាក្យពិត តែពាក្យពិត
 មានវាចាខ្ជាប់ខ្ជួន គួរឲ្យអ្នកផងជឿបាន មិនពោលបំភាន់សត្វលោក
 លះបង់ចិត្តណាវាចា ជាអ្នកវៀរស្រឡះ ចាកបិសុណាវាចា គឺពុទ្ធអំពី
 ពួកជននេះ មិនប្រាប់ពួកជនឯណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជននេះ ឬពុទ្ធអំពី
 ពួកជនឯណោះ មិនប្រាប់ដល់ពួកជននេះ ដើម្បីបំបែកពួកជនឯណោះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥតិ ភិក្ខុនំ វា សន្ធាតា សហិតានំ វា អនុប្បទាតា
 សមត្តារាមោ សមត្តរតោ សមត្តនន្ទំ សមត្តករណី
 វាចំ ភាសិតា ហោតិ ជេសំ វាចំ បហាយ ជេសាយ
 វាចាយ បដិវរតោ ហោតិ យា សា វាចា នេលា
 កណ្តាសុខា បេមនីយា បាទយន្តមា ចោរី ពហុជ-
 នកត្តា ពហុជនមនាគា តថារូបំ វាចំ ភាសិតា
 ហោតិ សម្មប្បលាបំ បហាយ សម្មប្បលាទា
 បដិវរតោ ហោតិ កាលវាទំ ក្ខតវាទំ អត្តវាទំ ធម្មវាទំ
 វិនយវាទំ និធានវតី វាចំ ភាសិតា ហោតិ កាលេន
 សាបទេសំ បរិយន្តវតី អត្តសញ្ញាតំ ចត្វាហំ វិចិត្ត-
 វតេហំ សមន្មាគតោ ចតុទ្ទោសាបកតំ វាចំ ភាសិត
 ពត្តិសាយ តិវន្នានកថាយ អារតោ អស្ស វរតោ បដិវរ-
 តោ និក្ខន្តោ និស្សន្នោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ វិមរិយា-
 និកតេន ចេតសា វិហរតិ នស កថាវត្ថុនិ កថេ-
 តិ សេយ្យដំនំ អប្ប័ច្ឆកមំ សន្តដ្ឋកមំ បរិវេក-
 កមំ អសំសក្កកមំ វិរិយារម្ភកមំ សីលកមំ ស-
 មាធិកមំ បញ្ចកមំ វិមុត្តិកមំ វិមុត្តិញ្ញាណ-
 នស្សនកមំ សតិប្បដ្ឋានកមំ សម្មប្បធានកមំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ជាអ្នកបង្រៀនបង្រៀមពួកជនដែលបែកគ្នាហើយ ឬជាអ្នកឲ្យកំឡាំងដល់
 ពួកជនដែលស្រុះស្រួលគ្នាហើយ មានសេចក្តីព្រមព្រៀងជាទីត្រេកអរ
 ត្រេកអរក្នុងសេចក្តីព្រមព្រៀង រីករាយក្នុងការព្រមព្រៀង ពោលវាចា
 ដែលធ្វើឲ្យព្រមព្រៀងគ្នា ដោយប្រការដូច្នេះ លះបង់ផុសវាចា ជា
 អ្នកវៀរស្រឡះ ចាកផុសវាចា វាចាណា ដែលជាសំដីឥតមានទោស
 ស្រួលដល់ត្រចៀក គួរឲ្យស្រឡាញ់ ពេញហឫទ័យ ជាសំដីរបស់
 អ្នកក្រុង ជាទីត្រេកអរដល់ជនច្រើននាក់ ពេញចិត្តដល់ជនច្រើននាក់
 តែងពោលតែវាចាបែបនោះឯង លះបង់សម្បជ្ឈលាបៈ ជាអ្នកវៀរស្រឡះ
 ចាកសម្បជ្ឈលាបៈ ពោលក្នុងកាលគួរ ពោលពាក្យពិត ពោលអត្ថ
 ពោលធម៌ ពោលវិន័យ ពោលពាក្យជាទីតក់លំទុក ក្នុងហឫទ័យ
 តាមកាល ប្រកបដោយគ្រឿងអាង មានគ្រឿងកំណត់ ប្រកបដោយ
 ប្រយោជន៍ ប្រកបដោយវិចិត្រចរិត ៤ ពោលវាចាប្រាសចាកទោស ៤
 គប្បីជាអ្នកតម វៀរ វៀរស្រឡះ ចេញ ខ្ចាត ឃ្លាត ប្រាសចេញ
 ចាកតិរច្ឆានកថា ៣២ នៅដោយចិត្តដែលធ្វើឲ្យប្រាសចាកដែន ពោល
 កថាវត្ថុ ១០ គឺ អប្បច្ចកថា សន្តដ៏កថា បរិវេកកថា អសំសគ្គ-
 កថា វិយារម្ហកថា សីលកថា សមាធិកថា បញ្ញាកថា វិមុត្តិ-
 កថា វិមុត្តិពោណទស្សនកថា សតិប្បដ្ឋានកថា សម្បជ្ឈធានកថា

សោធន៍សមា សាវ័បុត្តសុត្តន្តទេសោ

ឥន្ទ្រចានកម្មំ ឥន្ទ្រិយកម្មំ ពលកម្មំ ពោជ្ឈង្គកម្មំ មគ្គ-
កម្មំ ផលកម្មំ និព្វានកម្មំ កថេតិ វាចាយ យតោ
យតោ បដិយតោ កុតោ តោបិតោ រត្តិតោ សិរីតោ
អយំ វិចិតារិសុទ្ធិ ។ ឯទិសាយ វិចិតារិសុទ្ធិយា
សមម្ពាគតោ អស្សាតិ ក្បាស្ស ព្យាប្បវេយោ អស្ស ។

(២០៧) ក្បាស្សស្ស ឥន តោចរាតិ តិទិសេន
តោចរេន សមម្ពាគតោ អស្ស តិសណ្ឌិតេន តិ-
បកាវេន តិបដិកាកោនាតិ តោចរំ បុច្ឆតិ^(១) ។
អត្ថំ អតោចរោ អត្ថំ តោចរោ ។

កតមោ អតោចរោ ។ ឥនេកោចោ វេសិយ-
តោចរោ វា ហោតិ វិចិតោចរោ វា ហោតិ ច្ច-
លកុមារតោចរោ វា ហោតិ បណ្ឌិតតោចរោ វា
ហោតិ ភិក្ខុនីតោចរោ វា ហោតិ ចាណតារតោចរោ
វា ហោតិ សិស្សោ វិហារតិ រាជ្ជហិ រាជមហាម-
ត្តេហិ វិទិតិយេហិ វិទិតិយសាវកេហិ អននុលោមិ-
កេន វិហិសិសក្កេន យានិ វា បន តានិ កុ-
លានិ អស្សទ្វានិ អប្បសន្ទានិ អនោចានក្ខតានិ

១ ឧ តោចរតិ តោចរំ បុច្ឆតិ ទិស្សន្តិ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្បេស ទី ១៦

ឥទ្ធិបាទកថា ឥន្ទ្រិយកថា ពលកថា ពោជ្ឈង្គកថា មគ្គកថា ផល-
 កថា និព្វានកថា ជាអ្នកប្រុង ប្រយ័ត្ន រវាំង គ្រប់គ្រង ឃុំគ្រង រក្សា
 សង្គម ដោយវត្ត នេះ វិចីបារិសុទ្ធិ ។ ឥឡូវជាអ្នកប្រកបដោយ
 វិចីបារិសុទ្ធិ ប្រាកដដូច្នេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ត្រូវមានសំដី
 ដូចម្តេច ។

(២១៧) ពាក្យថា ភិក្ខុនោះត្រូវមានគោចរដូចម្តេច ក្នុងសាស-
 នានេះ គឺព្រះសារីបុត្តត្រូវ សួរគោចរថា (ភិក្ខុនោះ) ឥឡូវជាអ្នកប្រកប
 ដោយគោចរប្រាកដដូចម្តេច មានទ្រង់ទ្រាយដូចម្តេច មានបែបដូចម្តេច
 មានយ៉ាង ដូចម្តេច ។ អគោចរក៏មាន គោចរ ក៏មាន ។

អគោចរ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកគ្រាច់ទៅកាន់
 ផ្ទះស្រីពេស្យា ជាអ្នកគ្រាច់ទៅកាន់ផ្ទះស្រីមេម៉ាយ ជាអ្នកគ្រាច់ទៅកាន់
 ផ្ទះស្រីក្រមុំចាស់ ជាអ្នកគ្រាច់ទៅកាន់សំណាក់មនុស្សឡើយ ជាអ្នកគ្រាច់
 ទៅកាន់សំណាក់ភិក្ខុនី ជាអ្នកគ្រាច់ទៅកាន់រោងស្រា នៅច្របូកច្របល់
 នឹងពួកព្រះរាជា ពួកមហាមាត្ររបស់ព្រះរាជា នឹងពួកភិក្ខុ នឹងពួកសា-
 នីកវ័ក្ខនៃភិក្ខុ នឹងការច្របូកច្របល់ដោយគ្រហស្ថមិនត្រូវទំនង សេព គប់
 ចូលទៅអង្គុយជិតពួកគ្រហស្ថមិនមានជំនឿ មិនជ្រះថ្លា មិនមែនជាអណ្ណន្ត

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អក្កោសកបរិកាសកានិ អនត្តកាមានិ អហិតកា-
 មានិ អដាសុកាមានិ អយោកក្ខេមកាមានិ ភិក្ខុនំ
 ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ តថាវុទានំ
 កុលានំ សេវតិ ភជតិ បយ្ហុបាសតិ អយំ វុច្ចតិ
 អតោចរោ ។ អថវា អន្តរយរំ បរិដ្ឋោ វីថី
 បដិបន្នោ អសំវុតោ កច្ចតិ ហត្ថិ ឡិលោកេន្នោ
 អស្សំ ឡិលោកេន្នោ រថំ ឡិលោកេន្នោ បត្ថិ
 ឡិលោកេន្នោ ឥត្ថិយោ ឡិលោកេន្នោ បុរសេ ឡិ-
 លោកេន្នោ កុមារកេ ឡិលោកេន្នោ កុមារិកា-
 យោ ឡិលោកេន្នោ អន្តរាបណំ ឡិលោកេន្នោ យ-
 រមុខានំ ឡិលោកេន្នោ ឧទ្ធិំ ឡិលោកេន្នោ អនោ
 ឡិលោកេន្នោ ទិសាវិទិសំ បេក្ខមាណោ កច្ចតិ
 អយម្បំ វុច្ចតិ អតោចរោ ។ អថវា ចក្កុនា រូបំ
 ទិស្វា និមិត្តត្ថាហំ ហោតិ អនុឡាប្បនាម ត្ថាហំ យត្វាជិក-
 រណាមេនំ ។ បេ។ មនិជ្រៀយំ អសំវុតំ វីហារន្តំ អភិជ្ឈាទោ-
 មនស្សា ចាបកា អកុសលា ធម្មា អន្តាស្សវេយ្យំ
 តស្ស ន សំវារយ បដិបជ្ជតិ ន រក្ខតិ មនិជ្រៀយំ មនិជ្រៀ-
 យេ ន សំវរំ អាបជ្ជតិ អយម្បំ វុច្ចតិ អតោចរោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ជាអ្នកដេរដំលាប ប្រាថ្នាការមិនចំរើន ប្រាថ្នាការមិនជាប្រយោជន៍
 ប្រាថ្នាការមិនស្រួល ប្រាថ្នាការមិនក្រមុចាកយោគៈ ដើម្បីពួកភិក្ខុ
 ភិក្ខុនី ឧបាសក ឧបាសិកា នេះ ហៅថា អគោចរ ។ មួយទៀត
 ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរតាមថ្នល់ មិនសង្រួម ដើរទៅក្រឡេកមើល
 ដំរី មើលសេះ មើលរថ មើលពលថ្មើរជើង មើលពួកស្រ្តី មើល
 ពួកប្រុស មើលពួកក្មេងប្រុស មើលពួកក្មេងស្រី មើលចន្លោះផ្សារ
 មើលទ្វារផ្ទះ មើលលើ មើលក្រោម មៀងមើលទិសនឹងទិសឆៀង
 ដើរទៅ នេះក៏ហៅថា អគោចរដែរ ។ មួយទៀត ភិក្ខុឃើញរូបដោយ
 ចក្ខុ ជាអ្នកកាន់យកនូវនិមិត្ត កាន់យកនូវអនុញ្ញាតៈ ពួកអកុសល-
 ធម៌ដ៏អាក្រក់ គឺអភិជ្ឈានឹងទោមនស្ស គប្បីដិតជាមជាប់តាមភិក្ខុនេះ
 ព្រោះហេតុនៃការមិនសង្រួមចក្ខុន្ត្រៃយណា ។ បេ ។ មិនសង្រួម
 មនិន្ត្រៃយ មិនប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមនូវមនិន្ត្រៃយនោះ មិនរក្សាមនិន្ត្រៃយ
 មិនដល់នូវការសង្រួម ក្នុងមនិន្ត្រៃយ នេះក៏ហៅថា អគោចរដែរ ។

សោធអ្លោ ហិរញ្ញសុត្តន្តទេសោ

យថា វា បនេតេ ភោត្តោ សមណាប្រាហ្មណា
 សន្តាទេយ្យានំ ភោជនានំ ភុត្តាត្ថា តេ ឯវុប្ប
 វិស្វកកទស្សនំ អនុយុត្តា វិហារនំ សេយ្យមីទំ
 នច្ចំ កតំ វាទិតំ បេត្តំ អក្កានំ ចាណីស្សវិ
 វេតានិ កុម្មន្តំ សោភនករកំ ចណ្ណាលំ
 វិសំ ជោវនំ ហត្ថយុទ្ធិ អស្សយុទ្ធិ មហិសយុទ្ធិ
 ឧសភយុទ្ធិ អជយុទ្ធិ មេណ្ឌកយុទ្ធិ កុក្កជយុទ្ធិ
 វដ្តកយុទ្ធិ ទណ្ឌយុទ្ធិ មជ្ឈយុទ្ធិ ធិត្ថនំ ឧយ្យោចៈ
 កំ ពលកំ សេនាព្យហំ អណីកកទស្សនំ ឥតិ វា
 ឥតិ ឯវុប្ប វិស្វកកទស្សនំ អនុយុត្តា ហោនំ អយម្ប
 វុច្ឆតិ អតោចរោ ។ បញ្ចបំ កាមគុណា អតោ-
 ចរោ ។ វុត្តំ ហេតិ ភកវតា មា ភិក្ខុវេ អតោចរេ
 ចរេ បរិសយេ អតោចរេ ភិក្ខុវេ ចរតំ បរិសយេ
 លច្ឆតិ មារោ ឌីតារំ លច្ឆតិ មារោ អារម្មណំ
 កោ ច ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនោ អតោចរោ បរិសយោ
 យទិទំ បញ្ច កាមគុណា កតមេ បញ្ច

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្បេស ទី ១៦

ពុំនោះសោត ដូចជាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ដ៏ចំរើន ពួកមួយ
 បរិភោគភោជន ដែលគេឲ្យដោយសទ្ធាហើយ សមណព្រាហ្មណ៍
 ទាំងនោះ តែងប្រកបរឿយ ។ នូវការមើលល្បែង ដែលជាសត្រូវ
 ដល់កុសលធម៌ មានសភាពយ៉ាងនេះ គឺ វា ច្រៀង ប្រគំ
 មហាស្រព និយាយរឿង គង់ រតាំង ស្ត្រមានជ្រុង ៤ រូបគំនូរ
 ល្បែងដំដែក ល្បែងរ៉ាំរ៉ៃ ល្បែងលាងឆ្អឹង ប្រដល់ដំរី ប្រទាំសេះ
 ប្រដល់ក្របី ប្រដល់គោ ប្រដល់ពពែ ប្រដល់កែវ ប្រដល់មាន់
 ប្រដល់ចាប ល្បែងគុនដំបង ប្រដាល់ ចំបាប់ ទឹសម្រាប់ច្បាំងគ្នា
 ទឹសម្រាប់រៀបពល លំនៅកងទ័ព ទឹសម្រាប់មើលសេនាប្រកប
 ដោយអង្គ ៤ ជាអ្នកប្រកបរឿយ ។ នូវការមើលល្បែង ដែលជា
 សត្រូវដល់កុសលធម៌ មានសភាពយ៉ាងនេះដូច្នេះៗខ្លះ នេះក៏ហៅថា
 អគោចរដែរ ។ សូម្បីតែកាមគុណទាំង ៥ ក៏ឈ្មោះថា អគោចរ ។
 សមដូចព្រះតម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ថា ម្ចាស់
 ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយកុំប្រព្រឹត្ត ក្នុងអគោចរដែលជាវិស័យនៃ
 សត្រូវ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ កាលបើអ្នកទាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តក្នុង
 អគោចរ ដែលជាវិស័យនៃសត្រូវ មាននឹងបានចន្លោះ មាននឹងបាន
 ការម្នាក់ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អគោចររបស់ភិក្ខុដែលជាវិស័យនៃ
 សត្រូវ គឺអ្វី គឺកាមគុណទាំង ៥ កាមគុណទាំង ៥ តើដូចម្តេចខ្លះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ចក្កវិញ្ញយ្យា រូចា ស័ដ្ឋា កត្តា មនាថា បិយរូចា
 កាម្មបសញ្ញតា រជនីយា សោតវិញ្ញយ្យា សន្តា
 យានវិញ្ញយ្យា កត្តា ជីវ្ហវិញ្ញយ្យា រសា កាយវិញ្ញ-
 យ្យា ដោជ្ជញ្ញា ស័ដ្ឋា កត្តា មនាថា បិយរូចា កាម្ម-
 បសញ្ញតា រជនីយា អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនោ
 អគោចរោ បរិសយោតិ ។ អយម្យី វុច្ចតិ អគោចរោ ។

គតមោ គោចរោ ។ ស័ដ ភិក្ខុ ន វេសិយ-
 គោចរោ ហោតិ ន វិធរគោចរោ ហោតិ ន ជ្វលក្ក-
 មាវគោចរោ ហោតិ ន បណ្ឌកគោចរោ ហោតិ ន
 ភិក្ខុនីគោចរោ ហោតិ ន ចានាតាវគោចរោ ហោតិ
 អសំសដ្ឋោ វិហរតិ រាជ្ជហិ រាជមហាមត្តហិ
 តិរិយេហិ តិរិយសាវគោហិ អនុលោមិគោន
 តិហិសំសគោន យានិ វា បន តានិ កុលានិ
 សន្តានិ បសន្តានិ ឡិចានភូតានិ កាសាវបន្លោ-
 តានិ សសិវតប្បដិវតានិ អត្តកាមានិ ហត-
 កាមានិ ជាសុកាមានិ យោគក្ខេមកាមានិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គឺបូជាទាំងឡាយ ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយចក្ខុ ជាទីប្រាថ្នា ជាទី
ត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាម
គួរឱ្យត្រេកត្រអាល សំឡេងទាំងឡាយ ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយ
ត្រចៀក ក្នុងទាំងឡាយ ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយច្រមុះ រស
ទាំងឡាយ ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយអណ្តាត ផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយដែល
គប្បីដឹងច្បាស់ដោយកាយ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មាន
សភាពជាទីស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាម គួរឱ្យត្រេកត្រអាល ម្នាលភិក្ខុ
ទាំងឡាយ នេះគឺថាគតហៅថា អគោចរបស់ភិក្ខុ ដែលជាវិស័យ
នៃសត្រូវ ។ នេះក៏លោកហៅថា អគោចរដែរ ។

គោចរ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក៏សាសនានេះ ជាអ្នកមិនគ្រាប់ទៅកាន់សំ-
ណាក់ស្រ្តីពេស្យា មិនគ្រាប់ទៅកាន់សំណាក់ស្រ្តីមេម៉ាយ មិនគ្រាប់ទៅ
កាន់សំណាក់ស្រ្តីក្រមុំចាស់ មិនគ្រាប់ទៅកាន់សំណាក់មនុស្សឆ្មើយ មិន
គ្រាប់ទៅកាន់សំណាក់ភិក្ខុនី មិនគ្រាប់ទៅកាន់ពេងស្រា មិននៅច្របូកច្រ-
បល់នឹងពួកព្រះរាជានឹងពួកមហាមាត្ររបស់ព្រះរាជា នឹងពួកភិក្ខុ នឹងពួក
សាវ័កភិក្ខុ នឹងការច្របូកច្របល់ដោយគ្រហស្ថ មិនត្រូវទំនង សេព គប់
ចូលទៅអង្គុយជិត នឹងពួកត្រកូលដែលមានជំនឿ ជ្រះថ្លា ជាអណ្តាចចំពោះ
ចិញ្ចាចដោយកាសាវតស្រ្តី សាយកាយដោយខ្យល់ឥសី ប្រាថ្នាសេចក្តីចំ-
រើនប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសេចក្តីស្នូល ប្រាថ្នាសេចក្តីក្រមុំចាកយោគៈ

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

ភិក្ខុនំ ភិក្ខុនីនំ ឧបាសកានំ ឧបាសិកានំ តថាវ្យាហនំ
 កុលានំ សេវតិ ភជតិ បយិវ្យាសតិ អយំ វុច្ចតិ
 តោចរោ ។ អដវា ភិក្ខុ អន្តរយវំ បរិដ្ឋោ វិបិ
 បដិបន្នោ សំវុតោ កច្ចតិ ន ហត្ថិ ឡិលោកេន្តោ ន
 អស្សំ ឡិលោកេន្តោ ន រថំ ឡិលោកេន្តោ ន បត្តិ
 ឡិលោកេន្តោ ។ បេ។ ន ទិសាវិទិសំ បេត្តមាធា
 កច្ចតិ អយម្បំ វុច្ចតិ តោចរោ ។

អដវា^(១) ចតុតោ វ្យំ ទិស្វា ន ទិមិត្តតាហំ
 ហោតិ ។ បេ។ មនិជ្រៀយេ សំវំ អាបជ្ជតិ អយម្បំ
 វុច្ចតិ តោចរោ ។ យថា វា បនេកេ គោន្តោ
 សមណាប្រាហ្មណា សុទ្ធានេយ្យានំ គោជនានំ កុញ្ញត្វា
 តេ ឯវ្យំ វិស្វកទស្សនំ អននុយុត្តា វិហរន្តិ សេយ្យដំ
 នច្ចំ ភតំ វាទតំ ។ បេ។ អណីកទស្សនំ ឥត វា ឥត
 ឯវ្យា វិស្វកទស្សនានុយោតា បដិវរតោ ហោតិ
 អយម្បំ វុច្ចតិ តោចរោ ។ ចត្តារោបិ សតិប្បដ្ឋា-
 នា តោចរោ ។ វុតំ ហោតំ ភកវតា តោចរេ ភិក្ខុវេ
 ចរថ សកេ បិត្តិកេ វិសយេ តោចរេ ភិក្ខុវេ ចរតំ

១ ម. ឯត្ថន្តរេ វិញ្ញតិ ទិស្សតិ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទេស ទី ១៦

ដើម្បីឲ្យភិក្ខុ ភិក្ខុនី ទុបាសកទុបាសិកា នេះហៅថា គោចរ ។ មួយ
 ទៀត ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរតាមថ្នល់ សង្រួមដើរទៅ មិន
 ក្រឡេកមើលដំរី មិនមើលសេះ មិនមើលរថ មិនមើលពលប្តើរជើង
 ។ បេ ។ មិនមៀងមើលទិសនឹងទិសឆៀង ដើរទៅ នេះក៏ហៅថា
 គោចរដែរ ។ មួយវិញទៀត ភិក្ខុឃើញរូបដោយចក្ខុ ជាអ្នកមិនកាន់
 យកនូវនិមិត្ត ។ បេ ។ ដល់នូវសេចក្តីសង្រួមក្នុងមន្ត្រីយ ។ នេះហៅថា
 គោចរដែរ ។ ពុំនោះសោត ដូចជាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយដ៏ចំរើន
 ពួកមួយ បរិភោគភោជន ដែលគេឲ្យដោយសទ្ធាហើយ សមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មិនប្រកបរឿយ ។ នូវការមើលល្បែងដែលជា
 សត្រូវដល់កុសលធម៌ មានសភាពយ៉ាងនេះ គឺល្បែង រំ ច្រៀង
 ប្រគំ ។ បេ ។ ទីសម្រាប់មើលសេនា ប្រកបដោយអង្គ ៤ ជា
 អ្នកវៀរស្រឡះ ចាកកិរិយាប្រកបរឿយ ។ នូវការមើលល្បែងដែលជា
 សត្រូវដល់កុសលធម៌ មានសភាពយ៉ាងនេះឯង នេះ ក៏ហៅថា
 គោចរដែរ ។ សូម្បីសតិប្បដ្ឋានទាំង ៤ ក៏ឈ្មោះថា គោចរដែរ ។
 សមដូចព្រះតម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ថា ម្ចាស់
 ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយចូរព្រឹត្តក្នុងគោចរ ដែលជាវិស័យរបស់
 បិតាខ្លួន ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ កាលបើអ្នកទាំងឡាយព្រឹត្តក្នុងគោចរ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សកេ បិត្តិកេ វិសយេ ន លច្ឆតិ មារោ ឱតារិ
 ន លច្ឆតិ មារោ អារម្មណំ កោ ច ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនោ
 តោចរោ សកោ បិត្តិកោ វិសយោ យទិទំ ចត្តារោ
 សតិប្បដ្ឋានា កតមេ ចត្តារោ ឥធ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ
 កាយេ កាយានុបស្សី វិហារតិ អាតាប័ សម្មជាតោ
 សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈានោមនស្សំ វេទនាសុ
 ចិត្តេ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហារតិ អាតាប័
 សម្មជាតោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈា-
 នោមនស្សំ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុនោ តោចរោ
 សកោ បិត្តិកោ វិសយោតិ ។ អយម្ប វុច្ចតិ
 តោចរោ ។ ឆ្លំទិសេន តោចរេន សមដ្ឋានតោ
 អស្សាតិ ក្យាស្សស្ស ឥធ តោចរោ ។

(២២០) កាធិ សីលព្វតានស្សតិ កីធិសេន
 សីលព្វតេន សមដ្ឋានតោ អស្ស កីសណ្ឌតេន កី-
 បកាវេន កីបដិភាតេនាតិ សីលព្វតចារិសុទ្ធិ បច្ឆតិ ។

កតមា សីលព្វតចារិសុទ្ធិ ។ អត្ថំ សីលញ្ចវេ
 វុត្តញ្ច អត្ថំ វុត្តំ ន សីលំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដែលជាវិស័យរបស់បិសាខ្លួន មាននឹងមិនបានចន្លោះ មាននឹងមិនបាន
 ការម្ស្នាក់ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ គោចរ ដែលជាវិស័យរបស់បិសាខ្លួន
 គឺអ្វី គឺសតិប្បដ្ឋាន ៤ ចុះសតិប្បដ្ឋាន ៤ តើដូចម្តេច ម្នាលភិក្ខុទាំង
 ឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកឃើញរឿយៗ នូវកាយក្នុងកាយ មាន
 ព្យាយាម ដុតកំដៅកិលេស ដឹងខ្លួន មានស្មារតី កំចាត់បង់អភិជ្ឈា
 នឹងទោមនស្ស ក្នុងលោក (ជាអ្នកឃើញរឿយៗ នូវវេទនា) ក្នុងវេទនា
 ទាំងឡាយ (ជាអ្នកឃើញរឿយៗ នូវចិត្ត) ក្នុងចិត្ត ជាអ្នកឃើញ
 រឿយៗ នូវធម៌ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ មានព្យាយាមដុតកំដៅកិលេស ដឹង
 ខ្លួន មានស្មារតី កំចាត់បង់អភិជ្ឈានឹងទោមនស្ស ក្នុងលោក ម្នាលភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ នេះគឺជាគតហៅថា គោចរ ដែលជាវិស័យរបស់បិសាខ្លួន ។
 នេះ ក៏លោកហៅថា គោចរដែរ ។ ភិក្ខុគប្បីជាអ្នកប្រកបដោយគោចរ
 ប្រាកដដូច្នេះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ភិក្ខុនោះមានគោចរដូចម្តេច
 ក្នុងសាសនានេះ ។

[២២០] ពាក្យថា ត្រូវមានសីលនឹងវត្ថុដូចម្តេច គឺព្រះសាវ័បុត្ត-
 ត្ថេរ សួរសីលពូតបារិសុទ្ធិថា គប្បីជាអ្នកប្រកបដោយសីលនឹងវត្ថុ ប្រាកដ
 ដូចម្តេច មានទ្រង់ព្រាយដូចម្តេច មានបែបដូចម្តេច មានយ៉ាងដូចម្តេច ។

សីលពូតបារិសុទ្ធិ តើដូចម្តេច ។ សីលផង វត្ថុផង ក៏មាន
 វត្ថុ មិនមែនសីល ក៏មាន ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

កតមំ សីលញ្ចវ វត្ថុញ ។ ឥធិ ភិក្ខុ សីលវា
ហោតិ ចាដិមោក្ខសំវាសំវតោ វិហាតិ អាចារតោ-
ចរសម្បជ្ជោ អណ្តមត្តសុ វជ្ជេសុ កយទស្សវី សមា-
នាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ យោ តត្ថ សីលមោ
សំវារោ អវិគត្តមោ ឥទំ សីលំ ។ យំ សមាទានំ
។ តំ វត្ថុ ។ សំវារជ្ជន សីលំ សមាទានជ្ជន វត្ថុ
ឥទំ វត្ថុតិ សីលញ្ចវ វត្ថុញ ។

កតមំ វត្ថុ ន សីលំ ។ អដ្ឋ ធម្មត្ថានំ
អារាហិតក្ខំ បិណ្ឌចាតិកក្ខំ បិសុក្ខលក្ខំ តេចិ-
វិកក្ខំ សបទានចាតិកក្ខំ ខលុបចាកតិកក្ខំ នេស-
ដិកក្ខំ យថាសន្តតិកក្ខំ ឥទំ វត្ថុតិ វត្ថុ ន សីលំ ។
វិរិយសមាទានម្បី វត្ថុតិ វត្ថុ ន សីលំ ។ កាម
តថា ច ចារុ ច អដ្ឋ ច អវសុស្សតុ សរិរេ
ឧបសុស្សតុ មិសលោហិតំ យន្តំ បុរិសត្តាមេន
បុរិសតលេន បុរិសវិរិយេន បុរិសបរត្តាមេន បត្តក្ខំ
ន តិ អចាបុណិត្វា វិរិយស្ស សណ្ណានំ កវិស្សតិ
ចិត្តំ បក្កណ្ណាតិ បទហតិ ឯវរូបម្បី វិរិយសមាទានំ
វត្ថុតិ វត្ថុ ន សីលំ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្រឹស ទី ១៦

សីលផង វត្តផង តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមាន
 សីល ជាអ្នកសង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំរិះ បរិបូណ៌ ដោយអាចារៈនឹងគោចរ
 ឃើញភ័យក្នុងទោសទាំងឡាយ ត្រឹមតែបន្តិចបន្តួច សមាទានសិក្សាក្នុង
 សិក្ខាបទទាំងឡាយ សេចក្តីរំរង់ សេចក្តីសង្រួម សេចក្តីមិនប្រព្រឹត្ត
 ល្មើស ណា ក្នុងសិក្ខាបទទាំងនោះ នេះ សីល ។ ការសមាទានណា
 ការសមាទាននោះ ជាវត្ត ។ ឈ្មោះថា សីល ដោយសេចក្តីថាសង្រួម
 ឈ្មោះថាវត្ត ដោយសេចក្តីថាសមាទាន ។ នេះលោកហៅថា សីល
 ផង វត្តផង ។

វត្តមិនមែនសីល តើដូចម្តេច ។ ធុត្តង្គ៨ គឺ អវញ្ញក្កៈ បិណ្ឌបា.
 ភិក្ខុក្កៈ បំសុក្ខលក្កៈ តេជវិក្កៈ សបទានបារិក្កៈ ខលុបច្ឆាភត្តិក្កៈ
 នេសជ្ជិក្កៈ យថាសន្តតិក្កៈ នេះ លោកហៅថា វត្ត មិនមែន
 សីល ។ វិរិយសមាទាន ក៏លោកហៅថា វត្ត មិនមែនសីល ។ ភិក្ខុផង
 តំកល់ចិត្តថា ស្បែក សរសៃ នឹងឆ្អឹង ចូរសល់នៅតាមប្រាថ្នាចុះ
 សាច់នឹងឈាម ចូររើសស្អាតក្នុងសរីរៈចុះ គុណជាតណា ដែលគេគប្បី
 សម្រេច ដោយកំឡាំងកាយនៃបុរស ដោយកំឡាំងប្រាថ្នានៃបុរស
 ដោយការព្យាយាមនៃបុរស ដោយសេចក្តីប្រឹងប្រែង នៃបុរស ការ
 មិនទាន់សម្រេចនូវគុណជាតនោះទេ នឹងមិនឈប់ព្យាយាមឡើយ វិរិយ-
 សមាទាន មានសភាពយ៉ាងនេះ លោកហៅថា វត្ត មិនមែនសីល ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឆាសិស្សំ ន បិវិស្សាមិ វិហារតោ ន និក្ខមិ
 នបិ បស្សំ និចាតេស្សំ តណ្ហាសលេ អន្ធហាតេតិ
 ចិត្តំ បក្កណាតិ បទហតិ ឯវុបម្បំ វិរិយសមាទានំ
 វុច្ចតិ វត្ថំ ន សីលំ ។ ន តាវាហំ ឥមំ បល្លង្គំ
 ភិក្ខុស្សាមិ យាវ មេ ន អនុចាទាយ អាសវេហិ
 ចិត្តំ វិមុច្ចិស្សតីតិ ចិត្តំ បក្កណាតិ បទហតិ ឯវុ បម្បំ
 វិរិយសមាទានំ វុច្ចតិ វត្ថំ ន សីលំ ។ ន តាវាហំ
 ឥមម្ហា អាសនា វុជ្ជហិស្សាមិ ចង្កមា ឱរេហិស្សាមិ
 វិហារា និក្ខមិស្សាមិ អន្តរយោកា និក្ខមិស្សាមិ
 ចាសាទា និក្ខមិស្សាមិ ហម្មិយា និក្ខមិស្សាមិ កុ-
 ហាយ និក្ខមិស្សាមិ លេណា និក្ខមិស្សាមិ កុដិយា
 និក្ខមិស្សាមិ ក្រដាតារា និក្ខមិស្សាមិ អដ្ឋា និក្ខមិ-
 ស្សាមិ មាឡា និក្ខមិស្សាមិ ខុទ្ទណ្ហា និក្ខមិស្សាមិ
 ឧបដ្ឋានសាលាយ និក្ខមិស្សាមិ មណ្ឌាទា និក្ខមិ-
 ស្សាមិ រុក្ខមូលា និក្ខមិស្សាមិ យាវ មេ ន អនុចា-
 ទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិស្សតីតិ ចិត្តំ បក្កណាតិ
 បទហតិ ឯវុបម្បំ វិរិយសមាទានំ វុច្ចតិ វត្ថំ ន
 សីលំ ។ ឥមសិញោ បព្វណ្ហាសមយំ អរិយធម៌

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ភិក្ខុផ្សំផងតំកល់ចិត្តថា

អាត្មាអញ នឹងមិនបរិភោគ នឹងមិនផឹក នឹងមិនចេញអំពីវត្ត
នឹងមិនទេស្រេច បើព្រាហ្មគ្គីតណ្ហា អាត្មាអញដកមិនទាន់រួចទេ

វិរិយសមាទាន មានសភាពយ៉ាងនេះ លោកហៅថា វត្ត មិនមែនសីល ។

ភិក្ខុផ្សំផងតំកល់ចិត្តថា ចិត្តរបស់អាត្មាអញ មិនទាន់រួចស្រឡះចាកអាសវៈ

ព្រោះមិនប្រកាន់មាំដរាបណា អាត្មាអញនឹងមិនទំលាយក្នុងចេញដរាប

នោះ វិរិយសមាទាន មានសភាពយ៉ាងនេះ លោកហៅថា វត្ត មិនមែន

សីល ។ ភិក្ខុផ្សំផងតំកល់ចិត្តថា ចិត្តរបស់អាត្មាអញ បើមិនទាន់រួចស្រឡះ

ចាកអាសវៈ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដរាបណា អាត្មាអញនឹងមិនក្រោកចាក

អាសនៈនេះ មិនចុះអំពីទីចង្រ្កម មិនចេញអំពីវត្ត មិនចេញអំពីអង្គុយោគ

មិនចេញអំពីប្រាសាទ មិនចេញអំពីប្រាសាទត្រងិល មិនចេញអំពីគុហា

មិនចេញអំពីទីពឹង មិនចេញអំពីកុដី មិនចេញអំពីផ្ទះកំពូល មិនចេញអំពី

ប៉ម មិនចេញអំពីរោង មិនចេញអំពីទីអាស្រ័យ មិនចេញអំពីរោងឆាន់ មិន

ចេញអំពីមណ្ឌប មិនចេញអំពីគល់ឈើ ដរាបនោះ វិរិយសមាទាន មាន

សភាពយ៉ាងនេះ លោកហៅថា វត្ត មិនមែនសីល ។ ភិក្ខុផ្សំផងតំកល់ចិត្តថា ក្នុង

បុព្វណ្ឌសម័យនេះឯង អាត្មាអញនឹងនាំមក នឹងប្រមូលមក នឹងត្រាស់ដឹង

សោឡសមា សារីបុត្តសុត្តន្ត

អាហារិស្សមិ សមាហារិស្សមិ អធិកច្ឆិស្សមិ ដុស-
 យិស្សមិ សច្ចិករិស្សមិច្ច ចិត្តំ បក្កណ្ណាតិ
 បទហតិ ឯវុបម្បំ វិរិយសមាទានំ វុច្ចតិ វត្ថំ ន
 សីលំ ។ (១) ឥមស្មំញោ មជ្ឈិម្ពន្ធិកសមយំ សា-
 យណ្ណសមយំ បុរេកត្តំ បច្ឆាកត្តំ បុរិមំ យាមិ
 មជ្ឈិមំ យាមិ បច្ឆិមំ យាមិ កាខ្សេ ជុល្លោ វិស្ស
 ហេមន្តេ កិម្មេ បុរិមេ វិយោខន្ធេ មជ្ឈិមេ វិយោខន្ធេ
 បច្ឆិមេ វិយោខន្ធេ អរិយធម៌ំ អាហារិស្សមិ សមា-
 ហារិស្សមិ អធិកច្ឆិស្សមិ ដុសយិស្សមិ សច្ចិករិស្ស-
 មិច្ច ចិត្តំ បក្កណ្ណាតិ បទហតិ ឯវុបម្បំ វិរិយស-
 មាទានំ វុច្ចតិ វត្ថំ ន សីលំ ។ អយំ សីលព្វត-
 ថារិសុទ្ធិ ។ ឆ្លៀតសាយ សីលព្វតថារិសុទ្ធិយា ស-
 មជ្ឈាកតោ អស្សាតិ កាណិ សីលព្វតានស្ស ។

(២២០) បហិតត្ថស្ស កិក្កុនោតិ បហិត-
 ត្ថស្សាតិ អារទ្ធិវិរិយស្ស ថាមវតោ ទទ្សបរក្កមស្ស

១ ឧម. ឯត្ថន្តរេ ឥមស្មំញោ បុព្វណ្ណសមយំ អរិយធម៌ំ អាហារិស្សមិ សមាហ-
 រិស្សមិ អធិកច្ឆិស្សមិ បស្សយិស្សមិ សច្ចិករិស្សមិច្ច ចិត្តំ បទហតិ ឯវុបម្បំ
 វិរិយសមាទានំ វុច្ចតិ វត្ថំ ន សីលន្តំ ឥមេ បាហំ ទិស្សន្តំ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើ ឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវអរិយធម៌ ឲ្យទាល់តែបាន
 រីករាយសមាទាន មានសភាពយ៉ាងនេះ លោកហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល ។

ក៏ក្នុងឥតកលចិត្តថា ក្នុងវេលាថ្ងៃត្រង់នេះឯង ក្នុងវេលាថ្ងៃរសៀល ក្នុង
 វេលាមុនបាយ ក្នុងវេលាក្រោយបាយ ក្នុងយាមដើមដំបូង ក្នុងយាម
 កណ្តាល ក្នុងយាមខាងក្រោយ ក្នុងកាលខាងរោច ក្នុងកាលខាងខ្ចីត
 ក្នុងរដូវភ្លៀង ក្នុងរដូវត្រជាក់ ក្នុងរដូវក្ដៅ ក្នុងវេយាខន្ធដំបូង ក្នុង
 វេយាខន្ធកណ្តាលនេះ ក្នុងវេយាខន្ធខាងក្រោយ អាត្មាអញនឹងនាំមក
 នឹងប្រមូលមក នឹងត្រាស់ដឹង នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវ
 អរិយធម៌ ឲ្យទាល់តែបាន រីករាយសមាទាន មានសភាពយ៉ាងនេះ
 លោក ហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល ។ នេះ សីលពូតបារិសុទ្ធិ ។

ក៏ក្នុងប្បីជាអ្នកប្រកប ដោយសីលពូតបារិសុទ្ធិ ប្រាកដដូច្នេះ ហេតុ
 នោះ (លោកសួរថា) ត្រូវមានសីលនឹងវត្ថុ ដូចម្តេច ។

[២២១] អធិប្បាយពាក្យថា ក៏ក្នុងចិត្ត បញ្ជូនទៅ ត្រង់
 ពាក្យថា មានចិត្តបញ្ជូនទៅ គឺមានសេចក្តីព្យាយាមតឹងតែង មាន
 កំឡាំងចិត្ត មានសេចក្តីប្រឹងប្រែង ដ៏មុតមាំ មានធនៈមិនដាក់ចុះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អនិក្ខត្តចន្ទស្ស អនិក្ខត្តជន្ទស្ស កុសលេស្ស
 ធម្មេស្ស ។ អថវា បេសិកត្តស្ស យស្សតា
 បេសិតោ អត្ថត្ថេ ច ញ្ញាយេ ច លត្ថុណោ ច
 ការណោ ច ហំនាហំនេ ច ។ សព្វេ សង្ខារា
 អនិច្ចាតិ បេសិកត្តស្ស ។ សព្វេ សង្ខារា ទុក្ខាតិ
 បេសិកត្តស្ស ។ សព្វេ ធម្មា អនត្តាតិ បេសិកត្តស្ស
 អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារាតិ បេសិកត្តស្ស ។ បេ ។ ជាតិ-
 ប្បច្ចយា ជរាមរណានិ បេសិកត្តស្ស ។ អវិជ្ជានិរោធា
 សង្ខារនិរោធាតិ បេសិកត្តស្ស ។ បេ ។ ជាតិនិរោ-
 ធា ជរាមរណានិរោធាតិ បេសិកត្តស្ស ។ ឥទំ ទុក្ខនិ
 បេសិកត្តស្ស ។ បេ ។ អយំ ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិ-
 បទាតិ បេសិកត្តស្ស ។ ឥមេ អាសវាតិ បេសិកត្ត-
 ស្ស ។ បេ ។ អយំ អាសវនិរោធតាមិនំ បដិបទាតិ
 បេសិកត្តស្ស ។ ឥមេ ធម្មា អភិញ្ញេយ្យាតិ បេសិកត្តស្ស
 ។ បេ ។ ឥមេ ធម្មា សង្ខតាត្តាតិ បេសិកត្តស្ស ។
 ធនំ ជស្សាយតនានំ សមុទយញ្ច អត្ថន្តមញ្ច
 អស្សនិញ្ច អាទិនិញ្ច និស្សរណញ្ច បេសិកត្តស្ស ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានធុរៈមិនដាក់ចុះ ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ ។ មួយទៀត មានចិត្ត
បញ្ជានទៅ បានដល់ខ្លួននៃបុគ្គល ដែលបញ្ជានចិត្តទៅ ក្នុងប្រយោជន៍
ខ្លួនផង ក្នុងធម៌^(១)គួរដឹងផង ក្នុងលក្ខណៈផង ក្នុងហេតុផង ក្នុងហេតុគួរ
ឬមិនគួរផង ។ មានចិត្តបញ្ជានទៅថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ។ មាន
ចិត្តបញ្ជានទៅថា សង្ខារទាំងពួង ជាទុក្ខ ។ មានចិត្តបញ្ជានទៅថា
ធម៌ទាំងពួង មិនមែនខ្លួន ។ មានចិត្តបញ្ជានទៅថា សង្ខារ (កើតមាន)
ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ ។ បេ ។ មានចិត្តបញ្ជានទៅថា ជរាមរណៈ
(កើតមាន) ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ ។ មានចិត្តបញ្ជានទៅថា ការរលត់
សង្ខារ ព្រោះរលត់អវិជ្ជា ។ បេ ។ មានចិត្តបញ្ជានទៅថា ការរលត់ជរា
មរណៈ ព្រោះរលត់ជាតិ ។ មានចិត្តបញ្ជានទៅថា នេះ ទុក្ខ ។ បេ ។
មានចិត្តបញ្ជានទៅថា នេះ បដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ទុក្ខ ។
មានចិត្តបញ្ជានទៅថា នេះ ភាសវៈ ។ បេ ។ មានចិត្តបញ្ជានទៅថា
នេះ បដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរលត់ភាសវៈ ។ មានចិត្តបញ្ជាន
ទៅថា ធម៌ទាំងឡាយនេះ គួរដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ មានចិត្តបញ្ជានទៅ
ថា ធម៌នេះ គួរធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ ។ មានចិត្តស្ទង់ទៅកាន់ការកើត ការ
រលត់ អាទិសង្ស ទោស នឹងការរលាស់ចេញនៃផស្សៈតនៈ ៦ ។

១ អរិយដ្ឋង្គិកមគ្គ

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទ្ធេសោ

បញ្ចុំ ឧបាទានក្ខន្ធានុំ ចតុំ មហាក្ខតានុំ
 សមុទយញ្ច អត្ថន័មញ្ច អស្សាទញ្ច អាទិន័ញ្ច
 និស្សវណាញ្ច បេសិកត្តស្ស ។ យន្តិញ្ច សមុទយជម្ព
 សព្វនុំ និរោធដម្ពនុំ បេសិកត្តស្ស ។ ភិក្ខុនោតិ កល្យា-
 ណាបុថុជ្ជនស្ស វា ភិក្ខុនោ សេក្ខស្ស វា ភិក្ខុនោតិ
 បហិតត្តស្ស ភិក្ខុនោ ។ តេនាហ សារីបុត្តត្ថោរោ

ក្សាស ឲ្យប្បថយោ អស្ស ក្សាស្សស្ស វេទ តោចរា

កានិ សីលព្វតានស្ស បហិតត្តស្ស ភិក្ខុនោតិ ។

(២២២) តំ សោ សិក្ខំ សមាទាយ ឯកោទិ និបកោសតោ

កម្មារោ រជតស្ស្គវ និទ្ធមេ មលមត្តនោ ។

(២២៣) តំ សោ សិក្ខំ សមាទាយាតិ តំ

សោ សិក្ខំ អាទាយ សមាទាយ អាទិយិត្វា

កត្តិត្វា បរាមសិត្វា អភិវិសិត្វាតិ តំ

សោ សិក្ខំ សមាទាយ ។ ឯកោទិ

និបកោ សតោតិ ឯកោទិតិ ឯកត្ថចិត្តោ

អវិត្ថចិត្តោ អវិសាហជមាទសោតិ ឯកោទិ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

មានចិត្តស្ងួតទៅកាន់ការកើត ការវិនាស អានិសង្ស ទោស នឹងការ
 រលាស់ចេញ នៃឧបាទានក្នុងទាំង ៥ ផង នៃមហាក្ខត្របទាំង ៤
 ផង ។ មានចិត្តបញ្ចានទៅថា របស់ណា មានការកើតជាធម្មតា របស់
 ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ជាធម្មតា ។ ពាក្យថា ភិក្ខុ គឺ ភិក្ខុជា
 កល្យាណបុគ្គជន ឬភិក្ខុជាសេក្ខៈ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ភិក្ខុ
 មានចិត្តបញ្ចានទៅ ។ ហេតុនោះ ព្រះសារីបុត្ត ពោលថា
 ភិក្ខុមានចិត្តបញ្ចានទៅហើយនោះ ត្រូវមានសំដី ដូចម្តេច
 ភិក្ខុនោះ ត្រូវមានគោចរ ដូចម្តេច ក្នុងសាសនានេះ ត្រូវ
 មានសីលនឹងវត្ថុ ដូចម្តេច ។

(២២២) ភិក្ខុនោះ សមាទានសិក្ខាដូចម្តេច មានចិត្តខ្ពស់
 ឯក មានប្រាជ្ញា មានស្មារតី (ដូចម្តេច) ទើបកំចាត់បង់
 មន្ទិលរបស់ខ្លួនបាន ដូចជាងលោហៈ ដេញមន្ទិលប្រាក់ ។

(២២៣) ពាក្យថា ភិក្ខុនោះ សមាទានសិក្ខាដូចម្តេច គឺភិក្ខុនោះ
 កាន់ សមាទាន កាន់យក ក្នុងកាន់ បបោសអង្អែល ប្រកាន់ស្អិត ខ្វែរសិក្ខា
 ដូចម្តេច ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ភិក្ខុនោះ សមាទានសិក្ខាដូចម្តេច ។
 ពាក្យថា មានចិត្តខ្ពស់ឯក មានប្រាជ្ញា មានស្មារតី ត្រង់ពាក្យថា
 មានចិត្តខ្ពស់ឯក គឺមានចិត្ត មានការម្ស្នាក់តែមួយ មានចិត្តមិនរវើរវាយ
 មានចិត្តមិនរសេមរសាម ហេតុនោះ (លោកសួរថា) មានចិត្តខ្ពស់ឯក ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសេ

និបកោតិ និបកោ បណ្ឌិតោ បញ្ចវា ពុទ្ធិមា
 ញ្ញាណំ វិការី មេធារី ។ សតោតិ ចត្វហិ
 ការណោហិ សតោ កាយេ កាយានុបស្សនាស-
 តិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ វេទនាសុ ចិត្តេ ធម្មេសុ
 ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ ។ សោ
 វុច្ចតិ សតោ(១) ។ កំ សោ សិក្ខំ សមាធាយាតិ
 អធិស្សនសិក្ខំ បុច្ឆតិ ។ ឯកោទីតិ អធិចិត្តសិក្ខំ
 បុច្ឆតិ ។ និបកោតិ អធិប្បញ្ញាសិក្ខំ បុច្ឆតិ ។
 សតោតិ សតិចារិសុទ្ធិ បុច្ឆតិកំ កំ សោ សិក្ខំ
 សមាធាយ ឯកោទិ និបកោ សតោ ។

(២២២) កក្កាហេ វជិតស្សេវ និទ្ធិមេ មលមត្ត-
 នោតិ កក្កាហេ វុច្ចតិ សុវណ្ណាការោ ។ វជិតំ
 វុច្ចតិ ជាតរូបំ ។ យថា សុវណ្ណាការោ ជាតរូបស្ស
 ឡឡរិកម្មំ មលំ ធមតិ សន្ធមតិ និទ្ធិមតិ មជ្ឈិ-
 មកម្មំ មលំ ធមតិ សន្ធមតិ និទ្ធិមតិ
 សុខមកម្មំ មលំ ធមតិ សន្ធមតិ និទ្ធិមតិ

១ ឧ ម. សពោតិ សពោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា មានប្រាជ្ញា គឺមានប្រាជ្ញាចាស់ ជាបណ្ឌិត មានប្រាជ្ញា មាន
 ការដឹង មានញាណ មានការភ្ជួច្បាស់ មានប្រាជ្ញាកំចាត់បង់កិលេស ។

ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតី ដោយហេតុ ៤ គឺមានស្មារតី ចំរើន
 សតិប្បដ្ឋានជាគ្រឿងពិចារណានូវកាយ ក្នុងកាយ មានស្មារតី ចំរើន
 សតិប្បដ្ឋានជាគ្រឿងពិចារណានូវវេទនា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ មាន
 ស្មារតី ចំរើនសតិប្បដ្ឋានជាគ្រឿងពិចារណានូវចិត្ត ក្នុងចិត្ត មានស្មារតី
 ចំរើនសតិប្បដ្ឋានជាគ្រឿងពិចារណា នូវធម៌ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ។

ភិក្ខុនោះ ហៅថា អ្នកមានស្មារតី ។ ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុនោះសមាទាន
 សិទ្ធិ ដូចម្តេច គឺ លោកស្អរអធិសីលសិទ្ធិ ។ ត្រង់ពាក្យថា មានចិត្ត
 ខ្ពស់ឯក គឺលោក ស្អរអធិចិត្តសិទ្ធិ ។ ត្រង់ពាក្យថា មានប្រាជ្ញា
 គឺ លោកស្អរអធិប្បញ្ញាសិទ្ធិ ។ ត្រង់ពាក្យថា មានស្មារតី គឺលោក
 ស្អរសតិប្បដ្ឋានសុទ្ធ ហេតុនោះ (លោកស្អរថា) ភិក្ខុនោះ មានចិត្តខ្ពស់ឯក
 មានប្រាជ្ញា មានស្មារតី សមាទានសិទ្ធិ ដូចម្តេច ។

(២២២) ពាក្យថា ទើបកំចាត់បង់មន្ទិល របស់ខ្លួនបាន ដូចជាង
 លោហៈ ដែលដេញមន្ទិលប្រាក់ អធិប្បាយថា ជាងមាស លោក
 ហៅថា ជាងលោហៈ ។ ជាតរូប លោកហៅថា ប្រាក់ ។ ជាងមាស
 កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញមន្ទិលប្រាក់ដ៏គ្រោតគ្រោតផង កំចាត់ ដុសខាត់
 ដេញមន្ទិលធុនកណ្តាលផង កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញមន្ទិលធុនល្អិតផង

សោឡសមោ សាវបុត្តសុត្តន្តិទ្ធោសោ

ឯវមេវ ភិក្ខុ អត្ថនោ ឌីន្ទ្រិកេបិ តិលេសេ ធម៌តិ
 សន្ទមតិ និទ្ទមតិ បដហតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិកោតិ អន-
 ភាវ័ន្តមេតិ មជ្ឈិមកេបិ តិលេសេ ធម៌តិ សន្ទមតិ
 និទ្ទមតិ បដហតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិកោតិ អនភាវ័ន្តមេ-
 តិ សុខមកេបិ តិលេសេ ធម៌តិ សន្ទមតិ និទ្ទមតិ
 បដហតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិកោតិ អនភាវ័ន្តមេតិ ។ អថវា
 ភិក្ខុ អត្ថនោ រាគមលំ នោសមលំ មោហមលំ មា-
 នមលំ ទិដ្ឋិមលំ តិលេសមលំ ទុច្ចរិតមលំ អនុករ-
 ណំ អចក្កករណំ អញ្ញាណករណំ បញ្ញាណេវេតិកំ
 វិហាតបក្ខកំ អនិព្វានសំវត្ថនិកំ ធម៌តិ សន្ទមតិ
 និទ្ទមតិ បដហតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិកោតិ អនភា-
 វ័ន្តមេតិ ។ អថវា សម្មាទិដ្ឋិយា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ធម៌តិ សន្ទមតិ
 និទ្ទមតិ បដហតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិកោតិ អនភា-
 វ័ន្តមេតិ សម្មាសង្កប្បន មិច្ឆាសង្កប្បំ សម្មាវាចាយ
 មិច្ឆាវាចំ សម្មាគម្ភន្តន មិច្ឆាគម្ភន្តំ សម្មាអាជីវេន
 មិច្ឆាអាជីវំ សម្មាវាយាមេន មិច្ឆាវាយាមំ សម្មាសតិយា

សារីបុត្តសុត្តន្តខ្មែរ ទី ១៦

មានទុបមាយ៉ាងណា ភិក្ខុ កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវកិលេសគ្រោតគ្រាតរបស់ខ្លួន ផង កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវកិលេសជាគណ្តាលផង កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវកិលេស ដ៏ល្អិតផង ក៏មានទុបមេយ្យយ៉ាងនោះឯង ។ មួយទៀត ភិក្ខុ កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវមន្ទិលគីរតៈ មន្ទិលគីរោសៈ មន្ទិលគីរមោហៈ មន្ទិលគីរមានៈ មន្ទិលគីរិដ្ឋិ មន្ទិលគីរិលេស មន្ទិលគីរុច្ច័ត្តរបស់ខ្លួន ជាគិលេសជាតធ្វើឲ្យងងឹត ធ្វើមិនឲ្យមានចក្ខុ ធ្វើមិនឲ្យមានញាណ ជាគ្រឿងធ្វើឲ្យលេចបញ្ញា ជាគិលេសជាតប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកធម៌ ធ្វើឲ្យចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទីមិនមែនជាព្រះនិព្វាន ។ មួយទៀត ភិក្ខុ កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវមិច្ឆាទិដ្ឋិ ដោយសម្មាទិដ្ឋិ កំចាត់ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវមិច្ឆាសង្កប្បៈ ដោយសម្មាសង្កប្បៈ នូវមិច្ឆាវាចា ដោយសម្មាវាចា នូវមិច្ឆាកម្មនៈ ដោយសម្មាកម្មនៈ នូវមិច្ឆាភាវីវៈ ដោយសម្មាភាវីវៈ នូវមិច្ឆាវាយាមៈ ដោយសម្មាវាយាមៈ នូវមិច្ឆាសតិ ដោយសម្មាសតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

មិច្ឆាសតី សុម្មាសមាធិនា មិច្ឆាសមាធិ សុម្មាញ្ញា-
 ណោន មិច្ឆាញ្ញាណំ សុម្មាវិមុត្តិយា មិច្ឆាវិមុត្តិ ធម្មតិ
 សន្ធម្មតិ និទ្ធម្មតិ បដហតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិកភោតិ
 អនភាវុទ្ធម្មតិ ។ អថវា អរិយេន អដ្ឋង្គិកេន មគ្គេន
 សព្វេ កិលេសេ សព្វេ ទុច្ចរិតេ សព្វេ ទរេវេ សព្វេ
 បរិឡាហេ សព្វេ សន្តាបេ សព្វាគុសលាភិសង្ខារេ
 ធម្មតិ សន្ធម្មតិ និទ្ធម្មតិ បដហតិ វិនោទេតិ ព្យង្គិ-
 កភោតិ អនភាវុទ្ធម្មតីតិ កម្មារោ រជតស្សេវ និទ្ធមេ
 មលមត្តនោ ។ តេនាហ សាវ័បុត្តត្ថោ

កំ សោ សិក្ខុ សមាទាយ ឯកោធិ និបកោ សតោ
 កម្មារោ រជតស្សេវ និទ្ធមេ មលមត្តនោតិ ។

(២២៥) វិជិតុច្ឆមាទស្ស យទិទំ ដាសុ
 (សាវ័បុត្តាតិ កកវា)

វិត្តាសនំ សយនំ សេវតោ ច
 សម្ពោធិកាមស្ស យថាទុធម្មំ
 តន្តេ បវត្តាមិ យថាបដានំ ។

(២២៦) វិជិតុច្ឆមាទស្ស យទិទំ ដាស្វតិ វិជិតុច្ឆ-
 មាទស្សាតិ ជាតិយា វិជិតុច្ឆមាទស្ស ជរាយ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នូវមិច្ឆាសមាធិ ដោយសម្មាសមាធិ នូវមិច្ឆាញាណ ដោយសម្មាញាណ
 នូវមិច្ឆាវិមុត្តិ ដោយសម្មាវិមុត្តិ ។ មួយវិញទៀត ភិក្ខុកំចាត់ដុសខាត់
 ដេញ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព
 នូវកិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់
 សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងអស់ អភិ-
 សង្ខារជាអកុសលទាំងអស់ ដោយអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ
 (លោកសួរថា) ទើបកំចាត់បង់មន្ទិល របស់ខ្លួនបាន ដូចជាងលាហៈ
 ដេញមន្ទិលប្រាក់ ។ ហេតុនោះ ព្រះសាវ័បុត្តត្ថេរពោលថា

ភិក្ខុនោះ សមាទានសិក្ខាដូចម្តេច មានចិត្តខ្ពស់ឯក មាន
 ប្រាជ្ញា មានស្មារតី (ដូចម្តេច) ទើបកំចាត់បង់មន្ទិល
 របស់ខ្លួនបាន ដូចជាងលាហៈដេញមន្ទិលប្រាក់ ។

[២២៥] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់តបថា ម្ចាស់សាវ័បុត្ត)

ការសប្បាយណា របស់ភិក្ខុកាលឆ្នើមរអើមសេពទីអង្គុយ
 ទីដេកដ៏ស្ងាត់ មានបំណង នូវសមោធិញ្ញាណ តាម
 លំដាប់ធម៌ តថាគតនឹងប្រាប់ការសប្បាយនោះ ដល់អ្នក
 តាមទំនងដែលតថាគតដឹង ។

[២២៦] អធិប្បាយពាក្យថា ការសប្បាយណារបស់ភិក្ខុកាលឆ្នើម
 រអើម ត្រង់ពាក្យថា កាលឆ្នើមរអើម គឺឆ្នើមរអើមព្រោះជាតិ ព្រោះដរាប

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

ព្យាធិនា មរណោ ន សោតេហិ បរិនិវេហិ ទុក្ខេហិ
 នោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ ។ បេ ។ ទិដ្ឋិព្យាស-
 នេន ទុក្ខេន វិជិតុច្ឆមាទស្ស ។ អដ្ឋិយមាទស្ស
 ហរាយមាទស្សាតិ វិជិតុច្ឆមាទស្ស ។ យទិទំ ដាស្សតិ
 យំ ដាសុ ដាសុវិហារំ តំ កថេស្សាមិ ។ កតមោ
 ដាសុវិហារោ ។ សម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា
 អបច្ចនីកប្បដិបទា អន្ធតប្បដិបទា ធម្មានុធម្មប្បដិបទា
 សីលេសុ បរិបូរិតារិតា ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តន្ទារតា
 ភោជនេ មត្តញ្ញា ជាករិយានុយោតោ សតិសម្ម-
 ជញ្ញំ ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានា ចត្តារោ សម្មប្បដ្ឋានា
 ចត្តារោ ឥន្ទ្រិយានា បញ្ច្រិយានិ បញ្ច ពលានិ សត្ត
 ពោជ្ឈង្គំ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោ និព្វានញ្ច និព្វាន-
 តាមិនំ ច បដិបទា អយំ ដាសុវិហារោតិ វិជិតុច្ឆ-
 មាទស្ស យទិទំ ដាសុ ។

(២២៧) សារីបុត្តាតិ ភក្កវាតិ តំ ថេរំ នាមេនា-
 លបតិ ។ ភក្កវាតិ ការវាជីវចនំ ។ អបិច ភក្ក-
 រកោតិ ភក្កវា ។ ភក្កនោសោតិ ភក្កវា ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទេស ទី ១៦

ព្រោះព្យាធិ ព្រោះមរណៈ ព្រោះសោក ព្រោះសេចក្តីខ្សឹកខ្សួល ព្រោះទុក្ខ ព្រោះតូចចិត្ត ព្រោះសេចក្តីតានតឹង ។ បេ ។ ឆ្លើមរអើម ជិនឆ្លង់ នឿយណាយ ព្រោះទុក្ខគឺវិនាសទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលឆ្លើមរអើម ពាក្យថា ការសប្បាយណា សេចក្តីថា ការសប្បាយ ការនៅសប្បាយណា តថាគតនឹងសំដែងការនៅសប្បាយនោះ ។ ការនៅសប្បាយ តើដូចម្តេច ។ ការប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ ការប្រតិបត្តិជាអនុលោម ការប្រតិបត្តិមិនជាសត្រូវ ការប្រតិបត្តិតាមលំដាប់ប្រយោជន៍ ការប្រតិបត្តិទ្វេធម៌សមគួរដល់ធម៌ ភាពជាអ្នកបំពេញក្នុងសីល ភាពជាអ្នកគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយ ភាពជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយ ។ ខ្សែការក្រក់ពួក សតិសម្បជញ្ញៈ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥន្ទ្រិយ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈន្ត ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ និព្វាន នឹងបដិបទជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន នេះឈ្មោះថា ការនៅសប្បាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការសប្បាយណា របស់ភិក្ខុកាលឆ្លើមរអើម ។

(២២៧) ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់សារីបុត្ត គឺទ្រង់ហៅព្រះថេរនោះតាមនាម ។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាពាក្យនិយាយដោយគោរព ។ មួយទៀត ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់ចោលនូវរាគៈ ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ភក្កមោហោតិ ភក្កវា ។ ភក្កមាលោតិ ភក្កវា ។

ភក្កនិដ្ឋិតិ ភក្កវា ។ ភក្កកណ្ណោតិ ភក្កវា ។

ភក្កកិលេសោតិ ភក្កវា ។ ភជី វិភជី បដិវិភជី

ធម្មតន្តិ ភក្កវា ។ ភវំនំ អន្តករោតិ ភក្កវា ។ ភាវិត-

កាយោតិ ភក្កវា ។ ភាវិតសីលោតិ ភាវិតចិត្តោតិ

ភាវិតបញ្ចោតិ ភក្កវា ។ ភជី វា ភក្កវា អរញ្ញានបត្តានិ

បត្តានិ សេនាសនានិ អប្បសន្ទានិ អប្បនិ-

ក្សោសានិ វិជនវតានិ មនុស្សរាហសេយ្យកានិ

បដិសល្លាទសារូចានិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា

ចីវរចីណ្ឌោចាតសេនាសនកិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខា-

វានន្តិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា អត្ថរសស្ស

ធម្មរសស្ស វិមុត្តិរសស្ស អធិសីលស្ស អធិចិត្តស្ស

អធិប្បញ្ញាយោតិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ចោលទោសៈ ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់
ចោលមោហៈ ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់
ចោលមានៈ ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់
ចោលទិដ្ឋិ ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់ចោល
កិលេសដូចបន្ទា ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់
ចោលកិលេស ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចែក
វលៃក បំបែក នូវធម្មតនៈ ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះ
ព្រះអង្គធ្វើនូវទីបំផុតនៃភព ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ
ព្រះអង្គមានកាយអប់រំហើយ ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ
ព្រះអង្គមានសីលអប់រំហើយ ព្រោះព្រះអង្គមានព្រះទ័យអប់រំហើយ ព្រោះ
ព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាអប់រំហើយ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ
ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់គប់រកព្រៃតូចនឹងព្រៃធំ ជាសេនាសនៈដ៏
ស្ងាត់ មានសំឡេងតិច មានសូរកង់រំពងតិច ប្រាសចាកខ្យល់ដែលកើត
(អំពីសរីរៈមនុស្ស) ជាទីគួរដល់ការកំបាំងអំពីមនុស្សសមគួរដល់ការព្យួរ
សម្ល ។ មួយទៀត ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមាន
បុណ្យ ទ្រង់មានភាគច្រើន បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគ្រឿងបរិក្ខារគឺ
ថ្នាំជាបច្ច័យ នៃអ្នកជម្ងឺ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ
ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃអត្តរស ធម្មរស វិមុត្តិរស
អធិសីល អធិចិត្ត អធិប្បញ្ញា ។ មួយទៀត ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

ចតុន្ទំ ឈានំ ចតុន្ទំ អប្បមញ្ញំ ចតុន្ទំ អរូប-
សមាបត្តិន្ទំ កកវា ។ ភាគី វា កកវា អដ្ឋន្ទំ
វិមោក្ខានំ អដ្ឋន្ទំ អភិកាយតនានំ ធរ្មន្ទំ អនុប្ប-
វិហារសមាបត្តិន្ទំ កកវា ។ ភាគី វា កកវា
ទស្សន្ទំ សញ្ញាការៈនានំ ទស្សន្ទំ កសិណសមាបត្តិន្ទំ
អាណាចានស្សន្តិសមាធិស្ស អស្មកសមាបត្តិយោតិ ក-
កវា ។ ភាគី វា កកវា ចតុន្ទំ សតិប្បដ្ឋានំ ចតុន្ទំ
សម្មប្បធានំ ចតុន្ទំ ឥន្ទ្រចានំ បញ្ចន្ទំ ឥន្ទ្រ-
យានំ បញ្ចន្ទំ ពលានំ សត្តន្ទំ ពោជ្ឈន្ទំ អរិយស្ស
អដ្ឋន្ទំកស្ស មគ្គស្សន្តិ កកវា ។ ភាគី វា កកវា
ទស្សន្ទំ តថាគតពលានំ ចតុន្ទំ វេសារដ្ឋានំ ចតុន្ទំ
បដិសម្ពិទ្ធានំ ធរ្មន្ទំ អភិញ្ញំ ធរ្មន្ទំ ពុទ្ធជម្មានន្ទំ កក-
វា ។ កកវាតិ នេតំ នាមំ មាតារា កតំ ន បិតរា
កតំ ន ភាតរា កតំ ន ភគិនិយា កតំ ន មិត្តាម-
ធ្វេហិ កតំ ន ញាតិសាលោហិតេហិ កតំ ន
សមណព្រាហ្មណេហិ កតំ ន ទេវតាហិ កតំ
វិមោក្ខន្តិកមេតំ ពុទ្ធានំ កកវន្តានំ ពោជិយា មូលេ
សហ សព្វញ្ញតញ្ញាណស្ស បដិលាភា សន្និកា

សារបុគ្គលក្នុងទ្វេស ទី ១៦

ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃឈាន ៤ អប្បមញ្ញា ៤ អរូប-
សមាបត្តិ ៤ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះ
មានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគ នៃវិមោក្ខ ៨ អភិកាយតនៈ ៨ អនុបុព្វវិហារ-
សមាបត្តិ ៨ ។ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ
ទ្រង់មានភាគ នៃសញ្ញាការវនា ១០ កសិណសមាបត្តិ ១០ អាណាបាទ-
ស្សតិសមាធិ អសុកសមាបត្តិ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ
ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគ នៃសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤
ឥន្ទ្រិយា ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨
ដ៏ប្រសើរ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះព្រះភាគ ព្រោះហេតុ
ព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃតថាគតពលៈ ១០ វេសារដ្ឋៈ ៤ បដិ-
សម្ពិទ្ធ ៤ អភិញ្ញា ៦ ពុទ្ធធម៌ ៦ ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ
មិនមែនព្រះមាតាថ្វាយ មិនមែនព្រះបិតាថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនប្រុស
ថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនស្រីថ្វាយ មិនមែនពួកមិត្តភាមិតាមាតាថ្វាយ មិន
មែនពួកញាតិសាសនាហិតថ្វាយ មិនមែនពួកសមណព្រាហ្មណ៍ថ្វាយ
មិនមែនពួកទេវតាថ្វាយ ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគនេះ មានក្នុងទី
បំផុតនៃវិមោក្ខរបស់ព្រះពុទ្ធាង្គុយ ដ៏មានព្រះភាគ ការបញ្ចត្តិថា
ព្រះមានព្រះភាគនេះ កើតដោយការធ្វើឱ្យជាក់លាក់ ព្រមទាំងការ
បានចំពោះនូវសព្វពាក្យណា ទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ព្រោះហេតុនោះ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

បញ្ចត្តិ យទិទំ ភក្កវតិ សាវ័បុត្តាតិ ភក្កវ ។

(២២៨) វិត្តាសនំ សយនំ សេវតោ ចេតិ អាសនំ
វុច្ចតិ យត្ថ និស័ទតិ មញ្ញោ បីបំ ភិសិ តដ្ឋិកា
ចម្មុឡោ តិណាសន្តារោ បណ្ណាសន្តារោ បលាលស-
ន្តារោ ។ សយនំ វុច្ចតិ សេនាសនំ វិហារោ អន្តរ-
យោតោ ចាសាទោ ហម្មយំ កុហា ។ សយនាសនំ
អសប្បាយរូបទស្សនេន វិត្តំ វិវិត្តំ បវិវិត្តំ អសប្បាយ-
សទ្ធស្សវនេន ។ បេ ។ អសប្បាយេហិ បញ្ចហិ
កាមកុណេហិ វិត្តំ វិវិត្តំ បវិវិត្តំ ។ វិត្តំ សយនាសនំ
សេវតោ និសេវតោ សំសេវតោ បដិសេវតោតិ
វិត្តាសនំ សយនំ សេវតោ ចេ ។

(២២៩) សម្ពោធិកាមស្ស យថានុចម្ពន្តិ សម្ពោធិ
វុច្ចតិ ចត្វសុ មក្កសុ ញ្ញាលំ បញ្ញា បញ្ញាប្រិយំ
បញ្ញាពលំ ធម្មវិចយសោពោជ្ឈន្តោ វីមសា វិបស្សនា
សម្ពោធិជ្ជំ ។ តំ សម្ពោធិ ពុជ្ឈិតុកាមស្ស អនុពុជ្ឈិតុ-
កាមស្ស បដិពុជ្ឈិតុកាមស្ស សម្ពុជ្ឈិតុកាមស្ស អធិ-
កន្តុកាមស្ស ជស្សិតុកាមស្ស សច្ចិកាតុកាមស្សតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា ម្ចាស់សារីបុត្ត ។

(២២៨) ពាក្យថា សេពន្យុទ្ធិអង្គុយ ទីដេកដ៏ស្ងាត់ អធិប្បាយ
ថា គេអង្គុយលើទីណា ទីនោះ លោកហៅថា ទីអង្គុយ គឺគ្រែ តាំង ពូក
កន្ទួល ចម្លង កម្រាលស្មៅ កម្រាលស្លឹក កម្រាលចម្លើង ។
ទីសនាសនៈគឺវិហារ អង្គរយោគ ប្រាសាទ ប្រាសាទត្រង់ល គុហា
លោកហៅថា ទីដេក ។ ទីដេកទីអង្គុយដ៏ស្ងាត់ ស្ងាត់ឈឹង ស្ងាត់ជ្រងំ
ចាកការឃើញរូបមិនជាទីសប្បាយ ចាកការឮសំឡេងមិនជាទីសប្បាយ
។ បេ ។ ដ៏ស្ងាត់ ស្ងាត់ឈឹង ស្ងាត់ជ្រងំ ចាកកាមគុណ ៥ មិនជាទី
សប្បាយ ។ កាលគប់ គប់រក សមគប់ គប់ស្ម័គ្ធ នូវទីដេកទីអង្គុយ
ដ៏ស្ងាត់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេពន្យុទ្ធិអង្គុយទីដេកដ៏ស្ងាត់ ។

(២២៩) ពាក្យថា មានបំណងនូវសម្ពោធិញ្ញាណ តាមលំដាប់ធម៌
សេចក្តីថា ការដឹង បញ្ញា បញ្ញាទ្រុយ បញ្ញាពលៈ ធម្មវិចយ-
សម្ពោជ្ឈន្តៈ វិមំសា វិមស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅ
ថា សម្ពោធិ ។ មានបំណង ដើម្បីត្រាស់ដឹង មានបំណងដើម្បី
ត្រាស់ដឹងតាម មានបំណង ដើម្បីត្រាស់ដឹងចំពោះ មានបំណង
ដើម្បីត្រាស់ដឹងព្រម មានបំណង ដើម្បីបាន មានបំណងដើម្បី
ពាល់ត្រូវ មានបំណងដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវសម្ពោធិញ្ញាណនោះ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានបំណង ដើម្បីសម្ពោធិញ្ញាណ ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធោសោ

សម្មោធិកាមសង្ឃ ។ យថាទុដ្ឋមន្តិ កតមេ ពោធិយា
 អនុដម្ពា ។ សម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា អបច្ចន្តិ-
 កប្បដិបទា អនុត្ថប្បដិបទា ធម្មានុដម្ពប្បដិបទា
 សីលេសុ បរិបូរណារតា ឥន្ទ្រិយេសុ កុត្តន្តារតា ភោជនេ
 មត្តញ្ញាតា ជាគរិយានុយោគោ សតិសម្បជញ្ញំ ឥមេ
 វុច្ចន្តិ ពោធិយា អនុដម្ពា ។ អថវា ចតុន្នំ មត្តានំ
 បុព្វភាគេ វិបស្សនា ឥមេ វុច្ចន្តិ ពោធិយា អនុ-
 ធម្មាតិ សម្មោធិកាមសង្ឃ យថាទុដ្ឋមន្តិ ។

(២៣០) តន្តោ បរិក្ខាមិ យថាបដានន្តិ តន្តិ
 ពោធិយា អនុដម្ពំ ។ បរិក្ខាមីតិ វិក្ខាមិ បរិក្ខាមិ
 អាចិក្ខិស្សាមិ ទេសិស្សាមិ បញ្ញាបេស្សាមិ បដ្ឋបេ-
 ស្សាមិ វិវិស្សាមិ វិភជិស្សាមិ ឧត្តានិករិស្សាមិ បកា-
 សិស្សាមិ ។ យថាបដានន្តិ យថា បដានន្តោ អាជា-
 នន្តោ វិជានន្តោ បដិវិជានន្តោ បដិវិជ្ឈន្តោ ន ឥតិហីតិ-
 ហំ ន ឥតិកិរាយ ន បរម្បរាយ ន បិដកសម្បទាយ

សារបុគ្គលក្នុងខ្មែរ ទំ. ១៦

សំនួរត្រង់ពាក្យថា តាមលំដាប់ធម៌ ចុះតាមលំដាប់ធម៌ នៃពោធិញ្ញាណ តើ
 ដូចម្តេច ។ ការប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ ការប្រតិបត្តិជាអនុលោម ការប្រតិបត្តិ
 មិនជាសត្រូវ ការប្រតិបត្តិតាមលំដាប់ប្រយោជន៍ ការប្រតិបត្តិធម៌ដ៏សមគួរ
 ដល់ធម៌ ភាពជាអ្នកបំពេញក្នុងសីល ភាពជាអ្នកគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងផ្ទៃយ
 ភាពជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងកោដន ការប្រកបរឿយ ។ នូវសេចក្តី
 ភ្ញាក់រឭក សតិសម្បជញ្ញៈ ធម៌ទាំងនេះ លោកហៅថា តាមលំដាប់ធម៌
 នៃពោធិញ្ញាណ ។ មួយទៀត វិបស្សនាក្នុងចំណែកខាងដើមនៃមគ្គ ៤ នេះ
 លោកហៅថាតាមលំដាប់ធម៌ នៃពោធិញ្ញាណ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) មានបំណងនូវពោធិញ្ញាណ តាមលំដាប់ធម៌ ។

(២៣០) អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតនឹងប្រាប់ការសប្បាយនោះដល់
 អ្នក តាមទំនងដែលតថាគតដឹង ត្រង់ពាក្យថា ការសប្បាយនោះ គឺធម៌
 ជាលំដាប់នៃពោធិញ្ញាណ ។ ពាក្យថា តថាគតនឹងប្រាប់ គឺតថាគតនឹង
 ពោលប្រាប់ ចង្អុល បង្ហាញ សំដែង ធ្វើឲ្យដឹងច្បាស់ តាំងម្តងម្នាក់ ចែក
 ធ្វើឲ្យរក់ ប្រកាស ។ ពាក្យថា តាមទំនងដែលតថាគតដឹង គឺតថាគត
 កាលដឹង យល់ ចូលចិត្ត ដឹងប្រាកដ ចាត់ចុះយ៉ាងណានឹងសំដែង
 នូវធម៌នោះ យ៉ាងនោះដោយខ្លួនឯង ជាធម៌ដឹងចំពោះខ្លួនឯង ប្រាកដ
 ចំពោះខ្លួន មិនមែនដោយយល់ថា យ៉ាងនេះយ៉ាងនោះទេ មិនមែនតាម
 ពួកថា ដូច្នេះ មិនមែនពួក ។ តាមកទេ មិនមែនដោយការប្រកាន់តាមក្បួន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ន តក្កហេតុ ន នយហេតុ ន អាការបរិវតក្កន
 ន ទិដ្ឋនិដ្ឋានក្ខន្ធយា សាមី សយមភិក្ខាវា
 អត្ថប្បចក្ខំ ធម៌ តំ កថយីស្សាមិតំ តន្តេ បវក្ខាមិ
 យថាបដានំ ។ តេនាហា ភក្កវា

វិជីកុច្ចមានស្ស យទិទំ ជាស្ស (សាវ័ប្បត្ថាតំ ភក្កវា)

វិត្ថាសនំ សយនំ សេវតោ ប

សម្ពោជិកាមស្ស យថានុធម៌

តន្តេ បវក្ខាមិ យថាបដានន្តំ ។

[២៣០] បញ្ចន្ធ ជីវេ ភយានំ ន ភាយេ

ភិក្កុ សតោ សប្បវិយន្តចារី

ឌុំសាជិចាតាន សិរីសទានំ

មនុស្សជស្សាន ចតុប្បទានំ ។

[២៣២] បញ្ចន្ធ ជីវេ ភយានំ ន ភាយេតិ

ជីវេតិ ជីវេ បណ្ឌិតោ បញ្ចវា ពុទ្ធិមា ញាណំ

វិការី មេធាវី ។ ជីវេ បញ្ចន្ធ ភយានំ ន ភា-

យេយ្យ ន តសេយ្យ ន ឧត្តសេយ្យ ន បរិត្ត-

សេយ្យ ន សន្តាសំ អាបជ្ជេយ្យ អភិក្កុ អស្ស អច្ឆមី

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មិនមែនដោយការប្រកាន់តាមគ្រិះរិះ មិនមែនដោយការប្រកាន់តាមន័យ
មិនមែនគ្រិះរិះដោយអាការៈ មិនមែនដោយការពិចារណាតាមការគួរ
ដោយទិដ្ឋិទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត នឹងប្រាប់ការ
សប្បាយនោះ ដល់អ្នក តាមទំនងដែលតថាគតដឹង ។ ហេតុនោះ
ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់តបថា ម្ចាស់សារីបុត្ត) ការ
សប្បាយណា របស់ភិក្ខុកាលឆ្លើមរមើម សេពទីអង្គុយ
ទីដេកដ៏ស្ងាត់ មានបំណងនូវមោធិញ្ញាណ តាមលំដាប់ធម៌
តថាគតនឹងប្រាប់ការសប្បាយនោះ ដល់អ្នក តាមទំនង
ដែលតថាគតដឹង ។

(២៣១) ភិក្ខុជាធូរៈ មានស្មារតី ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រកបដោយទីបំផុត
ជុំវិញ មិនគប្បីខ្លាច ចំពោះភ័យ ។ យ៉ាង គឺរោម មមាធិ
ពស់ សម្ផស្សរបស់មនុស្ស នឹងសត្វចតុប្បាទ ។

(២៣២) ពាក្យថា ធូរៈ ក្នុងបទថា ធូរៈ មិនគប្បីខ្លាចចំពោះភ័យ ។
យ៉ាង បានដល់ ធូរៈ បណ្ឌិត អ្នកមានប្រាជ្ញា មានការត្រាស់ដឹង មាន
ញាណ មានការភ្ជួចរស់ មានប្រាជ្ញា ជាគ្រឿងកំចាត់បង់នូវកិលេស ។
ភិក្ខុជាធូរៈ មិនគប្បីខ្លាច មិនគប្បីតក់ស្លុត មិនគប្បីរន្ធត់ មិនគប្បីស្ទុន
ស្មៅ មិនគប្បីដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត មិនគប្បីជាអ្នកស្ទុន មិនញាប់ញ័រ

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

អនុគ្រាសី អបលាយី បហំនកយកេរវោ វិគតលោ-
មហំសោ វិហរេយ្យតិ បញ្ចន្ធិ ជីវេ កយានំ
ន កាយេ ។

(២៣៣) ភិក្ខុ សតោ សបរិយន្តចារីតិ ភិក្ខុ-
តិ កល្យាណបុគ្គដ្ឋោ វា ភិក្ខុ សេក្ខោ វា
ភិក្ខុ ។ សតោតិ ចត្វាហិ ការណេហិ សតោ
កាយេ កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ ភាវេន្តោ សតោ
វេទនាសុ ចិត្តេ ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានំ
ភាវេន្តោ សតោ សោ វុច្ចតិ សតោ ។ សបរិយន្ត-
ចារីតិ ចត្តារោ បរិយន្តា សីលសំវេរិយន្តោ ឥន្ទ្រិយ-
សំវេរិយន្តោ ភោជនេ មត្តញ្ញាបរិយន្តោ ជាករិ-
យានុយោគបរិយន្តោ ។

កតមោ សីលសំវេរិយន្តោ ។ ឥធន
ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ ចាតិមោក្ខសំវេរិយន្តោ
វិហរតិ អាចារតោចរសម្បជ្ជោ អណ្តមត្តេសុ
វជ្ជេសុ កយនិស្សរិ សមាទាយ សិក្ខតិ
សិក្ខាបទេសុ អន្តោ បូតិការំ បច្ចវេក្ខមាណោ

សារបុត្តសុត្តន្តទេស ទី ១៦

មិនតក់ស្លុត មិនរត់ចេញ លះបង់នូវសេចក្តីខ្លាចនឹងសេចក្តីភ័យ ជាអ្នក
ប្រាសចាកសេចក្តីព្រៃរោម ចំពោះភ័យ ៥ យ៉ាង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
ថា) ភិក្ខុជាធូរៈ មិនគប្បីខ្លាចចំពោះភ័យ ៥ យ៉ាង ។

(២៣៣) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រកបដោយ
ទីបំផុតជុំវិញ ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុ បានដល់ភិក្ខុជាភស្តុតាងបុគ្គល ឬភិក្ខុ
ជាសេន្ទៈ ។ ពាក្យថា មានស្មារតី បានដល់ភិក្ខុមានស្មារតីដោយហេតុ ៤
គឺមានស្មារតី ចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ជាគ្រឿងពិចារណា នូវកាយក្នុងកាយ
មានស្មារតី ចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ជាគ្រឿងពិចារណា នូវវេទនាក្នុងវេទនា មាន
ស្មារតី ចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ជាគ្រឿងពិចារណា នូវចិត្តក្នុងចិត្ត មានស្មារតី
ចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ជាគ្រឿងពិចារណា នូវធម៌ក្នុងធម៌ ភិក្ខុនោះ លោក
ហៅថា អ្នកមានស្មារតី ។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រកបដោយទីបំផុតជុំវិញ
បានដល់ទីបំផុតជុំវិញ ៤ គឺ ទីបំផុតជុំវិញដោយការសង្រួមសីល១ ទីបំផុត
ជុំវិញដោយការសង្រួមឥន្ទ្រិយ១ ទីបំផុតជុំវិញដោយការដឹងប្រមាណក្នុង
ភោជន១ ទីបំផុតជុំវិញដោយការប្រកបរឿយ ។ នូវការក្រាបរំលឹក១ ។

ទីបំផុតជុំវិញដោយការសង្រួមសីលតើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ
ជាអ្នកមានសីល សង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំវេសីល បរិច្ចណ៍ដោយអាចារៈ
នឹងគោចរៈ ឃើញភ័យក្នុងទោសមានប្រមាណតិចតួច សមាទានសិក្សា
ក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ ពិចារណាឃើញច្បាស់នូវភាពស្អុយក្នុងខាងក្នុង

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អនោ សីលសំវបរិយន្តោ ចរតិ មរិយានំ ន ភិន្នតិ
អយំ សីលសំវបរិយន្តោ ។

កតមោ ឥន្ទ្រិយសំវបរិយន្តោ ។ ឥធិ ភិក្ខុ
ចក្កុនា រូបំ និស្សា ន និមិត្តត្តាហំ ហោតិ នាទុព្យា-
ញ្ញនត្តាហំ យត្វាធិករណមេនំ ចក្កុន្ទ្រិយំ អសំវុត្តំ
វិហារន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា ចាបកា អកុសលា
ធម្មា អន្តាស្សវេយ្យំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ រក្ខតិ
ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កុន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ សោ-
តេន សន្និ សុត្វា ឃានេន កន្ធិ ឃាយិត្វា ជីវ្ហយ
រសំ សាយិត្វា កាយេន ដោជ្ជតំ ផុស្សិត្វា មនសា
ធម្មំ វិញ្ញាយ ន និមិត្តត្តាហំ ហោតិ នាទុព្យាញ្ញនត្តាហំ
យត្វាធិករណមេនំ មន្ត្រិយំ អសំវុត្តំ វិហារន្តំ អភិជ្ឈា-
ទោមនស្សា ចាបកា អកុសលា ធម្មា អន្តាស្ស-
វេយ្យំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ រក្ខតិ មន្ត្រិយំ
មន្ត្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ អាទិត្តបរិយាយំ បច្ចវេក្ខ-
មាទោ អនោ ឥន្ទ្រិយសំវបរិយន្តោ ចរតិ មរិយានំ ន
ភិន្នតិ អយំ ឥន្ទ្រិយសំវបរិយន្តោ ។

កតមោ ភោជនេ មត្តពាតាបរិយន្តោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ប្រព្រឹត្តនូវទីបំផុតជុំវិញដោយការសង្រួមសីលក្នុងខាងក្នុង មិនទំលាយនូវ
ខេត្តវែន (វិន័យ) នេះទីបំផុតជុំវិញ ដោយការសង្រួមសីល ។

ទីបំផុតជុំវិញ ដោយការសង្រួមឥន្ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុង
សាសនានេះ ឃើញរូបដោយភ្នែក ជាអ្នកមិនក្នុងកាន់នូវនិមិត្ត មិនក្នុង
កាន់នូវអនុព្យញ្ញនៈ ធម៌ជាអកុសល ដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈានឹងទោមនស្ស
គប្បីដិតតាមបុគ្គលមិនសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយ ព្រោះការមិនសង្រួមចក្ខុន្ទ្រិយ
ណាជាហេតុ ប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមចក្ខុន្ទ្រិយនោះ រក្សាចក្ខុន្ទ្រិយ ដល់
នូវការសង្រួម ក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ ព្យាបាលដោយត្រចៀក ធ្វើក្លិនដោយ
ច្រមុះ លិទ្ធក្លិនដោយអណ្តាត ប៉ះពាល់សម្ផស្សដោយកាយ ដឹងធម្មា-
រម្មណ៍ដោយចិត្ត ជាអ្នកមិនក្នុងកាន់នូវនិមិត្ត មិនក្នុងកាន់នូវអនុព្យញ្ញនៈ
ធម៌ជាអកុសលដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈានឹងទោមនស្ស មិនដិតតាមបុគ្គល
មិនសង្រួមមន្ទ្រិយ ព្រោះការមិនសង្រួមមន្ទ្រិយណាជាហេតុ ប្រតិ-
បត្តិដើម្បីសង្រួមមន្ទ្រិយនោះ រក្សាមន្ទ្រិយ ដល់នូវការសង្រួមក្នុង
មន្ទ្រិយ ពិចារណានូវអាទិត្តបរិយាយសូត្រ ប្រព្រឹត្តក្នុងទីបំផុតជុំវិញ
ដោយការសង្រួមឥន្ទ្រិយខាងក្នុង មិនទំលាយខេត្តវែន នេះទីបំផុត
ជុំវិញ ដោយការសង្រួមឥន្ទ្រិយ ។

ទីបំផុតជុំវិញ ដោយការដឹងប្រមាណក្នុងកោដន តើដូចម្តេច ។

សោធអ្នសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

ឥធិ ភិក្ខុ បដិសង្ខា យោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ
 នេវ នវាយ ន មទាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិក្ខុសនាយ
 យាវនេវ ឥមស្ស កាយស្ស វិតិយា យាបនាយ
 វិហឹសុបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុក្កហាយ ឥតិ បុរណាត្ថ
 វេទនំ បដិហង្គាមំ នវត្ថុ វេទនំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ
 យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច ជាសុវិហារោ
 ចាតិ អក្ខត្តត្ថានវណប្បដិច្ចានបុត្តមិសុបមំ បច្ច-
 វេត្តមាធា អន្តោ ភោជនេ មត្តញ្ញតាបរិយន្តោ
 ចរតិ មរិយានំ ន ភិន្ទតិ អយំ ភោជនេ
 មត្តញ្ញតាបរិយន្តោ ។

កតមោ ជាករិយានុយោកបរិយន្តោ ។ ឥធិ ភិក្ខុ
 និវសំ^(១) ចង្ក្រមេន និសង្ខាយ អាវរណីយេហិ ធម្មេហិ
 ចិត្តំ បរិសោធនតិ វត្ថុយា បឋមំ យាមំ ចង្ក្រមេន
 និសង្ខាយ អាវរណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធនតិ
 វត្ថុយា មជ្ឈិមំ យាមំ នត្ថុណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ
 កប្បេតិ ចានេ ចានំ អច្ចាជាយ សតោ សម្បជានោ
 ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិករិត្វា វត្ថុយា បច្ចមំ យាមំ បច្ចដ្ឋាយ

១ ឧ. ទំរា ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្បេស ទី ១៦

ភិក្ខុកងសាសនានេះ ពិចារណាដោយទុបាយ ហើយបរិភោគអាហារថា
 អាត្មាអញមិនបរិភោគ ដើម្បីការលេង មិនដើម្បីការស្រវឹង មិនដើម្បី
 ការតាក់តែង មិនដើម្បីការផូរផង់ គ្រាន់តែដើម្បីការតាំងនៅនៃកាយនេះ
 ដើម្បីការញ៉ាំងជីវិតន្ទ្រិយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់បង់នូវសេចក្តីលំបាក
 ដើម្បីអនុគ្រោះដល់ព្រហ្មចារ្យ នឹងកំបាត់បង់នូវវេទនាចាស់ផង នឹងមិន
 ញ៉ាំងវេទនាថ្មីឲ្យកើតឡើងផង កិរិយាប្រព្រឹត្តទៅ (នៃកិរិយាបឋមទាំង ៤)
 ផង សេចក្តីមិនមានទោសផង ការនៅសប្បាយផង នឹងមានដល់អាត្មាអញ
 ដូច្នេះ ភិក្ខុពិចារណានូវអាហារ ទុបមាដោយប្រេងសម្រាប់លាបក្បាល
 រទេះ នឹងសំពត់សម្រាប់រំដំបោននឹងសាច់កូន ប្រព្រឹត្តក្នុងទីបំផុតជុំវិញ
 ដោយការជឿប្រមាណ ក្នុងកោដនខាងក្នុង មិនទំលាយនូវខេត្តដែន
 នេះទីបំផុតជុំវិញ ដោយការជឿប្រមាណ ក្នុងកោដន ។

ទីបំផុតជុំវិញ ដោយការប្រកបរឿយ ។ នូវការភ្ញាក់រលឹក តើដូច
 ម្តេច ។ ភិក្ខុកងសាសនានេះ ញ៉ាំងចិត្តឲ្យបរិសុទ្ធចាកធម៌ជាគ្រឿង
 រារាំង ដោយការចង្រ្កម ដោយការអង្គុយ អស់វេលាថ្ងៃ ញ៉ាំងចិត្ត
 ឲ្យបរិសុទ្ធ ចាកធម៌ជាគ្រឿងរារាំង ដោយការចង្រ្កម ដោយការអង្គុយ
 អស់បឋមយាមនៃរាត្រី សម្រេចសីហសេយ្យា ដោយខាងខាងស្តាំ
 អស់មជ្ឈិមយាមនៃរាត្រី យកជើងតម្រុតលើជើង មានស្មារតី ដឹងខ្លួន
 ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវសញ្ញាថានឹងក្រោក ហើយក្រោកក្នុងបច្ច័យយាមនៃរាត្រី

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ចន្ទីមេន និសង្ខាយ អារាណីយេហិ ធម្មេហិ
 ចិត្តំ បរិសោធនតិ កន្ថេករត្ថវិហារំ បច្ឆវេត្តមាធនោ
 អន្តោ ជាគរិយានុយោគបរិយន្តោ ចរតិ មរិយានំ ន
 ភិន្នតិ អយំ ជាគរិយានុយោគបរិយន្តោតិ ភិក្ខុ
 សតោ សបរិយន្តចារី ។

(២៣២) ឱសាធិបាតាន និសង្ខាយន្តំ ឱសា
 វចន្តំ បិដ្ឋលមត្តិកា ។ អធិបាតិកា វចន្តំ សព្វា-
 បិ មត្តិកាយោ ។ តីការណា អធិបាតិកា
 វចន្តំ សព្វាបិ មត្តិកាយោ ។ តា ឧប្បតិកា ឧប្បតិកា
 ទានន្តំ តីការណា អធិបាតិកា វចន្តំ សព្វាបិ
 មត្តិកាយោ ។ សិរីសថា វចន្តំ អហិតំ ឱសាធិបា-
 តាន សិរីសថានំ ។

(២៣៥) មនុស្សធម្មាន ចតុប្បទានន្តំ មនុស្ស-
 ធម្មាន វចន្តំ ចោរា វា អស្ស មាណវា កត-
 តក្ខា វា អកតតក្ខា វា ។ តេ ភិក្ខុ បញ្ញំ
 វា ចុន្ទយ្យំ វាទំ វា អារោមេយ្យំ អក្កោសេយ្យំ បរិកា-
 សេយ្យំ រោសេយ្យំ វិរោសេយ្យំ ហីសេយ្យំ វិហីសេយ្យំ
 ហោមេយ្យំ វិហោមេយ្យំ យាតេយ្យំ ឧបយាតេយ្យំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ញ៉ាំងចិត្តឲ្យបរិសុទ្ធចាកធម៌ជាគ្រឿងរាំង ដោយការចង្រ្កម ដោយការ
អង្គុយ ពិចារណានូវការនៅតាមកទ្វេករត្ថសូត្រ ប្រព្រឹត្តក្នុងទីបំផុតជុំវិញ
ដោយការប្រកបរឿយៗនូវការភ្ញាក់រលឹកខាងក្នុង មិនទំលាយនូវខេត្តដែន
នេះទីបំផុតជុំវិញ ដោយការប្រកបរឿយៗនូវការភ្ញាក់រលឹក ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រកបដោយទីបំផុតជុំវិញ ។

(២៣៤) ពាក្យថា រេបាម មមាច ពស់ សេចក្តីថា រុយ
ក្រហម លោកហៅថា រេបាម ។ ពួករុយទាំងអស់ លោកហៅថា
មមាច ។ ព្រោះអ្វី បានជាពួករុយទាំងអស់ លោកហៅថា មមាច ។
ពួករុយទាំងនោះ តែងហើរឆ្លៀលធ្លាក់ទៅខាំ ព្រោះហេតុនោះ ពួក
រុយទាំងអស់ លោកហៅថា មមាច ។ ពស់ទាំងឡាយ លោកហៅ
ថា ពស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រេបាម មមាច ពស់ ។

(២៣៥) ពាក្យថា សម្មស្សរបស់មនុស្ស នឹងសត្វចតុប្បាទ
សេចក្តីថា ពួកចោរក្តី មាណាពមានការងារធ្វើហើយក្តី មានការ
ងារធ្វើមិនទាន់ហើយក្តី លោកហៅថា សម្មស្សរបស់មនុស្ស ។
ពួកជនទាំងនោះ គប្បីសួរប្រស្នាចំពោះភិក្ខុក្តី លើកព៌ទៈក្តី ជេវក្តី
ប្រទេចក្តី ខឹងក្តី ក្រេវក្រោធក្តី បៀតបៀនក្តី បៀតបៀន
ផ្សេងៗក្តី គ្របសង្កត់ក្តី ជិះជាន់ក្តី ប្រហារក្តី ប្រហារមាំក្តី

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

ឧបយាតិ វា កករេយ្យំ ។ យោ កោចិ មនុស្សតោ
 ឧបយាតោ មនុស្សដស្សោ ។ ចតុប្បទានន្តិ សីហា
 ព្យក្សា ធិបិ អច្ឆតវន្តា កោកា កោមហិសា ហត្ថិ ។
 តេ ភិក្ខុ មន្តេយ្យំ ខានេយ្យំ ហីសេយ្យំ វិហីសេយ្យំ
 ហោវេយ្យំ វិហោវេយ្យំ យាតេយ្យំ ឧបយាតេយ្យំ
 ឧបយាតិ វា កករេយ្យំ ។ ចតុប្បទតោ ឧបយាតោ
 យន្តិញ្ច ចតុប្បទកយន្តិ មនុស្សដស្សាន ចតុប្បទានំ ។
 តេនាហ ភកវា

បញ្ចន្ធ ជីវោ ភយានំ ន ភាយេ

ភិក្ខុ សតោ សបរិយន្តចារី

ឌុសាធិចាតាន សិរីសទានំ

មនុស្សដស្សាន ចតុប្បទានន្តិ ។

(២៣៦) បរធម្មិកានំបិ ន សន្តសេយ្យ

ទិស្វាបិ តេសំ ពហុកេរវានិ

អថាបរាជំ អភិសម្ពវេយ្យំ

បរិស្សយានំ កុសលានុឧសី ។

(២៣៧) បរធម្មិកានំបិ ន សន្តសេយ្យ

ទិស្វាបិ តេសំ ពហុកេរវានិតិ បរធម្មិកា វុច្ចតិ

សារបុគ្គលស្តង់ដារទី ១៦

ធ្វើការបៀតបៀនមាំក្តី ។ ការបៀតបៀន អំពីមនុស្សណានីមួយ
 (ការបៀតបៀននោះ) ឈ្មោះថា សម្ព័ន្ធរបស់មនុស្ស ។ ពាក្យថា
 សត្វចតុប្បាទ គឺសត្វសីហា ខ្លាធំ ខ្លាដំបង ខ្លាឃ្មុំ ខ្លាខ្លីន ត្រូវព្រៃ
 គោ ក្របី ដំរី ។ សត្វទាំងនោះគប្បីញ៉ាំញី ទាំងស្រុង បៀតបៀន
 បៀតបៀនផ្សេងៗ គ្របសង្កត់ ជិះជាន់ ប្រហារ ប្រហារមាំ ធ្វើការ
 ប្រហារមាំចំពោះភិក្ខុ ។ ការបៀតបៀនមាំ អំពីសត្វចតុប្បាទ ភ័យ
 អំពីសត្វចតុប្បាទណានីមួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សម្ព័ន្ធ
 របស់មនុស្ស នឹងសត្វចតុប្បាទ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា

ភិក្ខុជាធុរៈ មានស្មារតី ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រកបដោយទីបំផុតជុំវិញ
 មិនគប្បីខ្លាច ចំពោះភ័យ ៥ យ៉ាង គឺ រេបាម មមាច ពាស់
 សម្ព័ន្ធរបស់មនុស្ស នឹងសត្វចតុប្បាទ ។

(២៣៦) ភិក្ខុឃើញហេតុគួរខ្លាចដ៏ច្រើន របស់ពួកអ្នកកាន់ធម៌
 ដទៃនោះ មិនគប្បីតក់ស្លុតទេ មួយទៀត ភិក្ខុទាំងឡាយ
 អ្នកស្វែងរកកុសលធម៌ គប្បីគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងឡាយ
 ដទៃបាន ។

(២៣៧) ពាក្យថា ភិក្ខុឃើញហេតុគួរខ្លាច ដ៏ច្រើន របស់
 ពួកអ្នកកាន់ធម៌ ដទៃនោះ មិនគប្បីតក់ស្លុតទេ អធិប្បាយថា

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សត្ត សហធម្មិកេ វេចេត្វា យេកេចិ ពុទ្ធេ អប្បសន្នា
 ធម្មេ អប្បសន្នា សង្ឃេ អប្បសន្នា ។ តេ ភិក្ខុំ បញ្ចំ
 វា បុច្ឆេយ្យំ វាទំ វា អាហេយេយ្យំ អក្កោសេយ្យំ
 បរិកាសេយ្យំ រោសេយ្យំ វិរោសេយ្យំ ហីសេយ្យំ
 វិហីសេយ្យំ ហោវេយ្យំ វិហោវេយ្យំ ឃាតេយ្យំ ឧប-
 ឃាតេយ្យំ ឧបឃាតំ វា កកេយ្យំ តេសំ ពហុ កេវេ
 បស្សីត្វា វា សុណិត្វា វា ន វេជេយ្យ នប្បវេជេយ្យ
 ន សម្បវេជេយ្យ ន តសេយ្យ ន សន្តសេយ្យ ន ឧត្ត-
 សេយ្យ ន បរិត្តសេយ្យ ន កាសយេយ្យ ន សន្តាសំ
 អាបជ្ជេយ្យ អភិរុ(១) អស្ស អច្ឆម្ពី អនុត្រាសំ អបលាយំ
 បហំនកយកេវវោ វិភត្តលោមហំសោ វិហារេយ្យាតិ បរ-
 ធម្មិកានិបិ ន សន្តសេយ្យ ទិស្វាបិ តេសំ ពហុកេវវាទី ។

[២៣៨] អថាបរាជំ អភិសម្ពវេយ្យំ បរិស្សយានំ
 កុសលានុឧស័តិ អថាបរាជិបិ អត្ថំ អភិសម្ពោ-
 តព្វានំ អភិកវិតព្វានំ អដ្ឋោត្តវិតព្វានំ បរិយាទិយិ-
 តព្វានំ មទ្គិតព្វានំ ។ បរិស្សយាតិ ទ្វេ បរិស្សយា
 ចាកជបរិស្សយា ច បដិច្ចន្ទបរិស្សយា ច ។ បេ ។

លុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ជនទាំងឡាយណាមួយ មិនជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធ មិនជ្រះថ្លាក្នុងព្រះធម៌
មិនជ្រះថ្លាក្នុងព្រះសង្ឃ លើកតែសហធម្មិកបុគ្គល ៧ ពួកចេញ លោក
ហៅថា ពួកអ្នកកាន់ធម៌ដទៃ ។ ពួកជននោះ គប្បីសួរប្រស្នា នឹងភិក្ខុ
ឬលើកវាទៈ ដេរប្រទេច ខឹងក្រវក្រោធ បៀតបៀន បៀតបៀនផ្សេងៗ
គ្របសង្កត់ ជិះជាន់ ប្រហារ ប្រហារខ្លាំង ធ្វើនូវការបៀតបៀតខ្លាំង ភិក្ខុ
ឃើញក្តី ពូក្តី នូវហេតុគួរខ្លាចដ៏ច្រើន របស់ជននោះ មិនគប្បីញាប់ញ័រ
មិនគប្បីរន្ធត់ មិនគប្បីសស្ទើតសស្ទក់ មិនគប្បីតក់ស្លុត មិនគប្បីស្ទុតរន្ធត់
មិនគប្បីរំភើប មិនគប្បីញ័រចំប្រប់ មិនគប្បីខ្លាច មិនគប្បីដល់នូវការ
តក់ស្លុត គប្បីជាអ្នកមិនខ្លាច មិនញាប់ញ័រ មិនតក់ស្លុត មិនរត់ចេញ
លះបង់ នូវសេចក្តីខ្លាច នឹងការភ្ញាក់ មានការព្រឺរោមទៅប្រាសហើយ
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុឃើញហេតុគួរខ្លាចដ៏ច្រើន របស់ពួក
អ្នកកាន់ធម៌ដទៃនោះ មិនគប្បីតក់ស្លុតទេ ។

(២៣៨) ពាក្យថា មួយទៀត ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកស្វែងរក
កុសលធម៌ គប្បីគ្រប់សង្កត់អន្តរាយ ទាំងឡាយដទៃបាន សេចក្តីថា
មួយទៀត សេចក្តីអន្តរាយ ទាំងឡាយដទៃ ដែលគួរគ្របសង្កត់ ជិះជាន់
សង្កត់សង្កិន បំផ្លាញ ញាំញី ក៏មាន ។ ពាក្យថា សេចក្តីអន្តរាយ បាន
ដល់សេចក្តីអន្តរាយ ២ គឺ អន្តរាយប្រាកដ ១ អន្តរាយកំបាំង ១ ។ បេ ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តខុសោ

ឯវម្ព័ តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។ កុសលានុឯសីតិ
 សម្មាបដិបទំ អនុលោមប្បដិបទំ អបច្ចដីកប្បដិបទំ
 អន្ធត្ថប្បដិបទំ ។ បេ។ អរិយំ អដ្ឋង្គីតំ មគ្គំ និព្វានញ្ច
 និព្វានកាមិនិព្វា បដិបទំ ឯសន្តេន កវេសន្តេន បរិយេ-
 សន្តេន បរិស្សយា អភិសម្ពោតញ្ច អភិកវីតញ្ច អដ្ឋោត្ត-
 រិតញ្ច បរិយាទិយិតញ្ច មន្តិតញ្ចតិ អថាបរាជំ អភិសម្ព-
 វេយ្យំ បរិស្សយាជំ កុសលានុឯសី ។ តេនាហ កកវា

បរាជម្ពីកាជំបំ ន សន្តសេយ្យ

ទិស្វាបិ តេសំ ពហុកេរវាជំ

អថាបរាជំ អភិសម្ពវេយ្យំ

បរិស្សយាជំ កុសលានុឯសីតិ ។

(២៧៧) អាតង្គជស្សេន ខុទាយ ដុដ្ឋោ

សីតំ អប្បណ្ណំ^(១) អធិវាសយេយ្យ

សោ តេហ ដុដ្ឋោ ពហុនា អនោកោ

វិរិយបរក្កមី ទទ្ធិញ្ច កវេយ្យ ។

(២៧៨) អាតង្គជស្សេន ខុទាយ ដុដ្ឋោតិ

អាតង្គជស្សេន វិច្ឆតិ រោគជស្សេន ។

១ ឱ, អប្បណ្ណំ ។ ម, អត្តណ្ណំ ។

សារបុត្តសុត្តន្តទេស ទី ១៦

ឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសភាពអាស្រ័យក្នុងសីវនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 ពាក្យថា អ្នកស្វែងរកកុសលធម៌ គឺ ភិក្ខុអ្នកស្វែងរក សូន្យស្វែងរក
 ប្រមើលរកនូវការប្រតិបត្តិល្អ ការប្រតិបត្តិជាអនុលោម ការប្រតិបត្តិដ៏
 សមគួរដល់អត្ត ។ បេ ។ នូវមគ្គដ៏ប្រសើរមានអង្គ ៨ ព្រះនិព្វាន ការប្រតិបត្តិ
 ជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន គប្បីគ្របសង្កត់ ជិះជាន់ សង្កត់សង្កិន បំ-
 ផ្លាញ ញ៉ាំង ញី នូវសេចក្តីអន្តរាយទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 មួយទៀត ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកស្វែងរកកុសលធម៌ គប្បីគ្របសង្កត់
 អន្តរាយទាំងឡាយដទៃបាន ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុឃើញហេតុគួរខ្លាចដ៏ច្រើន របស់ពួកអ្នកកាន់ធម៌ដទៃនោះ

មិនគប្បីគក់ស្មុគទេ មួយទៀត ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកស្វែងរក

កុសលធម៌ គប្បីគ្របសង្កត់ អន្តរាយទាំងឡាយដទៃបាន ។

(២៧៧) ភិក្ខុត្រូវសម្មស្សជម្ងឺ ឬគ្មានពាល់ត្រូវហើយ គប្បី

ទ្រាំអត់ ចំពោះត្រជាក់នឹងក្តៅ ភិក្ខុនោះ ដែលអាការដ៏ច្រើន

នោះ ពាល់ត្រូវហើយ មិនគប្បីជាអ្នកធ្វើឧកាស គប្បី

ធ្វើព្យាយាម ប្រឹងប្រែងឲ្យនៅតែម៉ឺងម៉ាត់ ។

(២៧៨) ពាក្យថា ភិក្ខុត្រូវសម្មស្សជម្ងឺ (ឬ) គ្មាន ពាល់ត្រូវ

ហើយ សេចក្តីថា សម្មស្សនៃរោគ លោកហៅថា សម្មស្សជម្ងឺ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

រោគដស្សនំ ដុដ្ឋា បរេតោ សមោហិតោ សមន្មាគតោ
 អស្សំ ចក្ករោគេន ដុដ្ឋា បរេតោ សមោហិតោ សមន្មា-
 គតោ អស្សំ សោតរោគេន យានរោគេន ជីវ្ហរោ-
 គេន កាយរោគេន ។ បេ ។ ឱសមគកសវតាតប-
 សីរីសបសម្មស្សនំ ដុដ្ឋា បរេតោ សមោហិតោ
 សមន្មាគតោ អស្សំ ។ ខុទ្ទា វុច្ឆតិ ឆាតកោ ។
 ឆាតកេន ដុដ្ឋា បរេតោ សមោហិតោ សមន្មាគ-
 តោ អស្សុតិ អាតង្គដស្សនំ ខុទ្ទាយ ដុដ្ឋា ។

(២៤០) សីតំ អធិណ្ឌំ អធិវាសយេយ្យតិ សីតន្តំ
 ទ្ធិហំ ការណេហំ សីតំ ហោតិ អព្ពន្ធជាតុសង្កេតបរ-
 សេន វា សីតំ ហោតិ ពហំទ្វា ឧត្តរសេន វា សីតំ
 ហោតិ ។ ឧណ្ឌន្តំ ទ្ធិហំ ការណេហំ ឧណ្ឌំ
 ហោតិ អព្ពន្ធជាតុសង្កេតបរសេន វា ឧណ្ឌំ ហោតិ
 ពហំទ្វា ឧត្តរសេន វា ឧណ្ឌំ ហោតិ ។ សីតំ
 ឧណ្ឌំ អធិវាសយេយ្យតិ ខមោ អស្សំ សីតស្ស
 ឧណ្ឌស្ស ជ័យច្ឆាយ បិថាសាយ ឱសមគកសវតា-
 តបសីរីសបសម្មស្សនំ ធុតានំ ធុរាគតានំ វេទនបថានំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហាវិទ្យោ

ភិក្ខុត្រូវសម្មស្សនៃពេគ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម
 គឺថា ត្រូវពេគភ្នែកពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម ត្រូវ
 ពេគត្រចៀក ពេគច្រមុះ ពេគអណ្តាត ពេគកាយ ។ បេ ។ ត្រូវ
 សម្មស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ នឹងពស់ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់
 ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម ។ សេចក្តីឃ្លាន លោកហៅថា គំលាន ។
 ភិក្ខុត្រូវគំលាន ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ត្រូវសម្មស្សនៃពេគ ពាល់ត្រូវហើយ ។

(២២១) ពាក្យថា គប្បីច្រាំអត់ ចំពោះត្រជាក់នឹងក្តៅ ត្រង់ពាក្យថា
 ត្រជាក់ បានដល់ត្រជាក់ដោយហេតុ ២ គឺ ត្រជាក់ដោយអំណាចធាតុ
 ខាងក្នុងកម្រិត ១ ត្រជាក់ដោយអំណាចរដូវខាងក្រៅ ១ ។ ពាក្យថា
 ក្តៅ បានដល់ការក្តៅដោយហេតុ ២ គឺ ក្តៅដោយអំណាចធាតុខាងក្នុង
 កម្រិត ១ ក្តៅដោយអំណាចរដូវខាងក្រៅ ១ ។ ពាក្យថា គប្បីច្រាំ
 អត់ចំពោះត្រជាក់ នឹងក្តៅ បានសេចក្តីថា ភិក្ខុគប្បីជាអ្នកអត់ធន់ចំពោះ
 ត្រជាក់ ក្តៅ សេចក្តីឃ្លាន សេចក្តីស្រេក សម្មស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់
 កំដៅថ្ងៃ ពស់ ចំពោះគន្លងពាក្យដែលគេពោលអាក្រក់ មកអាក្រក់

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តនិទ្ទេសោ

ឧប្បន្នានំ សារីរិកានំ វេទនានំ ទុក្ខានំ តិប្បានំ
 ឧរាទំ កដ្ឋកានំ អសាតានំ អមនាទានំ ចាលាហរាទំ
 អធិវាសិកជានិកោ អស្សាតិ សីតិ អប្បឈ្លាំ
 អធិវាសយេយ្យ ។

[២២២] សោ តេហិ ដុដ្ឋោ ពហុជា អនោកោតិ
 សោ តេហិតិ^(១) អាតម្ព័ជស្សេន ច ខុទាយ ច
 សីតេន ច ឧឈ្លាន ច ដុដ្ឋោ បរេតោ សមោហិតោ
 សមម្ពាគតោ អស្សាតិ សោ តេហិ ដុដ្ឋោ ។
 ពហុជានិ អនេកវិធីហិ អាការេហិ ដុដ្ឋោ បរេតោ
 សមោហិតោ សមម្ពាគតោ អស្សាតិ សោ តេហិ
 ដុដ្ឋោ ពហុជា ។ អនោកោតិ អភិសម្ព័ន្ធវាសហគត-
 វិញ្ញាណស្ស ឡិកាសំ ន ករោតីតិបិ អនោកោ ។
 អថវា កាយទុច្ចរិតស្ស វេទទុច្ចរិតស្ស មនោទុច្ចរិតស្ស
 ឡិកាសំ ន ករោតីតិបិ អនោកោតិ សោ តេហិ
 ដុដ្ឋោ ពហុជា អនោកោ ។

១ សោ តេហិ ឧឈ្លាន វាវិកុំ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្បេស ទី ១៦

គប្បីជាអ្នកប្រកបដោយជាតិ ជាអ្នកអត់ធន់វេទនា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសរីរៈ
 ដែលកើតហើយ ជាទុក្ខ ខ្លាំងក្លា ខ្លោចផ្សា ក្តៅផ្សា មិនស្រួល
 មិនជាទីគាប់ចិត្ត ដែលអាចនាំយកជីវិតបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ភិក្ខុគប្បីអត់សង្កត់ចំពោះត្រជាក់នឹងក្តៅ ។

(២២២) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុនោះ ដែលអាការដ៏ច្រើននោះ
 ពាល់ត្រូវហើយ មិនគប្បីជាអ្នកធ្វើឧកាស ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុនោះដែល
 អាការនោះ គឺ ភិក្ខុនោះ ជាអ្នកត្រូវសម្ផស្សជ្រមុជផង គម្លានផង
 ត្រជាក់ផង ក្តៅផង ពាល់ត្រូវ គ្រប់សង្កត់ ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះ ដែលអាការនោះ ពាល់
 ត្រូវហើយ ។ ពាក្យថា ដោយច្រើន គឺត្រូវអាការច្រើនយ៉ាង ពាល់
 ត្រូវ គ្រប់សង្កត់ ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 ភិក្ខុនោះដែលអាការដ៏ច្រើននោះ ពាល់ត្រូវហើយ ។ ពាក្យថា មិន
 គប្បីជាអ្នកធ្វើឧកាស គឺ ឈ្មោះថាមិនធ្វើឧកាស ព្រោះមិនធ្វើឧកាស
 ដល់វិញ្ញាណ ដែលប្រកបដោយអភិសង្ខារ ក៏មាន ឬឈ្មោះថាមិនធ្វើ
 ឧកាស ព្រោះមិនធ្វើឧកាសដល់កាយទុច្ចរិត វច្ចុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត
 ក៏មាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះ ដែលអាការដ៏ច្រើន
 នោះ ពាល់ត្រូវហើយ មិនគប្បីជាអ្នកធ្វើឧកាស ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាទិទ្ទេសោ

(២២៣) វីរិយបរក្កមំ នធឿ ករេយ្យាតិ វីរិយ-
 បរក្កមោ វុច្ចតិ យោ ចេតសិកោ វីរិយារម្មោ
 ជិត្តមោ បរក្កមោ ឧយ្យមោ វាយាមោ ឧស្សាហោ
 ឧស្សាធឿ អប្បនិវាជំ ថាមោ ធិតិ អសិច្ចលបរក្ក-
 មតា អនិក្ខត្តចន្ទតា អនិក្ខត្តជរតា ជរសម្បត្តា-
 ហោ វីរិយំ វីរិយំជ្រៃយំ វីរិយពលំ សម្មាវាយាមោ ។
 វីរិយបរក្កមំ នធឿ ករេយ្យ នធឿសមាទានោ អស្ស
 អវដ្ឋិតសមាទានោតិ វីរិយបរក្កមំ នធឿ ករេយ្យ ។
 តេនាហ ភក្កវា

អាត្មជ័ដស្សេន ខុដាយ ដុដ្ឋោ
 សំតំ អដ្ឋុល្លំ អនិវាសយេយ្យ
 សោ តេហំ ដុដ្ឋោ ពហុនា អនោកោ
 វីរិយបរក្កមំ នធឿ ករេយ្យាតិ ។
 (២២៤) វេយ្យំ ន ករេយ្យ ន មុសា កណេយ្យ
 មេត្តាយ ដស្សេ តសថាវាជំ
 យទាវលត្ថំ មនសោ វិជញ្ញា
 កល្យាណ្ឌ បក្ខោតិ វិនោទយេយ្យ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២២៣) ពាក្យថា គប្បីធ្វើព្យាយាមប្រឹងប្រែងឲ្យនៅតែម៉ឺងម៉ាត់
 សេចក្តីថា ការព្យាយាមគឺនឹងតែង ការសង្ខត ការប្រឹងប្រែង ការឧហាត
 ការព្យាយាម ការទុស្សហ៍ ការខ្ចីឃ្លាត ការមិនបន្តបន្ទុយ កម្លាំងកាយ
 ការតាំងមាំ ការប្រឹងប្រែងមិនធូរថយ ការមិនដាក់ចុះនូវសេចក្តីប្រាថ្នា ការ
 មិនដាក់ធុរៈ ការផ្គងធុរៈ ការព្យាយាម ការព្យាយាមជាធំ ការព្យាយាម
 ជាកំឡាំង ការព្យាយាមត្រូវ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ឯណា នោះ លោក
 ហៅថា ការព្យាយាមប្រឹងប្រែង ។ ភិក្ខុគប្បីធ្វើព្យាយាម ប្រឹងប្រែងឲ្យ
 ម៉ឺងម៉ាត់ គឺគប្បីជាអ្នកសមាទានដ៏មាំទាំ ជាអ្នកសមាទានដ៏មុតមាំ ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុគប្បីធ្វើព្យាយាម ប្រឹងប្រែងឲ្យម៉ឺងម៉ាត់ ។
 ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុត្រូវសម្មស្សជម្ងឺ (ឬ) គំលានពាល់ត្រូវហើយ គប្បីទ្រាំអត់
 ចំពោះត្រជាក់ នឹងក្តៅ ភិក្ខុនោះ ដែលអាការដ៏ច្រើននោះ
 ពាល់ត្រូវហើយ មិនគប្បីជាអ្នកធ្វើឧកាស គប្បីធ្វើព្យាយាម
 ប្រឹងប្រែងឲ្យនៅតែម៉ឺងម៉ាត់ ។

(២២៤) ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើការលួច មិនគប្បីពោលកុហក គប្បី
 ផ្សព្វផ្សាយមេត្តា ចំពោះពួកសត្វ ដែលមានសន្តានតក់ស្លុត
 នឹងមានសន្តានរឹងប៉ឹង ភិក្ខុបើដឹងសេចក្តីលក់ចិត្ត ក្នុងកាល
 ណា គប្បីបន្ទោបង់ នូវសេចក្តីលក់ចិត្តនោះ (ដោយគិត)
 ថា នេះប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ ក្នុងកាលនោះ ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

(២២៥) ថេយ្យំ ន ករេយ្យ ន មុសា កណោយ្យតិ
 ថេយ្យ ន ករេយ្យតិ ឥធិ ភិក្ខុ អនិច្ចំ បហាយ
 អនិច្ចាទាធា បដិវរតោ អស្ស ទិច្ចាទាយី ទិច្ចាទាដិក្ខុ
 អថេនេន សុចិត្តតេន អត្តនា វិហរេយ្យតិ
 ថេយ្យំ ន ករេយ្យ ។ ន មុសា កណោយ្យតិ
 ឥធិ ភិក្ខុ មុសាវាទិ បហាយ មុសាវាទា
 បដិវរតោ អស្ស សច្ចវាទី សច្ចសន្នោ ថេតោ
 បច្ចយំកោ អវិសំវាទកោ លោកស្សតិ ថេយ្យំ
 ន ករេយ្យ ន មុសា កណោយ្យ ។

(២២៦) មេត្តាយ ដស្ស្ទ តសថាវាទីតិ មេ-
 ត្តាតិ យា សត្តេសុ មេត្តិ មេត្តាយនា មេត្តាយិ-
 តត្ថំ អនុទា អនុទាយនា អនុទាយិតត្ថំ ហិរេសិតា
 អនុកម្មា អព្យាទានោ អព្យាបន្លោ អនោសោ
 កុសលម្បំ ។ តសាតិ យេសំ តសិណា តណ្ហា
 អប្បហីនា យេសញ្ច ភយកេរវា អប្បហីនា ។

សារីបុត្តសុត្តន្តខ្មែរ ទី ១៦

(២៤៥) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើការលួច មិនគប្បីពោល
 កុហក ត្រង់ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើការលួច សេចក្តីថា ភិក្ខុក៏សាសនា
 នេះ គប្បីជាអ្នកលះបង់អទិដ្ឋាន វៀរស្រឡះចាកអទិដ្ឋាន កាន់យក
 តែរបស់ដែលគេឲ្យ ប្រាថ្នាតែរបស់ដែលគេឲ្យ មានខ្លួនជាអ្នកមិនលួច
 មានសភាពដ៏ស្អាត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើការលួច ។
 ពាក្យថា មិនគប្បីពោលកុហក គឺភិក្ខុក៏សាសនានេះ គប្បីជាអ្នកលះបង់
 មុសាវាទ វៀរស្រឡះចាកមុសាវាទ ជាអ្នកពោលតែពាក្យពិត តពាក្យ
 ពិត មានវាចាខ្ជាប់ខ្ជួន គួរឲ្យអ្នកផងជឿបាន មិនពោលបំភាន់សត្វ-
 លោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើការលួច មិន
 គប្បីពោលកុហក ។

(២៤៦) អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីផ្សព្វផ្សាយមេត្តា ចំពោះ
 ពួកសត្វដែលមានសន្តានតក់ស្លុត នឹងមានសន្តានរឹងប៉ឹង ត្រង់ពាក្យថា
 មេត្តា បានដល់ សេចក្តីរាប់អាន អាការនៃសេចក្តីរាប់អាន ភាពនៃ
 សេចក្តីរាប់អាន សេចក្តីអាណិត អាការនៃសេចក្តីអាណិត ភាពនៃសេចក្តី
 អាណិត ការស្វែងរកប្រយោជន៍ សេចក្តីអនុគ្រោះ ការមិនព្យាបាទ
 ការមិនបង្ខំពៀរ ការមិនប្រទុស្ត កុសលមូល ចំពោះពួកសត្វ ។ ពួក
 សត្វដែលមិនទាន់លះបង់សេចក្តីតក់ស្លុត គឺតណ្ហាផង ពួកសត្វដែលមិន
 លះបង់សេចក្តីភ័យដ៏ពន្លឹកផង ឈ្មោះថា ពួកសត្វមានសន្តានតក់ស្លុត ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កីការណា វុច្ឆន្តិ តសា (១) ។ តេ តសន្តិ ឧត្ត-
 សន្តិ បរិត្តសន្តិ ភាយន្តិ សន្តាសំ អាបជ្ជន្តិ តំ-
 ការណា វុច្ឆន្តិ តសា ។ ថាវរាតិ យេសំ តសំណា
 តណ្ហា បហំនា យេសញ្ច ភយកេវរា បហំនា ។
 កីការណា វុច្ឆន្តិ ថាវរា ។ តេ ន តសន្តិ ន
 ឧត្តសន្តិ ន បរិត្តសន្តិ ន ភាយន្តិ ន សន្តាសំ
 អាបជ្ជន្តិ តំការណា វុច្ឆន្តិ ថាវរា ។ មេត្តាយ
 ដស្ស្ច តសថាវរានិច្ចំ តសេ ច ថាវរេ ច មេត្តាយ
 ដស្ស្ចយ្យ ដរេយ្យ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិច្ច-
 លេន មហាគុតេន អប្បមាលោន អវេរេន អព្យា-
 បជ្ឈេន ដរិត្វា វិហរេយ្យាតិ មេត្តាយ ដស្ស្ច តស-
 ថាវរានិ ។

(២៤៧) យនាវិលត្តំ មនសោ វិជញ្ញាតិ យនាតិ
 យនា ។ មនសោតិ យំ ចិត្តំ មនោ មាទសំ
 មាទយំ បណ្ណំ មនោ មនាយតនំ មនិន្ទ្រយំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ព្រោះហេតុអ្វី ទើបលោកហៅថា ពួកសត្វមានសន្តានតក់ស្លុត ។ ព្រោះ
 ថាពួកសត្វនោះ តែងតក់ស្លុត រន្ទត់ ញាប់ញ័រ ភិតភ័យ ដល់នូវសេចក្តី
 តក់ស្លុត ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា ពួកសត្វមានសន្តានតក់ស្លុត ។
 ពួកសត្វដែលលះបង់សេចក្តីតក់ស្លុត គឺតណ្ហាផង ពួកសត្វដែលលះបង់
 សេចក្តីភ័យដ៏ពន្លឺកងផង ឈ្មោះថា ពួកសត្វមានសន្តានរឹងប៉ឹង ។ ព្រោះ
 ហេតុអ្វី ទើបលោកហៅថា ពួកសត្វមានសន្តានរឹងប៉ឹង ។ (ព្រោះថា)
 ពួកសត្វទាំងនោះ រមែងមិនតក់ស្លុត មិនរន្ទត់ មិនញាប់ញ័រ មិនខ្លាច
 មិនដល់នូវការតក់ស្លុត ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា ពួកសត្វមាន
 សន្តានរឹងប៉ឹង ។ ពាក្យថា គប្បីផ្សព្វផ្សាយមេត្តា ចំពោះពួកសត្វ
 ដែលមានសន្តានតក់ស្លុត នឹងមានសន្តានរឹងប៉ឹង បានសេចក្តីថា គប្បី
 ប៉ះពាល់ គប្បីផ្សព្វផ្សាយមេត្តា ចំពោះសត្វមានសន្តានតក់ស្លុត នឹងមាន
 សន្តានរឹងប៉ឹង គឺថា គប្បីផ្សព្វផ្សាយទៅដោយចិត្តដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងមេត្តា
 ដ៏ទូលាយ ជាសភាពធំ មិនមានប្រមាណ មិនមានពៀរ មិនមាន
 ព្យាបាទ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីផ្សព្វផ្សាយមេត្តា ចំពោះពួក
 សត្វដែលមានសន្តានតក់ស្លុត នឹងមានសន្តានរឹងប៉ឹង ។

(២៤៧) ពាក្យថា ភិក្ខុ បើដឹងនូវសេចក្តីល្អក៏ចិត្ត ក្នុងកាលណា
 ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងកាលណា គឺក្នុងវេលាណា ។ ពាក្យថា ចិត្ត បាន
 ដល់ចិត្ត មនោ មានសៈ ហឫទ័យៈ បណ្ឌិតៈ មនោ មនាយតនៈ មន្ត្រីន្ត្រីយៈ

សោឡសមោ សាវបុត្តសុត្តន្តទេសោ

វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តជ្ជា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។
 កាយទុច្ចរិតេន ចិត្តំ អារិលំ ហោតិ លុទ្ធិតំ ឯវិតំ
 យដ្ឋិតំ ចលិតំ កន្តំ អរូបសន្តំ វចីទុច្ចរិតេន មនោ-
 ទុច្ចរិតេន វកេន នោសេន មោហេន កោធន
 ឧបទាហេន មត្តេន បទ្បាសេន ឥស្សាយ មច្ចរិយេន
 មាយាយ សាវេយ្យេន ជេម្ពេន សារម្ពេន មារេន
 អតិមារេន មនេន បមារេន សព្វក្កិលេសេហិ
 សព្វទុច្ចរិតេហិ សព្វទរេហិ សព្វបរិទ្បាហេហិ
 សព្វសន្តាបេហិ សព្វកុសលាភិសង្ខារេហិ ចិត្តំ
 អារិលំ ហោតិ លុទ្ធិតំ ឯវិតំ យដ្ឋិតំ ចលិតំ
 កន្តំ អរូបសន្តំ ។ យទាវិលត្តំ មនសោ វិជញ្ញាតិ
 ចិត្តស្ស អារិលភាវំ ជានេយ្យ អាជានេយ្យ វិជានេយ្យ
 បដិវិជានេយ្យ បដិវិជ្ជេយ្យាតិ យទាវិលត្តំ មនសោ
 វិជញ្ញា ។

(២២៨) កណ្ណាស្ស បក្ខោតិ វិនោទយេយ្យាតិ
 កណ្ណាតិ យោ សោ មារោ កណ្ណា អធិបតិ
 អន្តក្ខំ នម្មិច បមត្តពន្ធ ។ កណ្ណាស្ស បក្ខោតិ វិនោ-
 ទយេយ្យាតិ កណ្ណាបក្ខោ មារបក្ខោ មារទាសោ

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីវិញ្ញាណក្ខន្ធ
 នោះ ។ ចិត្តតែងល្អក់ វិកវេ រំភើប ខ្លាំងខ្លប់ ញាប់ញ័រ ភ្ញាក់ផ្អើល
 មិនស្ងប់ ព្រោះកាយទុច្ចរិត ចិត្តតែងល្អក់ វិកវេ រំភើប ខ្លាំងខ្លប់ ញាប់-
 ញ័រ ភ្ញាក់ផ្អើល មិនស្ងប់ ព្រោះវិច្ចុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត រាគៈ ទោសៈ
 មោហៈ កោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បលាសៈ ឥស្សៈ មច្ឆរិយៈ មាយា
 សារេយ្យៈ ថម្ភៈ សារម្ភៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំង
 ពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអវ័ន្ទ័ង
 ទាំងពួង កំដៅទាំងពួង អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង ។ ពាក្យថា
 ភិក្ខុបើដឹងសេចក្តីល្អក់ចិត្ត ក្នុងកាលណា គឺ គប្បីដឹង គប្បីយល់ គប្បី
 ចូលចិត្ត គប្បីដឹងច្បាស់ គប្បីចាកផ្ទះ នូវភាពនៃចិត្តល្អក់ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីដឹងសេចក្តីល្អក់ចិត្ត ក្នុងកាលណា ។

(២៤៨) ពាក្យថា គប្បីបន្ទោបង់នូវសេចក្តីល្អក់ចិត្តនោះ (ដោយគិត)
 ថានេះប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ ត្រង់ពាក្យថា ខ្មៅ គឺមាន ឈ្មោះថា ខ្មៅ អធិបតី
 អ្នកដល់នូវទីបំផុត អ្នកមិនឲ្យរួច ដៅពង្សអ្នកប្រមាទ ។ ពាក្យថា គប្បី
 បន្ទោបង់នូវសេចក្តីល្អក់ចិត្តនោះ (ដោយគិត) ថា នេះប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ
 សេចក្តីថា ភិក្ខុគប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវភាពមិនមាន
 ដោយគិតថា នេះជាប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ ជាពួករបស់មារ ជាអន្ទាក់របស់មារ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

មានតលំសំ មានមិសំ មានវិសយោ មានន្តតថោ^(១)
 មានតោចរោ មានតន្តនន្តិ បដិហេយ្យ វិនោទេយ្យ
 ព្យង្គិកេយ្យ អនភាវុទ្ធមេយ្យាតិ ឯវម្បី កណ្ណាស្ស
 បក្ខោតិ វិនោទេយេយ្យ ។ អថវា កណ្ណាបក្ខោ
 មានបក្ខោ អកុសលបក្ខោ ទុក្ខុទយោ ទុក្ខវិហាកោ
 និរយសំវត្ថុនិកោ តិរច្ឆានយោនិសំវត្ថុនិកោ ចិត្ត-
 វិសយសំវត្ថុនិកោតិ បដិហេយ្យ វិនោទេយ្យ
 ព្យង្គិកេយ្យ អនភាវុទ្ធមេយ្យាតិ ឯវម្បី កណ្ណាស្ស
 បក្ខោតិ វិនោទេយេយ្យ ។ តេនាហ កកវា

ថេយ្យំ ន កេយ្យ^(២) ន មុសា កណោយ្យ
 មេត្តាយ ជស្សេ តសថាវរាទិ
 យនាវិលត្ថំ មនសោ វិជញ្ញា
 កណ្ណាស្ស បក្ខោតិ វិនោទេយេយ្យាតិ ។

(២២៩) កោធាតិមានស្ស វសំ ន កច្ឆេ
 មូលម្បី តេសំ បលិខញ្ញា តិដ្ឋេ
 អថប្បិយំ វា បន អប្បិយំ វា
 អន្ធា កវន្តោ អភិសម្ពុរេយ្យ ។

• ម. មានិវិសោ ។ អដ្ឋ. មានិវិសោ ។ ២ ម. ន កាវេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ជាសន្មតរបស់មាន ជានុយរបស់មាន ជាវិស័យរបស់មាន ជាតបះទីបំផុត
 របស់មាន ជាគោតរបស់មាន ជាចំណងរបស់មាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) គប្បីបន្ទោបង់ នូវសេចក្តីល្អក៏ចិត្តនោះ (ដោយគិត) ថា នេះប័ក្ខពួករបស់
 ខ្មៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយវិញទៀត ភិក្ខុគប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស
 ឲ្យដល់នូវភាពមិនមាន (ដោយគិត) ថា នេះជាប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ ជាពួក
 របស់មាន ជាពួកអកុសល ជាគិលេសចំរើនតែទុក្ខ ជាផលនៃទុក្ខ ជាគិ-
 លេសប្រកបក្នុងការប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងនរក ប្រកបក្នុងការប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងសត្វ
 តិរច្ឆាន ប្រកបក្នុងការប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងបត្តិវិស័យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់
 ថា) គប្បីបន្ទោបង់ នូវសេចក្តីល្អក៏ចិត្តនោះ (ដោយគិត) ថា នេះប័ក្ខ
 ពួករបស់ខ្មៅ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើការលួច មិនគប្បីពោលកុហក គប្បីផ្សព្វផ្សាយ
 មេត្តាចំពោះពួកសត្វ ដែលមានសន្តានភក្តីស្ងួត នឹងមាន
 សន្តានរឹងប៉ឹង ភិក្ខុ បើដឹងសេចក្តីល្អក៏ចិត្ត ក្នុងកាលណា គប្បី
 បន្ទោបង់ នូវសេចក្តីល្អក៏ចិត្តនោះ (ដោយគិត) ថា នេះប័ក្ខ
 ពួករបស់ខ្មៅ ក្នុងកាលនោះ ។

(២៤៩) ភិក្ខុមិនគប្បីលុះអំណាចក្រោធ នឹងការមើលងាយ ទាំង
 គប្បីតាស៊ូបូស នៃគិលេសទាំងនោះចេញ មួយទៀត គប្បីគ្រប
 សង្កត់ឲ្យមាំនូវសភាវៈ ជាទីស្រឡាញ់ ឬមិនជាទីស្រឡាញ់ ។

សោឡសមោ សាវ័បុត្តសុត្តន្តទេសោ

(២៥០) កោធាតិមានស្ស វសំ ន កច្ឆេតិ
 កោធាតិ យោ ចិត្តស្ស អាយាតោ បដិយាតោ
 ។ បេ ។ ចណ្ឌិកំ អស្សុរោហោ អនត្តមនតា ចិត្តស្ស ។
 អតិមាណេតិ ឥនេកច្ឆោ បរិ អតិមញ្ញតិ ជាតិយា
 វា កោត្តន វា ។ បេ ។ អញ្ញតរញ្ញតរេន វា
 វត្ថុនា ។ កោធាតិមានស្ស វសំ ន កច្ឆេតិ
 កោធស្ស ច អតិមានស្ស ច វសំ ន កច្ឆេយ្យ
 កោធិញ្ច អតិមានញ្ច បដិហេយ្យ វិនោទេយ្យ
 ព្យជ្ជិតេយ្យ អនកាវជ្ជមេយ្យតិ កោធាតិមានស្ស
 វសំ ន កច្ឆេ ។

(២៥១) មូលម្យំ តេសំ បលិខញ្ញ តិដ្ឋេតិ
 កតមំ កោធស្ស មូលំ ។ អវិជ្ជា មូលំ អយោ-
 និសោមនសីការោ មូលំ អស្មិមាណោ អូលំ អហិ-
 រិកំ មូលំ អនោត្ថប្បំ មូលំ ឧទ្ធចំ មូលំ ឥទំ
 កោធស្ស មូលំ ។ កតមំ អតិមានស្ស មូលំ ។
 អវិជ្ជា មូលំ អយោនិសោមនសីការោ មូលំ
 អស្មិមាណោ មូលំ អហិរិកំ មូលំ អនោត្ថប្បំ
 មូលំ ឧទ្ធចំ មូលំ ឥទំ អតិមានស្ស មូលំ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

[២៥០] ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីលុះអំណាចក្រោធនឹងការមើល
 ងាយ ត្រង់ពាក្យថា ក្រោធបានដល់ការអាយាត ការគំនុំរបស់ចិត្ត
 ។ បេ ។ ភាពជាអ្នកកាច ការចេញទឹកភ្នែក ការអាក់អន់ចិត្ត ។ ពាក្យថា
 ការមើលងាយ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ មើលងាយបុគ្គល
 ដទៃដោយជាតិក៏មាន ដោយគោត្រក៏មាន ។ បេ ។ ដោយវត្ថុណាមួយ
 ក៏មាន ។ ពាក្យថា មិនគប្បីលុះអំណាចក្រោធនឹងការមើលងាយ
 បានសេចក្តីថា មិនគប្បីលុះអំណាចក្រោធផង ការមើលងាយផង គប្បី
 លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវសេចក្តីក្រោធផង
 នូវការមើលងាយផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមិនគប្បីលុះ
 អំណាចក្រោធនឹងការមើលងាយ ។

[២៥១] សំនួរត្រង់ពាក្យថា ទាំងគប្បីគាស់បួសនៃកិលេសទាំងនោះ
 ចេញ តើបួសក្រោធដូចម្តេច ។ អវិជ្ជាជាបួស អយោនិសោមនសិការៈ
 ជាបួស អស្មិមានៈជាបួស អហិរិកៈជាបួស អនោត្តប្បៈជាបួស ទុទ្ធច្នៈ
 ជាបួស នេះបួសនៃក្រោធនឹងការមើលងាយ តើដូចម្តេច ។
 អវិជ្ជាជាបួស អយោនិសោមនសិការៈជាបួស អស្មិមានៈជាបួស អហិរិកៈ
 ជាបួស អនោត្តប្បៈជាបួស ទុទ្ធច្នៈជាបួស នេះបួសនៃការមើលងាយ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

មូលម្បី តេសំ បលិខញ្ញ តិដ្ឋតិ កោធស្ស ច
អតិមានស្ស ច មូលំ បលិខណ្ឌត្វា ឧទ្ធរិត្វា
សមុទ្ធរិត្វា ឧប្បាទយិត្វា សមុប្បាទយិត្វា បដហិត្វា
វិនោទិត្វា ព្យង្គិករិត្វា អនភាវង្គមេត្វា តិដ្ឋយ្យតិ
មូលម្បី តេសំ បលិខញ្ញ តិដ្ឋ ។

[២៥២] អនប្បីយំ វា បន អប្បីយំ វា អន្ទា
កវន្តោ អភិសម្ពុយ្យាតិ អថាតិ បទសន្ធិ បទសំ.
សត្តោ បទចារិប្បិ អត្ថរសមវាយោ ព្យញ្ជនសិ-
លិដ្ឋតា បទានុប្បព្វកមេតិ អថាតិ ។ បិយាតិ ទ្វេ
បិយា សត្តា វា សង្ខារា វា ។ កតមេ សត្តា
បិយា ។ ឥន យស្ស តេ ហោន្តិ អត្តកាមា ហិតកា-
មា ជាសុកាមា យោកត្តេមកាមា មាតា វា
បិតា វា ភាតា វា ភតិជំ វា បុត្តោ វា ជីតា វា
មិត្តា វា អមទ្ធា វា ញាតិ វា សាលោហិតា វា
ឥមេ សត្តា បិយា ។ កតមេ សង្ខារា បិយា ។
មនាបិកា រូបា មនាបិកា សង្ខា មនាបិកា
កង្ខា មនាបិកា រសា មនាបិកា ដោដ្ឋញ្ច

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា គប្បីគាស់បួសនៃកិលេសទាំងនោះចេញ បានសេចក្តីថា គប្បី
គាស់រំលើង រើចោល ផ្តាច់ចោល ផ្តាច់ផ្តិល លះបង់ បន្ទាបង់ ធ្វើ
ឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវភាពមិនមាន នូវបួសនៃក្រោធដង នៃការមើលងាយ
ផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងគប្បីគាស់បួស នៃកិលេស
ទាំងនោះចេញ ។

(២៥២) អធិប្បាយពាក្យថា មួយទៀត គប្បីគ្របសង្កត់ឲ្យមាំមួន
សភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ឬមិនជាទីស្រឡាញ់ ត្រង់ពាក្យថា មួយទៀត គឺ
ជាពាក្យតបទ ជាពាក្យជាប់ដោយបទ បំពេញបទ រូបរួមអក្ខរៈ សម្រួល
ព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា មួយទៀត នេះ ជាលំដាប់បទ ។ ពាក្យថា សភាវៈ
ជាទីស្រឡាញ់ បានដល់របស់ជាទីស្រឡាញ់ ២ គឺពួកសត្វ ឬពួកសង្ខារ ។
ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ សត្វទាំងនោះ ឯណា ក្នុងលោក
នេះ មានប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើន ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសេចក្តីសប្បាយ
ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមចាកយោគៈ គឺជាមាតាភ្នំ បិតាភ្នំ បងប្អូនប្រុសភ្នំ
បងប្អូនស្រីភ្នំ កូនប្រុសភ្នំ កូនស្រីភ្នំ មិត្តភ្នំ អាមាត្យភ្នំ ញាតិភ្នំ សា-
លោហិតភ្នំ របស់ជននោះ នេះ ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ ។ ពួកសង្ខារ
ជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ រូបទាំងឡាយជាទីពេញចិត្ត សំឡេង
ជាទីពេញចិត្ត ក្លិនជាទីពេញចិត្ត រសជាទីពេញចិត្ត ផ្សព្វជាទីពេញចិត្ត

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិវគ្គសោ

ឥមេ សុដ្ឋាវក ចំយា ។ អប្បឃ័យាតិ ទ្វេ អប្បឃ័យា
 សត្តា វា សុដ្ឋាវក វា ។ កតមេ សត្តា អប្បឃ័យា ។
 ឥធ យស្ស តេ ហោន្តិ អនត្តកាមា អហិតកាមា
 អដាសុកាមា អយោគក្ខេមកាមា ជីវិតា វេរោមេ-
 តុកាមា ឥមេ សត្តា អប្បឃ័យា ។ កតមេ សុដ្ឋាវក
 អប្បឃ័យា ។ អមនាបិកា រូបា អមនាបិកា សទ្ធា
 កត្វា វសា ដោជ្ជត្វា ឥមេ សុដ្ឋាវក អប្បឃ័យា ។
 អន្ទាតិ ឯកំសវចនំ ឯស្សំសយវចនំ ឯក្កត្តវចនំ
 អទ្ទេជ្ឈវចនំ អទ្ទេន្ទ្រកវចនំ ឯយោគវចនំ អបណ្ណាក-
 វចនំ អវត្តាបនវចនមេតំ អន្ទាតិ ។ អថប្បឃ័យំ វា
 បន អប្បឃ័យំ វា អន្ទា កវន្តោ អភិសម្ពវេយ្យាតិ
 ចំយាចំយំ សាតាសាតិ សុខទុក្ខំ សោមនស្ស-
 ទោមនស្សំ ឥដ្ឋាធិដ្ឋំ អភិសម្ពវន្តោ វា អភិកវេយ្យ
 អភិកវន្តោ វា អភិសម្ពវេយ្យាតិ អថប្បឃ័យំ វា បន
 អប្បឃ័យំ វា អន្ទា កវន្តោ អភិសម្ពវេយ្យ ។
 តេនាហា ភកវា

សារីបុត្តសុត្តន្តទេស ទី ១៦

នេះពួក សង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា មិនជាទីស្រឡាញ់
បានដល់ សភាវៈមិនជាទីស្រឡាញ់ ២ គឺ ពួកសត្វ ១ ឬពួកសង្ខារ ១ ។
ពួកសត្វមិនជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ ពួកសត្វ ណា ក្នុង
លោកនេះ ប្រាថ្នាការមិនចំរើន ប្រាថ្នាការឥតប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាការ
មិនសប្បាយ ប្រាថ្នាការមិនក្សេមចាកយោគៈ ប្រាថ្នាដើម្បីផ្តាច់ផ្តល់ចាក
ជីវិត របស់ជននោះ នេះពួកសត្វមិនជាទីស្រឡាញ់ ។ ពួកសង្ខារ
មិនជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច ។ រូបទាំងឡាយ មិនជាទីពេញចិត្ត
សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ មិនជាទីពេញចិត្ត នេះពួកសង្ខារមិនជាទី
ស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ឲ្យមាំ ជាពាក្យដោយចំណែកមួយ ជាពាក្យ
មិនឲ្យសង្ស័យ ជាពាក្យមិនឲ្យសន្តិះ ជាពាក្យមិនបែកជាពីរ ជាពាក្យមិន
មានហឫទ័យពីរ ជាពាក្យប្រកបដាច់ស្រេច ជាពាក្យមិនខុស ពាក្យថា
ឲ្យមាំ នេះ ជាពាក្យមានកំណត់ ។ ពាក្យថា មួយទៀត គប្បីគ្របសង្កត់
នូវសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ឬមិនជាទីស្រឡាញ់ បានសេចក្តីថា គប្បីគ្រប
សង្កត់ គប្បីសង្កត់គ្រប នូវសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ នឹងមិនជាទីស្រ-
ឡាញ់ នូវអាម្មណ៍ដ៏ធ្លាញ់នឹងមិនធ្លាញ់ នូវសុខនឹងទុក្ខ នូវសោមនស្ស
នឹងទោមនស្ស នូវការម្មណ៍ជាទីប្រាថ្នា នឹងមិនជាទីប្រាថ្នា ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត គប្បីគ្របសង្កត់នូវសភាវៈជាទីស្រឡាញ់
ឬមិនជាទីស្រឡាញ់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កោដាតំមាណស្ស វសំ ន កន្លេ
 មូលម្បី តេសំ បលិខញ្ញា តិដ្ឋេ
 អថម្បីយំ វា បន អម្បីយំ វា
 អន្ទា ភវន្តោ អភិសម្ពុវេយ្យាតិ ។

[២៥៣] បញ្ញំ បុរុក្ខត្វា កល្យាណបីតិ
 វិក្ខម្ពយេ តានិ បរិស្សយានិ
 អរតី សហេថ សយនម្ហិ បន្តេ
 ចតុរោ សហេថ បរិនេវជម្មេ ។

[២៥៤] បញ្ញំ បុរុក្ខត្វា កល្យាណបីតិ បញ្ញា-
 តិ យា បញ្ញា បដាននា វិចយោ បរិចយោ ធម្ម-
 វិចយោ ។ បេ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ។
 បញ្ញំ បុរុក្ខត្វាតិ ឥនេកេន្ទោ បញ្ញំ បុរតោ កត្វា
 ចរតិ បញ្ញាធរោ បញ្ញាកេតុ បញ្ញាធិបតេយ្យោ
 វិចយេតហុលោ បរិចយេតហុលោ ឌីក្ខាយនេតហុលោ
 សមោក្ខាយនេតហុលោ^(១) វិក្ខតវិហារី តច្ឆរិតោ
 តព្វហុលោ តក្ករកោ តន្និន្ទោ តប្បោលោ តប្បញ្ញោ
 តទិដ្ឋត្តោ តនាធិបតេយ្យាតិ ឯវម្បី បញ្ញំ បុរុក្ខត្វា ។

១ ម. សម្មេញ្ញាយនេតហុលោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ភិក្ខុមិនគប្បីលុះអំណាចក្រោធ នឹងការមើលងាយ ទាំងគប្បី
 គាស់បូសនៃកិលេសទាំងនោះចេញ មួយទៀត គប្បីគ្រប
 សង្កត់ឲ្យមានសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ឬមិនជាទីស្រឡាញ់ ។
 (២៥៣) ភិក្ខុមានបីតិដ៍ល្អ គប្បីធ្វើបញ្ញាឲ្យជាប្រធាន ហើយសង្កត់
 សង្កិននូវអន្តរាយទាំងនោះ គប្បីគ្របសង្កត់នូវសេចក្តីអផ្សុក
 ក្នុងសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ គប្បីគ្របសង្កត់នូវបរិទេវធម៌ ៤ ។
 (២៥៤) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុមានបីតិដ៍ល្អ គប្បីធ្វើបញ្ញាឲ្យ
 ជាប្រធាន ត្រង់ពាក្យថា បញ្ញា បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ការ
 ពិច័យ ការពិច័យដោយវិសេស ការពិចារណាធម៌ ។ បេ ។ ការមិន
 វង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយល់ឃើញត្រូវ ។ ពាក្យថា ធ្វើបញ្ញា
 ឲ្យជាប្រធាន សេចក្តីថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តធ្វើបញ្ញាឲ្យជា
 ប្រធាន មានប្រាជ្ញាជាទង់ជ័យ មានប្រាជ្ញាជាទង់ មានប្រាជ្ញាជាអធិបតី
 ជាអ្នកច្រើនដោយការពិចារណា ជាអ្នកច្រើនដោយការជ្រើសរើស ច្រើន
 ដោយការឈ្នះយល់ ច្រើនដោយការវិស្វន័រក ទៅដោយការដឹងប្រាកដ
 ប្រព្រឹត្តដោយប្រាជ្ញានោះ ច្រើនដោយប្រាជ្ញានោះ ធ្ងន់ដោយប្រាជ្ញានោះ
 បង្កាន់ទៅដោយប្រាជ្ញានោះ ទោរទៅដោយប្រាជ្ញានោះ បន្ទុះទៅដោយ
 ប្រាជ្ញានោះ មានចិត្តចុះស៊ប់ក្នុងប្រាជ្ញានោះ មានប្រាជ្ញានោះជាអធិបតី
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុធ្វើប្រាជ្ញាឲ្យជាប្រធាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។

សោធអ្លោក្ខណៈ សាវ័ក្ខណៈសុត្តន្តបិដក

អថ ភិក្ខុនោ ភិក្ខុនីម្នីតិ បដាណាតិ បីតោ ភិ
 បីតោម្នីតិ បដាណាតិ និស្សន្ទោ ភិ និស្សន្ទោម្នីតិ បដា-
 ណាតិ សយាណោ ភិ សយាណោម្នីតិ បដាណាតិ យថា
 យថា ភិ បទស្ស កាយោ បណិហិតោ ហោតិ
 តថា តថា នំ បដាណាតិ ឯវម្បី បញ្ញំ បុរុក្ខត្វា ។
 អថ ភិ អភិក្កន្តោ បដិក្កន្តោ សម្បជានកាវី ហោតិ
 អាណាតិកោ វិណាតិកោ សម្បជានកាវី ហោតិ
 សម្មត្ថានោ បសារិកោ សម្បជានកាវី ហោតិ សង្ឃ-
 ជីបត្ថប័រិយាណោ សម្បជានកាវី ហោតិ អសិកោ បីតោ
 ខាយិកោ សាយិកោ សម្បជានកាវី ហោតិ ឧទ្ធារេស្ស-
 វកម្មេសម្បជានកាវី ហោតិ កតោ បីតោ និស្សន្ទោ សុត្តោ
 ជាគរិកោ កាសិកោ តុល្លិកាវេ សម្បជានកាវី
 ហោតិ ឯវម្បី បញ្ញំ បុរុក្ខត្វា ។ កល្យាណបីតិ
 ពុទ្ធានុស្សតិវសេន ឧប្បជ្ជតិ បីតិ ចាមុជ្ជំ កល្យាណ-
 បីតិ ធម្មានុស្សតិវសេន សង្ឃានុស្សតិវសេន សីលា-
 នុស្សតិវសេន ចាកានុស្សតិវសេន ទេវតានុស្ស-
 តិវសេន អាធាចានុស្សតិវសេន មរណានុស្សតិវសេន

សារបុត្តសុត្តន្តទេស ទី ១៦

ន័យមួយទៀត ភិក្ខុកំពុងដើរក្ដី ក៏ដឹងច្បាស់ថាអញដើរ កំពុងឈរក្ដី
 ក៏ដឹងច្បាស់ថាអញឈរ កំពុងអង្គុយក្ដី ក៏ដឹងច្បាស់ថាអញអង្គុយ
 កំពុងដេកក្ដី ក៏ដឹងច្បាស់ថាអញដេក ឬកាយរបស់ភិក្ខុនោះ ជាអត្ត-
 ភាពតាំងនៅដោយប្រការណា ។ ក៏ដឹងច្បាស់កាយនោះ ដោយប្រការ
 នោះ ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុធ្វើបញ្ញាឲ្យជាប្រធាន យ៉ាង
 នេះខ្លះ ។ ន័យមួយទៀត ភិក្ខុតែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការឈានទៅ
 មុខ ឈានថយក្រោយ តែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការរមលមើលទៅ
 មុខ រមលមើលផ្សេង ។ តែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការបត់ដៃចូល
 លាតដៃចេញ តែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការទ្រទ្រង់នូវសង្ស្សាដិ បាត្រ
 ចីវរ តែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការស៊ី ផឹក ទំពាស៊ី លិទ្ធក្ស តែង
 ធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការធ្វើទូរារៈ បស្សៈ តែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុង
 ការដើរ ឈរ អង្គុយ ដេកលក់ ភ្ញាក់រឭក និងាយ ស្ងៀម ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុធ្វើប្រាជ្ញាឲ្យជាប្រធាន យ៉ាងនេះខ្លះ ។
 ពាក្យថា មានបីតិដ៏ល្អ សេចក្ដីថា បីតិ បាមោជ្ជៈ កើតឡើងដោយអំណាច
 ពុទ្ធនុស្សតិ ឈ្មោះថាបីតិដ៏ល្អ បីតិ បាមោជ្ជៈ កើតឡើង ដោយ
 អំណាចធម្មានុស្សតិ ដោយអំណាចសង្ខានុស្សតិ ដោយអំណាច
 សីលានុស្សតិ ដោយអំណាចចាតានុស្សតិ ដោយអំណាចទេវតា-
 នុស្សតិ ដោយអំណាចគាតានុស្សតិ ដោយអំណាចមរណានុស្សតិ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

កាយភត្តាសត្តវសេន ឧបសមាទុស្សត្តវសេន ឧប្ប-
ជ្ជតិ បីតិចាមុជ្ជិ កល្យាណបីតតិ បញ្ចំ បុរុក្ខត្វា
កល្យាណបីត ។

[២៥៥] វិក្ខម្ពយេ តានិ បរិស្សយានីតិ បរិស្ស-
យាតិ ទ្វេ បរិស្សយា ចាកដបរិស្សយា ច បដិច្ច-
ន្នបរិស្សយា ច ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចតិ ចាកដបរិស្ស-
យា ។ បេ ។ ឥមេ វុច្ចតិ បដិច្ចន្នបរិស្សយា ។ បេ ។
ឯវម្បី តត្រាសយាតិ បរិស្សយា ។ វិក្ខម្ពយេ
តានិ បរិស្សយានីតិ តានិ បរិស្សយានិ វិក្ខម្ពយេ
អភិកវេយ្យ អដ្ឋោត្តវេយ្យ បរិយាទិយេយ្យ មន្ទេយ្យាតិ
វិក្ខម្ពយេ តានិ បរិស្សយានិ ។

[២៥៦] អរតី សហេថ សយនម្ហិ ចន្តតិ អរតីតិ
យា អរតិ អរតិកា អនភិវតិ អនភិមនា ឧក្កល្លិកា
បរិត្តសិកា ។ សយនម្ហិ ចន្តតិ ចន្តសុ វា សេនា-
សនេសុ អញ្ចាតវញ្ញាតវេសុ វា អដិកុសលេសុ ធម្ម-
សុ អរតី សហេយ្យ អភិកវេយ្យ អដ្ឋោត្តវេយ្យ
បរិយាទិយេយ្យ មន្ទេយ្យាតិ អរតី សហេថ
សយនម្ហិ ចន្ត ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ដោយអំណាចកាយគតាសតិ ដោយអំណាចឧបសមាទុស្សតិ ឈ្មោះថា
បីតិដ៏ល្អ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមានបីតិដ៏ល្អ ធ្វើប្រាជ្ញាឱ្យ
ជាប្រធាន ។

(២៥៥) ពាក្យថា អន្តរាយ ក្នុងបទថា គប្បីសង្កត់សង្កិនអន្តរាយ
ទាំងនោះ បានដល់ អន្តរាយ ២ គឺ អន្តរាយប្រាកដ ១ អន្តរាយកំបាំង ១
។ បេ ។ ទាំងនេះ ហៅថា អន្តរាយប្រាកដ ។ បេ ។ ទាំងនេះ ហៅថា
អន្តរាយកំបាំង ។ បេ ។ ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យក្នុង
សរីរនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ។ ពាក្យថា គប្បីគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងនោះ គឺ
គប្បីអត់សង្កត់ គ្របសង្កត់ សង្កត់សង្កិន រូបរិត ញ៉ាំង ឱ្យអន្តរាយទាំង
នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងនោះ ។

(២៥៦) ពាក្យថា គប្បីគ្របសង្កត់សេចក្តីអផ្សុក ក្នុងសេនាសនៈដ៏
ស្ងាត់ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីអផ្សុក បានដល់សេចក្តីមិនត្រេកអរ អាការ
នៃសេចក្តីមិនត្រេកអរ សេចក្តីមិនរីករាយ អាការនៃសេចក្តីមិនរីករាយ
អាការនៃសេចក្តីអផ្សុក សេចក្តីរសាបរសល់ ។ ពាក្យថា ក្នុងសេនា-
សនៈដ៏ស្ងាត់ គឺគប្បីអត់ធន់ គ្របសង្កត់ រូបរិត ក្រសោប ញ៉ាំង
ឱ្យសេចក្តីអផ្សុក ក្នុងសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ឬក្នុងធម៌ជាអធិកុសលណា-
មួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីគ្របសង្កត់ឱ្យសេចក្តីអផ្សុក
ក្នុងសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធេសោ

(២៥៧) ចតុរោ សហោជ បរិទេវធម្មតិ ចត្តារោ
បរិទេវធិយេ ធម្មេ សហោយ្យ អភិកវេយ្យ អដ្ឋោត្ត-
វេយ្យ បរិយាទិយេយ្យ មន្ទេយ្យាតិ ចតុរោ សហោជ
បរិទេវធម្មេ ។ តេជារា ភកកា

បញ្ចំ បុរុត្តត្វា កល្យាណាប័តិ
វិត្តម្ហយេ តានិ បរិស្សយានិ
អភី សហោជ សយនម្ហិ បន្តេ
ចតុរោ សហោជ បរិទេវធម្មតិ ។

(២៥៨) កឹស្វ អសិស្សាមិ កុរំ វា អសិស្សំ
ទុក្ខំ វត សេត្ត កុវជ្ជ សេស្សំ^(១)
ឯតេ វិតក្កេ បរិទេវនេយ្យ
វិនយេជ សេក្ខោ អនិកេតសារី^(២) ។

(២៥៩) កឹស្វ អសិស្សាមិ កុរំ វា អសិស្សំ
កឹស្វ អសិស្សាមិតិ កឹ កុញ្ញស្សាមិ ឌីននំ វា កុម្មាសំ
វា សត្តំ វា មច្ឆំ វា មិសំ វាតិ កឹស្វ អសិស្សាមិ។
កុរំ វា អសិស្សំ កត្ត កុញ្ញស្សាមិ ខត្តិយកុលេ

១ ម. កឹស្វ អសិស្សំ កុចិ វា អសិស្សំ ទុក្ខំ វត វេត្ត កុដិ សេយ្យន្តិ ឥមេ បាហិ ទិស្សន្តិ ។

២ ម. អនិកេតបារី ។

សារបុគ្គលក្នុងខ្មែរ ទំ ១៦

(២៥៧) ពាក្យថា គប្បីគ្របសង្កត់នូវបរិទេវធម៌ ៤ គឺ គប្បីអត់
សង្កត់ គ្របសង្កត់ រូបវិត ក្រសោប ញ៉ាញី នូវធម៌ដែលគេគប្បី
ខ្សឹកខ្សួល ៤ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីគ្របសង្កត់នូវបរិទេវ-
ធម៌ ៤ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ភិក្ខុមានបីតិដ៏ល្អ គប្បីធ្វើបញ្ញាឲ្យជាប្រធាន ហើយសង្កត់
សង្កិននូវអន្តរាយទាំងនោះ គប្បីគ្របសង្កត់សេចក្តីអផ្សុកកង
សេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ គប្បីគ្របសង្កត់នូវបរិទេវធម៌ ៤ ។

(២៥៨) អាត្មាអញនឹងបរិភោគអ្វី ឬនឹងបរិភោគ ក្នុងទីណា
ឡើយ អាត្មាអញដេកមិនស្រួលសោះក្នុងថ្ងៃនេះ អាត្មាអញ
នឹងដេកក្នុងទីណា ភិក្ខុជាសេក្ខៈ ជាអ្នកត្រេចទៅដោយ
ការមិនអាឡោះអាល័យ គប្បីកំចាត់បង្គំនូវវិតក្កៈ ដែល
គប្បីទទួលយកទាំងនេះចេញ ។

(២៥៩) ពាក្យថា អាត្មាអញនឹងបរិភោគអ្វី ក្នុងបទថា
អាត្មាអញនឹងបរិភោគអ្វី ឬនឹងបរិភោគ ក្នុងទីណា គឺអាត្មាអញនឹង
បរិភោគអ្វី បាយ ឬនំកុម្មាស សដូវ ឬត្រី ឬភ័សាច់ ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាត្មាអញ នឹងបរិភោគអ្វី ។ ពាក្យថា ឬនឹងបរិ-
ភោគក្នុងទីណា គឺ អាត្មាអញនឹងបរិភោគក្នុងទីណា ក្នុងខត្តិយត្រកូល

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

វា ព្រាហ្មណកុលេ វា វេស្សកុលេ វា សុទ្ធកុលេ
វាតិ ភិក្ខុ អសិស្សាមិ កុរំ វា អសិស្សំ ។

[២៦០] ទុក្ខំ វត សេត្ត កុរុជ្ឈ សេស្សន្តិ ឥមំ
វត្ថុំ ទុក្ខំ សយំ ដលកេ វា តដ្ឋកាយ វា ចម្ម-
ខណ្ឌោ វា តិណាសន្នារេ វា បណ្ណាសន្នារេ វា បណ-
នាសន្នារេ វា អាគមនវត្ថុំ កត្ត សុខំ សយិស្សាមិ
មញ្ចោ វា បីមេ វា ភិសិយា វា ពិញ្ចេហនេ^(១) វា
វិហារេ វា អន្តរ្យយោគេ វា ចាសានេ វា
ហម្មយំ វា កុហាយ វាតិ ទុក្ខំ វត សេត្ត កុរុជ្ឈ
សេស្សំ ។

[២៦១] ឯតេ វិតក្កេ បរិនេវនេយ្យតិ ឯតេ
វិតក្កេតិ ទ្វេ បិណ្ឌចាតប្បជីសញ្ញតេ វិតក្កេ ទ្វេ
សេនាសនប្បជីសញ្ញតេ វិតក្កេ បរិនេវនេយ្យ
អាទេវនេយ្យ បរិនេវនេយ្យតិ^(២) ឯតេ វិតក្កេ
បរិនេវនេយ្យ^(២) ។

[២៦២] វិនយេថ សេក្ខោ អនិកេតសាវ័តិ
សេក្ខោតិ ភិក្ខាវណា វុច្ចតិ សេក្ខោ ។

១ កត្តបិ ហិរេ ពិម្ពោហនេតិបំ បាហិ ។ ២ បរិនេវនេយ្យតិ អតិពេបទំ មញ្ចោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ឬព្រាហ្មណគ្រកូល វេស្សគ្រកូល ឬសុទ្ធគ្រកូល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាត្មាអញនឹងបរិភោគអ្វី ឬនឹងបរិភោគក្នុងទីណា ។

[២៦០] ពាក្យថា ឥហ្ម⁺ អាត្មាអញដេកមិនស្រួលសោះក្នុងថ្ងៃនេះ អាត្មាអញនឹងដេក ក្នុងទីណា គឺ យប់នេះ អាត្មាអញដេកមិនស្រួល ហើយលើបន្ទុះក្តារ ឬលើកន្ទេល លើចម្បង្គណ្ឌ ឬលើកម្រាលស្មៅ លើកម្រាលស្លឹក ឬលើកម្រាលចំបើង លុះដល់យប់មកទៀត តើអាត្មាអញនឹងដេកឲ្យស្រួលក្នុងទីណា លើគ្រែ ឬលើតាំង លើពូក ឬលើឆ្នើយ ក្នុងវិហារ ឬក្នុងអង្គរយោគ ក្នុងប្រាសាទ ឬក្នុងប្រាសាទត្រង័ល ឬក៏ក្នុងគុហា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឥហ្ម⁺ អាត្មាអញដេកមិនស្រួលសោះ ក្នុងថ្ងៃនេះ អាត្មាអញនឹងដេក ក្នុងទីណា ។

[២៦១] ពាក្យថា នូវវិតក្កៈ ទាំងនេះ ក្នុងបទថា នូវវិតក្កៈ ដែលគប្បីឲ្យញយំទាំងនេះ គឺ នូវវិតក្កៈ ប្រកបដោយបិណ្ឌបាតពីរ នូវវិតក្កៈ ប្រកបដោយសេនាសនៈពីរ ដែលគប្បីឲ្យញយំ ឲ្យញយំទូទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នូវវិតក្កៈ ដែលគប្បីឲ្យញយំទាំងនេះ ។

[២៦២] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុជាសេត្វៈ ជាអ្នកគ្រេចទៅដោយការមិនអាឡោះអាល័យ គប្បីកំចាត់បង្គំ សំនួរត្រង់ពាក្យថា សេត្វៈ ចុះ ព្រោះហេតុអ្វី ភិក្ខុ លោក ហៅថា សេត្វៈ ។

សោឡសមោ សាវបុត្តសុត្តន្តទេសោ

សិក្ខតិក្ខតិ សេក្ខោ ។ កិក្ខា^(៣) សិក្ខតិ ។ អធិស្ស-
 លម្បិ សិក្ខតិ អធិចិត្តម្បិ សិក្ខតិ អធិប្បញ្ញម្បិ
 សិក្ខតិ ។ កតមា អធិស្សលសិក្ខា ។ បេ។ អយំ
 អធិប្បញ្ញសិក្ខា ។ ឥមា តិស្សោ សិក្ខា អាវ-
 ជ្ជន្តោ សិក្ខតិ ជានន្តោ សិក្ខតិ បស្សន្តោ
 សិក្ខតិ បច្ចុវេក្ខន្តោ សិក្ខតិ ចិត្តំ អធិជ្ជហន្តោ
 សិក្ខតិ សន្ធាយ អធិមុត្តន្តោ សិក្ខតិ វិរិយំ បក្កណ្ណ-
 ន្តោ សិក្ខតិ សតី ឧបជ្ជហន្តោ សិក្ខតិ ចិត្តំ
 សមាធិហន្តោ សិក្ខតិ បញ្ញាយ បជានន្តោ សិ-
 ក្ខតិ អភិញ្ញាយំ អភិជានន្តោ សិក្ខតិ បរិញ្ញាយំ
 បរិជានន្តោ សិក្ខតិ បហានតំ បដហន្តោ សិក្ខ-
 តិ សច្ចិកាតតំ សច្ចិករោន្តោ សិក្ខតិ ភាវេតតំ
 ភាវេន្តោ សិក្ខតិ អាចរតិ សមាចរតិ សមាធាយ
 សិក្ខតិ ។ តិការណា វុច្ចតិ សេក្ខោ ។ សេក្ខោ
 វិនយាយ បដិវិនយាយ បហានាយ វុច្ចសមាយ
 បដិវិនិស្ស័តាយ បដិប្បស្សន្តិយា អធិស្សលម្បិ សិក្ខ-
 យ្យ អធិចិត្តម្បិ សិក្ខយ្យ អធិប្បញ្ញម្បិ សិក្ខយ្យ

សារបុគ្គលសុត្តន្តទេស ទី ១៦

ឈ្មោះថាសេត្ថៈ ព្រោះហេតុលោកសិក្សា ។ ចុះសិក្សាអ្វី ។ សិក្សា
 អធិស្សីន្តរៈ សិក្សាអធិចិត្តផង សិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ។ អធិស្សីន្តរៈ
 សិក្សា តើដូចម្តេច ។ បេ ។ នេះ ហៅថា អធិប្បញ្ញាសិក្សា ។ ភិក្ខុ
 កាលរំពឹងគ្រួសារទាំងនេះ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលដឹង ឈ្មោះថា
 សិក្សា កាលឃើញ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលពិចារណា ឈ្មោះថា
 សិក្សា កាលតាំងចិត្ត ឈ្មោះថាសិក្សា កាលចុះចិត្តស៊ប់ដោយសង្ខារ
 ឈ្មោះថាសិក្សា កាលផ្គត់ព្យាយាម ឈ្មោះថាសិក្សា កាលតំកល់ស្មារតី
 ឈ្មោះថាសិក្សា កាលតំកល់ចិត្តមាំ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលដឹងច្បាស់
 ដោយប្រាជ្ញា ឈ្មោះថាសិក្សា កាលដឹងច្បាស់នូវធម៌ដែលគួរដឹង ឈ្មោះ
 ថាសិក្សា កាលកំណត់ដឹងធម៌ដែលគួរកំណត់ដឹង ឈ្មោះថាសិក្សា កាល
 លះបង់ធម៌ដែលគួរលះបង់ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់នូវធម៌
 ដែលគួរធ្វើឲ្យដាក់ច្បាស់ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលចំរើនធម៌ដែលគួរចំរើន
 ឈ្មោះថាសិក្សា ថាប្រព្រឹត្ត ថាប្រព្រឹត្តព្រម ថាសមាទាន ថាសិក្សា ។
 ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា សេត្ថៈ ។ សេត្ថបុគ្គលគប្បីសិក្សា
 អធិស្សីន្តរៈ គប្បីសិក្សាអធិចិត្តផង គប្បីសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បី
 កំចាត់បង់ បន្ទោបង់ លះបង់ រម្ងាប់ លះចោល ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥមា តិស្សោ សិក្ខា អាវជ្ជន្តោ សិក្ខេយ្យ ជា-
នន្តោ ។ បេ ។ សង្ខតានុញ្ញំ សង្ខតករោន្តោ សិក្ខេ-
យ្យ អាចរេយ្យ សមាចរេយ្យ សមាធាយ វត្ថុ-
យ្យតិ វិនយេថ សេក្ខោ ។

(២៦៣) អនិកេតសារីតិ កថំ និកេតសារី
ហោតិ ។ ឥធកេច្ឆោ កុលបលំពោធន សមន្មាគតោ
ហោតិ គណបលំពោធន អាវាសបលំពោធន ចីវរ-
បលំពោធន បិណ្ឌទាតបលំពោធន សេនាសនបលំ-
ពោធន គិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ការបលំពោធន
សមន្មាគតោ ហោតិ ឯវំ និកេតសារី ហោតិ ។

កថំ អនិកេតសារី ហោតិ ។ ឥធកិក្ខុ ន
កុលបលំពោធន សមន្មាគតោ ហោតិ ន គណអា-
វាសចីវរបិណ្ឌទាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយកេសជ្ជប-
រិក្ការបលំពោធន សមន្មាគតោ ហោតិ ឯវំ
អនិកេតសារី ហោតិ ។

មគធំ គតា កោសលំ គតា

ឯកច្ឆិយា^(១) វដ្តិក្ខមិយា

១ ម. ឯត្ថន្តរេ បនាតិ វិស្សតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គឺថា កាលរំពឹង គប្បីសិក្សា នូវសិក្ខាទាំង ៣ នេះ កាលដឹង ។ បេ ។
កាលធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវ ធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ គប្បីសិក្សា
គប្បីប្រព្រឹត្ត គប្បីប្រព្រឹត្តព្រម គប្បីសមាទានប្រព្រឹត្ត ហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេត្ថុៈ គប្បីកំចាត់បង់ ។

(២៦៣) សំនួរត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកគ្រាប់ទៅដោយការមិនអាឡោះ
អាល័យ ចុះភិក្ខុជាអ្នកគ្រាប់ទៅ ដោយការអាឡោះអាល័យ តើដូចម្តេច ។
ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកប្រកបដោយការកន្ទ្វល់ព្រោះត្រកូល ដោយ
ការកន្ទ្វល់ព្រោះពួក ដោយការកន្ទ្វល់ព្រោះអាវស ដោយការកន្ទ្វល់
ព្រោះបីវេ ដោយការកន្ទ្វល់ព្រោះបិណ្ឌបាត ដោយការកន្ទ្វល់ព្រោះ
សេនាសនៈ ជាអ្នកប្រកបដោយការកន្ទ្វល់ ព្រោះថ្នាំជាគ្រឿងកែរោគ
ដែលជាបរិក្ខាសម្រាប់ជីវិត ភិក្ខុជាអ្នកគ្រាប់ទៅដោយការអាឡោះអាល័យ
យ៉ាងនេះ ។ ភិក្ខុជាអ្នកគ្រាប់ទៅដោយការមិនអាឡោះអាល័យ តើដូច
ម្តេច ។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមិនប្រកបដោយការកន្ទ្វល់ព្រោះត្រកូល
ជាអ្នកមិនប្រកបដោយការកន្ទ្វល់ ព្រោះ ពួក អាវស បីវេ បិណ្ឌបាត
សេនាសនៈ នឹងថ្នាំជាបច្ច័យគ្រឿងកែរោគ ដែលជាបរិក្ខាសម្រាប់
ជីវិត ភិក្ខុជាអ្នកគ្រាប់ទៅដោយការមិនអាឡោះអាល័យ យ៉ាងនេះ ។

បុគ្គលពួកខ្លះ (ចេញហើយ) អំពីដែនវដ្តី ទៅកាន់ដែន

មគធៈ ទៅកាន់ដែនកោសល ពួកភិក្ខុនៅក្នុងដែនមគធៈ

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

មាគធា វិសង្ខ័យាវិលោ^(១)

អនិកេតា វិហារន្តំ ភិក្ខុវេ

សាធុ ចរិតំ សាធុ សុចរិតំ

សាធុ សុទា អនិកេតវិហារោ

អត្ថបុព្វនំ ទិក្ខុកម្មំ^(២)

ឯតំ សាមញ្ញំ អាភិក្ខុនស្សាតំ ។

វិនយេថ សេត្វា អនិកេតសារី ។ តេនាហ ភក្កវា

ក្តីស្វ អសីស្សាមី កុរិំ វា អសីស្សិំ

ទុក្ខំ វត សេត្ត កុរិជ្ជំ សេស្សិំ

ឯតេ វិតត្ថេ បរិនេវនេយ្យេ

វិនយេថ សេត្វា អនិកេតសារីតំ ។

(២៦៤) អន្ធា លទ្ធា វសន្ធា កាលេ

មតំ ស ជញ្ញា ឥធ តោសន្តំ

សោ តេសុ តុត្តោ យតចារិ កាមេ

វុសិតោបិ វាចំ ជុសំ ន វជ្ជា ។

• ម. បតពា វិយ សង្ខ័យាវិលោតិ ទិស្សន្តិ ។ ២ ម. បទពុណំ កម្មន្តិ ទិស្សតិ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

ជាអ្នកត្រាច់ទៅ ព្រះសចាកពួក ឥតមានអាឡោះអាឡាយ
 ការត្រាច់ទៅ ជាការប្រពៃ ការប្រព្រឹត្តិល្អ ជាការប្រពៃ
 ការនៅដោយមិនអាឡោះអាឡាយ សព្វកាល ជាការប្រពៃ
 ការសាកសួរអត្ថ នឹងការងាររបស់ជនអ្នកប្រសប់⁺ នេះជាកិច្ចទូ
 ទៅ របស់បុគ្គលអ្នកមិនមានកង្វល់ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុជា សេត្វៈ ជាអ្នកត្រាច់ទៅដោយការមិន
 អាឡោះអាឡាយ គប្បីកំចាត់បង់ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

អាត្មាអញនឹងបរិភោគអ្វី ឬនឹងបរិភោគក្នុងទីណា ឧហ្ម៍⁺ អាត្មា
 អញដេកមិនស្រួលសោះ ក្នុងថ្ងៃនេះ អាត្មាអញនឹងដេកក្នុង
 ទីណា ភិក្ខុជាសេត្វៈ ជាអ្នកត្រាច់ទៅដោយការមិនអាឡោះ
 អាឡាយ គប្បីកំចាត់បង់នូវវិតក្កៈ ដែលគប្បីទូញយំ ទាំងនេះ
 ចេញ ។

(២៦៤) ភិក្ខុនោះ ក្នុងសាសនានេះ បាទមបចំណី^១ នឹងគ្រឿង
 ស្បៀកដណ្តប់^២ ក្នុងកាលដ៏គួរហើយ គប្បីដឹងប្រមាណ ដើម្បី
 សន្តោស ភិក្ខុនោះជាអ្នកគ្រប់គ្រង ក្នុងបច្ច័យទាំង ៤ នោះ
 ជាអ្នកប្រុងប្រយ័ត្ន ហើយត្រាច់ទៅក្នុងស្រុក សូម្បីត្រូវគេ
 កោសសួរ ក៏មិនគប្បីពោលពាក្យទ្រគោះទេ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាទិទ្ទេសោ

(២៦៥) អន្ធកា លទ្ធា វសនកា កាលេតិ អន្ធន្តិ
 ឡិទេនោ កុម្មាសោ សត្ត មន្ទោ មិសំ ។ វសនន្តិ ន
 ចីវរានិ ខោមំ កប្បាសិកំ កោសេយ្យំ កម្ពលំ
 សាលំ ភន្តំ ។ អន្ធកា លទ្ធា វសនកា កាលេតិ
 ចីវំ លភិត្វា បិណ្ឌចានំ លភិត្វា ន កុហាយ ន
 លបាយ ន នេមិត្តកតាយ ន និប្បេសិកតាយ
 ន លាភេន លាភំ និជីក្ខីសនតាយ ន ទារុទានេន
 ន វេជ្ជទានេន ន បត្តទានេន ន បុប្ផទានេន ន
 ដលទានេន ន សីនានទានេន ន តុល្លាទានេន
 ន មត្តិកទានេន ន ទន្ធកដ្ឋទានេន ន មុខាទ-
 កទានេន ន មាតុកម្យតាយ ន មុត្តស្វបតាយ ន
 ចារិកជ្យតាយ ន បីមមន្តិកតាយ^(១) ន វត្ថុវិជ្ជាយ ន
 តិវត្ថានវិជ្ជាយ ន អន្តវិជ្ជាយ ន កត្តវិជ្ជាយ

១ ឱ.ន បិដ្ឋមខុទ្ទកាយ ។ ម.ន បិដ្ឋមិសិកាយ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២៦៥) អធិប្បាយពាក្យថា បានម្ហូបចំណី នឹងគ្រឿងស្ងៀក
 ដណ្តប់ក្នុងកាលដ៏គួរ ត្រង់ពាក្យថា ម្ហូបចំណី បានដល់បាយ នំកុម្មាស
 សដូវ ត្រី សាច់ ។ ពាក្យថា គ្រឿងស្ងៀកដណ្តប់ បានដល់ចីវរ ៦
 យ៉ាងគឺ ចីវរដែលធ្វើដោយសំបកឈើ ធ្វើដោយកប្បាស ធ្វើដោយសូត្រ
 ធ្វើដោយរោមសត្វ ធ្វើដោយសំបកឆ្នៃ ធ្វើលាយដោយវត្ថុ៥ យ៉ាងខាង
 ដើម ។ ពាក្យថា បានម្ហូបចំណី នឹងគ្រឿងស្ងៀកដណ្តប់ ក្នុងកាល
 ដ៏គួរ បានសេចក្តីថា ភិក្ខុបានចីវរ បានបិណ្ឌបាត មិនមែនដោយកុហក
 មិនមែនដោយការរូសរាយ មិនមែនដោយការធ្វើនិមិត្ត មិនមែនដោយ
 ការកិនបំបាក់ មិនមែនដោយការស្វែងរកលាក់ដោយលាក់ មិនមែនដោយ
 ការឲ្យឈើ មិនមែនដោយការឲ្យឫស្សី មិនមែនដោយការឲ្យស្លឹក
 មិនមែនដោយការឲ្យផ្កា មិនមែនដោយការឲ្យផ្លែ មិនមែនដោយការឲ្យ
 គ្រឿងកក់ មិនមែនដោយការឲ្យគ្រឿងលំអិត មិនមែនដោយការឲ្យ
 ដីស្អិត មិនមែនដោយការឲ្យឈើស្គន់ មិនមែនដោយការឲ្យទឹកលុប
 មុខ មិនមែនដោយភាពជាអ្នកប្រព្រឹត្តបន្ទាបខ្លួន មិនមែនដោយភាពជាអ្នក
 ពោលពាក្យ ដូចសមូសណែកបាយ មិនមែនដោយភាពជាអ្នកបំរើ
 ត្រកូល មិនមែនដោយភាពជាអ្នករលះរលាំង ចូលទៅកាន់ផ្ទះ ហើយ
 អង្គុយលើតាំង មិនមែនដោយវិជ្ជាទាយក្យមិហាន មិនមែនដោយតិរចាន-
 វិជ្ជា មិនមែនដោយវិជ្ជាទាយអវយវៈ មិនមែនដោយវិជ្ជាទាយនកត្តបូក្យ

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

ន ទ្ធិតកមនេន ន បហ្មីនកមនេន ន ជង្គ្រេបេស-
នេន^(១) ន វេជ្ជកម្មេន ន បិណ្ឌកេន ន នាធានុប្ប-
នានេន ធម្មេន សមេន លទ្ធា លភិត្វា អភិវិទ្ធិត្វា
បដិលភិត្វាតិ អន្ធិញ្ច លទ្ធា វសនញ្ច កាលេ ។

[២៦៦] មន្តំ ស ជញ្ញា ឥធន តោសនត្ថន្តំ មន្តំ
សោ ជញ្ញាតិ ទ្ធិហិ ការណេហិ មន្តំ ជាធាតិ
បដិក្កហណតោ វា បរិភោគតោ វា ។

កេហិ បដិក្កហណតោ មន្តំ ជាធាតិ ។ ថោកេហិ
ទិយមាទេ កុលានុទយាយ កុលានុវត្តាយ កុលា-
នុកម្ពាយ បដិក្កណ្ឌាតិ ពហុកេហិ ទិយមាទេ កាយ-
បរិហារិកំ ចរិវំ បដិក្កណ្ឌាតិ កុច្ឆិបរិហារិកំ បិណ្ឌ-
ចាតំ បដិក្កណ្ឌាតិ ឯវំ បដិក្កហណតោ មន្តំ ជាធាតិ ។

កេហិ បរិភោគតោ ជាធាតិ ។ បដិសង្ខា យោនិ-
សោ ចរិវំ បដិសេវតិ យាវទេវ សីតស្ស បដិឃាតាយ
ឱណ្ឌស្ស បដិឃាតាយ ឱសមកសវាតាតបសិរីសប-
សម្មស្សនំ បដិឃាតាយ យាវទេវ ហិរិកោបិនប្បដិច្ចា-
ននត្ថំ ។ បដិសង្ខា យោនិសោ បិណ្ឌចាតំ បដិសេវតិ

សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្កេស ទី ១៦

មិនមែនដោយដំណើរជាទូត មិនមែនដោយដំណើរ ដែលគេបញ្ជូនទៅ
មិនមែនដោយការបំរើដោយស្នង មិនមែនដោយវេជ្ជកម្ម មិនមែនដោយ
ឲ្យដុំបាយ មិនមែនដោយឲ្យទៅឲ្យមក គឺបាន បានហើយ បានចំពោះ
បានចំពោះហើយ ដោយធម៌ដ៏ស្មើ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បាន
ម្សប់ចំណី នឹងគ្រឿងស្បៀកដណ្តប់ ក្នុងកាលដ៏គួរ ។

(២៦៦) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុនោះ ក្នុងសាសនានេះ គប្បីដឹងប្រមាណ
ដើម្បីសន្តោស ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុនោះ គប្បីដឹងប្រមាណ សេចក្តីថា ភិក្ខុ
ដឹងប្រមាណដោយហេតុ ២ គឺ ដោយការទទួល ឬដោយការបរិភោគ ។

ភិក្ខុដឹងប្រមាណដោយការទទួល តើដូចម្តេច ។ ទោះវត្ថុតិច ដែល
ទាយកឲ្យ ភិក្ខុទទួលដើម្បីអាណិតត្រកូល ដើម្បីតាមរក្សាត្រកូល ដើម្បី
អនុគ្រោះត្រកូល ទោះវត្ថុច្រើនដែលទាយកឲ្យ ភិក្ខុទទួលចំរើរល្មមតែ
រក្សាកាយ ទទួលបិណ្ឌបាតល្មមតែរក្សាផ្ទះ ភិក្ខុដឹងប្រមាណដោយការ
ទទួល យ៉ាងនេះ ។

ភិក្ខុដឹងប្រមាណដោយការបរិភោគ តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុពិចារណា
ដោយទុបាយហើយប្រើប្រាស់ចំរើរ គ្រាន់តែដើម្បីការពារត្រជាក់ ដើម្បី
ការពារកំដៅ ដើម្បីការពារសម្ផស្ស នៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ
នឹងពស់ទាំងឡាយ គ្រាន់តែដើម្បីនឹងបិទបាំងអវយវៈ ដែលធ្វើសេចក្តី
ខ្មាសឲ្យកម្រើក ភិក្ខុពិចារណាដោយទុបាយ ហើយបរិភោគបិណ្ឌបាត

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

នេវំ ទវាយ ន មនាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិក្ខុសនាយ
 យាវនេវ ឥមស្ស កាយស្ស វិតិយា យាបនាយ វិហឹស្ស-
 បវិតិយា ព្រហ្មចរិយានុគ្គហាយ ឥតិ បុរាណញ្ច វេទនំ
 បដិហត្ថាមិ នវញ្ច វេទនំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ យាត្រា
 ច មេ កវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច ដាសុវិហារោ ចាតិ ។ បដិ-
 សត្ថា យោធិសោ សេនាសនំ បដិសេវតិ យាវនេវ ស័-
 តស្ស បដិយាតាយ ឧណ្ហាស្ស បដិហតាយ ឱសមក-
 សវតាតបសិរីសបសម្មស្សនំ បដិយាតាយ យាវនេវ
 ឧតុបវិស្សយវិនោទនំ បដិសល្លាធារាមត្តំ ។ បដិសត្ថា
 យោធិសោ កិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបវិក្ខារំ បដិសេវតិ
 យាវនេវ ឧប្បជ្ឈានំ វេយ្យោតាធិកានំ វេទនានំ បដិ-
 យាតាយ អព្យាបជ្ឈបវមតាយ ។ ឃី បរិភោគតោ
 មត្តំ ជាធាតុ ។ មត្តំ សោ ជញ្ញាតិ ឥមេហិ ទ្វីហិ
 កាវណេហិ មត្តំ ជានេយ្យ អាជានេយ្យ វិជានេយ្យ
 បដិវិជានេយ្យ បដិវិជ្ជេយ្យតិ មត្តំ សោ ជញ្ញា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ថា អាត្មាអញ (បរិភោគ) ដើម្បីការលេងក៏ទេ ដើម្បីការស្រវឹងក៏ទេ
 ដើម្បីការប្រដាប់ក៏ទេ ដើម្បីការផ្សព្វផ្សងក៏ទេ គ្រាន់តែដើម្បីឲ្យតាំងនៅនៃ
 កាយនេះ ដើម្បីនឹងញ៉ាំងជីវិតឆ្លុយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់សេចក្តី
 លំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះព្រហ្មចរិយៈ អាត្មាអញ នឹងកំចាត់បង់នូវវេទនា
 ចាស់ផង នឹងញ៉ាំងវេទនាថ្មី មិនឲ្យកើតឡើងផង ការប្រព្រឹត្តទៅ នៃ
 អរិយាបថទាំង ៤ ផង សេចក្តីមិនមានទោសផង ការនៅសប្បាយផង
 នឹងមានដល់អាត្មាអញ ដោយបានបរិភោគ នូវចង្កៀនបិណ្ឌបាតនេះ ។
 ភិក្ខុពិចារណាដោយឧបាយ ហើយសេពសេនាសនៈ គ្រាន់តែដើម្បីការ
 ពារត្រជាក់ ដើម្បីការពារកំដៅ ដើម្បីការពារសម្បុសនូវនរេបាម មូស
 ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ នឹងពស់ទាំងឡាយ គ្រាន់តែដើម្បីបន្ទោបង់នូវអន្តរាយ
 គឺរដូវ នឹងការត្រេកអរក្នុងការសម្បូរនៅ ។ ភិក្ខុពិចារណាដោយឧបាយ
 ហើយសេពនូវថ្នាំជាគ្រឿងកែរោគ ដែលជាបរិការរបស់ជីវិត គ្រាន់តែ
 ដើម្បីកំចាត់បង់វេទនាទាំងឡាយ ដែលបៀតបៀនផ្សេងៗ ដែលកើត
 ឡើងហើយ ដើម្បីប្រាសចាកទុក្ខខ្លាំងជាធម្មតា ។ ភិក្ខុដឹងប្រមាណ
 ដោយការបរិភោគ យ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា ភិក្ខុនោះ គប្បីដឹងប្រមាណ គឺ
 គប្បីដឹង យល់ ដឹងច្បាស់ ដឹងចំពោះ ចាក់ចុះចំពោះ នូវប្រមាណដោយ
 ហេតុ ២ នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះ គប្បីដឹងប្រមាណ ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

(២៦៧) ឥត តោសនត្ថន្តិ ឥត ភិក្ខុ សន្តដ្ឋោ
 ហោតិ ឥតវ័តវេន ចីវវេន ឥតវ័តវចីវសន្តដ្ឋិយា ច
 វណ្ណាវាទី ន ច ចីវវហោតុ អនេសនំ អប្បជ្ឈិរុបំ អាបជ្ជតិ
 អលទ្ធា ច ចីវំ ន បរិតស្សតិ លទ្ធា ច ចីវំ អគង្គិ-
 តោ អម្មច្ឆិតោ អនុជ្ឈោបន្នោ អាទីនវទិស្សាវី និស្សរ-
 ណាប្បញ្ញោ បរិកុញ្ញតិ តាយ ច បន ឥតវ័តវចីវសន្ត-
 ដ្ឋិយា នេវតានុក្កិសេតិ ន បរិវម្ភេតិ យោ ហិ តត្ថ
 ទិក្ខោ អនលសោ សម្មជាតោ បដិស្សតោ អយំ
 វុច្ចតិ ភិក្ខុ ចោរាណោ អត្ថញ្ញោ អរិយរិសេ បិតោ ។
 បុន ច បរិ ភិក្ខុ សន្តដ្ឋោ ហោតិ ឥតវ័តវេន បណ្ឌា-
 ចាតេន ឥតវ័តវបណ្ឌាចាតសន្តដ្ឋិយា ច វណ្ណាវាទី ន
 ច បណ្ឌាចាតហោតុ អនេសនំ អប្បជ្ឈិរុបំ អាបជ្ជតិ
 អលទ្ធា ច បណ្ឌាចាតំ ន បរិតស្សតិ លទ្ធា ច បណ្ឌា-
 ចាតំ អគង្គិតោ អម្មច្ឆិតោ អនុជ្ឈោបន្នោ អាទីនវទិ-
 ស្សាវី និស្សរណាប្បញ្ញោ បរិកុញ្ញតិ តាយ ច បន
 ឥតវ័តវបណ្ឌាចាតសន្តដ្ឋិយា នេវតានុក្កិសេតិ ន
 បរិវម្ភេតិ យោ ហិ តត្ថ ទិក្ខោ អនលសោ
 សម្មជាតោ បដិស្សតោ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខុ

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

(២៦៧) ពាក្យថា ក្នុងសាសនានេះ ដើម្បីសន្តោស សេចក្តីថា ភិក្ខុ
 ក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកសន្តោសដោយចីវរតាមមានតាមបាន ទាំងជាអ្នក
 សរសើរគុណសន្តោសដោយចីវរតាមមានតាមបាន តែងមិនដល់នូវអនេ-
 សនៈ ជាកម្មមិនសមគួរព្រោះហេតុនៃចីវរ មិនបានចីវរក៏មិនអន្ទះសា បាន
 ចីវរហើយ ក៏មិនជាប់ចំពាក់ មិនជ្រប់ មិនឆាប់ មានប្រកតិយេញទោស
 មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់ខ្លួនចេញ ហើយបរិភោគ មួយទៀត មិន
 លើកតំកើងខ្លួន មិនបង្ហាប់អ្នកដទៃ ព្រោះតែសន្តោសដោយចីវរតាមមាន
 តាមបាននោះ ភិក្ខុណា ឈ្លាសវៃ មិនខ្ជិល មានការជឿនខ្លួន ប្រុងស្មារតី
 ក្នុងចីវរសន្តោសនោះ ភិក្ខុនេះ លោកហៅថា អ្នកបិតនៅក្នុងអរិយវង្ស
 ជាវង្សគេស្គាល់ថាប្រសើរ ដែលមានមកតាំងអំពីដើម ។ មួយទៀត ភិក្ខុ
 ជាអ្នកសន្តោស ដោយបិណ្ឌបាតតាមមានតាមបាន ទាំងជាអ្នកសរសើរ
 គុណសន្តោស ដោយបិណ្ឌបាត តាមមានតាមបាន តែងមិនដល់នូវអនេ-
 សនៈជាកម្មមិនសមគួរ ព្រោះហេតុនៃបិណ្ឌបាត មិនបានបិណ្ឌបាតក៏មិន
 អន្ទះសា បានបិណ្ឌបាតហើយក៏មិនជាប់ចំពាក់ មិនជ្រប់ មិនឆាប់ មាន
 ប្រកតិយេញទោស មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់ខ្លួនចេញ ហើយបរិភោគ
 មួយទៀត មិនលើកតំកើងខ្លួន មិនបង្ហាប់អ្នកដទៃ ព្រោះតែសន្តោសដោយ
 បិណ្ឌបាតតាមមានតាមបាននោះ ភិក្ខុណា ឈ្លាសវៃ មិនខ្ជិល មានការ
 ជឿនខ្លួន ប្រុងស្មារតី ក្នុងបិណ្ឌបាតសន្តោសនោះ ភិក្ខុនេះ លោកហៅថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ចោរាលោ អគ្គញោ អរិយវិសេ បិតោ ។ បុន ចបរំ ភិក្ខុ
 សន្តដ្ឋោ ហោតិ ឥតវីតវេន សេនាសនេន ឥតវីតវ-
 សេនាសនសន្តដ្ឋយា ច វណ្ណវាទី ន ច សេនាសន-
 ហេតុ អនេសនំ អប្បជ្ឈិរុបំ អាបជ្ជតិ អលទ្ធា ច
 សេនាសនំ ន បរិតស្សតិ លទ្ធា ច សេនាសនំ
 អគង្គតោ អម្ពច្ឆតោ អនន្ទោបន្ទោ អាទីនវេទស្សវី
 និស្សរណាប្បញ្ញោ បរិកុញ្ញតិ តាយ ច បន ឥតវីតវសេ-
 នាសនសន្តដ្ឋយា នេវតានុក្កិសេតិ ន បរំ វម្រេតិ
 យោ ហិ តត្ថ ទក្ខោ អនលសោ សម្បជានោ បរិស្ស-
 តោ អយំ វុច្ចតិ ភិក្ខុ ចោរាលោ អគ្គញោ អរិយវិសេ
 បិតោ ។ បុន ចបរំ ភិក្ខុ សន្តដ្ឋោ ហោតិ ឥតវីត-
 វេន កិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារវេន ឥតវីតវកិលាន-
 ប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារសន្តដ្ឋយា ច វណ្ណវាទី ន ច
 កិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារហេតុ អនេសនំ អប្បជ្ឈ-
 ិរុបំ អាបជ្ជតិ អលទ្ធា ច កិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារំ
 ន បរិតស្សតិ លទ្ធា ច កិលានប្បច្ចយកេសជ្ឈបរិក្ខារំ
 អគង្គតោ អម្ពច្ឆតោ អនន្ទោបន្ទោ អាទីនវេទស្សវី
 និស្សរណាប្បញ្ញោ បរិកុញ្ញតិ តាយ ច បន

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

អ្នកបិតនៅក្នុងអរិយវង្ស ជាវង្សគេស្គាល់ថាប្រសើរ ដែលមានមកតាំងអំពី
ដើម ។ មួយទៀត ក៏ក្លាយជាអ្នកសន្តោសដោយសេនាសនៈ តាមមានតាមបាន
ទាំងជាអ្នកសរសើរគុណសន្តោសដោយសេនាសនៈ តាមមានតាមបាន
តែងមិនដល់នូវអនេសនៈ ជាកម្មមិនសមគួរ ព្រោះហេតុនៃសេនាសនៈ
មិនបានសេនាសនៈ ក៏មិនអន្ទះសា បានសេនាសនៈហើយក៏មិនជាប់ចំពាក់
មិនជ្រប់ មិនឆាប់ មានប្រកត៍ឃើញទោស មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់
ខ្លួនចេញ ហើយបរិភោគ មួយទៀត មិនលើកតម្កើងខ្លួន មិន
បង្ហាបអ្នកដទៃ ព្រោះតែសន្តោសដោយសេនាសនៈ តាមមានតាមបាន
នោះ ក៏គុណា ឈ្លាសវៃ មិនខ្ជិល មានការជឿខ្លួន ប្រុងស្មារតី
ក្នុងសេនាសនសន្តោសនោះ ក៏ក្នុងនេះ លោកហៅថា អ្នកបិតនៅ
ក្នុងអរិយវង្ស ជាវង្សគេស្គាល់ថាប្រសើរ ដែលមានមកតាំងអំពីដើម ។
មួយវិញទៀត ក៏ក្លាយជាអ្នកសន្តោស ដោយគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ
តាមមានតាមបាន ទាំងជាអ្នកសរសើរគុណសន្តោស ដោយគិលានប្ប-
ច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ តាមមានតាមបាន តែងមិនដល់នូវអនេសនៈជាកម្ម
មិនសមគួរ ព្រោះហេតុគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ មិនបានគិ-
លានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ក៏មិនអន្ទះសា បានគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជ-
បរិក្ខារហើយ ក៏មិនជាប់ចំពាក់ មិនជ្រប់ មិនឆាប់ មានប្រកត៍ឃើញ
ទោស មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់ខ្លួន ហើយបរិភោគ មួយទៀត

សោឡសមេ សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ធេសោ

ឥតរតីរតិលា នប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារសន្តិដ្ឋយា នេ-
 វត្តានុក្កំសេតិ ន បរិវត្តេតិ យោ ហិ តត្ថ ទក្ខោ អន-
 លសោ សម្បជានោ បដិស្សតោ អយំ វច្ឆតិ កិត្តុ-
 ហោរណោ អក្កញ្ញោ អរិយវិសេ បិតោតិ មត្តំ សោ
 ជញ្ញា ឥធនោ សនតិ ។

(២៦៨) សោ តេសុ កុត្តោ យតចារិ កាមេតិ
 សោ តេសុ កុត្តោតិ បីវេ បិណ្ឌចាតេ សេនាសនេ
 គិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារេ កុត្តោ កោបិតោ វត្ថុ-
 តោ សំវតោតិ ឯវម្បី សោ តេសុ កុត្តោ ។ អថវា
 អាយតនេសុ កុត្តោ កោបិតោ វត្ថុតោ សំវតោតិ
 ឯវម្បី សោ តេសុ កុត្តោ ។ យតចារិ កាមេតិ កាមេ
 យតោ យតោ បដិយតោ កុត្តោ កោបិតោ វត្ថុតោ
 សំវតោតិ សោ តេសុ កុត្តោ យតចារិ កាមេ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

មិនលើកតំកើងខ្លួន មិនបង្កប់ដងដៃទេ ព្រោះសន្តោសដោយគិលានប្ប-
 ច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារតាមមាន តាមបាទនោះ ភិក្ខុណា ឈ្លាសវៃ មិនខ្ជិល
 មានការជឿខ្លួន ប្រុងស្មារតី ក្នុងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារសន្តោសនោះ
 ភិក្ខុនេះ លោកហៅថា អ្នកបិតនៅក្នុងអរិយវង្ស ជាវង្សគេស្គាល់ថា
 ប្រសើរ ដែលមានមកតាំងអំពីដើម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុ
 នោះ ក្នុងសាសនានេះ គប្បីស្គាល់ប្រមាណ ដើម្បីសន្តោស ។

(២៦៨) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុនោះ ជាអ្នកគ្រប់គ្រង ក្នុងបច្ច័យ
 ទាំង ៤ នោះ ជាអ្នកប្រុងប្រយ័ត្ន ហើយត្រាច់ទៅក្នុងស្រុក ត្រង់ពាក្យ
 ថា ភិក្ខុនោះ ជាអ្នកគ្រប់គ្រង ក្នុងបច្ច័យទាំង ៤ នោះ គឺជាអ្នកគ្រប់គ្រង
 បីបាច់ រក្សា សង្គ្រម ក្នុងបរិវេ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ច័យ-
 ភេសជ្ជបរិក្ខារ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះជាអ្នកគ្រប់គ្រង
 ក្នុងបច្ច័យទាំង ៤ នោះ យ៉ាងនេះក៏មាន ។ មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នក
 គ្រប់គ្រង បីបាច់ រក្សា សង្គ្រម ក្នុងអាយតនៈទាំងឡាយ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះជាអ្នកគ្រប់គ្រងអាយតនៈទាំងនោះ យ៉ាងនេះ
 ក៏មាន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកប្រុងប្រយ័ត្នហើយ ត្រាច់ទៅក្នុងស្រុក គឺជា
 អ្នកប្រយ័ត្ន ប្រុងប្រៀប រៀបចំ គ្រប់គ្រង បីបាច់ រក្សា សង្គ្រម
 ក្នុងស្រុក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះជាអ្នកគ្រប់គ្រង ក្នុង
 បច្ច័យទាំង ៤ នោះ ជាអ្នកប្រុងប្រយ័ត្ន ហើយត្រាច់ទៅក្នុងស្រុក ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២៦៧) វុសិតោបិ^(១) វាចំ ជេវុសំ ន វជ្ជាតិ
 វុសិតោ ខំសិតោ វម្ហិតោ យដ្ឋិតោ ករហិតោ ឧបវទិ-
 តោ (២) ជេវុសេន កក្កុឡេន កណ្ណំ^(៣) នប្បដិក-
 ណោយ្យ អក្កោសន្តំ ន បច្ចក្កោសេយ្យ រោសន្តំ
 នប្បដិរោសេយ្យ កណ្ណំ នប្បដិកណ្ណោយ្យ ន កលហំ
 ករេយ្យ ន កណ្ណំ ករេយ្យ ន វិត្តហំ ករេយ្យ ន វិវាទំ
 ករេយ្យ ន មេធានំ ករេយ្យ កលហកណ្ណំវិត្តហវិ-
 វាទមេធានំ បដិហោយ្យ វិជោទេយ្យ ព្យន្តិករេយ្យ អន-
 ភាវន្តមេយ្យ កលហកណ្ណំវិត្តហវិវាទមេធានា អារតោ
 អស្ស វិរតោ បដិវិរតោ និក្ខត្តោ និស្សដ្ឋោ^(៤) វិច្ឆមុត្តោ
 វិសញ្ញត្តោ វិមរិយានិកតេន ធម្មសា វិហរេយ្យាតិ
 វុសិតោបិ^១ វាចំ ជេវុសំ ន វជ្ជា ។ តេនាហា កកវា

អន្ធពា លទ្ធា វសនេវា កាលេ

មត្តំ ស ជញ្ញា ឥធម៌ តោសនត្តំ

សោ តេសុ កុត្តោ យតថាវិ តាម

វុសិតោបិ វាចំ ជេវុសំ ន វជ្ជាតិ ។

១ ម. ទុលំពោបិ ។ ២ ឱ. ឧបវាទិតោ ។ ៣ ឱ. បដិកណ្ណំ ។ ម. នប្បដិវជ្ជា ។

៤ ម. និស្សដ្ឋោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២៦៩) ពាក្យថា សូម្បីត្រូវគេកោសរូស ក៏មិនគប្បីពោលពាក្យ
 ទ្រុឌោះ គឺត្រូវគេកោសរូស ដេរ ប្រទេច ខ្ចាត់ខ្ចប់ តិះដៀល បង្កាប់
 បង្កាន ក៏មិនគប្បីនិយាយតនឹងគេ ដែលនិយាយដោយពាក្យទ្រុឌោះ
 អាក្រក់ មិនគប្បីដេរតនឹងគេដែលដេរ មិនគប្បីខឹងតនឹងគេដែលខឹង
 មិនគប្បីបង្កហេតុនឹងគេដែលបង្កហេតុ មិនគប្បីធ្វើដំលោះ មិនគប្បីធ្វើ
 ការបង្កហេតុ មិនគប្បីធ្វើការប្រកួតប្រកាន់ មិនគប្បីធ្វើវិវាទ មិនគប្បី
 ធ្វើការប្រកែប្រកាន់ គឺគប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យបាត់បង់
 នូវដំលោះ ការបង្កហេតុ ការប្រកួតប្រកាន់ វិវាទនឹងការប្រកែប្រកាន់
 គប្បីជាបុគ្គលវៀរឆ្ងាយ វៀរស្រឡះ វៀរផុត ចេញទៅ រលាស់ចេញ
 ផុតស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកដំលោះ ការបង្កហេតុ ការប្រកួតប្រកាន់
 វិវាទនឹងការប្រកែប្រកាន់ ហើយនៅដោយចិត្តដែលធ្វើឲ្យប្រាសចាកដែន
 ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សូម្បីត្រូវគេកោសរូស ក៏មិនគប្បីពោល
 ពាក្យទ្រុឌោះ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ភិក្ខុនោះ ក្នុងសាសនានេះ បានម្សៀតចំណី នឹងគ្រឿងស្បែក
 ដណ្តប់ ក្នុងកាលដ៏គួរហើយ គប្បីដឹងប្រមាណ ដើម្បី
 សន្តោស ភិក្ខុនោះជាអ្នកគ្រប់គ្រង ក្នុងបច្ច័យទាំង៤នោះ
 ជាអ្នកប្រុងប្រយ័ត្ន ហើយត្រាច់ទៅក្នុងស្រុក សូម្បីត្រូវគេ
 កោសរូស ក៏មិនគប្បីពោលពាក្យទ្រុឌោះទេ ។

សោធអ្លោក ភាវីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

[២៧០] ឱ ឡាត្ថបកុ ឆ ច មាធលោលោ

ឈាធនុយុត្តោ តហុជាគរស្ស

ឧបេក្ខមារត្ត សមាហិតតោ

តក្កាសយំ កុក្កុច្ចិយ្យបច្ឆិន្ទេ^(១) ។

[២៧១] ឱ ឡាត្ថបកុ ឆ ច មាធលោលោតិ កថំ

ឡាត្ថបកុ ហោតិ ។ ឥធម្មកោ^(២) ចក្កលោលោ

ចក្កលោលំយេន សមន្តាគតោ ហោតិ អនិច្ចំ ធម្មតតំ

និច្ចំ សមតិក្កមិត្តត្ថំ អារាមេន អារាមំ ឧយ្យានេន

ឧយ្យានំ កាមេន កាមំ ឯកមេន ឯកមំ នគរេន នគរំ

រដ្ឋេន រដ្ឋំ ជនបទេន ជនបទំ ទីយចារិកំ អន្ធទ្រតតា-

រិកំ^(៣) អនុយុត្តោ ហោតិ រូបទស្សនាយ ឯវម្មំ

ឡាត្ថបកុ ហោតិ ។ អថវា អន្តរាយំ បរិដ្ឋោ វីដិ

បដិបដ្ឋោ អសំរុតោ កច្ចតិ ហត្ថិ ឱលោកេន្តោ អស្សំ

ឱលោកេន្តោ រមិ ឱលោកេន្តោ បត្ថិ ឱលោកេន្តោ

ឥត្ថិយោ ឱលោកេន្តោ បុរិសេ ឱលោកេន្តោ កុមារ-

កេ ឱលោកេន្តោ កុមារិកាយោ ឱលោកេន្តោ

១ ម. កុក្កុច្ចិយ្យបច្ឆិន្ទេ ។ ២ ឧ.ម. ឯត្ថន្តរេ ភិក្ខុ ឥតិ ទិស្សតិ ។ ៣ តុវដ្ឋិកសុត្ត-
ន្តទេស អនិច្ចិត្តចារិកន្តំ ទិស្សតិ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទេស ទី ១៦

[២៧០] ភិក្ខុគប្បីមានភ្នែកសំឡឹងចុះក្រោម មិនគប្បី
 រលោរលាំដោយជើង គប្បីប្រកបរឿយៗ ក្នុងឈាន ទាំងជា
 អ្នកក្រក់លើកច្រើន គប្បីប្រារព្ធចុះបេតិកភណ្ឌ ហើយជាអ្នកមានចិត្ត
 តាំងមាំ គប្បីផ្តាច់បង់ នូវសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវធម៌ជាទី
 អាស្រ័យនៃសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវកក្កដៈផង ។

[២៧១] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុគប្បីមានភ្នែកសំឡឹងចុះក្រោម គប្បីមិន
 រលោរលាំដោយជើង សំនួរថា ភិក្ខុមានភ្នែកក្រឡេកមើល តើដូចម្តេច ។
 ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នករឿងរឿងដោយភ្នែក ប្រកបដោយការ
 រឿងរឿងដោយភ្នែក គិតថា អាត្មាអញគួរឃើញរបស់ដែលមិនទាន់
 ឃើញ គួររំលងរបស់ដែលឃើញហើយ ប្រកបរឿយៗនូវការត្រាច់ទៅ
 ឆ្ងាយ ត្រាច់ទៅមិនឈប់ឈរ អំពីសួនច្បារទៅសួនច្បារ អំពីទីស្រែទៅ
 ទីស្រែ អំពីស្រែកទៅស្រែក អំពីនិគមទៅនិគម អំពីនគរទៅនគរ អំពីដែន
 ទៅដែន អំពីជនបទ ទៅជនបទ ដើម្បីមើលរូប ភិក្ខុមានភ្នែកក្រឡេក
 មើល យ៉ាងនេះក៏មាន ។ មួយទៀត ភិក្ខុចូលទៅចន្លោះផ្ទះ ដើរតាមថ្នល់
 ទៅមិនសង្រួម ក្រឡេកមើលដំរី មើលសេះ មើលរថ មើលពលថ្មើរជើង
 មើលពួកស្រី មើលពួកប្រុស មើលពួកក្មេងប្រុស មើលពួកក្មេងស្រី

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អន្តរាមណំ ឌុំលោកេន្តោ យរមុខានិ ឌុំលោកេន្តោ ឌុំនិ
 ឌុំលោកេន្តោ អនោ ឌុំលោកេន្តោ ទិសាវិទិសំ
 បេត្តមាដោ កច្ឆតិ ឯវម្បី ឯត្ថចក្កុ ហោតិ ។ អថវា
 ចក្កុនា រូបំ ទិស្វា ទិមិត្តតាហី ហោតិ អនុព្យញ្ញន-
 តាហី យត្វាធិករណមេនំ ចក្កុន្ទ្រិយំ អសំរុតំ វិហារន្តំ
 អភិជ្ឈាទោមនស្សា ចាបកា អកុសលា ធម្មា អន្ទា-
 ស្សវេយ្យំ តស្ស សំវាយ ន បដិបជ្ជតិ ន រក្ខតិ
 ចក្កុន្ទ្រិយំ ចក្កុន្ទ្រិយេ ន សំរំ អាចជ្ជតិ ឯវម្បី ឯត្ថចក្កុ
 ហោតិ ។ យថា វា បនេកេ កោន្តោ សមណព្រាហ្ម-
 ណា សទ្ធាទេយ្យានិ ភោជនានិ កុញ្ញត្វា តេ ឯវរូបំ
 វិស្វកនស្សនំ អនុយុត្តា វិហារន្តំ សេយ្យដីទំ នច្ចំ ភតិ
 វាទិតំ បេត្តំ អក្កានំ ចាណស្សរំ វេតាឡំ កុម្មជ្ជនំ
 សោភនភរតំ ចណ្ណាលំ វិសំ ជោវនំ ហត្ថយុទ្ធិំ អស្ស-
 យុទ្ធិំ មហិសយុទ្ធិំ ឧសភយុទ្ធិំ អជយុទ្ធិំ មេណ្ឌយុទ្ធិំ
 កុក្កុជយុទ្ធិំ វដ្តកយុទ្ធិំ ទណ្ឌយុទ្ធិំ មុដ្ឋិយុទ្ធិំ ទិព្វន្តំ
 ឧយ្យោធិកំ ពលក្កំ សេនាព្យហំ អណ្តកនស្សនំ ភតិ
 វា ឯវម្បី ឯត្ថចក្កុ ហោតិ ។ កថំ ន ឯត្ថចក្កុ ហោតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មើលចន្លោះពន្លឺផ្សារ មើលមុខផ្ទះ មើលលើ មើលក្រោម សំឡឹងមើល
 ទិសតូចនឹងទិសធំ ភិក្ខុមានភ្នែកក្រឡេកមើល យ៉ាងនេះក៏មាន ។ មួយ
 ទៀត ភិក្ខុបានឃើញរូបដោយភ្នែក ហើយជាអ្នកកាន់យកនិមិត្ត កាន់
 យកអនុព្យញ្ញនៈ ធម៌ទាំងឡាយ ជាអកុសលដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈានឹង
 ទោមនស្ស គប្បីជាប់តាមនូវភិក្ខុអ្នកមិនសង្រួមចក្ខុទ្រិយ៍នេះ ព្រោះហេតុ
 តែការមិនសង្រួមចក្ខុទ្រិយ៍ណា មិនប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមចក្ខុទ្រិយ៍នោះ
 មិនរក្សាចក្ខុទ្រិយ៍ មិនដល់នូវការសង្រួម ក្នុងចក្ខុទ្រិយ៍ ភិក្ខុមានភ្នែក
 ក្រឡេកមើល យ៉ាងនេះក៏មាន ។ មួយវិញទៀត ដូចជាសមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ពួកខ្លះ បរិភោគភោជនដែលគេឱ្យដោយសទ្ធា
 តែសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តែងប្រកបរឿយៗនូវការស្តាប់នឹងការ
 មើលល្បែងជាសត្រូវដល់កុសលធម៌ មានសភាពយ៉ាងនេះ គឺល្បែងរាំ
 ច្រៀង ប្រគំ មហោស្រព ចម្បាំងស្តេចការតៈនឹងព្រះរាមជាដើម គង់
 រតាំង ស្ករមានជ្រូងបួន ប្រគំនូវ ល្បែងជុំដែក ល្បែងរាំ ល្បែង
 លាងផ្លឹង ប្រដល់ដំរី ប្រទាំងសេះ ប្រដល់ក្របី ប្រដល់គោ ប្រដល់ពពែ
 ប្រដល់កែវ ប្រដល់មាន់ ប្រដល់ចាប ល្បែងតុណ្ហជម្បង ប្រដាល់
 ចម្បាប់ ទិសម្រាប់ច្បាំងគ្នា ទិសម្រាប់រៀបពល ទីលំនៅកងទ័ព
 សេនាព្យូហ៍ ទីមើលកងទ័ព ដូចនេះខ្លះ ភិក្ខុមានភ្នែកក្រឡេកមើល
 យ៉ាងនេះក៏មាន ។ ភិក្ខុមានភ្នែកមិនក្រឡេកមើល តើដូចម្តេច ។

សោធអ្នសមោ សាវ័បុត្តសុត្តន្តទ្ធោសោ

ឥធា(១) ភិក្ខុ ន ចត្តុលោលោ ចត្តុលោលំយេន
 សមម្ពាគតោ ហោតិ អនិច្ចំ ទត្ថិតំ ទិដ្ឋំ សមត្តកម៌-
 តព្វន្តំ អារាមេន អារាមំ ឧយ្យានេន ឧយ្យានំ កាមេន
 កាមំ និកមេន និកមំ នកវេន នករំ រដ្ឋេន រដ្ឋំ ជនប-
 ទេន ជនបទំ ជ័យបារិកំ អន្ធទ្គតបារិកំ អនុយុត្តោ
 ហោតិ រូបទស្សនាយ ឯវម្មំ ន ខិត្តចត្តុ ហោតិ ។
 អថវា ភិក្ខុ អន្តរយរំ បរិដោ វីដី បដិបន្នោ សំវុតោ
 កច្ចតិ ន ហត្ថំ ឡីលោកេន្តោ ។ បេ ។ ន ទិសាវិទិសំ
 បេត្តមាទោ កច្ចតិ ឯវម្មំ ន ខិត្តចត្តុ ហោតិ ។ អថវា
 ចត្តុនា រូបំ ទិស្វា ន និមិត្តក្កហំ ហោតិ ។ បេ ។
 ចត្តុជ្រុយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ ឯវម្មំ ន ខិត្តចត្តុ ហោតិ ។
 យថា វា បនេកេ ភោន្តោ សមណព្រាហ្មណា សន្ទា-
 ទេយ្យានំ ភោជនាន កុញ្ញត្វា ។ បេ ។ អណីកេ-
 ទស្សនំ ឥតិ វា ឯវរូចា វិស្វកទស្សនានុយោកា
 បដិវរតោ ហោតិ ឯវម្មំ ន ខិត្តចត្តុ ។ ហោតីតិ
 ឡី ខិត្តចត្តុ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្បេស ទី ១៦

ភិក្ខុកងសាសនានេះ ជាអ្នកមិនរឿងរឿងដោយភ្នែក ជាអ្នកមិនប្រកប
ដោយការរឿងរឿងដោយភ្នែក ដោយគិតថា អាត្មាអញត្រូវឃើញរបស់
ដែលមិនទាន់ឃើញ ត្រូវរំលងរបស់ដែលឃើញហើយ មិនប្រកបរឿយៗ
នូវការត្រាច់ទៅឆ្ងាយ ត្រាច់ទៅមិនឈប់ឈរ អំពីសួនច្បារទៅសួនច្បារ
អំពីឡានទៅឡាន អំពីស្រុកទៅស្រុក អំពីនិគមទៅនិគម អំពីក្រុង
ទៅក្រុង អំពីដែនទៅដែន អំពីជនបទ ទៅជនបទ ដើម្បីមើលរូបទេ
ភិក្ខុមានភ្នែកមិនក្រឡេកមើល យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ភិក្ខុចូល
ទៅចន្លោះផ្ទះ ដើរតាមថ្នល់ ទៅសង្រួម មិនក្រឡេកមើលនូវដំរី ។ បេ ។
មិនសំឡឹងមើលទិសតូច នឹងទិសធំ ដើរទៅ ភិក្ខុមានភ្នែកមិនក្រឡេក
មើល យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយទៀត ភិក្ខុឃើញរូបដោយភ្នែក មិនកាន់
យកនូវនិមិត្ត ។ បេ ។ ដល់នូវការសង្រួម ក្នុងចក្ខុទ្រិយ ភិក្ខុមានភ្នែកមិន
ក្រឡេកមើល យ៉ាងនេះខ្លះ ។ មួយវិញទៀត ដូចជាសមណព្រា-
ហ្មណ៍ទាំងឡាយ ពួកខ្លះ បរិភោគភោជនដែលគេឲ្យដោយសន្ទុះហើយ
។ បេ ។ ទីមើលកងទ័ព ដូចនេះខ្លះ ភិក្ខុទោះជាអ្នករៀនសូត្រចាកភិវិហា
ប្រកបរឿយៗ នូវការស្តាប់នឹងការមើលល្បែង ដែលជាសត្រូវ មាន
សភាពយ៉ាងនេះ ភិក្ខុ មានភ្នែកមិនក្រឡេកមើល យ៉ាងនេះខ្លះ ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុគប្បីមានភ្នែកសំឡឹងចុះក្រោម ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

(២៧២) ន ច ចានលោលោតិ កក្កដំ ចានលោលោ
 ហោតិ ឥនេកតោ ចានលោលោ ចានលោលំយេន
 សមន្តាគតោ ហោតិ អារាមេន អារាមំ ។ បេ ។
 ធីយចារិកំ អន្ធព្វត្ថចារិកំ អន្ធយុត្តោ ហោតិ រូប-
 ទស្សនាយ ឯវម្ពំ ចានលោលោ ហោតិ ។ អថវា
 ភិក្ខុ អន្តោសង្ឃារាមេ ចានលោលោ ចានលោលំ-
 យេន សមន្តាគតោ ហោតិ ន អត្ថហេតុ ន ការ-
 ណហេតុ ខុទ្ទតោ អរូបសន្តចិត្តោ បរិវេណតោ បរិ-
 វេណំ កច្ចតិ ។ បេ ។ ឥតិកវាគវកក្កដំ កក្កដសិ
 ឯវម្ពំ ចានលោលោ ហោតិ ។ ន ច ចានលោលោតិ
 ចានលោលំយំ បដិហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកេយ្យ
 អនភាវ្យមេយ្យ ចានលោលំយា អារតោ អស្ស វិរតោ
 បដិវិរតោ ធិត្តន្តោ ធិស្សដ្ឋោ វិប្បមុត្តោ វិសញ្ញត្តោ
 វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរេយ្យ បដិសល្លាធារា-
 មោ អស្ស បដិសល្លាធរតោ អជ្ឈតំ ចេតោ
 សមថមន្ធយុត្តោ អនិរាគតជ្ឈាដោ វិបស្សនាយ
 សមន្តាគតោ ព្រហ្មតា សុញ្ញាគារំ ឈាយំ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២៧២) អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីរលោរលាំដោយជើង សំនួរថា ភិក្ខុអ្នករលោរលាំដោយជើង តើដូចម្តេច ។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នករលោរលាំដោយជើង ប្រកបដោយការរលោរលាំដោយជើង ប្រកបរឿយ ។ នូវការគ្រាច់ទៅឆ្ងាយ គ្រាច់ទៅមិនឈប់ឈរ អំពីសួនច្បារទៅសួនច្បារ ។ បេ ។ ដើម្បីកិរិយាយើញរូប ភិក្ខុអ្នករលោរលាំដោយជើង យ៉ាងនេះក៏មាន ។ មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នករលោរលាំដោយជើង ប្រកបដោយការរលោរលាំដោយជើង ខាងក្នុងសង្ឃរាម ជាអ្នកមានចិត្តអវិជ្ជាតម្កល្យ មានចិត្តមិនស្ងប់ ទៅអំពីបរិវេណ កាន់បរិវេណ មិនមែនព្រោះហេតុនៃអត្ត មិនមែនព្រោះហេតុនៃការណ៍ ។ បេ ។ ពោលនូវកថា អំពីសេចក្តីចំរើននឹងវិនាស ដូច្នេះខ្លះ ដូច្នេះខ្លះ ភិក្ខុអ្នករលោរលាំដោយជើង យ៉ាងនេះក៏មាន ។ ពាក្យថា មិនគប្បីរលោរលាំដោយជើង បានសេចក្តីថា គប្បីលះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យបាត់បង់ នូវការរលោរលាំដោយជើង គប្បីជាអ្នកវៀរឆ្ងាយ វៀរចេញវៀរស្រឡះ ចេញទៅ រលាស់ចេញ ផុតស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកការរលោរលាំដោយជើង សម្រាន្តនៅដោយចិត្ត ដែលធ្វើឲ្យប្រាសចាកផែនជាអ្នកមានការត្រេកអរ ក្នុងការពូនសម្បូរ ជាអ្នកត្រេកអរក្នុងការពូនសម្បូរ ជាអ្នកប្រកប នូវសេចក្តីស្ងប់ចិត្តរបស់ខ្លួន មានឈានមិនសាបសូន្យ ប្រកបដោយវិបស្សនា ជាអ្នកចំរើននូវការនៅក្នុងផ្ទះស្ងាត់ មានឈាន

សោឡសមោ សាវ័បុត្តសុត្តនិទ្ទេសោ

ឈានរតោ ឯកត្តមនុយុត្តោ សទត្តករុកោតិ ធិត្តត្ត-
ចត្ត ឆ ច ចានលោលោ ។

(២៧៣) ឈាននុយុត្តោ ពហុជាគរស្សាតិ ឈាន-
នុយុត្តោតិ ធិហិ ការណេហិ ឈាននុយុត្តោ អនុប្បន្ន-
ស្ស វា បឋមស្ស ឈានស្ស ឧប្បាទាយ យុត្តោ ប-
យុត្តោ អាយុត្តោ សមាយុត្តោ អនុប្បន្នស្ស វា ទុតិ-
យស្ស ឈានស្ស តតិយស្ស ឈានស្ស ចតុត្តស្ស
ឈានស្ស ឧប្បាទាយ យុត្តោ បយុត្តោ អាយុត្តោ
សមាយុត្តោតិ ឯវម្បិ ឈាននុយុត្តោ ។ អថវា ឧប្បន្ន
វា បឋមំ ឈានំ អាសេវតិ ភាវេតិ ពហុលីករោតិ
ឧប្បន្នំវា ទុតិយំ ឈានំ តតិយំ ឈានំ ចតុត្តំ ឈានំ
អាសេវតិ ភាវេតិ ពហុលីករោតីតិ ឯវម្បិ ឈាន-
នុយុត្តោ ។ ពហុជាគរស្សាតិ ឥធិ ភិក្ខុ ទិវសំ ចង្ក-
មេន ធិសង្ខាយ អារវណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិ-
សោធនតិ រត្តិយា បឋមំ យាមំ ចង្កមេន ធិសង្ខាយ
អារវណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធនតិ រត្តិយា
មជ្ឈិមំ យាមំ ទត្តុណោន បស្សេន សីហសេយ្យំ
កប្ប្រតិ ចានេន ចានំ អប្បាទាយ សតោ

សារបុគ្គលក្នុងខ្សែស ទី ១៦

គ្រូកអរក្នុងឈាន ប្រកបនូវការនៅម្នាក់ឯង ជូនក្នុងប្រយោជន៍របស់ខ្លួន
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុធម៌មានភ្នែកសំឡឹងចុះក្រោម មិនធម៌
រលោរលាំដោយជើង ។

(២៧៣) អធិប្បាយពាក្យថា ធម៌ប្រកបរឿយ ។ ក្នុងឈាន ទាំង
ជាអ្នកភ្ញាក់រលឹកច្រើន ត្រង់ពាក្យថា ប្រកបរឿយ។ ក្នុងឈាន គឺ ប្រកប
រឿយ ។ ក្នុងឈានដោយហេតុ ២ គឺប្រកប លែលក ផ្សែង ប្រកប
ព្រម ដើម្បីញ៉ាំងបឋមជ្ឈាន ដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើង ឬប្រកប
លែលក ផ្សែង ប្រកបព្រម ដើម្បីញ៉ាំងទុតិយជ្ឈាន តតិយជ្ឈាន
ចតុត្ថជ្ឈាន ដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើង ហេតុនោះ ឈ្មោះថា
ប្រកបរឿយ ។ ក្នុងឈាន យ៉ាងនេះក៏មាន ។ មួយទៀត ភិក្ខុបរក
ដោយច្រើន ចំរើន ធ្វើឲ្យច្រើន នូវបឋមជ្ឈាន ដែលកើតឡើងហើយ
ឬគប្បីដោយច្រើន ចំរើន ធ្វើឲ្យច្រើន នូវទុតិយជ្ឈាន តតិយជ្ឈាន
ចតុត្ថជ្ឈាន ដែលកើតហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ប្រកបរឿយ ។ ក្នុង
ឈាន យ៉ាងនេះក៏មាន ។ ពាក្យថា ទាំងជាអ្នកភ្ញាក់រលឹកច្រើន គឺ ភិក្ខុក្នុង
សាសនានេះញ៉ាំងចិត្តឲ្យស្អាត ចាកធម៌ជាគ្រឿងរារាំង ដោយការចង្រ្កម
ដោយការអង្គុយអស់វេលាថ្ងៃ ញ៉ាំងចិត្តឲ្យស្អាត ចាកធម៌ជាគ្រឿងរារាំង
ដោយការចង្រ្កម ដោយការអង្គុយ អស់មហិមយាននៃរាត្រី សម្រេចសីហ-
សេយ្យដោយបង្ហៀងខាងស្តាំ ដាក់តម្រួតជើងម្ខាងលើជើងម្ខាង មានសតិ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

សម្មជានោ ឧដ្ឋានសញ្ញា មនសិករិត្វា រត្តិយា
 បច្ឆិមំ យាមំ បច្ឆដ្ឋាយ ចក្កមេន និសដ្ឋាយ អារា.
 រណីយេហំ ធម្មេហំ ចិត្តំ បរិសោធនីតិ ឈានានុ.
 យុត្តោ តហុជាគរស្ស ។

(២៧២) ឧបេក្ខមារត្ត សមាហិតត្តោតិ ឧបេក្ខាតិ
 យា ចតុត្ថេ ឈានេ ឧបេក្ខា ឧបេក្ខនា អដ្ឋបេ.
 ក្ខនា ចិត្តសមតា ចិត្តប្បស្សន្ធភា មជ្ឈត្តតា ចិត្តស្ស ។
 សមាហិតត្តោតិ យា ចិត្តស្ស វិចិត្តំ សណ្ឋិតិ អវ.
 ដ្ឋិតិ អវិសាហារោ អវិក្ខេបោ អវិសាហជមានសតា
 សមថោ សមាធិជ្រៀយំ សមាធិពលំ សម្មាសមាធិតិ ។
 ឧបេក្ខមារត្ត សមាហិតត្តោតិ ចតុត្ថេ ឈានេ ឧ.
 បេក្ខមារត្ត ឯកត្តចិត្តោ អវិក្ខត្តចិត្តោ អវិសាហជ.
 មានសោតិ ឧបេក្ខមារត្ត សមាហិតត្តោ ។

(២៧៥) តក្កាសយំ កុក្កុច្ឆិយូបច្ឆិទ្កតិ តក្កាតិ នវ
 វិក្កា កាមវិក្កោ ព្យាបាទវិក្កោ វិហឹសាវិក្កោ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

មានសម្បជញ្ញៈ ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត នូវសញ្ញាថាទីងក្រោក អស់មជ្ឈិម-
យាមនៃរាត្រី ញ៉ាំងចិត្តឲ្យស្អាត ចាកធម៌ជាគ្រឿងរាំង ដោយការ
ចង្រ្កម ដោយការអង្គុយ អស់បច្ច័យយាមនៃរាត្រី ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) គប្បីប្រកបរឿយ ។ ក្នុងឈាន ទាំងជាអ្នកក្លាករលឹកច្រើន ។

(២៧២) ពាក្យថា គប្បីប្រារព្ធខុបេក្ខា ហើយជាអ្នកមានចិត្តតាំងមាំ
ត្រង់ពាក្យថា ខុបេក្ខា បានដល់ ការតាំងចិត្តជាកណ្តាល ការព្រងើយ
ការសំឡឹងឆ្ពោះ ការមានចិត្តស្មើ ការមានចិត្តស្ងប់ ការមានចិត្តជា
កណ្តាល ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមានចិត្តតាំងមាំ គឺការតាំង
នៅ ការបិតនៅ ការបិតនៅនឹង ការមិនកន្លះកា ការមិនរើរវាយ
ការមិនរសាប់រសល់ ការស្ងប់នៃចិត្ត សមាធិន្ត្រីយ សមាធិពលៈ សម្មា-
សមាធិ ។ ពាក្យថា គួរប្រារព្ធខុបេក្ខា ហើយជាអ្នកមានចិត្តតាំងមាំ បាន
សេចក្តីថា គួរប្រារព្ធខុបេក្ខា ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ហើយជាអ្នកមានចិត្តមូល
ក្នុងការម្ស្នាក់តែមួយ មានចិត្តមិនរាយមាយ មានចិត្តមិនរសាប់រសល់
ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីប្រារព្ធខុបេក្ខា ហើយជាអ្នកមានចិត្ត
តាំងមាំ ។

(២៧៥) អធិប្បាយពាក្យ ថាគប្បីផ្តាច់បង់នូវសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវធម៌ជាទី
អាស្រ័យនៃសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវកុក្កុចៈផង ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីត្រិះរិះ បាន
ដល់សេចក្តីត្រិះរិះ ៩ គឺការត្រិះរិះកាម ការត្រិះរិះព្យាបាទ ការត្រិះរិះវិហឹសា

សោឡសមោ សាវបុត្តសុត្តន្តទ្ធេសោ

ញាតិវិតក្កោ ជនបទវិតក្កោ អមវិតក្កោ បរាទុទ្ទយតា-
 បដិសញ្ញត្តោ វិតក្កោ លាភសញ្ញាសិលោកបដិសញ្ញ-
 ត្តោ វិតក្កោ អនុវត្តបដិសញ្ញត្តោ វិតក្កោ ឥមេ វុច្ចន្ត
 នវវិតក្កោ ។ កាមវិតក្កានំ កាមសញ្ញាសយោ ព្យា-
 បាទវិតក្កានំ ព្យាបាទសញ្ញាសយោ វិហីសាវិតក្កានំ
 វិហីសាសញ្ញាសយោ ។ អថវា តក្កានំ សង្កប្បានំ
 អវិជ្ជាសយោ អយោនិសោ មនសិការោ អាសយោ
 អស្មិមាណោ អាសយោ អនោត្តប្បំ អាសយោ ឧទ្ធច្ចំ
 អាសយោ ។ កុក្កុច្ចន្តំ ហត្ថកុក្កុច្ចម្បំ កុក្កុច្ចំ បាទ-
 កុក្កុច្ចម្បំ កុក្កុច្ចំ ហត្ថបាទកុក្កុច្ចម្បំ កុក្កុច្ចំ
 អកប្ប័យេ កប្ប័យសញ្ញត្តា កប្ប័យេ អកប្ប័យ-
 សញ្ញត្តា អវជ្ជេ វជ្ជសញ្ញត្តា វជ្ជេ អវជ្ជសញ្ញត្តា យំ
 ឯវុច្ចំ កុក្កុច្ចំ កុក្កុច្ចាយនា កុក្កុច្ចាយនត្តំ ចេត-
 សោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ឥនំ វុច្ចន្ត កុក្កុច្ចំ ។
 អថច ទ្ធិហំ ការណេហំ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ
 ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ កតត្តា ច
 អកតត្តា ច ។

សារបុគ្គលសុត្តន្តទេស ទី ១៦

ការត្រិះរិះញាតិ ការត្រិះរិះជនបទ ការត្រិះរិះទេវតា ការត្រិះរិះប្រកបដោយ
 ការអាណិតជនដទៃ ការត្រិះរិះប្រកបដោយលាភសក្ការៈនឹងសេចក្តីសរ-
 សើរ ការត្រិះរិះប្រកបដោយសេចក្តីមិនឱ្យគេមើលងាយ នេះ លោកហៅ
 ថា សេចក្តីត្រិះរិះ ទាំងប្រាំបួន ។ កាមសញ្ញា ជាទីអាស្រ័យនៃកាមវិតក្កៈ
 ព្យាបាទសញ្ញា ជាទីអាស្រ័យនៃព្យាបាទវិតក្កៈ វិហឹសាសញ្ញា ជាទី
 អាស្រ័យនៃវិហឹសាវិតក្កៈ ។ មួយទៀត អវិជ្ជា ជាទីអាស្រ័យ អយោ-
 និសាមនសិការ. ជាទីអាស្រ័យ អស្មិមានៈ ជាទីអាស្រ័យ អនោតប្បៈ
 ជាទីអាស្រ័យ ឧទ្ធច្ចៈ ជាទីអាស្រ័យ នៃវិតក្កៈ គឺសេចក្តីត្រិះរិះ ។
 ពាក្យថា កុក្កចៈ គឺកុក្កចៈ បានដល់ការរើសដៃក៏មាន កុក្កចៈ បានដល់
 ការរើសជើងក៏មាន កុក្កចៈ បានដល់ការរើសទាំងដៃទាំងជើងក៏មាន
 សេចក្តីសំគាល់ថាគួរក្នុងរបស់ដែលមិនគួរ សេចក្តីសំគាល់ថាមិនគួរ ក្នុង
 របស់ដែលគួរ សេចក្តីសំគាល់ថាមានទោសក្នុងរបស់ដែលមិនមានទោស
 សេចក្តីសំគាល់ថាមិនមានទោស ក្នុងរបស់ដែលមានទោស សេចក្តី
 សង្ស័យ អាការនៃសេចក្តីសង្ស័យ ភាពនៃសេចក្តីសង្ស័យ សេចក្តីក្តៅ
 ក្រហាយនៃចិត្ត សកាវៈជាគំនូសនៃចិត្ត ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ
 នេះ លោកហៅថា កុក្កចៈ ។ មួយទៀត កុក្កចៈ សេចក្តីក្តៅ
 ក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើង ដោយហេតុ ២ គឺ ភាព
 ដែលបានធ្វើ ១ ភាពដែលមិនបានធ្វើ ១ ។

កថំ កតត្តា ច អកតត្តា ច ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេត-
សោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កតំ មេ កាយ-
ទុច្ចរិតំ អកតំ មេ កាយសុចរិតន្តំ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ
ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កតំ មេ វច្ច-
ទុច្ចរិតំ ។ កតំ មេ មនោទុច្ចរិតំ ។ កតោ មេ ចាណាតិ-
ចាតោ អកតា មេ ចាណាតិចាតា វេរមណ្ឌិតំ ឧប្បជ្ជតិ
កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ កតំ
មេ អធិន្ទានំ ។ កតោ មេ កាមេសុ មិច្ឆាចារោ ។
កតោ មេ មុសាវនោ ។ កតា មេ វិសុណា វាចា ។
កតា មេ ជុសា វាចា ។ កតោ មេ សម្មប្បលាមោ ។
កតា មេ អភិជ្ឈា ។ កតោ មេ ព្យាបាទោ ។ កតា
មេ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អកតា មេ សម្មាទិដ្ឋិតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ
ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេខោ ។ ឯវំ កតត្តា
ច អកតត្តា ច ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិ-
សារោ មនោវិលេខោ ។ អថវា សីលេសុម្ព័ន្ធ ន បរិបូ-
រិការីតិ ឧប្បជ្ជតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ
មនោវិលេខោ ។ ឥន្ទ្រិយេសុម្ព័ន្ធ អគុត្តន្ទារេតិ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

កុក្កច្ចៈ គឺសេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយ
 ភាពដែលបានធ្វើនឹងភាពដែលមិនបានធ្វើ តើដូចម្តេច ។ កុក្កច្ចៈ សេចក្តី
 ក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគិតថា កាយទុច្ច-
 រិត អាត្មាអញបានធ្វើ កាយសុចរិត អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ វច្ច-
 ទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើ ។ មនោទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើ ។ កុក្កច្ចៈ
 សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគិតថា បា-
 ណាតិបាត អាត្មាអញបានធ្វើ ចេតនាជាហេតុវៀរចាកបាណាតិបាត
 អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ ។ អទិន្នាទាន អាត្មាអញបានធ្វើ ។ កាមេសុ-
 មិច្ឆចារ អាត្មាអញបានធ្វើ ។ មុសាវាទ អាត្មាអញបានធ្វើ ។ បិសុណា-
 វាចា អាត្មាអញបានធ្វើ ។ ផរុសវាចា អាត្មាអញបានធ្វើ ។ សម្ពប្ប-
 លាបៈ អាត្មាអញបានធ្វើ ។ អភិជ្ឈា អាត្មាអញបានធ្វើ ។ ព្យាបាទ
 អាត្មាអញបានធ្វើ ។ កុក្កច្ចៈសេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើត
 ឡើងដោយគិតថា មិច្ឆាទិដ្ឋិ អាត្មាអញបានធ្វើ សម្មាទិដ្ឋិ អាត្មាអញមិន
 បានធ្វើទេ ។ កុក្កច្ចៈ សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្តកើតឡើង
 ដោយភាពដែលបានធ្វើ នឹងភាពដែលមិនបានធ្វើ យ៉ាងនេះ ។ មួយវិញ
 ទៀត កុក្កច្ចៈ សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើង
 ដោយគិតថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនធ្វើឲ្យបរិបូរក្នុងសីលទាំងឡាយ ។
 ថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនមានទារគ្រប់គ្រង ក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ។

សោឡសមោ សាវ័បុត្តសុត្តន្តទ្វេសោ

កោជនេ អមត្តញ្ញម្ចីតិ ។ ជាករិយំ អននុយុត្តោម្ចីតិ ។
 ន សតិសម្បជញ្ញោន សមន្មាគតោម្ចីតិ ។ អភាវិតា មេ
 ចត្តារោ សតិប្បដ្ឋានាតិ ។ អភាវិតា មេ ចត្តារោ សម្ម-
 ប្បដ្ឋានាតិ ។ អភាវិតា មេ ចត្តារោ ឥន្ទ្រិចាទាតិ ។
 អភាវិតានិ មេ បញ្ចុទ្ធិយានីតិ ។ អភាវិតានិ មេ
 បញ្ចុពលានីតិ ។ អភាវិតា មេ សត្ត ពោជ្ឈង្គាតិ ។
 អភាវិតា មេ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោតិ ។ ទុក្ខំ
 មេ អបរិញ្ញាតន្តិ ។ ទុក្ខសមុទយោ មេ អប្បហំនោតិ ។
 មត្តោ មេ អភាវិតាតិ ។ និរោជោ មេ អសច្ចិកតោតិ
 ឧប្បជ្ឈតិ កុក្កុច្ចំ ចេតសោ វិប្បដិសារោ មនោវិលេ-
 ខោ ។ តក្កាសយំ កុក្កុច្ចិយុបច្ចិន្តេតិ តក្កញ្ច តក្កា-
 សយញ្ច កុក្កុច្ចញ្ច ឧបច្ចិន្តេយ្យ សមុច្ចិន្តេយ្យ បដ-
 ហេយ្យ វិនោទេយ្យ ព្យង្គិកេយ្យ អនភាវ័ន្តមេយ្យាតិ
 តក្កាសយំ កុក្កុច្ចិយុបច្ចិន្តេ ។ តេជាហា ភកកា

ឌីក្ខត្តចក្ខុ ន ច ចាទលោលោ

ឈាននុយុត្តោ ពហុជាករស្ស

សារីបុត្តសុត្តន្តទេស ទី ១៦

ថា អត្តាអញជាអ្នកមិនស្គាល់ប្រមាណក្នុងភោជន ។ ថា អត្តាអញជា
អ្នកមិនប្រកបរឿយៗ នូវការក្លាករលឹក ។ ថា អត្តាអញជាអ្នកមិនប្រកប
ដោយសតិធីនឹងសម្បជញ្ញៈ ។ ថា អត្តាអញមិនបានចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ៤ ។
ថា អត្តាអញមិនបានចំរើនសម្មប្បធាន ៤ ។ ថា អត្តាអញមិនបាន
ចំរើនវិនិច្ឆ័យ ៤ ។ ថា អត្តាអញមិនបានចំរើនវិនិច្ឆ័យ ៥ ។ ថា
អត្តាអញមិនបានចំរើនពលៈ ៥ ។ ថា អត្តាអញមិនបានចំរើនពោជ្ឈង្គ
៧ ។ ថា អត្តាអញមិនបានចំរើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ថា អត្តាអញ
មិនបានកំណត់ដឹងនូវទុក្ខ ។ ថា អត្តាអញមិនបានលះបង់ទុក្ខសមុទ័យ ។
ថា អត្តាអញមិនបានចំរើនមគ្គ ។ កុក្កច្ចៈ គឺសេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត
គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគិតថា អត្តាអញមិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
នូវនិរោធតេ ។ ពាក្យថា គប្បីផ្តាច់បង់នូវសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវធម៌ជាទី
តាំងនៃសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវកុក្កច្ចៈផង បានសេចក្តីថា គប្បីផ្តាច់បង់ គាស់
ផ្តាច់ លះបង់ បន្ថោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យបាត់បង់ នូវការត្រិះរិះផង
នូវសភាវៈជាទីអាស្រ័យ នៃសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវកុក្កច្ចៈផង ហេតុ
នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីផ្តាច់បង់ នូវសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវធម៌ជាទីតាំងនៃ
សេចក្តីត្រិះរិះផង នូវកុក្កច្ចៈផង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា
ភិក្ខុគប្បីមានភ្នែកសំឡឹងចុះក្រោម មិនគប្បីរលោរលាំដោយ
ជើង គប្បីប្រកបរឿយៗក្នុងឈាន ទាំងអ្នកក្លាករលឹកច្រើន

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឧបេក្ខមារត្តា សមាហិតត្តោ

តត្តាសយំ កុក្កុច្ឆិយ្យបច្ឆិន្ទេតិ ។

[២៧៦] ចុទិតោ វចីកិ សតិមាភិន្ទេន្ទេ

សព្វហ្មចារីសុ ខិលំ បកិន្ទេ

វចំ បមុញ្ចេ កុសលំ ឆាតិវេលំ

ជនវាទធម្មាយ ន ចេតយេយ្យ ។

[២៧៧] ចុទិតោ វចីកិ សតិមាភិន្ទេន្ទេតិ ចុទិតោតិ

ឧបជ្ឈាយា វា អាចរិយា វា សមាទុបជ្ឈាយកា វា

សមាធាចរិយកា វា មិត្តា វា សន្និដ្ឋា វា សម្ពត្តា វា

សហាយា វា ចោទេន្ទិ ឥន្ទេន្ទ អាវុសោ អយុត្តិ

ឥន្ទេន្ទ អប្បត្តិ ឥន្ទេន្ទ អសារុប្បំ ឥន្ទេន្ទ អសីលដ្ឋន្ទិ

សតី ឧបជ្ឈាបេត្វា តំ ចោទនំ នន្ទេយ្យ អភិន្ទេន្ទេយ្យ

មោទេយ្យ អនុមោទេយ្យ ឥច្ឆេយ្យ សាទិយេយ្យ

បត្តេយ្យ^(១) ចិហយេយ្យ អភិជេប្បេយ្យ ។ យថា ឥត្ថំ វា

ចុរិសោ វា ធម្មារោ យុវា មណ្ឌនកដាតិកោ សី-

សន្តាតោ ឧប្បលមាលំ វា វស្សិកមាលំ វា អធិមុត្ត-

កមាលំ វា លកិត្វា ឧកោហិ ហត្ថហិ បដិក្កហេត្វា

• ម. សព្វគ្គ ហិទេសុ បត្តយេយ្យតិ ទិស្សតិយេវ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គប្បីប្រាសឲ្យបេក្ខា ហើយជាអ្នកមានចិត្តតាំងមាំ គប្បីផ្តាច់
បង់នូវសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវធម៌ជាទីអាស្រ័យ នៃសេចក្តី
ត្រិះរិះផង នូវកុក្កច្ច ផង ។

(២៧៦) បុគ្គលដែលគេជាសំភ័ទ្ធន ដោយវាចាហើយ គួរជា
អ្នកមានស្មារតី ត្រេកអរចំពោះ គួរទំលាយចោលនូវសេចក្តី
រឹងត្អឹង ចំពោះពួកសព្វហ្មឋាន គួរបញ្ចេញវាចាជាកុសល
កុំឲ្យហួសកម្រិត មិនគួរគិតគូរអំពីវាធម៌របស់អ្នកផងទេ ។

(២៧៧) អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលដែលគេជាសំភ័ទ្ធន ដោយ
វាចាហើយ គួរជាអ្នកមានស្មារតី ត្រេកអរចំពោះ ត្រង់ពាក្យថា ដែល
គេជាសំភ័ទ្ធន សេចក្តីថា ទុបដ្ឋាយក្តី អាចារ្យក្តី ភិក្ខុដែលមានទុបដ្ឋាយ
ស្មើគ្នាក្តី ភិក្ខុមានអាចារ្យស្មើគ្នាក្តី មិត្តក្តី ជនដែលធ្លាប់ឃើញគ្នាក្តី
ជនដែលធ្លាប់គប្បក្នាក្តី សំឡាញ់ក្តី ជាសំភ័ទ្ធនថា នៃលោកមាន
អាយុ អំពីរបស់លោកនេះ មិនគួរទេ អំពីរបស់លោកនេះ មិនសមល្មម
ទេ អំពីរបស់លោកនេះ មិនសមគួរទេ អំពីរបស់លោកនេះ មិនមែន
តាំងនៅក្នុងសីលទេដូច្នេះ បុគ្គលគួរប្រុងស្មារតី ហើយត្រេកអរ ត្រេកអរ
ចំពោះ រីករាយ រីករាយតាម ប្រាថ្នា រូសរាយ ប៉ុនបង្គំ ស្រឡាញ់ជាប់ចិត្ត
នឹងការជាសំភ័ទ្ធនោះ ។ ដូចស្រ្តីឬបុរស ដែលនៅក្មេង ជាក្រមុំកំឡោះ
មានជាតិជាអ្នកប្រដាប់កាយ មានក្បាលកក់ហើយ បានកម្រងផ្កាទុប្បល
ក្តី កម្រងផ្កាម្លិះក្តី កម្រងផ្កាវង្សក្តី ហើយទទួលយកដោយដៃទាំងពីរ

សោឡសមោ សាវ័បុត្តសុត្តន្តិទ្ធោសោ

ឧត្តមន្ត្រី សិរស្មី បតិជ្ជាបេត្វា នន្ទេយ្យ អភិនន្ទេយ្យ
 មោទេយ្យ អនុមោទេយ្យ ឥន្ទេយ្យ សាទិយេយ្យ
 បត្តេយ្យ បិហាយេយ្យ អភិជប្បេយ្យ ឯវមេវ សតិ
 ឧបជ្ជាបេត្វា(១) តំ ចោទនំ នន្ទេយ្យ អភិនន្ទេយ្យ
 មោទេយ្យ អនុមោទេយ្យ ឥន្ទេយ្យ សាទិយេយ្យ
 បត្តេយ្យ បិហាយេយ្យ - អភិជប្បេយ្យ ។

និធិនំវ បវត្តាវំ យំ បស្សេ វជ្ជនិស្សន្នំ
 និក្ខយ្យវាទី មេធាវី តាទិសំ បណ្ឌិតំ ភជេ
 តាទិសំ ភជមាទស្ស គេយ្យោ ហោតិ ន ចាបិយោ
 ឡិវទេយ្យានុសោគេយ្យ អសញ្ញា ច និវរិយេ
 សតញ្ញា សោ បិយោ ហោតិ
 អសតិ ហោតិ អប្បិយោតិ ។

ចុទិតោ វចីកំ សតិមាភិនន្ទេ ។

(២៧៨) សត្រហ្មចារីសុ ខំលំ បភិន្ទេតិ សត្រហ្ម-
 ចារីតិ ឯកកម្មំ ឯកុទ្ធនោ សមសំក្ខាតា ។
 សត្រហ្មចារីសុ ខំលំ បភិន្ទេតិ សត្រហ្មចារីសុ

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្បេស ទី ១៦

ប្រដាប់លើក្បាល ដែលជាអវយវៈដ៏ទុក្ខម រួចត្រេកអរ ត្រេកអរចំពោះ
 រីករាយ រីករាយតាម ប្រាថ្នា ពោះរាយ ប៉ិនប៉ង ស្រឡាញ់ជាប់ចិត្ត
 យ៉ាងណា បុគ្គលគួរប្រុងស្មារតី ហើយត្រេកអរ ត្រេកអរចំពោះ
 រីករាយ រីករាយតាម ប្រាថ្នា ពោះរាយ ប៉ិនប៉ង ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្ត
 នូវការជាសំគៀននោះ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ។

បុគ្គលបើឃើញនូវអ្នកប្រាជ្ញណា ដែលមានប្រកត្តិបង្ហាញទោស
 ដែលទស្សហ៍ពោលផ្សព្វផ្សាល់ ដូចជនអ្នកបង្ហាញកំណប់ទ្រព្យ
 គួរតែគប្បីរកនូវបណ្ឌិត ប្រាកដដូច្នោះ កាលបើបុគ្គលគប្បីរក
 បណ្ឌិតប្រាកដដូច្នោះ សេចក្តីល្អ រមែងកើតមាន មិនមែនជាការ
 អាក្រក់ទេ ជនគួរទូន្មានគេ គួរប្រៀនប្រដៅគេ ទាំងគួរជួយការងារ
 ចាកអសប្បវស ដ្បិតថា ជនអ្នកទូន្មានគេនោះ រមែងជាទីស្រ-
 ឡាញ់នៃពួកសប្បវស តែមិនជាទីស្រឡាញ់នៃពួកអសប្បវសទេ ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលគេជាសំគៀនដោយវាចាហើយ គួរ
 ជាអ្នកត្រេកអរចំពោះ ។

(២៧៨) ពាក្យថា គួររំលាយចោលនូវសេចក្តីរឹងត្អឹង ចំពោះពួក
 សព្វហ្មធារី សេចក្តីថា បុគ្គលមានសង្ឃឹមជាមួយគ្នា មានទទួលជា
 មួយគ្នា មានការសិក្សាស្នើគ្នា ឈ្មោះថាសព្វហ្មធារី ។ ពាក្យថា គួរទំ-
 លាយចោលនូវសេចក្តីរឹងត្អឹង ចំពោះពួកសព្វហ្មធារី គឺគួរទំលាយចោល

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

អាហតចំន្តំ ខិលជាតនំ^(១) បកិទ្កេយ្យ បញ្ចប្បិ
 ចេតោខិលេ បកិទ្កេយ្យ តយោបិ ចេតោខិលេ បកិ-
 ទ្កេយ្យ វាគខិលំ ឆោសខិលំ មោហាខិលំ កិទ្កេយ្យ បកិ-
 ទ្កេយ្យ សម្មិទ្កេយ្យាតិ សព្វប្បញ្ញាប័ស្មុ ខិលំ បកិទ្កេ ។

(២៧៧) វាចំ បមុញោ កុសលំ ឆាតិវេលន្តំ
 ញ្ញាលាសម្មដ្ឋិតំ វាចំ មុញោយ្យ អត្ថបសំហិតំ ធម្មប-
 សំហិតំ កាលេន សាបទេសំ បរិយន្តវតី អត្ថសំហិតំ
 វាចំ មុញោយ្យ បមុញោយ្យ សម្មមុញោយ្យាតិ វាចំ
 បមុញោ កុសលំ ។ ឆាតិវេលន្តំ វេលាតិ ទ្វេវ វេលា
 កាលវេលា ច សីលវេលា ច ។

កតមា កាលវេលា ។ កាលាតិក្កន្តំ វាចំ ន
 ភាសេយ្យ វេលាតិក្កន្តំ វាចំ ន ភាសេយ្យ កាលវេ-
 លាតិក្កន្តំ វាចំ ន ភាសេយ្យ កាលំ អសម្បត្តំ វាចំ
 ន ភាសេយ្យ វេលំ អសម្បត្តំ វាចំ ន ភាសេយ្យ
 កាលវេលំ អសម្បត្តំ វាចំ ន ភាសេយ្យ ។

១ ម.ខិលជាតិកំ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

នូវភាពនៃចិត្តចង្អៀតចង្អល់ ភាពនៃចិត្តរឹងត្អឹង ចំពោះពួកសព្វហូចារី
 គួរទំលាយចោល នូវការរឹងត្អឹងនៃចិត្ត ៥ ផង គួរទំលាយចោលនូវការ
 រឹងត្អឹងនៃចិត្ត ៣ ផង គួរទំលាយចោល បំបែកចោល កំទេចចោល
 នូវការរឹងត្អឹងដោយរាគៈ ការរឹងត្អឹងដោយទោសៈ ការរឹងត្អឹងដោយមោហៈ
 ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គួរទំលាយចោល នូវសេចក្តីរឹងត្អឹង
 ចំពោះពួកសព្វហូចារី ។

(២៧៩) ពាក្យថា គួរបញ្ចេញវាចាជាភុសល កុំឲ្យហួសកម្រិត
 គឺ គួរបញ្ចេញវាចាដែលផុសផុលឡើងអំពីប្រាជ្ញា គឺថា គួរបញ្ចេញ គួរ
 ចរចា គួរស្រង្រួបវាចា ដែលប្រកបដោយអត្ថ ប្រកបដោយធម៌ តាម
 កាលគួរ ប្រកបដោយត្រៀមអាង ជាវាចាមានទីបំផុត អាស្រ័យ
 ប្រយោជន៍ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គួរបញ្ចេញវាចាជាភុសល ។

ពាក្យថា កម្រិត ក្នុងបទថា គួរបញ្ចេញវាចា កុំឲ្យហួសកម្រិត បានដល់
 កម្រិត ២ គឺ កម្រិតកាល ១ កម្រិតសីល ១ ។

កម្រិតកាល តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលមិនគួរពោលវាចាឲ្យហួសកាល
 មិនគួរពោលវាចាឲ្យហួសកម្រិត មិនគួរពោលវាចាឲ្យកន្លងហួសកាលនឹង
 កម្រិត មិនគួរពោលវាចាដែលមិនទាន់ដល់កាល មិនគួរពោលវាចាដែល
 មិនទាន់ដល់កម្រិត មិនគួរពោលវាចាដែលមិនទាន់ដល់កាលនឹងកម្រិត ។

សោធអសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

យោ ច កាលេ អសម្ពត្តេ អតិវេលំ ច ភាសតិ
 ឃរំសោ និហតោសេតិ កោកិលីយាវ អត្រដោតិ។
 អយំ កាលវេលា ។

កតមា សីលវេលា ។ រត្តោ វាចំ ន ភាសេយ្យ
 ទុដ្ឋោ វាចំ ន ភាសេយ្យ ម្ភទ្ឋោ វាចំ ន ភាសេយ្យ
 មុសាវាចំ ន ភាសេយ្យ បិសុណាវាចំ ន ភាសេយ្យ
 ឝវុសាវាចំ ន ភាសេយ្យ សម្មប្បណបំ ន ភាសេយ្យ ន
 កថេយ្យ ន កណេយ្យ ន ទីបេយ្យ ន វេហវេយ្យ
 អយំ សីលវេលាតិ វាចំ បមុញ្ចេ កុសលំ ឆាតវេលំ។

(២៨០) ជនវាទធម្មាយ ន ចេតយេយ្យតិ ជនាតិ ខត្តិ-
 យា ច ព្រាហ្មណា ច វេស្សា ច សុទ្ឋា ច កហដ្ឋា ច បព្វ-
 ជិតា ច ទេវា ច មនុស្សា ច ។ ជនស្ស វាទាយ ឧបវា-
 ទាយ និទ្ទាយ ករហាយ អកត្តិយា អវណ្ណហារិកាយ
 សីលវិបត្តិយា វា អាចារិបត្តិយា វា ទិដ្ឋិវិបត្តិយា វា អា-
 ជីវិបត្តិយា វា ន ចេតយេយ្យ ចេតនំ ន ឧប្បទេយ្យ
 ចិត្តសង្កប្បំ ន ឧប្បទេយ្យ^(១) មនសិការំ ន ឧប្បទេ-
 យ្យតិ ជនវាទធម្មាយ ន ចេតយេយ្យ ។ តេជាហ កកវា

១ ម. ចិត្តំ ន ឧប្បទេយ្យ សង្កប្បំ ន ឧប្បទេយ្យតិ ធិមេ ពហំ វិវិធាវ ហេតុំ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្បេស ទី ១៦

ជនណា កាលបើមិនទាន់ដល់កាលគួរទេ ហើយពោលឲ្យ
ហួសកម្រិត ជននោះ រមែងដេកជាទុក្ខ ដូចកូនតារៅ
ដែលភ្នែកកក្ស យ៉ាងនោះឯង ។

នេះ កម្រិតកាល ។

កម្រិតសីល តើដូចម្តេច ។ បុគ្គលត្រេកត្រអាលហើយ មិនគួរពោល
វាចា ប្រទូស្តហើយ មិនគួរពោលវាចា វង្វេងហើយ មិនគួរពោលវាចា
មិនគួរពោលពាក្យកុហក មិនគួរពោលពាក្យញ្ជះញង់ មិនគួរពោលពាក្យ
ទ្រគោះ មិនគួរពោល មិនគួរនិយាយ មិនគួរចរចា មិនគួរពណ៌នា
មិនគួរស្រដី នូវពាក្យឥតប្រយោជន៍ នេះកម្រិតសីល ព្រោះហេតុនោះ
(ទ្រង់ត្រាស់ថា) គួរបញ្ចេញវាចាជាកុសល កុំឲ្យហួសកម្រិត ។

(២៨០) ពាក្យថា មិនគួរគិតគូរអំពីវេទមិរបស់អ្នកផង ត្រង់ពាក្យថា
អ្នកផង បានដល់ ពួកក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សូទ្រៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត
ទៅតានឹងមនុស្ស ។ បុគ្គលមិនគួរគិតគូរ មិនគួរញ៉ាំងចេតនាឲ្យកើតឡើង
មិនគួរញ៉ាំងសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងចិត្តឲ្យកើតឡើង មិនគួរញ៉ាំងការធ្វើទុកក្នុង
ចិត្តឲ្យកើតឡើង អំពីវេទៈ ការពោលបង្ហាបំ ការនិន្ទា ការបន្ទុះបង្ហាបំ
ការគិះដៀល ការនាំទោស របស់ជន ព្រោះសីលវិបត្តិក្តី ព្រោះអាចារ-
វិបត្តិក្តី ព្រោះទិដ្ឋវិបត្តិក្តី ព្រោះអាជីវិបត្តិក្តី ហេតុនោះ(ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិន
គួរគិតគូរអំពីវេទមិរបស់អ្នកផង ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ចុទ្ធិតោ វជ្ជកំ សតីមាភិនន្តោ

សព្វហ្មចារីសុ ខំលំ បភិន្តោ

វាចំ បមុញោ កុសលំ ឆាតិវេលំ

ជនវាជនម្នាយ ន ចេតយេយ្យតិ ។

(២៨០) អថាបរិ បញ្ច រជានិ លោកេ

យេសំ សតីមា វិនយាយ សិក្ខោ

រូបេសុ សន្តេសុ អថា រសេសុ

កន្លេសុ ជស្សេសុ សហោថ វាតិ ។

(២៨២) អថាបរិ បញ្ច រជានិ លោកេតិ អថាតិ

បទសន្ធិ បទសំសត្តោ បទចារិប្បិ អត្តរសមវាយោ

ព្យញ្ជនសិលីដ្ឋតា បទានុប្បព្វកមេតិ អថាតិ ។

បញ្ច រជានីតិ (១) រូបរាគោ សន្ធិរាគោ កន្លរាគោ

រសរាគោ ដោដ្ឋព្វរាគោ ។ អថវា

រាគោ រជោ ន ប បទ វេល្យា វុច្ចតិ

វាគស្សេតិ អធិវចនំ រជោតិ

ឯតំ វជំ វិប្បជហិត្វ បណ្ឌិតា

វិហារន្តិ តេ វិភត្តរជស្ស សាសនេ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

បុគ្គលដែលគេជាសំភ័ន្តនដោយវាចាហើយ គួរជាអ្នកមាន
ស្មារតី គ្រេកអរចំពោះ គួរទំលាយចោលនូវសេចក្តីរឹងតឹង
ចំពោះពួកសព្វហ្មធារី គួរបញ្ចេញវាចាជាតុសល កុំឲ្យ
ហួសកម្រិត មិនគួរគិតគូរអំពីវាធម៌របស់អ្នកផងទេ ។

[២៨១] មួយទៀត ភិក្ខុមានស្មារតី គួរសិក្សាដើម្បីកិរិយា
នាំចេញ នូវធូលីទាំងឡាយណា ធូលី (ទាំងនោះ) មាន ៥
ក្នុងលោក គួរសង្កត់សង្កិនតម្រេក ក្នុងរូប សំឡេង រស
ក្លិន និងផស្សៈទាំងឡាយ ។

[២៨២] ពាក្យថា មួយទៀត ធូលី (ទាំងនោះ) មាន ៥
ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា មួយទៀត គឺ ជាពាក្យតបទ ជាពាក្យ
ជាប់ជំពាក់ដោយបទ ជាពាក្យបំពេញបទ ជាពាក្យរួបរួមអក្ខរៈ ជា
ពាក្យសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា មួយទៀត⁺ នុ៎ះ ជាលំដាប់នៃបទ ។
តម្រេកក្នុងរូប ១ តម្រេកក្នុងសំឡេង ១ តម្រេកក្នុងក្លិន ១ តម្រេកក្នុង
រស ១ តម្រេកក្នុងផ្សព្វ ១ ឈ្មោះថា ធូលី ៥ ។ មួយទៀត
ធូលី គឺរតៈ មិនមែនសំដៅយកលំអង្គទេ ពាក្យថាធូលី⁺នុ៎ះ ជាឈ្មោះ
នៃរតៈ បណ្ឌិតទាំងនោះ រមែងលះបង្គំនូវធូលី⁺នុ៎ះ ហើយសម្រាក
សម្រាន្តនៅ ក្នុងសាសនានៃព្រះពុទ្ធ ដែលប្រាសចាកធូលី ។

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទេសោ

នោសោ រដោ ន ច បន វេណ្ណ វុច្ចតិ

នោសស្មេត្តិ អធិវចនំ រដោតិ

ឯតំ រជំ វិប្បជហិត្វ បណ្ឌិតា

វិហារន្តិ តេ វិភត្តរជស្ស សាសនេ ។

មោហោ រដោ ន ច បន វេណ្ណ វុច្ចតិ

មោហស្មេត្តិ អធិវចនំ រដោតិ

ឯតំ រជំ វិប្បជហិត្វ បណ្ឌិតា

វិហារន្តិ តេ វិភត្តរជស្ស សាសនេ ។

លោកេតិ អមាយលោកេ មនុស្សលោកេ ទេវលោ-
កេ ឧទ្ធុលោកេ ធាតុលោកេ អាយតនលោកេតិ
អថាបរិ បញ្ច រដានំ លោកេ ។

[២៨៣] យេសំ សត្តមា វិនយាយ សិក្ខតិ
យេសន្តិ រូបរាគស្ស សន្ធិរាគស្ស កន្ធហរាគស្ស រស-
រាគស្ស ដោដ្ឋព្វរាគស្ស ។ សត្តមាតិ យា សត្ត
អនុស្សតិ បដិស្សតិ សតិ សុវណាតា ធាវណាតា
អបិលាបណាតា អស្សមុស្សនតា សតិ សតិជ្រៃ-
យំ សតិពលំ សម្មាសតិ សតិសម្មោជ្ឈ-
នោ ឯកាយនមត្តោ អយំ វុច្ចតិ សតិ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្បេស ទី ១៦

ធូលី គឺទោសៈ មិនមែនសំដៅយកលំអង្គទេ ពាក្យថាធូលី⁺
 ជាឈ្មោះនៃទោសៈ បណ្ឌិតទាំងនោះ រមែងលះបង់នូវធូលី⁺
⁺នុ៎ះ ហើយសម្រាកសម្រាន្តនៅ ក្នុងសាសនា នៃព្រះពុទ្ធ
 ដែលប្រាសចាកធូលី ។ ធូលី គឺមោហៈ មិនមែនសំដៅ
 យកលំអង្គទេ ពាក្យថាធូលី⁺នុ៎ះ ជាឈ្មោះនៃមោហៈ បណ្ឌិត
 ទាំងនោះ រមែងលះបង់នូវធូលី⁺នុ៎ះ ហើយសម្រាកសម្រាន្ត
 នៅ ក្នុងសាសនានៃព្រះពុទ្ធ ដែលប្រាសចាកធូលី ។

ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអប្បាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក
 ឧន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)
 មួយទៀត ធូលី(ទាំងនោះ) មាន ៥ ក្នុងលោក ។

(២៨៣) អធិប្បាយពាក្យថា កិក្ខុមានស្មារតី គួរសិក្សាដើម្បីកំរើយា
 នាំចេញ នូវធូលីទាំងឡាយណា ត្រង់ពាក្យថា នូវធូលីទាំងឡាយ
 ណា គឺនូវតម្រេកក្នុងរូប តម្រេកក្នុងសំឡេង តម្រេកក្នុងក្លិន តម្រេក
 ក្នុងរស តម្រេកក្នុងផ្សព្វ ។ ពាក្យថា មានស្មារតី សេចក្តីថា
 ការរលឹក ការរលឹករឿយ ។ ការរលឹកចំពោះ ការនឹកឃើញ ការ
 គួរឃើញ ការចាំទុក ការមិនគាន់ប្រឡំ ការមិនភ្លេច សតិ ឥន្ទ្រិយ
 គឺសតិ កំឡាំងគឺសតិ ការរលឹកប្រពៃ សម្មាជ្ឈង្គគឺសតិ ផ្លូវជា
 ទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង ឯណា នេះ លោកហៅថា ស្មារតី ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឥមាយ សតិយា ឧបេតោ សមុបេតោ ឧបកតោ
 សមុបកតោ ឧបបន្នោ សមុបបន្នោ សមន្នាគតោ ។
 សោ វុច្ចតិ សតិមា ។ សិក្ខេតិ តិស្សោ សិក្ខា អធិស្ស-
 លសិក្ខា អធិច្ចត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ កតមា
 អធិស្សលសិក្ខា ។ បេ ។ អយំ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ យេសំ
 សតីមា វិនយាយ សិក្ខេតិ សតិមា បុគ្គលោ យេសំ
 វុបរាគស្ស សន្តរាគស្ស កន្ធហាគស្ស រសរាគស្ស
 ដោដ្ឋព្វរាគស្ស វិនយាយ បដិវិនយាយ បហាឆាយ
 វុបសមាយ បដិធិស្សត្ថាយ បដិប្បស្សន្តិយា អធិស្ស-
 លម្បិ សិក្ខេយ្យ អធិច្ចត្តម្បិ សិក្ខេយ្យ អធិប្បញ្ញម្បិ
 សិក្ខេយ្យ ឥមា តិស្សោ សិក្ខា អាវុដ្ឋន្តោ សិក្ខេយ្យ
 ជានន្តោ សិក្ខេយ្យ ។ បេ ។ សច្ចិកាតតំ សច្ចិក-
 រោន្តោ សិក្ខេយ្យ អាចរេយ្យ សមាចរេយ្យ សមាធាយ
 វត្ថេយ្យាតិ យេសំ សតីមា វិនយាយ សិក្ខេ ។

(២៨៤) វុបេសុ សន្នេសុ អថោ រសេសុ កន្ធនេសុ
 ដស្សេសុ សហោថ រាគន្តំ វុបេសុ សន្នេសុ កន្ធនេសុ
 រសេសុ ដោដ្ឋព្វេសុ រាគំ សហោយ្យ បរិសហោយ្យ
 អភិករេយ្យ អដ្ឋោត្តរេយ្យ បរិយាធិយេយ្យ មន្ទេយ្យាតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ភិក្ខុណាប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ចូលទៅដល់
 ចូលទៅដល់ព្រម បរិបូណ៌ដោយស្មារតីនេះ ។ ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា
 អ្នកមានស្មារតី ។ ពាក្យថា គួរសិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺ អធិសីលសិក្ខា
 អធិចិត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ អធិសីលសិក្ខា តើដូចម្តេច ។ បេ ។ នេះ
 អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ។ ពាក្យថា ភិក្ខុមានស្មារតី គួរសិក្សាដើម្បីកិរិយានាំចេញ
 នូវធូលីទាំងឡាយណា បានសេចក្តីថា បុគ្គលអ្នកមានស្មារតី គួរសិក្សា
 អធិសីលផង គួរសិក្សាអធិចិត្តផង គួរសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង គប្បីនឹករំពឹង
 សិក្សា គប្បីដឹងសិក្សា ។ បេ ។ គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ដែលគួរធ្វើ
 ឲ្យជាក់ច្បាស់ សិក្សា គប្បីប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តដោយប្រវែង ប្រព្រឹត្តសមាទាន
 នូវសិក្សាទាំង ៣ នេះ ដើម្បីកិរិយានាំចេញ ការបន្ទោបង់ ការលះបង់
 ការរម្ងាប់ ការរលាស់ចេញ ការកំចាត់បង់ នូវតម្រេកក្នុងរូប តម្រេកក្នុង
 សំឡេង តម្រេកក្នុងក្លិន តម្រេកក្នុងរស តម្រេកក្នុងផ្សព្វ ឯណា ហេតុ
 នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមានស្មារតី គួរសិក្សាដើម្បីកិរិយានាំចេញ នូវ
 ធូលីទាំងឡាយណា ។

(២៨៤) ពាក្យថា គួរសង្កត់សង្កិន នូវតម្រេក ក្នុងរូប សំឡេង
 រស ក្លិន និងផស្សៈ ទាំងឡាយ គឺ គួរសង្កត់សង្កិន គ្របសង្កត់
 រឹបជាន់ ស្រំពន្ធិច ជាន់កំទេច ញ៉ាំញី នូវតម្រេក ក្នុងរូប
 សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា)

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

វ្រុចេសុ សុទ្ទេសុ អថា រសេសុ កន្លេសុ ជស្មេសុ
សហេថ រាគំ ។ តេនាហ កកវា

អថាបរិ បញ្ច រដានិ លោកេ

យេសំ សតីមា វិនយាយ សិក្ខេ

វ្រុចេសុ សុទ្ទេសុ អថា រសេសុ

កន្លេសុ ជស្មេសុ សហេថ រាគន្តិ ។

[២៨៥] ឯតេសុ ធម្មេសុ វិនេយ្យ ធន្តិ

កិត្តុ សតីមា សុវិមុត្តចិត្តោ

កាលេនសោ សម្មា ធម្មំ បរិវិមុសមាធា

ឯកោទិក្ខតោ វិហារេ តមំ សោតិ កកវា ។

[២៨៦] ឯតេសុ ធម្មេសុ វិនេយ្យ ធន្តន្តិ ឯតេ-

ស្វតិ វ្រុចេសុ សុទ្ទេសុ កន្លេសុ រសេសុ ដោដ្ឋព្វេសុ។

ធន្តោតិ យោ កាមេសុ កាមច្ចន្តោ កាមរាគោ

កាមនន្តិ កាមតណ្ហា កាមស្មេហោ កាមបរិទ្បា-

ហោ កាមមុត្តា កាមជ្ឈោសានំ កាមោយោ

កាមយោគោ កាមុតាណានំ កាមច្ចន្តនិវរណំ ។

ឯតេសុ ធម្មេសុ វិនេយ្យ ធន្តន្តិ ឯតេសុ ធម្មេសុ

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្វេស ទី ១៦

គួរសង្កត់សង្កិន នូវតម្រេកកងរូប សំឡេង រស ក្លិន នឹងផស្សៈទាំង
ឡាយ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

មួយទៀត ភិក្ខុមានស្មារតី គួរសិក្សា ដើម្បីកិរិយានាំចេញ
នូវធូលីទាំងឡាយណា ធូលី (ទាំងនោះ) មាន ៥ ក្នុងលោក
គួរសង្កត់សង្កិន តម្រេក កងរូប សំឡេង រស ក្លិន នឹង
ផស្សៈទាំងឡាយ ។

(២៨៥) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ភិក្ខុមានស្មារតី មានចិត្ត
ផុតស្រឡះល្អ គប្បីបន្ទោបង់ នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុង
អារម្មណ៍ ទាំងនេះចេញ ភិក្ខុនោះ កាលពិចារណាធម៌
ដោយប្រវេត តាមកាលគួរ ភិក្ខុនោះ នឹងជាអ្នកមានចិត្ត
ខ្ពស់ឯក កំចាត់បង់នូវឆន្ទៈបាន ។

(២៨៦) ពាក្យថា គប្បីបន្ទោបង់ នូវសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងអារម្មណ៍ទាំង
នេះចេញ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនេះ គឺ កងរូប សំឡេង ក្លិន
រស នឹងផស្សៈ ។ ពាក្យថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់ សេចក្តីប្រាថ្នាគឺតាម
តម្រេកគឺតាម សេចក្តីរីករាយគឺតាម ចំណង់គឺតាម ស្នេហាគឺតាម ការ
ក្តៅក្រហាយគឺតាម ការជ្រប់គឺតាម ការលិចលង់គឺតាម ឧយៈគឺតាម
យោគៈគឺតាម ឧបាទានគឺតាម និវរណៈគឺតាមច្នេះ ក្នុងតាមទាំងឡាយ ។
ពាក្យថា គប្បីបន្ទោបង់ នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនេះចេញ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ឆន្ទំ វិនិច្ឆ័យ បដិវិនិច្ឆ័យ បដិហេយ្យ វិនោទេយ្យ
ព្យាប្បិកេរេយ្យ អនភាវុទ្ធមេយ្យាតិ ឯតេសុ ធម្មេសុ
វិនិច្ឆ័យ ឆន្ទំ ។

(២៨៧) ភិក្ខុ សតីមា សុវិមុត្តចិត្តោតិ ភិក្ខុតិ
កល្យាណបុគ្គលោ វា ភិក្ខុ សេត្តោ វា ភិក្ខុ ។
សតីមាតិ យា សតី អនុស្សតិ ។ បេ ។ សម្មាសតិ
សតិសម្មាជ្ឈង្គោ ឯកាយនមត្តោ អយំ វុច្ចតិ សតិ ។
ឥមាយ សតិយា ឧបេតោ ។ បេ ។ សោ វុច្ចតិ
សតីមាតិ ភិក្ខុ សតីមា ។ សុវិមុត្តចិត្តោតិ បឋម
យានំ សមាបន្នស្ស ជីវេរណេហំ ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ
សុវិមុត្តំ ធុតិយំ យានំ សមាបន្នស្ស វិតក្កវិចារេ-
ហំ ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ តតិយំ យានំ
សមាបន្នស្ស បីតិយា ចិត្តំ មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ
ចតុត្ថំ យានំ សមាបន្នស្ស សុខធុត្តោហំ ចិត្តំ មុត្តំ
វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ អាគាសានិកាយនំ សមាបន្នស្ស
រូបសញ្ញាយ បដិយសញ្ញាយ នាទត្តសញ្ញាយ ចិត្ត
មុត្តំ វិមុត្តំ សុវិមុត្តំ វិញ្ញាណញ្ញាយនំ សមាបន្នស្ស

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

គឺតប្បីនាំចេញ កំបាត់បង់ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យបាត់
បង់ នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនេះចេញ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) តប្បីបន្ទោបង់ នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនេះចេញ ។

(២៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុជាអ្នកមានស្មារតី មានចិត្តផុត
ស្រឡះល្អ ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុ គឺភិក្ខុជាកល្យាណបុគ្គជន ឬភិក្ខុជាសេតុៈ ។
ពាក្យថា ជាអ្នកមានស្មារតី សេចក្តីថា ការរលឹក ការរលឹករឿយៗ ។ បេ ។
ការរលឹកដោយប្រពៃ សម្លេងផ្សងៗគឺសតិ ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង
នេះ លោកហៅថា ស្មារតី ។ ភិក្ខុប្រកបដោយស្មារតីនេះ ។ បេ ។ ភិក្ខុ
នោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុ
ជាអ្នកមានស្មារតី ។ ពាក្យថា មានចិត្តផុតស្រឡះល្អ សេចក្តីថា ចិត្តរបស់
ភិក្ខុចូលបឋមជ្ឈាន ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកនិវរណៈ
ទាំងឡាយ ចិត្តរបស់ភិក្ខុចូលទុតិយជ្ឈាន ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុត
ស្រឡះល្អ ចាកវិតក្កៈ នឹងវិចារទាំងឡាយ ចិត្តរបស់ភិក្ខុ ចូលតតិយ-
ជ្ឈាន ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកបីតិ ចិត្តរបស់ភិក្ខុ
ចូលចតុត្ថជ្ឈាន ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកសុខនឹង
ទុក្ខទាំងឡាយ ចិត្តរបស់ភិក្ខុ ចូលអាកាសានញ្ចាយនៈ ជាចិត្ត
ផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាករូបសញ្ញា ចាកបដិឃសញ្ញា
ចាកនានត្ថសញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុ ចូលវិញ្ញាណញ្ចាយនៈ ជាចិត្ត (ផុត)

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តទ្ធេសោ

អា កា សា នញ្ចាយ តន សញ្ញាយ ចំត្តំ អា កិញ្ចញ្ញាយ តនំ
 សមាបន្នស្ស វិញ្ញាណញ្ញាយ តន សញ្ញាយ ចំត្តំ
 នេវសញ្ញាណសញ្ញាយ តនំ សមាបន្នស្ស អា កិញ្ចញ្ញា-
 យ តន សញ្ញាយ ចំត្តំ មត្តំ វិមត្តំ សុវិមត្តំ សោតាប-
 ន្នស្ស សក្កាយនិដ្ឋិយា វិចិត្តិច្ឆាយ សីលព្វតបរាមា-
 សា និដ្ឋានុសយា វិចិត្តិច្ឆានុសយា តទេកដ្ឋេហិ
 ច កិលេសេហិ ចំត្តំ មត្តំ វិមត្តំ សុវិមត្តំ សកទាតា-
 មិស្ស ឌុទ្ធពិកា កាមរាគានុសយា បដិយានុសយា
 តទេកដ្ឋេហិ ច កិលេសេហិ ចំត្តំ មត្តំ វិមត្តំ
 សុវិមត្តំ អនាតាមិស្ស អណ្តាសហគតា កាមរាគ-
 សញ្ញាជនា បដិយសញ្ញាជនា អណ្តាសហគតា
 កាមរាគានុសយា បដិយានុសយា តទេកដ្ឋេហិ ច
 កិលេសេហិ ចំត្តំ មត្តំ វិមត្តំ សុវិមត្តំ អរហតោ រូប-
 រាគា អរូបរាគា មាណា ឌុទ្ធជា អវិជ្ជាយ មាណានុសយា
 កវរាគានុសយា អវិជ្ជានុសយា តទេកដ្ឋេហិ ច
 កិលេសេហិ ពហិច្ឆា ច សព្វនិមិត្តេហិ ចំត្តំ មត្តំ វិមត្តំ
 សុវិមត្តនំ កិក្ខុ សតីមា សុវិមត្តចិត្តោ ។

សារបុគ្គលក្នុងខ្មែរ ទំ ១៦

ចាកភាគសាសនាញាយតនសញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុ ចូលអាកិញ្ញាញាយតនៈ
 ជាចិត្ត (ផុត) ចាកវិញ្ញាណញាយតនសញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុ ចូលនៅ-
 សញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាក
 អាកិញ្ញាញាយតនសញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុជាសោតាបន្ន ជាចិត្តផុត ផុត
 ស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកសក្កាយទិដ្ឋិ វិចិក្ខុច្ចា សីលព្វតបរាមាសៈ
 ទិដ្ឋានុស័យ វិចិក្ខុច្ចានុស័យ នឹងកិលេសទាំងឡាយ ដែលនៅជាមួយ
 នឹងសំយោជនៈនោះ ចិត្តរបស់ភិក្ខុ ដែលជាសកទាតាមិ ជាចិត្តផុត ផុត
 ស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកកាមរតានុស័យ បដិឃានុស័យ ដីត្រាត
 ត្រាត នឹងកិលេសទាំងឡាយដែលតាំងនៅជាមួយសំយោជនៈនោះ ចិត្ត
 របស់ភិក្ខុជាអនាតាមិ ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកកាម-
 រតសញ្ញាជនៈ ចាកបដិឃសញ្ញាជនៈ ដីល្អិត ចាកកាមរតានុស័យ
 ចាកបដិឃានុស័យ ដីល្អិត នឹងកិលេសទាំងឡាយដែលតាំងនៅជាមួយ
 អនុស័យនោះ ចិត្តរបស់ភិក្ខុ ជាអរហន្ត ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុត
 ស្រឡះល្អ ចាករូបរាគៈ អរូបរាគៈ មានៈ ទុច្ចៈ អវិជ្ជា មានានុស័យ
 កវរតានុស័យ អវិជ្ជានុស័យ នឹងកិលេសទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅ
 ជាមួយអនុស័យនោះ នឹងនិមិត្តទាំងពួង ព្វដ៏ខាងក្រៅ ហេតុនោះ
 (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុជាអ្នកមានស្មារតី មានចិត្តផុតស្រឡះល្អ ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហាទិទ្ទេសោ

[២៨៨] កាលេន សោ សម្មា ធម្មំ បរិវិម៌សមា.

នោតិ កាលេនោតិ ខុទ្ទតេ ចិត្តេ សមថស្សំ កាលោ
សមាហិតេ ចិត្តេ វិបស្សនាយ កាលោ ។

កាលេ បក្កណ្ណាតិ ចិត្តំ និក្កណ្ណាតិ អថាបរេ^(១)

សម្មហំសតិ កាលេន កាលេ ចិត្តំ សមាទហិតិ

អជ្ឈបេក្ខតិ កាលេន សោ យោគី កាលកោវនោ

កិម្ហំ កាលម្ហំ បត្តាហោ កិម្ហំ កាលេ វិនិក្កហោ

កិម្ហំ បហំសនាកាលោ សមថកាលោ ច កំទិសោ

ខុបេក្ខាកាលំ ចិត្តស្ស កបំ នស្សតិ យោគិនោ

លំនេ ចិត្តម្ហំ បត្តាហោ ខុទ្ទតស្មី វិនិក្កហោ

និរស្សាទកតិ ចិត្តំ សម្មហំសេយ្យ តាវនេ

សម្មហដ្ឋំ យនា ចិត្តំ អលំទំ កវត្តនុទ្ធតំ

សមថស្សំ ចសោ កាលោ អជ្ឈត្តំ រមយេ មនោ

ឯតេន មេវុចាយេន យនា ហោតិ សមាហិតិ

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

(២៨៨) អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុនោះកាលពិចារណាធម៌ដោយ
ប្រពៃ តាមកាលគួរ ត្រង់ពាក្យថា តាមកាលគួរ គឺ កាលបើចិត្តរាយ
មាយ នេះជាកាលគួរដល់សមថៈ កាលបើចិត្តតាំងមាំ នេះជាកាលគួរ
ដល់វិបស្សនា ។

ព្រះយោគី ជាអ្នកឈ្លាសវៃក្នុងកាល តែងផ្ដល់ចិត្តក្នុងកាលគួរ
មួយទៀត តែងសង្កត់សង្កិនចិត្ត ក្នុងកាលដទៃ តែងពង្រីក
ពង្រាយចិត្ត ក្នុងកាលគួរ តែងតាំងចិត្តឱ្យមាំ ក្នុងកាលគួរ
តែងព្រងើយកន្តើយ ក្នុងកាលគួរ ការគួរផ្ដល់ (ចិត្ត) ក្នុង
កាលដូចម្ដេច ការគួរសង្កត់សង្កិន (ចិត្ត) ក្នុងកាលដូចម្ដេច
កាលជាទីពង្រីកពង្រាយ (ចិត្ត) ក្នុងកាលដូចម្ដេច កាល
ជាទីធ្វើឱ្យសមថៈ តើដូចម្ដេច ព្រះមានព្រះភាគ សំដែង
នូវកាលគួរ ដល់ការព្រងើយនៃចិត្ត របស់ព្រះយោគី ដោយ
ប្រការដូចម្ដេច ការគួរផ្ដល់ ក្នុងកាលចិត្តរញ្ជា ការគួរសង្កត់
សង្កិន ក្នុងកាលចិត្តរាយមាយ ព្រះយោគី គួរពង្រីកពង្រាយ
ចិត្ត ដែលគ្មានសេចក្ដីរីករាយ ក្នុងខណៈនោះឯង កាលណា
ចិត្តរីករាយ មិនរញ្ជា មិនរវើរវាយ កាលនោះជាកាលគួរដល់
សមថៈ ព្រះយោគីគួរធ្វើចិត្តឱ្យរីករាយខាងក្នុង កាលណា
ចិត្តតាំងមាំដោយឧបាយនេះ កាលនោះព្រះយោគី

សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តន្តិទេសោ

សមាហិតំ ចិត្តំ បញ្ញាយ អន្ស៊ីបេក្ខេយ្យ តាវនេ
 ឯវំ កាលវិទូ ជំរេ កាលញ្ច កាលកោវិនោ
 កាលេន កាលំ ចិត្តស្ស ឯមិត្តមុបលក្ខយេតិ ។

កាលេន សោ ។ សម្មា ធម្មំ បរីវិមិសមាធាតិ សព្វេ
 សង្ខារអនិច្ចាតិ សម្មា ធម្មំ បរីវិមិសមាធា សព្វេ សង្ខា-
 រា ទុក្ខាតិ សម្មា ធម្មំ បរីវិមិសមាធា សព្វេ ធម្មា
 អនត្តាតិ សម្មា ធម្មំ បរីវិមិសមាធា ។ បេ ។ យន្តីញ្ច
 សមុទយធម្មំ សព្វន្តំ ជំរេធម្មន្តំ សម្មា ធម្មំ បរី-
 វិមិសមាធា ។

(២៨៩) ឯកោធិក្ខតោ វិហនេ តមំ សោត ភក-
 រាតិ ឯកោធិតំ ឯកក្កចិត្តោ អវិត្តតចិត្តោ អវិសា-
 ហជមាណសោតំ ឯកោធិក្ខតោ ។ វិហនេ តមំ សោតំ
 រាគតមំ ទោសតមំ មោហតមំ មាធិតមំ ទិដ្ឋតមំ កំ-
 លេសតមំ ទុច្ចរិតតមំ អន្ធករណំ អចក្កករណំ
 អញ្ញាណករណំ បញ្ញាជំរេជតំ វិយាតបក្ខតំ អនិ-
 ញ្ញានសំវត្ថុនតំ ហនេយ្យ វិហនេយ្យ បដិហេយ្យ
 វិនោនេយ្យ ព្យជ្ជិតេយ្យ អនភាវន្តមេយ្យ ។

សារីបុត្តសុត្តន្តទ្បេស ទី ១៦

គួរធ្វើចិត្តដែលតាំងមាំ ឲ្យព្រងើយកន្តើយ ដោយប្រាជ្ញា
 អ្នកប្រាជ្ញជាអ្នកដឹងកាល សាលកាល ឈ្ងាសវិភង្គកាល
 គួរកំណត់នូវនិមិត្តនៃចិត្ត សព្វកាល យ៉ាងនេះ ។

ពាក្យថា ភិក្ខុនោះកាលពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃ តាមកាលគួរ បាន
 សេចក្តីថា ពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ពិចារណា
 ធម៌ដោយប្រពៃថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃថា ធម៌
 ទាំងពួងមិនមែនខ្លួន ។ បេះ ពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃថា ធម្មជាតិណាមួយ
 មានកិរិយាកើតជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលក់ជាធម្ម-
 តា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះកាលពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃ។

(២៨៧) អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ភិក្ខុ
 នោះនឹងជាអ្នកមានចិត្តខ្ពស់ឯក កំចាត់បង់នូវឆន្ទៈ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នក
 មានចិត្តខ្ពស់ឯក គឺមានចិត្តប្រសើរតែមួយ មានចិត្តមិនរាយមាយ មានចិត្ត
 មិនកន្លះរា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានចិត្តខ្ពស់ឯក ។ ពាក្យថា
 ភិក្ខុនោះនឹងកំចាត់បង់នូវឆន្ទៈ គឺនឹងសម្លាប់ កំចាត់បង់ លះបង់ បន្ទោ-
 បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យបាត់បង់ នូវឆន្ទៈគឺភិក្ខុ ឆន្ទៈគឺចោល ឆន្ទៈគឺ
 មោហៈ ឆន្ទៈគឺមាន ឆន្ទៈគឺជំងឺ ឆន្ទៈគឺកិលេស ឆន្ទៈគឺទុច្ចរិត ធម្មជាតិ
 ជាគ្រឿងធ្វើឲ្យឆន្ទៈ ធ្វើមិនឲ្យមានចក្ខុ ធ្វើមិនឲ្យមានញាណ ធ្វើឲ្យរលត់
 ប្រាជ្ញា ជាចំណែកនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ មិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីនិព្វាន ។

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ភគវាតិ ការវាជីវចនំ ។ អបិច ភគ្គរកោតិ ភគវា ។ ភគ្គ-
 ទោសោតិ ភគវា ។ ភគ្គមោហោតិ ភគវា ។ ភគ្គមាណោតិ
 ភគវា ។ ភគ្គទិដ្ឋតិ ភគវា ។ ភគ្គកណ្តោតិ ភគវា ។
 ភគ្គកិលេសោតិ ភគវា ។ ភជំ វិភជំ បដិវិភជំ ធម្ម-
 តនន្តំ ភគវា ។ ភវានំ អន្តករោតិ ភគវា ។ ភាវិត-
 កាយោតិ ភគវា ។ ភាវិតសីលោតិ ភាវិតចិត្តោតិ
 ភាវិតប្បញ្ញោតិ ភគវា ។ ភជំ វា ភគវា អរញ្ញានបត្តានិ
 បន្តានិ សេនាសនានិ អប្បសន្នានិ អប្បនិក្សេប្បសានិ
 វិជនវតានិ មនុស្សាភយាសេយ្យកានិ បដិសល្យាណ-
 សារ្យទានីតិ ភគវា ។ ភាគី វា ភគវា ចីវរចំណ្ឌទាត-
 សេនាសននិលានប្បច្ចយកេសជ្ជបរិក្ខារានន្តំ ភគវា ។
 ភាគី វា ភគវា អត្ថរសស្ស ធម្មរសស្ស វិមុត្តិរសស្ស
 អធិសីលស្ស អធិចិត្តស្ស អធិប្បញ្ញាយាតិ ភគវា ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ គឺជាពាក្យពោលដោយគោរព ។ មួយទៀត
 ព្រះនាមថាមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាច់បង់រាគៈ ។ ព្រះនាមថាមាន
 ព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាច់បង់ទោសៈ ។ ព្រះនាមថាមានព្រះភាគ ព្រោះ
 ទ្រង់កាច់បង់មោហៈ ។ ព្រះនាមថាមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាច់
 បង់មានៈ ។ ព្រះនាមថាមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាច់បង់ទិដ្ឋិ ។ ព្រះ
 នាមថាមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាច់បង់បន្ទាត់កាមគុណ ។ ព្រះនាមថា
 មានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាច់បង់កិលេស ។ ព្រះនាមថាមានព្រះភាគ
 ព្រោះទ្រង់ចែក ញែក រំលែក នូវធម្មតនៈ ។ ព្រះនាមថាមានព្រះ
 ភាគ ព្រោះទ្រង់ធ្វើនូវទីបំផុតនៃភព ។ ព្រះនាមថាមានព្រះភាគ ព្រោះ
 ទ្រង់បានចម្រើនកាយគឺរូបនឹងនាម ។ ព្រះនាមថាមានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់
 បានចម្រើនសីល ព្រោះទ្រង់បានចម្រើនចិត្ត ព្រោះទ្រង់បានចម្រើនប្រាជ្ញា ។
 មួយទៀត ព្រះនាមថាមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់បានគប់
 រកព្រៃត្រូចនឹងព្រៃធំ ជាសេនាសនៈស្ងាត់ មានសម្លេងតិច មានការគឺកកង
 តិច ប្រាសចាកខ្យល់កាយនៃជន គួរដល់អំពើស្ងាត់ របស់មនុស្ស សមគួរ
 ដល់កិរិយាពួនសម្ងំ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថាមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមាន
 បុណ្យទ្រង់មានភាគនៃចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ នឹងគិលានប្បច្ចយភេ-
 សជួបរិក្ខារ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថាមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ
 ទ្រង់មានភាគនៃអត្តរស ធម្មរស វិមុត្តិរស អធិសីល អធិចិត្តនឹងអធិប្បញ្ញ ។

សោឡសមោ សាវបុត្តសុត្តន្តទ្វេសោ

ភាគី វា ភក្កវា ចតុន្នំ ឈានំ ចតុន្នំ អប្បមញ្ញានំ
 ចតុន្នំ អរូបសមាបត្តិន្នំ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា
 អដ្ឋន្នំ វិមោក្ខានំ អដ្ឋន្នំ អភិកាយតនានំ នវន្នំ អនុប្បព្វវិ-
 ហារសមាបត្តិន្នំ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា ទស្សន្នំ សញ្ញា-
 ភាវនានំ ទស្សន្នំ កុសិលាសមាបត្តិន្នំ អាណាចានស្សន្តិ-
 សមាធិស្ស អសុភសមាបត្តិយាន្តិ(១) ភក្កវា ។ ភាគី វា
 ភក្កវា ចតុន្នំ សតិប្បដ្ឋានានំ ចតុន្នំ សម្មប្បដ្ឋានានំ
 ចតុន្នំ ឥន្ទ្រិចានានំ បញ្ចន្នំ ឥន្ទ្រិយានំ បញ្ចន្នំ ពលានំ
 សត្តន្នំ ពោជ្ឈន្នំ អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្សា-
 តិ ភក្កវា ។ ភាគី វា ភក្កវា ទស្សន្នំ តថាគតពលានំ
 ចតុន្នំ វេសារដ្ឋានំ ចតុន្នំ បដិសម្ពិទ្ធានំ ធន្នំ
 អភិញ្ញានំ ធន្នំ ពុទ្ធជម្មាន្នំ ភក្កវា ។ ភក្កវាតិ នេតិ
 នាមំ មាតរា កតំ ន បិតរា កតំ ន ភាតរា កតំ
 ន ភតិជយា កតំ ន មិត្តាមច្ចេហំ កតំ ន ញាតិ-
 សាលោតេហំ កតំ ន សមណព្រាហ្មណេហំ កតំ
 ន ទេវតាហំ កតំ វិមោក្ខន្តិកមេតិ ពុទ្ធានំ ភក្កវា

១. ១. អរូបសមាបត្តិយាន្តិ ។

លាវីបុត្តសុត្តន្តទ្រឹស ទី ១៦

មួយទៀត ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មាន
 ភាគនៃឈាន ៤ អប្បមញ្ញា ៤ នឹង អរូបសមាបត្តិ ៤ ។ មួយទៀត
 ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគ នៃ
 វិមោក្ខ ៨ អភិកាយតនៈ ៨ នឹងអនុបព្វវិហារសមាបត្តិ ៨ ។ មួយទៀត
 ព្រះនាមថាមានព្រះព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគ នៃ
 សញ្ញាការីនា ១០ កសិណសមាបត្តិ ១០ អាណាបាសវ្យាសមាធិ នឹង
 អស្កកសមាបត្តិ ។ មួយទៀត ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះ
 ព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគ នៃសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤
 ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គៈ ៧ នឹងមគ្គប្រកប
 ដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ ។ មួយវិញទៀត ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ
 ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគ នៃតថាគតពលៈ ១០ វេសា-
 រដ្ឋញ្ញាណ ៤ បដិសម្ពិទ្ធ ៤ អភិញ្ញា ៦ នឹងពុទ្ធធម៌ ៦ ។ ព្រះនាម
 ថាព្រះមានព្រះភាគនេះ មិនមែនព្រះមាតាថ្វាយ មិនមែនព្រះបិតាថ្វាយ
 មិនមែនបងប្អូនប្រុសថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនស្រីថ្វាយ មិនមែនពួកមិត្តនឹង
 អាមាត្យថ្វាយ មិនមែនពួកញាតិសាសនាហិតថ្វាយ មិនមែនពួកសម-
 ណាព្រាហ្មណ៍ថ្វាយ មិនមែនពួកទេវតាថ្វាយទេ ឯព្រះនាមថាព្រះមានព្រះ
 ភាគនេះ មានក្នុងទីបំផុតនៃវិមោក្ខរបស់ព្រះពុទ្ធាង្គារាយ ទ្រង់មានជោគ

សុត្តន្តបិដកេ ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ

ពោធិយា មូលេ សហ សព្វពាតត្តោណាស្ស បដិ-
 លាតា សង្ខតា បញ្ចត្តិ យទិទំ ភក្កវត្ថំ ឯកោទិក្ខតោ
 វិហនេ តមំ សោតិ ភក្កវ ។ តេនហ ភក្កវ

ឯតេសុ ធម្មេសុ វិនេយ្យ ធនំ

ភិក្ខុ សត្តមា សុវិមុត្តចិត្តោ

កាលេន សោ សម្មាសម្ពុទ្ធំ បរីវិមសមាធា

ឯកោទិក្ខតោ វិហនេ តមំ សោតិ ភក្កវត្ថំ ។

សោឡសមោ សាវបុត្តសុត្តនិទ្ទេសោ ។

អដ្ឋិកវត្តិកម្មំ សោឡស សុត្តនិទ្ទេសោ

សមព្ពោ ។

សុត្តន្តបិដក ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

ការបញ្ចត្តថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ដោយការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
 ព្រមទាំងការបានឮសព្វពាក្យញ្ញាណ ទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ
 (ទើបមានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ភិក្ខុនោះនឹងជាអ្នកមាន
 ចិត្តខ្ពស់ឯក កំចាត់បង់នូវឆន្ទានុវត្ថ ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ត្រាស់ថា

ភិក្ខុមានស្មារតី មានចិត្តផុតស្រឡះល្អ គប្បីបន្ទោបង់ នូវ
 សេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងការណ៍ទាំងនេះចេញ ភិក្ខុនោះកាលពិ-
 ចារណាធម៌ ដោយប្រពៃ តាមកាលគួរ ភិក្ខុនោះ នឹង
 ជាអ្នកមានចិត្តខ្ពស់ឯក កំចាត់បង់នូវឆន្ទានុវត្ថ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ត្រាស់ដូច្នេះ ។

ចប់ សារីបុត្តសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៦ ។
 ចប់ សុត្តនិទ្ទេសទាំង ១៦ ក្នុងអង្គិកវគ្គ ។

សុត្តន្តបិដកេ
ខុទ្ទកនិកាយស្ស មហានិទ្ទេសោ
តតិយោ វាគោ

មាតិកា	អង្កេត
មហានិទ្ទេសេ ចុទ្ទសមោ តុវដកនិទ្ទេសោ	១
តិស្សោ បុត្តា	”
តយោ វិវេកា	៥
សន្តិបទំ	៧
សីលក្ខន្ធានយោ ធម្មក្ខន្ធា	៨
តណ្ហាបបញ្ចស្ស មូលំ	១១
ទិដ្ឋិបបញ្ចស្ស មូលំ	”
តិស្សោ សិក្ខា	១៦
សត្តស្សនា	២៨
បញ្ចហំ ចក្ខុហំ វិវដចក្ខុ កកវា	៣០
មិសចក្ខុមិ បញ្ចវណ្ណា	”
ចតុវជ្ជសមន្មាគតោ អន្ធការោ	៣១
រាគចរិតានយោ	៣៧

សុត្តន្តបិដក

ខុទ្ទកនិកាយ មហានិទ្ទេស

តតិយភាគ

មាតិកា	ទំព័រ
មហានិទ្ទេស	
តុរិយិកសុត្តន្តនិទ្ទេសទី ១៤	១
បុព្វ (ការសួរ ព យ៉ាង)	"
វិវេក (ការស្ទង់) ព យ៉ាង	៥
សន្តិបទ (បទស្ទង់រាប់)	៧
ធម្មកុន្ធ មានសីលកុន្ធជាដើម	៨
មូលនៃគណ្ណបបព្វសង្ខា	១១
មូលនៃទិដ្ឋិបបព្វសង្ខា	"
សិក្ខា ព	១៦
ទស្សនៈ (ការប៉ាន់ឡើង) ៧	២៨
ព្រះមានចក្ខុប័កហើយដោយចក្ខុ ៥	៣០
កងមំសចក្ខុមានសម្បុរ ៥	"
ឆន្ទីតប្រកបដោយអង្គ ៤	៣១
បុគ្គលជាវត្ថុចរិតជាដើម	៣៧

មាតិកាបន្តាន

មាតិកា

អង្កេត

មហានិទ្ទេស ចុះនិស្សមា ត្រូវដកស្រង់និទ្ទេស . . .	
ទ្វេ បរិស្សយា	៤១
តាយា អន្តរាមលា	៤៥
ធកុលាលោ	៥០
ពត្តិស ត្រូវបានកថា (តាមកថា)	៥៤
មូលរសានយា	"
ទ្វេ មមត្តា	៥៦
រោគដស្សន ដុដ្ឋា ភិក្ខុ	៥៧
ឡុននានិ អន្តានិ	៦១
អដ្ឋ ចានានិ	"
អបរាជិប អដ្ឋចានានិ	"
បិដ្ឋុដ្ឋកានិ ទាននិយានិ	"
ន ចរាជិ	"
អន្តសន្និធានយា សន្និធិ	៦៣
លាយ ភិក្ខុ	៦៤
ចានលោលា ភិក្ខុ	៦៥

សន្និក្ខប្រាថ្នាមាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

មហានិទ្ទេស

ត្រីវិដិកសុត្តន្តនិទ្ទេស ទី ១៤ . . .

អន្តរាយ ២ ប្រការ ៤១

ធម៌ ៣ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ៤៥

បុគ្គលឡេះឡោះដោយភ្នែក ៥០

ភិក្ខុបានកថា (តាមកថា) ៣២ ៥៤

រសមានរសមើមជាដើម ”

សេចក្តីប្រកាន់ ២ យ៉ាង ៥៦

ភិក្ខុដែលផស្សៈគឺពេគប៉ះពាល់ហើយ ៥៧

កោជនមានបាយជាដើម ៦១

បាទៈ (ទឹក) ៨ យ៉ាង ”

បាទៈ (ទឹក) ៨ យ៉ាងដទៃទៀត ”

បង្អែមមានបង្អែមដែលធ្វើពីម្សៅជាដើម ”

ចីវរ ៦ យ៉ាង ”

សន្និធិ មានអន្ទសន្និធិជាដើម ៦៣

ភិក្ខុមានឈាន ៦៤

ភិក្ខុពិសោធដោយជើង ៦៥

មាតិកាបន្តាន

មាតិកា

អង្គ

មហានិទ្ទេស ចុទ្ធសមោ តុវដសុត្តនិទ្ទេសា . . .	
រាជកថាទយោ សម្មប្បលាមា . . .	៦៦
ទ្ធិហិ ការណេហិ កុក្កុទ្ធិ . . .	៦៨
អាសនសយនានិ	៧១
ជាតិវិយស្ស កជនិ	៧៣
អាតាបី កិក្ខុ	”
មាយា	៧៤
ទ្រេ ទិដ្ឋា	៧៥
មេដ្ឋនធម្មា	៧៦
ទ្រេ វិក្ខុសា	៧៧
អាជព្វណស្ស បយោជនា . . .	៧៨
សុបិនស្ស អាទិសនា	”
លក្ខណស្ស អាទិសនា	៨០
នក្ខត្តស្ស អាទិសនា	”
មិគធក្កស្ស អាទិសនា	៨១
ទ្ធិហិ ការណេហិ កត្តស្ស អសណ្ឌិតិ . . .	”

សង្ខេបប្រាថ្នាមាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

មហានិទ្ទេស

ត្រីវិដកសុត្តន្តនិទ្ទេស ទី ១៤ . . .

សម្ពុទ្ធសាស្ត្រ: មានរាជកថាជាដើម . . . ៦៦

កុក្ខចុះដោយហេតុ ២ យ៉ាង . . . ៦៨

អាសនៈនឹងសយនៈ . . . ៧១

ការគប់រកនូវការក្រក់រលឹក . . . ៧៣

ភិក្ខុមានអាតាបៈ . . . ”

ការបិទបាំងចោលស្នូន . . . ៧៤

ការលេង ២ ប្រការ . . . ៧៥

មេឃុនធម៌ . . . ៧៦

ការស្អិតស្អាង ២ យ៉ាង . . . ៧៧

ការប្រកបអំពើធូប . . . ៧៨

ការទាយសុបិន . . . ”

ការទាយលក្ខណៈ . . . ៨០

ការទាយនក្ខត្តបូក្ស . . . ”

ការទាយសម្រែកម្រឹត . . . ៨១

ការមិនតាំងនៅនៃគភ៌ដោយហេតុ ២ . . . ”

មាតិកាបន្តាន

មាតិកា

អង្កេត

មហានិទ្ទេសេ ចុទ្ធសមោ តុវដកសុត្តនិទ្ទេសោ . .

. ទ្វីបា ការណេហិ បេសុញ្ញស្ស

ឧសំហរណំ ៨៦

ឧបវាទករា កិលេសា ៨៧

លបនា ៧២

បយុត្តវាចា ៧៦

តិណំ ចាតត្តិយានិ ៧៨

វិក្កាហិកកថា ១០៥

ឧសាវាទោ ១០៦

សាមេយ្យំ ១០៧

ជិនសាសនេ អប្បមាទោ . . . ១១៥

មហានិទ្ទេសេ បណ្ណាសមោ អត្តនិទ្ទេសេ ១២១

តយោ និទ្ទា ១

ទ្វេ កយានិ ១

មហានិទ្ទេសោ ១២៦

សំវេកស្ស កិត្តនា ១២៧

សង្ខេបប្រាថ្នាមាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

មហានិទ្ទេស

ត្រូវដឹកស្រុតនិទ្ទេស ទី ១៤ . . .

ការបង្កពាក្យញ្ជះញង់ដោយហេតុ ២ . . . ៨៦

កិលេសជាគ្រឿងធ្វើឱ្យគេតិះដៀល . . . ៨៧

ការរក់ទាក់ ៩២

វាចាកៀរគរ ៩៦

អំពើឃ្លើសយួន ៣ យ៉ាង ៩៨

ពាក្យផ្ដួញផ្ដាល់ ១០៥

ការពោលពាក្យកុហក ១០៦

ភាពនៃជនអ្នកអួត ១០៧

ការមិនធ្វេស ក្នុងជនសាសនា ១១៥

មហានិទ្ទេស

អត្ថទណ្ឌសូត្រ ទី ១៥ . . . ១២១

អាជ្ញា ៣ យ៉ាង ”

ភ័យ ២ យ៉ាង ”

មហានរក ១២៦

ការសំដែងនូវសំគុណធម៌ ១២៧

មាតិកាបន្តាន

មាតិកា

អង្កេត

មហានិទ្ទេស បណ្ណាសមោ អត្តនិទ្ទេស

បដាយ ដន្ទនា ១៣០

អញមញ្ញំ សត្តា វិទ្យា ១៣៣

សមន្តមសារោ លោកោ ១៣៥

និសា សព្វា សមេរិតា ១៣៧

សត្ត សល្លានិ ១៤១

សល្លេន វិទ្យា វិជារតិ ១៤៣

ទ្រេ កាមា ១៥៧

តិស្សោ សិក្ខា "

និសហការេហិ កោដោ ដាយតិ ១៥៣

បមាទេន ន សំវេសេ ១៦៥

អតិមារេ ន តិដ្ឋេយ្យ ១៦៦

មោសវដ្ឋេន និយ្យេថ ១៦៧

រូបេ ស្មេហំ ន កុព្វយេ ១៧០

មាជំ បរិជាធម្យ "

តិស្សោ បរិញ្ញា ១៧៤

សង្ខេបប្រាជ្ញាបិដក

មាតិកា

ទំព័រ

មហានិទ្ទេស

អត្ថទណ្ឌសូត្រ ទី ១៥ . . .

ការញាប់ញ័រ នៃពពួកសត្វ ១៣០

ពួកសត្វឈ្មោះគ្នា ១៣៣

លោកមិនមានខ្លឹមដោយជុំវិញ ១៣៥

សង្ខារក្នុងទិសទាំងបួនញាប់ញ័រ ១៣៧

សរ ៧ យ៉ាង ១៤១

ជនដែលសមុតហើយរមែងស្ទុះទៅផ្សេងៗ ១៤៣

កាម ២ យ៉ាង ១៥៧

សិក្ខា ៣ យ៉ាង ”

ក្រោធកើតដោយអាការៈ ១០ យ៉ាង ១៦៣

មិនគប្បីនៅរួមដោយសេចក្តីប្រមាទ ១៦៥

មិនគប្បីបិតនៅក្នុងការមើលងាយ ១៦៦

គប្បីគេចចេញចាកពាក្យកុហក ១៦៧

មិនគប្បីធ្វើនូវស្នេហាក្នុងរូប ១៧០

គប្បីកំណត់ដឹងនូវមានៈ ”

បរិពោ (ការកំណត់ដឹង) ៣ យ៉ាង ១៧២

មាតិកាបន្តានិ

មាតិកា

អង្កេត

មហានិទ្ទេស បណ្ណាសមោ អត្តនិទ្ទេស

សាហសា វិរតោ ចរ ១៧៣

បុរាណំ ជាកិនន្ទេយ្យ ១៧៤

នរេ ខន្ធមក្កុញ្ចយេ ១៧៥

ហ័យមាទេ ន សោចេយ្យ ”

អាកស្សំ ន សិតោ សិយា ១៧៦

កាមបង្គោ ធុរច្ចយោ ១៧៧

សត្វា អរោកមំ មុនិ ”

វលេ តិដ្ឋតិ ព្រាហ្មណោ ១៨០

សត្វំ បដិទិស្សន្នោ មុនិ ”

ទ្វេ ទិស្សយា ១៨៣

សត្ត សង្កា ១៨៥

ភកាទិនិ កិញ្ចនានិ ១៨៧

សុញ្ញោ លោកោ ២០០

អនិដ្ឋរី អនាទុកិទ្ធោ ២០២

គេតោ តណ្ហា ២០៣

សង្កេតប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

មហានិទ្ទេស

អត្ថទណ្ឌល្អត្រ ទី ១៥ . . .

គប្បីវៀរស្រឡះចាកសាហាសាចរិយា . . . ១៧៣

មិនគប្បីត្រេកអរចំពោះបុរាណកូន . . . ១៧៤

មិនគប្បីធ្វើនូវសេចក្តីគាប់ចិត្តក្នុងនូវកូន . . . ១៧៥

មិនគប្បីសោកចំពោះវត្ថុដែលកំពុងវិនាស . . . ”

មិនគប្បីអាស្រ័យនូវសភាវៈជាគ្រឿងពាញមក ១៧៦

កាមជាកក់ ដែលធ្ងន់បានដោយក្រ . . . ១៧៧

មុន មិនយូរគប្បីចាកសព្វៈ ”

ព្រាហ្មណ៍បិតនៅលើទីទួល ១៨០

មុន លះបង់វត្ថុទាំងពួង ”

និស្ស័យ ២ យ៉ាង ១៨៣

គ្រឿងចំពាក់ ៧ យ៉ាង ១៨៥

កង្វល់មានរាគៈជាដើម ១៨៧

លោកស្នេហ៍ ២០០

បុគ្គលមិនកំណាញ់ មិនប្រាថ្នា ២០២

គណ្ណា ជាគេធ្លាប់ (សេចក្តីប្រាថ្នា) ២០៣

មាតិកាបន្តានិ

មាតិកា

អង្កេត

មហានិទ្ទេសេ បណ្ណាសមោ អត្ថនិទ្ទេសេ បណ្ណាសមោ អត្ថនិទ្ទេសេ

ឯដា តណ្ហា ២០៤

វិយារម្ហា អភិសង្ការ ”

មោនិ ព្យាណំ ២០៨

តាហោ មច្ឆរិយំ ២១០

មហានិទ្ទេសេ សោឡាសមោ សាវប្បត្តសុត្ថនិទ្ទេសេ ២១២

វត្ថុវេទោ សត្វា ២១៣

សត្វាហោ កកវា ២១៤

តុសិតា កណ៌មាគតោ កកវា . . . ២១៥

តុសិតា អរហន្តោ ”

និស្សតិ ចក្កមា ២១៧

បញ្ចហិ ចក្កហិ ចក្កមា ២២០

ចតុវ័សមន្ទាគតោ អន្ទកាវេ . . ២២១

កកវា បព្វជ្ជាសង្កតេន ឯកោ . . ២៣១

សង្ខេបប្រាប័នមាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

មហានិទ្ទេស

អត្ថទណ្ឌសូត្រ ទី ១៥ . . .

គណ្ណជាធិបតី (សេចក្តីញាប់ញ័រ) . . . ២០៤

អភិសង្ខារ ហៅថាវិយារម្ហៈ (ការផ្តើមផ្សេងៗ) ..

ញាណជាមោទនៈ ២០៧

សេចក្តីកំណាញ់ជាតាហៈ (ការប្រកាន់) . . ២១០

មហានិទ្ទេស

សារីបុត្តសុត្តន្តិទ្ទេស ទី ១៦ . . ២១២

ព្រះសាស្តាមានព្រះសូរសៀងពិរោះ . . . ២១៣

ព្រះមានព្រះភាគជាអ្នកទាំពួក . . . ២១៤

ព្រះមានព្រះភាគចុះចាកគុសិតមកកាន់ពួក . . ២១៥

ពួកព្រះអរហន្តជាគុសិត "

ព្រះពុទ្ធទ្រង់មានចក្ខុ ទ្រង់ប្រាកដ. . . ២១៧

ព្រះពុទ្ធទ្រង់មានចក្ខុដោយចក្ខុ ៥ . . . ២២០

ឆន្ទិកប្រកបដោយអង្គ ៤ ២២១

ព្រះមានព្រះភាគជាបុគ្គលឯកដោយចំណែក

បញ្ចវគ្គ ២៣១

មាតិកាបន្តទៀត

មាតិកា

អង្គ

មហានិទ្ទេសេ សោឡសមោ សារីបុត្តនិទ្ទេសោ . .

ភគវា អនុតិយដ្ឋេន ឯកោ . . ២៣២

ភគវា តណ្ហាយ បហានដ្ឋេន ឯកា ២៣៣

ភគវា ឯកន្តវត្ថុតោតិ ឯកោ . . . ២៣៤

ភគវា ឯកាយ នមក្ខំ តោតិ ឯកោ ”

ភគវា អភិសម្ពុទ្ធាតិ ឯកោ . . . ២៣៥

ឯកោវ រតិមជ្ឈតា ភគវា . . - ២៣៦

កេនត្ថេន ពុទ្ធា ២៣៧

សង្ខេបប្រាប័នមាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

មហានិទ្ទេស

សាវ័ប្បត្តិសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៦ . .

ព្រះមានព្រះភាគជាបុគ្គលឯក ដោយមិនមាន	
បុគ្គលជា (តំបន់)	២៣២
ព្រះមានព្រះភាគជាបុគ្គលឯកដោយទ្រង់	
លះបង់តណ្ហា	២៣៣
ព្រះមានព្រះភាគជាបុគ្គលឯក ព្រោះប្រាស	
ចាកភគៈដោយជាចំខាត	២៣៤
ព្រះមានព្រះភាគជាបុគ្គលឯក ព្រោះទៅកាន់	
ផ្លូវតែមួយព្រះអង្គឯង	”
ព្រះមានព្រះភាគជាបុគ្គលឯក ព្រោះត្រាស់	
ដឹងសម្ពាធិញ្ញាណ	២៣៥
ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រេកអរតែមួយ	
ព្រះអង្គឯង	២៣៦
ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នាមថាពុទ្ធដោយអត្ថ	
ដូចម្តេច	២៣៧

មាតិកាបន្តាន

មាតិកា

អង្គ

មហានិទ្ទេសេ សោឡសមោ សារីបុត្តសុត្តនិទ្ទេសោ

ទ្វេ ជិស្សយា ២៣៧

បញ្ចហាការេហិ តានិ កករា . . . ២៤១

តិណិ កុហនវត្ថុនិ ២៤៦

ទ្វេ បរិស្សយា ២៥៧

តយោ អន្តរាមលា ២៦៣

វិចិត្រិកសុត្តិ ២៦៧

តោចរោ ច អតោចរោ ច . . . ២៦៧

សីលព្វតចារិកសុត្តិ ២៧៤

អដ្ឋ ធម្មត្ថានិ ២៧៩

ដាសុវិហារោ ២៨៣

កេនត្ថេន កករា ”

វិទ្យុ សយនាសនំ ២៨៦

ពោធិយា អនុធម្មា ២៨៧

ចត្តារោ បរិយន្តា ២៨៧

សង្ខេបប្រាថ្នាមាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

មហានិទ្ទេស

សារបុគ្គលត្ថនិទ្ទេស ទី ១៦ . . .

និស្ស័យ ២ យ៉ាង ២៣៧

ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់នឹងធីងដោយអាការៈ

៥ យ៉ាង ២៤១

កុហនវត្ថុ ៣ យ៉ាង ២៤៦

សេចក្តីអន្តរាយ ២ យ៉ាង ២៥៧

ធម៌ ៣ យ៉ាងជាមន្ទិលខាងក្តី ២៦៣

សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃនវត្ថុ ២៦៧

គោចរនឹងអគោចរ ២៦៧

សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃសីលនឹងវត្ថុ ២៧៤

ធុត្តង្គ ៨ យ៉ាង ២៧៥

ការនៅសប្បាយ ២៨៣

ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគដោយអត្តជូបម្ពេច...»

ទីដេកទីអង្គុយដ៏ស្ងាត់ ២៨៦

ធម៌ដ៏សមគួរដល់ការត្រាស់ដឹង ២៨៧

ទីបំផុតជុំវិញ ៤ យ៉ាង ២៨៧

មាតិកាបន្តាន

មាតិកា

អង្កេត

មហានិទ្ទេស សោធន៍សមោ សារីមុត្តសុត្តន្តនិទ្ទេសោ

ទ្វីហិ ការណេហិ សីតញ្ច ឧស្មាញ្ច	២៨៦
វិរយបរក្កមោ	២៨៨
អវិជ្ជា កោដស្ស មូលំ	៣០៣
ទ្វេ បិយា	៣០៤
កីការណា សេត្តោ	៣១០
ទ្វីហិ ការណេហិ មន្តិ ជាធាតិ	៣១៥
សន្តិដ្ឋា ភិក្ខុ	៣១៧
យាធានុយុត្តោ	៣២៥
តហុជាគរោ	"
ទ្វីហិ ការណេហិ កុក្កុច្ឆិ	៣២៧
ទ្វេ វេលា	៣៣២
សតិមា សុរិមុត្តចិត្តោ ភិក្ខុ	៣៣៨
វិហនេ តមំ	៣៤១

សន្និក្ខប្រាថ្នាមាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

មហានិទ្ទេស

សារីបុត្តសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៦. . .

ត្រជាក់នឹងក្តៅដោយហេតុ ២ យ៉ាង ២៨៦

ការព្យាយាមច្រើនប្រែ ២៨៨

អវិជ្ជាជាមូលនៃសេចក្តីក្រោធ ៣០៣

សភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ២ យ៉ាង ៣០៤

ឈ្មោះថាសត្វព្រោះហេតុអ្វី ៣១០

ដឹងប្រមាណដោយហេតុ ២ យ៉ាង ៣១៥

ភិក្ខុមានសេចក្តីសន្តោស ៣១៧

អ្នកប្រកបរឿយ ៗ ក្នុងឈាន ៣២៥

អ្នកក្លាក់លើកច្រើន ”

កកច្ចៈដោយហេតុ ២ យ៉ាង ៣២៧

កម្រិត ២ យ៉ាង ៣៣២

ភិក្ខុមានស្មារតីមានចិត្តផុតស្រឡះ ៣៣៨

ឥប្បវិក្ខុបាត់បង់នូវឆន្ទៈ ៣៤១

វិវរុទ្ធាវិវរុទ្ធបត្តិ

វិវរុទ្ធាវេហ	អវិវរុទ្ធាវេហ	អដ្ឋក្រ	រដ្ឋសេនាបតី
ហោតី	ហោតី	២	៧
១	១	៧	១ ៧
បាលីយា	បាលីយា	២ ៦	១ ៧
បឋមភិក្ខុ	បឋមភិក្ខុ	២ ៧	១ ៨
វិវដ្ត	វិវដ្ត	„	„
ឧត្តនិកត្ត	ឧត្តនិកត្ត	„	„
សប សុរិយ្យ	សហសុរិយ្យ	៣ ៣	៦
ភិក្ខុនា	ភិក្ខុនា	៣ ៧	១ ៨
បុតា	មុតា	៤ ១	១ ៥
សា យិគ្គា	សាយិគ្គា	៤ ៥	៣
អដ្ឋសុរិយាភយ	អដ្ឋសុរិយាភយ	៤ ៧	១ ៣
និក្ខិ	និក្ខិ	៤ ៨	៧
អណិក្ខេស្សន៍	អណិក្ខេស្សន៍	៥ ៣	៧
វិមរិយាទិ កតេន	វិមរិយាទិកតេន	„	១ ៥
ភិក្ខុកំ	ភិក្ខុកំ	៥ ៤	១ ៨
វិមរិយាទិកតេន	វិមរិយាទិកតេន	៥ ៦	៧

វិវត្តន៍វិវត្តបត្តិ

វិវត្តន៍វិវត្តបត្តិ	អវិវត្តន៍វិវត្តបត្តិ	អង្គ	រដ្ឋលេខាយ
អាគប្បតិក	អាគប្បតិក	៥៧	១ ៥
នគរពានវិជ្ជាយ	ន គរពានវិជ្ជាយ	៦២	១ ៣
ការវេយ្យ	ការវេយ្យ	៧១	៣
វច្ឆតិកន្តិ	វច្ឆតិ កន្តិ	៧៤	១ ៧
ន ទស្សន្តិ	ន ទស្សតិ	"	១ ៨
បរិសតិ	បរិសតិ	៧១	៨
,	"	៧២	២
សម្បសន្តា	សម្បស្សន្តា	៧៣	១ ១
វិសដ្ឋតិ	វិសដ្ឋតិ	១០២	៧
នេសព្វាញ	នេវសព្វាញ	១០៤	១ ០
ណានន្តិ ។	ណានន្តិ	១១១	៧
សទាភិក្ខុ	សទ្ធាភិក្ខុ	១១៧	១ ៥
និព្វតានិ	និព្វតានិ	១២៨	១ ៤
គព្វដ្ឋតិមូលកេន	គព្វដ្ឋតិមូលកេន	១៣១	១ ០
វិវេចិ	វិវេចិ	១៣៤	២
ចណ្ឌិក	ចណ្ឌិក	១៤៣	១ ៤

វិវត្តនាវិវត្តបត្តិ

វិវត្តនាវេហ	អវិវត្តនាវេហ	អង្ក	រដ្ឋលេខាយិ
សុត្តន្ត	សុត្តន្ត	១៤៥	១
វិបរិយេស-	វិបរិយេស-	"	២
ធារេតិ	ធារេតិ	១៥១	៦
ឧប្បត្តិកា	ឧប្បត្តិកា	១៥២	១ ១
"	"	១៥៣	២
វិញ្ញា	វិញ្ញា	១៥៤	១ ៣
ឧទានេតា	ឧទានេតា	១៥៧	១ ១
សោប្ប	សោប្ប	១៦៤	៨
ប៊ីយត្ត	ប៊ីយត្ត	"	១ ៣
កេតុកម្យតា	កេតុកម្យតា	១៦៦	១ ១
ជប្បនា	ជប្បនា	១៧៨	៥
បដហេហិ	បដហេហិ	១៨៨	១ ០
"	"	១៨៧	២
"	"	"	១ ១
ជ័យ្យត	ជ័យ្យតិ	១៩១	៣
មគ្គិវិទូ	មគ្គិវិទូ	២២៤	៥

វិវត្តវិវត្តបត្តិ

វិវត្តវិវត្ត	អវិវត្តវិវត្ត	អង្គ	រដ្ឋលេខាធិ
ពុទ្ធនិ	ពុទ្ធនិ	២៣៧	៦
ពុទ្ធភិកា	ពុទ្ធភិកា	„	១ ១
បឋនា	បឋនា	២៤៧	១ ៥
បស្សន្តិ	បដិស្សន្តិ	២៥១	៨
សម្មាសម្ពុទ្ធា	សម្មាសម្ពុទ្ធា	២៦៨	„
អយម្ប	អយម្ប	២៧៤	១ ១
១ ភំ វត្ត	ភំ វត្ត	២៧៥	៧
ឯវេបម្ប	ឯវេបម្ប	២៧៦	„
សុត្តន្តបិដក	សុត្តន្តបិដក	២៧៧	១
គាហវិស្សម	គាហវិស្សម	„	៧
ពេសយ្យ	ពេសយ្យ	២៧៨	៥
ថេយ្យ	ថេយ្យ	២៧៩	៣
៣	៣	៣០៧	១ ៤
បរិស្ស	បដិស្ស	៣១៨	១ ០
ឯវេម្ប	ឯវេម្ប	៣២៤	១ ១

វិវត្តន៍វិវត្តបន្ត

វិវត្តន៍	អវិវត្តន៍	អង្គ	រដ្ឋបាល
១)	(១)	៣៣១	៥
(១)	(១)	៣៣៣	១៧
កាលកេរ្តិ៍	កាលកេរ្តិ៍	៣៤០	៧

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
នូវវែក	នូវវែក	១	៥
ត្រង់	ត្រង់	„	១ ០
លក្ខណ	លក្ខណៈ	„	១ ៦
ប្រាកដ	ប្រាកដ	២	៣
បុគ្គល	បុគ្គល	៧	១ ០
នូវការ	នូវការ	៨	១ ២
បុគ្គល	បុគ្គល	៩	៤
ក៏	ក៏	១ ០	៩
មជ្ឈិមយាម	មជ្ឈិមយាម	១ ៥	៩
ការរាំង	ការរាំង	១ ៧	៦
សមាជិ	សមាជិ	២ ៩	១ ៦
រមល	រមល	៣ ១	៣
ពួកសត្វ	ពួកសត្វ	៣ ២	១ ៥
ផ្សែង	ផ្សែង	៤ ១	៥
គំគ្រចៀក	គុម្ពគ្រចៀក	„	១ ៥
ភិក្ខុ	ភិក្ខុ	៤ ៦	២

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
ព្រោះជាសភាវៈ	ព្រោះជាសភាវៈ	៤ ៨	៧
គំគ្រចៀក	គុម្ពគ្រចៀក	៥ ៨	៣
ដោយវាចា	ដោយវាចា	៥ ៧	៦
ភយអំពីជាតិ	ភយអំពីជាតិ	៦ ០	៤
គូខាច	គូខាច	„	១ ៦
អំពីវិហារ	អំពីវិហារ	៦ ៦	៦
ការភ្ញាក់	ការភ្ញាក់	៧ ៣	១ ៤
អួឆ្នើ	អួឆ្នើ	៧ ៦	១ ៦
ឃើញក្នុង	ប្រាកដក្នុង	៨ ៧	១ ៤
និទ្ទេស	និទ្ទេស	៧ ៧	១
មិនធ្វើ	មិនធ្វើ	១ ០ ០	១ ៧
ដែលចេញ	ដែលចេញ	១ ០ ៣	៧
បុគ្គលនេះ	បុគ្គលនេះ	១ ០ ៨	១ ១
ស័ដី	ស័ដី	១ ១ ០	១ ៧
ទាំងឡាយ	ទាំងឡាយ	១ ១ ១	៤

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស - ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
សមណ	សមណៈ	១១៣	៧
កុហក	កុហក	១២១	១ ៦
ម្ល៉េះ	ម្ល៉េះ	១២៣	១ ៧
ចម្លើងខ្លះ)	ចម្លើង) ខ្លះ	១២៤	៤
បាបសត្វ	បាបសត្វ	១២៥	១ ៣
ទាំងនោះ	ទាំងនោះ	១២៨	៧
របស់ខ្លួន	របស់ខ្លួន	១៣០	២
(នូវទីណាមួយដែលទុក	(នូវទីណាមួយដែលទុក)	១៣៥	៥
ចំរើន	ចំរើន	១៣៨	១ ៧
សរសេចក្តីគឺសាក	សរគឺសេចក្តីសាក	១៤៥	១ ២
ញ្ញះញ្ញី	ញ្ញះញ្ញី	១៦១	„
ហៅថា	ហៅថា	„	១ ៣
គប្បី	គប្បី	១៦៥	៣
សហសា	សាហសា	១៦៧	១ ៧
សាហសសា	„	១៧៣	„
វត្តកាល	វត្តកាល	១៧៥	១ ២

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
មុនី	មុនិ	១៨១	១ ៨
រូបរក	រូបរក	១៨២	១ ៣
បុគ្គលរបស់	របស់បុគ្គល	១៨៥	៨
សមុប្បាយធម៌	សមុប្បាធម៌	១៨៦	„
របស់	របស់	១៨៨	៨
ព្រះភាព	ព្រះភាគ	២២១	១ ៦
មានចក្ខុ	មានចក្ខុ	„	„
ដំរី	ដំរី	២២៤	„
ព្រះមានញាណ	មានព្រះញាណ	២២៥	៥
ព្រាហ្មណ៍បណ្ឌិត	ព្រាហ្មណបណ្ឌិត	២២៧	៨
នាគា	នាគា	„	១ ៥
ពោល	ពោលថា	២៣១	១ ១
បិណ្ឌបាត	បិណ្ឌបាត	២៣២	១ ៣
ដល់នូវ	ដល់នូវ	២៣៦	១ ៧
កងទ័ព	កងទ័ព	២៤៤	„
[១៨៤]	[១៨៨]	២៤៦	១ ៤

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុស - ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
បពិត្រ	បពិត្រ	២ ៩៤	១ ៨
នឹងរីក	រីក	២ ៦៩	១ ៦
ទ្រង់	ទ្រង់	២ ៨៤	១ ៩
ព្រះព្រះភាគ	ព្រះភាគ	២ ៨៥	១ ០
មោឃៈពោឃៈ	សមោឃៈពោឃៈ	២ ៨៨	៩
នូវទីបំផុត	ក្នុងទីបំផុត	២ ៩០	២
ជុំវិញ	ជុំវិញ	,,	១ ៨
ដូចម្តេច	ដូចម្តេច	,,	,,
គ្របសង្កត់	គ្របសង្កត់	២ ៩៤	១ ៥
ពួកសង្ខារ	ពួកសង្ខារ	៣ ០៤	១ ១
សរីរេនោះ	សរីរៈនោះ	៣ ០៨	៩
ដឹង	ដឹង	៣ ១៥	៧
គិលានប្បច្ច័យ	គិលានប្បច្ច័យ	៣ ១៩	១ ១
អំពីដែន	អំពីដែន	៣ ២៣	៧
ខ្លួន	ខ្លួន	៣ ២៤	១ ៨

សន្លឹកប្រាប់ពាក្យខុសត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
រោះរាយ	រួសរាយ	៣ ៣ ១	៣
”	”	”	៥
កើតឡើង	កើតឡើង	៣៣៣	១ ៤
ព្រះយោគី	ព្រះយោគី	៣ ៤ ០	១ ៥

